

**Ioannis Stoeffleri Iustingensis mathematici eruditissimi,
facile?que omnium principis, in Procli Diadochi, authoris
grauissimi, Sphaeram mundi, omnibus numeris longe?
absolutissimus commentarius. Ante hac nunquam typis
excusus ... Schradinus lectori ...**

<https://hdl.handle.net/1874/452080>

9cc

IOANNIS STOEFLER

RI IVSTINGENSIS MATHEMATICI ERVDITISSIMI, FACILEQUE omnium principis, in PROCLI DIADOCHI, authoris grauiissimi Sphæram mundi, omnibus numeris longè absolutissimus commentarius. Ante hac nunquam typis excusus.

AD E M P T O R E M.

ACCIPE nunc tandem, studiosè lector, Ioannis Stœfleri Iustingensis Suedi, in Proclum commentarium elegantissimum, studijs hactenus tuis desideratissimum tantoperè que ab eruditissimis etiam Germaniæ uiris, non sine summa ratione, toties à nobis efflagitatum. Siquidem in huncipsum, licet in speciem exiguum, uir doctissimus ille Matheseos, admirando & ferè incredibile quodam artificio conegit, quicquid uspiam apud bonos authores reuerendæ uetustatis, historiarum uic, ac rerum planè reconditarum, adeoq; præclaræ eruditionis existit, quibus omnibus quoquo modo uel tyronem artis huius instituerè, uel summam etiam cuiusuis peritiàm iuuare possit. Quòd si operi huic nostro faueris, propèdiem in CLAV. Ptolemæi libros Geographicos uerè nobiles, iusta commentaria, eaque consumatissima, ut & omnia uiri huius sunt scripta, non cunctabimur exhibere. Tu interim ijs fruere ἀγαθὴ τύχη, conatumque uicissim nostrum, pro ingenuitate tua, sedulo adiuua. Vale. Ex ædibus Morhardinis nostris Tubingæ, Christianæ salutis an. M. D. XXXIII.

SCHRADINVS LECTORI.

En hac prima tibi celebris præcepta mathesis,
Mira tamen pariter Stœflerus hicce dedit.

CATALOGVS AVTHORVM QVORVM STOEFLERVS
uel testimonio utitur uel scripta prudenter interpretatur.

Abrachis	Dionysius abbas	Metrodorus
Abraham Auenare	Dionysius Areopagita	Museus
Aelianus historiographus	Dioscorides	Nicetes
Agatosthenes	Eratosthenes	Nicolaus Donis
Abertus Magnus	Euclides	Nicolaus Monachus
Albategni	Euenus	Nicolaus Lyra
Albumafar	Euripides	Omnibonus
Alexander philosophus	Eusebius	Onesicritus
Algazel philosophus	Franciscus Capuanus	Onofander Platonicus phi ^l
Alkindus	Galeotus Narniensis	Origenes (Iosophus.
Alkabitius	Ganphredus	Orosius
Almeon	Gerlandus Lotharingus	Ouidius poeta
Almanfor	Georgius Purbachius	Paniastes
Anatolius Alexandrinus	D. Gregorius	Paulus Orosius
Alphraganus	Guido Bonati	Pausanias
Alphonfus	Guilelmus author rationalis.	Periandrus Rhodius
Alpharabius	Hali Aben Ragel	Petrus de Abano
Ambrosius	Hali Heben Rhodan	Petrus Valla
Ametus	Hermes	Pherecydes
Amphis comicus	Hermannus contractus	Philostratus
Anaxagoras	Hermolabus Barbarus	Pindarus poeta
Apollonius	Herodotus	Plato
Apuleius	D. Hieronymus	Plinius
Aratus	Hipparchus Niceus	Polybius historiographus
Aristoteles	Hippocrates	Pompo. Mela.
Aristonicus	Hippias Eleus	Porphyrius
Arfatilis astronomus	Homerus	Posidonius
Artemidorus	Hyginus	Priscianus
Auerrois	Hyftrius	Probus grammaticus
D. Augustinus	Ioachimus Vadianus	Ptolemæus phelufinus
Auicenna	D. Ioannes Chrysofomus	Ptolemæus Claudius
Auienius	Ioannes Damascenus	Pythagoras
A. Gellius	Ioannes de Sacro busto	Ragiel
Aufonius	Ioannes Pisanus	Raphael Volaterranus
Azarchel	Ioannes à monte regio	Reinherus
Bassus poeta	Isidorus	Rufus Festus
Beda presbyter	Iulius Cæsar	Salomon astronomus
Berosus Chaldæus	Lactantius	Scotus Seneca
Bion Borysthenites	L. Valla	Seruius grammaticus
Boetius	Leonardus Camillus	Syppontinus
Cæsar Germanicus	Leonardus Pifaurensis	Solinus
Campanus	Leopoldus filius ducatus	Sophocles poeta
Cassiodorus	Linconiensis (Austriae.	Statius poeta
Cato	Lucanus poeta	Strabo
Chael Israheliticus	Lucretius poeta	Suetonius
Chryssippus	Ludouicus Cælius	Sulpitius
Cicero	Macrobius	Thebit
Claudianus poeta	M. Manilius	Theodosius Theophilus
Cleomedes	M. Venetus	Theophrastus Theodectes
Columella	M. Varro	Thetel philosophus
Cornelius Tacitus	Marsilius Ficinus	Thomas Aquinas
Crates tragicus	Martianus Capella	Thomas Linacrus
Cyryllus	Marianus Scotus	Tibullus
Democritus philosophus	Martianus	Valerius Maximus
Demochates	Martialis	Vegetius de re milita.
Diodorus Siculus	Mercurius trimegistus	Victorinus Leoniensis
Diogenes	Mefalac	Victruuius Virgilius
		Zeel astrologus

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI ET DOMINO D. HVLDRICHO, DVCI VVIR-
tembergensi & Tekkensi, comiti Montisbelgardorum &c,
studiorum meccenati ac domino pientissimo suo, Luito-
uichus Schradinus deditissimus. S. P. D.

PECTATA SANE A MAIORIBVS RATIONE RE-
ceptum uideamus, princeps illustrissime, ut ij, qui seu studi-
orum suorum specimen, seu facinus egregium aliquod ad-
turi sunt, uigilanti animo semper optimum quemque re-
gem, aut principem, optimatemue selectum habent, cuius
authoritate arbitrataque id, quicquid fuerit operis, uel in lu-
cem proferunt, uel alioqui animosiores in arenam descen-
dunt. Haud ita dissimili studio, utinam & pari (quod & spero) successu, grauissi-
mos M. Ioannis Stœfleri Iustingensis, in Procli sphaeram commentarios, claris-
simo tuo nomini ab authore ipso reuera tantum dicatos, nuperetypis quam
emendatissime excudendos, diligentissimorum quorundam commilitonum
opera adiutus, curauit. Ut uel aliquo saltem inditio nostram, adeoque publicam
receptae patriae gestientem laetitiam commonstrarem. Neque enim nunc pa-
rentis suauissimi, aut meijpsius superioribus bellis accepti damni causam per-
orare institui. Quamuis meo id iure quodammodo posse, mihi uideri uidear.
Et iam nunc etiam omnia tecum patriae iura pariter, uelut postliminio rediisse,
atque unâ nobis donata esse, passim existiment omnes. Verû id quicquid sit quae-
stionis, ab hac reipub. literariae causa me non auocabit: quam omnibus modis
primam esse debere, quis uel mediocriter eruditus neget? Neque item è regioe,
quod è malis istis miserum extraeris, atque me in gratiam receperis, Immo & in-
ter fidos tuos clientes ascueris, proluxam nunc gratiarum actionem subtexere
animus est, quae maiore cum fœnore quandoque prodibit. Interim tamen, gene-
rosissime princeps, eruditissima isthac de re astronomica, uiri optimi commen-
taria, ea qua es humanitate, in tutelam accipere, lectitareque, si quando uacauerit,
non dedigneris. Puto enim, nequaquam Mathematicorum nomen lauda-
tissimum apud te inuisum esse. Etiam si non ignorem hodie permultos alioqui
reperiri, qui nescio quo ducti spiritu, quum sese omnia scire arbitrentur, graui su-
percilio diuinam illam artem, quae de astris nobis miro cû ordine naturae, tum
efficacissimis experientiae formulis, à maioribus, uelut per manus, tradita est,
publicis clamoribus, ordine (ut opinantur) mouere, prorsusque ceu Christianae
fidei aduersam explodere moliantur. Quasi uero, si hanc artem admittant, liber-
tas Christiana consistere nequeat. Contra uero, si prorsus eam circumducant,
protinus omnia ineuitabili serie, adeoque philosophico isthoc fato nobis accide-
re, praeter etiam conatum, immo & contra preces orationesque supplices, ad De-
um opti. maxi. christiana pietate porrectas, conuinxerint. Sedenim sententia
hac theologice hodieque concertationibus, & (heu) maximo malo publico, ua-
cat minime. Attamen, si uerum fateri licet (habemus enim & nos, ut Apосто-
lus ait, spiritum) nullus unquam Christianae religionis germanus sectator, quâ-
tumuis conscientiosulus extiterit, tam praecalam artem ex hominum animis
funditus extirpandam neque duxit, nec fidei aduersam dixit. Praesertim quum un-
dicque scriptura, CHRISTUS quæ ad eum ipse, nonnulla indicia commemoret, quae uir-
tute caeli, pulcherrimo illo & admirando DEI OPT. MAX. opere uel in aere te-
nuissimo, & ad quemuis flatum elemento mutabili, certo euentura à nobis pre-

1. Corinth. 7.

sciantur. Nam aërem à seipso, tantis mutationum procellis inuolui, dicere stulti est, credere fatui, asserere dementis. Ni dixerit quispiam, non concessum nobis cœlum, tot innumerisque redimitum stellis, faciem tamen cœli solam, uel imperitos longo usu diiudicare posse, & ob id arte nulla uestigari. Atqui unum hoc uicissim, ex tam strenuis illis fidei assertoribus sciscitari lubet, quos nam sententiæ huius suæ authores habeant? Quandoquidem non aër aut humana ingenia cœlum, sed cœlum corpora terrena, aëremque permutet. Quod si etiamnum frontem perfrixerint, eò rem redisse uideo, ut omnino circumfusum aërem, omnium quæ mortalibus inimicè accidunt, causam tandem affirmare perdurent. Quum & iam non loquendi audaciam, sed iam solum popularum uulgi que applausum, hac in re tam absurda seminanda, desiderent. Vides hic, generosissime princeps, ut unico saltem testimonio, cætera quæ in hanc egregiam scientiam æmuli comminiscuntur, expugnari possent. Quandoquidem si cœli nos faciem diiudicare certum sit, utique omnino eius rei scientiam existere necessarium est. Et ne longior sumatur oratio: quid efficacius aliquam unquam artem commendauit, quam ubi artificiosam ratiocinationem, infallibili successu, conspicuoque experimento natura ubique firmat? Id quod præsertim hac in scientia usuuenire bonis omnibus est manifestum. Nec est, quod quis ilicò à me nunc uel insignis huius mathematicæ artis uberiores usum, uel authorum catalogum expectare uelit. Hæc siquidem abundè satis tot tam præclara uolumina, tam multi instrumentorum certissimorum acerui, tam innumera uirorum facta fortissimè gesta, declarant. Et merito quis, profecto, mentem in me saniores, si omnia persequi uelim, desideraret. Est tamen huius rei modus, intra quem homini Christiano, inter philosophandum cōsistendum, & ultra, etiam in nostra isthac arte progredi, religio sit. Veluti si quis perpetuam salutem, fidei uero causam ex astris iam iam emetiatur; aut omnem DEI OPT. MAX. potentiam astris infusam contendat; seu hominis animum ita illis subiectum, ut aduersus inclinationem cœlestem illam, nunquam ad uirtutem opusque perfectum aspirare queat. Et si quid est huiusmodi ineptiarum. Hoc enim loci, unicuique Socratis responsum præ oculis habendum censeo. Quem, quum corporis habitus, multis uitiorū laqueis irretitum ostenderet, ingenuè fassus est, Prauo quidem affectu sæpe se illectum esse, sed sapientia prudentiaque sedulo uicisse. In nunc æmule, & si qua in hanc artem habes, profer. Socrates astrorum incitamenta pertulit, immò uicit, IESU Christi gratiam nesciens. Actu nobis desperandum comminisceris, quibus insuper uictricem gratiam illam, tot sacramentorum præsentia infundit, unanimesque ecclesiæ ac fidelium assiduæ preces poscunt, atque Christus, uera credentium cum sapientia tum salus indies petentibus, tanta benignitate seipsum elargitur. Jam qualem tu nobis Christi militem effingis, si nihil reliqui facis, cū quo illi depugnandum sit. Porro si carnem nunquam non titillantem, si uernantem mellitis uitis mundum, si fallacem, subdolumque satana, diram denique mortem ipsam, indefessos inimicos proponis: Obsecro, recta rem tecum reputes uia. Nonne quum carnem, aut mundum nominas, omnia dicis, quæ carnem efficiunt, illique aut mundo adhærent, uel quoquo modo opem ferunt? Et ea tamen omnia, Paulus ille reuera tam non timet, ut post enumeratas, & per gratiam ubique superatas tot calamitates, gloriose dicat, omnia omnibus factus sum &c. Et rursus. Omnia possum in eo, qui me confortat. Atque sexcenta scripture similia testimonia. Forsitan quispiam nunc mihi interim obtinget, temeritatem exprobraturus: Quippe iuris sectatorem adolescentemque adhuc, philosophicam quæstionem istam Theologicè, ultra crepidam (quod aiunt) nec sana ratione pertractare. Cui expendendum relinquo, an ne

Iacobi, 1. ca.

1. Corinth. 9.
Philip. 4.

An ne quid etiam Casco in Cascum liceat? Sed hæc hæcenus, princeps optime,
non quidem ut falsa pro ueris persuadeam, magis autem ut breui argumento,
sub clarissimo tuo nomine tyrones accipiant, quid nam potissimum rei sit, qua
gratia tam illustre artificium hodie passim tam male audiat, etiam apud eos, qui
sibi consummatissimæ eruditionis titulo tam bellè blandiuntur. Proinde illu-
strissime princeps, tuæ humanitatis fuerit, hunc librum uaria eruditione re-
fertissimum, non solum contra inuidos authoritate grauitateq; qua præcate-
ris plurimum uales, tueri: uerum etiam insignem academiam Tubingensem
tuam (apud quam laudatissimus ille patruus tuus princeps duxq; **E B E R-**
H A R T V S vvirtembergensis &c. mirè animum oblectauit suum, tuq;
indies præterea eandem adaugere cogitas) ob uenerandam senis
huius memoriã, magnificè, ut assoles, fouere. Hinc fiet, ut & eru-
ditorum copiam uirorũ in patria tibi pares, patriamq; terram,
tum pia, tum prudenti administratione pacatam perpetuo
conserues. Vale, Cumq; **C H R I S T O F E R O** filio tuo, expe-
ctationis maximæ, ac in doli optime principisq; dignis-
sima, duce illustris, nostro, christo annuente, felicis-
ter uiue, Stuggartię, pridie Calend. Septembres
anno redempti orbis **M. D. XXXIIII.**

INDEX IN HAEC STOEFLERI COMMENTARIA
COPIOSISSIMVS.

A	
A	Amoris uis 130 d
Braham astrorum peritissimus 42 b.	Amor artium magister ibid.
Abrachis quando uixit 79 f.	Amphisij 8 a
Achelous 81 a.	Amphota pocula 100 b
Adad Assyriorum deus 86 d.	Amphion saxa trahens 112 c
Adamashircino sanguine mollitur 93 f.	Andromeda sydus 117 e
Adargatis Assyriorum dea 86 d.	Angster 100 b
Adorantes orientem spectant 120 c.	Angustora ibid.
Aduliton oppidum 11 e.	Aialia in mari cur terrestribus maiora 134 b
Aequator 4 a & 13 d.	Animala quo primitus immolatum 133 d
Aequatori regiones subiecte 14 f. & 43 c.	Annus primi mobilis 14 a
Aequidistantes circuli in caelo 3 f. & 4 f.	Annipartitio 17 a
Aequidium 13 d.	Annipartes quatuor 17 b
Aequidialis circulus 13 d.	Animæ duodecim signorum 83 e
Aequinoctialis circulus 13 c. 55 b.	Antacæ 14 f
Aequinoctialis synonyma ibid.	Antarcticus circulus 4 b. 55 b.
Aequinoctialis circuli officia 13 f.	Anteuindemiator 98 f
Aequinoctium uernum quando incipit 15 a.	Antipodes 49 b
Aequinoctium autumnale 16 c.	Antichthones ibid.
Aequinoctij in tota terra ratio 39 e.	Antipodes an sint 50 a
Aestates binæ quibus 10 f. & 11 a.	Anticanis sydus 124 f
Aestas quadruplex 95 c.	Antœci qui 84 a
Aesculapius medicus præstantissimus 109 f.	Antomi 49 d
Aëtites gemma 115 a. (& 110 a.)	Apophtegma Spartiatæ cuiusdam 114 c
Aether 2 f.	Apparentiæ ætheris 63 c
Aethiopum regiones 14 f.	Aquarius signum cœleste 94 c
Aethiopia 21 a.	Aquarioli ibid.
Aethiopes triplices ibid.	Aquarij hæretici 94 b
Aethiopum dispositio corporea & ratio naturalis 21 d.	Aquarij 94 c
Aethiopum mulieres facile pariunt 21 e.	Aquarij aqua & eius synonyma 102 f
Aethiopes habentes perpetuum diem 21	Eiusdem natura 103 a
Africæ magna pars Ptole. incognita 24 a.	Aquileius lapis 115 a
Africa serpentibus abundat 11 c.	Aquilarum pennæ aliarum auium pennas ibid.
Africerones 14 f.	deuorant ibid.
Aganginæ 14 f.	Aquila louis armigera ibid.
Alangue 110 c.	Aquila non moritur senio sed fame 115 b
Aldebaran stella 97 a.	Aquila sydus 114 c & d
Alfeta 107 a. & 36 a.	Aquiminaria 94 c
Algameisa 124 e.	Ara cœlestis 132 f
Alhabor 125 b.	Ara Iouis apud Athenienses 133 d
Alhidada 25 b.	Arabia felicitis oppida 11 a
Alites cœlestes quatuor 113 b.	Araneis puella quædam nutrita 111 b
Allegoriæ morales ex syderibus 117 c.	Arati duo fuere 40 c
Almucedeme stella 99 b.	Aratus astronomus quando uixit ibid.
Alphonsus quando uixit 63 e.	Arcticus circulus 5 a. 55 a
Alter Hercules 109 e.	Arctophylax 106 c
Amantium marsupia porri folio deuincta 103 c. & 106 c. & 121 d.	Arctos maior 106 c
Ambitio 92 c.	Arcturus 103 c. & 106 c. & 121 d.
Ambra nigra (130 c.)	Arcus sagittarij 102 d
Amicorum paria 91 a.	Argonauis sydus 128 f
Amicitia homini necessaria 88 c.	Argonautæ 129 a
Amicitia quid 88 d.	Ariesquare primum signorum zodiaci 44 d
Amicitia triplex 88 e.	& 86 d
Amicitia stabilis quæ ibid.	Aries cœlestis Christum designat 87 c
Amicus quomodo tractandus 88 f.	Arietis fabula 87 e
Ammochrysis gemma 10 f.	Arista uirginis 98 f
Amor parentum in liberos 116 f.	Aristoteles cur polum antarcticum dixit 23 c
	cœli sursum 3 e
	Armilla pro circulo sphaeræ Asinoes

COMMENTARIA.

Arfinoës uaria umbra	11 d.	Canis stella	38 d	125 b.
Aschere	124 e.	Caniculares dies pestiferi		ibid.
Asellus sydus	97 c.	Canis maior		125 a
Asini in quo signo	98 a.	Caniculares dies non semper pestiferi		125 b
Astrologiæ tres sectæ	42 b.	Caniculares dies pharmacijs inepti		125 d
Astronomiæ laus	1 e & f. 2 a & b.	Canicularium dierum inceptio		125 d.
Astronomi non est omnia ad amissim examinare	66 b.	Canum plura genera		127 a
Astronomi uetustissimi qui fuerint	79 f.	Canis pro deo habitus		eod. b
Athorace	95 a	Canopus	22 c. & 135 f.	
Athoraye	ibid.	Canopi tres stellæ		23 d
Atlantides stellæ	34 f. 95 a & b	Cantharus		100 b.
Aues fistulis alliciuntur	112 b.	Cantharia pocula		ibid.
Auis sydus	113 b.	Caprarum genus uigil		36 f.
Augustini sententia de Antipodibus interpretatur	51 e	Capricornifabula		93 d.
Auicenna quando uixit	125 d	Caper		93 f
Aurea Chersonesus	14 f	Capra stella		122 e
Ausonius referus abditis sententijs	22 a	Capricornus		ibid.
Ausonij locus in monosyllabis	ibid.	Caput Algol		121 f
Axismundi quid	3 b.	Caput Gorgonis		122 b
Azania	14 f	Carchesia pocula		100 b
Azimech in Hermis	98 f	Cardo regius		68
		Cardines cœli		3 e
		Carmania		22 b
		Cassiopeia sydus		117 b
		Castellani		94 c
		Catena aurea Homeri		66 d
		Caronum seueritas		116 e
		Centaurorum fabulæ occasio		131 c
		Centaurus Paulo eremitæ uisus		131 e
		Centauri		131 a
		Centrum quid		125 e
		Centrum terræ		13 f
		Cepheus		116 d
		Ceraspoculum		100 b
		Ceres dea frugum		85 b
		Cerui fistulis mulcentur		112 b
		Chalces		14 f
		Chimerinus circulus		55 b
		Chiron medicus, musicus & astrologus	38 a	
		& 131 b.		
		Chiron Herculis sagittas considerans sese uulnerat		131 b
		Christus quo die anni crucifixus sit		14 b
		Christus natus est ascendente uirgine		86 f
		Christo in cruce pendente sol fuit in ariete		
		Christus e uirgine nasciturus ab Al- bumafare præuifus	(87 c)	
		Chusus filius Cham		21 a
		Ciceronis locus 2. diuinat, explicatur		91 d
		Cingula mundi		74 b
		Cingulum primi mobilis		13 e
		Circuli acceptiones		4 c
		Circulorum in cœlo diuersitas & synony- ma		4 d
		Circulos arcticos aliter Græci aliter Latini describunt		5 a
		Circuli maiores & minores in sphaera		13 a
		Circuli omnes in cœlo imaginantur	13 c. 24 e	
		Circulus alti solstitij		13 f
		Cleopatæ & Antonij historia		108 e

INDEX IN HAEC STOEFLERI

Circuli maiores in caelo quomodo fabri-	Delphini cantu mulcentur	112 b
candi	55 a Delphinus caelestis	115 b
Climatum tabula	63 a Delphini piscis natura	115 e
Clypeus Orionis	136 c Delphini in terra uis	ibidem
Cleostratus Tenedius	122 e Derbici	14 f
Caeli dispositio a poetarum temporibus ua-	Deltoron sydus	120 a
riata	34 c Diadoches gemma	1 c
Caelum esse sphaericae figurae	52 Diameter quid	3 d
Caelum quiescens	81 a Dictamus herba sagittas e corpore extrahit	
Caelestes zonae quomodo gelidae aut corri-	Dies per dimidium annum 7 a	(114 b)
dae dicuntur	74 Dies stellae	22 a
Caelum empyreum	81 a Dies perpetuus ubi	22 f
Caelestium & terrenorum connexio	86 d Dies in toto orbe nullibi perpetuus	ibid. a
Caelum pro palato	135 c Diei inceptio uaria	69 a
Caeli influentia mira	122 c Dierum diuersitas unde prouenit	30 a
Columbanus lanuensis terras Ptolemeo in-	Dies caniculares	125 b
cognitas repperit	24 a Difficilia omnia praecleara	119 b
Colurus quid	57 a Dinon poculum	100 b
Collorobus Orionis	136 c Dioptra quid	25 b
Compositio sphaerae graecae	55 f Diuersarum regionum diuersi horizon-	
Commissura piscium	100 e tes	62 b
Comas in gradus frangere	121 b Diuitiae duplices	85 b
Comae dignitas in animalibus	121 c Docilitatis partes	92 f
Coniectores 94 a. Conoides umbra	8 f Dns quomodo se habere debet erga seruos	
Conon mathematicus	120 e Domus foelix 85 b	(85 a)
Concentus corporum caelestium	86 d Draco caelestis	105 d
Contactus sagittarii	102 d Draconites lapis	105 e
Coniuales coronae	107 f. & 108 a Draco puellae amator	ibi. f
Cordis in animalium uirtus	44 Duodecim signorum zodiaci pulchra alle-	
Corium caeleste	136 c goria	85 f
Cor Leonis stella	98 c	
Corona sydus	106 f	E
Corona octo stellae habet	107 b	
Coronae urbs	107 c Ebrietatis remedium	100 c. 108 a
Coroneus sinus	ibid. Eclipsis lunae utroque luminari in horizon-	
Coronae quis primus capiti imposuit	107 d te existente	63 d
Coronarum antiquitas nullus usus	107 d Elaphas poculum	100 b
Coronae in sacris literis	107 e Elephantis albi	24 a
Coronarum detestatio	107 f Elephantophagi	14 f
Coronae ebrietatem discutientes	108 a Elephantas cantu mulcentur	112 b
Coronae laedentes caput	108 c Elice	103 c
Coronae utiles capiti	ibid. Elice urbs Achaiae	130 e
Coronas bibere	108 c Embrionis in matrice formatio	89 e
Coronare uina	ibid. d Engonasis sydus	108 e. & 109 b
Corona australis	135 c Ensis Orionis	136 c
Corpora caelestia umbram facientia	8 a Epilepsiae remedium	98 b
Coruus dum ficus coquuntur guttur habet	Epitherias	11 f
pertusum 129 e. Cotyle	100 a Equi maximi in Hungaria	81 c
Crocus Euphenes filius	92 c Equus caelestis	116 a
Cuniculorum multitudo Leron perdit	127 d Equis qui primus usus est	116 c
Cygni fabula	113 b Equorum sepultura	ibid.
Cygnus	113 d Equae ex fauonio uento concipientes	ibid. d
Cylindroides umbra	8 d Eremiae Pauli cum centauro historia	131 e
	Erfordiae memorabile incendium	34 c
D	Eridanus fluuius	134 f
Dactylota pocula	Erichthonij duo	119 c
Danaes fabula	100 b Erucarum remedium	116 d
Dasytus	118 c Essich holer	94 a
Dasytus an a lepore differat	128 c Euangelium dum cantatur cur candela ac-	
	ibid. e cendatur	85 e
		Fabulae

COMMENTARIA.

F

FABVLAE.

		Geographi officium	78 a
		Geographus partim ab historico differt	ibid.
		Germani olim noctes non dies numerarunt	13 d
Arietis, qui Phryxū & Hellen permare por-		Germani comæ studiosi	121 a
tauit	87 e	Gnomon horologiorum meridiei	9 d
Calystonis in urfam uersæ	103 b	Gnosos	35 f
Castoris & pollucis	88 b	Gnosia stella	36 a, 107 b
Centaurorum	131 a & c	Gorgones	121 f
Corui aquam in sacrificium &c.	129 e	Gorgoneæ stellæ	ibid.
Danaës	118 c	Gradui in cælo quot respondent	miliaria
Delphini persuadentis Amphitritæ nuptias		in terra	62 e, & 76 f
Neptuni	115 b	Græcæ sphaeræ compositio	55 f
Ganymedis	114 c	Græci reprehenduntur	42 b
Gigantum	93 d, & 97 e	Græcis nil intentatum	ibid.
Gorgonum	121 f	Gurte mendlin	94 a
Horri Hesperidum	109 a	Gyaleuas pororium	100 b
Hydræ Lerneæ	89 b	Gyon fluuius	135 a
Iouis in Cygnum transmutati	113 b	Gyræ apud M. Manilsum pro circulis	3 e
Iouis in aurum	118 c		
Iouis in taurum	87 f		
Iunonis, quomodo emisit lac	70 e		
Lycaonis in lupum uersi	106 e		
Medusæ crines in angues	122 a	Habitantium terram triplex ratio	8 a
Orionis ex urina Iouis & Mercurii	123 b	Hamaxa mega	103 c
Orphei uxorem ab inferis reducentis	111 d	Hammonius Iupiter	10 c
Phaëtonis	134 d	Hammonis oraculum	ibid.
Promethei in Caucasio ligati	113 f	Hastarum inuentor	132 f
Saturni lapidem panno inuolutum deglu-		Hasta uiri fortes olim donabantur	ibid.
tientis	104 b	Hastapura quid	ibid.
Serpentum quorū alter alterum mortuum		Heliseus prophetaturus psalten postulauit	
Iuscitauit	110 c	Heluetiorum cum duce Burgundiæ	(112 f
Veneris in piscem	94 d	prælium	34 c
Vulcani cum Minerua coire uolentis	119 c	Hemina	100 a
Fabulæ poetarum tripliciter interpretan-		Heniochus	119 c
dæ	83 f	Heracleoticum ostium Nili	1 b.
Fabulæ poetarū quid ueritatis cõtineat	129 d	Hercules cur Tirynthius dictus	89 d
Facilia ora primum docenda	26 f	Hercules plures	109 c
Fascia mundi	74 b	Hercules dictio Aegyptiaca	ibid.
Fascia sagittarij	102 d	Herculis cognomina	ibid.
Falsæ cœlestis	121 f, 122 c	Hercules hic alter prouerbium	eod. e
Fera cœlestis	132 b	Hesperus	36 d
Filium cœleste	100 e	Hesperij	14 f
Finitor circulus	61 b	Heteroscij	8 a
Fœminæ probæ laus	118 a	Hexecontalithos gemma	11 b
Fons ad tibix cantum eleuatur	112 b	Hiarchæ Indi dictum	3 a
Fores cœli	12 d	Hidrochous	94 a
Formicarum industria	1 e	Hilaria festa	13 d
Fortunæ bonis non debetur honor	92 c	Hippothoron cantio	112 b
		Hippocrate fons	116 a
		Hippocrates quo tempore uixit	125 d
		Hircus animal	93 f
		Hirci sanguis adamantes mollit	ibid.
		Hircum coeuntes olent	93 f
Gagates gemma	91 a	Hircos pati ipsis inuentibus &c.	94 a
Galactites	70 a	Hirquiralli	94 a
Galaxia	68 f	Historici officium	78 a
Galaxia gemma	70 a	Hoëdi in cælo	122 f
Gallina cœlestis	34 f	Homines uariarum formarum	131 d
Ganges	68 f	Homines parui non contemnendi	1 e
Ganymedes	114 c	Homo Musica præcipuè capitur	112 c
Geminorum fabula	88 d	Horizon quid	46 b, 61 a
Geminorum syderis natura	89 a		

G

INDEX IN HÆC STOEFLERI

Horizon duplex	ibid.	Leo an dormiat	ibid.
Horizon quomodo inuentus	61 e	Leo animal solare	ibid.
Horizon circulus immotus	66 e	Leo signum solare	cod. d
Horizontes diuersarū regionū diuersi	62 b	Lepus cœlestis	127 b
Hyades	35 a. 96 a	Lepus unde dicitur	ibid.
Hyadum natura	ibi.	Leporum multitudo Leron perdidit	cod. c
Hyadum nomina & ehyologia	96 c	Leporina caro formosus reddit	128 d
Hyadum numerus	cod. f	Lepus piscis	127 d
Hydrus serpens	89 c. 130 c	Lepus numisma	ibid.
Hungari equi maximi	81 c.	Lepus dormiens, adagium	ibid.
		Leros insula	127 d
	I	Lerna	89 d
Iabadium	48 e	Lethe fons	92 f
Iactantia	62 c	Liber æternitatis	86 f
Ianus foribus cœli præsidet	11 e	Liber uniuersitatis	ibid.
Iaua insula orientis	49 c	Liberi quomodo instituendi	116 f
Ichtiophagi	14 f	Linea egyptica & eius synonyma	60 a
Ieuze	123 e	Lineæ significata	102 c
Ignis in sua sphaera non lucet	71 d	Lineam poscere	102 b
Ignis omnium bellariorum iucundissimū	85 b	Lineam ducere	ibid.
Ignis triplex	85 c	Lineæ parallelæ	3 c
Ignis usus uarius	ibid.	Linea circumferentialis duplex	28 d
Ignis solus homo inter animalia utitur	85 d	Lineolæ stellæ	100 d
Imagines septentrionales	14 b	Linguæ humanæ duplex officium	93 b
Imagines meridionales	cod.	Lingua incomparabile donum	ibid.
Imagines in cœlo quiescente	81 a	Lini piscium	100 d
Imaginum cœlestium diuisio	cod. f	Lolliani seueritas	116 e
Impressiones meteorologicæ	63 c	Longurius	102 c
Influentia cœli an opes in hæc inferiora	122 c	Longitudo terræ	77 a
Insulæ Nympharum cantu tibi arū mouent		Lucani locus	10 d. 12 a. 17 c. 22 b. 61 b
Ioanes philoponus	1 b. (tur 112 b)	Lucifer stella	36 c
Iouii attributa olim nunc deo congruunt	70 f	Lumen	7 f
Ishemerinus circulus	13 c	Lupi significationes	132 b
Isopleurus	122 b	Lupus animal	ibid.
Isocheles	cod.	Lupus homini uocem adimit	cod. c
Ismenias tibicen	112 e	Lupus est in fabula	ibid.
Iudæorum æquinoctium	15 d	Lupi caput cur portis affigitur	cod. d
Iugula sydus	123 d	Lybarnum ciuitas	109 e
Iulius Cæsar quando uixit	15 a	Lycia	1 b
Iupiter Hammonius	10 e	Lyra cœlestis	111 d
Iupiter à nymphis educatus	104 b	Lyra stella	121 c
Iustitia quid	118 c	Lyræ inuentio	111 d
Iustitiæ partes	119 e		
Iustitia commutatiua	91 e	M	
		Macrobij error de torrida zona	54 b
	L	Macrobij locus explicatur	12 d. eo. e. & 89 d
Laborum in homine officium	93 b	Macule mundi	74 b
Lacedæmon urbs	110 e	Magistratus lex loquens	119 a
Lacedæmones	ibi.	Magnanimitas	92 b
Laconica regio Peloponnesi	ibid.	Maia beatæ Mariæ significationē habet	95 f
Lactantij error	51 f	Malea mons	14 f
Lacteus circulus	69 b	Maniole	14 f
Lactei circuli causæ	70 c	Marinus Neopolitanus	1 b
Lapithæ populi	131 d	Maris animalia cur terrestribus maiora	134 b
Lar assidentibus asylum	84 e	Marsi	110 f
Laritudo terræ quæ sit	76 a	Massa stellæ	94 f. 95 b
Leonis significata	90 b	Mater familias qualis esse debet	84 b
Leo unde dicitur	cod. c	Mariaci populi	121 c
		Matiacum oppidum	ibid.
		Mathemas	

COMMENTARIA.

Mathematici sua imaginantur	24 e	Nebulosæ stellæ tres	97 f
Medico Astronomia necessaria	33 a	Neptunus unde dicitur	85 f
Medium cœli	68 a	Nessus fluuius	81 a
Medusa	121 f	Nicolai Lyrani error	50 f
Meelef	97 f	Nigear	3 d
Megarica saxa	112 b	Nilus fluuius	135 a
Memoria pars prudentiæ	105 a	Nili magnitudo	ibid.
Memoriæ præcepta ex Cicerone	105 a	Nili cumentum	eod. b
Memoriæ bonum	92 f	Noctes non dies à Germanis quondam nu-	
Memoria Senecæ admiranda	ibid.	merabantur	13 d
Mens unde dicta	89 f	Nodus sydus	100 b
Mercurij influentia	44 c	Nomina signorum zodiaci & quis inuenerit	
Mercurius conuertibilis naturæ	84 d	Nordinboduch	6 e. (59 d
Mercurius cur olim Veneri coniunctus fin-		Nabartha	14 f
geretur	ibid.	Nubecula sydus	97 e
Mercurius deorū caduceator	135 d	Nubilum sydus	97 e
Meridianus circulus	67 f		
Meridianus circulus in quantū spatium du-			
Meridies unde dicitur	eod. c (rat		
Meridiani circuli dignitates	eod. c	Obasianus gemma	105 e
Milo Crotoniates	109 e	Occasus signi	18 e
Miliare Germanicum priscorum	76 f	Occasus signorum stellarum & syderum ua-	
Minutula non curanda in mathesi	28 c	rius	36. 37 & c
Miracula orbis	52 b	Octauæ sphaeræ inuentor	15 e
Mnemosyne	92 f	Oculus domini impinguat equum	84 b
Mnemosynes fons in specu Trophonij	93 a	Oculus domini in agro fertilissimus	ibid.
Molochites gemma	1 d	Oculorum cura quando nociua	95 d 98 a
Monachoepoma	100 c	Oeconomus qualis esse debet	84 b
Mons S. Bernadi	134 f	Oeconomia & ad eam requisita	ibid.
Morimarusa	42 f	Omniboni Lucani interpretis error	18 e
Moroepoma poculum	100 c	Opacum corpus duas umbras meridianas	
Mulieris uenustas in quo consistit	84 c	potest habere	10 c
Muliebris cōmertij dereftatio	117 d	Ophiodiri	110 e
Mulieris probæ laus	118 a	Ophiogenes	eod. f
Multitudo rei contemptum facit	26 f	Ophiophagi	111 a
Mundus triplex	2 d	Ophites gemma	110 e
Mundus ultramundanus	ibid.	Ophiuchus	109 f
Mundus cœlestis	2 e.	Ophiusa	40 e
Mundus sublunaris	3 b	Orbita quid	45 d
Mundi positiones sex	12 b	Orbita solis	ibid.
Musæ Iouis & Mnemosynes filia	92 f	Orbita solis	60 b
Musæ quid significet	109 d	Ordo in rebus cōmendatur	43 f
Musæ cur choreas ducunt	93 a	Orestæ	22 b
Musarna turbs	109 d	Oretæ	ibid.
Musarnei	ibid.	Orientem orantes spectant	120 c
Musicæ uis	112 b	Orpheus cur arbores & saxa traxisse fingat	
Musica homini à natura inest	112 d	tur	111 d. & 112 b
Musica morbos sanat	eod. d & e	Orpheus quare à Thraciensibus mulieribus	
Musica à quibus præta	112 e	discerptus	111 e
Musica in diuinis	eod. f	Orphei tres	112 a
Musicum signum	115 c	Orpheus Calliopes filius	ibid.
		Ortilochus quadrigarum repertor	119 d
		Ortus signi	18 e
		Ortus & occasus signorum & stellarum scire	
		præcipuum est in mathematica	32 c
Nacaduma	14 f	Ortus signorum duplex	32 e
NATVRA quid	45 e	Ortus ablationis	33 a
Natiuitas Romæ	91 d	Ortus figurationis	33 a
Naturalis theologia	2 b	Ortus in apotelesmaticus	33 b
Naucratis ciuitas Aegypti	1 a	Ortus cosmicus	33 d
Naucraticum ostium	1 b		

N

INDEX IN HÆC STOEFLERI

Ortus chronicus	34 e	Pliniana signa	28 d
Ortus Heliacus	35 d	Plinius imitatur aliorum	16 b
Oryx fera Aegypti	38 e	Plinius nimium tribuit auctoritatibus	17 a
Quidij locus	12 c. & eod. e. & 39 c. 45 f	Plinij locus	9 a. & 11 b. & 39 d. & 126 a & 135 c.
P			
Padus fluuius	134 f	Pocolorum uariæ nomenclaturæ	100 b
Palilicium sydus	96 a	Poetarum intellectus de ortu signorum quo modo inuestigandus	38 c
Pales dea pastorum	96 e	Polus quid	3 e
Palilia festa	ibid.	Polimundi	ibid.
Palmus geometricus	77 b	Polus arcticus in cauda ursæ	105 a
Pallas apud Platonicos	84 a	Polus horizontis	14 d
Pannus cœlestis	102 f	Pompeium quæ nationes iuuerint	22 b
Panchryfos	120 e	Pompeiopolis	40 c
Paralleli circuli in cœlo	3 f	Presbyter Ioannes	47 e
Parallelorum ignarus geographicis rebus ineptus	14 c	Præsepe sydus	97 e
Paralleli tantum quinque in cœlo	25 f	Eius natura	98 a
Parallelorum utilitates	28 d. e. f	Præuindemiator	99 a
Paralleli plures quam quinque in cœlo	26	Principia rerum parua	78 a
Paralleli Latinorum & Græcorum uariant	42 a	Procli plures	1 a
Parilium sydus	96 a	Proclus quando uixit	1 c
Paruis corporibus magnas uirtutes inesse	1 d	Proclus undedictus Diadochus	ibid.
Passus geometricus quid	177 b	Procyon	38 d. & 124 d
Pater familias quales esse debet	48 b	Protrygetes sydus	98 f
Pater familias diligens quomodo cognoscitur	9 c.	Prudentia	113 e
Patriæ amor	9 c.	Pfittacus Ascanij Cardinalis	93 c
Pauli eremitæ cum Centauro historia	131 e	Psylli	110 f
Pegasus	116 a.	Ptolemais	11 f
Pegafides Musæ	ibid.	Ptolemæi tempore pauca stellæ cognitæ	5 e
Periœci qui	46 d	Ptolemæo multa loca terræ incognita	24
Periœci non sunt antipodes	47 a	Ptolemæus Phelufinus quando uixit	79 f
Periphæria	4 d	Ptolemæi plures	120 f
Periscij	8 a	Pudicitia	118 b
Persei plures	118 c	Pudicitia uirginalis exemplum memorabile	ibid.
Perseueratiæ encomium	134 a	Pudicitia uxoria exemplum	ibid.
Pesendaræ	14 f	Puella ueneno nutrita	111 b
Pesebre	97 f	Puella araneas deuorans	ibid.
Pes geometricus	77 b	Pueros natos serpentibus obijciendi mos	132 f
Phæne sydus	97 f	Pura hasta	132 f
Phison fluuius	68 e	Q	
Philadelphæ bibliotheca	120 f	Quadrigarum repertor	119 d
Phœnice est urfa minor	114 f	Quinarij numeri dignitas	97 b
Physici est omnium rationem adamussim inquirere	66 b & d	Quinque genera uiuentium	ibid.
Piscium fabula	94 d	Quinta essentia	2 f
Pisces cœlestes	eod. f	R	
Piscibus Syrii non uescuntur	94 d. 133 e	Radius duplex	8 a
Pisces argenteos Syrii sacrificarunt	133 e	Raritas rebus addit precium	26 f
Pisces capiendi ars	ibid.	Rasdagol	122 b
Plagæ mundi	74 b	Rastaben stella draconis	105 c
Planetarum ordo	44 a	Regia stella	98 c
Planisphærium	1 d	Regionem inuenire in qua zona sit	75 d
Plaustrum cœleste	103 b & d	Renum morbi remedium	98 e
Pleiades	34 f	Rhegium urbs	128 b
Pleiadum synonyma	95 a	Rhodus	40 c
Pleiadum natura	eod. d	Romæ natiuitas	91 d
Pleiades Christo in cruce pendenti sese obtulerunt	95 e		

COMMENTARIA.

Sabbatum Iudæorum cur die Saturni	90 a.	Solitaria uita inhumana	88 d
Sacrificia ueterum	133 c.	Solitarium natura abhorret	ibid.
Sagitta sydus	113 f.	Solstitialis septentrionalis	5 f
Sagittæ inuentor	114 b.	Solstitialis circulus unde dicitur	6 a
Sagittas è corpore extrahere	ibid.	Solstitium æstiuum quando	16 c. 17 b. 57 a
Sagittarj fabula	92 c.	Solstitium hybernum	16 d. 17 b. 57 a
Sais ciuitas Aegypti	1 b.	Solstitorum anticipatio unde	16 d
Sanguinem sistere	98 b.	Solstitium quid	17 b
Sarapa urbs	14 f.	Sonnuendin	6 b. 16 d
Saturni influentia	44 b.	Spartha ciuitas	110 f
Saturnini stabiles amici	89 a.	Sphæra quid	4 c
Saturnus priscis mentem significat	eod. f.	Sphæras quomodo antiquifecerint	67 a
Saxa Megarica	112 b	Sphæra recta & obliqua	17 d
Scientiarum nobilitas unde uenatur	1 f	Spica sydus	98 f.
Scorpij fabula	91 f	Spiralis linea duplex	28 d.
Scorpij significationes	92 a.	Stadium	77 b
Scythia pocula	100 c.	Stadium triplex	ibid.
Segmenta pro circulis sphæræ	3 e.	Stadium Olympicum	ibid.
Senarius numerus	55 d.	Stellarum declinatio quomodo scitur	14 c
Senecæ admiranda memoria	92 f.	Stellarum dies	22 a.
Septentrionalis circulus	5 b	Stellæ nobis septentrionalibus incognitæ	23 b
Septentrionalis circuli sydera	eod. d	Stellæ meridionales repertæ per Portugal-	23 d
Septentrio maior	103 c	liæ mathematicos	97 c.
Septentrio unde dicitur	eod. e	Stellæ fixæ sunt in duplici manerie	97 c
Septenarius numerus	95 f. 119 e	Stella in forma & extra formam	65 d
Septistellium	34 f. 95 b	Stellæ perpetuæ apparitionis	ibid.
Serpentarius sydus	109 f	Stellæ perpetuæ occultationis	63 e
Serpens Serpentarij	110 c	Stellæ a Prolemæo obseruatæ	80 b
Serpentes duo magnitudinis stupendæ	111 c	Stellæ an sint sphærice figuræ	76 c
Serta	107 c	Strabo de longitudine & latitudine terræ	77 f.
Seruî maiores & minores	84 f	explicatur	107 c
Seruorum in dominos officium	85 a.	Strabo plura ex Artemidoro sumpsit	130 c.
Seselis herba	114 c.	Strophium, stropholum	22 d
Sibyllarum autoritatibus D. Augustinus	91 c.	Studiositas pars temperantiæ	15 b. & 96 a
utitur	37 e	Subhel	121 b
Signū chronicè oris & cosmicè occidit.	44 d. & f.	Succulæ	18 e
Signorum zodiaci ordo	82 e	Sueui crines intorquent	81 d
Signa septentrionalia	ibid.	Sulpirij interpretis Lucani error	7 d
Signa meridionalia	83 d	Sydus quid	100 e
Signa præposterè orientia	133 c	Syenes nulla umbra	125 a
Silentio deus adorandus	46 d	Syndesmos piscium	1 c
Simul habitantes qui dicuntur	14 f	Syrius canis	94 d. 133 c.
Smyrnofera regio	98 d	Syrianus Alexandrinus	
Sole existente in Leone tempus electum me-	84 b.	Syrj piscibus abstinent	
dicinis pestilentialibus	63 d		
Sol oculus mundi	6 a	T	
Solismirus prospectus ex Ida monte	7 f	Tauri fabula	87 f
Solis reciprocatio	9 d	Tempora anni unde dicta	16 b
Solis encomion	44 a	Telum geminum in cœlo	102 c.
Solis ad nos accessus maximus	40 c	Tenebræ	7 f
Sol planetarum medius	9 e	Terra punctum uniuersi	8 b.
Solis ciuitas	11 f.	Terra insula est	51 d.
Solis declinatio maxima à zenith capitis q=	at	Terram esse sphærice figuræ	52 c. 73 b
modo reperitur	11 e	Terra in quinque zonas partitur	73 c
Sol quotidie gradum unum zodiaci perme-	21 c.	Terrestres zonæ quomodo imaginantur	74 f
Solis portæ	21 f	Terræ latitudo	76 a
Sol quare denigrat hominem, linteum can-		Terræ longitudo	77 a
defacit, lutum indurat &c.		Terram Græci stadij metiuntur	76 d
Sol à terra non semper æquè distat		Ternarius numerus	120 c.

INDEX IN HAEC STOEFLERI COMMENTARIA.

Thales astrologus	104 f.	Virgo 26. stellis componitur	98 f.
Thataria regnum	43 b.	Virgilij locus explicatur	7 e. & 33 e. & 38 d.
Thetel philosophus	33 a.	Viri & mulieris coniunctio quare	84 d.
Thirionfydus	132 b.	Vmbra quomodo fit	7 e.
Thomæ Aquinatis error	103 f.	Vmbrae plagales	8 b.
Throana urbs	48 e.	Vmbra perpendicularis an sit umbra	8 c.
Thronus Cassiopeia	123 a.	Vmbrarum formæ triplices	8 d.
Theguius stella	106 d.	Vmbrarum canon primus	9 b. Secundus
Thule insula	43 a.	10 d. Tertius	10 f. Quartus
Thyrus quid	132 d.	Quintus	19 e. Sextus
Tinæ pocula	100 c.	Vmbra terræ usque ad Mercurij sphaeram	72 b.
Tirynthus	68 d.	porrigitur	135 c.
Torrída zona an habitetur	54 b.	Vraniscusfydus	57 c.
Triangulus	120 b.	Vri	99 f.
Triones	103 d.	Vrna cœlestis	103 b.
Triquetra figura	11 b.	Vrsæ maioris fabula	104 a.
Troglodytæ	89 b.	Vrsæ maioris 27. stellæ	104 f.
Tropus stella	55 a.	Vrsa minor cur Phœnice uocatur	105 c.
Tropicus circulus unde dicitur	5 f. 24 f.	Vrsi uersutia	ibid.
Tropicus Cancri	23 f.	Vrsi manus prædulces	85 e.
Tropicus Capricorni & synonyma	24 b.	Vulcanus deorum faber	6 e.
Tropici Capricorni fydera	92 f.	Vuiddlapmanni	121 e.
Trophonij pecus		Vultur cadens, stella	84 e.
		Vxoris officium	
		X	
Vadiani error	50 f.	Xillicei	14 f.
Vasapotoria uarij generis	111 a.		
Venenis quidam homines nutriti	36 d.	Z	
Veneris stellæ naturam Pythagoras primus animaduertit	44 b.	Zenith capitis	9 c. 14 d.
Veneris planetæ influentia	84 c.	Zodiacus circulus	58 a.
Venus triplex	ibid.	Zodiacus unde dicitur	eod. e.
Venus unde dicta	ibid.	Zodiacus uitam inferioribus influit	eod. f.
Venusta mulier quæ sit	35 a.	Zodiaci signa	82 d. 83 c.
Vergilia	13 d.	Zodiaci signa sub deorum præsidio	83 e.
Vernum tempus.	3 e.	Zodiaci signorum nomina & quis inueni-	
Vertex cœli	36 d.	rit	56 d.
Vesper stella	ibid.	Zodiacus circulus cur latus	eod. e.
Vesperugo	54 d.	Zona quid	74 a.
Vesputius nobilis mathematicus	85 c.	Zona torrida an habitetur	14 e.
Vestæ deæ templum	95 b.	Zone mons Thraciæ & oppidum	74 a.
Vestis institoris	ibid.	Zonæ synonyma	74 b.
Vestis in cœlo duplex	71 a.	Zonæ cœlestes quomodo dantur torri-	
Via ad beatitudinem	ibid.	dæ & c.	eod. e.
Via ad uirtutem	135 e.	Zonæ terrestres quomodo imaginantur	
Virga bellum dirimitur	90 f.	eodem fa.	
Virginis fabula	91 a.	Zona Orionis	136 b.
Virgo quomodo probanda			

A IN PROCLIDIA

DOCHI SPHAERAM, IOANNIS STOEFLERI IV-
stingensis, commentarius absolutissimus incipit.

Contextus sphaerae huius inscriptio.

PROCLI DIADOCHI SPHAERA.

PROCLIOS PLVRES LEGIMVS, AVTHORIBVS SVIDA
& Philostrato. Quorū primus Proclus Naucratis. Quem
Philostratus asserit unum fuisse ex suis præceptoribus, &
Athenis docuisse: Filiumq; habuisse luxui deditū. In quem
non modò nō seuerus fuit, sed usq; adeo indulgens, ut in a-
lēdis auib; canibusq; plus q; in docēdis literis adesset &c.
Naucratis appellatus, à Naucratis nomo aut præfectura
Aegypti. Testis Plinius lib. 5. cap. 9. Et Naucratis ciuitas Aegypti, de qua idem
lib. 5. capi. 10. non longè ab oppido, quod ab eo & Ptolemæo lib. 4. capi. 5. tabu-
la 3. Africæ appellatur Saïs. Et Plinio Naucraticum ostium Nili, quod alij (pu-
ta Ptolemæus) Heracleoticum nominant. Secundus Proclus è Sicilia Mal-
leotes patria. Scripsit in sophismata Diogenis, & contra Epicurum. Tertius
Proclus cognomento Proculeius, ex Laodicea Syriae. Qui scripsit Theologicū
in Pandoræ fabulam, Hesiodi in aurea carmina, Isagogen in arithmetica Nicom-
machi, & quædā alia geometrica. Quartus, & est noster Proclus, natione Ly-
cius, discipulus Syriani; philosophus Platonicus, præfuit scholæ Atheniensi. Cu-
ius discipulus & successor Marinus Neapolitanus fuit. Scripsit plura in philo-
sophia, mathematica & grammatica, commentarios in totum Homerum. Is est
cuius opera, quæ ad nos uenere, hæc sunt. Cōmentarij in Platonem: Sufforma-
tiones astronomice; Fabrica astrolabij: & opusculum sphaerae, quod in manibus
habemus. Scripsit præterea contra Christianos epicheremata decem octo. Ad-
uersus quem Ioannes, Grammaticus cognomento aut Philoponus, genere
Alexandrinus scripsit Apologiam, dictitans: Eū quamquam in rebus Græca-
nicis magnum, stultum tamen esse, & in hac parte indoctum. Aduerte nostrum
Proclum fuisse Lyciū. De Lycia Ptole. lib. 5. ca. 3. Tabula 1. Asiae. Et Plinius lib.
5. capi. 27. Vbi habet, quod quondam habuerit septuaginta oppida, nunc tantū
C triginta sex. Tot enī numeret Ptole. Syrianus Alexandrinus philosophus Pla-
tonicus, docuit Athenis, scripsit in totum Homerum. Cōmentarios septem in
rempub. Platonis: & alia. Huius discipulus & successor fuit noster Proclus. Ma-
rinus Neapolitanus philosophus & orator, græce eruditus Procli discipulus
& successor, sub Adriano scripsit ipsius Procli & uitæ & disertationes, uersibus
& soluta oratione. Quare iuxta coniecturam, Proclus floruit sub Traiani tem-
poribus, aut circiter. Diadochus non (ut opinor) à ciuitate Lyciæ, ut nos dici-
mus. N. Vlmensis, N. Augustensis, N. Constantiensis &c. Nulla est enim ciui-
tas huius nominis in Lycia. Immo nec huius nominis ullā offendo apud Geo-
graphos. Quare nomen familiæ, aut prosapiæ esse crediderim. Vt de Scipioni-
bus, Flauijs, Flāminijs, aut Quintijs facile exempla induci possent. Sic Proclus
noster à prosapia Diadochus appellatus: Vt reor, à gēma, authore Plinio ca. 10.
lib. 37. Est enim gemma Beryllo simillima Diadochos nominata. Nec id incō-
uenit. Nam nostri Germaniæ nobiles fere innumerī, cognominant à duris &
immanibus lapidibus, saxis, rupibus, montibus. Vt Herttenfelfer, Trakken-

Proclus Nau-
cratis
Suidas
Philostratus

Plinius
Ptole.

Proclus Mal-
leotes.
Proclus Pro-
culeius

Proclus Dia-
dochus
Procli opera

Syrianus

Marinus

C. Plinius ta-
men lib. 6. cap.
30. Vt genuia
lectio habet,
Dochos popu-
los recenser.

Eius uires lege
apud Camillū

felfer, Gryffenfelfer, Herttenftainer, Klingenberg, Helfenfteiner, Rechberger &c. Conuenientius igitur à pretiofis lapidibus cognomina ufurpantur.

Opusculum hoc tractat de fphæra, quapropter fecernitur ab alijs eiusdem libris. Quanquam libellus de fabrica Astrolabij etiam fit de fphæra, non tamen cõsimilis est tractatus. Quia in eo fit tractatio de fphæra proiecta uel extensa in planum. Quocirca planisphærium appellatur. Hic autem de fphæra fit mentio, prout est corpus globosum, rotundum, multis & uarijs circulis ornatum. Nõ sit obsecro, candidi auditores, libellus nostri Procli, quem interpretari polliciti sumus, uobis cõtemptiui & leuis existimationis, ob id, quod paruulus est. Num Euangelij estis sectatores: sequamini igitur redemptorem uestrũ. De quo Matthæus scriba euangelicę ueritatis, capi. 18. scriptum reliquit. Aduocans IESVS paruulũ, statuit eũ in medio eorũ. Custodit sanè paruulos Dominus. Psal. 114.

Planisphæriũ

Matthæus
David

Iaspis

Molochites

Dioscorides

Formicarum
industria

Plinius

Stadius.
Sphære Pro-
cli commen-
datio.

Aristo.

Astronomiæ
ingenuitas.
Subiectum
scientiarum.

Auerrois

Scientiarũ ra-
tio formalis.

Non raro comperimur longe pretiosiora esse parua corpuscula magnis. Quod in gemmis & lapillis manifestũ est. Iaspis præcipue, uiridis gemma parua, pretiosior tamen ob innumeras suas uirtutes plurimis magnis saxis aut petris. Immo auro dignior. Quid de Molochite minuto lapillo referam? qui in cunabulis puerorum appensus (teste Dioscoride) eos à casibus nociuis custodit. Ecce paruulus paruulis præstat iuuamen. Quid de Hyacintho, Carbunculo, Smaragdo, Chrysopraso & alijs dicam? quorum corpora parua, uirtus autẽ maxima. De gemmis ad animantia uenio. Formicis nostratibus minutis animalibus magna inest fortitudo, uirtus, sagacitas, aut (ut ita dicã) prouidentia. In annũ enim cibos cõdunt: Si quis comparet onera corporibus earũ, fateatur nullis portione uires esse maiores. Operantur noctu plena luna. Eadem & inter lunio cessant: Sepeliuntur inter se uiuentium solæ, præter hominem. Iam in opere qui labor, que sedulitas? Hæc Plinius, lib. 11. cap. 30. Quid de apibus, quid de araneis loquar? Profecto in pluribus excellunt maxima animalia, puta, equos, boues, camelos, trigides &c. Quid de hominibus parua statura? Illud Statij. Maior in exiguo regnabat corpore uirtus.

Simile sumite, o auditores optimi, de nostro libello iudiciũ. Sane paruulus est, sed nobilis & pretiosus admodum. In eo enim (ut unico me uerbo expediam) sunt radices, principia & fundamenta, quibus posthabitis, periclitabuntur omnes ingenuæ artes, & præcipue Astronomia. In eo sane breuiter, succincte & ordinate traduntur ea, quæ nouitijs, præcipue astrologiæ disciplinam cupientibus, aditum præbent & uiam patefaciunt. De nobilitate Astronomiæ, de qua præsens tractat libellus, hæc adiungere libuit. Philosophus in principio sui libri de aĩa, uult. Quod gemino modo sciẽtia aliqua nobilior alia proclamef. Primo, dignitate subiecti: Cuius ratio est. Quia subiectũ est materia & causa, circa quã sciẽtia uersatur. Et hoc modo nemo ambigit, cæteris paribus, causa nobiliori existente, effectum eius esse nobiliorem. Et hoc est quod præfatus philosophus, secundo de Cœlo, 12. Metaphy. Et 16. de animalibus, & eius cõmentator Auerrois confirmant. Quod melius est parum scire de re & subiecto nobiliori, quam multum de uiliori. Quare melior est sciẽtia nobilioris: Immo ob sciẽtiam uilioris imperficitur & uilescit. Vt idem 12. Mataphy. Quod non esset, nisi uilitate subiecti. Certum est igitur sciẽtiæ dignitatem ex subiecto & materia, circa quam uersatur, attendi debere. Secundo sciẽtia nobilitatur demonstratio nis certitudine, & modo procedendi. Quoniam cum ratio formalis sciẽtiæ sit causæ cognitio, & ad effectum processus, uel contra: Et quanto huiusmodi notitia eorum firmior est, tanto & sciẽtia nobilior. Tanto autẽ notitia est firmior, quanto processus certior & demonstratio uigorosior. Quare certitudine modi demonstrandi, sciẽtia qualibet nobilitatur. Astronomia autem utroq; modo reliquas

- A** reliquas scientias uincit & excellit. Primo quidem nobilitate subiecti. Subiectū enim eius est corpus cœleste mobile circa mediū. Tale autem quum sit substantia, nobilius est subiectis scientiarū mathematicarum; quæ quidem quantitates sunt: Vt magnitudo & numerus; ut omnes fatent. Præterea quoniã ingenerabile, incorruptibile, nec crescens, nec decrescens, nec uariatione permutat, sed semper in propria ui suæ naturæ subsidijs nixū custodit; Primo de cœlo & mundo. Quod ob eius excellentiã locū nobiliorem, altiorē & primo Principio propinquiorē sibi uendicauit, & omnium generabilium & corruptibilium causa, ex omnium s̄na philosophorum. Corpus igit cœleste, inter omnia corpora præstantissimū est. Quocirca astronomia excellit alias mathematicas scientias; minime aut̄ diuinã. Accedit ad hoc, quod cœlestium corporū formas inuestigãtes, ad DEVM propius accedūt: hac uia Prima causa potissimū & facilius dignoscitur. Quare sacræ theologiæ tanq̄ domine, ipsa astronomia, ut ancilla, præ ceteris famulatur. Testis est diuus Paulus ad Roma. .i. Inuisibilia DEI, à creatura mundi p̄ ea quæ facta sunt, intellecta cōspiciunt; sempiterna quoq̄ uirtus & diuinitas. Sed inter omnes creaturas uisibiles, cœlestia corpora, de quibus astronomia cōsiderat, sua magnitudine ac multitudine, suorumq̄ motuū & influxū mira uarietate, uariaq̄ uirtute, in DEI cognitionem & admirationē maximè nos inducūt. Quare Dauid psal. 18. egregie cecinit. Cœli enarrat gloriã DEI, & opera manuū eius annunciat firmamentum: Et eodem psal. Domine dominus noster, quàm admirabile est nomen tuū in uniuersa terra. Quoniam uidebo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, lunã & stellas, quæ tu fundasti. Et ideo astronomia haud indigne naturalis theologia nominat. Quia sicut superior theologia ad DEI cognitionē per supernaturalem fidem inducit; sic ista, tanq̄ inferior ancilla, eidem subseruiens, ad diuinæ cognitionis introductionē per naturalem rationē manu ducit. Nam per effectus in cognitionē causæ descendimus. Ad idem August. 11. de ciui. cap. 21. Tria quasi (inquit) maxime scienda de creatura, nobis oportuit intimari. Quis eam fecerit, per quid fecerit, & quare fecerit. Si ergo querimus quis fecit. Deus est: Si per quid fecerit, dixit fiat, & facta est. Si quare fecerit, quia bona est. Nec author est excellentior Deo; Nec ars efficator DEI uerbo: Nec causa melior, q̄ ut bonum crearetur à bono Deo. Et idem, non tamen in eo capitulo. Ex perpetuitate creaturarum, intelligitur creator æternus: ex ordine & dispositione, sapiens: ex gubernatione, bonus. Ad ea pulchre alludit poëta Ouidius primo Fastorum, inquit.
- C** Quid uetat & stellas, ut quæq̄ oriturq̄ caditq̄
Dicere: promissi pars fuit illa mei.
Felices animæ quibus hæc cognoscere primum,
Inq̄ domos superas scandere cura fuit.
Credibile est illos pariter uitijq̄ iocisq̄,
Altius humanis exeruisse caput.
Non uenus & uinum sublimia pectora fregit
Officiūque fori, militiæ uel labor.
Nec leuis ambitio, perfusoq̄ gloria fuco
Magnarumque fames sollicitauit opum.
Ad mouere oculis distãtia sydera nostris Sic petiit cœlū, nō ut ferat Ossan Olympus.
Aetheraq̄ igenio supposuere suo. Sūmaq̄ Peliculus sydera tangat apex.
Est & secūdo hæc scientia nobilis & dignissima demonstrãdi certitudine & firmitate. Probat namq̄ certissimis ratiōibus, scilicet mathematicis demonstrationibus, in quibus nulla intercipitur ambiguitas, sed retinet certitudinis gradū supremū. Testis est Auerrois scđo metaphysices. Quare ratiōe procedendi & naturalem excedit (metaphysica) & diuinam, non tamen mathematicam. Modo autem procedendi utitur mathematico, ut est uidere in Almagesto, Ptolemæi. Et ideo certissima est prædicanda.

Astronomiæ nobilitas.

Aristote.

Paulus aposto

Naturalis Theologia.

Augusti.

Ouidius

Auerrois

TEXTVS
PROCLI

AXis mundi uocatur demerens ipsius, circa quam uoluitur. Axis, extre- **A**
ma, poli mundi, seu uertices, sunt nominati. Horum alter septentrionalis
alter austrinus dicitur. Septentrionalis, qui semper in nostra habitatione appa-
ret: Austrinus contra, qui semper, ut ad nostrum horizonta, conditur. Sunt tra-
men in terra loca quaedam in quibus polus, qui semper nobis conspicuus est,
ijs qui ibi degunt haudquaquam cernitur. Qui uero nobis perpetuo occultus est,
ijsdem conspicuus euadit. Rursus quoque locum quempiam in terris inuenias,
ubi ambo poli, æquabilem in horizonte situm habent.

STOEFLERI
INTERPRE.
MundusUltramunda-
nus.

Plato

Cleomedes

Plinius

Strabo

Lucanus

Pincipio contuendum (authore Cleomede primo de meteoris) Mundus
dicitur multis modis. Primo mundus est ex caelo terraque, nec non naturis, quæ
in eis comprehenduntur opificiū. Is corpora cuncta comprehendit, nec extra
ipsum prorsus quicquam est: non infinitus, sed definitus comprobatur. Hæc Cleo-
medes quasi ad literam. Et plures in se recipit partes. Quare secundo conside-
randū, quod antiquitas & grauissimi theologi tres figurarunt mundos: scilicet, **B**
ultramundanū, cœlestem & sublunarem. Supremum omnium ultramundanū,
quæ theologi angelicum, philosophi intellectualem uocant: qui a nemine satis
decantatus est, inquit Plato in Phædro. De quo mihi nil loquendū, nec est de cō-
sideratu astrologico. Proximus huic cœlestis appellatur, qui ex orbibus cœle-
stibus quotquot sunt integratur, & usitatio cœlum nominatur. De eo mūdo sa-
pius loquitur Cleomedes, puta primo de meteoris, capitulo De causa incremē-
ti inæqualis dierum: & capitulo, Quod mundus sit globosus, et capit. Quod
terra sit mundi medium &c. Et Plinius Secundus lib. 2. ca. 1. Naturalis historie
sic habet. Mundum, & hoc quod nomine alio cœlum appellari libuit, cuius cir-
cumflexu teguntur cuncta, numen esse credi par est, æternum, immensum, neque
genitum, neque interiturū unquam. Pulchrum est hoc caput cum nonnullis sequen-
tibus. Strabo lib. 1. Supponendum (inquit) & mundi formam esse rotundam,
& rotundam terræ superficiem &c. Et Lucanus primo Pharsa.

At Figulus cui cura deos secretaque cœli
Nosse fuit, quem non stellarum Ægyptia Memphis
Aequaret uisu, numerisque mouentibus astra:
Aut hic errat (ait) nulla cum lege per æuum
Mundus, & incerto discurrent sidera motu.
Aut si fata mouent, urbi generique paratur
Humano matura lues. &c.

Aether

Iohannes de
Sacrobusto.

Aristoteles

Mar. Ma.

Et hoc pacto accipitur hic mundus. Mundus ille a pluribus nominatur Aether,
aut ætherea regio. Sic accipit Iohannes de Sacrobusto in libello de Sphæra
mundi, capitulo primo § Vniuersalis. Vniuersalis autem (inquit) mundi machi-
na in duo diuiditur, in ætheream, scilicet, & elementarem regionem. Et infra. Circa
ca elementarem quidem regionem, ætherea regio lucida, a uariatione omni sua
immutabili essentia immunis existens, motu continuo circulariter incedit. Et hæc
a philosophis Quinta nominatur Essentia. Et sic recipitur pro cœlo. Aristoteles
enim æthera cœlum dixit ab ævri id est, semper, & θέω uoluo aut curro: quasi
semper & perpetuam uolubilitatem indicet. Nam primo libro Meteorologie
sic scribit. Corpus enim circulare, cum semper curreret, simul diuinum quippiam
in esse opinantes, ætherem nominari statuerunt. Quem sequitur Marcus Mani-
lib. primo cap. quarto
Æra per gelidum tenuis deducitur axis
Libratumque regit diuerso cardine mundum.

Sydereus

Sydereus, circa medium quem uoluitur orbis,
Aethereosq; rotat cursus immotus. At ille, &c.

Et infra.

Quodcunq; in medio est circa quod cuncta mouentur. Et infra.

Hoc dixere axem, quia motum non habet ullum.

Ipse uidet circa uolitantia cuncta moueri.

Ad idem Ouidius lib. 5. Tristium ad caesarem Augustum.

Ouidius

Sichabites terras ut te desideret aether.

Et idem 15. Methamor. Fab. 51. & ultima loquitur de caesare Augusto sic.

Et Saturnus minor est Ioue, Iupiter arces

Temperat aethereas & mundi regna triformis.

Terra sub Augusto est. &c.

Inde fit, ut qui multas a superioribus habent dotes, dicantur plurimum aetheris

Hiarchias

habere. Quod Hiarchas Indus de Apollonio Theanaeo testificatus est, dicens.

Mirari nemo debet, O Apolloni, te diuinandi scientiam consecutum, cum tan-

tum aetheris in animo geras. Non tamen sum nescius, etherem sepius significa-

re ignem & etiam aerem; sed de his alibi dicemus. Tertius mundus dicitur sub-

Io. de Sa. Bu.

lunaris, quem nos incolimus. Quem supra Ioannes de Sacro Busco uocat ele-

mentare, & is nobis est notior & manifestior. De quo suo loco abunde dicemus.

Secundo loco aduertendum, quod axis mundi (ut habet Proclus) uocatur di-

Axis

metiens ipsius circa quam uoluitur. Lucidius sic diffinitur. Axis mundi est linea

recta per centrum sphaerae transiens, ex utraque parte suas extremitates ad sphae-

rae circumferentiam applicans, circa quam sphaera mouetur uel conuertitur.

Et dicitur axis (ut nonnullis placet) ab agendo, id est, mouendo, quia circa eam

mundus sine intermissione circumrotatur. Et nominatur axis ad similitudina-

em ligni teretis aut stipitis, super quem rota currus uertitur, Germanica linea

Achis

qua, a in achis, & est ferme semilatinum. Et notanter adiungitur haec particu-

la. Circa quam sphaera mouetur aut circumuoluitur. Nam non omnis linea res-

ta per medium sphaerae transiens & ex utraque parte applicata, dicitur axis, sed

ea sola circa quam conuertitur, rotatur, atque intorquetur sphaera. Et hanc parti-

Theodosius

culam Theodosius de Sphaeris in principio, cum axem diffiniret, diligenter anno-

tauit. Nec id latuit Marcum Manilium, supra de axe mundi locutum.

Aera per gelidum tenuis deducitur axis, &c.

Caesar Ger.

Accedit pulchre Caesar Germanicus Arati in Phaenomenon interpres, his car-

minibus.

Caetera quae toto fulgent uaga sydera mundo,

Indefessa trahit proprio cum pondere caelum

Axis, stat motus semper uestigia seruat

Librataeque tenet terras, & cardine firmo

Orbem agit extremum, geminis determinat axem.

Quem Graij dixere polon: Parsmersa sub undas

Oceani, Pars celsa sub horrifero Aquilone.

Ad idem, Rufus Festus paraphraestes Arati.

Mobilis, en, etiam mundi se machina uersat

Ponderis ac proprii trahit inclinatio caelum.

Sed non axis item curui uertigine fertur

Aetheris, ut stylus in stabili conuoluitur orbi

Luce manente, tenuisque procul sacra uiscera caeli

Perforat, & mediae molem terrae tenet illum.

Constitit & ferri se circum cuncta remisit.

Et infra.

Nec minus extremo dispar polus oceano pars
 Sublime erigitur, subit altera merfa sub undas
 Pars erebum & nigri facet hæc ut conscia ditis.
 Ac teres in gemina stridit uertigine cardo,
 Alter in obtutum facilis latet, alter & alto
 Deprimitur Barathro. &c.

Et infra.

Nigear .i. axis legito. Sed nec id tacendum est, quod axis arabice aut hebraice dicitur Nigear. Mefala libro de uirtute motoris. Nigear (inquit) spheræ, est linea recta que libet transiens per centrum, ex utraq; parte ad superficiem perueniens, cū ipsa spheræ figitur, & spheræ circa ipsam uoluitur. Diameter & axis habent se sicut inferius & superius. Omnis enim axis est diameter, sed non conuertitur prædicatio. Diameter sane est linea recta transiens per medium figuræ, siue sit plana, siue sit solida, siue rotunda, siue angularis: Et hoc modo dicimus diameter circuli, diameter quadrati. **Hyginus** in suo astronomico poëtico, uocat axem dimensionem. Dicit enim. Dimensio, quæ totius ostenditur spheræ, cum ex utrisq; partibus eius ad extremam circumductionem, rectæ ut uirgula, perducuntur: Quæ dimensio à compluribus axis est appellata. Huius autem cacumina, quibus maxime spheræ nititur, poli appellantur. Quorum unus ad aquilonem spectans, Boreus, alius oppositus Austronotus est dictus. **Polus quid** De axi uide etiam Alphraganum Differentia secunda. Tertio loco cõtuendum. Quod polus est extremitas aut punctus finiens lineam, quam iam nominauimus axem. Vnde spheræ motus dicitur fieri super axem & super polos. Ideo poli inesse dicuntur spheræ, quasi corporis moti super illos. Dicitur polus, à πολέω uerbo græco, quod uerto significat uel circumago. Et πόλος græce, latine dicitur uertex. Altissimæ sane partes cœli, quas græci πόλος uocant, latine uertices dicuntur, quod circa hos mundus rotetur & uertatur. Dicuntur & cardines, à similitudine eorum, circa quos ianua uertuntur & uoluuntur. Est tamen cardo generalius uocabulum quàm polus, aut uertex. Quia extendit se etiam ad orientem & occidentem. Tertio considerandum. Quod geminus est polus, Septentrionalis, Arcticus, Borealis, siue Boreus, Aquilonius, siue altissimus: Et is nobis, qui sedes in aquilonem habemus, semper apparet, id est, nunquã occidit. Alter Austrinus aut australis, Antarcticus, Meridionalis aut meridians, Notus aut Notius, imus, depressus. Qui ab aquilonaribus uideri non potest. De his Germanicus Cæsar, Rufus Festus, ubi supra, Aratus, Hyginus. Et Virgilius primo Georgicorum. Hic uertex nobis semper sublimis, at illum Sub pedibus styx atra uidet, manesq; profundi.

Quarto aduertendum, Proclus in textu tria habitati orbis terreni loca determinat. Primus, eorum est, qui septentrionem colunt. His septentrionalis polus semper apparet: Qui his austrinã plagam habitantibus, propter terræ tumorem & globositatem, obtutum minime obijci potest. Secundus eorũ est, qui in meridie uitam agunt: His austrinus polus semper cernitur, qui nobis septentrionarijs ob terræ gibbum delitet. Tertius locus est eorum, qui habitant sub æquinoctiali circulo, id est, spheræ recta: His uterq; polus iacet in horizonte, & omnia sydera oriuntur & occidunt. Hactenus de textus dilucidatione.

DE CIRCVLIS SPHÆRÆ.

TEXTVS
 PROCLI
 Aequidistantes.

Circulorum spheræ, alij paralleli siue æquidistantes sunt, alij obliqui, alij per polos ducti. Aequidistantes sunt, quibus ijdem cum mundo poli

A do poli sunt. Sunt aut̄ hi numero quinq̄, Septentrionalis, Solstitialis, Aequator, Brumalis, Antarcticus. Septentrionalis igitur circulus is est, qui omnium, quos perpetuo cernimus, plane maximus est, quiq̄ horizonta solo puncto cōtingit, totus supra terrā interceptus. In hoc quaecunq̄ clauduntur astra, nec ortum, nec occasum norūt, sed circa polum uerti tota nocte cernuntur. Porro is circulus in nostro tractu, à priore maioris Vrsę pede describitur. Solstitialis aut̄ circulus is est, qui omnium, qui à sole describuntur maxime septentrionalis habetur. In quem cum se sol receperit, æstiuā reciprocationem peragit. Longissimusq̄ totius anni dies, breuissimacq̄ nox exit. Post hanc autem reciprocationem, nequaq̄ ultra septentriones uersus solem progredi, quin potius ad diuersa mundi regredi cernas: Vnde & Tropico græcè nomen. Aequator circulus est, qui maximus æquidistantium circulorum statuitur: ita nimirum ab horizonte dissectus, ut alter eius semicirculus supra terram, alter sub terra condatur. In hoc sol duplex æquinoctium, uernum, autumnaleq̄ facit. Brumalis circulus est, qui omnium circulorum, qui à sole mundi circumactu describuntur, maxime ad austrum pertinet. In quo sol brumalem reciprocationem facit. Maximaq̄ totius anni nox, minimusq̄ dies efficitur. Post hanc metā nequaq̄ ultra progreditur sol, sed ad alteras mūdi partes reuertitur: Vnde tropicus hic quoq̄, quasi uersilis appellatur. Antarcticus uero circulus, æqualis & æquidistans septentrionali circulo est, & horizonta uno puncto cōtingens, totus præterea sub terrismersus. In quo sita astra semper nobis occulta manēt. Maximus autem ex quinq̄ memoratis circulis est Aequator, deinde tropici, minimi uero (quod ad nostram habitationē dixerim) arctici. Porro hos circulos citra omnem latitudinem intelligi conuenit, ratione cognobiles, ex astrorum situ, & eodem Dioptræ obtutu, & nostro intellectu deliniatos. Sensu enim unus Lacteus discerni in cælo potest, reliqui omnes ratione.

Septentrio-
nalis.Solstitialis,
Is & tropicus

Aequator

Brumalis, qui
& itē tropicus

Antarcticus

P Rincipè operæpretiū est præscire quid sphaera. Omnis sanè de aliqua re institutio, q̄ à ratione suscipit, debet à definitione proficisci, ut intelligat quid sit id, de quo disputatur. Est igitur sphaera (authore Theodosio libro de sphaeris) solidum quoddam, una superficie cōtendum, in cuius medio est punctus, à quo oēs lineæ ductæ ad circumferentiā sunt æquales. Porro hic textus distribuit in quatuor partes. In prima diuidit circulos sphaeræ trifariam, puta in parallelos, obliquos, & per polos ductos. In secunda prosequitur primam partem diuisionis, scilicet, de parallelis, ibi. Aequidistantes sunt. In tertia tractat de maiori & paruitate circulorū parallelorum, ibi. Maximus autē ex quinq̄ &c. In quarta cōcludit de latitudine circulorū, ibi. Porro hos circulos. De primo membro ternariæ diuisionis, puta, de circulis parallelis, determinat Proclus hic & in septē sequentibus capitibus. De secūdo membro, scilicet, de circulis obliquis, infra in ca. de Signifero, & ca. de Lacteo circulo. De tertio membro, scilicet, de circulis per polos ductis, infra De Coluris. Circulos parallelos tamq̄ primum membrū triplicis diuisionis Proclus secat in quinq̄, ut patet in litera. Animaduertendū est in nostro proposito circulū non accipi geometricè, ut eū diffinit Euclid. pri. lib. elemētorū. Circulus, inquit, est figura plana, una quidē linea cōtenta, q̄ circūferentiā rētia noiatur, in cuius medio est punctus, à quo oēs lineæ rectę ad circūferentiā

STOEFLERI
INTERPRE.
Sphaera quid
Theodo.Circuli acces-
sario.

Euclides,

exeuntes, sibi inuicem sunt æquales. Sed accipitur pro linea circulari, quæ alias circumferentia, aut peripheria dicitur, quæ ducitur in corpore spherico. Sic cœlestes circuli intelliguntur duci in superficie concaua aut conuexa ipsius corporis cœlestis. Et ergo cum in presenti negotio circulum nominamus, accipimus pro linea circulari. Et linea hic nõ accipitur pro longitudine tantum sine latitudine, sed nonnunquã admittit latitudinem. Vt est in Zodiaco & Lacteo, qui nõ solum longi sunt sed etiam lati. Sed de his infra latius dicetur. Præterea diuersitas est inter circulos spheræ cœlestis & materialis. Circuli enim in cœlesti spherâ imaginantur ueluti lineæ, ut quinque paralleli, aut ut superficies, ut Zodiacus & Lacteus circulus, Et hi non cõponunt spheram cœli realiter & uere. Siquidẽ corpus ex non corpore integrari est impossibile. Et sumitur ex tertio De cœlo & mundo. In spherâ autẽ nostra materiali, sunt circuli materiales eandem integrantes & componentes, & per nostram, quæ manibus componitur, imaginatur & intelligi datur illa cœlestis. Author est Ioannes de Sacro Busco capitulo secundo. Rursus hi circuli ab authoribus diuersas sumunt nomenclaturas. Quos Marcus Mani. in pluribus locis uocat Fila, demptis tamẽ Zodiaco & Lacteo, ut lib. 1. capitu. 6 & 7. Et ab eodem uocantur Gyri, puta lib. 1. capitulo 6. 7. 8 & 9. Cleomedes libro primo Meteor. quinque parallelos uocat segmenta. Idem facit Plinius lib. sexto capitulo tricesimotertio. Alij circulos uocant Orbes, ut Cleomedes ubi supra, & Virgilius primo Georgicorum, cum inquit. Iccirco certis dimensum partibus orbem Per duodena regit mundi sol aureus axem. Quinque tenent zonæ cœlum.

Circulorum diuersitas & synonyma.

Io. de Sa. Bu.

Mar. Mani.

Cleomedes Plinius Virgilius

Prole.

Parallelis Lineisq; eadem accidunt. Euclides

Higinus

Mar. Mani.

Alij uocant circulos, præcipuẽ spheræ materialis, armillas, ut Ptolemæus dictione quinta Almage. ca. 1. ubi docet cõpositionẽ cuiusdam instrumenti, quo obseruantur stellæ in longitudine & latitudine. Vbi sic habet. Cuius artificiuẽ est: accipies duas armillas mensurate magnitudinis, sapienter & bene rasas &c. Proclus noster uocat quinque circulos parallelos, siue æquedistantes. Pro quibus contuendum. Idem acciderere lineis & circulis. Lineis enim accidit, quod quædam sunt parallelæ siue æquedistantes, quas Euclides in primo sic diffinit. Aequedistantes lineæ sunt, quæ in eadem superficie collocatæ, atq; in alterutra partem protractæ, nõ conueniunt, etiam si in infinitum protrahantur. Contra sunt nonparallelæ siue inæquedistantes lineæ sunt, quæ in eadẽ superficie collocatæ & in alterutra partem protractæ, nonnunquam cõueniunt. Idem sentiendũ est de circulis parallelis, qui quoquo uersus ex omni parte eque distant. Duo sane circuli cuiusdam spheræ, ad inuicem comparati, ita descripti, quod non cõeunt uel cõueniunt, sed secundũ omnem partem eorum equalem ubiq; seruant distantiam dicuntur paralleli, παραλληλιζω enim græce, latine significat cõparo. Inde παραλληλιζω græce, id est, inuicem comparatus, uel mutuus, aut respectiuus. Est enim circulus ad alterũ comparatus per equedistantiam. Hi autem circuli paralleli, latine uocantur æquedistantes. Et sunt numero quinque, ut patet in litera. Proclo nostro in his accedunt plures alijs, puta Higinus libro primo, capitulo de polo. In finitiõẽ (inquit) mundi circuli parallelæ quinque, in quibus tota ratio spheræ consistit, præter eum qui Zodiacus appellatur, qui non ut ceteri circuli certa dimensione finitur, & inclinatio alijs uidetur, λογος a Græcis est dictus. Et deinde de unoquoq; determinat. Et Marcus Manilius libro primo ca. sexto, his uersibus ad propositum facientibus, alijs multis omiſſis, sic. Circulus ad Boream fulgentem sustinet Arcton. Deinde. Alter ad extremi decurrens sydera Cancri, Tertius in media mundi regione locatus.

D Ingenti sphaera totum percipit olympum. &c.
 Proximus hunc ultra brumalis nomine cingens,
 Ultima designans fulgentis lumina solis. &c.
 Vnus ab his superest extremo proximus axi
 Circulus, austrinas qui stringit & obsidet arctos.
 Et de his Ioannes de Sacrobusto capitulo secundo § Aequinoctialis. Vbi sic ha-
 bet. Quod equinoctialis cum quatuor circulis minoribus, dicuntur quinque paralleli,
 quasi aequidistantes &c. Et in Comentaribus Siciliensibus Cesari Germanico ad-
 ditus, ubi scribitur. Coelum circulis quinque distinguitur. Lege, commentarium pul-
 chrum est. Et Rufus Festus, capitulo de circulis. Circulus igitur primus, iux-
 ta Procli numerationem, est septentrionalis. Is ab alijs dicitur arcticus, Bore-
 alis, aut Aquilonius. Hic contendum est. Quod aliter Latini, aliter Graeci de-
 scribunt circulos arcticum & antarcticum. Hos Latini pingunt iuxta maximam
 solis declinationem. Puta tempore Ptole. viginti quatuor fere graduum, minus
 nouem quasi minutis. Nostra tempestate, viginti trium graduum triginta penes
 minorum. Numerant enim a polis mundi, solis (ut dixi) maximam declina-
 tionem, & puncto facto, immittunt in polum unum circini pedem reliquo in
 punctum emisso: & iuxta hanc extensionem circini, formant ipsi Arcticos cir-
 culos. Et hi secundum Latinos in omni regione sunt eiusdem quantitatis, sine
 omni variatione. Secus faciunt Graeci, qui formant hos iuxta altitudinem poli
 regionis. Quo fit, quod hi sunt varij, secundum varias poli altitudines in diuer-
 sis mundi plagis. Si enim poli altitudo est parua, erunt & circuli parui, si magna,
 magni. Ponunt enim unum pedem circini in polos & alium expandunt in co-
 lorum diuisum usque in poli altitudinem. Et iuxta hanc, formant ipsi circulos se-
 ptentrionalem, scilicet, & antarcticum. Et hi circuli semper attingunt horizon-
 tem in puncto. Iuxta enim stellas, pro situ Graeciae habitationis, nunquam
 orientibus & occidentibus, fabricant ipsi huiusmodi circulos. Et ut huius se-
 ptentrionalis circuli diffinitio neminem lateat, Author quinque conditionibus illud
 ipsum manifestum facit. Quarum prima est. Quod is est, qui omnium, quos perpe-
 tuo cernimus, plane maximus est. Mirum satis, hunc circulum alij uocant mino-
 rem, eo quod sphaeram non secat in duas partes aequales, ut facit aequinoctialis. Est
 enim simile de circulis sphaerae cum lineis rectis ductis ad peripherias circuli: ubi dia-
 meter est omnium longissima. Quia circuli peripheriam & totum circulum in duas equas
 partes partes: Quia per centrum ducitur: Caeterae omnes, non per centrum euectae,
 minores sunt diametro, & minores portiones aut arcus de peripheria reseruat. Sic
 est in sphaera, quod circulus ab utroque polo aequae distans ipsam in duas aequales par-
 tes dispescit, secus faciunt caeteri omnes. Quare fit, quod circulus uicinus polo, in-
 ter minores digne computatur. Quomodo igitur Proclus hunc circulum uocat ma-
 ximum? Dissolutio. Inter omnes circulos sphaerae in septem climatibus aquiloni-
 nis, nullus est, iuxta sphaeram Graecicam, qui nobis totus appareat pro uno mo-
 mento, quod is circulus septentrionalis: Non aequinoctialis, cuius medietas semper
 est supra horizontem, & altera medietas sub horizonte. Igitur: Neque tropicus Can-
 cri, cuius in nostris climatibus maior pars est supra terram, id est, horizontem, mi-
 nor infra: Vt in subditis manifestabitur: Neque tropicus Capricorni, cuius minor
 pars nobis est supra horizontem, maior infra: Non est igitur Procli sententia, quod cir-
 culus septentrionalis sit omnium maximus, sed est omnium maximus, quos perpe-
 tuo cernimus: id est, quos pro eodem instante uidere possumus. Si enim maior eo
 circa polum describeretur, eius aliqua portio subiret horizontem. Quare non per-
 petuo cerneretur. Secunda conditio est. Quod horizonta in solo puncto con-
 tingit. Is sane Graecis mos est, ut supra commemorauimus, quod hunc circulum pingunt iux-
 ta poli latitudinem. Verificata enim sphaera, iuxta altitudinem poli Graeciae, puta,

Io. de Sa. bu.

Comentaria
Siciliensia.
Rufus Festus.Arcticos ali-
ter latini, ali-
ter Graeci de-
scribunt.Circuli se-
ptentrionalis
quinque condi-
tiones.Qua ratione
septentrionalis
Proclus maxi-
mum, alij uero
minimum cir-
culum semper
extantem dicat

in 36. 37. 38. gradus, sphaera firmata, si stylū horizonti ad meridianū septentrionalē aptaueris, rotata sphaera, in eoluris circulū pinges aut designabis, qui horizontem contingit, & non secat. Is est circulus septentrionalis ipsis Græcis.

Eūclides

Tertīa cōditio. Quod sit totus supra terrā, id est, horizontē interceptus, id est, quippe & horizon habeāt se ut circuli cōtingentiæ. De quibus plura apud Eūclid. in 3. Quarta cōditio. Quod in hoc quęcunq; claudunt astra nec ortū nec occasum norunt, sed circa polū uerti tota nocte cernuntur. Præcipua Græcorū intētio est, ut sciant per eorū circulum septentrionalē, quæ astra aut sydera sint perpetuę apparitionis.

Hyginus

Quod Hyginus his uerbis ferme indicare uoluit, cū ait. Circulus arcticus appellatur, quia intra eum arcturi simulachra, ut inclusa perspicuntur. Quæ signa à nostris uersarū specie ficta, septentriones appellantur. No-

**Septentrio-
nalis circu-
li sydera.**

stra tempestate huic circulo (sphaera iustificata ad latitudinem Græciæ 48. gradū, uel circiter) hæc sydera & astra includuntur. Tota Ursa minor, Totus Draco, Cepheus integer, Cassiopeia, dempto capite, Dextrū brachium Persei, Stella capitis Aurigæ, Ursæ maioris stellę, capitis, colli, pectoris, genu dextrī, dor-

si & caudæ. Bootis manus sinistra. Stella extrema in dextra ala cygni. Verum quondā tempore Procli res aliter se habuit; quod accidit propter motus octauæ sphaeræ uariationem. Lege si placet, Hyginum lib. 4. §. Sed quoniā. In quin-

ta cōditione (in uerbo. Porro is circulus, in nostro tractu, à priore maioris Ursæ pede describitur) Proclus indicat, quo pacto is circulus in sphaera describi debeat. Et aperit id per stellā existentem in priore pede Ursæ maioris. Hæc enī stella in Græcia tangit horizontem, quæ solis, circumuoluta, describit circulū: qui Græcis est loco Circuli septentrionalis.

**Ptolemæus
1022. stellas
explorauit,**

Aduertendū hic, quod tempore Procli, & ante Ptolemæū, pauca fuere stellæ cognitæ secundū iustas earum longitudines & latitudines. Quod satis docet Ptole. dictiōe. 7. Almagesti. Vbi loquitur de Abrach, Arsatili & Timocaride: Ptolemæus aut, ut eadē dictiōe, & sequenti palam est, uerificauit in Alexandria 1022. stellas. Et numerauit in urse maiori 27. stellas.

Quarū duæ sunt in extremitate pedis sinistri præcedentis. Quarum prima tempore Ptolemæi fuit in Cancro 6. gradu & 30. minuto: & eius latitudo septentrionalis 29. gradu. 20. minuto. Secunda meridionalior in Cancro 5. gradu 20. minuto. Eius latitudo 28. gradu: 30. minorū: Hæc prima tempore Ptolemæi & Procli tetigit horizontē, uerificata sphaera ad latitudinem 38. uel circiter gradū.

Quod uidentes græci pinxerunt circulū septentrionalē secundū eandem. Nostro autē tempore res aliter se habet. Quia prima stella pedis hodie est in 26. gradu Cancrī. Et 2. in 25. gradu eiusdem. Quare iustificata sphaera ad latitudinē 41. graduū, ut est in Macedonia, hæc prima stella residet in horizonte. Officiū huius circuli est, quod omnes stellæ interceptæ ipsis nunq; oriuntur nec occidunt: Extra quæ oēs & ortum & occasum patiunt.

Secundus circulus est Solstitialis septentrionalis. Is etiā est de circulis minoribus sphaeræ: ob id, quod in superficie sphaerę descriptus, in duo inæqualia ipsam diuidit. Qui appellat circulus Solstitialis æstiuus uel æstiuus, Tropicus septentrionalis, Tropicus æstiuus uel æstiuus, Tropicus Cancrī. Circulus uersilis Cancrī, *θερινός τροπικός*. Est sanè circulus minor, quæ sol in principio Cancrī existens, motu primi mobilis describit.

Scito *τροπή* Græce, Latine conuersio, mutatio, uersio est. Sol enim ultra hunc circulū nō transit, sed statim reuerti incipit: Inde *τροπικός* est appellatus, quasi cōuersiuus. *θερμαίνω* Græcū uerbum, id est, calefacio, cōburo. *θερμη*, id est æstas: *θερινός*, id est æstiuus. Hyginus lib. 1. *θερινός τροπικός* uocatur ideo, quod sol cū ad eum circulū puenit æstatē efficit eis, qui in aquilonis finibus sunt. Hyemē autē eis, quos Austrī flatibus oppositos ante diximus. Præterea quod ultra eū circulū sol non transit sed statim reuertit, *τροπικός* est appellatus. Idem lib. 4. Igitur æstiuū circulum unū de quatuor esse dicemus. Qui *θερινός τροπικός* uocatur, Quo circulo æstatē confici de-

**Solstitialis se-
ptentrionalis
& huius syno-
nyma.**

Hyginus.

Hyemē autē eis, quos Austrī flatibus oppositos ante diximus. Præterea quod ultra eū circulū sol non transit sed statim reuertit, *τροπικός* est appellatus. Idem lib. 4. Igitur æstiuū circulum unū de quatuor esse dicemus. Qui *θερινός τροπικός* uocatur, Quo circulo æstatē con-

fici de-

Afici demonſtrauimus. Et ibidē abſoluīt pulchram de tropicorū nominibus queſtiunculam, quam lege. Ex his textus Procli factis manifeſtus erit. Nam cum dicit. Solſtitialis circulus is eſt, qui omnium, qui à ſole deſcribuntur, maximè ſeptentrionalis habetur. Bene dicit: Quia ultimus eſt, quē ſol, uerſus ſeptentrionem gradiens, deſcribit: ultra quem, ut ſupra Hyginus affirmauit, nō tranſit. Et inde dictus eſt Solſtitialis, quaſi ſolis ſtatio. Non quod ſol ſtet, cui continuus eſt motus, ſed ſtat in eo, quod ultra in ſeptentrionem non progreditur, ſed incipit redire uerſus meridiem. Recte ergo addit Proclus: In quem cū ſe ſol receperit, æſtiuam reciprocationem peragit. Cum enim ſol ad primum punctum Cancrī accedit: incipit reciprocari, id eſt, redire, aut reuerti uerſus meridiem. Sicut idē ſol à principio Arietis incipit ire in ſeptentrionem, pedetentim indies aſcendendo uerſus nos, qui in ſeptentrione cōſtituti ſumus, uſq; in Cancrī initium, deinde de pedepreſſim indies deſcendit. Et hæc eſt ſolis reciprocatio, id eſt, *Das ſie gibt ains vmb das ander/ als vil ſie vor herauf geſtigen iſt/ als vil ſteigt ſie tertz wider hinab.* Ita ſol dicitur τροπικός, id eſt, cōuerſiuus, repetitiuus, *wende ſich wider umb.* Quare cum olim hæc ſolis reciprocatio cecidit in uiceſimum quartū diem Iunij, Hoc eſt, in diem Ioannis Baptiſtæ, fuit Germanico ſermone appellatus, *Sanct Johannis Sonwendin.* Subiungit Proclus, Longiſſimusq; totius anni dies breuiſſimaq; nox exit. Hoc uſuuenit omnibus, qui in aquilonem ſedes poſuere, quod cum ſol initium Cancrī adierit, ac ultimum uerſus ſeptentrionem circulum deſignauerit, mortales protenſiſſima luce irradiet. De dierum augmento ſcribit plura Cleomedes primo Meteoron, quem lege. Vbi in ſententiā habet. Quod augmentatio diei à principio Arietis in tropicū uſq; fiat ſenſim, & non aceruatiuim horarum mutatione; & hoc ſit factum diuina quadam prouidentia. Authore Boetio libro ſecundo Propo. i. Omnis ſubita rerū mutatio, non ſine quodam quaſi conflictu contingit animorum. Cognitio autem longiſſimi diei haberi poteſt ex tabulis Primi mobilis, & alijs. Ex tabellis item noſtri Calendarij, & inſtrumentorum officio, puta, Aſtrolabij, Sphæræ materialis. &c. Hoc ſcitu dignum eſt, quod omnes dies maximi æſtium creſcunt & augmentantur, à primo gradu altitudinis poli Arctici, iuxta graduū ordinē uſq; in altitudinem nonaginta graduū. Quos omnes recensere longum eſſet. Quare à Germania (ut nouitij nonnulli habeant) incipere decreui, iuxta hanc

Hyginus.
Solſtitialis
originatio.

Solis reciproca-
tio,

Sonwendin

Cleomedes

Dierū longiſ-
ſimorū explo-
ratio.
Boetius.

Dies æſtium

C formulam.
TABVLA QVANTITATIS LONGIORIS DIEI AESTIVI,
cum adiectis regionibus, ducatus & prouintijs, potiffimum Ger-
maniae, iuxta recentiores obſeruaciones.

Lati- tudo	Longitudo		Regiones, ducatus, prouintia, præ- cipue Germaniæ
	Diei æſtium.		
Gra.	H	m	
46	15	34	Vallis Valesiæ, Tyrolis, Carinthia.
47	15	42	Heluetia ſiue Suetia, Marchia Stiria, Hungaria pars. (garię pars
48	15	52	Sungea, Algea, Hegea, ſuperior Sueuia, Baturia, Auſtria, Hun-
49	16	0	Alſatia, Sueuia inferior, Rieſa, Bohæmia & Morauia pars.
50	16	10	Ringeæ pars, Franconia, Bohæmia, Morauia & Polonia pars.
51	16	20	Iuliacum, Haſſia, Turingia & Myſnia pars, Slefia & Polo. pars.
52	16	30	vveſtualia, Turingia pars, Marchia Branden. antiqua & noua
53	16	42	Phryſia, Saxonia, Brunſuiga, Polonia pars. (Polo. pars.
54	16	54	Meggelburgū, Pomerania, Pruſſia pars.

Latitudo	Longitudo		Regiones, ducatus, prouintia præcipua Germaniæ
Diæ ætliu.	H	m	
55	17	8	Holfatia ducatus, Prussia pars.
56	17	22	Datia regni pars, Seelandia.
57	17	36	Datia pars magna
58	17	52	Scania & Datia
59	18	12	Gotia meridionalis
60	18	32	Gotia meridionalis pars. Orcades insulae
61	18	54	Thule insula. Noruegia regnum
62	19	20	Gotia occidentalis, quæ & Suetia, regnum.
63	19	50	Gronelandia, quæ & Engronelandia.
64	20	26	Vermelandia & Vintlandia, alias Ventelandia.
65	21	13	Pilappelandia pars & Ventelandia pars
66	22	19	Pilappelandia, Islandia

66 | 30 | 24 | c | Islandia pars. Quibus latitudo tot graduum & minorum conceditur. Hi cum sol principium Cancris adierit, habent diem unum artificialem uiginti quatuor horarum. Id nostra tempestate accidit undecima aut duodecima die Iulij, die Barnabæ apostoli & sequente.

- 67 Hic Nordinboduch, sic uocant, vvilslapmanni, latinè Mare congelatum. Hic incipit dies uiginti quatuor horarum, cum sol tenet decimum octauum gradum & trigessimum minutum Geminorum. Et durat continuus in uiginti quatuor fere dies naturales, quousque sol peruenerit ad undecimum gradum & trigessimum minutum Cancris. Nostro tempore à prima die Iulij, in uigessimum quartum eiusdem.
- 68 Hic incipit dies uiginti quatuor horarum, quando sol decimum gradum Geminorum emensus fuerit. Et durabit deinceps unus dies ferme in quadraginta unum dies naturales. Desinetque sole uigessimum gradum Cancris possidente. Nostri tempestate à uigesimo tertio die Maij, usque in secundum Iulij.
- 69 Sub ea latitudine auspicatur dies uiginti quatuor horarum, quando Sol quartum gradum Geminorum possederit. Et deinde erit dies unus continuus, in quinquaginta quinque quasi dies naturales; quousque sol uigessimum sextum gradum Cancris permeauerit. Hoc est, à decimoseptimo die Maij in decimum Iulij.
- 70 Hic inchoat dies uiginti quatuor horarum, cum sol uigessimum nonum gradum Tauri propemodum compleuerit. Durabitque dies unus in sexaginta quatuor dies, usque sol primum gradum Leonis pertransierit. Hoc est, à duodecimo die Maij in decimum quintum diem Iulij.
- 71 Sub hac latitudine initium sumit dies uiginti quatuor horarum, quando sol uigessimum quartum gradum Tauri & quadragesimum quartum fere minutum emensus fuerit. Et continuabitur dies unus in septuaginta quatuor penè dies naturales. Ita quod interea sol nunquam occidet, quousque in quintum gradum & decimum sextum minutum Leonis peruenerit. Nostro tempore à septimo die Maij, in decimum nonum Iulij.
- 72 Hic illucet dies uiginti quatuor horarum, cum sol uigessimum gradum & quadragesimum nonum minutum Tauri reliquerit. Et adierit dies continuus octoginta

A octoginta duorum dierum: finietur sole nonum gradum & undecimum minutū Leonis deferente. Hoc est, à tertio die Maij in uigesimalium tertium Iulij.

73 Hic incipit dies, 24. horarum, quando sol 17 gradum Tauri transferit. Continuabitur dies in, 90. fere dies naturales, usque sol, 13. Leonis percurrerit. Hoc est, à, 29. die Aprilis in, 27. Iulij.

Possit hæc formula extendi ad sequentes latitudines polares: sed hæc sufficiunt nouitijs pro exemplis.

Ex his sequitur, quod ubi latitudo est, 90. graduum, medietas anni est unus dies artificialis, & reliqua una nox. Quia ibidem horizon constituitur æqualis. Et quia idem secat zodiacum in duas æquas partes, quarum una, puta, à principio Arietis in finem virginis, est semper supra horizontem. Cōsequens est, cum sol eò peruenierit continuum reddere diem. Reliqua à principio Libræ in exitum Piscium est semper sub horizonte: Quare sole ea signa permeante cōtinua nox.

Dies per diem
dium annū.

De huiusmodi augmento maximi diei est tui, iuxta alias & alias latitudines polares, loquitur etiā Plinius lib. 2. naturalis historiæ cap. 75. Sic (inquit) fit, ut uario lucis incremento, in Meroë longissimus dies, 12. horas æquinoctiales, & octo partes unius horæ colligat: Alexandria uero, 14. horas. In Italia, 15. In Britannia, 17. Vbi æstate lucide noctes haud dubie repromittunt, id quod cogit ratio credi, &c. Secundo loco de nostro circulo Solstitiali septentrionali aduertendū est. Quod is numeratur inter parallelos nobiliores, per climatū media uergentes, ipsi se noia imponentes. Transit enim hic noster parallelus per medium secundi climatis. Quod Martianus Felix Capella. Ioan. de Sacrobuſto, & alij uocant *διὰ τὴν ἡμέραν*, id est, per Syenen, & qui sub eo habitant, habent diem longitudinis, 13. horarum & dimidiæ. Et eleuatur polus, 23. gradibus &, 50. minutis secundum uetustos. De quo loquitur Ptolemæus Claud. lib. 1. cap. 23. sic. Sextum (qui sub æstiuo tropico est) una horarum & semis differre, distantem gradibus uiginti & tribus, & semis ac tertia. De eo plura apud Ptolemæum Phe-

Plinius

Martia. Cap.
Io. de Sa. bu.
Ptolemæus.

Ptolemæus.

Solstitialis arcticæ
indigenæ.

B lulinum, dictione secunda Almage. cap. 6. §. De septima: Quem lege. Sunt autem huius paralleli quatuor cōditiones aut proprietates. Quarū prima: Quod solū semel in anno sol est in Zenith capitis habitantiū. Sed repente querit quis. Qui sunt habitantes sub hoc parallelo, uel quæ loca huic subdunt? Respondeo plura sunt huiusmodi loca. Puta, Syene ciuitas Aegypti. De qua infra plura dicentur. De qua Ptolemæus lib. 4. cap. 5. Tabu. 3. Africa. Berenice etiam Aegypti ciuitas. De qua Ptole. ubi supra, & ibidem insula Elephantina. Et in Arabia Felici solis promon. Carada ciuitas. Dæmonū insula. De quibus Ptole. lib. 6. cap. 8. Tabu. 6. Asia. Et si magnā turbam colligere uolueris cōsule. 3. & 4. Tabu. Africa. 6. 7. 10. 11. Asia. In his enī omnibus inuenies nostrum parallelū Tropici Cancrī, ubi obtutu singula subiecta loca diffinies. De hac prima cōditione Ptole. Phe. ubi supra, sic scribit. Ipsa, scilicet, linea septima æquidistans, est prima linea æquidistantium, in quibus umbra meridiæ declinat ad partem unā. Neque unquam erit declinatio umbræ gnomonum eis, qui sunt sub ea ad partem meridiæ. Verum sol obumbrat supra summitatem eorum capitum in tropico æstiuo tantum. Et non habebunt tunc gnomones in medietatibus umbram. Eo quod spatium huius lineæ ab æquatione diei est, sicut tropici æstiuæ ab eo, in reliquis uerolīneis erit declinatio umbræ gnomonis, in medietatibus diei semper ad partem septentrionis. Hæc Ptole. Astipulatur huic conditioni Lucanus lib. 2. Vbi Pompeius narrat sua bella & trophæos, quos habuit per Libyam, Europam & Asiam, inquiens.

Ptole. Phelu.

Lucanus.

Hinc me uictorem gelidas ad Phasidos undas
Arctos habet, calida medijs mihi cognitus axis

B

Aegypto, atq; umbras nusquam flectente Syene.
Occasus mea iura timet.

Macrobius.
Syenes nulla
umbra.

Macrobius de Som. Scipi. lib. 2. Ciuitas autem Syene, quæ prouinciæ Thebaïdos, post superiorum montium deserta, principium est, sub ipso æstiuo tropico cõstituta est. Et eo die quo sol certam partem ingreditur Cancrî, hora diei sexta (quoniam sol tunc inuenitur super uerticem ciuitatis) nulla illic potest in terris de quolibet corpore umbra iactari. Sed nec stylus hemisphærij monstrans

Plinius.

tis horas, quem *γνώμων* uocant, tunc de se potest umbram creare. Hæc Macrobius. Accedit Plinius lib. 2. capi. 75. Simili modo tradunt in Syene oppido, quod supra Alexandriam est quinq; milibus stadiorum, Solstitij die medio,

Strabo.

nullam umbram iaci, puteumq; eius experimenti gratia factum, totum illuminari. Ex quo apparere, solem illi loco supra uerticem esse. Ad idem Strabo sapius, præcipue tamen libro. 17. sic habet: In Syene puteus quidam est, qui æstiuum indicat Solstitium. Quoniam hæc loca circulo Tropico sunt subiecta, &

Ptolemæ.

in meridie umbilicos faciunt sine umbra &c. Vide & sequentia. Et Ptolemæus lib. 4. capi. 5. tabu. 3. Africæ, recensens oppida, ad Thebarum nomum & metropolim transeuntia, numerat Diopolim, Tuphium, Chubisum, &c. Postea Syenen habentem in longitudine gradus .62. minuta nulla: in latitudine, gradus

Cleomedes.

23. minuta 50. Et demum uenit Cleomedes primo Meteor. in Capi. Eratosthenis sententia de terræ magnitudine. Ait ergo hoc modo. Syene sub æstiuo tropico posita est circulo: Cum ergo sol fuerit in Cancro, Solstitiumq; faciet æstiuum, & mediū cœlum ad libellam obtinuerit, ab umbra immunes sint necesse

Virgilius.

est horologiorum gnomones, sole ad unguem posito ad perpendiculum. Hoc est ænigma, quod Damætas obiicit Menalcæ. Virgilius in Buc. Ecloga tertia.

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tris pateant cœli spatium non amplius ulnas.

Solutio fit per puteum prædictum. Hactenus de Syene, eius situ sub tropico Cancrî, & umbra eius uera meridiana certo tempore anni. Sed cum in umbras incidimus, de eis pauca dicere libuit. Omnium opticorum, id est, perspectiuorum approbata est sententia. Corpus opacum obiectum luminoso, umbram

Lux.

proijcere directe ad partem oppositam luminoso. Ita quod inter luminosum & umbram precise in medio est opacum corpus. Quum igitur umbram nomine, tria intelligo, scilicet, lumen aut radium illuminantem, corpus, quod umbram efficit, & tractum, in quem umbra deijcitur. Scito, quod inter se distant lux & lumen. Lux enim, est qualitas in corpore lucido, nata mouere uisum in suo

Plinius

esse, non dependens ab aliquo extrinseco. Est autem lux in sole, tanquam per se lucido, in alijs autem participatiue, & omnium uisibilium hypostasis est. Est sane sol mundi oculus, & fons lucis. Plinius lib. 2. cap. 6. Hic, scilicet sol, lucem

Lumen.

rebus ministrat, aufertq; tenebras. Hic suum lumen cæteris quoq; syderibus fœnerat, &c. Lumen autem est lucis imago, uel primaria est deriuatio, quod à luce manat. Id est, radius, candor, splendor lucis. Et est duplex, Primarium, principale, siue directum: quod immediate à luminoso procedit. Et illud semper potest

Primarium.

rigitur in directum: nisi diuersitate medijs incuruetur. Lumen secundarium est, quod à latere extra radiorum incidentiam in omnem partem se diffundit. Est

Secundarium.

autem umbra, auctore Ioan. Pisano, propositione 25. Lumen diminutum. Opacum impedit transitum luminis directum & principale, non tamen Secundarium: quia circumferentialiter se diffundit. In hoc enim differt Umbra à tenebris: Quia Umbra, est lumen diminutum, scilicet, ubi est priuatio luminis primarij & diminutio Secundarij. Tenebræ uero sunt (si alicubi sunt) ubi nihil est

Umbra.

de lumine. Dubitant perspectiui, An in hoc mundo sint dabiles tenebræ?

Io. Pifa.

Umbra.

Tenebræ.

Radius

A Radius lucis geminus est. Vnus perpendicularis siue directus: Ex cuius incidentia super superficiem, ex utraque parte relinquuntur anguli recti & æquales. Obliquus est per oppositum. Corpora cœlestia, umbrae rationem habentia, sunt dumtaxat tria. Sol, Luna & Venus. Reliqua astra omnia & si lumen immittant in corpora opaca, nulla umbra e regione causatur, ob luminis debilitatem. Ad Solares uenio umbras. Cleomedes. 1. Meteo. capi. de totius terrae habitatione, in sententia habet. Quod totam terram habitantes, aut sunt Periscij, aut heteroscij, aut amphiscij. *περισκίοι* quidem, id est, umbra circumdati: ut sunt hi, quorum altitudo poli maior est. 66. gradibus & 30. minutis. Circulari igitur in huiusmodi habitationibus umbrae circumscribentes, periscios ipsos efficiunt fere (ut molae habent) reuoluto firmamento. *ἑτεροσκίοι*, in alteram tantum partem mittunt umbram. Intellego tempore meridiei. Aut in austrum tantum proicitur: Et sunt hi, qui habitant zonam temperatam ad austrum: Aut in septentrionem tantum: Vt nos, qui habitamus zonam temperatam septentrionariam. *ἄμφισκίοι*, id est, alter, *ἀμφισκίοι*, hoc est dubias & ambiguas habentes umbras: Vt sunt sub æquinoctiali habitantes. Hi cum sol in septentrionem uergit, habent umbras meridianas in meridiem: in austrum uero transiens, in septentrionem umbras faciunt. Vmbras alij iuxta quatuor terrae plagas distinguunt. Quaedam orientalis. Vt Macro. li. 2. Io. de Sa. bu. Quatuor umbræ plagales. Quæ corpora reddunt sole oriente: Et in occasum cadit. Et cum sol sit occiduus, aut uicinus horis orientis lateri occidentali, iacitur umbra in ortum. Hæc communes sunt omnibus, quibus sol oritur occiditque. Sed cadit hic diuersitas hæc: Quod qui extra tropicos habitant, ut hi, qui temperatas habitant zonas, eas semper obliquo tractu siue transuerso à parallelo orientis aut occidentis solis habent. Vt gratia exempli. Sole nobis ex oriente in principio Cancris, corpus obiectum proicit umbram uersus occasum solis brumalem caprizantem. Item sole nobis existente in Capricorno, proicitur umbra in occasum solis æstiuum. Simile est iudicium de occasu solis. Exceptis æquinoctij diebus. Qui ex una recta linea ortus occasusque cernuntur. Magnum argumentum, quod terra in medio sita, habet se ut punctum, collata ad hos maximos orbis, quos sol tunc describit. Qui autem intra tropicos sunt siti, eo die, quo sol per zenith eorum transit, umbram matutinam habent rectam in occasum solis, eiusdem parallelo proiectam sicut pomeridiana rectam in ortum ad horis orientis punctum, super quo sol oriebatur, extenditur. Medio autem die, quia sol meridiem tenet, nobis aquilonis in septentrionem umbra depellitur: Austrinis uero in meridiem. Intellegede his, qui temperatas habitant zonas, aut qui sunt extra tropicos constituti. Sed quum in uniuersum loquor, dico, umbras, sole in medio cœli posito, uel in meridiem uel septentrionem cadere à corporibus, quæ eas reddunt. Et sunt in multiplici differentia: Non seorsum quidem, sed magno horum respectu corporum: Quæ sol, dum per signa graditur, uario radiorum illapsu inuenitur. Quod supra ex Cleomede manifestatum est. Nec id tacendum est. Quod incidentia radii perpendicularis in corpus, à nonnullis inter umbræ species numeratur. Et id facit Cleomedes libro, de cœlestibus ordinibus. umbram appellans per *καθέτον* hoc est, perpendicularum. Quod umbræ genus habent hi (ut infra dicetur) qui sub tropicis habitant. Quum semel in anno utrimque Sol in tropicis circumuoluitur. Sed quod alij, qui tantum quatuor numerant umbras, hanc pretereunt, fit ex eo: Quod solum loquuntur de umbris plagarum, id est, extensis uersus quatuor plagas. Umbra autem perpendicularis non est ad aliquam plagam. Quum proprie non dicatur umbra extensa, sed recta. Hanc umbram uidetur etiam affirmare Luca. 9. Phar. Hic quoque nil obstat, &c.

Radius perpendicularis & obliquus.

Quæ nam Corpora cœlestia umbram faciunt?

Periscij.

Heteroscij.

Amphiscij.

Vt Macro. li. 2.

Io. de Sa. bu.

Quatuor umbræ plagales.

Terræ & cœlestium corporum collatio.

Umbra perpendicularis.

Umbra plagalis. Lucanus,

Vide infra.

Volunt alij, quòd hæc nulla sit umbra. **D**

Quibus tamen ego aduersor. Ultra enim omnes umbras supra expositas, dabilis est umbra perpendicularis. Vt si Aquila fursum eleuata, directè supponeretur soli existenti in principio Cancrì, tēpore meridiano, utiq; daret umbrā &c. De formis umbrarum, scribunt Cleome. 2. capi. de magnitudine terræ. Plinius Secundus lib. 2. cap. 11. de syderum magnitudine. Et Ioan. Pisanus lib. 1. perspectiuæ propositione. 23. & 24. Et loquuntur hi præcipuè de umbris causatis à corporibus opacis sphæricis. Vt est terra. Sunt igitur umbrarum formæ triplices. Prima umbra uocatur Cylindroides. Secunda Calathoides, Tertiã Conoides. Has paucis uerbis indicat Ioan. Pifa. lib. 1. ca. 24. Umbrosum (inquiens) sphæricum, luminoso existente maiore, umbram proijcit pyramidalem: æquale columnarem: Maius curtam & euersam Pyramidem infinitã. Cylindroides umbra, id est, columnaris, uel teres, hoc est, columnæ effigiem habens, taliter fit, quando umbrosum & luminoso sunt æqualia. Radij enim ab extremis luminosi incidentes, in extrema umbrosi exeunt, ut æquidistantes. Quare nunquam concurrunt, si etiã in infinitum producerentur. Et per cõsequens umbra columnæ figuram habet. vt in hac figura.

Umbrarum
formæ tripli
ces.
Cylindroides.

Calathoides. Calathoides autem euenit, quando umbrosum maius est luminoso: Eritq; pyramis curta & euersa infinita, secundum longitudinem. vide hanc figuram.

Conoides. Conoides uero, ubi umbrosum minus est luminoso, vt terra respectu solis. In eo casu umbrosum sphæricū minus, illuminatur à luminoso ultra dimidiū. Per propositionem. 22. libri primi Perspectiuæ: Inde fit, quòd radij exeuntes ab extremis partibus luminosi, in contactu extremitatū corporis opaci minoris, minus distant, quàm in luminoso: constituentibus lineas non æquidistantes. Igitur tandem concurrunt. Sed quia umbra formatur secundum has lineas concurrentes, consequens est umbram esse conoidalem, pyramidalem, aut ad modum metæ, aut turbinis uersi. Ecce schema.

Hic

Hinc facile intelliges Plinium ubi supra. Cuius hæc sunt uerba. Namque quæ
 sunt tres umbrarum figuræ, constatque, si par lumini sit materia, quæ iactat um-
 bram, columnæ effigie iaci, nec habere finem. Si uero maior materia quam lū-
 men, turbinis recti: ut sit inum eius angustissimum, & simili modo infinita lon-
 gitude. Si minor materia quam lux, metę existere effigiem, in cacuminis sine
 deficientem. Hæc Plinius. Redeo ad conditiones nostri paralleli solstitij se-
 ptentrionalis. Et est secunda. Quod sub eo habitantes, habent duo solstitia. V-
 num, quando sol accedit ad principium Cancrī. Et est eis altum solstitium, pro-
 pter accessum ad zenith capitis eorū. Secundum est inum, in Capricorni ini-
 tio, propter solis recessum. Tertia conditio. Quod habent unam æstatem & u-
 nam hyemem. Et hæc fere sequitur ex secūda. Et de hac in sequentibus dicitur.

B Quarta, quod habent plures umbras. De qua proprius exponetur canon.

Propter nouitios enim, quorum gratia cōmentor, de umbris nonnullos cano-
 nes hic adijcere decreui. Primus igitur omnium est. Quorumcunque zenith ex-
 tra Tropicum Cancrī in septentrionem uergit, illi tres habent umbras. Vnam
 sole ex oriente, in occasum porrectā; Secundam sole occidente, in ortum iactā.
 Tertiam, non nisi unam habent meridiani solis umbram, per radios primarios
 causatam, in septentrionem uersam. Hæc autem umbra meridiana in uniuersū
 sum, id est, in omni regione, respectu orientalis aut occidentalis, semper est bre-
 uior. In meridie sane, breuiores (ut dicitur & ueritas habet) umbrę esse solent.
 Plinius libro octauo ca. 33. De uentorum obseruatione in agrorum cultura, sic.

Plinius.

Canon pri-
mus de um-
bris.Umbra bre-
uior quæcPlinius.
Ouidius.

Tunc erit hora sexta, cum minima umbra, contra medium fiat hominem. Oui-
 dius libro tertio Metamorphoseos Fabula prima.

Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras.

Idem decimo quarto Metamdr. Fabula prima.

Et maris & cœli medio cum plurimus orbe

Sol erat, & minimas a uertice fecerat umbras.

Ipsa autē umbra, ad sui uariationem comparata, nobis septentrionalibus, nusi-
 quam breuior est, quam cum sol est in puncto maxime declinationis a bipoæ-
 quatore; a quo quanto magis in austrum uersus abierit, tanto meridiana nostra
 & septentrionalis umbra fit protractior. Idque experimento facile capies in gnos-
 mone, stylo, aut corpore ad perpendicularum erecto. Quod in huiusmodi umbra-
 rum obseruatione fieri debet. Hæc umbra nostræ est patrię, ac natalis nostri
 soli. De qua quidem patria, Plato ad Architam Tarentinum sic scripsit. Nullā
 nostrum sibi soli esse natū, sed ortus nostri partem sibi patriā uendicare. &c. Et
 Cassiodorus in Psal. 136. Sup flumina Baby. sedimus. Nimis dulcis est recorda-
 tio patrię suę, quæ in hostili terra probatur existere. Iccirco aliqua, haud asper-
 nanda, hic adijcere decreui. Et primum. Quod sol nunquam accedit ad zenith
 capitis nostri. Est autē zenith capitis, authore Linconiensis in sphaeræ opusculo,
 extremas lineæ rectę, exeuntis a centro terræ per caput hominis, usque ad fir-
 mamentum. Secundo loco. Eleuatio capitis Arietis, aut Libræ, & ex conse-
 quutione circuli æquinoctialis, pro nostris habitationibus aquilonis, sic digno-

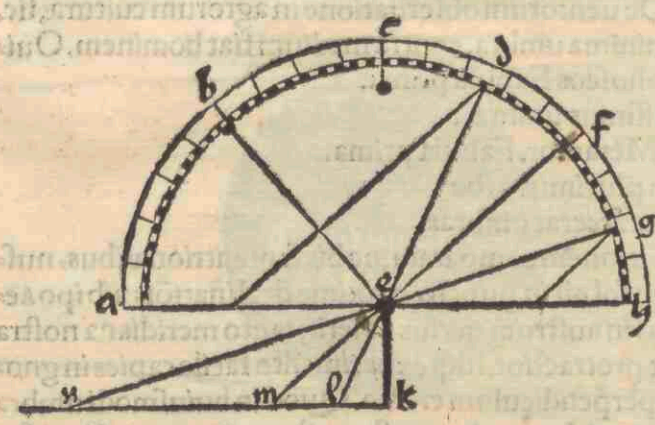
Umbra septē-
trionalis ma-
xime breuis.Amor patrię.
Plato.

Cassiodorus.

Sol nunq̄ acce-
dit ad zenith
nostri capitis.
Linconiensis.

Tubingenſiū polus. ſcitur. Deme altitudinem Poli borealis tuæ habitatiōnis à 90. gradibus, reſiduum D
 propoſitū oſtendit. In exemplo. Tubingæ altitudo poli eſt 48. graduum & 40.
 quali minorū, quibus à 90. gradibus ſubtractis, remanēt 41. & 20. minuta. Ele
 uatio capitis Arietis aut Libræ ſiue æquinoctialis in Tubinga. Huius utilitas eſt
 Gnomon ho- propemodum innumera & alterius tractatus. Hic hæc adducere placuit. Gno
 rologiorū me- mon, umbilicus, aut horarū index in horarijs phœbeis in meridiem uergenti
 ridiei. bus, iuxta æquinoctialis eleuationem erigendus eſt. Præterea tertio loco per
 Maximus So- eandē maximus ad nos ſolis aditus cognoscitur, ſic. Eleuationi æquinoctialis
 lis ad nos ac- tuæ habitatiōnis adde ſolis maximā declinationem, ſcilicet, 23. gradus & 30. mi
 ceſſus. nuta, & cernes maximā ſolis eleuationem, aut ſaſtigium tempore meridiæ, & is
 ex cōſequentē maximus eiſdē ad nos acceſſus. Verbi cauſa. Eleuatio æquino
 ctialis Tubingæ (ut ſupra didicimus) eſt, 41. graduū & 20. minorū, cui adicio
 23. gradus & 30. minu. & conſlo. 64. gradus & 50. minuta, maximā ſolis altitudi
 ne tempore meridiano die 11. aut 12. Iunij. Vnde quarto loco, elicitur diſtanti
 Diſtantiā ſo- Solis à zenith capitis propoſitæ habitatiōnis: Hac lege. Maxima ſolis eleuatio
 lis à zenith ca- dematur ab arcu 90. graduū, & relictus arcus indicat diſtantiā zenith capitis
 pitis noſtri. oblata habitatiōis, ad centrū uſq; corporis ſolaris. Gratia exempli. Eleuatiō
 ſolis maximā ſupra inuentā, puta 64. graduū 50. minorum, demo ab arcu 90.
 graduū, & relinquitur mihi arcus 25. graduum & 10. minorum, diſtantiā ſo
 lis à zenith Tubingenſium. Quod ſi unicuiq; graduū dederis 15. miliaria, & 4.
 minutis unum, conſtabis terrenum iter, ab habitatiōne tua uſque in locum cen
 tro ſolis ſubiectū. Sic arcus iam extractus, dabit tibi 377. 1/2 miliaria Germanica
 cōmunia. Ex his quinto loco, Maximus ſolis reſeſſus, elongatio aut decli
 natio à zenith capitis ſic reperitur. Duplicem ſolis declinationē maximam, hoc
 eſt 47. gradus iunge diſtantiæ ſolis à zenith capitis tuæ habitatiōnis, & habes
 optatū. In exemplo. Repeto diſtantiā ſolis à zenith capitem Tubingenſiū,
 ſcilicet 25. gradus & 10. minuta. Cui addo 47. gradus, & colligo 72. gradus 10. mi
 nuta, maximū ſolis reſeſſum. Faciunt miliaria Germanica cōmunia 1082. & 1/2

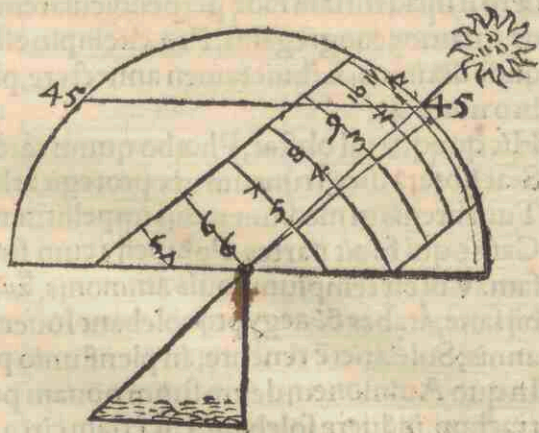
Maxima ſolis
 declinatio à ze
 nith.

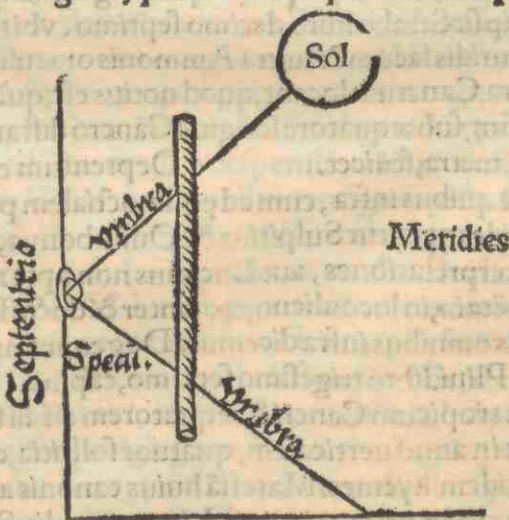
a c h Meridianus.
 e centrum mundi.
 a e h horizon.
 b polus mundi.
 b e axis mundi
 c zenith capitis.
 d tropicus Cancri
 f e æquinoctialis.
 g tropicus cancri.
 Subtrahæ arcum a b ab a e
 remanet b c, uel quod idem
 eſt, c f ex c h remanet f h ele
 uatio æquinoctialis c b enim
 & f h ſunt arcus æquales.
 Arcui h f adde arcū f d emer
 get h d maxima ſolis altitudi
 nis

do in Cancro. Aufer arcum h d ex arcu h e, relinquetur c d diſtantiā zenith capitis
 à ſole in maxima ſua altitudine conſtituto. Arcū c d iunge arcui d f g, exhibit c g
 maxima ſolis depreſſio à zenith noſtro e k gnomonis longitudo. k n umbræ longi
 tudo ſole in Capricorno, k m eadem longitudo ſole in Ariete uel Libra. k i umbra
 ſtyli ſole in Cancro.
 Sexto loco. In noſtris habitatiōibus, poſtq; ſol ſeptentrionaria ſigna ingreſ
 ſus fuerit, ſuperaueritq; nonum fere Arietis gradū, uſq; in 21. virginis, eleuatur
 ſol omni die bis ſupra horizontem 45. gradibus, ſemel ante meridiem, & ſemel
 poſt meridiem, & pro eo inſtanti umbra recta rei, ſtantis orthogonaliter ſuper
 ſuperficiem planam, meſurat rem ipſam. Quo autē tempore ante aut pomer
 ridiano

Aridiano Sol in 45. gradus atollatur, per Astrolabium aut quadrantem horariū cognitu facile est. Est enim regula. Quandoquēq; altitudo solis est 45. graduū præcise, umbra recta metitur rem ad perpendiculū erectam. Quod si solis altitudo 45. gradus excefferit, umbra recta minor est, ipsa re. Si uero altitudo solis minor fuerit 45. gradibus, recta umbra protractior est re ipsa. Quo fit, quod in nostris climatibus (ubi altitudo poli est, 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. &c. graduum) Sole gradiente per signa meridiana, longiores esse umbras meridianas re erecta. Quia Sol nunquam eleuatur 45. gradibus. Sole autem transeunte per borealia signa (ubi altitudo poli est 48. graduū & 40. minorū, ut exemplo utar) quāq; umbra meridiana maior est re, quāq; equalis, quandoq; minor, Maior a principio Arietis in 8. eius gradu, inclusiue: & a 22. gradu virginis in finem usq;. Aequalis in 9. aut 10. pene gradu Arietis, & in 20. quasi & 21. gradu virginis. Minor ab 11. gradu Arietis, in 22. usq; virginis. Quod si te harum rerū copiosior delectat cognitio, consule secundæ partis nostræ elucidationis Astrolabij propositionem quartam, quintam, sextam & octauam.

B Sed hic in dubium uertitur: An omnis umbra meridiana eorū, quorum zenith est extra tropicū Cancrī in septentrionem, itidem in septentrionem pellatur? Omnes (quos ego legerim) propositionem aut quæstionem affirmant. Et id manifeste docet Macrobius lib. 2. de somno Scipionis, his uerbis (& loquitur de his, qui ponunt sedes in aquilonem). Nam in occasum (subintellige umbra rei) cadit oriente sole, & in ortum cū fit occiduum. Medio autē die, quia sol meridiem tenet, in septentrionē umbra depellitur. In austrū uero, circa nostram habitationem, impossibile est umbram cuiuslibet corporis cadere: Quia semper in aduersam solis partem umbra iactatur. Aduersus autem austro, apud nos, sol non esse poterit: Quum nunquam fines septentrionis attingat. Hactenus Macrobius. Dissolutio. Supra diximus de duplici radio, scilicet, primario, principali, siue directo, & secundo. Accidit igitur, quod nonnunquam radius primarius cadit super corpus opacum, tersum & politum, ut est uisum, ferrum chalybs, marmor uel specula ex his composita & erecta, tunc reflectunt & resiliunt radij, & faciunt apparentiam in parietibus, tabulatis, & alijs id genus rebus. Quare dico: Quod opacū expositū radijs primarijs meridianis ei tempore prouicit apud nos umbrā in septentrionem. Hoc pacto Macrobius & alij omnes sunt accipiendi. Opacum autem immisum in radios reflexos, aut secundarios, mittit umbram apud nos in meridiem.

Opacum corpus duras habere umbras meridianas potest.

Hinc soluitur quæstiuncula hæc. An idem corpus opa-

Ut proximum in austrum: Responsio. Quod id accidere potest. Sit baculus erectus uersus so-
 schema habet. lem meridianum, ex eius opposito erectum. Incidentesq; radij gemini, scilicet, directi primarij & reflexi: una pars baculi, immissa radijs primarijs aut directis, factat umbram in septentrionem, alia uero pars eiusdem baculi in radios reflexos intrusa, umbram pellit in meridiem. Fac periculum, & certior eris.

Vmbrarum car- Secundus canon. Omnes hi, qui zenith sub tropico Cancrj habent, tria ha-
 non secundus. bent umbrarum genera. Vnum orientale, secundum occidentale, & tertium meridianum, in septentrionem a radijs solaribus primarijs missum. Verum enim uero si incidentiam radij perpendicularem, inter umbrarum genera numeraueris, quatuor congregabis. Pro exemplo est Syene urbs, de qua & alijs supra ab-

Lucanus. unde diximus. Libuit tamen annectere, pro exemplo, Lucani uersiculos. Is li-
 bro nono ait.

Hic quoque nil obstat, Phœbo quum cardine summo

Stat librata dies, truncum uix protegit arbor.

Tum breuis in medium radijs impellitur umbra.

Iupiter Cato (qui fouit partes Pompeij) cum suo exercitu uenit ad Libyam arenosam. Vbi est templum Iouis Ammonis, *αμμων* enim Græci, arenam uocant. Libi-
 Ammonius. bi sane, Arabes & Aegyptij colebant Iouem, sub forma ac figura arietis, & quot-
 annis, Sole Arietē tenente, in plenilunio primi mensis, diem festum celebrarūt. In quo Ammonem deum suum nouam pellem uillosam, ex Ariete recenter de-
 tractam, induere solebant. Est etiam circa templum sylua, quasi pro miraculo, & fons solis mirus, die gelidus, noctu calidus. Vt testantur Herodotus & Plinius.

Ouidius. Cuius meminit Ouidius decimo quinto Metamorpho. dicens.

Medio tua corniger Ammon

Vnde die gelida est, ortuq; obituq; calescit.

Scito templum Ammonis & fontem non esse sub æquatore, neque sub tro-

Prole. pico Cancrj. Testis est Ptolemæus libro quarto, capitulo quinto, tabula tertia

Africæ, ubi ponit Ammonicam regionem habere uiginti octo gradus latitudi-

Plinius. nis & Ammonem ciuitatem sub consimili latitudine, ac solis fontem. Sunt igitur extra tropicum Cancrj uersus septentrionem. Item Plinius libro quinto ca-

pitulo. 5. Sic habet. Cyrenaica, eadem Pentapolitana regio, illustratur Ammonis

oraculo. Quod a Cyrenis abest, cccc. m. passibus, fonte solis. &c. Plinio fere

Ammonis ora- accedit Solinus, capitulo quadragesimo quarto. De Ammonis oraculo plura
 culum. scripsit Strabo libro decimo septimo. ubi tres numerat Abases. Abydum iuxta

Solinus: Muridis lacum & iuxta Ammonis oraculum. Omnes igitur Ammonis templū

Strabo. citra Cancrum locant, quod notius est, quam ut referri debeat. Neque hoc tem-

plum, sub æquatore longius Cancro distante, positū est. Quod tamen sequen-

tia metra, scilicet. Deprensus est hunc esse locum. &c. indicant.

De quibus infra, cum ad æquinoctialem peruenimus, sermonem habebimus.

Videant igitur Sulpitius & Omnibonus, quorum aut præter ueritatem sunt

interpretationes, aut Lucanus non aptè retulit. Quod uix crediderim. Dico

poëtam, in loco alieno, eleganter & doctissime de æquatore disseruisse. De quibus omnibus infra dicemus. De gemma Ammonis cornu, aut Ammochryso, lege

Plini. libro trigesimo septimo, capi. 10. Canon tertius. Quorum zenith in

tra tropicum Cancrj & æquatorem est hi sunt quadrumbres. Habentq; solem

bis in anno uerticalem, quatuor solstitia, duo alta & duo ima, binas æstates &

totidem hyemes. Materiam huius canonis absoluit Ptole. dictione. 2. Alma. 5. § 5.

Prole. Quorum primus incipit, Linea æqualis: Secundus, cuius longioris diei longi-

tudo est 12. horæ & 4. horæ. Et idem de eadē in Quadrupartito tractatu secundo.

Sulpitius & Omnibonus notantur. Ammochrysus gemma. Umbrarum Canon tertius

A cap. 2. Huius canonis innumera sunt propemodum exempla ex tabulis Ptolemaei facile colligenda. Ex tertia Africae, infra tropicum Cancrī. Ex quarta Africae, infra tropicum Cancrī, usq; in Aequalem. Ex 6, 9. & 10. infra tropicum Cancrī. Et undecima, infra tropicum Cancrī, in aequatorem usq;. At demū 12. Asiae, infra tropicum Cancrī. Ex accessu enim solis ab aequatore in tropicum Cancrī euntes, semel nullae fiunt umbrae meridianae: Et rursus cū hinc in aequatorem regreditur. Particularia exempla Felicis Arabiae, sumpta ex cōmentarijs Ptolemaei libro 6. capi. 8. Badao regia. Vide hic formulam.

Ptolemaeus
Aestates binę,
hyemesq; ac
solstitia qua-
terna annua
tim qbus sint

Officio tabulae declinationis Solis cognoscit, cū quibus signorū gradibus, Sol bis ad zenith sic habitantiū, accedat. vnde dies mensiū horū accessiū fiunt noti. Hinc palam est, quod hi, per id tempus, quo Sol per Arietem usq; in primū punctum uerticalem ierit, umbram habent in septentrione. Primoq; puncto à Sole superato, usq; in secundū punctum uerticalem umbra in meridiem pellitur. Et post transitum secundī puncti, rursus in septentrione uergit. Et ita durat usq; dum in primum punctū uerticalem sese receperit. Pro intellectu pleniori, citandus est Plini. Se. lib. 2. ca. 74.

Oppida	Lati- tudo	Sig. & gradus ad quos cū sol peruenerit fit uerticalem.			
		G m	S	G	S G
Badeo regia	20 15	Π	0	Ω	0
Pudni, ciuitas	16 30	♄	15	♃	15
Muza, emporium	14 0	♄	7	♃	23
Ocelis, emporium	12 0	♄	1	♃	29
Mara metropolis	18 40	♄	27	♃	7
Menambis, &c.	16 30	♄	15	♃	15
Sabbatha, metropolis	16 30	♄	15	♃	15
Saphar, metropolis	14 30	♄	9	♃	21
Saba, regia	13 0	♄	4	♃	26
Arabia, empor.	11 30	♄	0	♃	0
Canā, emporium	11 30	♄	0	♃	0

Felicis Ara-
bię oppida.

B ubi ait. At in tota Troglodytice, umbras bis quadraginta quinq; diebus in anno Eratosthenes in cōtrarium cadere prodidit. Aduerte Troglodytae. Graecis *τρογλοδυτικόν* foramen, siue cauerna, aut specus uocatur; Hinc illis nomen. Plinius lib. quinto capitulo octauo. Troglodytae specus excuant. Haec illis domus. Victus serpentium carnes; stridorq; non uox, adeo sermonis commercio carent. Pompon. lib. primo. Troglodytae nullarum opum domini, strident magis quam loquuntur. Specus subeunt, alunturq; serpentibus. Solinus capi. quadragesimo quarto. Troglodytae specus excuant, illis teguntur, nullus ibi habendi amor, adiuuans paupertate se abdicarunt uoluntaria. Tantum lapide uno gloriantur, quem Hexecontalithon uocant: Tam diuersis notis sparsum, ut sexaginta gemmarū colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Isti carnibus utuntur serpentum. Ignari sermonis, strident potius quam loquuntur. Herodotus in Melpomene. Troglodytae (inquit) Aethiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertis & alijs id genus reptilibus, uescentes. Lingua nulli alteri simili utentes, sed uespertilionum more stridentes. Strabo lib. 1. loquitur de authore Homero. Nonnulla uero signis quibusdā occultius insinuauit, Africam & Aethiopiam & Sidonios & Erembos, quos Arabes Troglodytas, hoc est, cauernarum incolas iure dixeris, uerbis elocutus est. Idem. Multus etiā de Erembis factus est sermo: longe uerisimilius dixere, qui eos Arabes putāt. Et post plura. Arabas & Erembos, Graecis ipsis fortasse hoc modo Arabas uocantibus. Simul & ad id uera uocabuli significatiōe, id est, etymologia adiuuante. Quia enī terrā subeant, id est antra, multi Troglodytas quasi antricolos, quos suscipientes posterī, uulgò p̄ nominis etymologiā apertius Troglodytas dixerunt. Hi ex Arabibus sunt, qui ad alterā sinus Arabici partem uergunt ad Aegyptū & Aethiopiam. Idem. De Erembis aut Troglodytis lib. decimo sexto in fine & decimo septimo. Sunt & alij Troglodyte in septen-

Plinij locus.
Troglodytae
qui.

Plinius.

Pomponi.

Solinus.

Hexecontalithos
gemmarū
Troglodytarū
unica.

Herodotus

Strabo.

Erembi Ara-
bes Troglody-
tae.

Gemini

Troglodytæ. trionem ad Caucasum montem. De quibus Strabo lib. 11. Qui propter frigora
Ptolemæus. habitant in cauernis, pane abundantes. De Troglodytica regione scribit Pto-
 lemæus lib. 4. cap. 8. sic. Appellatur autem uniuersaliter totum littus, quod est iux-
 ta Arabicum & Analitem, aut alioqui Aulitem sinum, regio Troglodytica,
 usq; ad montem Elephantem. Hoc est, à latitudine fere .5. aut 7. graduum usq;
 30. uel circiter. Cerne tabulam. 3. & 4. Africæ. Cum igitur Plinius dicit. In tota
Plinius inter- Troglodytice, intellige de ea, quæ est interiecta Tropico Cancrî & æquatori.
pretatur. Nam Troglodytica extendit se ultra tropicum Cancrî uersus septentrionem.
 Ut supra Ptolemæus asseruit. Itẽ Strabo iam supra in §. Hi ex Arabibus sunt.
 Aegyptus enim est supra Aethiopiã, & ultra maximam solis declinationem.
 Idem testatur Plinius lib. 6. ca. 29. Sequitur in Plinio. Vmbras bis quadraginta
 quinq; diebus in anno. &c. Ego sic interpretor, quadraginta quinq; diebus, hoc
 est, in nonaginta diebus, omnibus Troglodyticis, intra tropicũ Cancrî & æqua-
 torem agentibus accidit, quod habent aliquo tempore anni umbram uersam in
 septentrionem, & alio tempore in meridiem. Hæc interpretatio ueridica est, &
 neminem fallit. Quam exemplis clariorem reddemus. Arfinoë ciuitas, de qua
Arfinoës ua- Plini. lib. 5. cap. 11. & libro. 6. ca. 29. Conditam sororis nomine à Ptole. Philadel-
ria umbra. pho. Et Ptole. de ea lib. 4. ca. 7. habens in latitudine. 10. gradus. 40. minuta. Per
 tabulam declinationis addisco, posteaq; sol. 28. gradũ Arietis adierit, Arfinoë
 tis uerticalem esse; & ante hunc gradũ accessit umbra meridiana in septentri-
 onem abiit, in 28. ferme dies. Post transitũ uerticis usq; in solstitium æstiuũ, hoc
 est, in 62. dies, umbra impellitur in meridiem. Habes igitur umbrã uariatã, à
 septentrionali in meridianã, in 90. diebus. Sunt enim à principio Arietis, usq; in
 principiũ Cancrî, 90. gradus. Quos uulgius Solẽ perambulare putat in 90. die-
 bus: dando singulis diebus singulos gradus. Ecce. Astronomica autẽ computa-
 tio, quæ ueritate innitur, numerat ab æquinoctio uerno, in solstitiũ æstiuũ
 93. dies. 11. horas, & 9. minuta. Et ab eodem solstitio in æquinoctiũ autumnũ
 dies 13. horas & 33. minuta. Aliud exemplum. Aduliton, teste Plini. lib. 6. cap. 29.
Aduliton op- oppidum: hoc serui à dominis profugi condidit. Maximũ emporium Troglo-
pidũ quod & dytarum ac Aethiopũ. A Ptole. lib. 4. cap. 7. Adulia appellatũ. Habens in lati-
Adulia. tudine. 11. gradus 40. minuta: officio tabulæ declinationis Solis. Accedit idem
Plinius. ad zenith capitis in Arietis principio. Vnde cõcluditur eos habere umbrã me-
Ptolemæus. ridianã septentrionalem ab æquinoctio uerno, in 30. fere dies: post recessum à
 uertice, usq; in solstitium æstiuũ, in 60. dies, umbram habere in meridiem. Ter-
Ptolemais. tiũ exemplum. Ptolemais urbs, à Philadelpho condita ad uenatus elephantor-
 um. Ob id Epitherias cognominata. teste Plini. Ptole. ubi supra. Ptolemais the-
 ron. Eius latitudo est 16. gradus. 35. minuta. Cui sol fit uerticãlis nostra tempe-
 state 16. gradu Tauri. Vmbrã meridianam iactat in septentrionem, à principio
 Arietis usq; in hunc gradũ, per 45. quasi dies, post in meridiem, usq; in Cancrũ
 in 45. dies: Ecce 90. dies. De ea urbe, dixit etiã Plini. cap. præcedente, scilicet, 75
Alia Plinij in- iuxta hanc expositã formulã. Pro qua uide lib. 6. cap. 29. Alij legunt hoc ca-
terpretatio. put sic. Et in tota Troglodytice umbras bis (supple) esse nullas: semel ante sol-
 stitiũ æstiuale, & semel post. Et hoc uerũ est, & probatur, quemadmodũ supra
 probauimus de Badæo urbe, Pudin, & cæteris. Et hi faciunt punctũ post, bis.
 Et deinde legunt: & quadraginta quinq; diebus in anno Eratosthe. &c. hoc est,
 oppida Troglodyticæ sic se habent. Quod per 45. dies ante solstitiũ, umbra me-
 ridiana uergit in meridiem, & post solstitiũ lapsis 45. diebus, umbra flectitur in
 septentrionem. Et hoc est uerũ particulariter, sed nõ in uniuersum. Ut de Pro-
 lemaide. Cui sol primo fit uerticãlis in sedecimo gradu Arietis, & post recessum
 à uertice, cadit umbra in meridiem quadraginta quinq; diebus computando,
 usq;

A usq; in exordium Cancrī. Deinceps cū Sol secundo peruenerit ad zenith, quod accidit in decimoquarto gradu Leonis, postea projicitur umbra meridiana in septentrionē in 45. uel 46. dies, id est, usq; in principiū Librę. Assimile ferme exemplū sumitur, de Euangelo portu Troglodytarū, Cuius latitudo est 17. gradū. Sed non est hoc uniuersaliter (ut iam iam dixi) uerum, ut supra declaratum est in Arfinoē & Aduliton oppidis. Quare primæ expositioni adhæreo.

Hac multi uiri doctissimi aduocant Lucanum in tertio sic canentem.

Ignotum uobis Arabes uenistis in orbem,

Umbras mirati nemorum non ire sinistras.

Loquitur poëta de Arabia Felici. Cuius magna pars est intercepta æquatore

& tropico Cancrī. Quemadmodū supra diximus & pluribus exemplis docui-

mus. Astipulatur poëta Solinus ca. 46. Vbi plura notatu digna de Arabia

Felici scripsit. Inter cætera sic. Commercijs student, aliena nō emunt, uendunt

sua. Quippe & syluis & mari diuites. Umbræ, quæ nobis dextrę sunt, illis sinis-

træ. Accedit in super Plinius lib. 6 cap. 22. Legatos, quorum princeps Ra-

chia, quæ Taprobana, tempore principatus Claudij, ad Romanos uenerint

maxime miratos fuisse, quod umbras in nostrum cœlum cadere animaduertis-

sent, non in suū, Solemq; a læua oriri & in dextra occidere potius, quàm e diuer-

so. Expositores Lucani & Solini, umbræ (inquiunt) quę nobis faciebatur ad

occidentem conuersis dextrę sunt, Arabibus sunt sinistrę. Quę expositio uera

est, & sensui poëtae admodum consona. Quod Arabes Macedonica Pompei

castra petentes, ex orientali regione orientem uersus progrediebantur. Sunt

qui hunc Lucani locum occultiorē quandam doctrinam continere arbitran-

tur. Asserunt enim ex sex mundi positionibus habitudinibusq;, Orientem pos-

teriorē, Occidentem uero anteriorem, sinistrā Meridiem, dextram Septen-

trionē esse. Id procul dubio sensit, Cleomedes Græcus author, primo lib. Mete.

à principio. Cuius hæc fere sunt uerba. Mundus is (ait) quoniam corpus est, ha-

bet quippiā quod supra, quodq; infra sit, reliquarumq; positionū habitudines.

Anteriora ipsius esse dicunt, quæ sunt ad mundi occasum, quod is ad occasum

impulsum habeat. Posteriora uero ea esse, quæ ad ortum sunt. Etenim ad ante-

riora procedit. Eius aut dextra ad septentrionem, ad meridiem sinistra locanda.

Hæc autem quatuor positionis genera, nihil occulti habent, cum cæteræ habi-

tudines, quæ sunt sursum deorsumq; plurimum difficultatis physicis præbue-

rint. Ex hac Cleomedis sententia, notum dicunt, cur Lucanus, Solinusq; sinis-

træ umbras Arabibus tribuerint. Idem cum Cleomede sensisse Pythagoræos

Aristoteles 2. de Cœlo & Mundo refert. Idem autem Aristoteles, multo aliter

has positiones mundo tribuit. Vtpote dextram orienti, sinistram occidenti.

Meridiei sursum, Septentrioni deorsum ascribens: Quę lege & intelliges. Ad

Lucanum reuertor. Ex parte Felicis Arabiæ trans tropicū Cancrī, quæ ad Rus-

brum & Indicum mare accedit, uenerunt Arabes, qui in Macedoniam Pompei

auspiciā contra Cæsarem secuti sunt. Hi in latus nostrū egressi, admiratione ca-

pti, causam in promptu nō habentes, q̄ estiuo tempore illic quoq;, ut in Arabia

sinistras, id est, in austrum proiectas umbras nō haberent. Neq; hoc in uniuers-

sum accipiendum est, umbras quæ nobis dextræ sunt, illis semper esse sinistras.

Nam & ipsi umbram habent nostræ assimilem. Hoc est, in septentrionem uer-

gentem, quum sol in latere ipsis austrino est. &c. Dextrum igitur Lucanus ab

ortu diffiniuit. Nā Oriens, unde initiū motus astrorum est, dextrorsum septe-

trionem habet, sinistrorsum meridiem. Hoc Ouid. Meta. lib. 2. Fab. 1. innuit, sic.

Neu te dexterior totum declinet ad anguem;

Neue sinisterior pressam rotā ducat ad aram.

Lucanus de Arabibus explicatur.

Solinus.

Plinius.

Sex mundi positiones

Cleomedes.

Pythagoræorum sententia. Aristoteles.

Ouidius.

Accedit

- Macrobius Accedit Macrobius primo de somno Scipionis. Vbi de Zodiaci signis. Sic ait. **D**
 Et ut ab Ariete incipiam, magna illi concordia est. Nam & id per sex menses hy-
 bernalis sinistro incumbit lateri, ab æquinoctio uerno super dextrum latus: sic
 & sol eodem tempore dextrū hemisphaerium, reliquo tempore ambit sinistrū.
 Hæc Macrobius: Quibus innuit, meridiana signa in sinistrum, septentrionalia
 in dextrum uergere, à uetustis fuisse creditum. Quod locus Ouidianus, nota-
 tu dignissimus, libro secundo Metamorphoseon indicat.
 Terra uiros, urbescq; gerit sylualsq; feralesq;
 Fluminaq; & nymphas, & cætera numina ruris.
 Hæc super imposta est cœli fulgentis imago.
 Ouidius
- Vitruuius Signa sex foribus dextris, totidemq; sinistris.
 His pulchrè alludit Vitruuius lib. 9. de architectura cap. 6. & 7. Qui sydera bo-
 realia, ad orientis dextram locat, meridiana uero orientis sinistrā esse ait. Hic
 prætereundum non est. Astronomos fores cœli bifariam describere, iuxta ge-
 minum solis motū. Primo enim fertur, aut rapitur cum primo mobili ab ortu in
 occasum, iuncto etiā motu solis proprio. Et in lateribus horizontis duo desi-
 gnat puncta, alterum in oriente, alterū in occidente. Ad quæ amplitudo exor-
 tiua & occasus sese terminat. Hæc puncta appellant fores solis. Quas Ianus, **E**
 quem ueteres solem & temporū authorem intellexerunt, apud Ouidium lib.
 Ouidius Fastorum. i. intelligit. Quando ait.
 Præsideo foribus cœli cum mitibus horis
 Et redit officio Iupiter ipse meo.
 Secundo motum habet propriū, ueluti singuli erronei, per signa Zodiaci, ab
 occasu in ortum means. Iam in Austrinū, iam in boreum latus oberrans. Et po-
 suit fores in eius æquinoctiis. Quas Naso, uersu paulò ante citato, intelligit. Et
 uocari fores anni possunt. Quæ nobis reuera in Ariete sunt. Ita ueteres à Mar-
 tino annum auspiciati, id obseruasse uidentur. Neq; his aduersatur Virgilius Ge-
 orgicorum primo inquiring.
 Candidus auratis aperit cum cornibus annum
 Taurus, & aduerso cedens canis occidit astro.
 Virgilius Aliud est enī (Seruio auctore) aperire annum & incipere annū. In Tauro lon-
 giori iam facto die, caloreq; augete, cœptus, in Ariete annus iā profectior
 & robustior incipit apparere. Incipit sane annus in signo post Pisces, quod est
 Seruius Arietis. In Pisces enim se finit. Ouidius Metamor. primo, Fabula prima. **F**
 Ouidius Tertius æquoreis inclusum piscibus annum
 Finierat Titan &c. Quod autem nobis, qui boreale latus
 tenemus, efficit Arietis, hoc idem Austrino lateri Libra præstat, consimili per o-
 Solis portæ mnia ratione. Nam in Ariete autumnum habent illi, & in Libra uernum tem-
 pus. Sunt igitur sinistrorum signorū fores in Libra, dextrorum in Ariete. Sūt
 præterea aliæ Solis portæ, in ipsiis solsticiorum initiis. Quæ sunt ceu metæ quæ-
 dam motus solis. De quibus Macrobius de somno Scipionis libro primo. Et lo-
 quitur de intersectiōibus Zodiaci & Lactei circuli, circa tropica signa Cancrū
 & Capricornum, sic. Has solis portas Physici uocauerūt. Quia in utraq; obuiis
 ante solstitio, ulterius Solis inhibetur accessio, & fit ei regressus ad zonæ uiam,
 cuius terminos nunquam relinquit. De his hæcenus. Quæ in canone de qua-
 Vmbrarum tuor solsticij & æstatibus ac brumis addita sunt, in quarto Canone dilucida-
 Quartus canō buntur. Quartus canō. Hi, quorum zenith est in æquinoctiali, hoc est, quo-
 rum habitatio est sub equatore, in anno quatuor habet umbras. Et sol bis trans-
 it per zenith capitis eorum: quando est in principio Arietis & Libræ. Inducēs
 duo æquinoctia uniuerso orbi, tempusq; uernum & autumnale. His quatuor
 accidunt

Apetuumq̄ æquinoctium. Huic canoni iungenda sunt uerba Procli in §. Aequator circulus est, qui maximus æquidistantium circulorum statuitur, &c. Ex quo hic de circulis sphaeræ maioribus & minoribus agitur, principè contuendum. Maior circulus in sphaera is est, qui in superficie conuexa sphaeræ, aut prope descriptus, sphaeram in duo æqualia diuidit. Et sunt sex, Aequator, Zodiacus, Colurus æquinoctiorum, Colurus solstitiorū, Meridianus & Horizon. De Aequatore hic Proclus determinat. De alijs quinq̄ in sequentibus capitibus. Circulus sphaeræ minor is est, qui in superficie sphaeræ descriptus, minimè sphaeram in duo æqualia secat. Et sunt quatuor. Circulus Arcticus, circulus Cancri, circulus Capricorni & circulus Antarcticus. De his author hic agit. Quia sunt paralleli. Horum princeps omnium maximus est Aequator. Sed hic non est prætereundum, quod circulus dicitur maior alio, quatuor modis. Primo ratione magnitudinis corporis cœlestis, cui imaginatur inesse. Et sic circulus æquinoctialis primi mobilis, maior est circulo æquinoctiali octauæ sphaeræ. Ob id, quod primum mobile est omnium corporū maximū. Et licet circulus æquinoctialis octauæ sphaeræ diuidat ipsam in duo æqualia, tamē primi mobilis maior uocatur. Quia ipsum, omnia alia corpora includens, maius est. Secundo loco, circulus dicitur maior, ratione apparentiæ. Quia totus supra horizonem cernitur. Et hoc pacto circulus septentrionalis, qui Arcticus appellatur, maior dicitur. Quia perpetuò nobis supra horizonem apparet. De differentia circuli arctici inter Græcos & Latinos supra diximus. De hac maiori locutus est Proclus supra, in §. Septentrionalis igitur circulus est, qui omnium quos perpetuò cernimus plane maximus est, &c. Vbi dubium fuerat motum & etiam dissolutum &c. Tertio, Circulus alio maior prædicatur, ratione uirtutis influxiuræ. Et hoc modo zodiacus alijs maior censetur, propter maiorem eiusdem actiuitatem in hæc inferiora. Quia sub eo Sol & cæteri planetæ mouentur. Quare Aristoteles secundo de Generatione cap. 9, bene dixit. Ideoq̄ nō prima allatio causa est generationis & corruptionis, sed quæ circa obliquū circuli. Et idem in eodem. Videmus, q̄ adueniente sole generatio est, recedente aut̄ diminutio, id est, corruptio. Quare Hipparchus libro, de vigore naturæ, de zodiaco, sic scripsit. Iste circulus, est uita omnium, quæ in mundo sunt, &c. Quarto circulus dicitur maior alio, quantū ad unam sphaerā, id est, respectu unius sphaeræ. Et sic æquinoctialis, omnium circulorū parallelorum in ipso primo mobili, maximus est. Quod facile declaratur per circuli diametrum. Et de hac loquitur hic noster Proclus. De qua pulchrè canit Marcus Manilius, in suo Astronomico libro primo capitulo sexto.

Tertius in mediâ mundi regione locatus
 Ingenti sphaera totum percingit olympum,
 Parte ab utraq̄ uidens axem, quo lumine Phœbus
 Componit paribus numeris noctemq̄ diemq̄,
 Veris & autumnî currens per tempora mixta
 Quum mediū æquali distinguit limite cœlum.

Aequinoctialis igitur (ut à diffinitione proficiscar) est circulus maior, in superficie primi mobilis descriptus, secundū quamlibet sui partem, ab utroq̄ polo mundi æquè distans. Contuendū. Omnes circuli sphaeræ materialis imaginantur in primo mobili, quod etiam materialis sphaera præcipuè representat. Possunt tamē hi circuli etiam in alijs sphaeris, puta, in octaua, imaginari, &c. Habet aut̄ circulus is nobilis diuersa noīa. Primo à Græcis appellatur Ishemerinos, Ab ἴσμος, quod est æquale & ἡμέρα dies. Hoc est, circulus æqualitatis diei & noctis. Testis Hyginus in suo poetico Astronomico libro primo cap. De polo,

Duplices circuli.
Maior

Minor
Veteres Lactem circulum addunt.

Circulus alio maior dicitur quatuor modis.

Aristoteles

Hipparchus

Mar. Mani.

Aequinoctialis diffinitur

Aequinoctialis nomina.
Ishemerinos

Vbi sic scribit. Aequinoctialis à Grecis Ishemerinos appellatus: Ideo, quod sol cum ad eum orbem peruenit, æquinoctium perficit. Vocatur etiã linea æqualitatis diei, aut linea æquationis diei, siue orbis æquationis diei, à Ptolemæo Dictiõe secunda ca. 6. Latine æquinoctialis, tanquam circulus, in quo cum sol fuerit, accidit æqualitas noctis & diei in uniuersa terra. Consimili ratione, Aequator dicitur. Aequatur sane diei & noctis, id est, circulus quem cum sol adierit dies artificialis æquatur nocti. Quare is circulus (authore Festo) dicitur æquidialis. Romani enim utrumq; æquinoctium, Aequidiale, aut Aequidium dixerunt. Quia nox diei potius quam dies nocti annumerari debeat. Contra fecere nostri maiores Germani, qui non per numerum dierum, sed noctium, cõputauerunt. Teste Cornelio Ta. libro de situ & moribus Germanorum, Inquiete. Coeunt (nisi quid fortuitũ aut subitum incidit) certis diebus, cum aut inchoatur aut impletur Luna: Nam agendis rebus hoc auspiciatissimũ initium credunt. Nec dierum numero, ut nos, sed noctium computant: sic constituunt: sic condicunt. Nox ducere diem uidetur. Hæc Ta. Phryges æquinoctium uernum hilaria appellabant: sperantes lætitiæ exordium, cum sperarent diem nocte longiorem. Macrobius libro primo Saturnaliũ. Celebratur lætitiæ exordium ad octauum calendas Aprilis. Quem diem hilaria appellant. Quo primũ tempore sol diem longiorem nocte protedit. Id enim tempus æquinoctij, quod nos uernũ, à uiro, appellamus, omnia renouari, pullulare, uirescere & hilarescere facit. Teste Ouidio primo Fastorũ.

Omnia tunc florent, circa est noua temporis ætas,
 Et noua de grauido palmite gemma tumet.
 Et modo formatis operitur frondibus arbor:
 Prodit & in summum seminis herba solum.
 Et tepidum uolucres concentibus aëra mulcent:
 Ludit & in pratis luxuriatq; pecus,
 Tum blandi soles, ignotaq; prodit hirundo,
 Et luteum celsa sub trabe figit opus.
 Tunc patitur cultus ager & renouatur aratro, &c.

De eodem uerno tempore & reliquis tribus, pulchrè scribit, idem Ouidius lib. 15. metamor. Fabula tertia. Hoc enim tempore sol intrat signum Arietis, qui est temperatus, cum solem recipit, incipit generatio. Ariès enim, ut Macrobius primo Saturna. scribit, ad naturam solis refertur, sicut & uniuersa signa zodiaci. Huius sententia supra exposita est. Dicitur etiã æquinoctialis cingulus uel cingulum primi mobilis, siue primi motus. Quia sicut cingulus uel cingulũ aut corigia diuidit corpus nostrum per medium: sic circulus iste (quemadmodum supra expositum est) diuidit sphaeram primã per medium. Vocatur & circulus alti solstitij, apud Lucanum 9. Pharsaliaci &c.

Deprensus est hunc esse locum, quo circulus alti Solstitij medium signorum percutit orbem. Horum uersuum & sequentium expositionem ueram in sequentibus accipies, auditor. Vocatur tandem centrum terræ. Teste Plinio libro secundo capitulo decimonono. De qua re in subditis plenè manifestabo. Nostri Aequinoctialis dignitatem, nobilitatem ac perfectionem ex suis officijs, commoditatibus, atq; usibus facile concludimus. Corpora sane coelestia ita habent sua officia, ut unum aliud nunquam turbet. Iob quinto. Qui facit concordiam in sublimibus suis. ECCLESIASTICI decimosexto scribitur. Ornauit in æternum opera illorum: Nec esurierunt, nec laborauerunt, nec destiterunt ab operibus suis. Vnusquisq; proximum suũ nõ angustiabit usq; in æternum. Primum igitur

Aequinoctialis

Festus.
 Aequidialis.
 Aequidiale
 Aequidium

Corne Ta.
 Germani quõ
 dam noctes nõ
 dies in numerũ
 ponebant.
 Hilaria
 Macrobius
 Vernum tem-
 pus.

Ouidius.

Cingulus primi mobilis.

Circulus alti solstitij.
 Lucanus
 Centrum terræ.
 Plinius.
 Aequinoctialis officia.

Iob.
 Ecclesiasticus

D

E

F

gitur

Agitur æquinoctialis officium est. Quod ipse est regula motus primi mobilis. Cū enim de eo compertū habeamus, quod de ipso in omni hora æquali, eius gradus orientur, aut occidant: consequens est, ipsum totum reuolui in 24. horis. Et ex consequutione, primum mobile, in quo idem imaginatur, in tot horis circumferatur. Mensurat igitur æquinoctialis & determinat motum primi mobilis, in dicendo eius reuolutionem & annum. Est igitur annus primi mobilis, tempus 24. horarū æqualium. Sed quo pacto ueteres inuestigauerint æquinoctialem in tot horis circumrotari? eo ingenio factū esse arbitror. Officio certæ stellæ in æquinoctiali, aut eius uicinia cōstitutæ perceperunt, æquinoctialem à signo aliquo adhibito ad id redire. Vnde concluderunt, eundem in tempore quopiam circumuolui. Quantitas autem temporis & eius æqualitas, per ingenium, quod uenerabilis Beda de Cuppa plena aqua exponit, elicita est. Secundum officium est. Quod pandit æqualitatē diei & noctis: Quotiescunq; sol ipsum adit, dies nocti equatur in uniuerso mundo. De hoc officio, infra abunde dicetur. Tertium eius officium est. Quod per ipsum scimus longitudinem diei artificialis & noctis, in quacunq; habitatione oblata. Habito enim instrumento spherico, positōq; sole in horizonte orientali, afficiatur æquinoctialis nota: post sole uoluto in horizontem occidentum, rursus afficiatur æquinoctialis nota in horizonte orientali. Gradus igitur æquinoctialis numerati, his notis intercepti, diē artificialem produūt: Supputando semper quindecim gradus æquinoctialis pro una hora æquali. Et pro quolibet gradu quatuor minuta temporis. Habita igitur quantitate diei artificialis, per subtractionem eiusdem à 24. horis, relinquatur quantitas noctis. Quartum. Per ipsum edocebimur, quæ sydera, quæ imagines cœlestes, quæ stellæ sint ab eo uersus septentrionem & quæ uersus meridiem. Ex quo enim ipse partitur cœlum stellatum in duas equas partes, quarū altera est uersus septentrionem, altera uersus meridiem. Consequens est, omnes stellas & imagines ab ipso, uersus septentrionem tendentes, esse septentrionales, ab ipso autem, &c.

Annus primi mobilis 24. horarum, & peruestigatio eius

Beda

Longitudinis diei artificialis exploratio.

Imagines septentrionales, respectu æquinoctialis, sunt Taurus, Gemini, Leo, Auriga, Perseus, Triangulus, Andromeda, Cassiopeia, Equus maior & minor, Delphinus, Sagitta, Aquila, Lyra, Hercules, Corona, Cygnus, Booes, duo Urse, Draco. Meridianæ uero, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Crater, Coruus, Ara, Centaurus, Lupus, Fluuius, Nauis, Lepus, Canis maior & minor, Piscis meridionalis.

C Quintum officium. Quod per ipsum stellarum declinationes, tum septentrionales tum meridionales, addiscimus. Hoc facile recipit declarationem in spherâ solida. Stellarum autem declinatione cognita, eas ipsas facile instrumentis imponimus. Vnde instrumentorum magna surgit utilitas. Et sic in collectaneis nostris, de constructione retis astrolabij; condidimus tabulam declinationum stellarum. Sextum. Per ipsum scitur cuiuslibet gradus zodiaci declinatio. Qua habita, omni die, tempore meridiano, sole radiante, latitudo siue eleuatio poli Borealis cuiusuis oppidi artificiose dignosci potest. Septimum. Eius officio omnia oppida, iuxta eorum longitudinem & latitudinem, spheræ terrestri facillime imponimus. Vnde quæ oppida sint septentrionalia & quæ meridiana promptè intelligemus. Octauum. Per ipsum omnium parallelorum colorum cœlestium, & etiam zonarum terrestrium his subiectarum notitiam nanciscimur. Gratia exempli. Parallelus per Rhodum cognosci nō possent, nisi per distantiam eius ab æquinoctiali, tanquam primario & antesignano parallelō. Discat enim ab eo, uersus septentrionem, 36. gradibus. Idem est de omnibus alijs iudicium parallelis rite cognitis; nullus alioqui rebus geographicis a-

Stellarum declinatio per æquinoctialem indicatur.

Oppidorum Borealium eleuatio monstratur.

Cleomedes. ptus aut idoneus erit. Hoc sentit Cleomedes, primo Meteor. cum inquit. De D
inceptis nosse oportet quamlibet hærentium cælo stellarum cum mundo obuo-
lutam, circa suum centrum circulum describere: Qui omnes sunt paralleli. Cũ-
que inter ipsos maximus sit æquinoctialis, minimi qui circa polos mundi sunt:
& perinde qui ab ijs ad æquinoctialem sunt descripti iuxta proportionem ma-
iores euadunt. Nonum. Nulla terræ descriptio, etiam in plano, neq; per li-
neas rectas neq; curuas, eo incognito, absolui potest. Decimum. Quanta sit
eius commoditas in humanis genituris diiudicandis, silentio præterimus: cum
id breuibus exponi haud possit. Videatur, pro exemplo, libellus directorius
Ioan. à Re. mon. Zenith triplici
ter sumitur.

Zeel. lo medij cæli, Quare Zeel, de natura nati, sic scriptum reliquit. Cum Mars in
zenith fuerit, & dominans orienti, nato influit dignitatem, cum crudelitatis ha-
bitu possidendo. Accipitur etiam zenith, pro hierarchia separatorum excellen-
tioris naturæ. Vt recepit Hipparchus lib. de uinculo spiritus. Vbi dicit. O ad-
miranda zenith, & natura deifica, occulta oculis humanorum &c. Additur in
canone, hoc est, quorum habitatio est sub æquatore. Hic occurrit quæstio. An
sub equatore diei, uel circulo equinoctiali, uel linea equalitatis, sit habitatio cõ-
ueniens hominibus: Vt sic. An zona inter duos tropicos contenta, quam tor-
ridam uel perustam uocamus, sit habitata, uel nõ habitata: Nolumus hanc quæ-
stionẽ in præsentia dissoluere, ob eius prolixitatem. Quam satis superq; absol-
uit Petrus de Abano Pataviensis, differentiarum conciliator. Differentia 67.
Item Alber. Mag. de natura locorum, distinctione prima cap. 6. Cleomedes pri-
mo Meteor. Franciscus Capuanus, Sipontinus, & alij plures. Satis hodie com-
pertum habemus, torridam zonam habitari. Quod supra in Canone tertio ab-
unde docuimus, de parte torridæ zonæ contenta inter tropicum Cancræ & æ-
quinoctialem, & infra de reliqua uersus meridiem consimiliter probabimus.
Quod autem sub æquatore, qui tanquam medius torridam in duas secat par-
tes, sit habitatio hominum & animantium, hic ostendemus, & paucis. Ptole-
mæus lib. 4. cap. 6. 8. 9. & Tabu. 4. Africæ, sub æquinoctiali & eius uicinia in A-
frica à longitudine ferme 5. graduum usque in 80. hoc est, per miliaria Germa-
nica 1200 fere, locat Aethiopes plurimos. Vt sunt Hesperij, Antacæ, Ichthyopha-
gi, Africerones, magnum genus, Aganginæ, Derbici, Xyllicei, Chalces, Ele-
phantophagi, Pefendaræ. Item habitantes Smyrnoferam regionem & Aza-
niam. Hi omnes Aethiopes. Deinde, eodem docente lib. 7. capi. 2. & Tabu. 11. A-
siæ, in India extra Gangẽ Aurea Chersonesus sita est sub æquatore. Et cuius
ciuitas Calloipolis. Et ibidẽ in mari Indico Insula Bonæ fortunæ, & aliæ insulæ
plurimæ Maniolæ dicte. Et eodem libro ca. 3. Sarapa aut Saratha urbs sinarum
sub æquinoctiali sita. Et cap. 4. Tabu. 12. Asiæ magna pars Taprobanæ insulæ
subiecta est æquatori. Vbi sunt urbes Nubartha, Nacaduma. Ibi à mōte Malea
uersus meridiem, pascua sunt elephantum. Ecce habitatio animalium sub æqui-
noctiali. Et nostra ten. pestate reges Portugalix, & Castellæ plurimas regio-
nes & insulas sub æquinoctiali & eius uicinia inuenerunt. Satis est. Sequitur.
In anno quatuor habent umbras. Supra satis diximus de duabus umbris plaga-
libus, scilicet, orientali & occidentali. Sole autem gradiente per signa septen-
trionalia omnis umbra meridiana à corpore recto sub æquatore in austrum pro-
ijcitur, tanto longior quanto sol cancro plus approximat; in ipso autem cancro
longissima

- A** longissima habetur. Vice uero uersa sole eunte per signa austrina, per omnia
brumæ, nostra umbra meridiana in septentrionem impellitur. Qui igitur sub
æquatore sunt, umbras habent certo tempore alternatim pares. Umbra enim a
corpore recto sub æquatore proiecta, dum sol Cancrum possidet, par est umbræ
proiectæ quam habet cum in Capricorno est. Nisi longiorem ea causa australem
putaueris, quod sol dum capricornum tenuerit terre est propior, & locum
augi oppositum tenet, alioqui in æqua parallelorum solstitialium distantia par
ratio fuerit. Sequitur. Et sol bis transit per zenith capitis eorum, quando est
in principio Arietis & Libræ. Eo tempore umbra meridiana nulla est eis. Nisi per
pendicularem umbram esse uolueris. Hinc palam est, quod hi bis in anno dum
taxat habent duas umbras, scilicet, orientalem & occidentalem. Sequitur. In
ducens duo æquinoctia uniuerso orbi. Supra satis ostensum est æquinoctium
dici æquidiale, æquidium, Hilaria. Posset quispiam hic haud indigne primo
dubitare de inceptione æquinoctij uerni, cõsimiliter autumni & utriusq; solsti
tij. De æquinoctio igitur uerno contuendum est. Iulius Cæsar ante Christum
incarnatum 45. fere annis in prima sui Calendarij institutione, statuit æquino
ctium uernum 7. uel ut alijs placet, octauo calend. Aprilis, id est, die 25. aut 26.
Martij. Ouidius statuit idem 7. calend. Aprilis, id est, 26. die Martij: dicit enim 3.
lib. Fast. quasi in fine.
- B** Tres ubi luciferos ueniens præmiserit eos
Tempora nocturnis æqua diurna feret.
Post festum quinquatrium Mineruæ aut Palladis quod terminabatur 11. calend.
Aprilis, id est, 22. Martij, numeratis tribus diebus post, sequens dies fuit æqui
noctij, id est, septimus calenda. Aprilium, id est, 26. dies Martij. Accedit Ouidio
Victorinus Lemoniensis doctor antiquus & supputator egregius, qui arbitra
tus fuit Dominum 7. calend. Aprilis crucifixum fuisse, & quinto calend. resur
rexisse, ut docet Beda libro suo de temporibus ca. 60. Cui etiam cõsentit Rein
herus doctor præcipuus, Macrobius, Plinius, Isidorus episcopus Hispalensis,
Columella statuunt æquinoctium uernum 8. calend. Aprilis, id est, 25. die Mar
tij, Macrobius lib. 1. Sat. Celebratur, inquit, lætitiæ exordium ad octauum calend.
Aprilis, quem diem hilaria appellant. Plinius lib. 18. capi. 25. & 26. Vbi 26. capi.
de uerno æquinoctio, sic scribit. Aequinoctium uernum ad 8. calen. Aprilis per
agi uidetur. De Isidoro loquitur Beda inquit. Isidorus namque Hispalensis
episcopus h. mem. 8. calend. Decembris. Ver 8. calend. Martij. Aestatem 8. ca
lend. Iunii. Autumnum 10. calend. Septembris dicit habere exortum. Idem (ut
Beda testatur) asserit Hippocrates ad regem Antigonum. Astipulatur Ioan
nes Chrysostomus in sermone de natiuitate Ioan. Baptistæ, dicens. Tiberium
Cæsarem perscrutatæ æquinoctia & solstitia, inuenisse æquinoctium uerna
le 8. calendas Aprilis. Quare doctissimi uiri Tertulianus, Ioan. Chryso. Hiero
nymus, Cyrillus, Augustinus, Albertus Magnus, Beda, Marianus Scotus, di
cunt Dominum 8. calend. Aprilis, crucifixum fuisse. Eodem, scilicet, die quo con
ceptus asseritur. Statuunt alij æquinoctium uernum 10. calendas Aprilis. Græ
ci enim fere omnes, inter quos Nicetes primarius, opinati sunt, Dominum cruci
fixum fuisse 10. calendas Aprilis. Et resurrexisse à mortuis octauo eorundem,
eo, scilicet, die quo angelo nuntiante conceptus fuit. In hac opinione uidentur
fuisse Theophilus cæsariensis episcopus, & Lactantius ille Firmianus lib. 4. In
stitutionum: licet pluribus eorundem dicta sint ambigua. In ea opinione est Gerlan
dus Lotharingus computator nominatissimus. Alii ponunt æquinoctium in
11. calend. Aprilis, ut fecit Anatholius Alexandrinus Laodiceæ urbis Syriæ epi
scopus. De quo Eusebius lib. 7. Ecclesiasticæ histo. capi. 28. Alii æquinoctio

De umbris
paribus.Quãdo his ue
ra umbra meri
dianaDe æquinoctio
uerno quo ad
tempus.
Iulius Cæsar.

Ouidius.

Victorinus.

Beda.
Reinherus.
Macrobius.
Plinius.
Isidorus.
Columella.Hippocrates.
Io. Chryso.
Tertulianus
Io. Chryso.
Hieronymus.
Cyrillus.
Albertus.
Beda.
Marianus Sco
tus.
Græci.
Nicetes
Theophilus.
Lactantius.
Gerlandus.
Anatolius
Eusebius.

Nicena Synodus. Dionysius abbas. Prole. Phelu. Aequinoctium tempore Christi. Dionysius abbas. Iudaeorum aequinoctium. Aequinoctium in die Grego. Aequinoctium nostra tempestate. Thebit Benchore. Motus trepidationis.

verno sedem posuere 12. calend. Aprilis, id est, 21. die Martii, in quo celebratur festum diui Benedicti. Authores huius (ut fertur) fuerunt patres Nicenae synodi, celebratae anno gratiae 322. ubi canon Victoris papae de paschate celebrando approbatus. Post Dionysius abbas Romanus cognomento Exiguus, circa annos Christi 526. in suo computo paschali, idem aequinoctium suscepit, tanquam haberet firmam & immutabilem sedem 12. calend. Aprilis. In quo ipse fuit anfa erroris ecclesiae Romanae in uero paschate celebrando. Omisi supra quod aequinoctium uernum tempore Ptolemaei Phelu. ut ex suis obseruationibus Dictione 3. Almage. habitis concluditur, fuit anno Christi 132. in ueritate 11. Calend. Aprilis, id est, die 22. Martii, Et anno Christi 139. 10. Calend. Aprilis, id est, die 23. Martii. Et si ab his annis retrocesseris ad incarnationem uerbi DEI, offendes aequinoctium uernale in anno bissextili accidisse 9. calend. Aprilis, id est, 24. die Martii. Et in anno communi 8. Calend. Aprilis, id est, 25. die Martii. Fuit praeterea aequinoctium uernale repertum 15. Calen. Aprilis, id est, 18. die Martii circa annos gratiae 530. uel circiter. Puta tempore Dionysii abbatis. Et ego inueni hanc aequinoctii sedem in uetustissimis calendariis. Iudaei nostro tempore harum rerum indocti id statuunt tertio aut pridie Idus Martii, hoc est 13. aut 14. die Martii. Rursus in plurimos annos & in nostra fere usque tempora aequinoctium habitum fuit 4. Idus Martii, in die Gregorii papae, id est, 12. die Martii, iuxta consequentem hunc uersiculum.

Lampert, Gregori nox est aequata diei.
 Hoc quondam ueritatem habuit, puta circa annos Christi 1316. Nostra autem tempestate accidit aequinoctium uernum 5 & 6. Idus Martii, id est, 10. & 11. die Martii. Cuius inuentionem exactam docuimus in calendario nostro Romano. A Iulio igitur Caesare usque in nostra tempora, hoc est, in 1569. annos, uisum demus aequinoctium uer anticipasse in calendario Romano in 15. uel 16. fere dies. Anticipauit enim se per omnes dies intermedios a 26. die Martii, usque in 10. diem eiusdem. Verum ne quid intactum remaneat, Thebit Benchore, inuentor motus trepidationis aut accessus & recessus octauae sphaerae, & sectatores eiusdem, recedunt a communi opinione de aequinoctio uerno nostro tempore fere per 5. uel 6. dies, quasi aequinoctium sit 5 aut 6 die Martii. Imitatores autem opinionis Thebitis paucos inueni, quod compertum habui ex scriptis gymnasiolorum literatorum oblatis, anno Christi 1518. ad concilium Lateranum in urbe celebratum pro paschate reformando. Omnium praedictorum conscripsi summarium in scheda hic adiecta, qua exarau i mensuram Martium cum suis diebus, Nonis, Idibus & Calendis.

MARTIVS DE AEQVINOCTIO VERNO.

A

1	d	CALENDAE	
2	e	6 Non.	
3	f	5 Non.	
4	g	4 Non.	
5	A	3 Non.	Aequinoctiū secundū Thebith Benchore nostro tempore
6	b	2 Non.	5. aut 6. die Martij, a paucis tamen obseruatum.
7	c	NONAE	
8	d	8 Idus	
9	e	7 Idus.	(10. & 11. Martij.
10	f	6 Idus.	Aequinoctiū nostro tempore, puta Anno gratiae 1500. die
11	g	5 Idus.	(maxime tñ floruit circa annos Christi 1300. & postea.
12	A	4 Idus	Gregorij Papę. Aequinoctiū i plures annos huic diei cōcessij
13	b	3 Idus.	Aequinoctium Iudæorum die 13. aut 14 Martij
14	c	2 Idus.	

B

15	d	IDVS	
16	e	17 Calend.	
17	f	16 Calend.	(me obseruatū. Id in uetustis inuenietur Calendarijs.
18	g	15 Calend.	Aequinoctium tempore Dionysij abbatris, ab eo tamē minis
19	A	14 Calend.	
20	b	13 Calend.	(Dionysium abbatem Roma. cognomenio exigū.
21	c	12 Calend.	Benedicti abbatris. Aequinoctiū iuxta synodum Nicenā &
22	d	11 Calend.	Aequino. authore Anatholio & Ptole. Phelu. an. Christi 132.
23	e	10 Calend.	Aequino. Nicetæ & fere Græcorū. Theophili & c. an. Ch. 139 ut supra pa. 15. C
24	f	9 Calend.	Aequinoctium tpe incarnationis Christi in anno bissextili.
25	g	8 Calend.	Annūtiatio Dñica. Aequino. tpe Chri. in an. cōmuni scdm Macrobi. Pli. & c.
26	A	7 Calend.	Aequinoctiū iuxta Iul. Cæsa. Ouid. Victo. Lemo. Reinherū. (ut supra fo. 15. B
27	b	6 Calend.	
28	c	5 Calend.	
29	d	4 Calend.	
30	e	3 Calend.	
31	f	2 Calend.	

Animaduertendū est hīc, quod plures ex supra memoratis, qui æquinoctio Plures sola la
uerno aliquem diem Martij assignauere, sola imitatione id fecerunt. Puta Pli's imitatione scri
nius, qui i omnibus suis scriptis nimīū tribuit authoritati, imitādo alios, tribuit pferunt.
æquinoctio sedem ad octauum calen. Apriles, quod suo tempore fuit 10. aut 11.
C Apriles. Sic fecit Anatholius, qui scripsit post Christi natiuitatē 280. annis aut
circiter. Sic fecit Macrobius, Isidorus, Columella. Alij ex arte, experimento &
obseruatione annotarūt, diem æquinoctij uerni. Vt Ptole. Phelu. Iulius Cæsar, Scriptoresper
& astronomi nostri temporis. Præterea annotandū, quemadmodum de uas obseruantiam
riatione sedis æquinoctiū uerni in diebus Martij diximus, cōsimilis ferme pos
set fieri sermo, de æquinoctio autumnali: Quod nostro tempore sedem habet Aequinoctiū
in Septembri in ipsius Idibus & 18. calend. Octobris. Hoc est, 13. & 14. die eiusdē autumnale.
mensis. Id olim habuit sedem 15. calend. Octob. id est, 17. diē Septembris, in die
Lamperti martyris, iuxta consequentem uersiculū.
Lampert, Gregori. & c.
Et ante 11. cal. Octo. id est, 23. diē Septem. in die Matthei apostoli, & sic deinceps. Solstitiū æstiu
Item solstitium æstiuum sedes suas euariavit in mense Iunio, quod hodie tenet uum.
3. & 2. Idus Iunii, id est, 11. & 12. diem eiusdem mensis. Id ante fuit 13. calen. Iulij, id
est, 15. diē Iunii in die Viti. Versus.
Vitus & Lucia dant tibi solstitia bina.
Et idē quondā habuit sedem 8. calen. Iulij, id est, 24. diē Iunii, in die Ioan. Baptis

Solstitiū bru-
male.

stæ. Quocirca hic dies in nostra usq; tempora uocatus est Germanica appella-
tione. S. Iohans Suñwendin. Consimilem anticipationem perpeffum est sol-
stitiū brumale in diebus Decembris, quod nostra tempeffate sedem tenet 3. & 2.
Idus Decembris, hoc est, 11. & 12. die eiusdem. Tanfactis annis fuit in Idibus De-
cemb. id est, 13. die in festo Lucia uir, iuxta uersiculum supra expositum. Id fuit
tempore Iulij Cæsaris 8. Calend. Ianua. id est, 25. die Decembris. Hoc est, in na-
tali nostri Redemptoris. Quod etiã de oïbus prædictis asserit Pli. lib. 18. ca. 25. Et

Augustinus.

diuus Augu. accedit sermone 18. de natiuitate Christi. Cōceptus est (inquit) in
æquinoctio uerno & natus in solstitio hyberno. Et idē sermone 12. de nati. Hodie
natus est, quo die minor dies nullus in terris, à quo tamē incremēta dies sumūt.
Eandē fere sententiã legis sermōe 15. de nati. Et idem lib. de Tri. ca. 5. dicit. Eccle-
siæ custodit authoritas. Octauo enim Calen. Apri. cōceptus credit, quo & pas-
sus. Et infra. Natus autē creditur 8. calen. Ianuarij. Ex his Augustini uerbis fa-
cile colliges solstitiū hyemale tempore natiuitatis Christi fuisse 8. Calen. Janu.

Quæstio de an-
ticipatione æ-
quinoctiorū
Nota de anno
solari.

Sed hic occurritur mihi, quæ sit causa tantæ diuersitatis, & euariationis æqui-
noctiorum & solstitiorū, & quod tot grauissimi authores his tot diuersas sedes
elegerunt & anticipationes fecerunt? Respondeo id propterea factū, quod an-
nus solaris hæctenus obseruatus & à Iulio Cæsare primū Latinis institutus non
ad amuffim quadrat solis reuolutioni in cœlo. Immo quatuor anni usuales à no-
bis in terra obseruati, pusillo quodā superant quatuor annos solares cœlestes:
quod sane pusillū licet modicū & exiguum sit in quolibet anno (attingit enī in
10. minuta & 44. fere 2) in multis tamē annis coaceruatū crescit in magnā quan-
tatem: Adeo ut à tempore Iulij Cæsa. (ut in superioribus ostensum est) usq;
in annū præsentem, scilicet, 1524. creuerit ad dies 15. Iulius enim Cæsar ab Ale-
xandrinis de anni quantitate edoctus, ante Christum humanatū 45. penē an-
nis inuexit Romanis annū solare habere dies 365. & unum quadrantem, id est
6. horas. Quē quadrantem seruauit & quarto anno Februario unū diem inter-
calauit. Quare si annus solaris cœlestis cōtineret præcise & adæquate 6. horas
ultra 365 dies, ut & sententiã Iulij præsupponit, nunquam æquinoctia & solstis-
tia anticipassent sedes suas: sed firmas & perpetuas in calendario sedes obtinu-
issent: Ob id quod quolibet quarto anno dies unus ex quatuor quadrantibus
collectus per bissextiū præcise intercalaretur. Prius autē compertum est ab astro-
nomis, quod æquinoctia & solstitia mutauerūt sedes suas in calendario ascen-
dendo uersus principia mensium, cōcluserunt quantitatē anni à Iulio introdu-
ctam, quantum ad sex horas, nō expunctim esse examinatam, sed sex horis ali-
quantulo minorem. Iuxta ergo Alphonsinas obseruationes, annus solaris cō-
tinet dies 365. cum 5. horis, minutis 49. & secundis 16. Necessum est igitur æqui-
noctia & solstitia quotannis in calenariio ascendere & sedes suas mutare ad de-
cē minuta, & secunda 44. unius horę. In quibus minutis & secundis annus solis
in cœlo minor est anno Iulij, in hanc usq; horam ab Ecclesia obseruato. Quare
æquinoctia & solstitia in quatuor annis anticipant sedes suas ad 42. minuta &
56. ferme secunda: quæ collecta de quatuor annis in quatuor, tandem in plures
creuerunt dies. Hæc est igitur causa tantæ diuersitatis memoratorum uirorum
in euariatione æquinoctij & solstitij. Quitamen omnes bene sunt locuti. Di-
stinguenda sunt igitur tēpora & intelligemus scripturas, easq; cōcordabimus.
Harū igitur rerum cognitio ingentē confert utilitatē, pro diuersis scripturis in-
telligendis. Quantā cōmoditatē sola cognitio æquinoctij uerni pro diffinitioe
paschatis cōferat Ecclesiæ Romanę, Astronomis, etiã pfidis Iudeis, nō facile di-
xerim. Hæctenus de tempore æquinoctiorū & solstitiorū satis est dictū. Nunc
& secūdo loco quærit, in quibus signis & partibus eorū ea accidant, & quā fa-
ciant

Utilitas cog-
nitionis harū re-
rum.

A ciant temporum partitionem? Secundam huius quæstionis partem primò absol-
uã, Annus igit solaris partitur in quatuor cardines, quartas aut horas, siue par-
tes. Testes sunt multi. Berofus Chal. lib. 3. de noa sic scriptũ reliquit. Docuit au-
tem illos astrorum cursus, & distinxit annũ ad cursum solis, & 12. menses ad mo-
tũ Lunæ. Qui scientiã prædicebat illis ab initio quid in anno & cardinibus eius
futurũ contingeret: ob quæ illum existimarũt diuinæ naturæ esse participẽ, ac
propterea illũ olybama & arsa, id est, cœlum & solem cognouerunt. Ptole.
Phelu. tract. 1. quadri. ca. 10. sic ait, Anni uero tpa quatuor esse dicunt. ver, æstas,
autumnus & hyems. Et Plinius lib. 2. ca. 19. Sol autẽ ipse quatuor differentias
habet, bis æquata nocte diei uere & autumno, & in centrum incidens terræ,
octauis in partibus Arietis & Libræ. Bis permutatis spatiis, auctum diei bruma
octaua in parte Capricorni. Noctis uero solstitio totidem in partibus Cancrĩ. Et
idem lib. 18. ca. 25. Cardo temporum quadripartita distinctione anni cõstat, per
incrementa lucis augetur, hoc à bruma: Et æquatur noctibus uerno æquino-
ctio. Et post pauca. Deinde superat noctẽ ad solstitium diebus 94. horis 12. usq;
ad æquinoctium autumnĩ, & cum æquata die procedit ex eo ad brumam. Plu-
B ra ibidem uide. Hyginus libro primo capitulo, de zodiaco circulo. Et itẽ qua-
tuor diffinit tempora. Nam ab Ariete incipiens uer ostendit, & Taurum & Ge-
minos transiens significat. Sed iam capitibus Geminorum circulum æstiuum
tangere uidetur, per cancrũ, Leonemq; transiens & uirginem æstatem efficit.
Et rursus à uirginis extrema parte transire ad æquinoctialem circulum perspi-
citur. In libra autẽ æquinoctium cõficit & autumnũ significare incipit. Ab hoc
signo transiens ad scorpiũ & sagittarium. Deinde protinus incurrit in hyemalẽ
circulum, & à capricorno, Aquario, piscibus hyemen transigit. Beda uenerabilis
pater ita loquitur. Tempora anni sunt quatuor, quibus sol per diuersa spatia
cœli discurrendo subiectũ temperat orbẽ, diuinã utique procurante sapientiã,
ut non semper eisdem cõmoratus in locis, feruoris aueritate mundanum depo-
puletur ornatũ. Sed paulatim per diuersa cõmigrans, terrenis fructibus nascenti-
bus maturandisq; temperamenta custodiat. A quo temperamento uidetur tem-
poribus inditũ nomen: uel certe quia quadã suæ qualitatis similitudine ad in-
uicem temperata uoluuntur, igit tempora recte uocantur. Hyems utpote lon-
gius sole remoto frigida est & humida. Ver illo super terras redeunte, humidũ
& calidũ. Aestas illo desuper feruente calida & sicca. Autumnus illo ad inferiora
decidente siccus & frigidus. Guilelmus author Rationalis diuinorũ, parte octa-
C ua. Tempora siue partes anni solaris sunt quatuor. Ver, æstas, autumnus & hy-
ems &c. Ioan. de Sa. bu. in cõputo suo ecclesiastico. Cum autẽ generalis tem-
porũ permutatio præcipue à sole fiat, cuius appropinquatio calefacit, mora uis-
cinitatis eius desiccet. Remotio solis infrigidat, sed mora remotionis humectat:
secundũ eius appropinquationem, eleuationẽ, uel mediocrem ad nos cõsisten-
tiam, quatuor distinguuntur anni tempora. Ver, æstas autumnus & hyems. De
his quatuor temporibus pulchrè scribit Ouidius 15. Metamor. Fab. 1. quem les-
ge. Et Marcus Mani. in suo astronomico lib. 2. ca. 6. quatuor temporibus alia alia
Temporibus quoq; sunt proprijs pollutia signa. (ligat signa. Dicit enim.
Aestas à geminis, autumnus uirgine surgit.
Bruma sagittifero, uer piscibus incipit esse. Ex his palàm est (dempto Ma-
ni.) ab æquinoctijs, & solstitijs quatuor anni tẽpora detruncari, causamq; esse
in temporũ partitione. Pro 1. parte quæstionis aduertendũ. Turba fere oim-
nũ inuicem astronomorũ asserit, æquinoctiũ uernum accidere in principio signi Arietis. Au-
tumnale in initio Libræ. Solstitium æstiuum in principio cancri, Hybernum
uero in initio Capricorni. Sed contra obijcitur: tempore Iulij Cæsaris fuit æqui-

Anni quatuor
cardines, quar-
tæ, aut horæ,
Berofus.

Noah cogno-
mina.
Ptolemæus.
Plinius.

Hyginus.

Beda.

Tempora unũ
de dictat

Guilelmus.
Ioan. de Sa. bu.

Ouidius
Mar. Mani.

Astronomi po-
nũt initia qua-
tuor tẽporũ in
principijs qua-
tuor signorum
cardinalium.

noctium uernū quemadmodū prædiximus septimo, aut (ut alijs placet) octauo D
 calend. Aprilis, id est, 26. aut 25. die Martij, & quarta die post introitū solis in Ari-
 etem: igitur nō sunt idem introitus solis in Arietem & æquinoctiū. Et hoc cōfir-
 mat Ouidius 3. Fast. (ubi agitur de ultimo die quinquatriorum mineruæ) sic.

Ouidius.

Nunc potes ad solem sublato dicere uultu,

Hic here Phryxæ uellere pressit ouis. Et postea de æquinoctio sic canit.

Treis ubi luciferos ueniens præmiserit EOS

Tempora nocturnis æqua diurna feres.

Plinius.

Et sic secundū Ouidium, sol intrauit Arietem quatuor diebus, ante æquinoctiū:

Io. de Sa. bu.

igitur non sunt idem. Confirmatur per Plini. supra lib. 2. ca. 19. Vbi manifeste

asserit æquinoctia fieri in octauis partibus Arietis & Libræ. Simile asserit de sol-

stitijs. Hoc idem recitat Ioan. de Sacrobufto in computo suo ca. de cyclo solari.

Dixerunt (inquit) ueteres, quod sol intrat nouū signum 15. calend. mensis. Vnde

de uersus. Semper quindenis ponuntur signa calendis.

Et octauo die post dixere esse solstitium uel æquinoctiū. Vnde patet, quod sol

cū intret Capricornum 15. calend. Ianuarij & octauo die post esse solstitiū: eritq;

Mar. Mani.

solstitium hyemale in die natiuitatis Domini, scilicet, octauo calend. Ianuarij. B

Ad idem Marcus Manilius lib. 3. capi. 2.

Hic (.s. sol) cum per gelidas hyemis sumotus in astro

Fulget in octaua Capricorni parte biformis. Tunc angusta dies.

Similiter cū sol intret cancrū 15. calen. Iulij, erit solstitiū æstiuale in die beati Io.

Bapti. scilicet, 8. calend. Iulij. Similiter de æquinoctijs. Quoniā cū sol intret Ari-

etē 15. calend. Aprilis erit æquinoctiū uernale: ubi locat annūciatio Domini, scilicet,

octauo calend. Aprilis. Cū sol item Libram 15. calend. Octobris intret, erit

æquinoctiū autumnale, in die conceptionis Io. Bapti. scilicet, 8. calend. Octobris.

Hæc ille. Ergo non simili tempore erit æquinoctiū uernum & introitus solis in

Computatio
motuum pla-
netarū ad o-
ctauā spherā.

Arietem. Et sic de cæteris. Pro dissolutione huius contuendū: q̄ priſci Astrologi

motus planetarū ab Ariete octauæ spheræ tanq̄ ultime computauere, similiter

& reliqua quæ ex his dependent, ut ex motu solis æquinoctia & solstitia &c. Et

non ad ultimū mobile, ut fit nostra tempeſtate. Immo nescierunt aliquod cœle-

Annus solaris

annū solarē esse reuolutionē solis in suo eccentrico, uel ab una stella fixa donec

ad eandem redeat. Non perpendentes 8. spherā & stellas fixas moueri motu

proprio uersus orientem. Hipparchus aut, Abrachis & post eos Ptole. conside-

Hipparchus
Abrachis

rauerunt 8. spherā & suas stellas moueri orientē uersus. Volueruntq; incipere

annū ab aliquo principio immobili: & ergo dixerunt annū solare esse reuolu-

tionem solis, ab aliquo puncto circuli æquinoctialis, donec redeat ad eundem.

Meton igitur, Euctemenes & Calippus, quos Ptolemeus allegat, motus plane-

Azarchel

tarū in 8. spherā computarunt: quo factū fuit, ut usque fere ad tempora nostra

Zodiacus octa-
uæ spheræ.

motus in multis tabulis cōputentur in 8. spherā. Vt uidere licet in tabulis Azar-

chelīs Toletani & alijs plerisq; præterq; in tabulis Alphonſinis, & ab eis deri-

uatis, tempore Christi 1251. Quare animaduertendum est, quod Zodiacus 8.

spheræ adornatus stellis 12. signorū principium sumpsit, secundū plures, ante

cornua Arietis 5. uel 6. aut (ut alijs placet) 8. uel pluribus gradibus. Et hoc par-

tim elici potest ex dictis Ptole. Dictio. 7. Qui ponit cornua Arietis, id est, stel-

Alphonſus

las ibi existentes, in 7. penē gradu Arietis primū mobilis. Et Alphonſus ponit mo-

tum augiū tempore Ptolemæi, quasi duorum graduū. Igitur principiū 8. spheræ

esset, quasi per 5. gradus ante cornua Arietis. Et omnes loquentes de mansio-

nibus Lune dicunt, quod prima mansio incipiat 8. gradibus ante cornua Arietis.

Quicquid id sit. Hi ueteres, qui ante tempora Christi uixerūt, dixerunt, prin-

cipiū

Ancipium Arietis octavae sphaerae fuisse, ante principium nonae sphaerae, in qua quidem nona fiunt aequinoctia: hoc est, dixerunt principium Arietis octavae sphaerae esse in piscibus nonae sphaerae. Quamquam nondum fuerit eis cognitio nonae sphaerae. Ita Iulius Caesar nescius nonae sphaerae, posuit aequinoctium uernum in 4. gradu octavae sphaerae, & latenter indicauit, quod suo tempore principium octavae sphaerae fuerit ante principium nonae sphaerae 4. gradibus. id est, quod fuerit in 26. gradu piscium primi mobilis: & sic dictum ipsius habuit ueritatem. Nam si cut sol etiam nostro tempore existens, in 26. gradu piscium, non facit aequinoctium quia nondum suo centro attigit aequinoctiale primi mobilis. Sic nec tempore Iulij cum principium Arietis octavae sphaerae fuit in 26. gradu piscium nonae, non fecit aequinoctium, & tamen fuit in principio Arietis iuxta supputationem eorum motus solis ad octauam. Idem implicite uoluit Ouidius & Plinius & Io. de Sacrobusto. Non est credendum, quod tempore Plinij aequinoctium uernum, aut autumnum, aut Solstitia fuerint in octauis partibus signorum: quia hoc fuit uerum longo tempore ante Christum incarnatum: sed Plinius nimium credulus auctoritati inuenit apud aliquem authorem uetustum. Vnde in librum suum taliter inseruit. In canone supra exposito adijcit, Inducens aequinoctia uniuerso mundo.

B Hoc uerum est in uniuerso mundo, ubi polus eleuatur supra horizontem 90. gradibus. Ibi enim sole intrante in primum punctum Arietis, incipit dies sine nocte, qui durat in 187. dies usque dum sol libram ingreditur, in qua incipit continua nox in 178. dies usque sol in Arietem redeat. Alias tam in sphaera recta quam obliqua in primis punctis Arietis & Librae fiunt aequinoctia, diei & noctis paritas. Hoc ad oculos docet sphaera materialis. Hoc indicant omnes tabulae ascensionum tam in sphaera recta quam obliqua. Sequitur in canone. His quatuor accidunt Solstitia, duo alta & duo ima. Pro intellectu huius & consimilis particulae canonis tertij supra expositi, annotandum. Vocabulum solstitium bifariam accipi. Altero modo in significato proprio quasi solis statio propter eius maximam declinationem aut recessum ab aequinoctiali, ita quod usque adeo recedit aut in septentrionem aut meridiem, quod amplius recedere non potest, sed postea reflecti incipit, ob id stare uidetur. Quia inter duos motus reflexos est quies uel uera uel apparentis 8. phy. Recentiores nostri astronomi, id solstitium distinguunt in altum & imum. Altum propter maximum solis accessum ad nos, & est causa aestatis in principio cancri, quod solstitium aestiuum usitato appellat. Imum propter solis recessum a nobis, quod inducit hyemem in principio capricorni. Id nos solstitium hyemale, brumale aut hybernum nuncupamus. Haec sunt tantummodo respectiua ad nos qui aquilonem habitamus. Verum Plinius lib. 8. ca. 25. 28. & 19. per solstitium semper intelligit solstitium cancri & nunc capricorni. Et quod nos solstitium hyemale uocamus, ipse noiat brumam. Quod usque adeo uerum est, quod idem lib. 2. ca. 72. loquens de tribus circulis, tropico cancri, tropico capricorni & aequinoctiali, tropicum cancri uocat solstitialem, tropicum capricorni circulum brumalem. Lege caput & edocere ueris. Altero significato accipit solstitium largiori quodam modo, pro appropinquatione solis ad zenith, scilicet, respectu puncti uerticis capitis habitantium. Et dicitur solstitium uerticale. Et is significatus receptus est ex metris Lucani 9. Phar. De quibus mox dicebat. Habitantes igitur sub aequinoctiali habent duo alta, id est, uerticalia solstitia, in principijs Arietis & Librae. Duo ima propter solis maximum recessum in septentrionem & meridiem, quae sunt eis loco hyemum. Lucani metra hic annectere libuit, quae ad nullum circulum quam ad aequinoctiale refertur. Hic quoque nil obstat Phoebo cum cardine summo (possit scribunt autem nono Phar. Stat librata dies truncum uix protegit arbor Tam breuis in medium radiis impellitur umbra. Deprensus est hunc esse locum, quo circulus alti

Ouidius
Io. de Sa. Bu.

Plinius nimium
tribuit auctoritati.
Sol inducens
aequinoctium
uniuerso mundo.

De quatuor
Solstitijs.
Solstitium bifariam
sumitur.
Solstitium in
proprio significato.

Altum aestiuum
Imum hyemale.

Plinius.

Solstitium largiori
uocabulo.

Lucanus.

D

Solstitij medium signorum percutit orbem.
 Non obliqua meant, nec Tauro scorpius exit
 Rectior, aut Aries donat sua tempora Librae
 Aut Astrea iubet lentos descendere Pisces
 Par Geminis chiron, & idem quod carinos ardens.
 Humidus Aegoceros, nec plus Leo tollitur vrna

Sphaera duplex. Pro enucleatione horu metrorum, praesertim in uer. Nō obliqua meant. Pri-
 mo animaduertendum, sphaeram bifariam accipi pro recta & obliqua. Recta
Recta. sphaera eoru est qui sub æquinoctiali circulo habitant. Qui prouide recta dicit,
 q̄ illis pari interuallo in medio duoru polorum interstitio positus, neuter polo-
Obliqua. rum altero magis eleuatur, aut quia eorum horizon æquinoctialem, ad angu-
 los rectos æquosq̄ interfecat. Sphaera obliqua siue decliuis est habitantium ul-
 tra citraq̄ æquinoctialē. Quæ iccirco obliqua dicitur, quod æquo interuallo
 in medio interstitio siti non sint. Verum illis unus polorum semper eleuatur,
 alter autem isdem semper depressus occultatur. Aut quod illorum horizon æ-
 quinoctialem circulū obliquos ad angulos inæqualesq̄ interfecat. Quem pro-
 inde horizontem artificialē nuncupant, quod diem artificialē à nocte dirimat.

Ortus signi qui. Secundo loco annotandū. Quod ortus signi astronomicus, est ascensio par-
 tis æquinoctialis circuli, una cū signo ex parte orientis super horizontē emer-
 git aut ascendit. Exempli causa. In sphaera recta 27. gradibus & 54. minutis. equi-
 noctialis, q̄ ab initio Arietis, usq̄ in eius finē cooriuntur, dicuntur ortus Arietis. Sic
 de Tauro, Geminis & reliquis accipiendum est. Sic in sphaera obliqua, ubi polus
 arcticus attollit 48. gradibus & 40. minutis 14. gradibus & 31. minutis sunt ortus

B

Occasus qui. Arietis &c. Occasus astronomicus signi est descensio, æquinoctialis circuli, que
 una cum signo occidente sub horizonte occidentali demergitur, deprimitur
 aut occultatur. Vt in sphaera recta occasus Cancrī est 32. gradibus & 12. minutis
 æquinoctialis. In obliqua ad eleuationē poli supra 27. gradibus 18. minutis. Est

Ortus duplex. autem ortus astronomicus Geminus. Rectus siue secundum longitudinem, scilicet
Rectus: & est ortus signi cum quo maior pars æquinoctialis oritur, id est, plures
 gradus de æquatore, q̄ 30. aut ad minus aliquid ultra 30. In exemplis. In sphaera
 recta oriuntur Gemini ortu recto, scilicet 32. gradibus 12. minutis. In obliqua ue-

Obliquus. ro Cancer 37. gradibus 6. minutis. Ortus obliquus, pronus, inclinatus, uelox,
 tortuosus uel secundū latitudinem est ortus signi, cū quo minor pars æquino-
 ctialis oritur, id est, minores gradus æquinoctialis, q̄ 30. uel nonnihil minus.
 Verbi causa. In sphaera recta Aries cū 27. gradibus & 54. minutis. In obliqua

Occasus duplex. item Aries cum 14. gradibus 31. minutis. Consimili pacto occasus est duplex. V-
Rectus. nus rectus. Et est occasus signi, cum quo maior pars æquatoris occidit, aut la-
 bitur. In exemplis. In sphaera recta sagittarius ruit cū 32. gradibus 12. minutis.

F

Obliquus. In obliqua idem cum 37. gradibus 6. minutis. Alter obliquus aut pronus &c. &
 est occasus signi, cū quo minor æquatoris portio infra horizontē demergitur.
 Vt in recta, virgo cum 27. gradibus 54. minutis. In obliqua eadem, cum 14. gra-

Regula. dibus 31. minutis. Regula. In sphaera recta ortus signi æqualis est occasui, ut ma-
 nifestū est ex tabella subdita. Secus est in sphaera obliqua. Alia regula. In sphae-
 ra recta signa opposita æquales habent ortus & occasus. Secus & longe aliter
 in obliqua. Et alia regula. In sphaera recta, tantum quatuor signa recte oriuntur
 & occidunt puta Gemini, Cancer & eorum opposita, sagittarius & capricornus

Lapsus Sulpi- Reliqua 8, scilicet, Aries, Taurus, Leo, virgo, Libra, scorpio, Aquarius, pisces, obli-
rij & Omnibo- que oriuntur & occidunt. Secus in sphaera obliqua. Longe igitur, optime les-
ni. ctor, abiire Sulpitius & Omnibonus Lucani interpretes à ueritate astronomi-
 ca. Omnibonus de ortu & ocaasu signorum, ortus, inquit, alicuius signi nihil
 aliud

A aliud est quam illam partem horizontis oriri, cū illo signo oriēte, id est, ascendente supra horizontem. Rursus ediuerso occasus alicuius signi nihil aliud est, quam eam partem horizontis occidere, quæ occidit, cum illo signo occidente. Et post pauca. Oriri dicitur signum obliquè, cum minor pars horizontis oritur cum eo. Recte autem oriri dicitur signum, cū quo magna pars horizontis oritur. Hæc ille. Quo pacto horizon oriatur non facile capio. Cum ipse sit de circulis fixis & quietem amet, authore Proclo infra de horizonte. Sulpitius: omnia signa his, qui sunt sub æquinoctiali recta oriuntur & occidūt, ijs uero qui sunt extra, partim recta & partim obliqua: ut nobis. Idem habet Omnibonus, his uerbis. Non obliqua meant, id est, recta signa oriuntur: quia constitutis in æquinoctiali, sicut sunt de quibus loquitur Garamantes: sed maior pars horizontis oritur & occidit. At profecto impossibile est oīa signa recte oriri, quia oporteret quod æquinoctialis haberet plures gradus, quam 360. & contrarium ostendi potest ex instrumentis sphaera mundi, Astrolabio, Corpore solido, & ex innumeris tabulis. Vide ergo hanc formulam.

TABELLA ASCENSIONVM,

B id est, ortuum: & descensionum, id est, occasum signorum in sphaera recta.

Si-	Ortus æ-			Tempus			Occa.			Tempus		
	quatoris.			Ortus			æqua.			Occasus		
gna	G	m		H	m	2	G	m	H	m	2	
V	27	54	0	1	51	36	27	54	1	51	36	
♌	29	54	0	1	59	39	29	54	1	59	36	
♍	32	12	0	2	8	48	32	12	2	8	48	
♎	32	12	0	2	8	48	32	12	2	8	48	
♏	29	54	0	1	59	36	29	54	1	59	36	
♐	27	54	0	1	51	36	27	54	1	51	36	
♑	27	54	0	1	51	36	27	54	1	51	36	
♒	29	54	0	1	59	36	29	54	1	59	36	
♓	32	12	0	2	8	48	32	12	2	8	48	
♈	32	12	0	2	8	48	32	12	2	8	48	
♉	29	54	0	1	59	36	29	54	1	59	36	
♊	27	54	0	1	51	36	27	54	1	51	36	

Sequitur in canone. Binæ æstates, & binæ hyemes. In regionibus nostris septentrionalibus, æstatem concludimus per accessum solis ad nos & ingentē ac excessiuū calorem: quare dicimus, æstatem suo pte esse calidā & siccam: Propter recessum solis à nobis diffinimus hyemen, quæ est tempus anni frigidū & humidū. Sed quia habitātibus sub æquinoctiali semp est calor nimis intensus & ferme ultimus, etiam cum sol ab eis abit in septentrionem aut austrum, semper tamen subiectam terram adurit torridā faciens zonam & nō longe abit ab eorum capitibus. Ergo eorundem hyemes nō dicuntur uere & simpliciter hyemes, ut apud nos, quæ sunt tēpora frigida, sed apud eos potius est continua

Duæ æstates.
Duæ hyemes.

C æstas. Verumtamen quia causæ caloris apud eos non semper uniformiter, & eodem modo se habent, ex eo quod sol non semper æqualiter appropinquat zenith partis illius, ut notum est: unde calor non erit uniformis & æqualis intensiōis. Verum quandoque intensior quandoque remissior. Sed quando est in zenith in initijs Arietis & Libræ, & sunt eorum alta solstitia, calor est in sua maxima intensiōe. Neque ratione solis magna augeri potest. Quando uero à zenith capitis remouet, quod fit in principio cancri & capricorni, ubi imā cōtingunt solstitia calor est remissior, id est, minus intensus. Sed omne remissius tale, respectu intensioris talis, recipit denominationem contrarii. Calor igitur remissior cōtingens in imis solstitijs fere frigidus nominari potest, respectu caloris intensissimi accidentis in solstitijs altis. Et recipit nominationē hyemis, licet ibi nulla sentiat frigiditas. De his rebus scribit Alphraganus differentia 6. ubi loquit de sphaera recta, & his qui sub æquinoctiali habitant, dicens. Fiunt ibi ibidem æstas & hyems æqualis complexionis. Sat est.

Alphraganus.

Et sequitur postremo in canone. Perpetuum æquinoctium. Soli hi, qui sub æquatore degunt propter sphaeræ rectitudinem habent omnem diem artificia-

Perpetuum æquinoctium.

lẽ omnemq; noctem examussim 12. horarũ & ex sequela perenne æquinocliũ. **D**
 In quocumq; igitur signo sol repertus fuerit, semper parit diei & noctis parilitatem. Hoc per sphaeram materialem, per astrolabium & astronomica organa declarari potest. Et pulchrẽ per nostram tabellam de ascensionibus & descensionibus hic adiectam. Quocũq; enim signo oblato, accipe eiusdem & quinq; sequentiũ ortus in gradibus & minutis & facta additione colliges 180. qui faciunt horas præcise 12. Aut accipe horum sex signorum tempora ortus, & emergent

Alphraganus.

duodecim horæ. Hoc paucis indicat Alphraganus ubi supra. Eritq; (inquit) tẽpus quod est ab ortu solis ceterorumq; syderum in occasum eorum æquale ipsi, quod est ab occasu eorum in ortum ipsorum in uniuersis diebus anni, & erunt dies & nox in his locis æquales semper. Accedit his **Lucanus** quinto Phar.

Lucanus.

Nam uel hyperboreæ plaustrum glaciale sub vrsæ,
 Vel plaga qua torrens claususq; uaporibus axis
 Nec patitur noctes, nec iniquos crescere soles
 Si fortuna ferat.

Lentulus sic hortatur cœtũ (ex quo iam primus dies anni instabat, in quo noui cõsules magistratũ inire debebant) pro magistratu creando, & in quacũq; parte terræ cõstituti sint siue in Scythia, ubi sunt montes Hyperborei, siue sub torrida zona & quod arma sumere debeant, pro patria, pro libertate, pro Dis penatibus, pro repub. **Canon quintus.** Quorũ zenith est intra tropicum Capricorni & æquatorem, hi quatuor habent umbras, solem in anno bis uerticalem, quatuor solstitia duo alta & duo ima, binas æstates & binas hyemes. Hic canon ex duobus præcedentibus est manifestus. Quærendi sunt tamen hi, qui eam habitent plagam. Hos manifestat Ptolemæus lib. quarto capi. nono & ultimo

Canon quintus.

Quod Libyẽ subiacet regio quæ plena est Aethiopibus, licet ea pro maiori parte sit incognita. Vt idẽ testatur. Et Strabo libro primo sic habet. Homerus quoq; bifariã partitus est, & quosdam ad orientem quosdam ad occidentem asseruit. Cum alij qui in medio positi sunt prorsus ignoti fuerint siue sint, siue non sint. Nominat tamen Ptolemæus ibidem & tabula quarta Aphri. Agisymbam regionem æthiopum, Rhapsios æthiopes, Antropophagos æthiopes, Anthacas

Exempla.

Aethiopes, Ichtyophagos Aethiopes, Hesperios &c. Ibi Raptũ & Prassum promontoria, & montes plures. Ibi elephantes albi omnes gignunt, Rhinocerotes & Tigrides. Pro canonis exercitio capio Rhapsios Aethiopes, sitos supra paludes Nilũ uersus montem Lunę. Hi habent latitudinem austrinam 10. propemodum graduum. Et quia austrina est ingredior tabulam declinationis solis in inferiori parte, ubi ponuntur signa Australia Libra, scorpius &c. Et quæro in areis signorum meridionalium, & inuenio eandẽ in Piscibus uel propinquirem puta 10. gradibus. 4. minu. & 4. gradus eorundẽ in latere dextro, quare proclamo. Quum sol adierit quartum gradum Piscium Rhapsios iterũ habere solem uerticalem, & altum solstitium secundum, atq; æstatẽ. & hoc usuuenit 13. die Februarij, hoc est, in profesto Valentini martyris. V nam autem hyemem habent ipsi cum sol peruenerit ad primum Capricorni, die 11. aut 12. Decembris. Reliquam in primo Cancrũ die undecimo aut duodecimo Iunij. Donat & nobis Ptolemæus alia exempla lib. 7. capi. 4. & 12. Tabu. Asi.

Pli. lib. 7. ca. 1.

Naturæ uero rerum uis atq; maiestas in omnibus motus fide caret &c.

Exercitium Reptij orbis.

re tabulæ principium sumendo à Libra, declinationem decem graduum uel uiciniorẽ, quam offendo à Libra ascendendo scilicet 10. gradus & 4. minuta & in latere dextro inuenio 26. gradus, quare pronuntio. Cum sol peruenerit ad 26. gradum Libræ, Rhapsios habere solem uerticalem, & unam æstatem, & solstitium altum. Quod sane accidit nostro tempore die decimo Octobris, id est, die proxima post Dionysium Areopagitam. Rursus inuestigo eandẽ declinationem in areis signorum meridionalium, & inuenio eandẽ in Piscibus uel propinquirem puta 10. gradibus. 4. minu. & 4. gradus eorundẽ in latere dextro, quare proclamo. Quum sol adierit quartum gradum Piscium Rhapsios iterũ habere solem uerticalem, & altum solstitium secundum, atq; æstatẽ. & hoc usuuenit 13. die Februarij, hoc est, in profesto Valentini martyris. V nam autem hyemem habent ipsi cum sol peruenerit ad primum Capricorni, die 11. aut 12. Decembris. Reliquam in primo Cancrũ die undecimo aut duodecimo Iunij. Donat & nobis Ptolemæus alia exempla lib. 7. capi. 4. & 12. Tabu. Asi.

rea tabulæ principium sumendo à Libra, declinationem decem graduum uel uiciniorẽ, quam offendo à Libra ascendendo scilicet 10. gradus & 4. minuta & in latere dextro inuenio 26. gradus, quare pronuntio. Cum sol peruenerit ad 26. gradum Libræ, Rhapsios habere solem uerticalem, & unam æstatem, & solstitium altum. Quod sane accidit nostro tempore die decimo Octobris, id est, die proxima post Dionysium Areopagitam. Rursus inuestigo eandẽ declinationem in areis signorum meridionalium, & inuenio eandẽ in Piscibus uel propinquirem puta 10. gradibus. 4. minu. & 4. gradus eorundẽ in latere dextro, quare proclamo. Quum sol adierit quartum gradum Piscium Rhapsios iterũ habere solem uerticalem, & altum solstitium secundum, atq; æstatẽ. & hoc usuuenit 13. die Februarij, hoc est, in profesto Valentini martyris. V nam autem hyemem habent ipsi cum sol peruenerit ad primum Capricorni, die 11. aut 12. Decembris. Reliquam in primo Cancrũ die undecimo aut duodecimo Iunij. Donat & nobis Ptolemæus alia exempla lib. 7. capi. 4. & 12. Tabu. Asi.

scibus uel propinquirem puta 10. gradibus. 4. minu. & 4. gradus eorundẽ in latere dextro, quare proclamo. Quum sol adierit quartum gradum Piscium Rhapsios iterũ habere solem uerticalem, & altum solstitium secundum, atq; æstatẽ. & hoc usuuenit 13. die Februarij, hoc est, in profesto Valentini martyris. V nam autem hyemem habent ipsi cum sol peruenerit ad primum Capricorni, die 11. aut 12. Decembris. Reliquam in primo Cancrũ die undecimo aut duodecimo Iunij. Donat & nobis Ptolemæus alia exempla lib. 7. capi. 4. & 12. Tabu. Asi.

scibus uel propinquirem puta 10. gradibus. 4. minu. & 4. gradus eorundẽ in latere dextro, quare proclamo. Quum sol adierit quartum gradum Piscium Rhapsios iterũ habere solem uerticalem, & altum solstitium secundum, atq; æstatẽ. & hoc usuuenit 13. die Februarij, hoc est, in profesto Valentini martyris. V nam autem hyemem habent ipsi cum sol peruenerit ad primum Capricorni, die 11. aut 12. Decembris. Reliquam in primo Cancrũ die undecimo aut duodecimo Iunij. Donat & nobis Ptolemæus alia exempla lib. 7. capi. 4. & 12. Tabu. Asi.

A extraprobana insula, ubi Hodoca ciuitas, australis 2. graduum, Orneon extrema australis 2. graduum $\frac{1}{2}$. Dagana ciuitas que & sacra Luna australis 2. graduū Corcobara hoc est, Bacchi ciuitas australis 1. graduū $\frac{1}{2}$. Et alie insule plurimae in austrum expositae, scilicet, Carcus, Phelicus, Erene, Calandadrua, Arana, Bassa, Balaca, Alaba, Gumara. Et hodie recentes tabulae plurima praestant exempla.

TABVLA DECLINATIONIS SOLIS RECENS.

Linea graduum zodiaci.	Septētriōaf ascendēs.		Septētri. ascendēs.		Septētri. ascendēs.		Septētri. descendēs.		Septētri. descendēs.		Septētri. descendēs.								
	V		♄		♃		♂		♁		♋								
	o	A	1	A	2	A	3	S	4	S	5	S							
G	G	m	m	G	m	m	G	m	m	G	m	m	G	m	m	G			
0	0	0	24	11	30	21	20	12	13	23	30	0	20	12	13	11	30	21	30
1	0	24	24	11	51	21	20	25	12	23	30	0	19	59	13	11	9	22	29
2	0	48	24	12	12	21	20	37	12	23	29	1	19	46	14	10	47	21	28
3	1	12	24	12	33	20	20	49	11	23	28	2	19	32	14	10	26	22	27
4	1	36	24	12	53	20	21	0	11	23	26	2	19	18	14	10	4	22	26
5	2	0	23	13	13	20	21	11	11	23	24	2	19	4	15	9	42	22	25
6	2	23	24	13	33	20	21	22	10	23	22	3	18	49	15	9	20	22	24
7	2	47	24	13	53	20	21	32	10	23	19	4	18	34	15	8	58	23	23
8	3	11	24	14	13	19	21	42	9	23	15	3	18	19	16	8	35	22	22
9	3	35	23	14	32	19	21	51	9	23	12	5	18	3	16	8	13	23	21
10	3	58	24	14	51	19	22	0	9	23	7	4	17	47	16	7	50	22	20
11	4	22	23	15	10	18	22	9	8	23	3	6	17	31	17	7	28	23	19
12	4	45	24	15	28	19	22	17	8	22	57	5	17	14	17	7	5	23	18
13	5	9	23	15	47	18	22	25	7	22	52	6	16	57	17	6	42	23	17
14	5	32	23	16	5	18	22	32	7	22	46	6	16	40	17	6	19	24	16
15	5	55	24	16	23	17	22	39	6	22	39	7	16	23	17	5	55	23	15
16	6	19	23	16	40	17	22	46	6	22	32	7	16	5	18	5	32	23	14
17	6	42	23	16	57	17	22	52	5	22	25	8	15	47	18	5	9	24	13
18	7	5	23	17	14	17	22	57	6	22	17	8	15	28	18	4	45	23	12
19	7	28	22	17	31	16	23	3	4	22	9	9	15	10	19	4	22	24	11
20	7	50	23	17	47	16	23	7	5	22	0	9	14	51	19	3	58	24	10
21	8	13	22	18	3	16	23	12	3	21	51	9	14	32	19	3	35	24	9
22	8	35	23	18	19	15	23	15	4	21	42	10	14	13	20	3	11	24	8
23	8	58	22	18	34	15	23	19	3	21	32	10	13	53	20	2	47	24	7
24	9	20	22	18	49	15	23	22	2	21	22	11	13	33	20	2	23	23	6
25	9	42	22	19	4	14	23	24	2	21	11	11	13	13	20	2	0	24	5
26	10	4	22	19	18	14	23	26	2	21	0	11	12	53	20	1	36	24	4
27	10	26	21	19	32	14	23	28	1	20	49	12	12	33	21	1	12	24	3
28	10	47	22	19	46	13	23	29	1	20	37	12	12	12	21	0	48	24	2
29	11	9	21	19	59	13	23	30	0	20	25	13	11	51	21	0	24	24	1
30	11	30	21	20	12	13	23	30	0	20	12	13	11	30	21	0	0	24	0
	♋	S	♌	S	♍	S	♎	S	♏	A	♐	A	♑	A	♒	A	♓	A	G
	11		10		9		8		7		6								
	Meridiōaf Ascendēs	Meridio. Ascendēs	Meridio. Ascendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs	Meridio. descendēs

TABVLA DECLINATIONIS SOLIS PTOLE-
maei Phelu, Dictione prima Almage, capi. 13.

Zodiaci.	Septētriāf ascendēs.			Septētri. ascendēs.			Septētri. ascendēs.			Septētri. descendēs.			Septētri. descendēs.			Septētri. descendēs.			
	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍	
G	G	m	2	G	m	2	G	m	2	G	m	2	G	m	2	G	m	2	G
0	0	0	0	11	39	59	20	30	9	23	51	20	20	30	9	11	39	59	30
1	0	24	16	12	1	21	20	42	55	23	51	6	20	19	1	11	18	27	29
2	0	48	31	12	22	31	20	55	18	23	50	25	20	3	31	10	56	43	28
3	1	12	46	12	43	29	21	7	19	23	49	15	19	49	38	10	34	48	27
4	1	37	0	13	4	16	21	18	56	23	46	38	19	35	25	10	12	43	26
5	2	1	12	13	24	48	21	30	9	23	45	33	19	20	50	9	50	29	25
6	2	25	22	13	45	7	21	40	58	23	43	0	19	15	54	9	28	5	24
7	2	48	30	14	5	13	21	51	23	23	40	1	18	50	19	9	5	32	23
8	3	13	35	14	25	4	22	1	23	23	36	33	18	35	3	8	42	50	22
9	3	37	37	14	44	42	22	11	0	23	32	38	18	19	7	8	20	0	21
10	4	1	38	15	4	5	22	20	11	23	28	16	18	2	53	7	57	3	20
11	4	25	32	15	23	12	22	28	56	23	23	27	17	46	17	7	33	57	19
12	4	49	34	15	42	4	22	37	17	23	18	11	17	29	27	7	10	45	18
13	5	13	11	16	1	40	22	45	11	23	12	28	17	12	16	6	47	26	17
14	5	36	53	16	18	59	22	52	40	23	6	17	16	54	48	6	24	1	16
15	6	0	30	16	37	2	22	59	42	22	59	42	16	37	2	6	0	30	15
16	6	24	1	16	54	48	23	6	18	22	52	40	16	18	59	5	36	53	14
17	6	47	26	17	12	16	23	12	28	22	45	11	16	1	40	5	13	11	13
18	7	10	45	17	29	27	23	18	11	22	37	17	15	42	44	4	49	34	12
19	7	33	57	17	46	17	23	23	27	22	28	56	15	23	12	4	25	32	11
20	7	57	3	18	2	53	23	28	16	22	20	11	15	4	5	4	1	38	10
21	8	20	0	18	19	7	23	32	38	22	11	0	14	44	42	3	37	37	9
22	8	42	50	18	35	3	23	36	33	22	1	32	14	25	4	3	13	35	8
23	9	5	32	18	50	19	23	40	1	21	51	23	14	5	13	2	48	30	7
24	9	28	5	19	5	54	23	43	0	21	40	58	13	45	17	2	25	22	6
25	9	50	29	19	20	50	23	45	33	21	30	9	13	24	48	2	1	12	5
26	10	12	43	19	35	25	23	46	38	21	18	56	13	4	16	1	37	0	4
27	10	34	48	19	49	38	23	49	15	21	7	19	12	43	29	1	12	46	3
28	10	56	43	20	3	31	23	50	25	20	55	18	12	22	31	0	48	31	2
29	11	18	27	20	19	1	23	51	6	20	42	55	12	1	21	0	24	16	1
30	11	39	59	20	30	9	23	51	20	20	30	9	11	39	59	0	0	0	0
Meridiōaf Ascendēs	Meridiō. Ascendēs			Meridiō. Ascendēs			Meridiō. descendēs			Meridiō. descendēs			Meridiō. descendēs			Zodiaci.			
κ	ι	ιι	ιιι	ιιιι	ιιιιι	ιιιιιι	ιιιιιιι	ιιιιιιιι	ιιιιιιιιι	ιιιιιιιιιι	ιιιιιιιιιιι	ιιιιιιιιιιιι	ιιιιιιιιιιιιι	ιιιιιιιιιιιιιι					

B

F

- A** & grana eiusdem arenæ sponte prouenientis ad uescendum. Quibusdam pro sermone nutus motusq; membrorum esse &c. Vide plura ibi miratu digna. Iosephus lib. 1. Antiqui. Iudæorum capi. 12. asserit Aethiopes à Chuso filio Cham fuisse Chusæos appellatos. Sunt qui Aethiopiã dici contendunt, à uerbo Greco *ἄθος* quod uro, incendo ac ardeo significat. Et *ἄθος* facies uel aspectus, quod solis aspectu plurimum torreat. Ambrosius aut libro unico de paradiso ca. 3. Aethiopiã uilem & abiectam interpretatur. Ptolemæus duplicem Aethiopiã esse dicit. Vnam quæ sub Aegypto est, quam nonnulli uocant exteriorem: cuius maior pars continetur intra tropicũ cancri & æquinoctialem. De qua Ptolemæus lib. 4. ca. 7. & 8. & 4 Tabu. Africæ. Alia interior intra æquinoctialem & tropicum capricorni cõtenta: de qua supra plures citauimus Aethiopes. De ea Ptolemæus eo. lib. cap. 9. quæ nostro canonĩ accedit. Strabo lib. primo, Homeri defensor, dicit eundem extremos hominum Aethiopes bipartitos, quosdam positos ad orientem, quosdam ad occidentem. Quod Homeri dictũ posteriores reprehenderunt: lege Strabonem. Triplices numerauimus Aethiopes. Primi sunt abunde nigri. Vt hi ad Agisymbã regionem Aethiopiæ interioris fere circa medium, & ad Meroẽm insulam Aethiopiæ exterioris, id est, sub Aegypto: Testis est Ptolemæus lib. 1. capi. 9. ad finem. Alij sunt subnigri, quod aliquid tantulũ nigrent, ita tamen quod eorundem nigredo incipiat uincere fuscedinem, & tendunt uersus nigredinem. Quos Pompo. in 3. uocat atras gentes & quodãmodo Aethiopes, ut sunt Indi: de quibus Plinius lib. 6. ca. 19. A Gange, inquit, uersa ad meridiem plaga tinguntur sole populi, iam quidem infecti, nondum tamen Aethiopum modo exusti. Quantum ad Indum accedunt, tantũ colore præferunt sidus &c. Obijce oculis decimam tabu. Asiæ & eris certior. Tertij sunt fusci aut fere purpurei coloris, Stifelbrun: ut sunt Aegyptij, Thebaicæ præfecturæ. Hi nonnihil nigrescunt. De his Mar. Mani. lib. 4. ca. 3.
- Aethiopes maculant orbem, terrasq; figurant,
Perfusas hominum gentes minus India tostas
Progenerat, mediumq; facit moderata tenorem.
Iam propior tellusq; natans Aegyptia Nilo,
Lenius irriguis infuscat corpora campis.
- Primis & ultimis Aethiopiis, addi potest caput nonũ libri primi Ptolemæi. Aethiopes maculant orbẽ Plin. lib. 7. ca. 1. Quis enim Aethiopas anteq; cerneret credidit, aut cui nõ miraculo est cũ primum in notitiã uenit? Color niger cæteris est obscurior & reputatione uilior. Cuius attactu dicimur maculari. Iccirco picẽ q; nigra est ne maculemur fugimus. Ecclesiastici 13. Qui tetigerit picẽ inquit nabitur ab ea. (Terrasq; figurant). Quasi diceret, ad quascumq; regiones Aethiopes ueri declinauerunt uidentur quasi nouas figuras ingerere, qui etsi propter exustam zonam in qua geniti sunt, colore sint nigri, propter tamen stellarũ radiationes & influxus corpora eorũ uariantur. Lege rogo Iuliũ Fir. lib. 1. ca. 4. Accedat huc Ptole. Phelu. Tract. 2. sui quadri. ca. 2. ubi de Aethiopiis scriptum reliquit sic. Sol per zenith capitũ suorum currit, eosq; comburit. Ideoq; nigra sunt eorũ corpora. Nigriq; crines & criski, facies eorum sicca, & corpora macilenta: naturæ quoq; eorum sunt calidæ, & animæ qualitates in maiori parte sunt crudeles, propter longam & assiduam solis moram in eorum regionibus. Hæc tenus Ptolemæus. De Aethiopum nigredine obijcitur problema, & quæritur causa. Quare sol hominem nigrũ reddat, linteum candidius faciat, lutum induræt, cerã emolliat? Responso, causam esse patientis materiæ aptitudinem. Materia sane nostri corporis, pituita excepta, quoties nimium recalescit per cutem nigrat. Quodq; sol faciem non urat, consule Plini. lib. 29. ca. 3. Albertus Mag.

Iosephus.

Ambrosius.

Prole.

Duplex Aethiopia.

Strabo.

Aethiopes triplices.

Abunde nigri

Subnigri.

Pompo.

Fusci aut purpurei Aethiopes.

Mar. Mani.

[Ante Philipũ pũ regem Macedonũ Aegyptiorũ locus a Nilo submersus Alber. Mag. referente lib. 2. Meteo. cap. 2. ac. 17.]

Quæstio quare sol hominẽ nigrum reddat &c.

Alber. Mag.

gnus Germaniæ decus libro de natura locorum, *Distincti. 2. ca. 3. de diuersitate loci & accidentium eorum, quæ generantur in eo scripsit. Videmus ea quæ in locis calidissimis terræ nascuntur, esse calidissima & nimia siccitate rugosa. Sicut grana piperis nigra multum propter ipsorum caliditatem. Sicut etiã sunt Aethiopes, quorum semen generationis calidum est, & matrix mulierum multum est calida & sicca, & decoquitur semen conceptum decoctione fortissima, & ideo nigrescit corpus eorum propter sanguinis sui adustionem. Educit enim calor loci ipsorum humidum subtile & adurit grossum terrestre, quod permanet & generat nigredinem. Et terrestria membra quæ sunt in eis, sicut ossa, fiunt albidissima: quod apparet in dentibus eorum. Et caro eorum sanguine infusa est, sicut sunt carbonis accensi: sicut apparet in lingua & faucibus eorum quando ora aperiunt: Et habent ora prominentia propter calidum acuens os eorum. Et oculi eorum ex calore uenas & pelliculas rubentes habent. Et quia corpora eorum sunt aere calidissimo circumdata, necesse est ut sint porosa & sicca: eo quod euaporat continue in eis humidum: propter quod sunt leuia eorum corpora & agilia. Et quia cum humido educuntur spiritus eorum, ideo efficiuntur corpora eorum frigida & timida multum, humores paucos habentia: propterea naturaliter non trahunt febres multum, eo quod natura sibi conscia est, quod non est multa in eis corrupti humoris. Et tales citissime senescunt, propter uirtutis naturalis defectum, quæ cum spiritu euaporat. Ita, quod ætas eorum est triginta anni: & tunc sunt senes deficientes. Et quia corpora rara habent, euaporat humidum, ut diximus, propter loci calorem & remanet terrestre siccum combustum, quod si leue est & bulliens, facit colorem rubeum, & si est adustum innaturale, facit choleram nigram. Et his duobus humoribus precipue abundant corpora Aethiopi, plusquam phlegmate & melancholia naturali. Quia uero corpora calida, calore loci semper laxa sunt & rara, ideo membra partus mulierum eorum sunt ualde laxa & mollia: Propter quod facile pariunt mulieres eorum. Licet propter siccitatem matricis & uirtutis earum non facile concipiant. Et paulo post. Aethiopes nigerrimi, leues quidem sunt corpore & fatui mente, propter euaporationem & defectum spiritus animalis. Siccitas etiam & caliditas est causa, quare pili eorum sunt pauci & crispi, ad modum granorum piperis. Licet autem ab huiusmodi nigri aliquando nascantur etiam in alijs climatibus, sicut in quarto uel quinto, tamen nigredinem accipiunt à primis generantibus, qui complexionati sunt in climatibus primo & secundo, & paulatim alterantur ad albedinem, quando ad alia climata transferuntur. Hec Albertus. Strabo lib. 15. fuisse indicat, qui aquis causam nigredinis tribuerint: quod peregrina quoque per eam potantia colorem uariant. Theodectes ad solem retulit, quem male Onesicritus reprehendit, etiam si annuat Strabo. Nam propinquior sol dicitur, cum in zenith magis inclinatur. Hoc modo & Indis & Aethiopibus approximat. Falsum est autem solem ab omnibus æqualiter distare, cum in Capricorno propior sit terræ, quam quum in cancro est, ex communi astronomorum sententia. Theodectes uersus hi sunt.*

Quæ mulieres facile pariant, at non facile concipiant?

Leues, sed fatui Aethiopes.

Legit Hali Rodan tra. 2. quadri. ca. 1.

Theodectes. Onesicritus. Martianus ad mare rubrum ponit fontem, quem cum greges biberint, in rubrum colorem incipit mutare lanas. Sol a terra non semper æquè distat.

Quibus propinquam Phœbus admouens rotam,
 Atra fauilla corpora infecit uirum.
 Coloribusque adurens præpotentibus
 Retorridas crispauit illorum comas.
 Sententia Alberti placet mihi.

Sed hic occurrit quæstiuncula non prætereunda. Qui hi sint Aethiopes habentes perpetuum diem? Ansam huius præstitit Ausonius poeta, in Monasyllabis. De inconnexis. His uersibus.

Ausonius ubi perpetuum diem intellexerit

Longe

A Longa dies operosa uiro: sed temperies nox
 Qua caret Aethiopum plaga per uigil irrequies gens,
 Semper ubi aeterna uertigine clara nitet lux.

Ausonius refertus est implicitis, intricatis & abditis sententiis. Quare idē scripsit Gryphum de numero ternario ad symmachum; Et saepius praeseferunt uersus quandam impossibilitatem: Ac nisi absconditus quaeratur sensus, ut fit in aenigmatibus, manent plurimi uersus sine interpretatione: ut hic. Contundendum est igitur. Quod Aethiopicis sitis sub torrida zona oritur & occidit sol: quare habent ipsi diem & noctem ex motu ipsius solis sicut nos. Immo in uniuerso orbe terrarum non est dabilis locus quispiam ubi sit perennis dies. Etiam si hominum habitatio esset sub polis. Quocirca cogimur abire a die & nocte solis, & quaerere ab alijs astris dies & noctes. Animaduertendum igitur. Quod cum simpliciter dicimus dies & nox, intelligimus de die & nocte causatis ex motu solis.

Aethiopes, us
& nos, habent
diem & noctē
ex motu solis.

Secus cum adiectione stellae. Vt cum dicimus dies Aldebaran, id est, oculi Tauri, aut nox: Aut dicimus dies uel nox cordis Leonis &c. Est autem dies stellae, mora eius supra horizontem, siue alioqui sit dies uel nox. Nox uero stellae, est mora eius sub horizonte. Sic dicimus, ubi polus arcticus eleuatur 49. fere gradibus, diem cordis Leonis esse horarum 14. minutorum fere 15: Noctem uero horarum 9. minutorum 45. Sic dicimus apud nos duas stellas pedis posterioris uersae maioris habere noctem 5. quasi horarum. Diem autem 19. Huius rei ponit exemplum Lucanus 3. Pharsa. ubi sic canit.

Dies stellae
quis
Nox stellae
quae

Tunc furor extremos mouit Romanus Orestas
 Carmanosq; duces, quorum iam flexus in austrum
 Aether, non totam mergi tamen aspicit arcton,

Longitudo Is
talicae est 36. G.
Orestarum ad
minus 106.

Lucet & exigua uelox ibi nocte Bootes.

Appianus Alexandrinus Pompeio affuisse scribit orientis nationes magno numero. Iuncti sunt enim ei Lacedaemonij, Peloponnesiaci, Bœotij, Athenienses, Thracēs, Hellepontici, Bithynij, Phryges, Iones, Lydij, Syri, Phoenices, Iudaei, Arabes, Armenij, Cyprii, Rhodij &c. Orestae, Carmanij.

Carmania

Carmania, Strabo lib. 15. & Plinius lib. 6. ca. 23. & Ptolemæus lib. 6. capi. 6. tab. sexta Asiae, regio Asiae uicina sinui Persico & Gedrosiae. Cuius latitudo est 24. 25. 26. 27. gradibus, longitudo circiter 90. Orestae (ut aiunt) populi sunt Indiae, uicini Carmaniae, orientales tamen. Puto legendum Orestas, aut Oritas ex cap. 23. libri 6. Plinii. Oritae propria, non Indorum lingua loquuntur. De his nihil legimus apud Ptolemæum. Strabo de Orestis mentionem facit, sed nil pernitius faciunt pro Luciano, sunt enim populi circa Illyridem &c. Forte ad eleuationem poli 45. graduū: lege Strabonem. Idem tamē lib. 15. Post Arabes sunt Oritae, gens liberae conditionis, qui lethiferis uenenis sagittas praestras illiniunt.

Orestae.
Oretae.
Oritae.

Rectificata sphaera astraria ad latitudinem Carmaniae 27. graduū, uersa maior non tota occidit sed caput manet supra horizontem. Bootis autem imago tota manet sub horizonte sex propemodum horis, alius 18. manet supra horizontem. Habet igitur Bootes exiguam & breuem noctem tantummodo 6. horarum, & postea lucet longo tempore, quia 18. horis. Est igitur nox Bootis 6. horarum & dies eius 18. Sunt qui uersus Ausonii ad quandam stellam firmam praeclearissimam referunt, quam Canopum appellant. Earum nulla est in parte nostra aquilonia, plures in austrina, haecenus tamen (una dempta) a paucis cognitae: Ob eam causam, quia nobis ob terrae rotunditatem non apparent. Annotandum igitur. Quod Canopus, auctore Plinio libro quinto capitulo tricesimo primo, Solino capitulo 44. Pomponio Mela libro secundo,

Bootis nox &
dies.

Canopus.
Pli. Soli. Pom.
Strabo.

Canopus insu
la & ciuitas.

- Strabone lib. 17. & ultimo, insula est in Canopico ostio Nili fluiui, dicta à Canopo gubernatore classis Menelai, ibi mortuo & sepulto. De Canopo ostio scribit etiam Plinius lib. 5. ca. 6. Et Canobus ciuitas. De qua Ptolemæus lib. 4. ca. 5. habens in latitudine 31. quasi gradus. Ouidius lib. 15. Fab. 51. sic.
- Plinius. Seruitura suo capitolia nostra Canopo.
- Prolemæus. Sed hæc parum faciunt ad nostrum propositum. Est præterea Canopus stella sita in imagine cœlesti Argus, aut nauis appellata. Est enim hæc imago in meridiem exposita, habens, auctore Ptolemæo Dictio. 8. ca. 1. Alma. stellas 45. Et est hæc stella Canopus sita in remo sequente. Dicta Canopus, ut nonnullis uideatur, ab insula Canopo, ubi primum cognita & obseruata. De qua Ptolemæus lib. 1. Geo. ca. 7. sic scribit. Qui autem soluunt ab Arabia (s. petrea) ad Azania, recta ad meridiem nauigant, & aduersus Canopum stellam, qui illic ἵππος, hoc est, equus appellatur. Hi de Azania regione, uicini æquinoctiali, contenti in Aethiopia sub Aegypto, de qua Ptolemæus lib. 4. ca. 8. & quarta Tabu. Afri. uocant hanc stellam equum, Vocatur & eadem subhel aut suhel, quasi incendium ob radiorum magnitudinem & multitudinem, quasi stella crinita ut cometes. Quod satis indicat Plinius lib. 6. capi. 22. de Taprobana insula, ubi dicit.
- Subhel. Canopum lucere noctibus sydus ingens & clarum. Et Solinus cap. 66. de Taprobana. Lucet (inquit) ibi Canopus sydus clarum & amplissimum. Hæc stella tempore Ptolemæi fuit in Geminis 17. gradu, minuto 10. habens latitudinem meridianam 75. graduū, & declinationem meridionalem 51. graduum 41. minutorum. Tempore nostro est in cancro 7. fere gradu. Cum latitudine meridianam 75. graduū. Et declinatione 51. graduum 34. minutorum. De hac stella scribunt plures authores grauissimi. Marcus Mani. lib. 1. ca. 2. de terræ rotunditate.
- Plinius. Iccirco terris non omnibus omnia signa
Conspicimus, nusquam inuenies fulgere Canopum
Donec Nilifacas per Pontum ueneris oras.
- Plinius. Plini. lib. 2. ca. 72. plura tractat, ut in quibus locis Canopus uideatur uel nõ, uolens per hoc probare terræ rotunditatem, ubi habet. Nec Canopum cernit Italia. Et infra. Vt Canopus quartam fere partem signi unius super terrâ eminere Alexandriae, intuentibus uideatur. Eadem à Rhodo terram quodammodo ipsam stringere. In Ponto omnino non cernatur &c. Posidonius, teste Strabone lib. 3. de Canopo, recitat in quibus uideatur locis, quem lege. Et idem Posidonius (teste Cleomede 1. Meteo.) uolens ostendere terræ magnitudinem, inducit Canopum stellam. Inquit enim Posidonius, Canopus stella ita appellata lucidissima est ad meridiem in temone Argus, ea in Græcia neutiquam spectatur & perinde neque Aratus in phænomenis ipsam memorauit: à septentrione autem in meridiem euntibus, primum in Rhodo sub uisum cadit. In finiente quoque perspecta confestim ex mundi cõuersione occidit. At cum à Rhodo quina stadi. milia Alexandriam usque nauigaueris, in Alexandria ipsa ab horizonte sublimis apparet, in medio ad libellam cœlo, pars signi eius quarta, quæ est quadragesima octaua pars meridiani per Rhodum & Alexandriam &c. Et demum de ea stella Proclus noster in fine libelli, de signis cœlestibus. Cum igitur tot grauissimi authores hanc stellam ad diuersa officia usurpant, uidendum nobis est, an de ea locutus sit Ausonius, quod ipsa Aethiopibus faciat æternam lucem. In primis, ut huius rei periculum fieri possit, eam sphæræ materiali imponemus, hac lege. Siste tertium fere gradum Cancrî (cum quo Canobus nostro tempore cœlum mediat) ad meridianum sphæræ, & ea inuariata recense ab æquinoctiali uersus meridiem 51. gradus & 34. minuta, hoc est, fere 52. gradus, & ad finem huius numeri fac notam cum cera aut alia materia in ipsa sphæra, putata in
- Canopi locus.
- Mar. Ma.
- Posidonius.
- Proclus.
- Impositio Canopi in sphæram.

A in coluro distinguente solstitia: & significabit hæc nota ueram stellæ positionem. Et quia stella tendit uersus meridiem, nulla operatio instituenda est pro Aethiopibus septentrionalibus, qui continentur intra tropicum Cancræ & æquatorem. Quare uenio ad Aethiopes meridianos Aethiopiæ interioris, de quibus supra Canon quintus dixit, hoc est, ad eos qui habitant intra æquatorem & tropicum Capricorni, quibus latitudo est austrina, & polus antarcticus attollitur supra horizontem. Et repetô, exempli causa, Rhapsios Aethiopes habentes latitudinem austrinam 10. graduum. Rectifico igitur sphaeram ad 10. gradus latitudinis meridianæ, hoc est subleuo polum antarcticum supra horizontem 10. gradibus: Et circumuoluta sphaera uideo canopum oriri & occidere, igitur minime facit Rhapsios æternum diem. Consimilem instituto operationem ad Aethiopes Agesymbæ regionis, quorum latitudo est fere 15. uel 16. graduum & offendo, ut supra, canopum surgere & mergi. Venio tandem ad ipsos habitantes sub tropico Capricorni, quorum latitudo est 23. graduū & 30. minorū: & sphaera uerificata cerno, ut supra, eius stellæ ortū & occasum. Quocirca infero his meridianis Aethiopibus hunc canopum omni die naturali orientem & occidentem nullum perennem donare diem. Quod si sphaeram rectificauero ad alias latitudines meridianas ultra tropicum Capricorni sequentes: puta, ad uigesimum quintum, uigesimum sextum, uigesimum septimum, uigesimum nonum, tricesimum, tricesimum primum, tricesimum secundum, tricesimum tertium, tricesimum quartum, tricesimum quintum, tricesimum sextum, tricesimum septimum, experior canopum exoriri & decidere. Quamquam ad latitudines ultimas, scilicet, 34. 35 &c. exigua faciat noctem, longumque diem: Et postquam peruenero ad latitudinem 39. graduū oriri & occidere desinit, incipitque supra horizontem ferri, & habitantibus sub ea latitudine & maioribus, scilicet, quadraginta, quadraginta unius, quadraginta duorum, quadraginta triū graduū &c. æternū ostendere diem: sed certū est hos non esse Aethiopes. Habitant enim in quinto & sexto climate meridiano. Quibus è regione respondent in parte aquilonia climata temperata, ubi non sunt Aethiopes. Ut uidere licet in Hispania, Italia, Gallia, Germania &c. Quamobrem cogimur inuestigare alium canopum, qui sententiæ poëtæ satisfaciatur. A uetustissimis autem authoribus percepimus, ad meridiem circa polum antarcticum stellas radiare longe fulgentiores nostris stellis in arcticum collocatis. Quamquam ad nostram noctiam nondum satis peruenerint. Ut sunt (de quibus Plinius lib. 2. ca. 72. Berenices crinis & Cæsaris thronon. Quauis Deltotos à Callimacho Berenices crinis appelletur. Testis est Probus. Sed nihil facit ad Plinium. Quia Deltotos ad septentrionem uergit omnibus manifesta. Lege Petrum Vallam in secundū Plinii. Ptolemæus porro Phelusinus stellas fixas ad horizontē Alexandriae, cuius latitudo est 31. graduū officio, instrumenti Armillarum, quo ad earū longitudes & latitudes obseruauit. Nec potuit eius obseruatio ultra in meridiem extendi, ad eas, scilicet, stellas que supra horizontem Alexandrinum non ferebantur, tumore etiam terræ impediente. Quocirca plures ab eo non uisas compulsus fuit negligere. Propter tot autem stellas nobiles & splendidas, ad polum antarcticum sitas, uerisimiliter crediderim Aristotelem polo antarctico superiorum mundi partem attribuisse. **ARISTOTELES** enim secundo de Cælo & mundo dissentiens à Pythagoreis, **CLEOMEDES** & aliis in Mundi positionibus, assignauit dextram orienti, sinistram occidenti, meridiei sursum, septentrioni deorsum. Eius uerba sunt hæc. Polorum quidem unus nobis imminens apparet supernè, pars est deorsum: alter uero nobis incertus sursum. Dextrum namque cuiuslibet dicimus, unde principium per motum lo-

Operatio per stellam Canopum, seu ortus & occasus eiusdem.

Plurimæ stelle uersus meridiem nobis incognitæ.

Berenices crinis.
Petrus Vallam.

Aristoteles celo sursum ad antarcticū tribuit.

cus uero conuersionis caeli principium est, unde astrorum ortus. Proinde hoc **D**
 fuerit dextrum: Cuius autem occasus, sinistrum. Si itaque à dextris orditur, &
 in sinistram fertur, supernus, qui nobis non apparet polus, esse necesse est. Nam
 si sit manifestus, in sinistram erit motus: quod ne utiquam dicimus. Non dubium
 igitur, quin non apparens polus, sit id quod sursum, ac qui illic habitant in su-
 perno sint hemisphaerio & ad dextram, nos autem in inferno & in sinistro ecō-
 trario &c. Hucusque Aristoteles. Nostra autem tempestate felicissimo sydere
 per obseruatores mathematicos illustrissimorum regum Portugalliae nonnulla
 lae stellae cardini austrino uicinae in ordinem redactae sunt. Hisane tropico hy-
 berno superato inciderunt in latitudinem poli antarctici propemodum 50. gra-
 duum. Illic caelum & aera perraro nubes inumbrant, quasi semper serena, roat
 quandoque sed leniter, caelum decentissime ornatur syderibus quibusdam, quae
 haecenus fuere nobis incomperta. Et recensita sunt 20. tantae claritatis ut apud
 nos uenus & iupiter. Immo maioris magnitudinis quam autument homines,
 quae claritate cunctis syderibus octauae sphaerae praestant: Et in primis tres ca-
 nopos conspicati sunt, duos ultra modum claros, tertium obscurum & dissimi-
 lem aliis. Neque habet polus antarcticus ursam maiorem uel minorem, quem **B**
 admodum est uidere in nostro polo arctico. Neque eum uicine contingunt sy-
 dera quae iam clara sed ipsum ambiunt. Primus igitur canopus albicans exi-
 miae magnitudinis describit circa polum circumferentiam, cuius diameter fere 10.
 aut 11. continet gradus. Alius Canopus albus habet diametrum circumferentiae
 pene 12. aut 13. graduum. Et tertius canopus niger & ingens, cuius diameter cir-
 cumferentiae habet ferme 32. gradus. His cognitis exercitium sumemus. Et
 primo per primum canopum cuius diameter habet fere 10. gradus. Supputa à
 polo antarctico in coluro aut meridiano sphaerae 5. gradus & fini impone dia-
 racterem hunc Canopum significantem. Postea siste sphaeram ut uterque po-
 lus iaceat in horizonte & uidebis hunc canopum oriri & occidere, & cum me-
 ridianum adierit distare ab horizonte 5. gradibus. Dein subleua sphaeram, ut
 polus antarcticus attollat se supra horizontem 6. gradibus aut 7. 8. 10. 12. 14. 16. 18.
 20. 22. & sphaera rotata cernes canopum neque oriri neque occidere sed perpetue
 esse apparitionis. Quare Aethiopes omnes interioris Aethiopiae, de quibus su-
 pra diximus, quorum latitudo excedit 5. gradus, ut sunt Rhespii, quorum la-
 titudo austrina est 9. uel 10. graduū, Antropophagi, quorū latitudo est circiter
 13 graduū, Item Aethiopes Agisymbae regionis, quorū latitudo est 15. 16. 17. &c. **F**
 hi omnes, & alii in iam memoratis latitudinibus assimiles, officio huius
 canopi aeternū habent diem, propter eius perpetuam supra horizontem dura-
 tionem. Multa alia exempla ex Tabula 11. & 12. Asiae colliges, ubi offendes
 plures insulas in meridiem ultra aequinoctialem expositas, habentes latitudi-
 nes 6. 7. 8. 9. graduum. Ad sunt & tabulae recentiores ex quibus facile multa ex-
 trahes exempla. Similis operatio instituitur per secundum canopum, cuius
 diameter 12. quasi cōplectitur gradus latitudinis. Tertium quia nigra missum
 facio. Habes nunc optime Lector poetae Ausonii sententiam de Aethiopibus
 quibus semper aeterna uertigine lux clara nitet: & dissolutionem quaestiuocu-
 lae. Qui sint hi Aethiopes habentes perpetuum diem.

Stellae cognite
nostro tempore.

Tres Canopi.

Primus cano-
pus.
Secundus ca-
nopus.
Tertius cano-
pus.

Vsus canopi.

Rhespii, An-
tropophagi.

Canon sextus.

Sextus canon & ultimus. Quorumcumque zenith sub tropico capricorni est,
 tria habent umbrarum genera, unum orientale, secundum occidentale, terti-
 um meridianum in austrum depulsum. Verum si incidentiam radii perpendi-
 cularem inter umbrarum genera supputaueris, quatuor congregabis. Huius
 Canonis accedit Textus PROCLI supra in paragrapho, B R V M A L I S circulus

Alus est &c. Ex cōmentarijs & Tabulis Ptolemæi non offendes, lector, exempla propter terram hanc sibi incognitam. Vltimū namq; parallelum quem ponit ultra æquinoctialem uersus meridiem, continetur intra æquinoctialem & tropicū capricorni. Cuius latitudo est 16. graduum & 25. minuto. oppositus parallelo aquilonio per Meroëm descripto. Testis Ptole. lib. 1. ca. 24. Et idem lib. 7. ca. 5. ubi sic scribit. Meridionalē limitē terræ nostræ habitabilis terminat parallelus qui australior est circulo æquinoctiali gradibus 16. $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$. Ex recentioribus tamen chartis exempla colligi possunt. Vt est America prouincia occidentalis uicina tropico capricorni & partim subiecta eidem. vbi abbatia Omnium Sanctorum inuenta per Columbanum Ianuensem ex mandato regis Castellæ anno gratiæ 1497. Et reges Portugalliæ magnā Africæ partem Ptolemæo incognitam cognitā fecere. Vbi tropico capricorni adiacentes insulæ, de S. Maricha, insulæ Primeras, oppidum Serrafremosa. Ibi magna multitudo elephantorum alborū. Circulus nostri canonis diuersa sibi usurpat nomina. Dicitur enim circulus solstitii meridionalis, austrinus, notius, hyemalis, brumalis, hybernus. Plinius lib. 2. ca. 72. & ubiq; uocat hunc circulum solum brumalium sine adiectione solstitii. Vocatur etiā tropicus hyemalis, hybernus, capricorni, chimerinus tropicus, $\chi\epsilon\iota\mu\alpha$ Græce latine hyems: $\chi\epsilon\iota\mu\epsilon\gamma\iota\upsilon\omicron\varsigma$, id est hyemalis. Et circulus uersus capricorni. Hyginus lib. 1. ca. de polo, de eo circulo sic scribit. Circulus chimerinus tropicus instituitur à nobis hyemalis à nonnullis etiā brumalis appellatus, ideo quod sol cum ad eum circulū peruenit hyemen efficit his, qui ad aquilonem spectant, æstatem autem his qui in austri partibus domicilia constituerunt. Quanto enim longius abest ab illis, qui in aquilonis habitant finibus, hoc hyeme maiore conflictantur. Aestatem autē his quibus sol appositus uidetur. hæc Hyginus. Et idem lib. 4. describit per quas imagines cœlestes, aut earū partes hyemalis circulus uergat. Nostro autē tempore res ita se habet. Tendit enim per Hydræ aut serpentis meridiani partem extremā, per Puppim ipsius Argo. Lupum mediū diuidit, fugiens Lepus pedibus insistit. Fluuium, qui Eridanus secat. Effusionem aquæ Aquarij mediam transit, capricornus ei insidet. Caput sagittarij à reliquo corpore diuidit, Scorpionemq; circa cor fere transuerberat. Quod si huius circuli cōditiones explanare delectat, id facile per eas quas supra de solstitiali septentrionali exposuimus fiet. Hic generaliter est annotandum. Quod omnes habitantes ultra æquinoctialem circulū in parte austrina, siue sint intra æquinoctialem & tropicū capricorni, siue sub tropico capricorni, siue ultra tropicū capricorni in habitatione temperata. Hi omnes, quatuor anni cardines à nostris habent diuersos, diffiniens eis alia tempora & signa. Cardinem ueris incipiunt in principio Libræ, quia tunc sol ascendere ad eos incipit. Aequinoctium quod nos autumnale appellamus, ipsi uernū nominant. Cuius initium est 13. & 14. die Septembris. Cardio æstatis initiatur eis in puncto capricorni 11. & 12. die Decembris, quo tempore nobis hyems, ubi ipsi dies longissimus, nobis curtissimus. Cardio autumnis eis initium sumit in Ariete, die 10. & 11. Martij. Ipsi æquinoctium autumnis nobis uernū. Abitq; sol ab eis in plagam septentrionariam. Cardio uero hyemis inchoat eis in principio cancri 11. & 12. die Iunij. Ipsi dies breuissimus, nobis longissimus. Ecce cardines maxime distantes.

Antarcticus uero circulus æqualis &c.

TEXTVS
PROCLI

Hæc est ultima particula huius quinarie diuisionis parallelorum siue æquidistantium. Et huius interpretatio manifesta est ex dictis supra de circulo septentrionali. Habet & is circulus suas nomenclaturas. Vocatur enim

STOEFLERI
INTERPRE.

Mar. Ma. Circulus antarcticus, Austrinus, notius, meridionalis. De quo Marcus Manilius D.
us libro primo capitulo sexto.

Vnus ab his superest extremo proximus axi
Circulus austrinas qui stringit & obsidet arctos.

Hyginus. Hyginus lib. primo ca. de Polo. Extremæ aut regiones sphaeræ, duorum circulo-
rum, quorū unus Boreus alter Notus uocatur, fines arctici circuli & eius qui
antarcticus uocatur, nō habitantur. Ideo quod sol est semper ab his circulis lon-
ge, uentiq; assiduos habent flatus. Huius circuli conditiones sunt fere cōtra-
riæ solstitiali circulo, cui supra quinq; conditiones assignauimus, quas aptato
ad nostrum arcticum.

TEXTVS
PROCLI.

Maximus autem ex quin quæ &c.

STOEFLERI INTERPRE. Hæc est pars tertia in qua tractat de magnitudine & paruitate horum quin-
quæ circulorum parallelorū. De ea re supra abunde scripsimus. Accedit
Hyginus libro primo capitulo De Polo. Quem lege.

TEXTVS
PROCLI

Porro hos circulos &c.

STOEFLERI INTERPRE. Q uarta & ultima pars huius textus. Pro qua aduertendum: quod circuli
omnes, dempto Zodiaco & Lacteo, imaginantur in cœlo tanquam
Linea. Et hoc fit mathematico more, qui (teste Euclide in primo) dicunt. Linea
Punctus. est longitudo sine latitudine. Punctus est cuius pars non est. Centrum circuli
Centrum est indiuisibile; quia punctus &c. Quapropter Marcus Manilius circulos uo-
cat fila. Libro enim primo capitulo sexto, loquens de distantia æquinoctialis à
Mar. Mani. tropico Cancrī, dicit.

Quatuor & gradibus sua fila reducit ab æstu.

Et capitulo septimo

Filaq; dispositis uicibus comitantia cœlum.

Quo fit ut eos uisu in cœlo comprehendere minime possimus, sed intellectus
noster ratiocinatōe & discursu animi eosdem deprehendere, inuestigare & co-
Macrobius gnoscere potest. Alludit pulchrè Macrobius lib. primo de somno scipionis. Na-
tura (inquit) cœlestium circulorū incorporalis est linea, quæ ita mente concipitur,
ut sola longitudine censeatur, latum habere non possit. Et ponit Author
noster huius rei duos modos. Alterū, ex situ & positione astrorū in his locis ubi

Æquinoctialis stellæ, & ipsius cognitio. bi circuli imaginantur circunduci. Contuendum igitur: quod æquinoctialis ex-
positu harum stellarum, nostro tamen tempore, cognoscitur. Sunt aut hæc stel-
læ aut in ipso æquinoctiali, aut uicinæ ualde. Et sunt duæ in Ariete primi mo-
bilis, in reflexione funiculi Piscium octauæ sphaeræ. Et aliæ duæ in nodo funi-
culi. Vna in Tauro primi mobilis sub pede imaginis Tauri. Vna in Geminis pri-
mi mobilis in pelle bouina Orionis, & fere tres lucidæ in zona eiusdem. Tres in
Leone primi mobilis in reflexione colli hydræ. Vna parua in uirgine primi mo-
bilis, & est supra pedem sinistrum asterismi Leonis. Vna parua in Libra primi
mobilis, in ala sinistra formationis uirginis. Et alia in Libra in ora uestis eiusdē.
Vna in Capricorno primi mobilis sub Aquila extra effigiem. Vna in Aquario
primi mobilis, in capite figuræ eiusdē. Et una in Pisce primi mobilis supra brā-
Tropici Can- chiam Piscis antecedentis. Stellæ præterea tropicum cancrī indicantes, sunt
cri stellæ. hæ. Vna in Ariete primi mobilis, in deformatione Piscis septentrionalis super
pinnā sub ore. Vna in Tauro primi mobilis supra dorsum Arietis octauæ sphae-
ræ & sub triangulo; & authore Ptolemæo nō est in imagine is. Pleiades uicinæ
uale in Tauro primi mobilis, & in dorso Tauri octauū orbis. Vna in Geminis

A Supremi mobilis in aure tauri octauis orbis. Vna in Leone primi orbis ante os designationis Leonis. Vna in virgine supremæ sphaeræ fulgida in dorso figuræ Leonis. Vna in Libra primi mobilis lucida inter coxos Bootis. Vna in scorpione supremi mobilis in naso serpentis. Vna in scorpione primi orbis in dextro humero Herculis. Et duæ in piscibus primi mobilis in Equo alato. Stellæ deformantes circulum arcticum secundum Latinos hæc sunt. Duæ in Libra primi mobilis in cauda Draconis. Et quinque in principio fere Libræ in dorso eiusdem. Tandem una in piscibus in collo Draconis. Stellæ in super tropicum capricorni designantes sunt hæc. Tres in Tauro primi orbis sunt in effigie fluuii Eridani. Vna in Geminis supremi orbis in Leporis pede dextro anteriori & una fere in pede dextro posteriori. Tres in signo Cancris primi mobilis in medio ferme Canis maioris. Duæ in cancro primæ sphaeræ in Puppi Argo. Vna in virgine primi mobilis in Hydra sub cratere. vna in scorpione, primi mobilis in fronte deformationis scorpionis. vna in principio sagittarii supremæ sphaeræ in corpore scorpionis. Et cor scorpionis uicinum tropico. Vna in Aquario primi mobilis, in uentre capricorni octauis orbis. Et duæ in piscibus primæ sphaeræ, in effusione aquæ Aquarii. Demum circulum antarcticum ob stellarum carentiam missum facio. Alter modus horum circulorum cognoscendorum fit officio dioptræ. Prænotandum tamen quod dioptra Græcum uocabulum est, instrumentumque geometricum ab explorando aut prospiciendo dictum. Vt est regula Quadrantis geometrici aut ipse quadrans, Regula scalæ altimetrae, aut ipsa scala, Baculus Iacob, & alia id genus innumera. In eo significato accipit Plinius Dioptram lib. 2. ca. 71. Et Vitruuius lib. 8. ca. 6. Ptolemæus, Theon, Proclus & alii Græci, Arabice Alhidada, latine regula, speculum, uel radius, quo res mathematicas, puta distantias locorum, rerum altitudines, longitudines, latitudines, profunditates, librationes &c. perspicimus, scrutamur & consideramus. Virgilius Ecloga tertia Bucolicorum, & sunt uerba Menalce ad Damatam.

Circuli arctici stellæ.

Tropici Capricorni stellæ.

Dioptra quæ

Plinius. Vitruuius. Alhidada, regula uel Radius. Virgilius

— Et quis fuit alter

Descripsit radio totum qui gentibus orbem.

Vt dioptræ ad nostrum propositum facillimus sit usus, sequens animaduertenda est doctrina. Oblata latitudine, id est, elevatione poli cuiuspiam oppidi aut loci, subtrahe eandem à 90. gradibus, & quod relinquitur ostendit tibi elevationem æquinoctialis circuli pro oppido aut loco oblato: quam seorsum serua cū titulo, Elevatione circuli æquinoctialis. Huic elevationi æquinoctialis adde solis maximam declinationem, scilicet, 23. gradus & 30. minuta & emerget elevatione circuli tropici Cancris, quam etiam ad partem custodi. Subtrahe dein maximam solis declinationem ab elevatione æquinoctialis, & residuabis elevationem circuli tropici Capricorni, quam alijs appone. Demum latitudini oppidi propositi iunge maximam solis declinationem, & prodibit elevatione circuli septentrionalis aut arctici. In exemplo, Latitudo Tubingæ est 48. graduum & 40. fere minorum quam demo à 90, gradibus & residuo 41. gradus & 20. minuta, elevatione æquinoctialis ad Tubingam, quam seorsum scribo, ut hic. Cui iungo solis maximam declinationem, & procreo 64. gradus 50. minuta, elevationem circuli solstitialis siue tropici Cancris, quam elevationi æquinoctialis subscribo sic. Item ab elevatione æquinoctialis demo solis maximam declinationem, & habeo elevationem circuli brumalis tropici Capricorni, scilicet, 17. gradus 50. minuta, quam præ-

De circulorum cognitione egregia.

AD TUBINGAM.

	G	m
Elevatione æquinoctialis	41	20
Elevatione tropici Cancris	64	50
Elevatione tropici Capricorni	17	50
Elevatione circuli arctici	72	10

E

Vltus Dioptrae

dictis subdo, ut hic. Tandem latitudini Tubingensi addo solis maximam declinationem, & colligo 72. gradus & 10. minuta, eleuationem circuli septentrionalis aut arctici, quam alijs subnecto, ut supra uidere potes. His praenotatis exercitio facile doctior euades. Officio enim Dioptrae omnium memoratorum circuituum in caelo notitiam acquires hoc pacto. In dorso astrolabij uoluitur Dioptra habens tabellas, quas pinnacidia appellamus, paruis foraminibus perforatas. Recense igitur in quarta altitudinis dorfi astrolabij eleuationem aequinoctialis in gradibus & minutis, gratia exempli, pro Tubinga 41. gradus & 20. minuta, & fini numeri adde Dioptram, eamque firmato, ne a posito facile decidat. Suspensoque astrolabio, & supra oculum eleuato directe uersus meridiem, tempore nocturno caelo sereno dirigit uisum per foramina utriusque tabellae, praecipue per maiora, & ad quam caeli partem siue ad quam stellam obtutus sese terminauerit, illic est situs aequinoctialis, quem animaduerte. Post lapso tempore, puta semihora, repetito exercitium, ut iam iam monuimus. Et iterum obtutu deducis in aliam caeli partem, quam notabis. Et hoc modo saepius repetito exercitio nocte brumali, magnam aequinoctialis positionem dignoscas. Simile iudicium relinquitur de cognitione circuli Canceri, iuncta regula Dioptra ad gradus & minuta eleuationis eiusdem in quarta altitudinis. Haud dissimiliter operaberis pro Tropico Capricorni. Pro circulo uero arctico dignoscende, suspendendum est astrolabium iuste uersus polum arcticum & operandum sicuti supra praecipimus.

CVR QVINGVE DVMTAXAT AEQVIDISTANTES
in sphaera.

TEXTVS
PROCLI

Quingque uero dumtaxat aequidistantes circuli describi in sphaera solent: Quot tamen non eo ualet, quasi hi soli in mundo aequidistantes sint. Quippe cum sol cottidie aequidistantem aequatori circulum (quod sensu animaduerti licet) mundi rotatu pagat. Quod sit ut bis centum octuaginta duos aequidistantes circulos intra tropicos describat: Totidem enim dies intra reciprocationes numerantur. Quin & stellae ipsae uniuersae in aequidistantibus circulis cottidie ferunt. Non tamen hi omnes in sphaeram adhibentur. Quorum tamen multi alijs rebus in Astrologia conducant (siquidem fieri nequit, ut uel astra probe in sphaera locentur sine omnibus aequidistantibus circulis, uel examumissimorum dierum notitiamque magnitudines sine iisdem inueniantur) tamen quod ad prima Astrologiae rudimenta non adeo utiles existimati sunt, parum uisum est eos in sphaera describi. Quingque uero aequidistantes circuli ob certa compendia, quae Astrologiae tyronibus afferunt, optimo iure in sphaeram sunt adhibiti. Septentrionalis enim astra quae nobis perpetuo cernuntur, definit. Solstitialis tropicus, solis reciprocationem continet, finisque est eiusdem ad boream transitus. Aequator circulus aequinoctia complectitur. Brumalis tropicus solis ad austrum progressi meta est, & brumalem eius reciprocationem in se habet. Antarcticus circulus astra, quae nostrum conspectum fugiunt, determinat. Itaque cum ijs, qui primis Astrologiae rudimentis imbuendi sunt, certa emolumenta suggerant, merito in sphaeram coniectos, quis dubitet?

STOEFLERI
INTERPRE.

Occurrunt Proclo etiam docti quarentes: an ne dumtaxat sint quingque aequidistantes in sphaera, an plures? Quaestionem hanc ter dissoluit in hoc capite. Nam in summa, libellum hunc Isagogicum ad nouitios Astrologiae scri-

- A** pfit. Et habet caput, dempta quaestione, tres partes. In prima docet author solem suo motu, adiuncto motu raptus primi mobilis, plures utrinque describere æquidistantes æquinoctiali. Item stellas firmas octavi orbis idem efficere. In secunda parte explicat horum utilitatē, ibi, Non tamen omnes. In tertia ostendit quare tantum quinque in sphaeram sint descripti, & paucis eorundē aperit usum, ibi. Quinque uero. Circa partem primam de numero parallelorum meminisse iuvat. Doctissimi mathematici numerant quinque parallelos siue equidistantes, Pura Cleomedes primo meteor. capite, de cœli orbibus. Orbes (inquit) in cœlo paralleli, hoc est, segmenta quinque distribuuntur, unus quidem qui diuiduē cœlum dispescit, quem æquinoctialem appellamus. Cuius utrimque duo, ut æquinoctiali minores, ita inter se inuicem æquales: nominanturque Tropici, quia per solis puncta tropica à nobis describuntur, qui ultro citroque solis limites sunt extremi. Ad utrumque porro istorum alij totidem describuntur, quorum unus quidem Boreus, uocatur arcticus, cui contrarius antarcticus uocatur Australis. Accedit Hyginus in suo poetico astronomico lib. primo ca. de polo, sic. In finitioe mundi. Et Marcus Manilius ibidem lib. primo ca. 6. Item Tullius de Repub. Et Macrobius lib. primo de somnio scipionis sic scripsit. Quamuis igitur trium linearum ductus zodiacum & claudat & diuidat, unum tamē circum, author uocabulorum, dici uoluit antiquitas. Quinque alij circuli paralleli uocantur. Horū medius & maximus est æquinoctialis: duo extremitatibus uicini, atque ideo breues. Quorum unus septentrionalis dicitur, alter australis. Inter hos & medium duo sunt Tropici, maiores ultimis, medio minores: & ipsi ex utraque parte zonæ uitæ terminum faciunt. Ad idem Macrobius lib. 2. de somnio scipionis, Strabo lib. secundo tractat de quinque zonis: Quæ profecto quinque parallelis distinguuntur, aut etiam solū quatuor parallelis, si uis abijcere æquinoctialem. Et ita facit Ioannes de Sacrobusto. Leges ad idem apud Strabo, & Macrobiū libro primo de somnio scipionis expressis uerbis. Ioan. de Sacrobusto tracta. primo. Notandum (inquit) quod æquinoctialis cū quatuor circulis minoribus dicitur quinque paralleli, qui æquidistantes &c. Adfunt & Poetae, Virgilius primo Geor. Quinque tenent zonæ cœlum &c. Ouidius primo Meta. Fabula secunda. Vtque dux dextra cœlum totidemque sinistra &c.
- Et idem secundo Metamorpho. Fabula prima. Nectibi directos placeat uia quinque per arcus &c. Tibul. lib. 4. elegia prima. Et quinque in partes totus disponitur orbis &c.
- C** Hi Poetae omnes loquuntur de quinque zonis, & ex consequutione de quinque uel quatuor parallelis eas ipsas zonas discriminantes. His (obliuione uexatus) adde Iulium Firmicum lib. primo cap. 4. & ultimo: quem legito. Sunt & alij qui recensent septem parallelos. Plinius lib. 6. cap. 33. Postquam plura recitauit de mensura terræ habitate ex Polybio & Agrippa, addit in fine capituli hæc. His addemus etiā unā Græcæ inuentiois sententiā, uel exquisitissimæ subtilitatis, ut nihil desit in spectando terrarū situ: indicatisque regionibus noscatur & quæ cuique earū societas sit, siue cognitio dierū & noctium, quibusque inter se pares umbræ & æqua mundi cōuexitas. Ergo reddetur hoc etiā, terrarū uniuersa in membra cœli digeretur. Plura sunt autē hæc segmenta mundi, quæ nostri circulos (scilicet æquidistantes) appellauere, græci παράλληλοι. Et sequente ca. 34. & ultimo, numerat septem parallelos, quos prisca Græci inuenerunt. Adijcit autē singulis parallelis, per quas tendant regiones, insulas, maria, flumina & urbes. Itē diem longissimā & breuissimā, & longitudinem umbræ gnomonis in meridie diei æquinoctij. Postea in uersu. Hactenus antiquorū exacta celebrauimus, sequentiū dilectissimi quod superest terrarū, tribus assignauere segmentis. Et paulo post. Idem & ante principia quæ fecimus posuere circulos duos &c. Ex

Cleomedes
Paralleli quinqueHyginus.
Mar. Manil.
Tullius
MacrobiusParalleli quatuor.
Strabo
Io. de Sa. bu.Virgilius
Ouidius.

Tibullus

Iulius Firmi.
Plinius
Paralleli septem

his palam est ueteres Græcos tantū .7. numerasse parallelos, quorū posterī nū- **D**
 merarunt 12. addentes septē quinq;. Ptolemæ. Clau. lib. 1. suæ Geogra. ca. 23. sup-
 putat 21. parallelos ab æquinoctiali in septentrionē euntes, & unū uersus meri-
 diem post æquinoctialē. Capite autē sequente scilicet 24. & lib. 7. ca. 5. superad-
 dit unum aliū austrinum, oppositū huic p̄ meroen; Et sic, annumerato æquino-
 ctiali, Ptole. ponit 24. parallelos. Præterea Ptole. Pheli. dicitio. 1. Alma. ca. 6. nu-
 merat 39. parallelos ab æquinoctiali uersus septentrionē, quos nominat líneas
 equidistantes. Ponit enī 32. sub quibus maximus dies estiuus maior est 12. horis,
 minor tū 24. Et post addit septem, sub quibus definito tempore anni dies in 24.
 40. paralleli. horas & ultra sese extendit. At si æquinoctialē, ut dignū est, adieceris habes 40.
 Cōmunis astronomorū turba, pro stellarū declinatione habenda, ponit ab æ-
 quinoctiali uersus polū arcticū 90. circulos parallelos, iuxta quartā coluri, quæ
 ab æquinoctiali in polū arcticū 90. grad. cōplectit̄. Haud secus totidem uersus
 polū antarcticū format, quorū officio stellas pro earū declinatiōe spheræ impo-
 nit. Quod si stellas spheræ p̄ latitudines inscripseris, sicut facit Ptole. in Alma.
 90. fingendī sunt paralleli à uia solis equidistantes. Quorū oīm uicem hodie semi-
 circulus utriusq; ab æquinoctiali in 90. grad. partitus, supplet. Quæ adeo uerū est,
 ut astrorū iudices humanas genituras, pro stellarū positu in circulis parallelis,
 diffiniant. Ut manifestū est in directiōibus earundē, aduti propositiōe 29. Cē-
 tum uerborū Ptole. Stellæ fixæ dant dona grandia modū excedētia; sed multo **E**
 ties finitū in malū. Cui accedit Almanfor, Aphorismo 26. Stellæ fixæ dant do-
 na grandia, & ex paupertate subleuāt ad sublimitatē. Item oīs stella ad rotatū
 primi mobilis describit unū parallelū. Testis est Proclus in hoc capite. Et Cleo-
 medes 1. meteor. ca. de Torrida, sic habet. Deinceps nosse oportet quālibet hæ-
 rentiū coelo stellarū cū mundo obuolutā, circa suū centrum circulū describere,
 qui oēs sunt paralleli &c. Sed quia plures sunt stellæ quæ ultra integros gradus
 declinationis habent minuta, iuste inferri poterit, pallelos fere esse innumeros.
 Postremo graues Astronomi numerāt à principio Capricorni usq; in principiu
 Cancrī 182. parallelos, quos sol ascendens ad nos in spatio dimidii anni describit
 ad raptū primi mobilis. Et tot, descendēs à nobis, sol describit à primo puncto
 cancrī p̄ Libram, usq; in primū punctū capricorni. Testis est Ioan. de Sacrobu-
 fto Tract. 3. in § Notandū etiā q̄ sol tendens à primo puncto capricorni &c. Hos
 circulos parallelos noster Proclus cōiunctim numerat, cum dicit. Quo fit ut bis
 364. Paralleli centū octoginta duos æquidistantes circulos &c. id est, 364. intra Tropicos descri- **F**
 bat. Ex his oībus & tot diuersis numerationibus parallelorū, posset haud inu-
 ria diligēs lector Astronomos & Geographos imperitiæ arguere, ex eo, ut iam
 recitauimus, q̄ nōnulli supputāt solūmodo 5. parallelos, alii 7. alii 12. alij 24. alij
 40 alij 90 alij 182. alij 364. Verū obiectio hæc facile dissoluet̄, si cuiusuis cōsidera-
 tus recte animaduertit̄. Quapropter gemina de parallelis est tractatio. Altera
 Astronomica, altera Geographica. Astronomica scindit̄ in primariā & secunda-
 riā. Primariā sane doctrinalis quasi appellat̄, q̄ à rebus paruis, modicis & facilio-
 ribus incipit. Per terrenē enim nouitū aut tyrones si in primis artiu foribus eis si-
 mul multa, uel ardua aut difficilia proponunt̄, & sic exterriti desperant & diffi-
 dunt se assequi posse q̄ cupiebāt. Numerositas sane, præcipue apud nouitios a-
 licuius artis, eandē uilescere facit. Quæ ne temere accidat, cautū est iure pontifi-
 ca. 1. de priuilegiis & excessibus priuilegiatorum. Et multitudo psonas & res
 cōtēptibiles facit, ex s̄na Hiero. 93. distin. ca. legimus. Scribit enī Hiero. ad Euā-
 drū uel Eugenū Episco. Omne q̄ rarū est plus amplectit̄; Pulegiū apud Indos
 pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba cōtem-
 ptibiles facit. Grauiissimi insup authores, utpote Aristoteles, Iuli. Firmi. Quin-
 tiliā. præcipiūt, maxime cōuenire ab euidentioribus & liquidō apparētibus no-
 bis, ad ea, q̄ nō ex sese manifesta sunt, accedere Aristo. in progymio physī. Innata

Ptolemæus

24. paralleli.

Ptolemæus.

40. paralleli.

90. Paralleli.

Stellarum pa-
ralleli.

Paralleli innu-
meri.

Paralleli 182.

364. Paralleli

Tractatio de
parallelis est
gemina.

Astronomica
primaria.

Astronomica
secundaria.

Multitudo cul-
pata.

Aristoteles.
Quintilia.

A est (inquit) uia cognoscendi à generalioribus & notioribus ad incertiora nobis. Idem quinto metaphy. ca. de Principio sic. Aliud (intellige est principium) unde utiq; fiet optime unum quodq; ut doctrine; non à primo rei principio inchoandum est, sed unde facillime quis addiscet. Ad idem facit Marcus Fabius Quintilianus lib. primo Institutionū oratoriarum. Et pulcherrime alludit Iulius Firmicus uir cōsolaris, ca. 16. lib. secundi matheseos. his uerbis. Debet enim his qui instituitur primum platice institui, ut his apertioribus, leuioribusq; cōpositus atq; formatus. secretiora deinceps genituræ confidentius consequatur. Iuxta hunc modum numerauit Proclus quinq; dumtaxat parallelas ut satis indicat in capite lecto. Sunt præterea hi quinq; paralleli inter omnes insigniores nobilioresq; & tanquam principes aliorum, quare non est miratu dignum quod tot doctissimi uiri eorum faciunt mentionem. Vt fecit Cleomedes supra. Qui eos circulos iā applicat rebus cœlestibus, iam terrenis. Cœlestibus sane, & hoc est astronomicum, primo meteo. cap. de orbe signifero. Vbi sic scribit. Est nimirum signifer circulus obliquus per Tropicos & æquinoctialem proiectus, qui utrumq; Tropici in uno puncto cōtingit, scilicet æquinoctialem diuidue secat. & alia de eo tibi legito. Ecce pulchra zodiaci descriptio, officio horū trium circulorum. Et idem in eodem cap. de Torrida, de duobus circulis polaribus sic. Circulus namq; arcticus est limes semper apparentium nobis astrorum. Antarcticus uero limes semper occultorum. Ecce. Terrenis, & hoc est geographicum, sic aptat: in capite supra allegato de cœli orbibus. His (inquit) nimirum cœli interuallis quæ memoratis orbibus distinguuntur, terræ partes quinq; subijciuntur: Vna sub arctico nempe septentrione cōprehenditur: Altera supposito spatium quod inter septentrionem & æstiuum tropicum est. Tertia inter duos tropicos, quæ mediocimum obtinens locum, incumbantem superne sibi habet æquinoctialem. Quarta medium Hyberni tropici spatium & antarctici tenet. Quinta sub antarctico. Has itaq; terræ partes physici zonas seu cingula uocāt, quorum extrema utraq; ob gelu rigorem inhabitabilia esse perhibentur: Vt mediocimum propter æstū habitationi non est obnoxium. Inter quod & extrema sunt temperata. Hucusq; Cleomedes. Ecce usus parallelorū pro rebus terrenis. Idē eodem lib. ca. an sub æquinoctiali sit habitatio & capitulo sequente, applicat æquinoctialem terræ subiectę. Hyginus autem utitur his quinq; circulis primo quemadmodum Cleomedes supra in § Cœlestibus sane & c. hoc patet libro primo de polo quo ad duos circulos polares. Et quo ad alios tres per quos diffinitur zodiacus, in capite sequēte cuius inscriptio: De zodiaco circulo. Itē utitur his in compositione sphaeræ materialis per hoc, quod eorum omnium docet distantiam in cœlo, ut est manifestū ex capite: De polo. Et per hos etiam distinguit cœlestes imagines & earundem partes. Docet enim libro. 4. quæ signa quęq; partes signorum in his circulis perfici possint. Et idem eosdem terrenis alligat plagis, sicut etiā fecit Cleomedes. Quod liquidum est per caput: De terra & mari, libri primi. Marcus Manilius loquens de his quinq; circulis docet compositionem sphaerę materialis Græcorum more: per quam cœlestis imaginatur: & ut est clarū ex ipsis metris. Tullius de quinq; zonis, quinq; uel quatuor circulis distinctis mentionem faciens, loquitur geographicę, prout quinq; zonæ terrestres subduntur quinq; zonis cœlestibus, & quinq; circuli cœlestes zonas distinguentes sub se habent quinq; terrestres circulos, zonas terrenas dirimentes, hoc liquet ex uerbis, Africani ad scipionem, his. Cernis autem eandē terram quasi redimitam & circumdatam cingulis & c. lege ibi pulchram sententiam. Si igitur terra habitata in quinq; cingulos est partita, consequens est eandem quinq; circulis partiri, qui quinq; cœlestibus circulis subijciuntur. Ma

Quintilianus
Iulius Firmicus

Quinq; parallelis
nobiliores
ceteris.
Cleome. 2. loquitur
de quinq;
parallelis

Hyginus quæ
drifariam utitur
his circulis

Mar. Ma.
Tullius
De somnio
Scipionis.

crobius autē lib. 1. differit de quinque cœlestibus circulis tanquā primarijs. Et hoc D
astronomicè: quod apertum est ex eo, quod in eo loco tantūmodo tractat cœlestia,
puta de stellis fixis, de errantibus, de orbibus, de circis, de lacteo circo, de zodia
co, de ecclipsi solis & Lunæ, de coluris, de meridiano, de horizonte. Ecce. Libro
dein secundo repetit hos quinque circulos cœlestes, prout eis ad ppendiculū sub
iacent quinque circuli terrestres distinguentes quinque zonas in terra, sicuti sunt
quinque in cœlo: & hoc facit Geographice. Et pro huius lucidiore informatione
legito à secundi libri §. De quinque autē circulis ne quæso existimes, usque in §. His
quoque (ut arbitror) nō otiosa inspectione tractatis. Ex innumeris ferme verbis
hæc pauca ascribere libuit: His (inquit) depictis, sine difficultate cōstabit sin
gulas terræ partes à singulis cœli partibus supra uerticem suū positas, qualitatē

Strabo.

Posidonius.

Idē Strabo per
pulchra de his
lib. 2. ad finē.

Io. de Sa. Bu.

Virgilius.

Ouidius.

Tibullus.

Astronomitra
ctantes de 90.
parallels.

182. paral.

Paralleli 365.

Secundaria cō
sideratio paral
le.

Ptolemæus.

Iul. Fir.

Geographica

circa nimitatē uel temperiem mutuari. Strabo loquens de quinque zonis (quas
semp quinque uel quatuor parallelis distinctas intelligimus) loquitur uerba Posi
doni: & Posidonius asserit Parmenidem fuisse authorē quinque zonarū. Et tra
ctat de zonis terrestribus, relatis tñ ad zonas cœlestes, quod cuius legētī §. Ce
terū & Posidoniu deinceps: ubi inter plura, hæc. Facta igit in quinque diuisio, &
secundū naturam & secundū terræ descriptionē dicta esse uidet. Natura quidē B
& ad cœlestia & aëris temperantiā ad cœlestia, quod hoc pacto eos qui alterubi,
quique utrinque umbras habent determinatos optime distinguit: & ad astrorum
aspectū integra quadam partitione cōmutationem suscipientium. Cæterū ad
aëris temperiē, quæ cum ad solē iudicet, generalissimæ sunt differentia, quæ con
tendunt ad aiantes, ad plantas, & ad alia semina cōtracta sub aëre. Et in eo ipso
caloris excessus, & defectio, & mediocritas & c. Io. de Sa. Bu. Virg. & Oui. secū
dō Meta. loquunt de zonis cœlestibus, partitis per parallelos insigniores. Ouidia
us 1. Meta. loquit de 5. zonis cœlestibus, quibus in tellure totidē subdunt. Tibula
lus loquit tantū de zonis terrestribus geographice. Qui præterea tractat de paral
lelis pro stellarū declinatiōe ab æquatore utrinque positarū dignoscenda, recte
numerat 90. integros uersus septentrionē, & tot uersus austrū. Quarū rerū cō
gnitio magnā donat utilitatē in fabrefactione multorū instrumentorū astrono
micorū: & quod in partitiōe graduū plures alij formant paralleli, ptinet ad astrolo
giæ pfectionē, ut stellarū in cœlo situs sit certus & nusquam fallax. Qui uero de pa
rallelis loquunt prout seruiunt pro incremento aut decremento dierū artificia
lium, ponunt 182. parallos, & tot dies naturales ab exordio Capricorni, in Can
crū: & pro quolibet parallelo aut die, fit diei artificialis clementū. Et rursus ali
os 182. parallelos, quibus tot respondent dies à principio Arietis in Capricornū, F
ubi indies fit diei decrementū. Quare Proclus cōiunctim numerat 364. sed in ue
ritate sunt 365. Quia tot sunt dies in anno solari cōmuni.

Secundaria autem aut consequentia cōsideratio astronomica de parallelis est, quod
per eosdem fiunt iudicia & uaticinia. Id apertissime docet Ptolemæus tracta. 2. quadri
ca. 2. Sunt quippe, inquit, quædam gentium proprietates, quæ generaliter in lineis paral
lelis & angulis terræ contingunt. Et postea exemplificat, de his qui sunt sub torrida zo
na, inter parallelū æquinoctialem & tropicū Cancrī, lege caput cum cōmentariis & nō re
pigebit laboris. Ex his uerbis Ptolemæi, de parallelis & angulis, astrorū uates nostricem
poris propter omnium planetarum coitum in Piscibus, anno Christi 24. supra sesquimila
lesimum, plura incōmoda & portenta minati sunt his regionibus & prouincijs & earum
habitoribus, scilicet, Garamātibus, Nasamonibus, Libycis interioribus, Aethiopibus
sub Aegypto, Mauritanis & c. Accedit his, quod Generhaci, ex stellarum politu in
ipsis Firmici accommodari possent: quod cœlestes paralleli & zonæ ab ipsis complexæ in
ducunt alias & alias qualitates in rebus terrenis, puta, excessum caloris, aut frigoris, aut tē
peramentū, alias formas, dispositiones, colores, mores hoim & bestiarū: Quare nō ab re
dicit Firmicus. Vnde manifestis rōnibus cōprobatur, zonarū quæ esse quod nigri uel cādidī
sunt, stellarū uero quod in illa uarietate coloris, dissimiliū formarū uarietatibus corporant.

Propero nunc ad Geographica parallelorum considerationem. Per eos
nempe

A nempe scitur locorum distantia, eorundem latitudo, diuersitas umbrarum, distinctio climatum, uarietas dierum æstiuorum maximorum. Sed quid respondendum ad hoc, quod ipsi Geographi in parallelorum numeratione usque adeo in diuersum eunt? Nō sunt profecto in fundamento diuersi. Quod enim uetustissimi Geographi posuere septem parallelos, aut locuti sunt de parallelis transuentibus per regiones aut loca delectabiliter semper & pro semper (ut aiunt) habitata. Vt est ferme à medio tertij climatis, ubi latitudo in 30. pene gradus ascendit, usque in medium, quasi, sexti climatis, ubi polus in 45. attollitur gradus. Et hoc pulchrè elici potest ex dictis eorum (de quibus Plinius supra) adijcientium singulis parallelis quantitatem longioris diei æstiuæ, à qua concluditur latitudo regionis. Aut quia principia propemodum omnium rerum sunt parua. Ex nuce enim fit corulus, ex glande ardua quercus. Et bonæ artes (teste Aristotele) sunt per additamenta. Non est miratu dignum, quod hi primi orbis habitati scriptores, paucos admodum posuere parallelos: quod satis concludi potest ex eo, quod alij posterij etiã uetusti his septem quinque addiderunt, & 12. numerarunt. Ad Ptolemæos dicimus, quod is qui Almagestū scripsit, numerans ab æquatore uersus septentrionem 39. parallelos, non animaduertit principaliter an terra his subiecta sit habitata uel inhabitata, sed potissimum attendit cuiusuis paralleli, quem lineã æquidistantem appellat, longitudinem diei æstiuæ longioris, item distantiam aut elongationem ipsius ab æquatore, quam latitudinem uocamus: & umbras meridianas sole existente in principio Arietis, Cancrī & Capricorni. Quod ex eo cōijci potest, quod sub æquinoctiali, qui secundū eum primus est parallelus, habitationem nō admittit, & in parallelis latitudinem 65. graduū excedentibus, nullum habitationis nomen exprimit, & inhabitatos relinquit. Nec obstat principium sexti capituli, ubi loquitur de quatuor terræ habitabilis: quia per hoc non asserit quod ubique habitetur, sed pro maiori parte. Neque id (postquam de æquinoctiali prima lineã æquidistante determinauit) cū inquit. Reliquarum uero æquidistantium æquatori diei, in quibus possibile est scire quæ sunt regiones & loca quæ sub eis habitantur, numerabo summam proprietatis cuiusque: Quod accipiendum est raturmodo de his, qui habitantur. Quia certum quod plures ex his, presertim hi, qui sunt polo arctico uicini, à nullis hominibus coluntur. Ptolemæus autem clau. lib. primo suæ Geographiæ, recensens, dempto æquatore, 23. parallelos, loquitur de his qui habitantur & per ipsum cognitū. Ex his palam est omnes cōmemoratos de parallelis egregie dixisse, si rei finis, propter quem locuti sunt, rite pensatur. Neque imperitiæ aut ignorantia arguendos. Sed hic oritur dubiū. Supra enim dictū est, solẽ à principio Capricorni in principium cancrī describere 182. circulos parallelos et toridẽ à principio cancrī in capricornū, cum in ueritate nō sint equidistantes æquinoctiali ob id, quod nō sunt lineæ circulares: nō enī in eis fit exitus à certo puncto & reditus in eundem. In exemplo, ponamus quod sol sit in primo puncto primi gradus Capricorni motu primi mobilis, centrum solis describit lineam circumferentialem quæ nō redit in punctum, unde exiuit. Quia in 24. horis sol suo motu abiit à primo puncto primi gradus capricorni in principium secundi gradus eiusdem, in quod finit se lineã circumferentialis: Igitur nō sunt dicendi circuli paralleli aut lineæ circulares. Pro eo dubio aduocandus est Ioan. de Sabu. qui tract. 3. sic scripsit. Notandū est quod sol ascendens à primo puncto Capricorni per Arietem usque in primum punctum cancrī, raptu firmamenti describit 182. parallelos, qui etiã paralleli & si nō oīno sunt circuli sed spiræ, cum tñ in hoc nō sit error sensibilis, in hoc uis nō cōstituatur si circuli appellerent, hæc ille. Quod enī modicū & insensibile est pro nihilo reputat: sufficit enī sapius in mathematicis uersari circa prope uerum. Est tamen hic aduertendū quod lineã circumferen-

parallelorū cōsideratio.

Diuerfa parallelorum numeratio anreprobanda:

Ptolemæus Phelufinus.

Claudius Ptolemæus.

An Sol motu primi mobilis omī die describat parallelū:

Circularis. tialis est duplex. Vna circularis, & est linea à certo puncto exiens, circūeundo **D**
Spiralis duplex. in eundem rediens, cuius centrum ab ipsa undequaque æqualiter distat. Altera
 Gyratina uel spiralis exiens à certo puncto, & circūeundo non rediens in punctum unde
 in uoluta. exiuit. Et hæc est gemina. Vna gyratina uel inuoluta: & est linea à certo puncto
 Circumuoluta in plano exiens, & circūeundo in aliud se terminans. Alia est circumuoluta
 aut helica. aut helica, & est linea à certo puncto exiens & in corpore, puta columna aut glo-
 De usu paralle- bo, ad eundem non rediens. Sunt igitur nostri paralleli lineæ spirales, gyratiuæ
 lorum. aut inuolutæ. Præterea de parallelorum usu aut utilitatibus pauca quedam
 Prima utilitas. prædictis adijcere decreuimus. Et primo geographicas absoluemus, hoc modo,
 Habitantes sub eodem pa- Habitantes sub eodem parallelo, eandem habent latitudinem. Quare habitati
 rallelo, eandem orbis obseruatores provide egerunt in eo, quod ab occasu in ortum tendentes
 habent latitudi- sub uno parallelo habuerunt eorū obseruationes. Quia ad omnia loca ad quæ
 dinem. declinarunt, non fuit opus obseruare latitudinem. Quia quæ primo aditu fuit
 obseruata omnibus subiectis locis fuit accommodanda, & sic latitudo fuit cer-
 ta, sed sola locorum longitudo fuit animaduertenda. In exemplo: capiatur. no-
 minatissimus parallelus Rhodiensis, cuius sæpius meminuit Ptolemæus Clau-
 lib. 1. suæ Geo. sub quo plurimæ factæ sunt obseruationes. Et fuit negotiū ince-
 ptum in occasu puta in Africa, in mari exteriori sub latitudine 36. graduū, qua-
 lem habet parallelus per Rhodum, & recto itinere uersus exortum nauigando **E**
 uenerunt ipsi obseruatores ad fretum Herculeum eiusdem latitudinis: Postea
 ad mare Ibericum, id est, Hispanicum, Balearicum, Sardoum. Per Sardiniam
 insulā & ibidem Valeriam ciuitatem. Calarim aut Caralim oppidū. Per mare
 Africanum & eius insulas. Sacram Egusam. Per Siciliam & eius promon. Lily-
 bæū: Per mare Adriaticum & Strophades insulas. Per Peloponnesum & eius
 promon. Ichthym Olympiā Pisam ciuitatem. Per mare Creticum & Therassiā
 insulam. Per Asiam minorem, Mirtoum mare. Per prouinciā Cariam & ibi-
 dem per ciuitatem Cnydum, Cressum portum, Rhodum insulam, à qua paral-
 lelus nomen habet. E hac lege progressi uersus orientem usque in regionem Ses-
 ricam & Sinarum distantes a mari exteriori Africano 180. gradibus, perque di-
 midium superficiē ipsius terreni orbis. Haud aliter iudicabis de nostro paral-
 lelo habente latitudinem 48. graduum & fere 40. minuto sub quo omnes ciuita-
 tes locatæ eadē gaudent latitudine uel quasi. Vt sunt Vadeuier & Lima oppi-
 da ducatus Barnensis. Tullum urbs ad Mosellam, Horba, Tubinga, Gœppin-
 gen, Gisingum, Giengen, uerda Sueuiæ Ingolstadtū, Osterhofen ad Danu-
 bium: Omnes ciuitates hæ Germaniæ accedūt, sub uno propemodum sitæ pa-
 rallelo. Secunda utilitas est, Quod sic habitantes habent consimiles & eius- **F**
 dem quantitatis dies & noctes, quantum ad augmenta & decrementa, sed non
 consimiles ortus & occasus, intellige, quo ad idem instans temporis. In exem-
 plo, repetat parallelus Rhodiensis, qui sub eo in occasu habitant, ut sunt Mau-
 ritani, oppidorum Tingis & Exilisse ferme, habentes diem longissimū 14. hora-
 rum & 30. minuto Authore Ptolemeo, breuissimum autem 9. horarum & 30. mi-
 nuto. Idem iudicium est de quantitate noctis longissimæ & curtissimæ. Omnes
 igitur uersus orientem sub eo degentes eas ipsas & dierum & noctium seruant
 quantitates. Et quantum dies à principio capricorni usque in principium can-
 cri in uno loco sese augmētat, puta in uno minuto, duobus, tribus aut quatuor,
 sic & cōformiter augmentat se in omnibus alijs huius paralleli locis. Simile est
 iudicium de decremento ab exordio cancri in capricornū. Idem accipe de no-
 ctibus. Sed his sol non oritur, cœlum mediāt, neque occidit pro eodem momen-
 to aut instante, cuius causa est globositas terræ. Tertia utilitas. Sic habitan-
 tes habent consimiles & æquales umbras meridianas. Vt si, gratia exempli,
 res

A res perpendiculariter erecta decem pedum, quopiam die anni tempore meridiano in aliquo oblato loco procreat umbram octo pedum, in omnibus alijs locis, res decem pedum superficiei orthogonaliter insitens, tempore meridiei cuiusdam diei, projicit umbram octo pedum. Adde quod si aliqui alicuius rei paralleli sunt periscij, heteroscij aut amphiscij, omnes alii huius paralleli sunt periscij, heteroscij aut amphiscij. Quarta, sic habitantes eandem habent hyemem & astatem, quantum ad temperantiam aut distemperantiam. Nisi per accidens fiat impedimentum, puta per casum grandinum, montium obiectum. De his scribit Albertus Magnus lib. de natu. loc. differentia prima, cap. 10. Circulariter (inquit) habitant, quorum latitudo cum sit una, longitudo tamen non una & eadem est. Isti enim sub uno parallelo circulo habitant, qui aequalis est in circuitu latitudinis ab aequinoctiali circulo, & ille quoque locus aequaliter calidus & frigidus est, humidus & siccus, dies eorum sunt aequales & noctes, sed eorum ortus & occasus non sunt in uno tempore sensibili. Nec eorum uenti sunt aequales, quia quorum differt oriens & occidens, horum necesse est differre uentos ad minus orientales & occidentales. Hucusque Albertus. Hos Cleomedes primo Meteo. uocat *περίοικος*, id est, circumhabitantes aut circumcolentes. Sed de his & Antocis & Antipodibus in capite de potestate aequidistantium aut quinque zonis abunde dicemus.

Alber. Ma.

B

1	Periphrasem	Periphrasem
2	Periphrasem	Periphrasem
3	Periphrasem	Periphrasem
4	Periphrasem	Periphrasem
5	Periphrasem	Periphrasem
6	Periphrasem	Periphrasem
7	Periphrasem	Periphrasem
8	Periphrasem	Periphrasem
9	Periphrasem	Periphrasem
10	Periphrasem	Periphrasem
11	Periphrasem	Periphrasem
12	Periphrasem	Periphrasem
13	Periphrasem	Periphrasem
14	Periphrasem	Periphrasem
15	Periphrasem	Periphrasem
16	Periphrasem	Periphrasem
17	Periphrasem	Periphrasem
18	Periphrasem	Periphrasem
19	Periphrasem	Periphrasem
20	Periphrasem	Periphrasem
21	Periphrasem	Periphrasem
22	Periphrasem	Periphrasem
23	Periphrasem	Periphrasem
24	Periphrasem	Periphrasem
25	Periphrasem	Periphrasem
26	Periphrasem	Periphrasem
27	Periphrasem	Periphrasem
28	Periphrasem	Periphrasem
29	Periphrasem	Periphrasem
30	Periphrasem	Periphrasem
31	Periphrasem	Periphrasem
32	Periphrasem	Periphrasem
33	Periphrasem	Periphrasem
34	Periphrasem	Periphrasem
35	Periphrasem	Periphrasem
36	Periphrasem	Periphrasem
37	Periphrasem	Periphrasem
38	Periphrasem	Periphrasem
39	Periphrasem	Periphrasem
40	Periphrasem	Periphrasem
41	Periphrasem	Periphrasem
42	Periphrasem	Periphrasem
43	Periphrasem	Periphrasem
44	Periphrasem	Periphrasem
45	Periphrasem	Periphrasem
46	Periphrasem	Periphrasem
47	Periphrasem	Periphrasem
48	Periphrasem	Periphrasem
49	Periphrasem	Periphrasem
50	Periphrasem	Periphrasem

Tabula Parallelorū Clau. Ptolemæi, in qua eorū nomina, & per quas climatum offendantur, continentur.

	Nomina parallelorum Septentrionalium	Climatum initia, media & fines	Lati.		maximo	
			septē. G	m̄	Dies hor	m̄
1	Per Taprobanem	Anteclimaticus	4	15	12	15
2	Per Aualitem sinum	Anteclimaticus	8	25	12	30
3	Per Adulitum sinum	Initium primi climatis	12	30	12	45
4	Per Meroem insulam	Mediū primi climatis	16	25	13	0
5	Per Napatam ciuitatem	Initiū secundi climatis	20	15	13	15
6	Per Syenem urbem	Mediū secundi climatis	23	50	13	30
7	Per Ptolemaidem Eerm̄	Initium tertij climatis	27	10	13	45
8	Per Alexandriam Aegypti.	Mediū tertij climatis	30	20	14	0
9	Per Phoeniciæ medium	Initiū quarti climatis	33	20	14	15
10	Per Rhodum insulam	Mediū quarti climatis	36	0	14	30
11	Per Smyrnam ciuitatem	Initium quinti climatis	38	35	14	45
12	Per Hellepontum uel Romam	Mediū quinti climatis	40	55	15	0
13	Per Bizantium aut Massiliam	Initium sexti climatis	43	5	15	15
14	Per Pontum Euxinum	Mediū sexti climatis	45	0	15	30
15	Per ostia Boristhenis fluuij	Mediū septimi climatis	48	30	16	0
16	Per australem partē Britanniae maioris	Primus postclimaticus	51	30	16	30
17	Per Londinum aut ostia Tanais fluuij	Secūdus postclimaticus	54	0	17	0
18	Per medium Britanniae maioris	Tertius postclimaticus	56	0	17	30
19	Per australes partes Britanniae minoris	quartus postclimaticus	58	0	18	0
20	Per septentrionalia Britanniae minoris	quintus postclimaticus	61	0	19	0
21	Per Thulem insulam	Sextus postclimaticus	62	0	20	0
	Nomina parallelorum Australium	Meridiana climata		latitu.		meridio.
1	Per Raptum promontorium	Anteclimaticus	8	25	12	30
2	Per Prassum promontorium	Mediū primi climatis	16	25	13	0

A. partes ueigant, item eorundem latitudo, maximus dies. Et in quibus tabulis

Tabulae Claudii Ptolemæi uiri Alexandrini.

TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.	TAB.
4 Afri.	11 Asiae	12 Asiae								
4 Afri.	11 Asiae	12 Asiae								
4 Afri.	6 Asiae	10 Asiae	11 Asiae	12 Asiae						
4 Afri.	6 Asiae	10 Asiae	11 Asiae							
4 Afri.	6 Asiae	9 Asiae	10 Asiae	11 Asiae	11 Asiae					
3 Afri.	4 Afri.	6 Asiae	9 Asiae	10 Asiae	10 Asiae					
1 Afri.	2 Afri.	3 Afri.	6 Asiae	9 Asiae	9 Asiae	11 Asiae				
1 Afri.	2 Afri.	3 Afri.	4 Asiae	5 Asiae	9 Asiae	10 Asiae	11 Asiae			
1 Afri.	2 Afri.	3 Afri.	4 Asiae	5 Asiae	4 Asiae	10 Asiae	11 Asiae	9 Asiae	10 Asiae	11 Asiae
2 Euro.	6 Euro.	10 Euro.	1 Afri.	4 af. 1 af.	3 Asiae	5 Asiae	8 Asiae	8 Asiae	9 Asiae	10 Asiae
2 Euro.	6 Euro.	9 Euro.	10 Euro.	1 Asiae	1 Asiae	5 Asiae	7. 8 Asiae	8 Asiae	8 Asiae	
2 Euro.	6 Euro.	9 Euro.	10 Euro.	1 Asiae	1 Asiae	5 Asiae	7. 8 Asiae	8 Asiae	8 Asiae	
2 Euro.	3 Euro.	5 Euro.	6 Euro.	9 Euro.	1 Asiae	3 Asiae	7 Asiae	8 Asiae		
2 Euro.	3 Euro.	5 Euro.	6 Euro.	9 Euro.	8 Asiae	3 Asiae	5 Asiae			
3 Euro.	4 Euro.	8 Euro.	2 Asiae	7 Asiae	7 Asiae		7 Asiae			
1 Euro.	3 Euro.	4 Euro.	8 Euro.	2 Asiae	7 Asiae	8 Asiae				
1 Euro.	4 Euro.	8 Euro.	2 Asiae	7 Asiae	8 Asiae					
1 Euro.	4 Euro.	8 Euro.	2 Asiae	7 Asiae	8 Asiae					
1 Euro.	4 Euro.	8 Euro.	2 Asiae	7 Asiae	8 Asiae					
1 Euro.	8 Euro.	2 Asiae	7 Asiae	8 Asiae						
4 Afri.	11 Asiae									
4 Afri.										

B.

Nunc ad utilitatem astronomicam parallelorum propeo potissimum ad eos quos soli motu raptus quotidie describit, quorum officio dies artificiales & noctes maiorantur & minorantur, aut augmentantur & decrescunt. Supra de perpetua aequalitate dierum & noctium, his qui sub aequinoctiali sphaeram rectam habitant nouitios per tabellam ortuum & occasuum signorum in sphaera recta breuiter instituiimus, plures alias demonstrationes omittendo. Hic autem aduertendum, quod in sphaera obliqua ubi unus polus supra horizontem attollitur, ut sumus nos qui aquilonias habemus habitationes, duae assignantur cause diuersitatis ac uariationis dierum artificialium & noctium, quarum una sumitur ex diuersitate ascensionum signorum. Altera ex circulis parallelis a sole motu mundi descriptis. Pro prima igitur causa contuendum est, quod obliquitas zodiaci causa est, quod tam in sphaera recta quam obliqua aliqua signa oriuntur recte, aliqua oblique. Et consimili lege decidunt. Quod id sphaerae recte accidant supra ostensum est per tabellam. In obliqua uero ostendendum, nam si zodiacus esset parallelus equinoctiali, proculdubio omnia signa periformiter & aequaliter orientur & occiderent & ipse zodiacus esset regularis & uniformis quemadmodum sunt omnes paralleli, & ita unumquodque signum zodiaci orientur & occideret in duabus horis aequalibus. Sed quia obliquus est, accidit quaequa eius signa (ut dixi) recte oriuntur, aliqua oblique, nonnulla recte occidunt non

De utilitate astronomicam parallelorum.

Duae cause diuersitatis dierum & noctium.

De causa diuersitatis dierum & noctium ratione ascensionum.

Signa oriuntur recte & oblique.

nulla obliquè. Cui rei adiumentum præstat sphaeræ obliquitas, quanto enim sphaeræ horizon est obliquior aut declinior, tanto aliqua signa obliquius & pro-
 prius, aliqua rectius oriuntur & occidunt. In sphaera igitur obliqua sex signa
 quæ sunt à principio cancri per Libram, usque in finem sagittarij rectè oriun-
 tur, reliqua uero à principio capricorni per Arietem in finem usque Gemino-
 rum obliquè. Vnde uersus.

Recta meant, obliqua cadunt à sydere cancri
 Donec finitur chiron, sed cætera signa
 Nascuntur pronò, descendunt tramite recto.
 Mar. Ma. Accedit Marcus Manilius libro 3, capi. 1. sic.
 Sed iacet obliquo signorum circulus orbe
 Atque alia inflexis oriuntur sydera membris:
 Ast illis magis est rectus surgentibus ordo.

Diversitas die-
 rum noctiumq;
 unde?

Hæc ex subiecta tabella, amice lector, facile accipies. Ex obliquitate igitur zo-
 diaçi, & uario ortu & occasu signorum in sphaera obliqua, concluditur diuersitas
 & uarietas dierum artificialium & noctium. Quando sane sol est in princi-
 pio Arietis aut Libræ tunc dies æquantur noctibus, eo quòd tot signa rectè quot
 obliquè tunc de die ascendunt, similiter & de nocte. Ideo tantus est excessus as-
 censionum in die sicut in nocte: quare tempora resultant æqualia. Sole enim
 existente in principio Arietis, interdum ascendunt ista sex signa Aries, Taurus,
 Gemini, Cancer, Leo, uirga, quorum tria obliquè & tria rectè oriuntur. Sed no-
 ctu oriuntur illa sex Libra, scorpion, sagittarius, Capricornus, Aquarius, pisces,
 quorum etiam tria rectè & tria obliquè oriuntur. Sed quando sol est in princi-
 pio Libræ hæc sex signa oriuntur die, illa nocte. Ingredere igitur tabellam sub-
 ditam & collige ascensiones ortus Arietis & quinque sequentium signorum,
 quibus coaceruatis suscitabis 180. gradus æquatoris qui faciunt 12. horas æqua-
 les. Consimili formula conscribitò ascensiones sex signorum noctis & colliges
 180. gradus æquinoctialis, facientes 12. horas æquales. Ecce paritas diei & no-
 ctis. Idem per tempus ortus tabellæ absolvere potes. Et quando nobis est ma-
 xima dies, ut in æstate sole possidente

TABELLA ASCENSIONVM, ID
 est, ortuū & descensionū, id est,
 occasuū signorum in sphaera ob-
 liqua, ubi polus borealis eleua-
 tur 48. gradibus & 40. ferme
 minutis.

Si-	Ortus æ-	Tēpus	Occa.	Tempus
gnæ	quatoris	ortus	æqua.	occasus.
G	m̄	h̄ m̄ 2	G m̄	h̄ m̄ 2
V	14 31	0 58 4	41 17	2 45 8
♌	18 33	1 14 12	41 15	2 45 0
♍	27 18	1 49 12	37 6	2 28 24
♎	37 6	2 28 24	27 18	1 49 12
♏	41 15	2 45 0	18 33	1 14 12
♐	41 17	2 45 8	14 31	0 58 4
♑	41 17	2 45 8	14 31	0 58 4
♒	41 15	2 45 0	18 33	1 14 12
♓	37 6	2 28 24	27 18	1 49 12
♈	27 18	1 49 12	37 6	2 28 24
♉	18 33	1 14 12	41 15	2 45 0
♊	14 31	0 58 4	41 17	2 45 8

Regula signoz
 rum ortus.

Mar. Mani. Cum tamen in quocumq; dies deducitur
 Sex habeat supra ærras sex signa sub illis.

De hæc

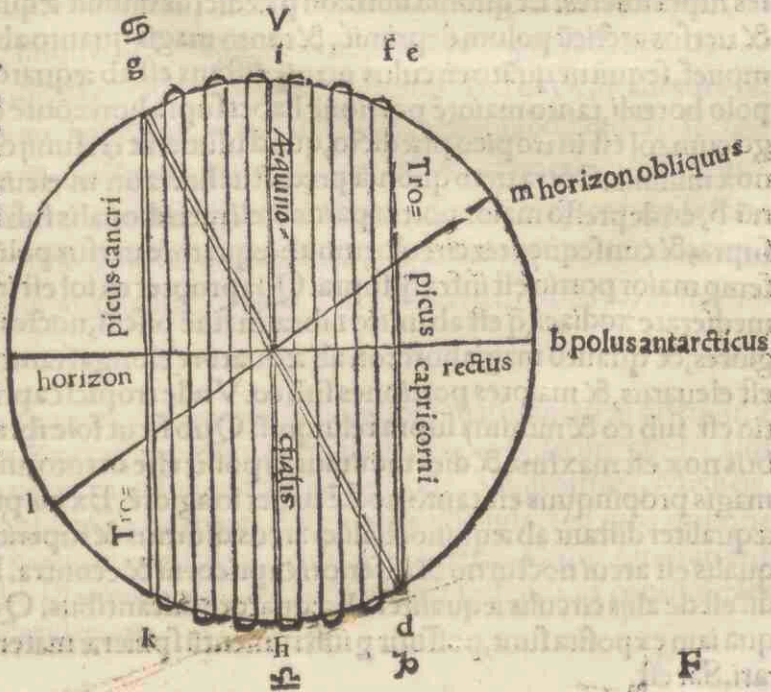
A De hac causa diuersitatis dierū & noctium loquitur Plin. lib. 2. ca. 19. in hac uerba. Inequalitatis causa obliquitas est signiferi, cū pars equa mundi sup subterq̄ terras omnibus fiat momentis. Sed quæ recta in exortu suo confurgunt signa longiore tractu tenent lucem, quæ uero obliqua ocyore transeūt spatio. Hæc Plin. Verū obliquitas zodiaci & ortus rectus & obliquus signorū, non sunt sufficiens causa diuersitatis dierū & noctium. Nisi accedat obliquitas sphaeræ. Nā sub æquatore est zodiaci obliquitas, & signorū ortus obliquus & rectus, & tamen nulla accidit diuersitas dierū & noctium sed eorundē perennis æqualitas, sicuti supra declaratū est. Ergo uerba Plinij accipienda sunt de sphaera obliqua. Astipulat ad id Cleo. 1. Meteo. ca. de augmento dierū, & sequenti, de causa incrementi in æqualis dierū, quæ lege. Secunda causa diuersitatis dierū artificialiū cum noctibus sumitur ex circulis parallelis à sole descriptis. Contuendū igitur, q̄ arcus horum circulorū æquidistantium qui sunt supra horizontem sunt arcus dierū artificialiū, arcus uero sub horizontē sunt arcus noctiū. In sphaera igitur recta cū horizon sphaeræ rectæ transeat p̄ polos mundi, diuidit omnes circulos istos in partes æquales: unde tantis sunt arcus dierū quanti sunt noctiū apud existentes sub æquinoctiali. Et sic in quocumque signo sit sol semp est eis æquinoctiū. Quod in sphaera materiali uerificata ad sphaerā rectā facile ostendi potest. In plano sic. Esto circulus duabus diametris orthogonijs diuisus, polus arcticus a, Antarcticus b, linea aut diameter i h, æquinoctialis principium v & g, zodiacus d g, g initium cancri, d capricorni. Ex prædictis liquet q̄ sol existēs in principio capricorni d, motu raptus mūdi describit circulū capricorni d e, qui quidem terminat in f secūdo gradu capricorni, ad quē sol motu proprio secundo die est translatus, & postea causabit alios circulos usqueq̄uo accedit arietem, ubi æquinoctialis i h designabit, & deinceps alios parallelos uersus polum arcticum, donec sit in principio cancri, ubi tropicū g k depingit. Et hi paralleli sunt circuli dierū naturalium, cum sol in die naturali singulos describat. Eorum autem arcus qui supra horizontem quemuis sunt, uocātur arcus dierū artificialium, id est, à sole in die artificiali descripti. Cum dies artificialis nihil aliud sit quam latitudo solis supra horizontem. Qui uero infra sunt arcus noctium, id est, in nocte à sole causati. Quemadmodum enim huiusmodi circuli cōtinēt

Plinius.

Cleome, Secunda causa diuersitatis dierum.

Pulchra demonstratio.

C Posset hæc figura pingi iuxta ueram distantiam Tropicorum ab æquinoctiali, & quadrans b i diuidi in 90. gradus altitudinis poli, & tropicus cancri sub horizonte recto in 12 partes significantes horas, & in subdiuisiones, & apponi centro horizon obliquus mobilis in modum regulæ, & ni fallor omnia perfectius & lucidius apparerent.

F

Diei naturalis partes.

Aristoteles.

Quis abantibus sibehantibus

Aequinoctiū sphaerae rectae.

Signa septentrionalia.

Dierum noctiumque uarietatis ratio.

partem superiorē & inferiorē tanq̄ partes totales singulos eorū integrantes: Ita dies naturalis ex duabus partibus, scilicet die artificiali & nocte cōstituitur. Quibus stantibus, horizon sphaerae rectae, quae diameter a b designat, transit per polos mundi, cui insistit aequinoctialis i h perpendiculariter, causans angulos rectos & cōsequenter omnes paralleli aequinoctiali. Sequitur q̄ tam aequinoctialis lē q̄ ei aequidistantes parallelos in duo aequalia partietur: per tertiā, tertiū Birculi. Singulae igitur circulorū portiones supra rectū horizontē a b aequales sunt, portionibus cōparibus sub eodem, & quia in spatij aequalibus, fiunt motus aequales, sexto Phisic. Motus igitur solis per portiones circulorum superiores aequalis erit motui eiusdem sub inferioribus: & quoniam sol aequaliter mouetur, in temporibus paribus tam superiores q̄ inferiores transit dictorū portiones (ut Philosophus sexto Phisic. demonstrat) & cū portiones superiores transeat in die, infimas uero in nocte (ut dictū est) cōcluditur singulos dies singulis suis noctibus esse aequales & cōsequenter ubicūq̄ in zodiaco sit sol in sphaera recta semp esse aequinoctiū. Sed quia horizon obliquus l m, quicumq̄ sit ille, semp diuidit aequatorē in aequales partes, cū ambo sint circuli maiores, p̄ caput secundū Io. de Sa. bu. q̄n sol erit in principio Arietis & Librae aequinoctiale describens, cū motus supra horizontē & sub eodē sint aequales, erit aequinoctiū in uniuersa terra. Sed quia praedictus horizon nō transit p̄ polos, ut liquet, sicuti rectus, nō diuidit reliquos circulos in partes aequales sed in portiones inaequales, per quartā tertiū Elementorū. Si linea diuidat lineā intra circulū, neutra earū p̄ eiusdem centrū eunte in partes inaequales eā secat. Et dictus horizon deprimit sub polo boreali, ut patet in figura praescripta. Nā portio horizontis obliqui l est sub polo a. Et a polus eleuat supra eundē, sequitur q̄ de parte caeli septentrionalis maior portio est supra horizontē l m quā infra, & cōsequenter omnium circulorū septentrionalium ab aequinoctiali uersus polū septentrionalē declinantium maiores portiones sunt supra quā infra circulū horizontis: & per consequens maior motus solis supra horizontē aut terrā q̄ infra. Et quia motus regularis est, dies artificiales quibus mouet supra terrā maiores sunt singulis suis noctibus. Quando igit sol mouet per signa septentrionalia, q̄ sunt ab initio Arietis ad finē uirginis, ab 10. uel 11. die Martij in 13. septembris, crescunt dies artificiales supra noctes. Et quoniam horizon praedictus diuidit aequatorē per aequalia, & uersus arcticū polum deprimit, & tanto magis quanto ab aequatore plus reuouet, sequitur quāto circulus magis distans est ab aequatore & propinquius polo boreali, tanto maiorē portionē habet supra horizontē & minimā infra. Et ergo cum sol est in tropico praedicto, quod usuuenit 12. Iunij dies maximus est & nox minima. Cōtra uero quoniam praedictus horizon m eleuat supra polū austrinum b, eo depresso maior portio partis caeli meridionalis sub horizonte existit q̄ supra, & consequenter circulorum ab aequatore uersus polū illum declinantium semp maior portio est infra q̄ supra. Quapropter cū sol est in signis austrinis in medietate zodiaci, q̄ est ab initio Librae in finē piscium, noctes supra dies sunt longiores, & quanto magis horizon ab aequatore elongat tanto magis supra rectū est eleuatus, & maiores portiones sub eo. Vnde tropici capricorni maxima portio est sub eo & minima supra relinquit: Quo fit ut sole ibi morante 12. Decembris nox est maxima & dies minimus q̄ possit esse in toto Anno. Cui quāto dies magis propinquus est tanto noctē habet longiorē. Ex his palam est, cū tropici aequaliter distant ab aequinoctiali, q̄ arcus diurnus & superior tropici cancri, aequalis est arcui nocturno & inferiori capricorni & e contra. Eodē modo dicendum est de alijs circulis aequaliter ab aequatore distantibus. Quae de sphaera obliqua iam exposita sunt, possunt p̄ instrumentū sphaerae materialis optime declarari. Sat est.

De oculis

A
DE OCCULTATIONE ET EMERSV AEQVIDISTANTIVM.

Verum ex memoratis quinque æquidistantibus circulis, arcticus sane supra terram totus existit. Solstitialis autem tropicus bipertitò ab horizonte te scinditur, maiori eius parte supra terram conspicua, minore subter occulta. Neque tamen in omni tractu urbeire similiter circulus hic ab horizonte secatur, sed pro climatum uarietate uariam sectionum exuperantiam sortitur, iis quoque, qui propius septentriones agunt, inæquabilius ab horizonte scinditur. Nec finis donec eo loci uentum sit, ubi totus supra terram emineat. Qui uero ad austrum magis uergunt, iis profecto per æquabiliores partes ab horizonte diuiditur, donec ad plagam quandam uentum sit, nobis certe australem, in qua tropicus ab horizonte per æquas partes secatur. At in nostra habitatione, ita solstitialis ab horizonte scinditur, ut uniuerso circulo per octo parteis dissecto, quinque supra terram appareant, tres sub terra lateant. Sane ad hoc clima direxisse stylum Aratus uidetur, cum Phœnomena cōscriberet: in quibus cum de solstitiali tropico differit, ita ait.

B Huius in octonis dissecti partibus alta
Terrarum inuisunt quinque, tres ima frequentant.
Alterni & Phœbi reditus celebrantur eodem.

Ex hac diuisione sequitur maximum diem horarum æquinoctialium quindecim esse, noctem uero nouem. In Rhodio autem horizonte ita tropicus ab horizonte dirimitur, ut cum circulus uniuersus in octo & quadraginta partes secetur, undetriginta sectiones supra horizontem appareant, unde uiginti sub terra lateant. Ex qua diuisione fit, ut apud Rhodios longissimus dies horas æquinoctiales quatuordecim habeat, nox nouem. Additis hinc inde semissibus unius horæ singulis. Aequator uero circulus per uniuersum terrarum orbem ita ab horizonte diuiditur, ut semicirculus eius supra terram extet, semicirculus sub terra linquatur. Quo fit, ut in hoc circulo æquinoctia fiant.

C Brumalis autem tropicus ea ratione ab horizonte intersectus est, ut minor è sectionibus supra terram habeatur, maior sub terra. Inæquabilitas uero sectionum eandem in omnibus climatibus uarietatem habet, quam etiam in solstitiali tropico diximus. Semper enim respondentes ex aduerso tropicorum sectiones æquales inter se sunt. Eoq; fit, ut maximus dies maximæ nocti, & minimus dies minimæ nocti æqualis euadat. Antarcticus autem circulus totus sub horizonte latet.

Inter alia magis præcipua, digniora & nobiliora mathematicæ disciplinæ cognitio ortuum & occasuum, signorum, stellarum ac syderum multis alijs præstat. Eius enim peritia non solum nautis, agricolis, Vinitoribus, Medicis, Poëtis, Historiographis, Geographis, Astrorum iudicibus, sed ipsis quoque imperatoribus & exercituum ducibus necessaria uidetur. Cuius ignoratione (authore Onofandro Platonico philosopho) insidiari uolentium consilia plerumque in irritum ceciderunt.

TEXTVS
PROCLISTOEFLERI
INTERPRE.

Onof.

Scriptores res-
censet.

Sunt autem qui de ortu & occasu tractant fere innumeri, ex quibus hi, Pto- D
lemæus Dictione 13, Alma. Plinius libro decimo octavo, cap. uicesimo quinto.
& deinceps, Iulius Firmicus lib. 5. capi. 1, Alkindus libro de motu diurno, Ioan-
nes de Sacrobuſto Tracta. 3. de ſphæra. Ioan. à Regio monte in ſuis tabulis pri-
mi mobilis & directoriis. Poetæ, Virgilius præcipue primo Georgicorum, Qui-
dius in ſex libris Faſtorum, qui in præmio ſic canit,

Tempora cum cauſis Latium digeſta per annum

Lapſaq; ſub terras orta; ſigna canam,

Et idem in primo.

Quis uetat & ſtellas ut quæquæ oriturque caditque

Dicere; promiſſi pars fuit iſta mei.

Felices animæ quibus hæc cognoscere primū

Inq; domus ſuperas ſcandere cura fuit

De ortu, offero nouitiis Aſtronomiæ hanc formulam.

Alkindus.
Ortus ratiōis.

Almeon.

Zeel.

Hermes.

Iuli, Firmi.

De triplici ortu Apotheſmatico ſcribit Alkindus in libro de motu diurno.
Rationis appellat, cum in ortu aſcendente prima domo aut horoſcopo fuerit
quoppiam ſignum humanum aut rationale, ut ſunt Gemini, virgo, prima me-
dietaſ ſagittarii & Aquarius. Vnde cum aliquod iſtorum in ortu repertum fue-
rit, erit natus egregiæ rationis, prudens & ſapiens; & eo fortius ſi dominus eius
nō fuerit impeditus. Aſtipulatur Almeon libro de unitate ſecreti. Cū (inquit)
nati aſcendens erit ſignum aliquod humanum, & eius dominus fortis in eſſe,
recte cenſetur filius rationis. Vt ſi aliquis haberet Geminos pro aſcendente &
Mercuriū in ipſo, is haberet rationabilitatē & ſcientias liberales. Accedit Zeel
in libro de natura nati. In Geminiſ Mercurio aſcendente inerat nato ſcientiarū
ſeries & habitus rationis. Ad hoc alludit Hermes primo de Speculo & luce. Et
Iuli, Fir. lib. 5. c. 1. Vbi aſſerit de Geminiſ in genitura hois aſcendentibus. Erīt cor-
leſtibus facultatibus ſemp imbutus. De virgine in ortu, ſic loquit. Facit hoīem
multa ſcientem, & omnium diſciplinārū ſecreta pquirentem, Oiaq; in pectoris
clauſtro

- A** claustro retinentem. De sagittario horoscopante, sic inquit. Plures quoque artes & disciplinas consequetur, eritque cordatus, ingeniosus & omnium rerum sciens. De Aquario demum dicit. Diuinarum literarum aut sacrorum uel religionum officia tractabit. Ortus oblationis uocatur cum in ascendente erit aliqua de domibus iouis, puta sagittarius aut pisces. Nam si alterum ex his erit in oriente raro natus detinebitur paupertate. Idem accipe de ioue bene disposito in genitura quapiam. Testis Almanfor Aphorif. 12. Nunquam erit pauper & inops cuius dominus natiuitatis erit iupiter. Et Ptolemæus in Centi. uerbo 37. Vix fiet unquam, quod non ille idem, cui fuerit ascendens pisces uel uirgo sit maior sui regni occasio. Ortus figurationis aut compositionis, uocatur aptatio cœli ad operationes perficiendas, puta pro imaginibus faciendis; de quibus fere omnis antiquitas. Puta, Thetel summus & uetustissimus philosophus, qui scripsit libellum de natura rerum, Thebit, Hermes de Sigillis, Salomon in libello pretiosorum lapidum, & libello de sculpturis, seu imaginibus. Chael Israëliticus. Raigel libro alarum. Item de annulo Salomonis quo daemones ab obsessis expulit lege Iosephum lib. 8. ca. 2. De recentioribus legito Marfi. Fici. lib. 3. de uita cœlitus cōparanda ca. 16. & deinde per plura ca. Et Leonhardum Camillum lib. 3. pertotum. Is ortus multum conducit medicis. Medicus enim colligendo herbas, radices, conficiendo pulueres, liquores, unguenta, electuaria salubrius facit aptando cœlestem influxum. Quare Albertus Magnus in suo Speculo egregie dicit. Non enim libertas arbitrii ex electione horæ laudabilis coercetur, sed potius in magnarum rerum inceptionibus electionem horæ contemnere, est arbitrii præcipitatio non libertas. Et Marfi. Fici. in exhortatione libri tertii de uita cœ. cōpa. Ego (inquit) frequentiam diu experientia compertum habeo, tantum interesse inter medicinas huiusmodi, atque alias absque delectu astrologico factas, quantum inter merum & aquam. Sed de his satis. De ortu Inapotelesmatico qui uere astronomis tribuitur, contuendum, quod is geminus est. Alter horizontalis cum signum, uel pars signi, stella, uel cœlestis imago eleuatur uel ascendit supra horizontem, non curando, an hoc sit de die uel nocte, ut faciunt poëta. Et sic dicimus omnia zodiaci signa in die naturali oriri. Immo & occidere. Et is ortus quandoque sumitur absolute, id est, sine hoc, quod reguletur motu primi mobilis. Et sic dicimus in humanis genituris. Illud signum quod est in contactu horizontis orientalis oriri, horoscopare, & oppositum occidere. Ut in genitura Paridis fuit Aquarius in ortu. Homeri sagittarius. Demosthenis uirgo. Platonis Aquarius. Archimedis Aries. Maximiliani regis Roma. uirgo. Philippici comitis Palatini, Leo. Quandoque consideratus huius ortus est respectiuus, quantum ad æquinoctialem, per cuius motum uniformem habetur ortus & occasus signorum & partium eorundem, quo ad uelocitatem & tarditatem, de quibus uniuersaliter tractat Ptolemæus prima & secunda Almage. Et Ioan. de Regio monte, harum rerum absolutissimam tradidit cognitionem. Et nos quantum ad integra signa zodiaci, supra absoluimus duabus tabellis.
- Alter solaris, quo stella oritur per remotionem à sole. Et habet etiam Geminum consideratum. Primus fit, considerando ortum in quantum se elongat uel separatur à stella uelocitate sui motus, aut contra stella se elongat à sole, non curando an stella uideatur uel non uideatur. Et si mane stella oritur ante ortum solis, dicitur habere ortum orientalem aut matutinum. Etiam si non uideatur. Et si occidit post solem dicitur habere ortum occidentalem aut uespertinum. Secundo consideratur huiusmodi ortus quantum ad apparere. Ita quod diffinitur tempus apparitionis aut uisionis ipsius stellæ. Ut facit Ptolemæus Dictione 13. Almage. Et ad hoc cōposuit tabulas, quibus notificatur quot gradus stella potissimum

Ortus oblationis.

Almanfor.
Ptolemæus.

Ortus figurationis.

Utilitas ortus
figurationis.

Alber. Ma.

Marfi. Fici.

Ortus Inapotelesmaticus.
Horizontalis.

Absolutus.

Iuli. Fir. lib. 6.

Respectiuus.

Ortus solaris
I.

II.

Ptolemæus.

num planeta, à sole distare habeat ut uideatur. Et sic dicimus stellam aut plan- **D**
 etam oriri ortu matutino, quando de sub radijs solis exiens propter remotio-
 nem solis à stella uel planeta, mane ante ortum solis apparere incipit. Et dici-
 mus stellam oriri ortu uespertino, quando de radijs solis exit propter remo-
 tionem eius à sole, uespere post occasum solis apparere incipit. Hinc ortum Pro-

De ortu Poeti-
co.

Cosmicus aut
mundanus or-
tus.

Virgilius

lemæus uocat apparitionem uel matutinam uel uespertinam. Et coincidit cum
 ortu heliaco poetico. De quo insequentibus. De ortu poetico animaduertens-
 dum. Insigniores poetæ describendo gesta, bella, facinora notatu digna: Item
 calamitates, damna, circūlocutionibus & periphrasibus utuntur per occasum
 aut ortum signorum, stellarum, aut imaginum cœlestiū, diuersa tempora iam
 anni, iam diei artificialis, iam noctis significare uolentes. Quapropter triplicem
 ponunt ortum, de quibus hæc pauca. Poëticus ortus Cosmicus aut munda-
 nus, est ascensio siue eleuatio signi, uel stellæ, aut syderis supra horizontem de
 die artificiali. Et quia hic ortus præcipuè soli tanquam lumini & candelæ cœli,
 gubernatori mundi, factori temporū attribuitur, Poëtæ innumeras circumlo-
 quutiones cosmici ortus ponunt. Ex quibus hæc Virgilius 3. Aenæi.

Postera iamq̄ dies primo surgebat EOO
 Humentemq̄ aurora polo dimouerat umbram

Idem quarto Aenæidos.

Venatum Aenæas unaq̄ miserrima Dido,
 In nemus ire parant, ubi primos crastinus ortus

Ouidius

Extulerit Titan, radijsq̄ retexerit orbem.

Ouidius quarto Metamorphoseos.

Postera nocturnos aurora remouerat ignes,
 Solq̄ pruinosas radijs siccauerat herbas.

Lucanus

Lucanus secundo Pharsali: describit tempus, quo Pompeius discessit à Bruns- **E**
 dusio quod fuit tempore autumnii, sic.

—Iam cœperat ultima virgo

Phœbum laturas ortu præcedere chelas.

Silius

Transeo silium in quinto. Exemplū Vergilij 1. Geor. utiliter declarabimus id.

Vere fabis satio: tunc te quoque medica putres

Accipiunt sulci: & milio uenit annua cura

Candidus auratis aperit cum cornibus annum

Taurus, & aduerso cedens canis occidit astro.

Inuentio tem-
poris p̄ locum
solis cognitū.

Vt nouitijs horum & similitum uersuum intellectus fiat apertus, Annotandū **F**
 est, quod poetæ (loquor de his qui fuere uicini temporis incarnationis Christi)

nonnūq̄ per motum uel locū solis in quopiā signo significare uolunt diffinitū

tempus, quo aliquid sit factum uel faciendum. Et si ex motu uel loco solis diem

mensis scire optaueris, per poëtā certior redderis de solis motu siue loco: In

certus tamen es de die mensis. Habent sane Astronomi pro cōfesso, noto motui

cœlesti certum tempus determinare, & contra noto temporis motum certum

assignare. Ponatur igit̄ certitudo motus solis p̄ poëtā: ut hic in exemplo Virgi.

Candidus auratis &c.

Manifestum est, legumina iuxta poëtā electo tempore ferenda sole taurū ade-

unte (Agricola enī ignorat quando sol adeat Taurum, & si nō dubitet solē quot

annis eundem adire). Inuestiga igit̄ per Ephemeridē ad nostrā tempestatem

supputatā aut per tabellam hinc annexam diem, quo sol primum gradum Tauri

accedit, & offendes 10. uel 11. diem Aprilis, cui adde 11. uel ad minimū 10. & quod

facta additiōe emergit ostendit tibi diē mensis prope uerum, ad tempus Poëtæ.

Ingressus est igit̄ sol tempore Virgilij Taurū 21. aut 22. & ad minimū 20. die Aprilis, quo

lis, quo

A lis, quo tēpore huiusmodi fatio fuit inchoanda. Ex his palam fient metra **Luca** Lucanus.
 —Iam coeperat ultima virgo. (ni supra.

Discessit enim Pompeius à Brundusio sole intrante Chelas apud nos Librā: quod tūc ussuenit 24 aut 25 die Septembris. Et aliud exemplū Luca. 4. Phar. de quo Plinius in subditis, ad nostrum propositū hęc.

—Nam sol Ledæa tenebat

Sydera, uicino cum lux altissima cancro est.

Vulteiū adhortabatur iuuenes ad moriendū gloriōse & fortiter. Fuit enim circumdatus à Pompeio & suis quod euadere non potuit, & hoc fuit sole existente in Geminis, ad quos intrauerat eo tempore die 22. Maij. Simile est iudiciū de cōsimilibus exemplis horū trium Poetarū Virgilij, Ouidij & Lucani.

B Quod si Poeta certum diem mensis designat, & ad eundem diem cupis scire uerum locū solis, qui necessarius est, ut per ipsum sciatur quæ signa aut astra Cosmice, Chronice aut Heliace orientantur siue occidant, quære diem notū in nostris Ephemeridibus & locū solis in signis & gradibus ad eundem diem, quem etiā per adiectam tabelam excerpere potes: à quo subtrahes aut 10. gradus, & emerget locus solis ad tempus, id est, ad diē mensis ipsius Poetæ. Gratia exempli. Ouidius primo Fastorū circa finem indicat tempus, quo dea Pacis sit colenda. Etenim 30. die Ianu. aut tertio Calend. Februa. Inquit enim.

Ipsū nos carmen deduxit Pacis ad aram

Hęc erit à mensis fine secunda dies.

Frondeb. Actiacis comptos redimta capillos

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

Ex uerbis Poetæ notus est dies mensis, scilicet, 30. Ianuarij, quo festū pacis Romani celebrabāt: Si libet ad eundem scire locū solis. Intro cū eodem die, scilicet, 30. Ianuarij Ephemeridem & offendo solem in Aquario 20. gradu nostro tempore, à quo demo 11. gradus & remanent 9. Fuit igitur tempore Ouidij locus solis 30. die Ianuarij in 9. gradu Aquarii. Inde certior reddor solem ipso die festo pacis cosmice oriri in Aquario. In sacris literis sæpius fit mentio de ortu cosmico solis.

C Matthæi 5. Qui solē oriri faciū sup bonos & malos. Iacobi 1. Exortus est sol cū ardore suo & arefecit fœnum. Esaiæ 13. Obtenebratus est sol in ortu suo. Ecclesiastes 1. Oritur sol & occidit & in locū suum reuertitur. Psal. A solis ortu & occasu, laudabile nomen Domini. Et nostro tempore usitatissimum est definitis temporibus adijcere, & explorare non solum uerū locum solis, uerum omniū planetarū. Ac etiā eorundem radiationes. Et idē fit alijs rebus magnis accidentibus. Vt cū refertur Anno gratiæ 1472. circiter diē 19. mensis Iunii ignis cōbussit

Erfordia combusta.

tertiā partē ciuitatis Erfordensis fere 6000. domus, multas Ecclesias & Curias &c. Sequit̄ mox quæstio de cœli dispositione: & hęc scit̄ officio Ephemeridis huius anni. Simile: anno Christi 1476. circiter 22. die mensis Iunii, cōgressi sunt

Cōgressus Suisentium cū duce Burgundig.

Confederati cū duce Burgundiæ Carolo, & terga uertit dux: interfectiq; sunt ex utraque parte ad 15000. uirorum. Præterea contuendum. Cum Poetæ sæpius loquantur de ortu & occasu stellarum fixarū & cœlestium imaginum necessum nobis erit eas ad tempus Poetæ reducere atque rectificare. Firmamentū enim, in quo & stellæ & sydera locata sunt, à Poetarum tempore usque ad nostra, magnā passum est uariationem. A tempore enim Ptolemæi usque ad nostra tempora suo motu euariavit se ab ultimo mobili fere uiginti gradibus,

TABELLA INGRESSUS SOLIS IN 12. SIGNA ZODIACI NOSTRA TEMPESTATE. Dies.

V	10. aut 11. Martij.
⋈	10. aut 11. Aprilis.
♊	11. aut 12. Maij.
♋	12. Iunij.
♌	13. aut 14. Iulij.
♍	14. Augusti.
♎	13. aut 14. Septembris
♏	14. Octobris
♐	12. 13. Nouembris.
♑	12. Decembris.
♒	10. Ianuarij.
♓	9. Februarij.

In

Inuentio loci solis per tempus cognitū.

Ouidius.

Ita quod stella (gratia exempli) quae fuit tempore Ptolemæi in secundo gradu D
Tauri, hodie est in 22. eiusdem uel circiter. Item principia signorum zodiaci ipsi
us firmamenti, id est, octauæ sphaeræ abierunt à principijs zodiaci ultimi mobi-
lis totidem gradibus. Quocirca si ortū aut occasum, de quo poëta scribit recte
explorare uolueris, cogere stellam uel imaginem de qua fit quaestio retrogra-
de, id est, contra signorum ordinem ponere per 20. aut 21. gradus, quo facto ue-
ritas Poëtae in promptu erit. In exemplo. Virgilius supra cum de ingressu solis
in Taurum dixit, adijcit. Et aduerso cedens canis occidit astro.

Vergilij loci.

Canis stella in ore canis maioris, imaginis coelestis existens, alias, Alhabor &
Syrius, nostra tempestate est in 7 uel 8. gradu cancri, subtrahō ad tempus poëte
20. uel 21 gradus & reduco stellam ad 17. uel 16. gradum geminorum, & appare-
bit ueritas dicti ipsius Virgilij. Non enim uult poëta intelligi Tauro oriente cū
sole mox in occasum ferri canem qui proximus Tauro est, sed occidere eū dixit
Tauro gestante solem, quia tunc incipit non uideri sole uicino. Occidit enim
occasu Heliaco, de quo infra. Consimilem fac reductionem de stellis Pleiadi-
bus, de quibus idem Virgilius. Ante tibi Eoe Atlantides abscondantur &c.
Quæ nostro tempore sunt in 22. & 23. gradu Tauri, quod si per eas ad tempus po-
etæ operari uolueris, deme 21. & 22. gradus & reduces eas ad 1. & 2. gradū Tauri
& gaudebis de perfectione operationis, alioqui sæpius decipieris. Postremo
summopere animaduertendus est locus ad quem poëta stylum direxerit. Nā
iuxta latitudinem eiusdem loci uerificandum est instrumentum, cuius officio
ortus & occasus uidere desideramus. Haftenus de ortu Poëtico cosmico.

Ortus chroni-
cus.

Ortus chronicus siue temporalis, est ascensio siue eleuatio signi, stellæ aut
syderis supra horizontem de nocte, id est, post occasum solis. Tempus astrolo-
gorum, quorum officium est rimari coelestia, emergit post solis occasum. Testis
est Ouidius primo Metamor. cum inquit.

Pronaę cum spectent animalia cætera terras,
Os homini sublime dedit, cœlumq; uidere
Iussit, & erectos ad sydera tollere uultus.

Iuli Firm.
Ecclesiastes.
Origenes.
Ouidius.

Alludit poëta Iulius Firmicus lib. octauo in proœmio. Et Ecclesiastes ca. 8. O-
mnī negotio tempus est & opportunitas. Et Origenes in Homilia in ca. 8. Mat-
thæi. Tempus & tempora sunt omni rei sub cœlo. Exemplum. Ouidius libro
primo, de Ponto epistola ad Seuerum sic scribit.

Sed memor unde abi, queror ò iurunde sodalis,
Accedant nostris sæuaęq; arma malis.

Vt careo uobis Scythicas detrusus ad oras

Ptolemæus.

Quatuor autumnos pleias orta facit.

Taurus.

Notandum. Ptolemæus Dicti. 7. Alma, & Alphonfus dant Tauro 33. alias 32.

Pleiades.

stellas, inter quas sunt pleiades & hyades. Sunt aut pleiades septem stellæ Tau-
ri à Græcis pleiades & atlantides, à Latinis Vergiliae. Has, ut habet Beda, qui-
dā Massam pleriq; Butrionem uocant. Rustici massam, Gallinā & septistellium

Hyades.

Butrio.

nominant. Anglici Butrionem, id est, Gallinam habentem pullos, uulgariter

Ouidius.

Bruothenn. Dictæ pleiades q; ex Pleione matre, ut author est Hyginus lib. 1.

Gregorius.

& Athlante sunt genitæ. Et sunt numero septē, quas Ouidius 4. Fast. proprijs

exponit nominibus, scilicet, Electra, Alcione, Celæno, Merope, Astropæ, Ste-
rope, Taigete, Maia. Alij uolunt eas dici à πλέω Græco, id est, nauigo, quia in

ortu suo primæ nauigationis tempus ostendunt. Diuus Gregorius 29. Mora.

ca. 27. scribens in 38. ca. Iob ubi dicitur. Nunquid coniungere ualebis micantes

Atlantides.

Vergilie.

stellas pleiados? asserit pleiades stellas dici à πλέω, id est, à pluralitate. Et bene

dicit, πλέω enim Græce est plurimus. Atlantides nuncupatæ, quia Atlantis

filia.

F

A filia, Vergiliae Latine dictae, Hygino & Festo testibus, quia post uer exoriuntur (intellige heliace); & haec ceteris ampliorē habent honorem, quod earum signo oriente aestas significatur (intellige initialis) scilicet, circa Idus Maii. Occidēte autem hyems ostenditur, quod alijs non est traditum signis. Alij uocant Vergilias non à ueris sine, sed à uerni temporis significatione. De Vergilijs plura apud Plini. &c. Sunt autem qui has stellas extra imaginem Tauri locant, ut fecere antiqui Astrologi. Alii, scilicet, Plinius lib. 2. ca. 41. In cauda Tauri: Moderandus est Plinius inquit, in cauda, id est, in postrema parte. Nam uera cauda Tauri deest, cum sit de signis membrīs fraudatis. Seruius ante genua Tauri; quod minime quadrat. Thomas Aquinas in capite Tauri; scribens enim in 38. ca. Iob. Pleiades (inquit) dicuntur septem stellae, quae lucent in capite Tauri, quarum sex apparent ualde propinqua, septima autem obscurior est &c. Sed labitur Thomas, nam stellae in capite Tauri non pleiades, sed hyades uocantur. Neque apparent ualde propinqua, ut idem asserit. In ueritate sunt in dorso Tauri. Quod ex Ptolemaei & Alphonsi descriptione facile manifestatur. Hyades sane (ut Seruius placet) stellae sunt in fronte Tauri, quae cum oriuntur & occidunt pluuias faciunt. Virgilius primo Aenaei.

Vergiliae;
Hyginus, Fest.

De locatione
pleiadum.
Plinius.

Seruius.
Thomas Aq.
Ptole. 1. quadri. ca. 9 Pleiades uocat Athorace, ab alijs puta Hathorayē.
Hyades,
Seruius.
Virgilius.

* alias pluuias
De Suculis lege Plini. lib. 18 ca. 26.
Suculae.
Ouidius.

Arcturum, pleiadasque, & hyadas septem (que) triones.
B Quare ab eo quod est $\nu\omega$, id est, pluo hyades appellatae sunt. Vel quia Atlantis & Hyae filiae fuere. Secundum Plini. lib. 2. ca. 41. & lib. 18. ca. 26. sydus uehemens terra marique turbidum. Eas Latini uocant Suculas, à succo, id est, humiditate. Ouidius quinto Fastorum.

Ora micant tauri septem radiantia flammis

Nauita quas hyadas Graecus ab imbre notat,

Idem in sexto.

Postera lux hyadas taurina cornua frontis

Euocat, & multa terra madescit aqua.

Musaeus dixit, quinque esse hyadas filias Atlantis & Hyae. Quod poeta dixit, — Pleias orta. Volunt quidam ut ea singulari insigni appellatione Maiam intelligamus, quae ob honorē Mercurij filii eius Pleiados nomē sibi peculiariter uendicat ac asciscit. Sed nemo prohibet singularem numerum hic pro pluratiuo recipi. Nunc ad Poetae sententiam redeo, hanc. Pleiades stellae quae & Vergiliae circa autumnum neque cosmice neque heliace oriuntur, igitur

Musaeus.

Sententia Ouidij.

C necessum erit eas Chronice oriri. Non enim heliace oriuntur ad autumnum cum sol cum eis minime coniungatur, sed ad finem fere ueris, ut supra dictum est. Neque cosmice, cum praecipua autumnī signa sint Libra & scorpīo. Libra igitur oriente non oriuntur pleiades, cum sint in Tauro, neque in quinque signis sequentibus, puta scorpione, sagittario, Capricorno, Aquario & Piscibus, quae tunc de die artificiali Cosmice oriuntur. Neque ex simili ratione scorpione oriente, cui annumerantur quinque signa sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces, Aries, in quibus signis omnibus pleiades minime reperiuntur: quocirca Cosmice eis ad autumnum denegatur. Oriuntur igitur Chronice, id est, tempore nocturno. Reducamus igitur Pleiades ad tempus poetae iuxta canonem supra expositum, & inueniemus eas in primo & secundo gradu Tauri. Sole igitur existente in primo aut secundo gradu scorpīi uel quasi, quod accidit tempore Poetae 26. aut 27. die Octobris, occidente sole in scorpione oriebantur pleiades in Tauro; igitur oriebantur Chronice, quod fuit probandum. Fuit igitur quartus annus exilij Ouidij quo scripsit ad Seuerum. Huius ortus Chronici plura sunt exempla apud poetas, quae missa facio. In uniuersum autem cognoscendum. Cum quocumque

signo sol cosmice oritur cuius oppositum Chronice oritur. Sic iudica de quinque **D**
 signis cum sole de die cosmice orientibus, quorum opposita noctu Chronice
 oriuntur. Simile est de stellis fixis. Tertius poetarum ortus appellatur Heli-

Heliacus.

acus, de quo nonnihil supra de ortu astronomico diximus, hic diffusius. Heli-

Ioan. Pifa.

Heliacus ma-
tutinus ortus.

cus igitur ortus, qui solaris, est cum signum, id est, sydus aut stella à radijs solis
 emergens incipit apparere, quam prius sol praesentia uicinitatis uideri non sine-
 bat. Pro intellectu huius multum conducit propositio octaua, primae partis per-
 specturae Ioan. Pisani haec. Lucem fortem orientem super uisum & medium
 quaedam uisibilem occultare. Et est geminus, scilicet, matutinus & uesperti-
 nus. Matutinus est cum sydus aut stella à radijs solis emergens incipit mane ap-
 parere in oriente ante solis exortum. Stellae fixae uicinae zodiaco cum con-
 iunguntur cum sole, coniunctione longitudinis incipiunt postea oriri ortu He-
 liaco matutino. Stellae autem magnam habentes latitudinem septentrionalem
 non sic se habent, sed crebro cum earum coniunctio in longitudine cum sole ac-
 cidit, mane sole oriente notabiliter solem antecedunt, quare supra in diffinitio-
 ne ortus Heliaci matutini uerba (stella à radijs solis emergens) non debent in-
 terpretari de coniunctione longitudinis, sed de coniunctione horizontali, quae ac-
 cidit quando sol & stella in ortu solis simul coeunt in parte horizontis orientalis.
 Cautè igitur dicuntur in diffinitione, stella à radijs solis emergens. Et ergo, egregie di-
 ctum est. Exempla sunt omnes stellae fixae orientes & occidentes. Item omnes pla-
 netae, dempta Luna. Idem de syderibus, id est, imaginibus caelestibus. Contra est
 de stellis longe remotis à zodiaco uersus meridiem, ubi stella eius gradum subse-
 quitur. Exemplum ex Ouidio secundo Fastorum.

Iam leuis obliqua subsedit Aquarius urna

Aquarius dici
tur leuis, quia
est de signis re-
pente aut tor-
tuose ascendē-
tibus: uel dicitur
leuis, quia à la-
bore solis alle-
uiatus. Et est fi-
ctio poetica.

Proximus aethereos accipe piscis equos.

In primo metro indicat poeta ortum heliacum matutinum ipsius Aquarii, ex eo
 quod sol recedit ab eo & intrat Pisces, & mane oritur Aquarius ante Pisces & in-
 cipiunt stellae Aquarii uideri ante solis ortum. Et hoc ueritatem habuit tempore

Poetae, quo octaua sphaera & ultima fuere fere iunctae, quo ad principia signo-

rum. Nostro tempore plures stellae Aquarii, praecipue in effusione aequae, sunt in pi-

scibus. In secundo autem metro indicat occasum heliacum Piscium, propter ingres-

sum solis in eos. Cosimile fac iudicium de ingressibus solis in alia signa, de quibus

Poeta, quo ad ortum & occasum heliacum: ut primo Fastorum, de ortu he-

liaco Capricorni & occasu heliaco Aquarii, ibi.

Hac ubi transierint &c.

Et tertio Fastorum, de ortu heliaco Piscium, & occasu heliaco Arietis, ibi.

Hac potes ad solem &c.

Et quarto Fastorum, de ortu heliaco Arietis, & occasu heliaco Tauri, ibi.

De duce lanigeri pecoris &c.

Et quinto Fastorum, de ortu heliaco Tauri & occasu heliaco Geminorum in uersibus.

At mihi pande precor &c.

Et sexto Fastorum, de ortu heliaco Geminorum, & occasu heliaco Cancris, ibi.

Iam sex & totidem luces &c.

Virgilius.

Strabo.

Aliud exemplum Virgilii primo Georgicorum.

Prole. lib. 3. ca.
17. noiat Gor-
tynā & Cydo-
nem.
De his Pli. li. 4.
ca. 12. & Gor-
tynam uocat
Cortynam.

Gnosiaque ardentis decedat stella coronae.

Aduerte Strabo libro primo. Cum autem (inquit) plurimae ciuitates sint am-

plissimae, tamen tres ac illustrissimae praecellunt Gnosios, Cortyna & Cydonia.

Gnosios fuit Minois regia ciuitas & habitatio. Quia filiam habuit Ariadnem

nomine, quae cum Baccho nuberet, à Venere coronam à Vulcano fabricatam mu-

nere accepit: quae quidem corona demum inter astra in parte septentrionali est

collocata

A collocata habens 8. stellas. quarum una alijs lucidior secundę magnitudinis, nostro tempore in quarto gradu scorpij, tempore Virgilij in 14. aut 13. Librę die 6. uel 7. Octobris. Et hæc uocatur Gnosia, Arabice Alpheta. i. corona. Tempore igitur poetę postq̃ sol peruenit ad hanc stellam & ipsam occultauit, deinde abiit in scorpionē, orta est stella ortu matutino heliaco: Immo tota corona. Vult igitur poeta anteq̃ seminas frumenta, puta far, id est, speltam. Fac igitur ut Corona septentrionalis oriatur in corpore solido heliace, uel, & idem est, ipsa Gnosia, & probe accipies.

Alpheta.

A stellis erraticis officio ephemeridū innumera colliges exempla. De saturno Anno 1525. circiter diē sextum Martij sol ei iungit̃ in piscibus & patitur occasum heliacū. Postea sol uelocior motu se à saturno separat, & incipit saturnus mane apparere ante ortū solis. Igitur. De Ioue eodem anno qui cum sole coit in Ariete die secundo Aprilis, & postea sole abeunte mane apparet. Sic de Marte suo tempore.

Exempla de planetis.

B Venus cum motu tardior est sole, ut accidit circa eius regressionem, mane oritur ortu heliaco. Vt anno .1524. die duodecimo Octobris fuit eorum coniunctio in uicesimo nono gradu Librę, uenere retrograda & motu tardior Sole, quare factum est Venerem tum habuisse ortū heliacum matutinū, quem seruabit usque in Augustum fere Anni uicesimi quinti. Idem sume iudicium de Mercurio.

Luna autem nūquam habet ortum matutinum. Quia semper sole uelocior est & peracta coniunctione recedit à sole secundum signorum consequentiam, quare post solem oritur. Igitur.

Ortu matutino Luna, cares

Ortus heliacus uespertinus est, cum stella à radijs solis emergens incipit uesperari apparere in occidente post solis occasum. Et is ortus nunquam usuuenit, quam cum stella est uelocior sole. Vt nonnunquam accidit in Venere & Mercurio, in Luna semper post peractam coniunctionem cum sole. Venus enim progressiua uincit solem motu diurno in nonnullis minutis, puta uno, duobus, tribus, usque in sedecim: Quare ipsa sua uelocitate se soli iungit: Et post à sole secundum signorum ordinem abit. Et post occasum solis apparet supra horizontem, & facit ortum heliacum uespertinum. Gratia exempli. Anno 1525. circiter diem primā Augusti accidet coniunctio solis & ueneris. Postea uelocitate motus segregat se à sole secundum signorū sequelam & post solis occasum subsequitur solem & apparet ortu heliaco uespertino. In quo quidem ortu durat usq̃ in maium anni 1526. Quotiescumque igitur uenus progressiua cum sole coit, post uespertinū ortum ingrediētur. De hoc ortu loquitur Virgilius in Bucolicis Ecloga decima etiam inquit.

Ortus heliacus uespertinus.

Ite domum saturę, uenit hesperus, ite capellę.

Hęc enim stella uespertina noctem aduenire denuntiat. De utroque ortu ueneris matutino & uespertino, loquitur DEVS ad Iob capitulo tricesimo octauo sic. Nunquid produces luciferū in tempore suo, & uesperum super fines terrę confurgere facies? Vbi Thomas Aquinas ad propositum sic scripsit. Nūquid produces luciferum, id est, uenerem mane apparentem, in tempore suo id est, in determinato tempore, quia hæc diuersitas certo tempore contingit. Et uesperum, id est, eandem uenerem sero apparentem, super filios terrę confurgere facies. Contuendū. Hic Plinius lib. 2. ca. 8. de uenere sic scriptū reliquit. Infra solē ambit ingens sydus appellatū ueneris, alterno meatu uagū, ipsi sc̃q̃ cognominibus æmulū solis & Lunę. Preueniēs quippe & ante matutinū exoriēs

Virgilius,

Iob
* alij filios.

Thomas

Plinius.

Cleomedes.
Tullius.

Luciferi nomen accipit, ut sol alter, diemque maturans. Contra ab occasu reful- D
gens nūcupatur uesper, ut prorogans lucem, uicemque Lunæ reddens. Quam
naturam eius Pythagoras Samius primus deprehendit. Hæc Plinius. Venus
cum solem antegreditur, testibus Cleomede primo Meteoron & Tullio li-
bro secundo, de natu. Deo. Latine nominat̄ lucifer à Græcis φωσφόρος & ἑσπέρους
i. orientalis uel matutinalis. Cum autem subsequitur solem occidentem nomi-
natur Vesper, uesperus, hesperus, id est, occidentalis, à uetustis Vesperugo &
uespera. De Mercurio idem est iudicium & quandoque ter contingit in An-
no: puta Anno memorato die 29. Ianuarij cōiungitur Mercurius soli, & postea
quā progressiuus accelerat motum supra solem & in it̄ ortū heliacum uesper-
tinum. De in 20. die Maii iterum soli iungitur ingrediturque ortum heliacum
uespertinum. Rursus 9. die Septembris coit cum sole & subsequitur ortus he-
liacus uespertinus. Sæpius enim in Anno Mercurius suo motu uincit solem ab
uno minuto in 56. ferme. Luna post unamquamque coniunctionem cū sole
afficitur ortu heliaco uespertino. Exempla sunt facilia, transeo. In summa tan-
tū his tribus stellis. f. Veneri, Mercurio, & Lunæ accidit ortus heliacus uesper-
tinus. Quia non sequitur, hæc stella apparet noctu post solis occasum in occi- E
dente supra horizontem, igitur habet ortum heliacū uespertinum. Omni enim
nocte serena uidentur stellæ plurimæ fixæ, q̄ post solem occidunt & nominan-
tur occidentales & uespertinæ, minime tamen afficiuntur ortu heliaco uesper-
tino, quia non emergunt (ut docet diffinitio) è radijs solis uelocitate sui motus
secundum signorū consequentiam, sed sol easdem iam iam adire per coitum se-
se uicinat. Idem est iudiciū de tribus planetis Saturno, Ioue & Mercurio, Anno
enī 25 per Ianuariū & partē Februarij noctu apparebit Saturnus in occasu su-
pra horizontem, & dicit̄ occidentalis & uespertinus, sed ortū heliacum uesper-
tinū nō habet. Item Iuppiter per Ianuariū & Februariū & partem Martij ap-
parebit in occidente &c. ut supra de h. Idem accipe de d̄ ad finē anni iam me-
morati. Hactenus de ortu. Nūc de occasu dicendum, de quo in primis hanc Les-
ctores sumite formulam.

Tribus solum
planetis est or-
tus uesperti-
nus heliacus.

Occasus apote-
lesmaticus.

De occasu Apotelesmatico, hoc est, Iudiciario qui in septimo domicilio sem-
per inuenitur. De quo plura apud Iulii Firmi. libro 5. capi. 1. Vbi de Libra exi-
stente

A stente in occasu, id est, in domo septima alicuius geniture, sic scribit. Si in Libra fuerit inuentus occasus uitam in domo regia assidua conuersatione decernit, aut in publicis actibus constituit. Erít tamen natus uitæ ex quadam inæquali parte mutabilis, ita ut felicitates omnes semper infelicitas subsequatur, ac prosperitates infortunium, atque aliquando ex ultimo dignitatis gradu, ad infimum, caduca humilitate, reuocetur. Nam omnem eius claritatem inuidiæ, liuor impugnet &c. Et idem de Scorpione in genitura quapiam in occasu inuentus, sic. Si occasus in scorpione signo fuerit inuentus faciet in omne uitæ conuersatione cordatos, procurationis officio alienos nutrientes, & qui uxorem primam interuentu mortis amittant. De reliquis signis in occasu collocatis eundem legito. Inapotelesmaticus occasus qui uere astronomicus appellatur duplex est, Horizontalis, & est descensio uel depressio signi, syderis, aut stelle sub horizonte siue sit de die siue de nocte. Et de 12. zodiaci signis tam in sphaera recta quam obliqua aliqua recta occidunt, id est, habent occasum rectum, aliqua obliquum uel primum, de quibus supra diximus in duabus tabellis. Canon, in sphaera obliqua signa recte orientia, occidunt obliquè, & contra obliquè orientia cadunt recte. De quibus supra in metris.

Librae.

Scorpij.

Occasus inapotelesmaticus horizontalis. Canon.

Recta meant, obliqua cadunt &c.

Solaris.

B Alter est occasus solaris, quando stella aut sydus propter solis uicinitatem tegitur, i. uisui occultatur: de quo Ptolemæus Dictione. 13. Alma, quantum ad quinque planetas h, 4, 3, 2 & 1 determinant, de quo latius infra dicemus. Poeticus occasus quemadmodum ortus triplex est. Primus cosmicus siue mundanus, & est depressio siue descensio signi, syderis, aut stellæ subter horizontem occidentalem de die. Exempla de signis zodiaci. In quocumque signo sol orientur cosmice, eius oppositum occidit cosmice, id est, proprie, principalis uel antonomasticus: & quæ signa de die cosmice oriuntur, eorundem opposita cosmice occidunt. In omni die naturali omnibus habitatoribus septem climatum sol semel occidit cosmice. De quo apud Poetas plurimè periphrales. Virg. 3. Aenæi.

Poeticus occasus cosmicus

Virgilius.

Sol ruit interea & montes umbrantur opaci.

Et idem in Bucol. Eclog. prima & alloquitur Tyrtus Melibœum.

— Iam summa procul uillarum culmina fumant

Maioresq; cadunt altis de montibus umbræ.

Et Ouidius secundo Metamor.

Pronus erat Titan, inclinatusq; tenebat

Hesperium temone fretum.

C Et alia multa. Exempla de syderibus, i. imaginibus sole existente in sagittario: Sydus Geminorum quod hodie fere totum est in cancro occidit cosmice, id est, tempore diurno. Sic sole tenente sagittarium imago cancri occidit cosmice.

Ouidius.

Ex his facile accipies exempla de particularibus stellis, ut sunt capita Geminorum. A fini 2. in cancro. Exemplum Virgilij de Pleiadibus primo Georgi.

At si triticeam in messem, robustaq; farra

Exerceis humum, solisq; instabis aristas

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,

Gnosiaq; ardentis decedat stella coronæ

Debita quam fuleis committas semina &c.

Tempore Virgilij sol intrauit scorpionem circiter 24. aut 25. diem Octobris: Nostro tempore (tabella indicante) die 14. eiusdem mensis, scilicet, in die Calisti papæ. Supra reduximus Atlantides, id est, pleiades ad tempus poetæ, hoc est, ad 1. & 2. grad. tauri, aut circiter. His habitis cognoscendum est. Cum poeta dicit Eoæ Atlantides, id est, orientales, non est intelligendum eas à nativo loco

Quare Atlantidis dicantur orientales.

Franciscus Capuanus.

fuisse orientales. Nam Atlas Mauritanix rex dictus Maximus fuit Pleiadu pa-
ter. Is non habitauit in oriente sed in Africa, quæ in occidentem (testibus Geogra-
phis) uergit. Cuius pars est Mauritania. Quare Franciscus Capuanus ex-
ponit hic (Eoæ) aduerbialiter, id est, cosmice uel dietim, id est, de die. Et ordinat
uersum sic. Atlantides, id est, pleiades abscondantur tibi eoè, id est, cosmice. Non
ambigo hanc expositionem plurimis displicere. Quare Astronomicam affero,
hanc. Orientalis dicitur stella posteaquam sol se ab ea separauerit (quia ante so-
lem exoritur) usque in oppositionem eius cum sole, qua completa dicitur occi-
dentalis, eo quod ante solis ortum apparet in occasu. Melius dixerim, quia occi-
dunt post solem: Hoc facile per tres planetas superiores declarari potest, Ephe-
meridibus id indicantibus. Sic de Atlantibus sciendum est, quæ post cõiunctio-
nem solis usque in oppositionem dicuntur orientales, quia ante solem oriuntur,
& ita manent orientales usque in oppositionem perfectam, postea dicuntur
occidentales.

Seminum tempora.

Quod in fatione robustorum feminum oppositionem solis cum pleiadibus, mi-
nutorum uero cõiunctionem poeta eligere docet, ratione phlyca probari po-
test, per quandam similitudinem solis & Lunæ temporis coniunctionis & op-
positionis eorundem. Transeo.

Virgilij uera interpretatio

Non est Poeta intelligendus hic, quasi uero, ut inquit
(Robusta semina terræ)

Ouidius. Virgilius.

cõmendanda sint pro omni occasu cosmico Atlantidum. Sole enim possidente
Leonem Atlantides cosmice occidunt, & tamen eo tempore ardentissimo nemo,
nisi mentis inops, semina iactat. Neque de uirgine, neque de omnibus Libræ par-
tibus poeta loquitur. Sed de eo tempore quo sol uicinus est oppositioni Pleia-
dum, puta tempore Poete, quo sol fere stetit in principio scorpij è regione Tau-
ri. Sole igitur oriente in biduum uel triduum Atlantides adhuc occidunt cosmice.
Nec in diuersum eunt Ouidius supra, & hic Virgilius, in eo quod Ouidius
asserit, Pleiades in autumno oriri, cõtra Virgilius eo tempore easdem occidere.
Virgilio enim occidunt cosmice, Ouidio oriuntur chronice: Quod optime ac-
cidere potest eodem die, differenter tamen. Quia cosmicus occasus est respectu
temporis matutini. Chronicus uero ortus respectu uespertini. Fac periculum
cum instrumento. Poeta noster, in summa, id uoluit. Postquam sol suo motu ad op-
positionem signi Tauri uenerit, seminanda sunt robusta semina. Quia tunc id
signum in quo sunt Atlantides, sole in Scorpione oriente, occidit cosmice. Et hoc
summam habet ueritatem, & certum est Atlantides, occidere à principio cos-
mice post chronice. Enim uero signum oppositum signo, in quo est sol præci-
pue & principaliter, occidit cosmice.

Occasus Chronicus.

Occasus chronicus est descensio siue depressio signi, stelle, aut syderis subter
horizontem occidentalem de nocte, id est, post solis occasum. Exempla de si-
gnis. Canon. Id signum, quod cum sole cosmice oritur, chronice occidit. Versus.
Chronicè descendit signum quod cosmice surgit.
Esto sol in principio sagittarij, uesperis post solis occubitus signum noctu de-
scendit, igitur chronice. Similiter alia quinque quæ sequuntur, scilicet, Capri-
cornus, Aquarius, Pisces, Aries, Taurus. Exempla de syderibus. Nostro tem-
pore imago Sagittarij, habens triginta & unam stellas, est fere tota in Capri-
cornu supremi mobilis, sole tenente Sagittarium occidit Chronicè: quia no-
ctu post occasum Solis. Idem de sydere Capricorni habente uiginti octo
stellas

A stellas quarum pars maior est in Aquario, & sic de cæteris. Inde facile concludes exempla de stellis. Vt est stella sagittæ, stella arcus, stellæ capitis sagittarij &c. stellæ cornuum, capitis, uentris & caudæ Capricorni. His adiçio exemplum Lucani quarto Pharsa. hoc.

Nobilium mentes iuuenum cum sydera cœli
Ante ducis uoces oculis humentibus omnes
Aspicerent, flexoque uisæ temone pauerent.
Iidem cum fortes animos præcepta subiissent
Optauere diem nec signis uergere ponto
Tunc erat astra polus, nam sol Ledæa tenebat
Sydera, uicino cum lux altissima cancro est
Nox cum Thessalicas urgebat parua sagittas.

Id est, sagittariū. Nam Chiron centaurus qui præceptor fuit Achillis, in Thessalia medicinæ præcepta docuit, & antiqui finxerunt eū sagittarium signū zodiaci. Sole existente in Geminis in gradu 20. uel 25. uel 26. Sagittarius uel maior eius pars occidit de nocte, & nox tunc est breuis ob id quod dies est fere longissimus, & quia curta nocte oriuntur signa obliquè orientia, puta Capricornus, Aquarius, pisces, Aries, taurus & pars Geminorū, igitur nox est curta.

B Occasus Heliacus aut solaris est, cū prius sydus aut stella uideretur, solis uicinitas haudquaquam uidere sinit. Vt accidit in omni cōiunctione solis cū Luna & planetis alijs ac etiam stellis fixis circa zodiacū existentibus. Item omnē zodiaci sydus quod sol intrat heliace occidit. De quibus supra ex libris Fastrorū de ingressu solis de signo insignū. Et est duplex Matutinus & Vespertinus. Matutinus occasus heliacus est cum stella radios solis ingreditur quæ prius cū uideretur propter accessum ad solem mane occultari incipit: ut sunt Venus & Mercurius directi & Luna tantū. Venus enim progressiua, cum se soli propter motus uelocitatem coniungit, occidit occasu matutino, quia ante solis exortū mane in oriente obrutibus sese ingerit, postea appropinquando soli disparet & tandem se soli iungit per ueram coniunctionem & omnino aliquamdiu latet. In exemplo. Anno gratiæ 1525, circiter festum Ioan. Baptistæ sol tenebit 10. gradū cancri, Venus. n. eiusdem signi: apparebit igitur mane Venus ante solis exortum in oriente, postea per plures dies Iulij latebit, & prima die Augusti soli cōiungetur. Mercurius uero cum directus longe à sole abest puta 20. gradibus 21. 22. 23. 24. usque in 28. mane (et si propter eius paruitatem difficile se uisui ingerat) mane solē antecedens apparet, postea deperit. In exemplo. Anno 1524. in die natalis Christi, sol in 18. gradu capricorni. Mercurius in 20. sagittarij præcedit solem 24. gradibus, postea in Ianuario sequente occultatur & 29. de eiusdem solis coniungitur. Luna ante coitum cum sole biduo aut triduo mane apparet, post perditur & se soli iungit Gratia exempli Anno futuro 24. circiter diē 22. Decembris. Luna mane uidebitur deinde soli uicinans 24. perditur & 25. die natalis Domini mane soli coniungitur.

Occasus heliacus.

Hæc definitio est satis restricta, ut supra proxime annotauimus.

Occasus matutinus.

Veneris matutinus occasus.

Mercurij occasus matutinus.

Lunæ matutinus occasus.

Vespertinus occasus heliacus.

Vespertinus occasus Heliacus est, cum signum, sydus aut stella solis radios ingreditur, propter accessum eius ad solem, uel solis ad eam, uesperis post solis occasum incipit occultari. Exempla de ipsis signis ex prædictis sunt nota. Quod enim signum sol ingreditur, id afficitur occasu heliaco uespertino. Quia antea post solis deciduum uesperis uidebatur in occidente & postea propter solis accessum incipit latere. Idem intellige de signorum imaginibus: De stellis erraticis & fixis exempla sunt facillima. Luna aut occasum uespertinum nō habet quia non accedit ad solem sed recedit. Vnum Virgilij supra ex primo Georg. nondum expositum repetam. Id.

Duo cœli ca-
nes.

Procyō minor

Canis maior
sydus.

Canis stella sin-
gularis.

Syrius aut sy-
rion.

Canicula.

Alhabor.

Plinius.

— Et aduerso cedens canis occidit astro.

Aduerte duos in cœlo esse Canes. Vnus procyon Græco uocabulo, *πρό* .i. ante, uel *πρό*, id est, præ aut *πρόπρος*, id est, prior & *κύων* seu *κυνός* canis, id est, prior canis. Quia aliū præcedit, quare antecedens dicitur, & minor. Habet enim dumtaxat duas stellas: & nil facit ad propositum. Porro Plinius lib. 18. cap. 28. dicit, quod apud Romanos non habet aliud nomen, nisi caniculam hanc uelimus intelligi, hoc est minorem canem. Canis alius, est maior, qui proprie appellatur canis in se recipit stellas 18. Vna quæ in eius ore est fulgentissima & in ultimo luminis etiã uocatur canis, Syrius & canicula. Arabice Alhabor, Syrius ut Hygino & cōmentatori siciliensi placet, propter flamme candorē, quod huiusmodi sit ut præter ceteras lucere uideat ad stellã syrium, quam cū sol accessit duplicatur calor ipsius & languore afficiunt corpora humana. Hanc latini caniculam uocant, quia quamdiu sol in ipsa est pestifera est. Id satis indicat Plinius lib. 2. ca. 40. Inquiens. Nã caniculæ ex ortu (intellige quo ad uisum) accendi solis (uapores. i. calorē solis in caniculæ exortu augeri) quis ignorat? cuius syderis effectus amplissimi in terra sentiunt. Feruent maria ex oriente eo, fluctuant in cellis uina, mouentur stagna. Orygem appellat Aegyptus ferã, quam in exortu eius cōtra stare & cōtueri tradit, ac uelut adorare cū sternuerit. Canes quidē toto eius spatio maxime in rabiem agi, nō est dubiū. Accedit idem lib. 14. ca. 18. his uerbis. Vna in apothecis canis exortu mutantur quædã, posteaq; restituantur sibi. Et idem libro 18. ca. 28. Deinde post ridie fere ubiq; cōfessum inter omnes sydus indicabis, quod canis ortum uocamus, sole primam partem Leonis ingresso. Hoc fit post solstitiū 23. die. Sentiant id maria & terræ, multæ uero & feræ. Nec id latuit Lucanum 10. Pharsaliæ.

Lucanus

Rapidos (inquietem) qua syrius ignes
Exerit.

Syrius enim exerit emittit uel aperit rapidos ignes .i. uiciatos, uel ad furorem incitantes ignes .i. calores, uel exerit. i. extrahit: duplicato enim calore corpora dissoluunt & uaporantur. Quo fit ut canis morbis corpora afficiat. Quare diebus canicularibus molestæ sunt purgationes. Quod poeta paucis indicat cum dicit: aduerso astro, id est, noxio pestifero.

Oryx
Author dena-
tura. re.

Plinius

Scito quod Oryx, orygis penultima correpta (ut ex libro de natura rerū colligitur & ex Plinio libro 8. cap. 53. & libro 10. cap. 73.) est bestia de genere caprarū magnitudinis hirci, cui ex parte est similis, uillum habens sub mento, cuius uilli contra naturam aliorum animalium uertuntur uersus caput. Plinius ait,

Orygem perpetuo sitientem Africa generat, ex natura loci potu carentem, cū

mirabilis modo ad remedia sitientium. Namq; Getuli latrones eo durat auxilio, repertis in corpore eorū saluberrimi liquoris haustu uescis (hactenus Plinius) dictarum bestiarū infuso pro parte modica utuntur. Hæc bestia (sicut Aegyptij tradunt) in exortu caniculæ naturaliter tripudiare uidetur, compage corporis eius uisibiliter sentiente, quod imber & frigus abiit, instentque uapores ignei caloris ut uestiatur terra floribus, herbasque proferat & fructus. Est autem impatiens frigoris: Vnde nec frigus nec niues facile sustinere potest. Ex his palam est, quod Plinius est mendosus in uerbo cōtristari, sed legendum est contra stare. Neque legendum est cum sternuerit, id est, post longam dormitionem euigilauerit, sed sternuerit. Teste enim Aristotele, caprarum genus est ualde uigil naturaliter, parum enim dormit & de facili excitatur. Legendū est igitur cum sternuerit. Ille sane obtutus eius in caniculam defixus, sternutationem mouet. Et hæc fera uidetur sydus adorare cum sternuerit. Sternutationem inflato est, quæ à pectore exurgens totum caput concutit. De ea fera scribitur Deuteronomii decimo quarto, & numeratur inter animalia munda, Iudæis ad

Plinius emen-
datur.

Caprarum ge-
nus.

Sternutatio.
Deutero.

A esum cōcessa, Esaiæ 51. numeratur inter animalia immunda, ubi dicitur, Filij tui proiecti sunt, dormierūt in capite omnium uiarū sicut oryx illaqueatus. Sed me iudice, Oryx æquiuocū est, & in Esaiā significat glirē qui somno magno sopif. Sat est. Pro intellectu Virgilij notanda sunt Plinij uerba lib. 18. ca. 29. hæc. 4. Calend. maij canis occidit sydus & p se uehemens, hoc est 28. die Aprilis. Eo die, tempore Plinij, fuit sol in Tauro circiter septimum gradū. Imago autem canis in Geminis. Et canis stella in ore, teste Ptole. dict. 8. circa 17. aut 18 gra. Geminorū. Reduc igit in instrumento canem, potissimū stellam canem, Syriū aut caniculam in locū quo tpe Plinij stetit, puta circiter 17. aut 18. Geminorū, locato cōp. 7. gradu Tauri in horizonte occidentali. Est quidē canis stella supra horizontem sed in Italia uisui subtrahit, qui præteritis diebus post solis occasum apparebat. Occidit igit occasu heliaco uespertino ex eo, q̄ sol ad stellā accedit. Vult igit Poëta minora semina terræ cōmittenda quando sol ingressus est Taurū. Et quando canis cedens, id est, incedens aduerso astro, id est, noxiō aut pestifero astro, hoc est, canis ipse qui est noxiū astrum nō semp sed tunc cum occidit occasu heliaco uespertino. Vel sic & melius. Cum canis, id est imago canis, cedens, id est, incedens aduerso astro, id est, cū syriō noxiō astro occidit occasu heliaco, id est, non uidetur a nobis post solis occasum, Nō intellige q̄ canis incedat suo motu uersus solem & eiusmodi incessu incidat in radios solares patiēdo occasum heliacum uespertinū. Sed contrā sol uelocitate sui motus incedit uersus canem habentem aduersum astrū & eundem reddit nobis inuisibilē. Hæc expositio consentanea est dictis Macrobij libro primo de somnio scipionis. Postea sol indies propius accedit ad canem, quare magis latebit. Tandem cum sol 27. uel 28. gradum cancri adierit, quod tempore Plinij fere usuuenit 10. uel 11. die Iulij, fit cōiunctio horizontalis solis & canis. Dein recedit sol à cane secundum signorum ordinem & incipit canis modicum oriri, licet non uideatur, & deinceps plus oritur. Vt supra dixit Plinius in §. Deinde postridie &c. Et ita augetur ortus canis usq̄ dum mane ante solis ortum apparet, & dicitur exortus canis: de quo supra in capitulo Plinij. Iam caniculæ exortu. De his ortibus & occasibus hæc sunt carmina incerti tamen authoris.

Cosmicus est ortus cum sol emergere quærit,

Ipsiū oppositum lapsus ad ima gerit.

Chronicus est lapsus cū sol in uespere tabet. (id est, deficit, id est, iam occidit)

Illius oppositum chronicus ortus habet.

C Heliacus signo datur ortus sole remoto

Illius occasum proximitate noto.

Verum in hoc exercitio candidus Lector tertium canonem minimè negligat qui incipit. Postremo summopere aduertendus est locus &c. Instrumentum enim, puta sphaera materialis aut sphaera solida, rectificandū est secundum latitudinem loci ad quem scriptor aut poeta stylum direxit. Vt si optas experiri ortus & occasus ad Italiā, uerificabis instrumentum ad latitudinem. 42. aut 43. graduum, si ad Atticā ad 37. Si ad Aegyptum ad 28. 29. 30. & sic de reliquis. Id facile addisces ex opere Geographico Ptolemæi. Quod si hunc canonem neglexeris decipies crebro te ipsum & alios. Hi ortus & occasus poetici dicuntur, quod poetæ illis frequentius utantur. Iccirco nihil mirum uideri debet, si poetarum, adducendo carmina eorū, hoc in loco in réque sua, sumus plurimum suffragijs usi. Ouidius libro Fastorum præ alijs de his tractat rebus. In summa de ortu & occasu duodecim signorum zodiaci & partium eorundem de Lyra, corde Leonis, Delphino, Boote, Coruo, Pegaso, Corona, Pleiadibus, Hyadibus, Cane, Orione, Aquila. Longam profecto fecimus in hoc tractatu

Oryx.
Intellectus me
trorū Virgilij.

Macrobius.

De usu Poetarum.

Summarium
Ouidianum.

Excusatio digressionis.

digressionem. Nectamen (ut speramus) inutilem. Nouitijs enim Plinianos D
 libros aduentibus nonnihil suffragij (ut debemus) prestare uoluimus. In quibus
 Summariū Pliniani. Summatim ex Plinio de ortu & occasu stellarum Eraticarum, & duodecim signorū nihil, demptis Cancro, Libra, scorpione & piscibus, Sed de his plura, scilicet, de ortu & occasu Aquilæ, Arcturi siue Bootis, canis minoris, qui Procyon uocat, canis maioris, Coronæ & fulgentis eiusdem, cordis aut pectoris Leonis, Delphini, Fidiculæ, Hædorū, Hyadum, Orionis & gladii eius, Sagittæ, Vergiliarū, Capellæ, Spicæ, Vindemiatoris, & cōmissuræ Piscū.
 Sūma totius capitū. Titulo capitū plusq̄ satis exposito, ad caput ipsum accedo. Quod in summa hoc habet. Quinque paralleli de quibus supra abunde est dictum, diuerso modo se habent respectu diuersorum horizontū, quo ad apparere & delitere, hoc est, quo ad arcus eorū supra & subter horizontes. Aliter enim (ut paucis dicatur) se habent in sphaera recta aliter in obliqua siue decliui. In recta siquidem, iuxta Græcorum sententiam, nō omnes quinque reperiuntur, ex quo in ea omnia astra oriuntur & occidunt, desunt duo circuli, scilicet, septentrionalis & antarcticus, quorum officium est, aut astra perpetuō apparentia aut perpetuō delitescētia continere. In sphaera autem obliqua secundum uarias latitudines, uariantur & hi circuli iuxta portiones alias subter & supra horizontes existentes, ex quibus uarię dierum artificialium & noctium quantitates cōcluduntur. Annorandum igitur, quod in omni sphaera, hi duo circuli æquinoctialis & horizon, sese mutuo secant in duas partes æquales, quare cum sol ad æquinoctialem peruenerit, inducit æqualitatem diei & noctis in omni terra. Quia medieta circuli quam sol ibidem describit sic se habet, q̄ eius altera pars est supra terrā, & altera pars subter. Est enim regula, cum duo circuli æquales sese secant semper per æqualia secant. Sed æquinoctialis & horizon sunt duo circuli æquales sese secantes. Igitur, In sphaera recta omnes circuli æquinoctiali utrinq̄ æquidistantes, numerando etiā 192. a principio capricorni in principiū cancri, & a cancro alios 192. in principiū capricorni sic se habent, q̄ eorundē una medieta est supra terrā altera sub terra. Quare diei & noctis equalitas semper uat siue sol ab Ariete in aquilonem, siue à Libra in austrū ierit. Cōtra in sphaera obliqua sol ab exordio Arietis in septentrionē uergens, maior portio circulo

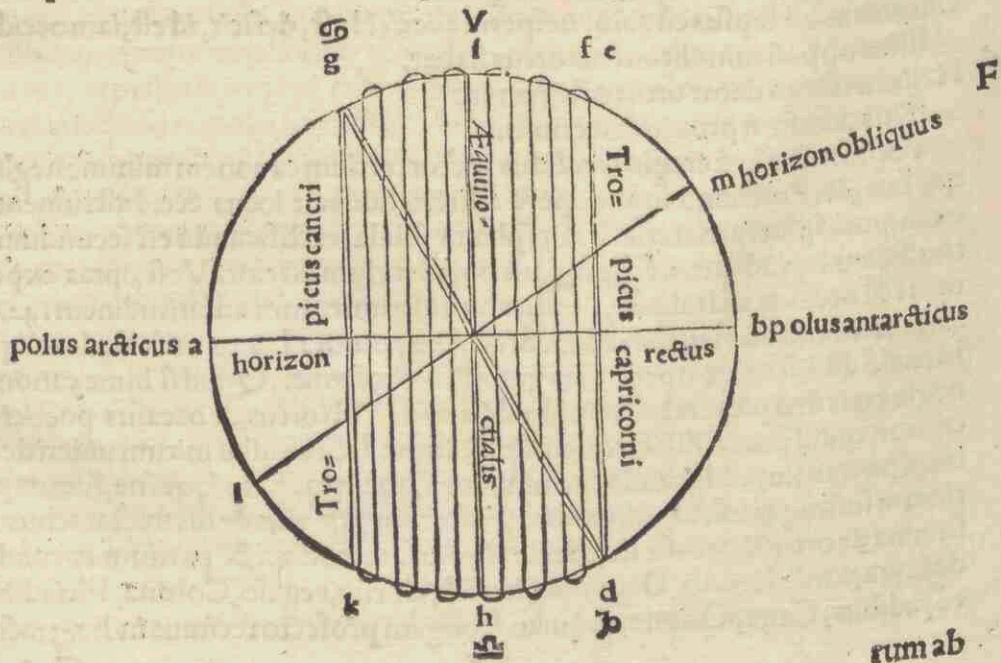
Summariū Pliniani.

Sūma totius capitū.

Parallelorum

De horizonte & æquinoctiali in duplici sphaera.

Regula.

A rā ab eo descriptōrū est supra horizontē & minor subter: Quare dies maior nocte cōcluditur. **A** Libra uero sol in austrū pergens circulos describit quorū maior portio sub horizonte, minor supra: quare noctes dies excedunt. Harum rerū oīm ocularis demonstratio fit, aut p organū sphaeræ mundi, aut in plano facile & pulchre. In hoc capite Proclus præcipue determinat de equidistantibus in sphaera obliqua, rectā uix digitulo attingēs. Et quia Græcus fuit græcorū loquit̃ more de duobus circulis minoribus polaribus. In sententiā sic. Septentrionalis circulus quem nos arcticū, borealem & Aquiloniū appellamus, totus est supra horizontem (intellige de his qui in septentrionē sedes posuere). Huius officium est astra & sydera perpetuo apparentiā diffinire. E regione antarcticus circulus aut Notius, Austrinus, meridionalis nominatus, totus sub horizontē latet: Horum fac periculum in sphaera. Deīn Proclus in uersiculo, solstitialis autem Tropicus, prosequitur de tropico solstitiali, quem nos circulum solstitij æstiuū, Tropicum septentrionalem, æstiuū, & cancri uocamus, qui in omni tractu uersus septentrionem sic se habet: Quod maior eius portio sit supra horizontem, minor subter: Quare dies quos sol super his describit longiores sint noctibus. Et crescit dies maximus de minuto in minutum, de hora in horam, a prima latitudine unius gradus usq; in latitudinem 66. graduum & 19. minutorum tempore Procli, nostro autem in 66. gradus & 30. minuta. In qua dies artificialis cōpletur 24. horas præcise & uocat̃ unus dies continuus. Qui in sequentibus latitudinibus in plures dies continuos crescit. Quemadmodum supra habitū est. Huius circuli officium secundum Græcos est determinare diem maximum æstiuum. Et ponit author duo exempla. Vnum de sua habitatione. Alterū de Rhodo. Scito Proclum scripsisse ad Græciam eiusq; latitudinem. 41. graduū, cum qua quadrat sua tropici diuisio in 8. partes, & cum nulla alia siue maiori siue minori. Est autem Macedonia huic latitudini subdita. Testis est Ptolemæus in tabula insigniorum regionū & prouinciārum chartæ uniuersalis Geographiæ. Et idem lib. 3. cap. 13. & Tabu. 10. Europæ. Diuidit igitur Proclus, pro maximo die eliciendo, Tropicum solstiale in 8. partes æquales, de quo sic diuiso, affirmat tres partes continuo esse sub horizonte & quinque supra. Et bene dicit. Fac huius rei periculum distribuendo hūc Tropicum in octo partes æquas, sphaeræq; rectificata pro latitudine 41. grad. & uidebis ueritatem. Ex hac partitione author proclamat diem longissimum in sua habitatione habere horas 15. & noctem 9. Quod sic probatur. Omnis dies artificialis cum sua nocte completur 24. horas æquales, & ter octo faciunt etiam 24. quare tribus horis cedit una pars de circulo in 8. distributo: Et ex consequitione quinque partibus respondent 15. horæ, diei maximi mensura, & tribus partibus nouem, nocti breuissime aptandę. Ecce uenatio maximi diei & minime noctis pro habitatione authoris. Et probat idem dictum suum autoritate Arati, qui Phænomena conscripsit. Duos legimus Aratos, alterum ducem Sicyoniæ regionis Peloponnesi. Cuius ciuitas insignis Sicyon. De utrisq; Ptolemæus lib. 3. ca. 16. Tabu. 10. Europæ. Et Sicyon pro ciuitate apud Plinium & Strabonem. Aratus igitur sicyonius uir admodum potens in patria sua, tyrannis maxime infensus, de quo alibi plura: nihil facit ad propositum. Alterū Aratum legimus poetam uersificatorē, philosophū, Astronomū & medicum doctissimum. Natus ex Athenodoro patre & matre Lenodora, ex sole urbe Ciliciæ, de qua Ptolemæus lib. 5. ca. 8. Tab. prima Asiæ. Nunc Pompeiopolis appellata. Vnde Aratus dictus est Solensis à solis ciuitate. Vixit cum Antigono rege Macedoniae & Phila uxore eius familiariter. Floruit 124. Olympiade, ante Christum incarnatum circiter 282. annis. Hic inter cætera Græce scripsit ad Macedoniae Phænomena, quæ à Cis

Ue figura præcedens habent. Septentrionalis circulus.

Solstitialis tropicus.

Tropici solstitialis officium

Macedonia. Ptolemæus

Duo Arati. Aratus dux.

Aratus Solensis.

Sole ciuitas quæ Pompeiopolis.

cerone & Germanico Cæsare in Latinum conuersa sunt. In quibus de tropico
solstitiali ita loquitur.

Thomas Lina
crus Britanus
interpres.

το μὲν ὅσον τε μέγιστα δὲ ὀκτὼ μετρῶντος
πέντε μὲν ἐν διασφίεται καὶ ὑπὲρ τῆς γαίης
τὰ βία δ' ἐν περὶ τῆς θέρους δ' εἰς ὅσον αἰσίου.

Quos Thomas Linacrus Britanus

Cæsar Germa
nicus.

Huius in octonis dissecti &c.

Vt in textu supra. Hæc metra (ut fe
runt) antea Cæsar Germanicus in Arato suo sic transtulit.

Hunc octo in parteis si quis diuiserit orbem

Quinque super terras semper fulgere notabit.

At tres sub terris, breuib; que latere sub umbris

Hoc cancerum tetigit cum Titan orbem; imete

Aestatem rapidam, & soluentes corpora morbos.

Paucis ante elapsis, cū hæc scripsimus, sic profaicè Arati metra hæc sunt uersa.

Hæc sane (quantus quantus est) per octo partes menso

Quinque quidem diurna uoluuntur in supremis terræ

Tres uero in parte inferna. Aestatis autem in ipso conuersiones sunt.

Hæc omnia eandem habent sententiam, de qua iam supra diximus. Secun
dum exemplum quod author adducit est de Rhodi insula. Est autem Rhodi,

Rhodi.

Plinius.

Strabo.

Diodorus Sic.

Solinus

Pompo.

Ptolemæus.

Rhodos, Rhodis insula in Carpathio aut Lycio mari sita, de qua plura Plinius
lib. 5. ca. 31. Et Strabo lib. 11. Diodorus Siculus lib. 6. Solinus ca. 21. Pomponius
lib. 2. Ptolemæus lib. 5. cap. 2. & Tabu. 1. Asia. Est etiam huius nominis urbs cla
rissima. Sic (ut nonnullis placet) uocata à ῥόδον Græco, Latine rosa: Dum
enim eius fundamentum foderetur, capulus rosæ ibidem inuentus est: olim dis
cta Ophiusa &c. Latitudo insulae est 36. graduum. Proclus iterū uenatur Rhod
diorum diem longissimum ex partitione alia ipsius tropici solstitialis. Eundem
sane partitur in 48. partes, ea ratione, quod 24. horæ diei naturalis constituunt
48. semihoras, uni igitur parti huius circuli sic partiti respondet semihora. Et de
eo circulo sunt continuo 29. partes supra horizontē diei seruientes, & 19. subter
horizontem nocti dedicatæ, uigintinouem partes supra, faciunt uigintinouem
semihoras, hoc est, 14. horas integras & semis, id est, triginta minuta. Ecce maxi
ma diei æstiuæ quantitas; 19. autem partes subter horizontem, faciunt nouē ho
ras & semissem, tempus noctis minime. Huius rei testis est Ptolemæus lib. pri
mo Geogra. ca. 23. in hæc uerba. Decimum (intellige parallelum) horis duabus
& semis differre (intellige faciamus à die æquinoctialis) distantem gradibus
triginta & sex, hicque per Rhodū describitur. Ad idem iam supra lib. 5. ca. 2. &c.

Possent & ego alia plura exempla citare. Puta ubi latitudo est 49. graduum
dies maximus est 16. horarum. Hūc sic uenor. Diuidatur tropicus solstitialis in
sex æquales partes. Rectificataque sphaera ad latitudinem 49. graduum conti
nuo quatuor partes supra & duæ infra horizontem cernuntur. Et huius diuis
sionis pars una ualet quatuor horas, consequens est quatuor partes supra ua
lere 16. horas. Ecce tempus diei maximi pro illa latitudine. Et duæ subter facien
tes octo horas tempus breuissimæ noctis. Ecce. Verum hoc negotium labo
riosum est ualde, pro qualibet latitudine nouam excogitare huius tropici par
titionem, quæ etiam non raro propter horarum minutas uix inueniri potest.
Quocirca Latini facilius procedunt, diuidentes æquinoctialem in 360. gradus,
quem Græci solummodo in 60. partiuntur. Et pro omni latitudine oblata eius
officio maximū diem facillime inuestigant, sine ulla distributiōe tropici solstia
tialis. Præterea si exoptaueris scire, quot partes huius tropici pro omni lati
tudine ab uno gradu usque in 66. sint supra & quot subter horizontem, imagi
nare

Canon de co
gnitione par
tium tropici æsti
ui sup & sub
ter horizontē.

- A** nare eundem tropicū diuisum, iuxta cōmunem Latinorū distributionem in 360. gra. Postea ab obiata latitudinem (quod hodie facillimū est) inquirito diē æstiuū maximū, & pro qualibet hora recipe 15. gra. æquinoctialis: quod in promptu erit, si integras horas in 15. duxeris. Quod si ultra integras horas minuta horaria habueris, pro quibuslibet quatuor minutis recipito unum gradum. Et pro uno minuto horæ 15. minuta gradus, pro duobus semigradum, id est, 30. minuta unius gradus, pro tribus minutis 45. minuta gradus. Hæc omnia in unum colligito, puta gradus integros in unam congeriem, & minuta graduū in alteram, & habebis quot gradus & minuta ipsius Tropici sint cōtinuo supra horizontem, indicātes diem artificialem æstiuum maximū pro illa latitudine. Quibus sublati à 360. gradibus, residuabis gradus & minuta subter horizontem, noctem curtissimā indicantia. Gratia exempli: Offertur mihi urbs Tubinga, cuius latitudo est 48. graduū & ferme 40. minutorum, dies longissimus æstiuus est 15. horarum 57. minutorum: duco 15. horas in 15 gradus & procreo 225. gradus: 57. minuta horæ diuido per quatuor, & emergūt 14. gradus, quos iungo præcedentibus & colligo 239. grad. & pro uno minuto temporis residuo, recipio 15. minuta unius gradus. Proclamo igitur pro latitudine Tubingensi 239. gradus & 15. minuta de tropico æstiuo esse in horas supra horizontem. Quibus à 360. gradibus subtractis residuo 120. grad. & 45. minuta subter horizontem. Haud dissimiliter pro alijs locis & latitudinibus operaberis.

Sequitur. Aequator uero circulus &c.

De æquatore

Supra diximus, quid æquinoctialis, quæ eius nomina, quæ eius officia aut utilitates. Et supra differuimus & probauimus æquinoctialem horizontem in omni sphaera secare in duas partes æquales, quarum altera est supra, altera subter horizontem. Quare cum sol eundem adierit (quod bis quotannis uisuenit) fit æquinoctiū in uniuerso orbe. Quocirca nihil habeo quod addam, præter nonnullas sententias præstantes, de æquinoctijs sonantes. Arati tralatio

Aratus:

At in medio amborum (quantus cani Lactis) (canis, i. candidus)

Subter terram uoluitur circulus, bipertenti similis,

In eo autem dies noctibus æquantur utrisque.

C Marcus Manilius lib. 3. ca. 1. plura metra de ortu & occasu signorū de maximo & minimo die citans, unico uersiculo utrumq; cōplectitur æquinoctiū, tali.

Mar. Manl.

Libra, Ariesque parem reddunt noctemque diemque.

Lucanus quarto Pharsa. de æquinoctio uerno, sic canit.

Lucanus,

Sed postquam uernus calidum Titana recepit

Sydera, respiciens dilapsæ portitor Helles,

Atque iterum æquatis ad iustæ pondera Libræ

Temporibus uicere dies, tunc sole relicto

Cynthia quo primum cornu dubitanda refulsit,

Excludit boream &c.

Ouidius,

Et Ouidius tertio Fastorum, de æquinoctio uerno, sic,

Tres ubi luciferos ueniens præmiserit Eos

Tempora nocturnis æqua diurna feres.

Virgilius primo Georgi. de æquinoctio autumnii,

Libra die somniq; pares ubi fecerit horas

Et medium luci atque umbris iam diuidit orbem,

Exercete uiri tauros, ferite hordea campis.

12. Cal. April.
21. die Martij
quinq; habuerunt finem.
Virgilius,

Aratus

Contuendum, quod is circulus ut praediximus appellatur circulus Solstitialis hyemalis, brumalis, tropicus hibernus, Capricorni, Chimerinos tropicos. Circulus uersilis Capricorni, pro omni latitudine contrario modo se habet respectu circuli Solstitialis, quot enim partibus hic supra horizontem emerserit tot ille subter horizontem supprimitur. Et contra quot partes hic habet sub horizonte tot ille supra. Inde fit quod maximus dies unius respondet maximae nocti alterius &c. Cuius ratio haec est, ex quo hi duo tropici aequidistant ab aequatore unus uersus septentrionem alius uersus austrum, consequens est quod quantum unus eleuatur tantum alius deprimitur. Et hoc facile ex ipsis polis concludi potest. Quantum enim polus septentrionalis in aliqua regione attollitur supra horizontem, tantum austrinus supprimitur sub horizonte. Ex eo quod per diametrum quae dicitur axis mundi distant. Proclo accedit Aratus, dicens. In austrum sol agitur: uertitur profecto ibi.

Hybernus, atque ei tres quidem circumuoluuntur superne Octo partium, quinque uero subterraneae uersantur.

Haec Aratus. **B**

Est igitur secundum Graecos huius tropici brumalis officium determinare minimum diem & maximam noctem. Per canonem uero nostrum supra expositum facillime diffinies partes huius tropici supra & infra horizontem. Trans (seu igitur.

Antarcticus autem circulus.

Hunc supra appellauimus circulum Notium, austrinum, meridionalem. Cuius officium est, secundum Graecos continere & includere astra & sidera nobis nunquam apparentia.

DE MAGNITVDINE AE QUIDISTANTIVM.

TEXTVS
PROCLI.

Sed ex quinque iam memoratis circulis, quorundam magnitudines per ipsis uersum terrarum orbem eadem sibi constant: nonnullorum pro climatibus mutantur, alijsque maiores, alijs minores circuli euadunt. Tropici enim & aequator pares per totum orbem magnitudines seruant: Arctici magnitudine euariant, cum alibi maiores, alibi minores cernantur. Quippe iis qui septentriones uersus degunt maiores septentrionales fiunt, cum polo magis in altum sublato arcticum circulum, qui horizonta contingit, necesse sit assidue maiorem fieri. His uero qui magis etiam ad septentrionem uergunt, interdum solstitialis tropicus in arcticum plane abit. Fitque ut duo circuli, septentrionalis, tropicusque coeant, pro unoque habeantur. Adeo cum magis etiam ad septentriones acceditur, maiores solstitiali tropico septentrionales redduntur: nec finis donec eo uentum sit, ubi polus supra uerticem conspicitur: septentrionalis in horizontis locum cedit, eique in mundi rotatu coniungitur, aequatoris plane magnitudine: Fitque ut tres circuli, septentrionalis, aequator, & horizon eundem situm positumque obtineant. Rursus autem ijs, qui ad austrum habitant, poli humiliores fiunt, septentrionales uero circuli minores: Finis autem decrementi est locus ad austrum nobis situs sub aequatore, in quo poli sub horizonte habentur. Septentrionales autem circuli prorsus euanescunt: Ita ex quinque aequis

A æquidistantibus tres deniq; superant, nempe cum æquatore tropici duo. Neq; enim ob ea quæ dicta sunt, quinq; perpetuos æquidistantes existimandum, sed pro nostra habitatione numerum eorum, existere. Quippe quibusdã in horizontibus tris dumtaxat æquidistantes inuenias. Sunt sane & supra terram habitationes, quarum prima est, in qua solstitialis circulus horizonta contingit, & pro arctico plane habetur. Secunda quam sub polo appellant. Tertia, de qua paulo ante retulimus, quam sub æquatore nominant.

Non raro superioribus lectionibus, cum de quinq; æquidistantibus uerba fecimus, diximus Græcos nōnihil distare à Latinis. Latini sane omnes hos circulos seruant sub eadem magnitudine stabiles, fixos & inuariabiles in omni tractu regionē ue totius uniuersi. Secus Græci qui dumtaxat tres. s. duos tropicos & æquatorem inuariatos custodiunt, reliquos duos, puta septentrionalem & antarcticum, uarijs subijciunt magnitudinibus, modo magnis, modo paruis, iuxta alium & alium climatum aut regionum situm, & latitudinum diuersitatem. Quo fit quod Græci coguntur cōfiteri in sphaera recta solummodo esse tres æquidistantes, ut qui in ea nullū septentrionalem & antarcticū admittunt, eo quod omnia astra ibidem oriuntur & occidunt. In obliqua autem sphaera obuiat eis, quod septentrionalis circulus & tropicus solstitialis nonnunq; coincidunt & in unum coeunt. Accidit etiam quod circulus septentrionalis sequitur tropicū solstitialem & præposterus ordo seruatur. Item septentrionalis circulus coincidit cum æquinoctiali & horizonte. hæc omnia sunt manifesta ex textu. Quod si Græci arguendi essent erroris, dicerem profecto cum Aristotele, paruus error in principio sit maximus in fine. Existimo Græcos in eam incidisse sententiam quod tarde ad eos uenit Astrologia. Inter enim tres sectas Astrologiæ, puta Chaldæam, Aegyptiam & Græcam, quas numerat Plinius lib. 18. capitulo 25. adiungens quartam Latinam, Græca fuit ultima. Testis est Iosephus libro primo Antiquitatum capitulo 15. & 16. Vbi habetur. Abraham apud Chaldæos fuit uir iustus & magnus in cœlestibus rebus expertus, qui cum adisset Aegyptios arithmeticam eis contulit, & quæ de Astrologia sunt ipse cōtradidit. Nam ante aduentum Abraham in Aegyptum, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plantata noscuntur in Aegypto. Vnde etiam peruenisse noscuntur ad Græcos. Hæc ex Iosepho.

C Sed quia, auctore Plinio libro decimo septimo capitulo septimo, Græcis nil intentatum remansit, proprijs sapius uanitatibus (dico cum Plinio libro secundo capitulo 109.) studentes, ut quid noui inferretur, fecere (ut diximus) hos duos circulos euariabiles, concludentes omnem circulum septentrionalem debere includere omnia astra perpetuæ apparitionis. Et contra alterum antarcticū omnia astra perpetuo delitescantia. Sed de his satis.

Duo principaliter notatu digna habentur in hoc capite, primum (quod iam iam exposuimus) est, hos duos circulos, septentrionalem scilicet & antarcticū, diuersas in se recipere magnitudines & euariationes: Secundum, quod quinque æquidistantes non inueniuntur in omni habitatione, sed in nonnullis dumtaxat tres &c. Officio autem sphaeræ hæc omnia obtutui facile manifestari possent.

Duo hic sunt animaduertenda. Primum exugitur ex paragrafo (A. deo cum magis etiam ad Septentriones acceditur maiores Solstitiali Tropico Septentrionales redduntur) id, quod ordo horum quinque circulorum

STOEFLERI
INTERPRE.
Latinorum &
Græcorū æqui
distantes.

Recta sphaera.

Græci arguendi

Tres sectæ a-
strologiæ Chal-
dæa, Aegyptia
Græca & La-
tina quarta.
Iosephus.

Græcis nihil in-
tentatum.

Summarium hæ-
ius capi.

Ordo quinque
parallelorū in-
uertitur.

parallelorum apud Græcos quandoque inuertitur. Est enim eorum ordo qui supra capite. De circulis sphaerae expositus est, is. Primus septentrionalis circulus. Secundus tropicus solstitialis. Tertius æquator. Quartus tropicus brumalis. Quintus circulus antarcticus. Hic autem ordo in certa habitatione inuertitur & fit præposterus. Hoc modo, quod primus est, tropicus solstitialis. Secundus circulus septentrionalis. Tertius æquator. Quartus circulus antarcticus. Quintus tropicus brumalis. Cõtuendum igit, q̄ tria sunt in coelo que respectu horisõtis præpostere quo ad imagines se habent. Sũt primo tria signa zodiaci præpostere orientia & occidentia. s. Taurus, Gemini & Cancer. Taurus quippe à clunibus aut posteriori parte oritur. Gemini à pedibus. Cancer à testudine aut cauda. De quibus Mar. Mani. lib. 2. ca. 3. De signis aduersis in ascensu, sic.

Tria coeli præpostera.
Tria sydera zodiaci præpostere oriuntur.
Macr. Mani.

Quod tria signa nouem signis coniuncta repugnant
Et quasi seditio cœlum tenet: aspice Taurum
Clunibus, & Geminos pedibus, testudine cancrum
Surgere, cum rectis orientur cætera membris.

Quinq; paralleli quandoq; præpostere ferunt ordinem.

Secundo loco, iuxta sententiam Græcorum, nõnunq; solstitialem tropicum sequitur contra ordinem quinque parallelorũ uersus æquatorem circulus arcticus; subleuato enim polo septentrionali 66. gradibus & 19. minutis secundũ priscos aut 66. grad. & 30. minutis nostra tempestate, tropicus solstitialis fit septentrionalis circulus, & in eo loco huic altitudini poli subiecto, uidentur oēs stelle & imagines à tropico solstitiali usque in polum contentæ, puta ambæ uersæ, Draco, cepheus, cassiopea, perseus, Auriga, Bootes totus, demptis cruribus, Corona, Hercules, præter caput & dextrum brachium, Lyra, Cygnus, Equi maioris pedes, Andromeda, præter cubitũ sinistrum, Piscis septentrionalis fere medius, Deltoton, Tauri pars dorsii, collũ & cornu septentrionale, Geminorũ pars maior, Leonis caput & collum. Tertio loco fit uinuersio ordinis in signis ultimæ sphaerae orientibus & occidentibus. Est aut signorum ordo V & II & c. & primo oritur, Aries post Taurus, dein Gemini & c. Hic autem ordo ascensionis signorum nõ seruatur in omni habitatione. Vbi enim polus subleuatur 70. gradibus uel circiter oritur Taurus ante Arietem, & occidit uirgo ante Leonem. Huius rei testis est Ioan. de Sacrobusto tractatu tertio §. Quorum zenith est inter

Signa zodiaci inuerse orientia & occidentia.

Tres habitationes.

circulum arcticum & polum mundi. Secundum aduertendum uenit ex ultimo capitis, ut Proclus inquit, Sunt sane & supra terram habitationes & c. explicat enim duas habitationes in septentrionem expositas & tertiam æquatori suppositam. De habitationibus septentrionalibus pauca & obscura sunt geographorum scripta, præcipue de his (si quæ sunt) quas Proclus hic annotat. Quod adeo uerum est, quod septentrionarius Oceanus ante diui Augusti tempora nõ erat Romanis notus. Quod Plinius lib. 2. ca. 67. his uerbis testatur. Septentrionalis uero oceanus, maiore ex parte, nauigatus est auspicijs diui Augusti Germaniam classe circumuecta ad cimbrorũ promontorium: & inde immenso mari prospecto, aut fama cognito, ad Scythicam plagam, & humore nimio rigentia. Propter quod minime uerisimile est illic maria deficere, ubi uis humoris superet. Hactenus Plinius. Oceano huic plura tribuere nomina, raras tantum hominum habitationes. Ex multis nominibus passim à Geographis recensitis hæc ex capite 13. quarti Plinij annectere libuit. Septentrionalis (inquietis) oceanus (Amalchium eum Hecatæus appellat) à Paropamisio amne, quæ Scythiã alluit, quod nomen eius gentis lingua significat congelatũ, Philæmon Morimarufam à Cimbris uocari, hoc est, mortuũ mare. Inde usque ad Promotoriũ Rubeas. Ultra deinde Cronium & c. Qui de partibus in septentrionem uersis gentibus ueteres geographi scripsere, quorũ codices ad me peruenere, hi sunt.

aliq; Almachium.
Morimarusa.

Scriptores de partibus septentrionalibus.

Strabo

A Strabo præcipue libro 7. Pomponius libro 3. Solinus ca. 30. 31. 32. 33. Plinius libro 2. cap. 67. & idem libro 4. cap. 12. 13. 14. & 16. Dionysius de situ orbis. Priscianus de situ orbis. Et eorum omnium princeps Ptolemæus in suis Geographicis commentarijs. Et Tabulis, scilicet, 1. 2. 3. 4. & 8. Europæ. Et 2. 7. & 8. Asiæ. Ex quibus obtutu certior redderis Ptolemæum cognita terræ septentrionariæ finem posuisse ad eleuationem poli 63 graduum. Quo fit, quod Thulen insulam septentrionalem omnes uetusti Geographi & Poetæ habitati orbis terminū statuunt: sed hæc insula minime subiecta est huic habitationi, in qua solstitialis circulus horizonta cōtingit & pro arctico habetur, ut inquit Author, sed maiorem petit poli altitudinē puta 66. graduum & 19. minorū pro tempore Procli.

Recentiores igitur Geographi qui ad nostra accessere tempora, puta Nicolaus Monachus uel Germanus, ut eius noua tabula uetustis Ptolemæi adiuncta indicat, exempla nobis offert, scilicet, Gothiam orientalem, gentiliter Gotlandiam. Insulam Ventilandiam. Insulam Holrelandiam, & partem Liuoniæ.

Et nostra tempestate supra Scythiam intra Imaum montem, de qua tabula 7 Asiæ, ad arcticum circulum & eius uiciniam plures repertæ sunt hominum habitationes & regiones. Puta, Tataria regnū ingens sub ditione magni Cham uel Chan. Ibi est prouincia cuius incolæ uiuūt sine rege, & bestialiter: sunt fortes, pulchri, carent uino & frumentis, sunt diuites carniū. Est & alia regio longitudine 10. dierum itineris, cuius habitatores sunt idololatræ, habent regem de stirpe magni Cham, à quibus portantur pelles ad nos Christianos occidentales.

Strabo:
Pompo.
Solinus
Plinius
Dionysius:
Priscianus.
Ptolemæus.
Thule.

Nicolaus monachus.
Habitationes
ultra circulum
arcticum Latini
norum.

B Præterea Proclus secundam habitationem, quam sub polo appellat, proponit. Pro qua re contuendum. Extremas mundi partes polis uicinas perpetuo frigore damnatas multi scriptores affirmant, quas Galeortus Narniensis habitari posse cōtendit, asserens non esse uerum, quod causa frigoris sit tantum solis longinquitas, sicut nec caloris propinquitas eius. Sol enim ratione signi in quo est uel auget apud nos illa uel minuit. Præterea rigor (ait) non est circumquaque dispersus, ut in forma circuli orbem ambiat, sicut nec feruor quidē totam excurrit in circuitu terræ plagam. Nam ab alia parte adeuntur poli, ab alia nequaquam, quoniam stellæ fixæ plurimum operantur, & magis in uno loco quam in alio ex prima impositione naturæ. Nam ad polum arcticum uel antarcticum una uia accedere prohibemur, alia permittimur, ubi non est rigoris cōmixtio prohibens. Dicimus itaq; sub polis cōmodam esse habitationē, quamuis ab eisdem polis rigor eductus intemperatam constituat regionem. Nam sicut testimonio Mathematicorum omnis coniunctio per centrum est salutaris, per hoc quod temperata est, ita sub polis quoque licet illi cum obliquitate radiationis regiones infestent, clementiam tamen aëris ex centro subiecti inducunt: perpendiculares enim radij hoc faciunt. Hactenus Gal. Qui reuera plura factis mira asserit, sed horum nullum probat, & plures classici scriptores multo aliter sentiunt. Quare cum Alberto libro de natu. loc. distin. prima ca. octauo, sentiendum existimo quem lege: rationibus enim & experimentis plane ostendit sub polo non esse habitationem hominibus conuenientem.

Habitatio sub
polo.
Galeottus.

Causæ caloris
& frigoris.

Alber. Ma.

C Tertio ostendit Proclus habitationem sub æquatore circulo. Fuit quondam magna altercatio, an sub æquatore diei & noctis sit habitatio conueniens hominibus. Et pro utraque parte sunt authores grauissimi. Partī negatiuæ accedunt hi, Aristoteles secundo Meteoron & eius commentator Auerrois. Ptolemæus secundo Almage. capi. sexto. Albategni, Ametus Alphraganus, Plato,

Habitatio sub
æquatoriali &
authorū etiam
nomina eā negantium.

H

Authores An-
tipodes astru-
entes.

Democritus, Pythagoras, Iulius Firmicus, Cleomedes, Macrobius libro septimo de somnio Scipionis, Virgilius, Ovidius, Tibullius, Lucanus. Et tuentur eam rationibus non paucis, quarum quinque adducit Albertus libro de natu. loc. distincti. prima, capitulo sexto, quem legito. Affirmatiuam partem tenent hi Posidonius, Auicenna, Ptolemæus in libro sibi ad artem sphericam compo-
rato, Apollonius in libro quem scripsit de locis habitatis sub equatore, Ioannes Damascenus in Aphorismis, Albumasar in libro dialogorum ad Sadam, Marcus Venetus diligens orbis indagator, Petrus de Abano Parauiensis differen-
tiarum conciliator, differentia 67. Scotus subtilis in sermone de sancto Thoma. Ptolemæus Claudius in sua Geographia libro septimo capi. secundo & tabu. undecima Asiæ, qui auream Chersonesum & insulam Bonæ fortunæ subdit æquatori. Et eodem lib. ca. 4. & 12. tabu. Asiæ magnā partem Taprobanae insulae æquatori supponit: ubi Nubartha & Nacaduma ciuitates & mons Malea, ubi sunt elephantum pascua etiam ultra æquatorem ad mare usque. Huic quidem opinioni ego semp̄ adiuratus fui, quæ ab alijs & à me alibi abunde est discussa.

DE ORDINE AEQUIDISTANTIVM.

TEXTVS
PROCLI

Quocirca nec ordo quinque æquidistantium circularum idem apud omnes est. Sed in nostro tractu primum sane septentrionalem dixeris. Secundum solstitialem. Tertium æquatorem. Quartū brumalem. Quintum antarcticum. At hijs, qui propius quam nos septentriones incolunt. Primus inter-
dum solstitialis Tropicus numeratur. Secundus septentrionalis. Tertius æqua-
tor. Quartus antarcticus. Quintus brumalis circulus. Cum namque septentri-
onalis solstitiali capatior euadit, necesse est memoratum ordinem seruari.

STOEFLERI
INTERPRE.

Præfens caput de ordine æquidistantium est, quasi illatio ad caput præce-
dens, &c. quare dicit Proclus. Quocirca: & per me supra abunde expositū.
Paucula tamen admonente titulo differere statui. Hæc Aristotelis lib. de or-
dine uniuersi & Peripateticorum sententia est, à primo ente rebus naturalibus
seriem quandam & ordinem inditum. Res sane (authore Boetio libro quar-
to de Cōso. phi. prosa secunda) uere esse dicitur, quod ordinem retinet seruatiq;
naturam, quæ uero ab hac deficit, esse etiam quod in sui natura situm est dere-
linquit. Quare idem libro 1. Meteo. 5. sic canit.

De ordine æq
distantium.
Aristoteles.
Boetius

Quod præcipiti uia
Certum deserit ordinem
Lætos non habet exitus

Horatius.

Accedit Horatius libro Sermonum.
Est modus (inquit) in rebus, sunt certi deniq; fines
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Ganphredus

Et Ganphredus in nouo poemate.
Omnibus est una uirtus seruare modum.
Et in prouerb. dicitur.

Iudicium.
Iob.

Omnibus adde modū modus est pulcherrima uirtus. **Accedunt etiam de**
ordine seruando sacrae literæ. Iudiciū quinto. Stellæ manentes in ordine in cursu
suo &c. Et Iob 38. Nūquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terræ
Diuus

A Dicitur Paulus ad Roma. 13. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Et idem 1. ad Paulus.
Corinthios 14. Omnia honeste & secundum ordinem fiant in uobis.

Quòd si rerum naturalium omnium ordinem & debitam dispositionem enarrare attentarem, plurimi deficerent mihi anni. Quocirca his missis, nonnulla ex professione mea differere uolui. Habet insignis hæc disciplina astronomia excellentem quandam materiam, cœlestem uidelicet corpus, in quod si tanquam speculum direxeris aciem, immensam quandam & uerè admirandam creatoris uirtutem intueberis. In cœlestibus sane cōditor omnium Deus, planetis hunc statuit ordinem Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Cuius ordinis rationem, & præcipue solem in medio eorum locari, explicabo. Est igitur sol in medio planetarum, sicut cor in medio animalis. Nam cor existens in medio corporis, omnibus membris uitam influit. Teste Ptolemæo uerbo 86. centilo. ubi inquit, Sol est origo uirtutis uitalis, quæ est in corde &c. Sic sol existens in medio planetarum omnibus lumen influit, omnes gubernat &c. De ea re audiendus est Hali AbenRagel, parte prima, de iudicijs astrorum, capi. 4. §. de sole. Scito (inquit) quòd sol est lumen & candelæ cœli, gubernator mundi, factor temporū. Et infra. Planeta est magni Domini, potentia, nobilitatis, altitudinis & magnitudinis. Et post plura, Sol est melior & nobilior oibus alijs planetis & altior in nobilitate, quia natura sua operatur in oibus naturis &c. Et post aliqua. Locus suus in cœlo est quartus, s. medius septem planetarū. Sicut rex sapiens, qui p̄ sensum manutinet regnum suū, ut per omnia latera attingat. Dedit Marti suam militiam, & quòd dux esset suæ militiæ: Quia cœlum solis est sub corde Martis, & conuenit natura & calor suus cum natura & calore ipsius. Dedit Ioui sua iudicia, propter temperiem, honestatem, saluationem, & suæ complexionis salutem, & quia non est in eo qualitas mala nec peccandi natura. Dedit saturno regnum: quia planetæ omnes sua lumina mittunt ad eum & suas considerationes. ADDITIO. Saturnus planeta est senum, habentium profundas cogitationes, altam memoriã, cogitantium & inspicientium de rebus antiquis & grauibus, & multarum rerum experientiam, & scientium consuetudines & utilitates regni. Hinc Hermes alloquitur regem. Caueas ne innitaris tantū consilio, sed consule illum qui fuerit bonæ discretionis, & ætatis proceræ: quia in pluribus est expertus. Sequitur in Hali. Dedit ueneri collectionem reddituū, & uendendi redditus & emendi, quia eius cœlum applicat suo & sunt uicini. ADDITIO. Venus planeta est qui rorem genitalem (præcipue in matutino exortu) infundit mortalibus, quo non animantia solum ad multam modam accomodantur generationem, sed uirentia quoque in uarios conceptus disponuntur. Confert ad imprægnationem & generationem prolis. Est planeta gaudij, & amicitia & conuersationis pulchræ cū hominibus per beneuolentiam. Subiungitur in Hali. Dedit Mercurio scribaniam (quasi dicat est archigrammateus) quia status eius est sicut status scriptoris regis, qui uadit quando ille uadit & sedet quando ille sedet. ADDITIO. Mercurius est planeta ingeniositatis & disciplinæ, significat homines artificiosos cū subtilitate ingenij, omnes artes facile apprehendentes, delectantes se in artibus pulchris & profundis: ut est musica, rhetorica, poësis, astrorum & totius matheseos perscrutatio. Quorum significatio est, Ingenium, ratio, facundia, iucunda deceptio, & non raro fraudulenta calliditate decipientes. Ait Hermes ad regem. Cū præcipis scribi chartam aliquam, nō sigilles priusquam legas: quia plurimū reges decipiuntur ex his. Addit Hali. Dedit Lunæ Algazilaticū. Quia est similis Algazilo. i. nuntio regis quando facit sua mandata, & defert ea quocūque præcipit. Ex his partem cōcluditur, Solem in medio planetarū locatum tanquam moderatorem eos

Paulus.

Planetarū ordo.
Cordis uirtus.
Sol in medio.

Ptolemæus.

Hali AbenRagel.

Officiū Martis
Iupiter leguleius Solis.

Saturni officium.

Hermes.

Veneris.

Mercurij.

NOTA.

Officiū Lunæ.
Algazilo.

tundem. Immo omnium rerum mundanarum. Sed de ea re nunc satis.

De ordine 12
signorum.
Quare ab Ari
ete fiat signo-
rum inceptio.

Est praeterea in coelestibus alius ordo in signis zodiaci, is, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo &c. Non dicam impraesentiarum rationem, quare post Arietem signum calidum & siccum sequatur Taurus frigidum & siccum, Dein Gemini signum humidum & calidum &c. Sed id tantum (non ab re) indicabo, quare in signorum ordinatione Aries sit primum signum circuli zodiaci, cui tamen neque principium neque finis assignari possit. Quocirca non magis ab Ariete quam undelibet inchoandum quis recte putare possit.

Prolemæus.

Ad hoc pulchre respondet Ptolemæus in Quadri. tract. 1. ca. 10. Quapropter (inquiens) cum circulus signorum naturali careat principio, uelut & omnis circulus, illius principium signum uernalis æquinoctii quod est Aries posuere. Ab illo, scilicet, initium sumpsere à quo complexio crescit humida: sicut & in animatis prima pars annorum uitæ est tempus, in quo eorum complexio existit humidior. Vbi commentator Hali Heben Rhod. sic scribit. Ptolemæus uult dicere: quod circulus non habet punctum specialem, ut sit principium naturale. Posuerunt tamen antiqui principium à principio æquinoctii ueris, & hoc est signum Arietis. Et infra. Antiqui secuti sunt naturam, & inuenerunt quod humiditas temperata in animalibus est in principio, & propter hoc dixerunt conuenire, ut naturale principium firmamenti sit conueniens ætati eidem, quod est principium ueris. Et hoc quia natura facit res terrenas sequi corpora coelestia, & sic semper sunt ea sequentis. Hæc commentator. Ex his in summa exugitur hæc ratio. Principium zodiaci est ille locus, in quo complexio temporis est humidior cum temperamento tamen, sicut prima ætas animalium est, in qua complexio est humidior, igitur.

Hali Heben
Rhodan.

Albumasar.

Aliam rationem & lucidiorē affert Albumasar in suo Introdu. lib. 2. capi. 5. quæ legito, habet enim pulchrā materiam. Vnde paucis hæc extrahitur ratio. Ex quo in rebus naturalibus primo est generatio & ultimo corruptio: Et generatio longe præstantior est corruptione, quum per illam res acquirant esse, per hanc non esse. Sed quia calidum temperatum est principium generationis & motus animatorum, frigidum autem contra principium corruptionis & diminutionis rerum: Idcirco iuste ab Ariete sumpsit zodiacus principium & non à Libra. Cum enim sol Arietem perambulat, accedit tempus temperate calidum, & incipiunt res generari, augmentari, renouari, uegetabilia pullulare. Teste Ouidio primo Fastorum.

Ouidius.

Omnia tunc florent, tunc est noua temporis ætas.

Et noua de grauido palmite gemma niter. lege supra.

Contra in Libra propter siccitatem & frigus corrumpi, diminui, deficere & arefcere. Sed quia generari, augmentari, renouari pullulare sunt res nobiles & amicae naturæ, contra corruptio, diminutio, defectio, res ignobiles, & naturæ inimicae, ueteres ab Ariete haud à Libra principium circuli sumpsere.

Macrobius.
Ordinis uaria-
tio.
Ordo planeta-
rum uariatur.

Macrobius lib. primo de somnio scip. aliam adducit rationem, quā modo misse certo respectu, in se sumit uariationem. Id paucis exemplis manifestabo: & primo in ordinatione planetarum. Nam cum ab imis sursum tendimus, Luna intererrones est primus, secundus Mercurius, tertius Venus &c. & Saturnus ultimus ac supremus. Cum autem à coelestibus ad hæc terrena descendimus, Saturnus est primus, Iupiter secundus, Mars tertius &c. & Luna infima & uiltima. Iuxta communem hunc uersiculum.

Secundum exem-
plum de 12 si-
gnis.

Post sim, sum, ultima Luna subest.

Secundo, pro exemplo occurrunt nobis duodecim zodiaci signa, quorum ordo respectu diuersorum mundi tractuum patitur uariationem. Nos enim qui

A qui septentrionem incolimus ab Ariete numerationē auspicamur, eo quod sol Arietem adiens nobis tempus uernum aduehit. Septentrionalia sane signa percurrentes donat nobis tempus ueris & æstatis. Contra his qui ultra æquatorem sedes in austrum posuere tempus uernum incipit, cum sol Libram ingreditur, propter accessum solis ad eos. Et sic per meridiana signa transiens illis ipsis constituit uer & æstatem, quare hi signorum initium à Libra & non Ariete sumunt. Inde temporum uarietas emergit, ut meridionalibus autumnus sit in Ariete, cum nobis septentrionarijs uer est. In Cancro hyems, cum nobis æstas. In primo gradu Libræ ueris illis principium est, cum nobis autumnus. In Capricorno bruma nobis, cum illis æstas sit. Sicut enim se ad nos solstitium cancri habet, ita se ad Capricorni tropicus. Ex his etiam infertur quod habitatores meridiei, nostra tempestate ad fidem Christi ductu regum Portugallia cōuersi, sequentes formam Romanæ Ecclesiæ, cum nos Paschale sacrum tempore uerno celebramus, hi autumnus tempore peragunt. Et nos natale Christi in bruma festiuiter tenentes, hi in æstate absoluunt. Et sic de reliquis. Postremo quod nostris quinque parallelis, respectu diuersorum situū terræ, iuxta uarias poli subleuationes alius & alius ordo assignatur, quemadmodum textus indicat, apud Græcos haudquaquam inconuenit.

De quinque parallelorum ordine.

B DE POTESTATE AE QUID Istantium.

Iam uero nec potestates eorundem æquidistantium eadem. Nam qui nobis solstitialis circulus habetur, Antipodibus certe brumalis efficitur. Cōtra qui illis solstitialis est, nobis brumalis redditur. Sed qui sub æquatore degunt; ijs uni uersi tres circuli uiribus plane solstiales sunt, utpote sub ipsam solis orbitam incolentibus. Quamquam si ad se inuicem conferantur, qui nobis pro æquatore statuitur, solstitialis uicem obtinet. Ambo uero tropici pro brumalibus censentur. Namque is demum natura solstitialis circulus, perpetuaque ratione in toto terrarum orbe dici potest, qui proximè habitationem habetur. Quo fit, ut ijs qui sub æquatore agunt, æquator ipse pro solstitiali statuatur, utpote in quo sol supra uerticem agitur: pro æquatoribus autem omnes æquidistantes circuli, uelut per æquas partes ab horizonte dissecti.

TEXTVS PROCLI

C IN hoc capite Proclus tractat de potestate trium æquidistantiū, scilicet, tropici æstiuū aut solstitij, æquatoris, & tropici brumalis; & hoc in comparatione aut respectu eorū, qui diuersas orbis terre partes habitant. Qui quidē æquidistantes non ubique seruant eandem potestatem, id est, eadem officia uel eadem nominationes. Et primo loquitur de duobus tropicis, sic. Hunc æquidistantem quem nos Aquilonij tropicum solstialem aut æstiuū appellamus, ob id cum sol eundē adierit, nobis redditur uicinissimus, atque æstatem affert. At contra hi qui in austrum sedes posuere, memoratum tropicum brumalem uocant, quod sol ab his longius abit, hyemisque rigorem inducit. Sic circulus tropicus in meridiem locatus, austrinis ipsis solstitialis & æstiuus est, nobis brumalis constituitur. Secundo loco pertractat æquatorem, & qui sub eo uitam agunt. Et habet quatuor particulas, Pro quibus annotandum. Supra capite, de sphaeræ circulis, diximus more Latinorum, solstitium bifariam accipi, puta in proprio significato, & extenso uel largo. Hoc pacto solstitialis circulus Gemini modo sumi potest. Primo pro circulo quem sol propter eius maximum recessum ab æquatore tanquam ultimū aut uersus septentrionem aut meridiem describit. Ut sunt tropicus cancri & capricorni, Secundo pro circulo ad quem

STOEFLERI INTERPRE.

Duo Tropici uariant nominationes.

Æquator.

Solstitium dupliciter accipitur.

cum sol accesserit, redditur uerticalis h̄s qui sub eo degunt: & sic Aequator dicitur circulus solstitij. Proclus autem hic sub uno uocabulo, Solstitialis, utrumque significatum comprehendit uniuoce. In uersiculo igitur. Sed qui sub Aequatore degunt, h̄s &c. Hoc habet in sententia: h̄s qui sub Aequatore agunt, hi tres circuli uires & officia ac etiam nomina sumunt solstitialis, diuersis tamen temporibus. h̄s sane sole Cancrum adeunte, circulus cancri recte uocatur solstitialis septentrionalis. Cum autem sol in principium Capricorni deflexerit, dicitur ipsis solstitialis Austrinus. Et demum sole initium Arietis aut Libræ possidente, Aequator eis solstitialis appellatur. Et adiungitur in textu: utpote sub ipsam solis orbitam incolentibus. Scitō orbitam uestigium esse in uis, ex cursu decurrentis rotæ. Et hic per similitudinem dicitur esse uia solis. s. linea, Zodiacū secundum longū in duo equalia partiens, sub qua sol uehitur, ab ea nunquā declinans. De qua in subditis capite de signifero. Hi igitur qui sub Aequatore degunt, dicuntur habitare sub orbita, id est uia, solis. Non quod orbita solis sit eis semper & pro omni eius parte uerticalis, sed propterea, quod eius orbite partes principales & insigniores, puta principium Arietis & Libræ sunt illi ipsis semper uerticales. Quæ quidem principia coeunt cum Aequatore omnium parallelorum nobilissimo; quemadmodum supra ubi de eius officijs egimus, explanauimus.

Prima particula textus.

Orbita quid.

Vide Pli. lib. 2 ca. 68.

Secunda particula.

Tertia particula.

NATURA. Seneca lib. 4. de beneficijs.

Lege Strabo. li. 2. sub finem.

Lauren. Val. Expositio aliorum uerborum.

Cicero.

In uersiculo. Quamquam si ad inuicem &c. Proclus exponit horum trium æquidistantium ad inuicem collationem aut comparisonem, hanc. Circulus quem nos æquatorem appellamus, habitantibus sub eo solstitialis obtinet locum, ad quem duo Tropici collati pro brumalibus habentur, propter maximum solis recessum ab eis. Huius declarationem uide supra in §. Sequitur in canone.

Deinde in uersiculo. Namque is demum &c. Proclus effert Aequatorem inter alios circulos solstiales tamquam digniorem, & ut primarium ac antesignanum. Ad id potes applicare ea quæ supra de dignitate æquatoris explicauimus. ADDO. Naturam nil aliud esse quam DEVM & diuinam rationem, toti mundo & partibus eius insertam. Authore Seneca. Quæ quidem natura indidit æquatori hanc dignitatem, quod cum sol eundem adierit, accidat (res miratu digna) æquinoctium uniuerso orbi: quare ab omnibus mundi habitatoribus appellatur æquator. Et quia in æquinoctio sol omnibus sub ipso æquatore habitantibus in die naturali sit uerticalis, haud indigne, ab uniuersis solstitialis nominatur. Quocirca ob eius nobilitatem situs est in medio, prope utramque habitationem, scilicet, septentrionariam & austrinam, ut eius potestas & uis omnibus facile innotescat. Verba textus hæc. Qui proximè habitationem habetur, aut similia his, exponit Laurentius Vallenſis libro tertio Elegantiarum capitulo quadragesimonono. his uerbis. Comparatiua Aduerbia & superlatiua præter suam constructionem ablatiui & genitiui, ut scribo melius te, & optime omnium, aliquando seruiunt accusatiuo, utique ea quæ à præpositionibus ueniunt illarum naturam seruantia. Cicero ad Octauium. Cur castra medio itinere longius aduersariorum castris & propius urbem mouentur. Idem ad Atticum. Tamen esse officium meum putauit, exercitum habere quam proximè hostem. Sallustius. Proximè Hispaniam Mauri sunt &c. Hactenus Laurentius Vallenſis. Quare hæc particula textus sic exponitur. Qui, scilicet, æquator habetur proximè, id est, prope habitationem, scilicet, utramque: scilicet, septentrionalem & meridianam, uel habitationem, id est,

A id est, habitationes. Ipse enim (ut sæpius diximus) dirimit terram in duo maxima hemisphæria, & per consequens in duas habitationes.

Postremo in uersiculo. Pro equatoribus aut omnes &c. Vult hic, q̄ apud ipsos qui sub æquatore degunt, omnes æquidistantes circuli sunt æquinoctiales, i. quòd sub ipsis sit æquinoctium. Et quia hi sphæram rectam habitant, omnes æquidistantes ab horizonte in duo æqualia secantur. De ea re lege supra.

Quarta particula.

Proclus hic in textu citat Antipodes: pro quibus & alijs contuendum. Terreni corporis moles ingens ualde, in septentrionem & meridiem ab ortu & occasu, quia globosa est, uarias in se recipit partitiones (de quibus sæpius diximus) Inde factum est, ut accolæ ex situs uarietate alia & alia nomina assumant. Omis-
B sis autem in præsentia plurimis, in hoc capite de simul habitantibus ex Alberto Magno, & de Pericæcis, Antæcis ac Antipodibus ex Cleomede differere libuit. Albertus Magnus libro De natura locorum distinctione prima capi, decimo. In terræ dimensionibus ponit ex dictis quorundam philosophorum quatuor habitatorum genera. Quorum primum hic suis uerbis explicabo, his. Dicuntur autem simul habitantes, quorum habitatio secundum sensum longitudinis & latitudinis una est, licet secundum rationem sit diuersa. Vt autem hoc melius sciatur, sciendum quòd horizon est circulus, cuius centrum est centrum habitationis cuiuslibet, & cuius circumferentia tangit undiq; concauum hemisphærij per circuitum, à polo in polum per duo puncta orientis & occidentis diffusa. Et hic quoque horizon est duplex. Vnus quidem secundum rationem acceptus, & alter secundum sensum. Secundum rationem quidem quodlibet terræ punctum suum habet horizontem, cuius circumferentia cœlum in prædictis punctis attingit. Et ideo cuiuslibet puncti habitationis nostræ superius diximus esse diuersam naturam. Et hic circulus licet secundum esse sit mobilis, & moueatur secundum motum eius, cuius est horizon, tamen secundum situm est immobilis sicut & ipsa puncta orientis & occidentis, quæ situ manent & secundum esse uariantur. Et de hoc horizonte non intendimus hic plus dicere quam hoc quod dictum est. Quia sufficientior consideratio ipsius pertinet ad Astronomiam. Horizon autem sensibilis est, qui finit uisum, hoc est, postquam sensibilis est alius punctus orientis & alius occidentis, & alius Aquilonis, & alius meridionalis: Et illius cuius diameter ad plus est duum milliū stadiorum secundum Ptolemæum. Secundum autem uerissimam ipsius deprehensionem tunc cõmuniter deprehenditur uariari, quando semidiameter eius est, quadringentorum uel ad plus quingentorum stadiorum. Et ideo quæcunque ciuitas uel locus elongatur ab alio quingentis stadijs, sensibiliter habet alium ortum & occasum stellarum secundum tempus sensibile & quicumque locus ab alio remouetur secundum latitudinem quingentorum stadiorum, sensibiliter calidior uel frigidior quam alius est: Et sic sensibilis est distinctio proprietatũ latitudinis & longitudinis locorum. Nisi sit impedimentum per accidens aliquod loci ex maribus aut montibus. De quo accidente nos infra tractabimus. In omnibus autem his locis simul habitare secundum sensum dicuntur, quorum secundum sensum est una loci in calido & frigido, in humido & sicco proprietates, ex eadẽ latitudine loci sensibili, & quibus sensibiliter est unus ortus & occasus solis. Hactenus Albertus.

Alber. Mag.

Simul habitantes.

Horizon quid

Horizon duplex.

Horizon secundum rationem

Horizon sensibilis.

Melius secundum Proclum infra ca. de Horizonte.

Attendendum est hic, quod 2000. stadia diuisa per octo faciunt miliaria Italiæ

ca 250, quæ diuisa more priscorum authorum per quinque, faciunt miliaria Germanica cōmunia 50. Vel recentiorum more per quatuor faciunt 62. & $\frac{1}{2}$. Tot

500 stadia, re-
ducitur in mil-
lia. Ita, & Ger.

igitur miliaria uel Italica uel Germanica haberet diameter horizontis sensibilis. Quod autem subiungit, Secundum autem uerissimam &c. Nota, quod 500. stadia per octo diuisa faciunt 62. miliaria Italica & $\frac{1}{2}$, quæ per quinque partita more ueterum faciunt duodecim quasi miliaria Germanica. More nostro per quatuor faciunt 15. miliaria Germanica & fere $\frac{1}{2}$. Hi numeri indicant semidia-

Simul habitan-
tes,

metrum horizontis sensibilis, & terminū huius horizontis. Habitantes igitur intra hos terminos dicuntur simul habitantes. In exemplo. Oppida aut ciuitates iuxta recentiores minus quindecim miliaria Germanica ab oblata ciuitate tanquam centro distantes, earundem habitatores dicuntur simul habitare ut Vberlingenses, Stulingenses, Furstenbergenses, Offenburgenses, Spirenses, Heidelbergenses, Mosbachij, Aulenses, Bibrachenses &c. respectu Tubingen-

Cleomedes.

sium. Post Albertū de simul habitantibus accedo ad Cleomedem, is primo meteorō capitulo, de cœlestibus orbibus, alios tres habitatores terræ pandit, scilicet Pericecos, Antecocos & Antipodes. Periceci igitur, hoc est circum habitates, circūaccolentes, aut circumcolæ à Cleomede describuntur hi, qui in eodem quo-

Periceci qui.

nos temperato climate sub terra creduntur habitare. Recentiores autem obseruatores diligentiores, hoc nostro tempore sic diffiniunt. Periceci proprie sunt hi qui sub eodem parallelo & meridiano, punctis tamen ipsius meridiani è regione positis, habitant. Declaratio. Cum dico sub eodem parallelo excludo Antipodes & Antecocos, quibus & si semper idem qui nobis meridianus est, diuersos tamen semper habent parallelos, latitudine æquali ab æquatore distantes. Periceci enim sub uno & eodem parallelo continentur, quod neque Antipodibus, neque Antecocis in respectu Pericecorum conuenire potest, sed diuersos (quemadmodum infra ostendetur) petunt parallelos. Periceci etiam proprie unum desiderant meridianum, qui parallelum ipsum in duas æquas secant partes. Quo fit, ut parallelo (princípio sumpto ab uno puncto sectionis) in 360. partes distributo, Pericecos distare 180. partibus huius paralleli distributi, hoc est, per diametrum huius paralleli, & habere pedes, contra se inuicem uersos, sed ea propter non dici Antipodes proprie, ut in sequentibus explanabitur. Item Pericecorum habitatio est sub parallelis, qui terram haud quaquam dirimunt in duas partes æquales uel in duo hemisphæria maxima, quod solius æquatoris inter omnes æquidistantes officium est. Teste Strabone libro secundo ferme in fine inquit-

Vnus parallelus Pericecorum

ente. Cum autem æquinoctialis totum duas in partes cœlum secet, & terram diuidi necesse est, ex incumbenti æquinoctiali. Hemisphæriorum aut utrumque & cœleste & terrestre, unum quidem Boreale, alterum autem Australe uocatur &c. Nisi quis sub æquatore circulo in oppositis partibus unius meridiani Pericecos habitare affirmauerit: & id quoque ex data diffinitione concedi oportet. Quo concesso, & Antipodes poni unico tantum parallelo qui Aequator est cōfiteri cogimur, alias Antipodibus duo semper paralleli alligantur. Verum enim uero si antipodibus nihil commune est, sed omnia contrario modo se habent, ut

Vnus meridianus eorundem.

Cleomedes testis est, sub æquatore Antipodes minime quaerendi sunt. Nemo enim est qui nesciat, sub æquatore (eo dempto quod cōtrarijs temporibus diem noctemque habent) omnia alia paria esse, hoc est, eandem & perpetuam diem noctisque quantitatem, duodecim horas æquales nunquam excedentem, simul æstates, simulque suo modo hyemes habere, & alia id genus plura: sicuti in superioribus abunde demonstrauius. Ad pericecos redeo. Quod dixi sub uno meridiano &c. secludo eos qui sub uno parallelo, diuersis tamē meridianis degunt, qui proprie non dicuntur periceci. Fateor tamen Pericecos quandoque minus proprie

Strabo.

De antipodibus.

De antipodibus.

Pericecis unus meridianus que-
re.

Periceci impro-
prie dicti.

qui proprie non dicuntur periceci. Fateor tamen Pericecos quandoque minus proprie

A proprie dici eos, qui sub uno parallelo locati sunt, certis distinctis interuallis sub uno aut diuersis meridianis. Hos uocauit Albertus circulariter habitantes cum inquit. Circulariter autem habitant quorum quidem latitudo cum sit una, longitudo non una & eadem est. Isti enim sub uno parallelo circulo habitant, qui aequalis est in circuitu latitudinis ab æquinoctiali circulo &c.

Albe. Ma. circulariter habitantes.

Pericecos improprio significatu acceptos appellat Albertus oppositè habitantes, Antipodas & Antigenos, in hæc uerba. Oppositè autem habitant quorum unus est parallelus secundum latitudinem eandem, sed non est eis longitudo una, sed potius distant secundum magnam longitudinem quæ potest esse secundum circulum. Hoc autem est quando elongantur per se per totum semicirculum, tunc enim distant secundum longitudinem totam diametri, & uertunt pedes contra se inuicem. Ita, quod diameter intellectualis paralleli circuli per zenith caput & per pedes & per centrum semicirculi transit: & isti uocantur Antipodes uel Antigeni. Et sunt in nostra habitabili sic habitantes omnes qui sunt in uno & eodem climate elongati à se inuicem per totam longitudinè orientis ab occidente nostræ habitabilis. Est autem habitatio talium æqualiter quidem calida & frigida, & humida & sicca, per unam & eandem latitudinem quam habent; non tamen in una hora habent orientem & occidentem, sed potius differt ad minus per sex horas ortus istorum ab ortu illorum. Et similiter occasus &c. Hactenus Albertus. Si librariorum incuria Albertus non est corruptus, eius uerba à ueritate aliena sunt, labiturque cum uetustate potissimum in eo quod Pericecos proprie sumptos ab Antipodibus nihil distare facit. Forsan imitatus Martianum Capellam libro sexto eodem morbo laborantem, qui ea quæ pericecorum sunt Antipodibus ascribit. Pericecos Antipodes appellatans. Non satis mirari possum Alberti incuriam. Nam Antipodes esse sub uno parallelo (Aequatore excepto, si dignum est) à grauissimis authoribus pro impossibili habetur. Taceo quod Antipodibus omnia contraria sunt. Nec statim ad puncta diametri cuiusuis paralleli è regione posita, Antipodes sunt ponendi. Sed de his infra uberius differetur.

Oppositè habitantes.

Prisci uiri alioqui doctissimi, aut Pericecos omnino esse negauere, aut ipsis admissis nullus nobis cõmeandi locus concessus propter nimiam distantia, & anteriectum undique oceanum nauigio insuperabilem. De qua re etiam in subditis dicemus. Exemplis igitur docebimus priscos hos uiros multum aberrasse, patrocinate nobis Ptolemæo principe mathematicorum, & maximo geographicae doctrinae professore. Cui indubitata fides habenda est, teste Strabone in fine secundi. Vbi (ut paucis dicatur) exugitur, terrarum scriptoribus qui ex physica & Astronomia profecerunt, fides adhibenda est.

Priscorum lapsus de pericecis.

Primo igitur exemplo indicabimus Pericecos non usque adeo distare, quin ad eos, nullo prorsus oceano insuperabili obstate, transitus esse possit. Ni forsant gentium feritas, uel locorum passim inuia desertaque prohiberent. Obijce ergo obtutiuo generalem Ptolemæi chartam, & confer oculos ad Cassiterides insulas, stanno, plumboque fertiles, supra Hispaniam, è regione Celtiberiæ in oceano occiduo sitas, quarum media, authore Ptolemæo libro secundo capitulo quinto tabula secunda Europæ, habent in longitudine quatuor gradus. In latitudine ferme quadraginta quinque. Nec poteris mihi in principio huius exempli obijcere, Hunc oceanum in quo hæc insulæ sunt locatæ esse innauigabilem aut insuperabilem, quum ex his oceano enauigato in Hispaniam & alias regiones, plumbi effossi maxima quantitas sit inuecta aut importata. Sumpto igitur, Deo fortunante, principio ab annotatis insulis & animaduerso parallelo

Exempli primum pericecorum.

45. fere gradibus alligato, egressus Hispaniam, dirigo iter per Gallias, perque D
 uicinas Rhetiae, Vindeliciae, ac utriusque Pannoniae, per Dacia & Mysiam. Su
 peratoque ponto Euxino, in quem Danubius sex ostijs ingreditur, si prorsus de
 creuero a memorato parallelo nusquam declinare, per Colchidem, Iberiam at
 que Albaniam gressus dirigo, ad mare Caspium, quo aut eius littore septentrio
 nario transito, prope Bactrianam per Sogdianam & Sacarum regionem, quib
 us Scythia intra Imaum montem imminet, & Scythia trans Imaum Seriamque
 regionem iter absoluo. Vbi Taguri gentes longitudini 180. grad. adhabitant.
 Finitque terra in longitudine Ptolemaeo cognita, ultra quam hodie magna pars
 terrae in cognitionem uenit. Cuius incolae sunt pagani, idololatrae & Christiani
 Nestorini. Si igitur ab accolis Cassiteridum recensuero 180. gradus in paralle
 lo 45. graduum, incido in homines Cassiteridibus Perioecos. Iuxta datam diffi
 nitionem sub uno parallelo & meridiano temperatae etiam habitationis sitos. Ecce.

Cassiteridum
perioeci.

Pro secundo exemplo aduoco parallelum uergentem per 30. gradum latitudi
 nis septentrionalis. Inuestigaturus igitur sub eo perioecos, sumo principium
 in Mauritania Tinganica, & in terra continente a promontorio Herculis, cui
 us longitudo (autore Ptolemaeo lib. 4. capi. 1. & Tabula. 1. Afri.) est propemo
 dum 8. graduu & latitudo .3. A quo sub memorato parallelo progredior in ex
 ortum per utraque Mauritanias, perque Numidiam, Africam minorem, Cyrenais
 cam regionem, Marmaricam, Libyam, Aegyptum, Arabiam Petream & deserts
 tam, Susianam, Persidem, Carmaniam, Drangianam, Arachosiam, Indiam intra &
 extra Gangem, usque in Sinarum regionem, ubi habitant Semanthini sub lon
 gitudine 180. graduum & termino terrae a Ptolemaeo cognita. Cui hodie recen
 tioribus obseruationibus addita est terra in orientem expansa, in 810 fere milia
 ria Germanica communia. Vbi maximus Patriarcha & imperator Indiae Ioan
 nes Presbyter scepra tenet. Est autem huius Indiae terra multum populosa, ob aere
 ris salubritatem. Vnde multi etiam hodie in centum & quinquaginta annos in
 sana ualitudine manent &c. Si igitur a 180 gradibus longitudinis Ptolemaei sub
 traxero 8. gradus longitudinis promontorii Herculis, residuo 172. gradus, quib
 us si de terra Ioan. Presbyteri nobis nunc cognita addidero 8. gradus, colligo
 180. gradus longitudinis, medietatem memorati paralleli, & distantiam per dia
 metrum, & per consequutionem Perioecos, quos quaesiuimus. Deducor enim
 ferme in Omanum locum nobilissimum. Vnde expiscantur uniones & marga
 ritae in magna copia. Habita tandem (ut lectores exemplis opleam) chara
 ta Geographica moderna, in qua Ptolemaei chartae quae uer sum recentes lu
 strationes adiectae sunt, Perioecos uenari erit factu facillimum. Neque illud
 omiserim, Cleomedem & Macro. lib. 2. de somno Scipionis Perioecos dumtaxat
 in temperata zona collocasse, asserentes Torridam aut exustam zonam propter
 nimietatem feruoris uicturis inhabitabilem. Sed quia eandem habitari etiam ab
 hominibus hodie manifesto manifestius est, diffinitio data, eiusdem habitato
 res non excludit.

Omanorum pe
rioeci.

Cleomedes,
Macrobius.

Quae Perioecis
nobiscum com
munia sint.

Canon.

Cautio.

Authore Cleomede, Perioecis nobiscum communia sunt. Primo quod eandem
 temperatam habitamus. Deinde quod eandem habemus aetatem & hyemem,
 atque reliqua anni tempora horaque alias & augmenta & diminutiones dierum
 pariter & noctium nobis cum illis eadem sunt. Quibuscumque enim idem est
 parallelus latitudinis, his eadem est dierum noctiumque uno tempore quantitas.
 In hoc tantummodo a nobis distant, quod neque eundem ortum, neque eundem
 occasum habent. Et quando nobis diei medium est, illi medium habent noctis,
 & e regione. Verum id ultimum moderamini subiiciendum est, tali. Perioecis
 diem & noctem modo esse contrario. Intelligi debet, de his quibus sol oritur &
 occidit,

A occidit. Tales sunt omnes, quibus in hemisphærio nostro septentrionario latitudo minor est 66. gradibus & 30. minutis. Quo fit q̄ his qui sub parallelo 67. 68. &c. latitudinis agunt, constituto anni tempore usuuenit dies unus continuus 24. horas excedens. Sub his igitur parallelis dati Pericæci, diem habent (quia continuus est) uno & eodem tempore. Huius rei probationem habes supra per tabulam egregiam quantitatis longissimi diei æstiu in § 67. 68. 69. &c. Idem intelligendum est in oppositis temporibus de continua nocte. Sed de Pericæcis Hactenus.

B Antœci proprie sunt qui sub parallelis utrimque ab æquatore æquali latitudine distantibus habitant, quibus una & eadem est longitudo ad unum semimeridianum numerata. Dicti Antœci, non ut contrariam ut Antipodes sed diuersam terram habitant. Diuersam dico, de qua Strabo libro secundo in calce & supra. Huius autem diuersitatis causa est æquator, qui dirimit partem terre austrinæ à septentrionali. Nostri enim Antœci sunt siti trans æquatorem in parte austrina. Et qui austrinas colunt partes suos Antœcos habent in parte nostra septentrionaria. Ita tamen quòd à mediatore circulo, hoc est æquatore, æqua distent latitudine. Quibus etiam cõuenit una longitudo, quæ ipsis indicatur per semimeridianum incidentem per capita eorum. Antipodes sane sub uno meridiano & æqualis latitudinis parallelo siti sunt. Opposito tamen totius meridiani puncto habitant. Ita quòd diameter à uestigijs nostris per terræ centrum ducta, ad istorum uestigia pertingat, quod Antœcis est impossibile. Albertus Antœcos uocat coalternatè habitantes. Cuius hæc sunt uerba, Coalternate autem habitare dicuntur, quorum una quidem est longitudo, sed non latitudo ipsorum est una & eadem: & illi sunt qui sub eadem linea habitant meridionali quibus est in uno & eodem tempore sensibilis merities, quando sol accedit ad zenith capitum eorum, in motu diurno, sed tamen non habitant sub eodem parallelo circulo, qui distet æquali latitudine per circuitum habitationis ab æquinoctiali circulo. Et infra paulò. Sed nõ est eis æqualis dies, nec est eis æquale frigus, nec calor, nec siccitas, nec humiditas. Eò quòd non æqualiter dilatantur ab æquinoctiali circulo. hæc Alber. Quòd Albertus sub finem habet: Eò quòd, intellige, id est eo quòd non æqualiter distant in uno circulo ab æquinoctiali sicut circulariter habitantes, sed ab eo distant in diuersis circulis, in diuersis partibus mundi sitis, ab æquinoctiali æqualiter distantibus.

Antœci qui

Antœci Coalternatè habitantes.

C Nobis cum Antœcis conuenit unitas meridiei & mediæ noctis propter unitatem meridiani. Item diei unitas, quæ quidem non est accipienda pariter, hoc est, pro uno & eodem die, nisi bis in anno in æquinoctijs, sed distinctis & varijs anni temporibus, scilicet, in gradibus solis è regione in signifero positis. Gratia exempli, sole tenente quintum gradum Piscium, pro latitudine septentrionali fere quadraginta nouem graduum, diei artificialis quantitas est decem horarum æqualium & semissis: quod nostro tempore usuuenit circiter decimum quartum diem Februarij. In meridiem uero siti, latitudini austrinæ tot graduum subiecti, pro eo iam memorato die hanc quantitatem minime habent sed maiorem, puta tredecim horarum & semissis: in signo autem & gradu opposito, scilicet, quinto gradu virginis, Austrini hi habent consimilem diei quantitatem, scilicet, decem horarum & semissis, circiter decimum nonum diem Augusti. Ecce. Quare de Antœcis (quos Pomponius libro primo in principio Antichthones noiat) & idem de habitabilibus zonis loquens, Reliquæ, dicit habitabiles (intellige zonæ) paria agunt anni tempora, uerũ non pariter,

Nobis & antœcis cõmunia.

Pomponius.

Quocirca cū apud nos est maximus dies, apud illos est minimus, & e regione, D
quod accidit propter contrariam latitudinem. Idem accipiendum est de Antœcis
sitis intra tropicos. Etsi illis non sit tanta uariatio diei & noctis, ex eo quod
æquatori uicini sunt. In ea tamen quantitate, etiam quantilla sit, ut nos cum no-
stris Antœcis, contrario modo se habent, quemadmodum infra exemplo mani-

Accidit etiam Antœcis quatuor temporum uarietas. Vt cum (festabitur,
nobis sit uer in Ariete, Antœcis nostris sit autumnus. Cum nobis æstas in Can-
cro ipsi hyems, in Libra nobis autumnus eis uer, in Capricorno nobis hyems
ipsi æstas. Quemadmodum enim ad nos se habet tropicus Cancrī, Ita se ad il-
los Capricorni tropicus. Contrarietas igitur temporum in uniuersum intelligi
debet per totam hemisphæriorum latitudinem.

Cautela de an-
tœcis habitan-
tibus intra tro-
picos.

Et interim cum in memoria tenemus Antœcos intra Tropicos habitantes, cō-
trario modo (ut iam diximus) hyemem & æstatem habentes, accidere tamen
potest, ut iisdem simul sit hyems, nunquam tamen simul æstas: duas enim ha-
bent æstates propter Geminum accessum solis ad capita eorū. Sicut supra per
canones docuimus; & testes sunt Ioan. de Sacrobusto, in libello de Sphæra
& Martianus Cap. lib. 6. Quod autem una iisdem possit esse hyems, exemplo E
(ut paucis dicatur) explanabimus. Labadium, id est, hordei insula sita in pelago
Indico austrino, auctore Ptolemæo lib. 7. ca. 2. & tab. 11. A sig. habet longitudi-
nem 167. grad. & latitudinem Australem 8. grad. 30. minutorum. Throana uero
urbis in littore magni sinus Indici consimilem habet longitudinem, scilicet, 167.
grad. ac etiam latitudinem septentrionalem coequalem 8. grad. & 30. minutorū,
Quare per diffinitionem datam in his degentes appellantur Antœci. Quum au-
tem sol trans æquatore in austrina signa deflexerit, uicesimū secundūq; fer-
me Libræ gradū adierit, erit Labadijs uerticālis, inducens æstatem, quod nostro
æuo cōtingit circiter 6. diem Octobris. Rursus cum inde abit, & ultra in tropi-
cum Capricorni proficiscens brumaleq; efficiens solstitium gradus 15. & minu-
ta 30. pertransit, hyemem iisdem Labadijs facit, eo modo quo tanta distantia so-
lis hyemem afferre potest. Palam autē est Antœcis horum, id est, ipsis Throanis
ab æquatore in septentrionem 8. gradibus & 30. minutis sitis simul quoque esse
hyemem, cum maximam à se solis habeant distantiam. Inæquales tamen huius-
modi hyemes sunt. Calidior sane horum est, à quorum zenith sol iam primum
discessit, qui maiori interuallo graduum 15. & 30 minutorū in austrum inclinans
abesse nequit, frigidior autem horum est qui in septentrionem eandem habent F
latitudinem, ab ipsis enim sol 32. graduum intercapedine abest, nec abesse am-
plius unquam potest. Id tamen certum est & physica ratio approbat, has simul
hyemes esse, quamquam nulla prorsus intra tropicos tam frigida esse possit hy-
ems, quin illa, quantū ad solis recessum & distantiam pertinet, calidior sit æsta-
te qualibet paralleli nostri altitudinis propemodum graduum 49. Sol uero cū
solstitio brumali peracto incipit in zodiaco ad nos ascendere, rursus parallelum
Labadiorum attingit, sitq; uerticālis, alteram æstatem faciens. Accidit itaque
ut hi duas æstates habeāt, unā cum hyeme, ante quam illi Throani æstatē habe-
ant primam. Simili modo sole apud illos in septentrionem sitos mouente eue-
nit, ut duas æstates & hyemem unam habeant, quando his hyems continua est.

Extra Tropicos igitur agentes omnia anni tempora solis habent, & in Antœ-
cis & Antipodibus cōtrario modo, intra Tropicos autem omnia bis. In his omni-
bus ad instrumenta & tabulas Geogra. recurrendum est, ut intellectum sensuū
certitudine instruamus.

Cautela.

Quod si in meridiem terra reperta esset habitata in 67. uel 68. & c. gradus lati-
tudinis, quemadmodū in septentrionem, dari possent Antœci quibus certo tem-
pore

A pore anni nec dies nec nox simul essent, contra priscorum auctorum placita. Nam cum hi in septentrione habent continuam diem in plures naturales expressum, contra hi qui tenent eandem latitudinem in polim austrinum interrim haberent noctem continuam. Hæc organum sphaeræ mundi plane indicat.

Demum exemplis antæcorū diffinitionem lucidiorem reddam. Scito tamen quod extra tropicos, ex cōmentarijs Ptolemæi nullum plenū exemplum colligi potest. Huius ratio, quod trans tropicum Capricorni ei terra incognita fuit. Adiuvento uero recentiorū chartarum, ultra montes Lunæ, Rapsios Aethiopes & Barditū montem, de quibus Ptolemæus lib. 4. ca. 9. & tab. 4. Africæ, à regibus Portugalliæ inuentæ sunt propemodum innumeræ gentes nudæ, in austrum expositæ, de quibus plura in itinerario Portugallensi. Iubeor igitur his Antæcos inuestigare, uenio ad Peloponnesum, de qua Ptolemæus lib. 3. ca. 16. & tab. 10. Euro. & offendo Methonem urbem, quam Plini. Pompon. & cæteri Methonen nominant, habentem longitudinem 49. graduū & latitudinem septentrionalem fere 35. Consimilem longitudinem & latitudinem meridianam habent memoratæ gentes, modernis chartis id indicantibus. Quare concludo

Rapsiorum.
antæci.

B Methonenses his gentibus esse Antæcos, & contra.

Secundum exemplum, de his qui in tropicos agunt. Offeruntur mihi Ichthyophagi regionis Sinarum, habent in longitudine quasi 180. gradus. In latitudine aut septentrionali 3. Authore Ptolemæo lib. 7. ca. 3. & tab. 11. Asiæ, quibus maximus dies æstiuus est 12. horarum & 10. minorū: iuxta modernam obseruationem: his Antæcos determinare iubeor, optato uenit mihi Sinæ & metropolis Sinarum, quæ Ptolemæo supra docente habet longitudinem 180. gra. Latitudinem uero austrinam triū graduum, sunt igitur Sinenes Antæci Ichthyophagorum. Et cū Ichthyophagi habent diem maximum 12. horarū & 10. minorum, Sinenes habet minimum, scilicet, 11. horarum & 50. minorum, quamquam parua sit temporum differentia. Usque huc de Antæcis sit dictum.

*aliq̄ Thynæ.

Antipodes proprie sunt, qui sub parallelis ab æquatore utrimque æqua latitudine distantibus, aut sub ipso æquatore, sub uno meridiano habitant, sicut ad puncta diametri per centrum mundi euntis. Dicti Antipodes quod pedes obuertant sibi, aut uestigia uertant contra se inuicem. Iidem & Antichthones nominantur à contraria terra habitata. Sunt autem Antipodibus quatuor præcipue conditiones. Prima quod habitant sub duobus parallelis æquidistantibus ab æquatore, quorū unus locatur in septentrionem alter in meridiē, dempto æquatore.

Antipodes q̄.

C & in hoc conueniunt cū Antæcis. Secunda quod sunt siti sub uno meridiano, & in eo cōcordant cum Pericæcis & Antæcis. Tertia quod distant maxima distantia circuli meridiani. i. per diametrū ipsius aut per 180. gradus circuli magni. Quarta ex iam dicta sequitur, quod diameter illa transeat per centrū mundi. Omnes certe diametri circulorum magnorum sphaeræ uergunt per centrum mundi.

Quatuor conditiones antipodum.

Rem ipsam nunc exemplis ornabimus. Et primū sumptum est, ex Geographia Ptole. lib. 4. ca. 6. & tab. 4. Afri. In occiduo Libyæ interioris ponit sinum magnū noiatum Hesperium. Cui ultra æquatorē in austrū, eodem Ptole. lib. 4. ca. 9. teste, ad habitant Hesperij Aethiopes. Ex his nonnullis est longitudo 0. grad. latitudo meridianā 10. uel 11. graduū. Præterea Ambastæ populi regionis Sinarū, de quibus Ptole. lib. 7. ca. 3. & 11. tab. Asiæ, ab Ambasto fluuio sic appellati, habent in latitudine septentrionali cōsimiles gradus cū Hesperijs, in latitudine ue

Secundum exemplū, ex recentioribus chartis (10180. gra. ecce Antipodes. iūctis Ptolemæi; receptū, seruans utrimque habitatis & temperatis, est id. Iaua minor insula recens orientis, linguā habens propriam, in octo regna direpta, omni aromatiū genere referta, trans tropicum in austrū sita, habet in longitudi-

ne 21. gradus, in latitudine meridiana 40. Cui in nostra temperata zona obijci-
tur Corfica, quae alias Cynus in insula in mari Ligustico sita. De qua Ptolemaeus
lib. 3. cap. 2. & tabu. 6. Euro. habens in longitudine 31. gradus, in latitudine uero
septentrionali 40. grad. haec igitur opponuntur uere, quia per diametrum terrae
& in diuersis zonis sitae, etiam temperatis: Igitur incolentes sunt Antipodes.

Cleomedes de
Antipodibus.

Antomi.

Nobis nihil com-
mune cum anti-
podibus.

Natura animarum
fauet.

De aequatore.

NOTA.

Vide canonem
supra de aequa-
tore.

Nacadumque an-
tipodes.

Canon.

Dissentio au-
thorum.

De Antipodibus perbelle scribit Cleomedes, in haec uerba. Quartam nobis
Antipodes qui obiectam e regione nobis habitant temperatam, sunt uero ipso-
rum qui sub terra clima incolunt, quos etiam *ἀντιπῶδες*, quod est humeris auer-
sos uocant, at qui sub terra Antipodes. Omnium namque in terra gradientium,
ad centrum, terraeque medioximum uestigia spectare necesse est. Nam cum sit ipsa
figurae globosae, inferne est medioximum. Unde qui circa nos habitant neutris
quam fiunt Antipodes. Sed qui in temperato sub terra climate habitant, qui e re-
gione nobis obijciuntur. Namque eorum uestigia nostris sunt opposita uesti-
gijs. Et post plura. Verum cum Antipodibus nobis nihil est commune, quod omnia
contra respondeant. Nam sub terra inter nos climata habemus & tempora habe-
mus contraria die noctisque. Idem est de augmentis & diminutionibus dierum. Et
rursus post multa. Quod esse oporteat Antipodes, docet Physiologia, quando-
quidem horum nihil memoratur in historia, & ne quidem accessus est ad eos nobis,
qui contra nos temperatam zonam habent, quandoquidem torrida non potest
a nobis superari. Quae profecto temperata terrae climata aequae quoque habitari
necesse est. Nam animantium amica natura est, & ubicumque cunctis rationa-
bilibus & rationis expertibus compleri animalibus potuit terra, ibi capit optio-
nem. haec tenus Cleomedes.

Placuit priscis scriptoribus, sicuti iam ex Cleomede hausimus, Antipodibus
omnia contrario modo euenire, eosque sub terra in temperato climate sitos. Sed
cum hodie a recentioribus authoribus uiris grauissimis compertum habemus,
sub torrida zona, immo & aequatore animantium esse habitationes a priscis in-
diuersum eunt. Ponentes Antipodes non solum in temperatis zonis, uerum etiam
torrida & sub aequatore. Quapropter ab eo priscorum dicto Antipodibus omnia
accidere modo contrario, eos qui sub aequinoctiali agunt exceptos haberi uo-
lunt, quibus omnia sunt paria, praeterquam quod contrarijs uicibus diem no-
ctemque habent. Eis nempe accidit eadem diei noctisque quantitas, propter per-
petuum aequinoctium. Item simul aetatem, simul hyemem suo modo habere, &
id genus alia. Quapropter concludunt unum tantum esse parallelum, scilicet aequato-
rem, sub cuius ipsius positione Antipodes dantur oppositis uestigijs, a cuius quo-
libet meridiano interfecante, diameter per centrum ducta in eundem meridia-
num & aequatorem, punctus, in contrario hemisphaerio antipodes ostendit.

In exemplo: Nacaduma ciuitas Taprobanę insulae (authore Ptolemaeo lib. 7.
ca. 4. & tab. 12. Asiae) sub aequatore sita, quare latitudine caret, habet in longitu-
dine 128. gra. fere. Praeterea uenio ad prouinciã occidentis Americam appellatã,
ad mandatũ regis Castellae nostra tempestate inuentam, & offendo ibi aequato-
rem cum longitudine 308. graduum, ad habitantes igitur sunt antipodes Nacadu-
mensium: Subtracta enim longitudine Nacadumae, scilicet 128. gradibus, a longitudine
Americae, scilicet 308. graduum, remanent 180. gradus aequatoris, indicantes op-
posita puncta eiusdem, & ex consequitione Antipodes.

In uniuersum igitur dici potest, omni puncto habitato in terra dato, respo-
dere punctum antipodum. Quod si in terram cadit habitatam antipodes ha-
bentur: Quod si in mare (ut plurimum usuuenit) habere posse: puta per nauis
um gubernatores in id punctum incidentes. Sed de his satis.

Grauissimi authores de Perioecis, Antoecis & praecipue de Antipodibus,
saepe

A sæpe diuersa, sæpe pugnantia scribunt. Ita quòd lectoris animus usque adeo distrahatur, ut quid de his tenendum sentiendumque sit penitus ignores. Quare ut Lector aliquatenus tranquillior reddatur de his nonnihil differere libuit. Contuendum igitur, quòd apud priscos semper fuit subtilis inquisitio. Sint ne homines qui sub terra sua uestigia nostris opposita habeant, nec ne? Esse eos euidenti satis ratione ostendit Cleomedes primo Meteoron capi. De cœli orbibus, cuius uerba iam supra recitauimus.

Fuit semp que
stio de Antipo
dibus.
Quòd sint An
tipodes.
Strabo.

Strabo de his libro primo, his uerbis. Pari etiam modo ad Indos etiam Hispanos habitatio, è quibus illos ad orientem maxime, hos aut ad occasum inclinari scimus omnes. Sic Antipodas inter se esse nescij non sumus. Tale autem hoc totum ex solis reliquorumque syderum motu ortum habens &c.

Plinius.

Plinius libro secundo natu. hist. cap. 67. in recentiori 65. sic scriptum reliquit. Ingens hic pugna literarum, contraque uulgi opinionem, circumfundit terræ homines undique conuersis que inter se pedibus stare, & cunctis similem esse cœli uerticem, ac simili modo ex quacumque parte mediam calcari. Illo quærente cur non decidant contra siti, tanquam non ut ratio præstò sit, ut nos non decidere mirentur & illi. Interuenit sententia, quamuis indocibili probabilis turbæ, inæquali globo, & si sit figura pineæ nucis, nihilominus terram undique incolli. Sed quid hoc refert, alio miraculo ex oriente pendere ipsam ac non cadere nobiscum &c. lege caput, pulchrum est sane. Idem de Antichthonibus lib. 6. ca. 22.

Lege Macro
b. lib. 2. cap. 5. &
Albert. lib. de
natu. lo. dist. 1.
ca. 12.

B Ad idem Pomponius Mela libro primo, & Solinus capite 66. In ea sententia est Macrobius libro secundo de somnio Scipionis &c. Et Martianus Capella libro sexto post principium. Item Albertus Magnus libro de natu. loc. distincti. prima ca. 10. qui Antipodes aut Antigenos nominat oppositè habitantes, quos, alij & rectius, periecos appellant. Et idem de Antipodibus libro secundo Meteor. tracta. secundo ca. 11. Accedit & Marcus Manilius libro primo astro-

Pompo.
Solinus.
Macrobius.
Martianus.
Alber. Mag.

nomicon cap. 4. sic.

Alter pars orbis sub aquis iacet, in uia nobis
Ignotæ que hominum gentes, nec transita regna
Commune ex uno lumen ducentia sole,
Diuersasque umbras, leuæque cadentia signa
Et dextros ortus cœlo spectantia uerso.
Nec minor est illis mundus nec lumine peior.
Nec numerosa minus nascuntur sydera in orbe.

C Dissentiunt ab his Theologi, asserentes fabulosa esse omnia, quæ ab alijs de Antipodibus referuntur. Id ipsum ostendentes primo per diuum Augustinum capite nono libri sextidecimi, in hæc uerba. Quòd uero & Antipodas esse fabulantur, id est, homines à contraria parte terræ ubi sol oritur quando occidit nobis, aduersa pedibus nostris calcare uestigia, nulla ratione credendum est. Neque hoc ulla historica cognitione didicisse se affirmant, sed quasi ratiocinando coniectant, eo quòd intra cœli conuexa terra suspensa sit, eundemque locum mundus habeat & infimum & medium: & ex hoc opinantur alteram partem terræ quæ infra est habitatione hominum carere non posse. Nec attendunt (etiam si figura conglobata & rotunda mundus esse credatur siue aliqua ratione monstratur) non tamen esse consequens, ut etiam ex illa parte ab aquarum congeries nuda sit terra. Deinde etiam si nuda sit, neque hoc statim necesse est quòd homines habeat, quoniã nullo modo scriptura ista mentitur, quæ narratis præteritis facit fidem, eo quòd eius prædicta complentur. Nimisque absurdum est ut dicatur aliquos homines ex hac in illam partem oceanum immensitate traiecta nauigare ac peruenire potuisse, ut etiam illic ex uno illo Primo Homine genus

Quòd non sint
Antipodes.
Augustinus.

institueretur humanum &c.

Lactantius.

Secundo id ostendunt per Lactantium cap. 24. libri 5. Diuinarum institutio-
num. Cuius titulus est de Antipodibus, quos ideo esse finxerunt, quia opinati
sunt mundum esse rotundum.

Lucretius.

Theologis assentitur Lucretius libro primo, qui Antipodes negas sic scribit.
Illi cum uideant solem non sydera noctis
Cernere, & alternis nobiscum tempora cœli
Diuidere & noctes pariles agitare diebus.

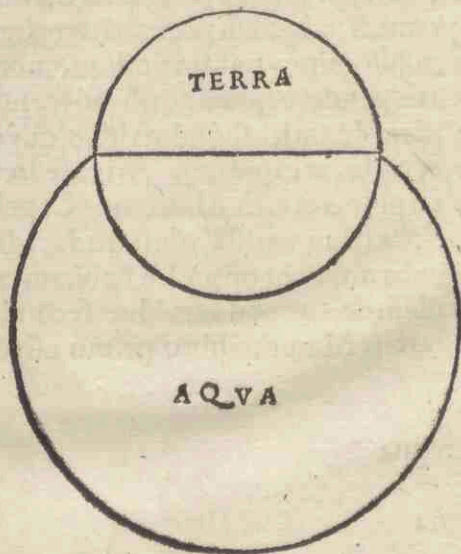
Galeottus Nar

Sed uanus stolidis hæc omnia parturit error &c.

Et inter recentiores adest Galeottus Narniensis libro de incognitis uulgo, ne-
gans antipodes. ex eo, ut ad eos doctrina Christi nunquam peruenire potuerit.

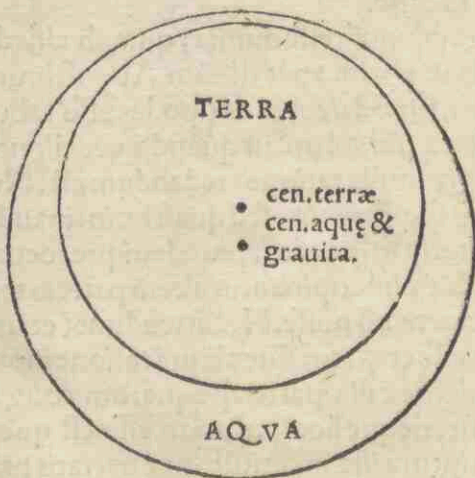
Causæ dissen-
sionum.
Mare reddit
unā causam.

Has authorum dissensiones credo pendere è duabus causis, quarum altera
sumitur ab aqua, altera à terra. Ab aqua hoc est à mari, & hoc bifariam. Aliqui
enim affirmant totū inferius hemisphærium aquis esse tectum, quapropter ab
antipodibus & pericœcis incolis minime posse.

Alij asseruere oceanū circundare ter-
ram in modū cinguli transeuntis à po-
lo arctico per orientem in meridiem &
per occidentem redeūtis in aquilonē.
Huius imaginationē describit Alber-
tus Magnus libro 2. Meteor. tracta. 2.
ca. 11. quē legito. Et hoc pacto in utroq;
hemisphærio esset terra cōtinens & a-
rida. Verū & hi in tres scinduntur dis-
ferentias. Nonnullis asserentibus ter-
ræ molem in duo hemisphæria (ut dixi-
mus) partitam ingenti pelago atq; in-
nauigabili discerni, & nullam in infe-
riori hemisphærio esse hominū habita-
tionem, cū nulla de his sit historia. Alijs
contra dicentibus, sed propter nimiam
distantiam & oceanū innauigabilem
nō posse mutuo cōmeare.

Annotatio à
Stœfleri ipso
hic interiecta,

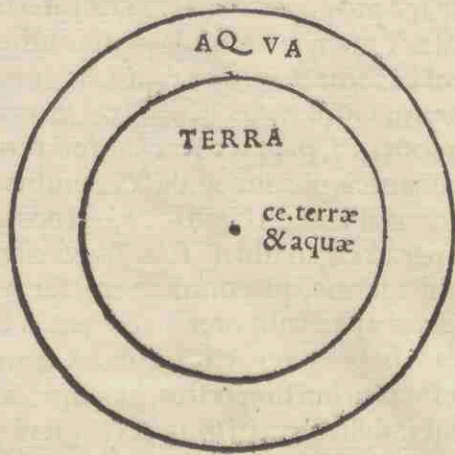

Hic ostendo depictiōem terræ & aquæ secū-
dum Nicolaum Lyranum. Gen. 1. capit. esse
inutilem. primo, quia contrariatur omni-
bus de eclipsi Lunari scribentibus, qui uno
ore dicūt: Lunā deficere propter ingressum
eius in umbrā terræ. Vide obsecro cap. 10.
libri Secundi Plinij. Sed hic oporteret quē
dicere Lunam eclipsari propter eius ingres-
sum in umbrā aquæ pro maiori parte. Um-
bra quā Luna ingredit̃ est turbinata uel cor-
noidalis, quod ad uisum ostendunt oēs eclī-
psēs Lunares: sed hæc depictio nullo modo
procrearet eā in modū turbinis, sed umbrā
gibbosam. Deiciēda etiā illa moderna depi-
ctio Gregorij Reisch Cartusiani & Vadiani
de centro magnitudinis terræ & centro gra-
uitatis: qui cōtendunt ex terra & aquis unū
corpus rotundum efficere. In quo profecto

bene dicunt, sed deficiunt in modo depictiōnis, in quo figurant aquas omnem tegere ter-
ram, neque possunt se in hoc defendere &c.

Alijs

A Alijs asserentibus oceanum esse nauigabilem, ut sunt recentiores nostri Geographi & præcipue nautæ, qui mare undiquaque fere nauigant atque sulcant. Hic candidè Lector accedito Alberto Magno libro de natura lo. & Distinctionis primæ capite duodecimo. Alber. Mag.

Ego eã teneo opinionem, quòd aqua & terra unum habeant centrũ, quod sit centrum uniuersi. Et quoniam abierit aqua postquam fuit à Deo conditor terra discooperta, dico ex Ioan. Damasceno lib. 2. ca. 9. & 10. Cui addo Iacobum de Valentis episcopũ. Et quidẽ Io. Damasce. de orthodoxa fide lib. 2. ca. 9. De aqua, sic habet. Est autẽ aqua unum quatuor elementorũ, optima Dei factura. Aqua elementum est frigidum & humidum, graue & deorsum mobile & diffundi facillimum. Et infra. In principio aqua diffundebatur super omnem terrã. Et infra. Deinde

Damasceus

B præcepit DEVS ut cõgregarentur aquæ in unam cõgregationem. Et dicendo in unam cõgregationem, non significat in uno loco illas congregasse (nam uides ut postea dicat, & consistentias aquarum uocauit maria) sed secundum seipsas in terras separatas, simul factas esse aquas, ostendit hic sermo. Congregatæ sunt igitur aquæ in cõgregationes suas & apparuit (.s. terra) arida. Hinc sunt duo maria quæ circumdant Aegyptũ. Ipsa enim mediã inter duo maria iacet. Et infra. Similiter & ad orientem est mare, quod dicitur Indicũ. Est & Bosreum quod dicitur Caspiũ, sed & stagna hinc cõgregata sunt. Est & oceanus ut fluius quidam circumdans totam terram. Et postquam numerat plura flumina, scilicet, Gangem, Nilum Tigrim & Euphratem, sequitur. Sunt autẽ alij plurimi & maximi fluij quorum hi quidem in mare uahescunt, illi uero in terra consumuntur. Vnde & tota terra porosa est, antrosa, ueluti quasdam uenas habens, per quas ex mari suscipiens aquas, fontes perficit. Et infra. Diuino igitur iussu cõcauitates in terra factæ sunt, & sic in cõgregationes suas conueniunt aquæ, hinc etiã & montes facti sunt. Caput 10. eiusdẽ libri. De terra sequit̃.

C Terra quatuor elementorũ unum est, siccum & frigidum, grauissimũ & immobile à Deo ex nihilo ad esse primò die deductum. Et postquam numerat super quid terra sit fundata, addit. Decet nos in nullo piæ aduersari intelligentiæ, cõfiteri simul omnia à uirtute eius qui creauit contineri, fulciri & cõstringi. In principio autem (scriptura dicit) terra cooperiebatur ab aquis, & terra inculta & absque ornatu: cum præcipiente Deo aquarum receptacula facta sunt, & tunc montes extarunt & diuino præcepto terra suscepit ornatum: omnigenis herbarum & plantarum uarietatibus decorata &c. Et post plura. Sphæricæ autem figuræ nonnulli asserunt esse terram, alij uero conoidem, piniq; præseferre figuram. Minor & longe multoq; minor cœlo est, ut punctum quoddã in eiu smedio pendula &c. hæc Damascenus.

Secunda causa sumitur à terra, quæ ut omnes asserunt Physici, Geographi & Poëtæ, in quinque partita est zonas (de quibus in sequentibus abunde dicemus) quarum duæ uicine polis, inhabitabiles sunt propter frigus ingens. Mediã quæ solis orbita describitur, torrida aut perusta nominata, à Græcis & Latinis scriptoribus, propter æstum & excessiuam caliditatem inhabitabilis prædicatur:

Causa. 2. ratio
neterræ.

Quæ sane torrida determinat duas alias zonas mortalibus habitabiles, quarū una est in septentrionem reliqua in meridiem exposita. Quare hæc, authore Plinii, Macro. Martiano, Pompo. & ceteris, propter solis incendium non sunt peruiæ. Inde inter authores de Antæcis orta est dissensio, ferme in modum quem iam supra de mari exposuimus. Quorū nonnulli Antæcos negant, ob id quod nulla de his est historica traditio. Alij admittunt, sed propter torridam zonam intermediam haud permeabilem, cōuenire non posse. Vt iam memoratis placet authoribus. Verū alij & perustam peruiam probant & cōmeatum fieri posse, hoc modo recentiores loquuntur. Sed cum queritur, cur illorū rarus ad nos transitus sit? Respondent, quod hi suorum terminorum contenti, propter fere omnium rerum copiam, quieti uiuunt, pacisque quam belli magis amantes, plurimi nudi, & in multis regionibus armorū nescij degunt: Nō usque adeo solliciti, an his in locis, ubi nos agimus, hoies habitent. At nos Europei semper anxij, an ubi illi sunt, hoies essent, eosdem aut armis ob gloriæ cupiditatē, aut auaritia, quæ omnia penetrat, puer-

Quare ad antæcos non sit accessus.

Terra insulæ.

His prælibatis antequam ad authores dissidentes particulariter (stingentes &c. accedam, annotandum censeo, terram nostram habitabilem esse insulam, & mari quaqua uersum circumdatam: huius rei mihi plurimi sunt testes, præcipuus tamen Strabo lib. 1. Geogr. in §. quod autem habitabilis terra sit insula &c. quem legito. Et idem lib. 3. ubi eam sæpius insulam nominat, & chlamydis præ se ferre figuram. Adde, ego omnem terram ad hominibus & animantibus habitatam, esse insulam.

Nota hic de Augustino.

Ad authores nunc uenio, & primo ad diuum Augustinum Antipodes negantem, cuius sententiam pro suo tempore approbo. Nam is pater alioqui mathematicis studiosissimus non à ueritate, sed ab incerta & uero nequaquam consentanea ueterum aliquot scriptorum de Antipodibus traditione, cum ratione maris tum terræ (ut supra ostendimus) abhorruit. Neque (me iudice) hi recentiores Theologi audiendi sunt, asserentes. Augustinum cum capite 8. lib. 16. de ciui. Dei, concludat, omnes homines terram incolentes, etiam si monstruosas habeant figuras aut effigies, si modo homines sunt, ex Adam uno illo protoplasto originem sumpsisse. Et ca. sequente 9. Antipodum opinionem uanam & frivolum reiecit atque confutauit. Si enim illi essent hoc modo, quo ueteres eos esse crediderunt, cum nemo unquam nostri hemisphærij eos adierit, Augustinum intulisse ex Adam originem habere nequaquam potuisse. Dico ego, nullum Augustini uerbum in hanc posse trahi sequelam. Immo fere contrarium ex cap. septimo eiusdem libri exugri potest. Si enim animalia sæua, crudelia, & bestia ad remotissimas insulas permissu dei transferri potuerunt, quare etiam non homines domini terræ & animalium, paulo minus angelis minores?

Non sunt audiendi recentiores theologi.

Quod si magnus ille Ecclesiæ Christianæ antistes omnium bonarum artium percupidus, in nostra incidisset tempora, & quispiam eidem indicasset, terram esse propemodum continuam, in qua hominum esset habitatio in 180. gradus expansa, nullo interiecto Oceano in nauigabili aut combusta zona impermeabili, hinc & illinc per diametrum circuli maximi homines habitare (quemadmodum exemplis indicauimus) profecto Antipodes nunquam negasset, sed demonstrationi certissimæ aures præstitisset. Abiecissetque priscorum anilia fabulamenta.

De Lactantio.

De Lactantij capite 24. libri tertij Diuinarum institutionum quid approbem, non mihi satis constat, quod si dumtaxat in Antipodum positione lapsus esset, condonarem: sed quia in cælo & terra errat, ego in sententia eo Ioachimi Vadiani ad Rodolphum Agricolum scribentis, in hunc ferme modum. Videtur mihi Lactantius eloquentiæ suæ uiribus plus æquo quandoque confusus, paulo audacius aut abiiecisse fastu quodam plerumque, aut multo aliter, quam ueritas habeat intellexisse, in hisque magnam sibi inuidiam eò comparasse, quod ita

Lactantius eloquentiæ nimium confusus.

A. ita superbè ita secure dixerit, quasi ipse extra omnē ingenij aleam positus, errare & labi non potuerit, omnium autem errata non solum uidere, sed etiam olfacere sese crediderit. Hic adeo Antipodes refutando ineptit, ut dubitem an cū illa scripsit satis sibi constiterit. Nō enim ea solum, quæ eruditissimæ exploratissima sunt, nescire uidetur, sed probare etiam & asserere illa, quæ, si Antipodes non essent, quod ipse contendit, falsa tamen & absurda esse omnes, qui sunt animi cōpotes, intelligerent.

Age, totum illud caput excutiamus, ut an ita sit, sicut dico facilius accipias.

TITVLVS AVTEM SEV CAPITIS INSCRIPTIO HAEC EST.

De Antipodibus, quos ideo esse finxerunt, quia opinati sunt mundum esse rotundum. Caput est 24. lib. 3. Laetantij Firmiani institutionum diuinarum.

B. Quid illi, qui esse contrarios uestigijs nostris Antipodas putant? nunquid aliquid loquuntur? aut est quisquam tam ineptus, qui credat esse homines, quorum uestigia sunt superiora quàm capita? aut ibi quæ apud nos iacent uniuersa pendere? fruges & arbores deorsum uersus crescere, pluuias & niues & gradines sursum uersus cadere in terram. Et miratur aliquis hortos pensiles inter septem mira narrari, cum philosophi & agros, & maria, & urbes, & montes pensiles faciant?

Miracula orbis à Plinio 6. numerantur. Primum Babylonix muri, Plini. libro 6. cap. 26. habuere in longitudine 60000. passuum, in altitudine 200. pedes, 70. in latum. Secundum, Dianæ Ephesix templum. Plinius lib. 36. cap. 14. & lib. 14. ca. 1 & lib. 16. ca. 41. in recenti 40. & lib. 36. ca. 5. Tertium, Iouis Olympici simulachrum. Plin. lib. 34. ca. 8. & lib. 35. ca. 8. & lib. 36. ca. 5. & lib. 7. ca. 38. Quartum, Pyramides Aegyptiæ lib. 36. cap. 12. per totum. Quintum, Solis colossus Rhodi. Plini. lib. 34. ca. 7. Sextum, Mausoli sepulchrū. Plini. lib. 36. ca. 5. Septimum hic addit Lactantius, scilicet, horti pensiles. Et Macrobius lib. 3. Saturna. capite 15. Hic (inquit) est Sergius Orata, qui primus balneas pensiles habuit. &c.

Stoefleri annotatio.

C. Huius quoque erroris aperienda nobis origo est. Nam semp eodem modo falluntur. Cum enim falsum aliquid in principio sumpserint, uerisimilitudine inducti, necesse est eos in ea, quæ sequuntur incurrere. Sic incidunt in multa ridicula, quia necesse est falsa esse, quæ rebus falsis congruunt. Cum autem primis habuerint fidem, qualia sunt ea, quæ sequuntur, nō circumspiciunt, sed defendunt omni modo, cum debeant prima illa utrum ne uera sint an falsa, ex consequentibus iudicare. Quæ igitur illos ad Antipodas ratio perduxit? Videbant syderum cursus in occasum meantium, solem atque Lunam in eandem partem semper occidere, atque oriri semper ab eadem. Cum autem non perspicerent, quæ machinatio cursus eorum temperaret, nec quomodo ab occasu ad orientem remeant, cœlum autem ipsum in omnes partes putarent esse deuersum, quod sic uideri immensam latitudinem necesse est, existimauerunt rotundum esse mundum sicut pilam, & ex motu syderum opinati sunt cœlum uolui, sic astra solemque cum occiderint, uolubilitate ipsa mundi ad ortum referri.

Quod cœlum sit sphericum & moueatur circulari motu, probat Ptolemæus Diſtictio. prima Alma. lege ad idem Aristotelem secundo de cœlo, & Alber. secundo de cœlo tracta. 2. ca. 1. 2. Ad idem nos in cōmentis. nostris, in sphaeram. Quod autem terra sit rotunda docet Ptole. ubi supra Aristoteles secundo de cœlo. Alber. secundo de cœlo, tract. 4. ca. 9. 10. 11. lege cōmentis. mea. Hester 13. quicquid cœli ambitu continetur. Ecclesiastici 24. gyrum cœli circuiui sola. Plinius lib. 2. ca. 1. Mundum & hoc quod alio nomine cœlum appellari libuit, cuius circumflexu teguntur cuncta, numen esse credi par est. Et idem ca. 2. Formam eius in speciem orbis absoluti globatam esse. Et de eius motu ca. 3. & 4. Cleomedes probat

Stoeflerus

coelum esse rotundū per terrę rotunditatem: Alij ex cœli rotunditate concludunt terrā esse rotundā, De terra. Plinius lib. 2. ca. 66. in nouo 64. Est autē figura prima, de qua consensus iudicat: orbem certe dicimus terrę globum. Primo Paralip. 16. Ipse fundauit orbem terrarum immobilē. Psalmo 93. Iudicabit orbem terrarum in æquitate. Psalmo 76. Illuxerunt fulgura eius orbī terrę. Psalmo 23. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & qui habitat in eo.

Lactan.

Itaque ætherii orbis fabricati sunt, quasi ad figuram mundi, eosque cœlarunt portentosis quibusdam simulachris, quæ astra esse dicerent.

Stœfleri anno
tatio.

Eosque cœlarunt portentosis quibusdam simulachris. Ridet Lactantius cœlestes Asterismos aut imagines, quas simulachra appellat. Diuinæ tñ literæ eas non ridet, sed sæpius nominant etiā in rebus magnis. Job 9. Qui facit Arcturū & Orionas & Hyadas & interiora austrī, Job 37. ab interioribus egredietur tempestas, & ab arcturo frigus. Et ca. 38. Nunquid coniungere ualebis micantes stellas pleiades, aut gyrum arcturi poteris dissipare? Amos 5. & loquitur de Deo, sic, Facientem Arcturū & Orionem. Hanc igitur cœli rotunditatem illud sequebatur, ut terra in medio sinu eius esset inclusa: Quod si ita esset, terrā ipsam globo similem. Neque enim fieri posset, ut non esset rotundū, quod rotundo inclusum teneretur. Si autem rotunda etiā terra esset, necesse est, ut in omnes cœli partes eandem faciem gerat. i. montes erigat, campos tendat, maria consternat. Quod si esset, sequebatur illud extremū, ut nulla sit pars terræ, quæ non hominibus cæterisque animalibus incolatur. Sic pendulos istos antipodas cœli rotunditas adinuenit. Quod si quæris ab ijs, qui hæc portenta defendunt, quomodo nō cadunt omnia in inferiorem illam cœli partem? hanc respondent rerum esse naturam, ut pondera in medium ferantur, uel ad medium cōnexa sint omnia, sicut radios uidemus in rota. Quæ autem leuia sunt, ut nebula, fumus, ignis, à medio deferantur, ut cœlum petant. Quid dicam de ijs nescio, qui cum semel aberrauerint, constanter in stultitia perseuerant, & uana defendunt. Nisi quod eos interdum puto ioci causa philosophari, aut prudentes & scios mendacia defendenda suscipere: quasi ut ingenia sua in malis rebus exerceant, uel ostentent. At ego multis argumentis probare possem, nullo modo fieri posse, ut cœlū terra sit inferius, nisi & liber iam claudendus esset &c. At hic primo suo in titulo, De antipodibus, quos ideo esse finxerunt, quia opinati sunt mundū esse rotundum. Ecce mundū non rotundū esse pro uero & euidenti habuit, ideoque Antipodes ponentium opinionem refutare conatur. Cuius tamen contrarium, de mundi rotunditate ita euidentis est non tam physicis quàm nostræ religionis scriptoribus, id asserentibus, ut piaculum committere merito uideri possem, si rationibus hoc loco adductis probare uellem, quod nemo nescit.

Hactenus Lactantius.
Vadiani uerba.

Hominum uestigia an superiora capitibus.

Audi obsecro, quid à capitis initio dicatur. Aut est quispiam tam ineptus, qui credat esse homines, quorum uestigia sint superiora capite? erras ò diserte Lactanti, & ea quidem in re, quam iuuentutis anni tibi indidisse debuerant. Quis enim uel primis physicæ rudimentis imbutus, nescit omne id quod sua grauitate centro innititur, quacumque parte circumferentiæ locatum sit, deorsum uersus niti? quod autem à centro reclinet, aut se expandat sursum tendere? Cum igitur pedibus in terram uersis centro innitantur, caput sursum proferant, ut nos in cœlum, caput habent uestigijs superius. Nec sub nostro est hemisphærio nisi quod ad usque centrum demittitur, quod cum prætergrederis, omnis linea ducta in quacumque partem sursum tendit. Ideo Aristoteles lib. Meteo. 3. ubi de terræ motus causis fit mentio, Anaxagoram clazomeniū reprehendit, quod sphaeræ tantū partem, quæ supra nos est, sursum esse, & quæ sub pedibus est, deorsum uergere putauit. Stultū, n. est putare ignē in altero horizonte non similiter sursum ferri, sicut in nostro, sursumque ferri quicumque à centro ad circumferentiā tendunt. Nec nisi impropria locutiōe cœlū infra nos esse dicere solemus, uelut Vitru.

Vitruuius.

libro

A lib. 9. ca. 6. Sydera uersabunda latentiaq̄, quæ nobis nō oriuntur sub terra esse ait, hoc est sub horizonte. Porro & hoc Maronis libro Georgicorum primo, ex communi ratione loquendi depromptum est. Cum de austrino uertice loquēs inquit,

—At illum

Subpedibus styx atra uidet, manesq̄ profundi.

Cum reuera, ut Aristoteles quoq̄ asserit libro de cœlo & mundo secūdo, Vertex meridianus sit ex natura rei sursum. Quod poëta doctissimus tamen non ignorauit, maluit tamen ex cōmuni persuasionē ducto sermone utri, aut ueteres, ut sæpe solet, imitari, quàm diuersum asserere. Et paulo post. Nos enim uulgo Austrinum polum respectu arctici, qui nobis ad latus habitantibus erigitur, pressum decliuemq̄ dicere solemus. At sub pedibus esse nemo nisi improprie dixerit. Nisi sub pedibus, hoc est, sub horizonte (ut dixi) intelligas.

Præterea si concedimus Antipodas esse sub nobis, non statim id sequitur, ut credibile sit, eos caput deorsum uersus uestigia inferius habere, quod falsissimum, uerissimum putat Lactantius. Cui hoc friuolo desipere nō satis erat, addidit hoc amplius. Antipodibus datis sequi, ut tota pars terræ apud ipsos pendere, cum nostra iaceat. Item arbores deorsum crescere, pluuias uero & niues, & grandines sursum uersus cadere in terram. Quin & maria, & urbes, agrosq̄ & montes pensiles illic esse. Indigna sunt hæc pudenda errata opere tuo, o Lactanti, utinam quod nesciebas, præterisses irreprehensum, nec lacessendi cupidine inflammatus, ignorantiam tuam euanido linguæ fucō adeo detexisses. Et infra. Omne graue Lactanti (quod prima philosophiæ uestibula exhibent) a quacumq̄ parte cœli in centrum tendat, deorsum tendit, & uiceuersa quod a centro recedit, sursum. Tibi uero uidebatur, quod ab antipodū periferia in centrum caderet, sursum cadere: quod non est. Ac id ipsum quidem ex communi hominū locutione didicisse debueras, non nisi rem grandem cadere, aut ut grauitatis rationem habentem descendere, id est, ad centrū tendere affirmante. Nā sua sponte sursum cadere nihil, sicut nec leue quidem tibi impulsū impetu, deorsum tendere dicitur, ergo quicquid cadit deorsum cadit. Sed quid in re aperta laboro? Qua fiducia cœlum non undique deuexum dixeris, tu uideo, mihi constat id astronomis, quibus in ea re summa fides est, nihil esse certius, qui cū Aristotele & uolui cœlū & moueri regulari ambitu asserunt: quod tu quoque contemnis, cum & æthereos orbes sphericos esse neges. Nec sequitur, quod putas, si terra rotunda est, necesse est ut in omnes cœli partes eandem faciem gerat, id est montes erigat, campos tendat, maria consternat, cum maiorem partem terræ sub aqua esse recte cognoscentibus indubium sit. Et post aliqua. Postremo non sine quadam odiosa petulantia, hoc philosophorum responsū irrides & contemnis, asserentium grauiā centro inniti, leuia sursum tendere: & profecto quemadmodum nescire te scribis, quid de his dicas, ita illi si tua legent, quid de te dicant tot erroribus inuoluto, se nescire faterentur, contra quem certe plurima dici possent. Tandem quid ais, te multis argumentis probare posse, cœlum terra non esse inferius. Nemo credit hoc Lactanti quod cœlum terra sit inferius, mirum est cur formides id ab aliquo obtineri posse, cum hoc, admissis etiā Antipodibus, nequaquā sequatur: nimis in re cōcessa sollicitus es, & ne cœlū cadat times, maxime si deorsum inclinēt. Argumentis his iā non erat opus, probare enī id cuius cōtrariū esse impossibile, nō prudētis est, aut eruditi, sed uerbosi & sibi ipsi suaui labiorū tinnitu blandienti: id q̄ tu hic de Antipodibus calamo pegisse uideris. Et multis omissis. Mihi uero uidetur hoc ex

Arbores &c. deorsum crescere falsum.

Pensiles terræ portiones nequaquam. Graue deorsum.

Cœlum esse deuexum.

Cœlū non est inferius terra.

Hieronimi sententia comode in Lactantium usurpari posse, quod Picus quædam ad Hermolaum Barbarum epistola contra eundem usurpauit, in hæc uerba. Si fuisses ò Firmiane tam frequens in sacris literis, quam in fictis litibus fuisti, & hoc non dixisses, & nostra non minus fortasse confirmasses, quam destruxeras aliena. Hucusque ex Vadiano.

Galeottus.

Galeottus Narniensis cõtemporaneus Ioan. à Regio monte Antipodes negat, ex eo, quòd contendit Christi doctrinam nunquam ad eos peruenire potuisse. Et quia Galeottus nusquam reddit rationem, quo id fieri nequiverit, ni opinari licet in horum eũ fuisse sententia, qui nostris inaccessos Antipodes falso crediderunt. Christi autem uerbum si in Indiam extimam, si in Hispaniam, si in remotissimas oras penetrasse creditur, cur ad Antipodes idẽ exire potuisse dubitemus? Num Galeotte audisti Christum discipulos Marci 16. alloquentem. Euntes prædicatẽ Euangelium omni creaturæ &c. Quod Dauid longo ante tempore in spiritu prænouit, cum inquit. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorũ. Quibus etiam uerbis utitur Paulus Romanis capi. 10. scribentem. Quod igitur Galeottus nulla ratione affirmare potuit, temere asseruisse probatur.

Marcus.
Dauid
Paulus,

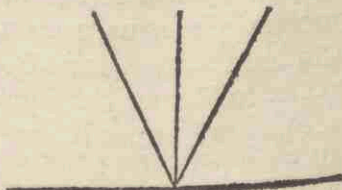
Macrobius.

Macrobius Aurelius Theodosius libro Secundo de Somnio Scipionis, asserit torridã zonam inhabitabilem & impermeabilem mortalibus, his uerbis. Medius cingulus & ideo maximus aeterno afflatu cõtinui caloris ustus, spatium quod & lato ambitu & prolixius occupauit, nimietate feruoris facit inhabitabile uicturis. Et idem infra post depictionem quinque zonarum, de temperata zona austrina, sic loquitur. Illa uero sola ratione intelligitur, quòd propter similem temperiem similiter incolitur, sed à quibus, nõ licuit unquam nobis nec licebit agnoscere. Interiecta enim torrida utriusque hominum generi commercium ad se denegat commeandi. Ecce secũda causa, de qua supra recitauimus. Idem eodem libro de oceano loquens, hæc habet in sententia. Oceano gemino ambitu terram circumfluere. Quorum unus, quem priorem coronam uocat, per zonam terræ torridam meat, superiora & inferiora terræ cingens, flexum circuli æquinoctialis imitatus. Alter à priori (ut asserit) refusus utrimque uersus septentrionem & meridiem, qui ambit terram (prout ex Alberto Magno supra diximus) in modum cinguli transeuntis à polo arctico per orientem in meridiem, & inde per occidentem in aquilonem. Obijce hic obtutui figurã Macrobij pictam & certior redderis. Ex his partibus fit. Macrobiũ duplicem ponere causam sub torrida zona, mutuã hominibus accessionẽ denegantem. Alterã perustæ terræ, alterã oceani in nauigabilis. Cum alio oceano concordat fere cum alijs, sicut supra exposuimus à principio.

Macrobius a:
Ijs utitur no:
minibus.

Admittit igitur Macrobius Antipodes, Pericecos & Antæcos, sed alijs utitur nomenclaturis sumptis ex Ciceronis libro de Repu. ubi agitur de Somnio Scipionis, his uerbis. vides habitari in terra raris & angustis in locis, & in ipsis quasi maculis ubi habitat, uastas solitudines interiectas. Hosq; qui incolunt terram non modo interruptos ita esse, ut nihil inter ipsos ab alijs ad alios manare possit, sed partim obliquos, partim transuersos, * partim etiã aduersos * stare uobis &c. His uerbis obliquos, & transuersos stare, utitur Macrobius in cõmentario Secundi libri. Et ut res paucis aperiat, per obliquos intelligit Antæcos, quo uocabulo Græco etiã utitur Macrobius. Et dicuntur obliquè stare respectu æquinoctialis, à quo utrimque æqualiter declinant. Quemadmodum in Geometricè dicitur

* alij uersos.
* alij auersos.
Obliqui antæci.
Omnes n. uertimus pedes uersus centrum mundi,

A mus angulorum ductu fieri, lineas ab angulo recto declinantes esse obliquas. Et in hoc differunt obliqui ab Antipodibus & Pericæcis habentibus pedes obuersos uel contrapositos, quod obliquè stantes minime faciunt.

Per aduersos intelligit Antipodes, habent enim uestigia (ut prædiximus) aduersa & opposita, aduersatione ac oppositione maximi circuli.

Aduersi Antipodes.

Per transuersos accipit pericæcos. De his Macrobius sic scribit. Quæadmodum aut cæteri oēs (demptis antæcis) uestigia sua figere ad nostra credant ipse distinxit, & australes quidè aperte pronūciauit aduersos stare nobis, dicendo. Quorū australis ille, in quo qui insunt aduersa nobis urgēt uestigia: & ideo aduersi nobis sunt, quia in parte spheræ quæ contra nos est morantur. Et paulo post. Transuersos stare nobis dixit inferiorem zonæ nostræ partem tenentes.

Transuersi Pericæci.

Quanc̄ Antipodes antæcos & pericæcos Macrobius admittat, in ratione tamen & modo ponendi oberrat. Neq̄ hoc in illo adeo moleste ferendum est, cū uulgarem opinionem secutum, cum ueteribus citra ueri deprehensionem periclitari eum contigerit, ex gemina causa & maris & terræ supra exposita.

B

Martianus Capella, non satis constat an ignorantia aut imprudentia ductus, quæ Pericæcorum sunt Antipodibus tribuit, & Pericæcos Antipodes nominat, adulterans uocabula. Antipodes (inquit) unum nobiscum tractum perfectum hyemis, & flagrantiam communis æstatis. In quem errorem incidit etiam Albertus Magnus cum de opposite habitantibus scribit. Sed uerum est hoc de pericæcis. Antipodibus enim omnia contraria sunt. Et aliæ plures in Martiano sequuntur ineptiæ, quas in præsentia lectoribus iudicandas relinquo.

Martianus

Nunc superest rimari, An sit huiusmodi oceanus nauibus minime enauigabilis & torrida quædam zona hominibus minime peruisa an ne? Gemina obseruatione, recentiori scilicet & uetusta, probabimus, præcos in utroque hoc impedimento oberrasse. Recentiori, Neminem nescire arbitror, quod hodie Geographiæ tirunculi sciunt, à freto Herculeo Hispaniæ, usque in extimum Indiæ orientalis, intermedium esse oceanum multis & magnis insignem insulis. Verū alio modo quem præci intellexerunt. Nec ille quidem tantum mortalibus aduersatur, quin ab altero littore in alterum, secundum illam quam cum terra facit rotunditatem nauigari possit, si modo expensæ non defuerint, aut qui laboris sufferre queant affuerint. Et cum Solinus capitulo tricesimo sexto de Oceano scribit, his uerbis. Gaditanum fretum, à Gadibus dictum, Atlanticus æstus in nostrum mare discidium orbis immittit. Nam oceanos quem Græci sic nominant, à celeritate, ab occasu solis irrumpens læuo latere Europam, Africā dextro, scissisq̄ Calpe & Abila montibus, quos dicunt columnas Herculis inter Mauros diffunditur & Hispaniam &c. Hæc de oceani uelocitate nō in uniuersum intelligi credo. Quod nauarchæ Lusitani, id est, Portugallensij hac nostra tempestate deprehenderunt, ultra Gades oceanum sulcantes, perque torridam zonam in Indiam usque penetrarunt, & tamen non istā uelocitatem deprehenderūt: & ideo proprijs uisisse oculis, credo esse octauam scientiā. Quoniam pacto hodie hæc omnia se habeant ex fausta nauigatione regum Portugalliæ in Callicut Indiæ diligentē obseruatione deprehensum est. Non æstus obest per totam torridam nauigantibus, denique ne perpendicularis quidem radius à politissima æquæ superficie reflexus, adeo subeuntes infestat, ut minus expedita sit nauigatio, & reditus scilicet in regnū Portugalliæ: Mirum nauitas nō testos fuisse in quadruplici ac tam diutina nauigatione uel in sumptos p̄

Conclusio de oceano & torrida zona. Recens. p̄batio

Solinus.

Videre octauam scientiā.

Vespucius torridam zonam transitu. Hoc in primis, deprehendit Vespucius nobilis mathematicus, terram nusquam oceano (ut illi crediderūt) à nostra omnino interceptam, & trans torridam & ultra parallelum Capricorni in austrum non minori latitudine, quàm parallelus noster à cancri tropico abest extendi, ibiq; frequenter esse Aethiopum habitationem. Nec est hic quid dubij, facillimum est perito mathematico omni die sole radiante locorū obseruare latitudinem, quod ut & noctu fieri possit ambigit nemo. Est igitur illic temperata, cui Austrinus posuit, ut nobis arcticus subleuatur. Et in eo tractu Antœci nostri sunt, contra omnium, qui unam tantum quartam habitari dixerunt, sententiam. Adde his caput septimum Alberti distinctionis primæ de natura locorū pulchrum admodum. Ecce, candide lector, ubi est oceanus ille nauigio insuperabilis, ubi exusta hæc zona nemini peruisa?

Vetusta probatio ex receptis authoribus facile sumitur, puta quod oceanus totam nostram habitabilem circumdans olim quaque uerium eremigatus sit, & sola longæuitas & uetustas, quæ omnia consumit, huius rei interceptam memoriam. Nec credendum est nostro tempore reges Portugalix primos reperisse nauigationem in Indiam, in Callicut, in Aethiopiã, inque alios locos aut insulas, sed eam olim intermissam summa gloria & euentu incredibili memorati reges instaurarunt, multis maximisq; cū in occiduum austrino pelago insulis repertis.

Adsit igitur nobis Plinius Secundus libro secundo naturæ historię capite sexagesimo nono in ueteri, in recenti sexagesimo septimo, ex quo aperte colligimus oceanum à ueteribus nauigatum in occiduo, septentrione, ortu & meridie. Eius nonnulla exempla adducemus. Hanno Carthaginis potentia florente circumuectus à Gadibus ad finem Arabiæ, nauigationem eam prodidit scripto. Præterea Nepos Cornelius author est, Eudoxū quendã suã ætate, cū Lathyrã regem fugeret, Arabico sinu egressum Gades usq; prouectū. Multoq; ante eum Cælius Antipater uidisse se qui nauigasset ex Hispania in Aethiopiã cõmerij gratia. Idem Nepos de septentrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, C. Atrani in cõsulatu collega, sed tum Galliæ Proconsuli, Indos à rege Sueuorum dono datos, qui ex India cõmerij causa nauigantes, tempestatibus essent in Germaniam arrepti.

De Eudoxo plura scribit Strabo libro secundo, & deinde.

Quod si Macrobius commentario suo secundo de somnio scipionis, & sui adhaesores hos legissent, qui longe ante tempora eorum scripserant, in hunc errorem & oceani & torridæ minime incidissent.

DE INTERVALLO AEQUIDISTANTIVM.

TEXTVS PROCLI. Sed nec interualla circuloꝝ in toto orbe à se inuicem stata sunt. Verū pro sphaerarum descriptione ad hunc modum dispensari solent. Diuiso in sexaginta partis meridiano quouis circulo, septentrionalis circulus à polo sexagesimarum partium sex interuallo describitur. Idem in alteram partem à solstitiali circulo sexagesimarum partium quinq; interuallo notatur. Aequator ab utroque tropicorum sexagesimis quaternis distat. Brumalis circulus ab antarctico sexagesimis quinq;. Antarcticus à polo sexagesimis sex. Neq; tamen in omni plaga orbis eandem intercapedinem inter se seruant: Sed tropici ab Aequatore parem in omni inclinatione distantiam uendicant: Idem autem ab arcticis non parem per omnes horizontas, sed alibi minorem, alibi maiorem. Ita demū & arctici à polis non parem in quauis inclinatione distantiam seruant, sed alibi maiorem

A forē alibi minorem habent. Sphærę tñ omnes ad Græcię horizonta describunt.

IN hoc capite proclus docet more Græcorum distantias Circularum ipsius Sphæræ, unde dicto citius Sphæræ compositio accipitur. Caput id totum per cōsimiles sententias authorū in sequentibus dilucidabit. In primis igitur animaduertendū, priscos Græcos circulum magnū bifariam distribuissē. Primo pro ipsius Sphæræ fabrefactione in 60. æquas partes, hoc pacto. Primo in 12. deinde quamlibet in 5. De hac distributione & circularū distantijs pulchrē scribit Hyginus in suo poëtico astronomico lib. 1. cap. de Polo. In triginta (inquit) partes unumquodq; hemisphæriū diuiditur. Ita uti dimensio significari uideatur in tota Sphæra per 60. partes factas. Deinde ab eodē principio Boreo sex partibus ex utraq; finitione sumptis, circulus ducit̄ cuius centrū ipse est polus finitus, qui circulus Arcticus appellatur, quod intra eū Arcturi simulacra ut inclusa perspicuntur. Quæ signa à nostris ur sarū specie ficta, septentriones appellantur. Ab hoc circulo de reliquis partibus quinq; sumptis eodem centro, quo supra diximus, circulus ducitur, qui Therinos tropicos appellatur. Ideo quod Sol cum ad eum circulū peruenit, æstatem efficit eis, qui in aquilonis finibus sunt, hyemem autem eis, quos austri statibus appositos ante diximus. Præterea quod ultra eū circulum Sol nō transit, sed statim reuertitur, Tropicus est appellatus. Ab hac circuli significatione quatuor de reliquis partibus sumptis, ducitur circulus Aequinoctialis, à Græcis ἰσημερινός appellatus, ideo quod Sol cum ad eum orbem peruenit, æquinoctiū conficit. Hoc circulo facto, dimidia Sphæræ pars constituta p̄spicitur. Ecōtrario item simili ratione à Noto polo sex partibus sumptis, ut supra de Boreo diximus, circulus ductus Antarcticus uocatur, quod contrarius ei circulo, quem Arcticon supra diffinimus. Hac diffinitione Sphæræ centroque poli qui Notus dicitur, quinq; partibus sumptis, circulus χερμερινός tropicus instituitur, à nobis hyemalis, à nonnullis etiam brumalis appellatus. Ideo quod Sol cum ad eum circulū peruenit, hyemem efficit, qui ad aquilonem spectant; æstatem aut̄ his, qui in austri partibus domicilia constituerunt. Quanto enim abest longius ab illis qui in aquilonis habitant finibus, hoc hyeme maiore conflantur. Aestatem autem his, quibus Sol appositus peruidetur. Itaque Aethiopes sub utroque orbe necessario fiunt. Ab hoc circulo ad æquinoctialem circulū, reliquæ fiunt partes quatuor. Ita quod Sol per octo partes Sphæræ currere uideatur. Huc usq; Hyginus.

STOEFLERI
INTERPRÆ.
Prisci Græci
circulū bifariam
distribuerunt.
Circulus in 60.
Hyginus.

Arcticus circulus.

Therinos tropicos.
Tropicos quare.
Aequinoctialis.
Isemerinus.

Antarcticus circulus.

Chimerinus tropicus.

Mar. Mani.

C Haud dissimilem sententiam habet Marcus Mani, libro 1. cap. 6. sic canens,
 Circulus ad Boream fulgentem continet Arcton,
 Sexque fugit solidas à cœli uertice partis.
 Alter ad extremi decurrens sydera Cancri,
 In quo consumit phœbus lucemque moramque,
 Tarda que per longos circumfert lumina flexus,
 Aestiuum medio nomen sibi sumit ab æstu,
 Temporis & titulo potitur, meta que uolantis
 Solis, & extremos designat feruidus actus.
 Et quinque in partes aquilonis distat ab orbe.
 Tertius in mediâ mundi regione locatus,
 Ingenti Sphæra totum percingit olympum.
 Parte ab utraque uidens axem, quo lumine phœbus,
 Componit paribus numeris noctemque diemque,
 Veris & autumnî, currens per tempora mixta,
 Cum medium æquali distinguit limite cœlum,

Circuli distributio in 360.

Quatuor & gradibus sua fila reducit ab æstu.
Proximus hunc ultra brumalis nomine cingens,
Ultima designat fulgentis lumina Solis,
Bisque iacet binis summotus partibus orbis.
Vnus ab his superest extremo proximus axi
Circulus, austrinas qui stringit & obsidet arctos,
Hic quoque hyemalem per partis quinque relinquit.
Et quantum a nostro sublimis cardine gyrus
Distat, ab aduerso tantumdem proximus illi.

Nonnulli præterea circuli, etiam apud Græcos, distribuuntur in 360. partes quas gradus appellant, puta zodiacus circulus qui partitur in 12. signa, & unumquodque in 30. partes, & unaquæque pars in 60. primas minutias &c. quemadmodum Ptolemæus facit dict. 7. & 8. Alma. ubi stellis fixis tribuit Signa Gradus & minuta. Et idem tracta. 1. Quadri.

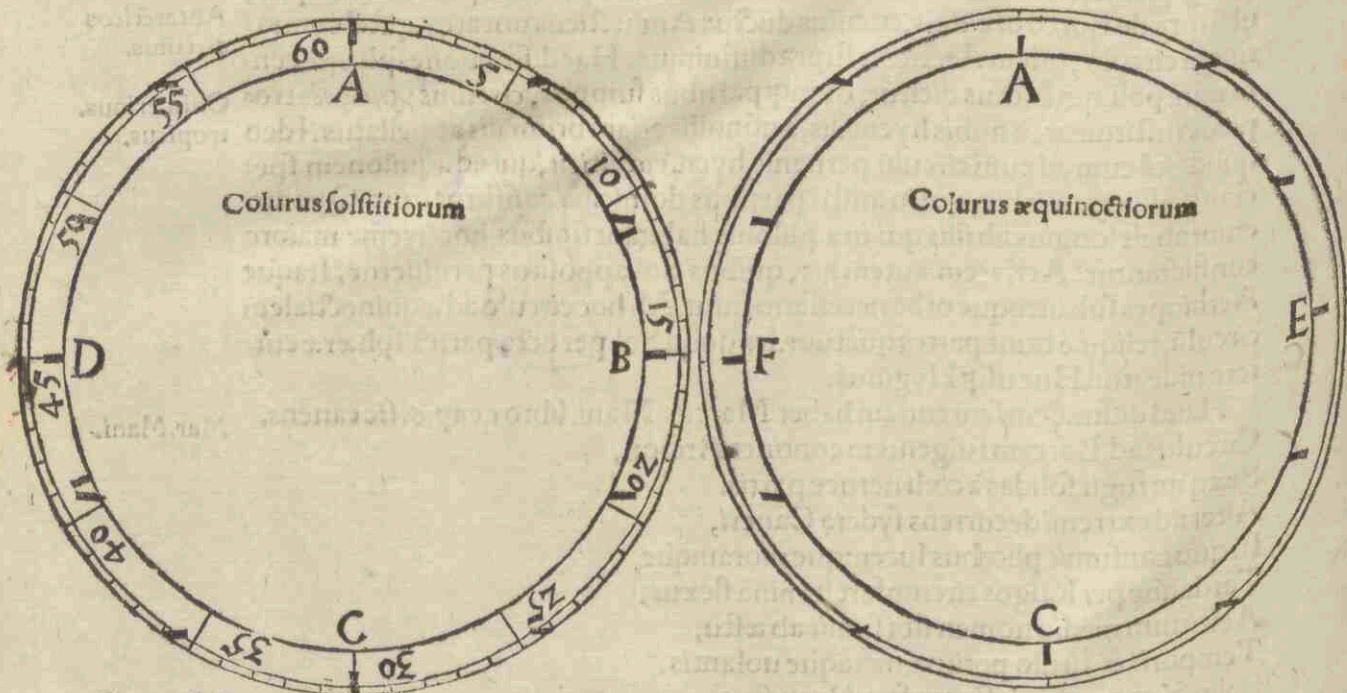
Senarius numerus.

Scito hic ueteres physicos rerum perfectiones considerantes, plurimum custodisse Senarium numerum, ob id, quod est primus numerus perfectus. Idcirco in circulorum diuisionibus, modo usi sunt Sexagenario numero, quia ex decem Senariis conflatur. Adde huius numeri nobilem commoditatem & usum. Nullus sanè numerus sub centum, ita aptus mathematicis partitionibus reperitur, sicut Sexagenarius. Partitur enim per 2. perque 3. 4. 5. 6. 10. 12. 15. 20. 30. Modo usi sunt numero trecentenario sexagenario constante ex 60. Senariis.

Latinorum fractio.

Latini uero frangunt circulos maiores in 360. partes aut gradus. Si habueris fractiones græcas & eas in latinas reducere optaueris, multiplica græcas per 6. & suscitabis latinas. In exemplo. Obijciuntur mihi sex partes græcæ cuiuspiam circuli distributi in 60. multiplico eas in 6. & habeo 36. latinas. Contra habitis partibus circuli secundum latinos distributi, si easdem per sex diuideris, emergent græcæ. Verbi gratia, Polus boreus in loco quopiam eleuatur 48. gradibus, diuido eos per sex & habeo in quotiente octo, quæ sunt partes circuli per sexaginta partiti.

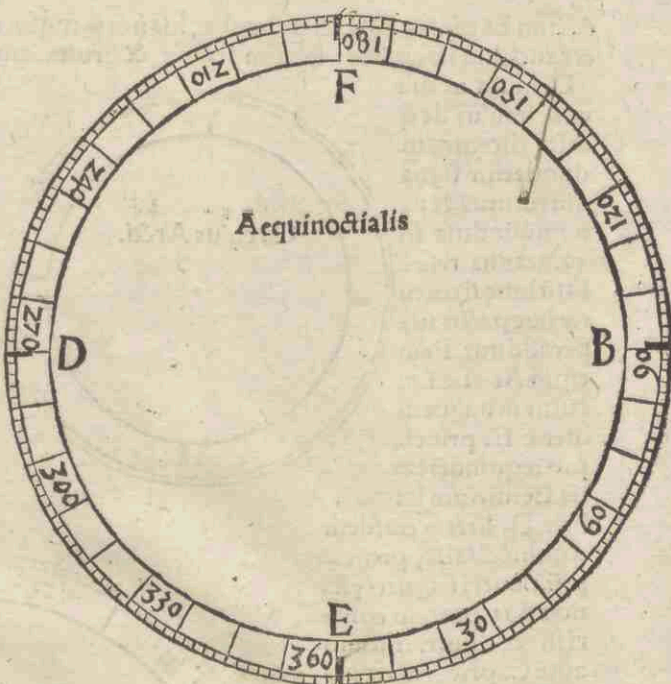
COMPOSITIO SPHAERAE GRAECANICAE.

Compositio sphaeræ Græcæ.

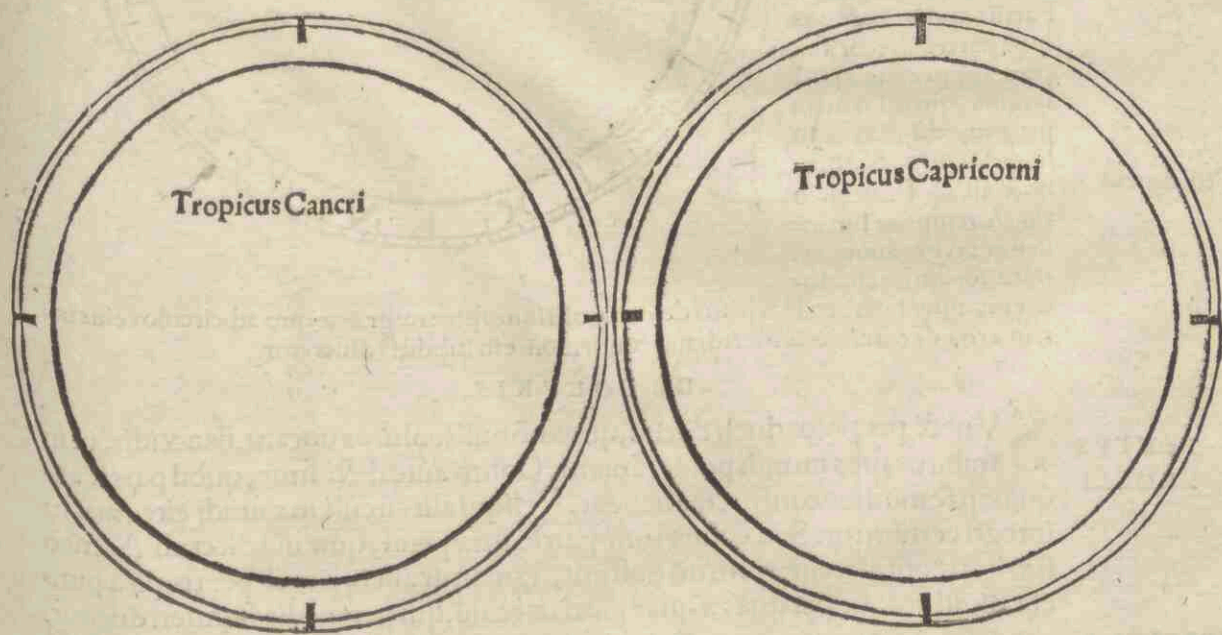
Fabrica tres circulos (quos Armillas uocant) eiusdem quantitatis, quorum duos colurus, tertium æquatori dicabis. Vnum ex coluris solstitijs accommodandum distribue à puncto A signato in 60. æquas partes. Ducta tamen prius linea in eius medio, id est de reliquis circulis omnibus intelligendum est. Esto igitur A. polus Arcticus, à quo 15. partibus recensitis, adscribito B. literam, quartam circuli partem significantem. Rursus à polo A. supputa 10. partes, adijcitoque C. notam polum Antarcticum indicantem. Et iterum à polo A. 45. D litera ascripta significante aliam quartam circuli. Reliquum autem Colurum æquinoctijs inseruentem in quatuor dumtaxat partes secato, iunctis literis A. E. C. F. A polum Arcticum, C. Antarcticum (sicut prædiximus) indicante, E & F, duabus quartis alligabunt. Terium

A Tertiū præterea circulū qui Aequatoris uicem tenet in 360 partes æquales resolutio, sic. Primo in quatuor partes. Eruntq; quatuor eiusdem quartæ, quibus adde has literas E. B. F. D. Secundo quālibet quartā ab E. initiū statuendo in 3. seca partes. Tertio rursum quālibet in 3. Quarto quālibet in duas, postremo & quinto quālibet in 5. & cōgregabis 360. partes siue gradus, quibus a nota E. inchoando, uersusq; dextrā eundo adscribito quinariorum numeros de 5. in 5. usq; in 360. sic 5. 10. 15. 20. 25. 30. 35. 40. 45. 50. &c. usq; in 360.

B Circulis his iuxta expositā doctrinā diuisis, iungito duos coluros. Ita, quod A. polus Arcticus coluri distinguētis solstitia, innectat A. polo Arctico coluri distinguētis æquinoctia. Concatenentur etiā utriusq; coluri C. literæ polum Antarcticum præ se ferentes, insideat planè colurus super colurū ad angulos rectos sphaerales. Quibus superaddito æquatorē, hac lege, Litera E. eiusdem iungatur literæ E. coluri distinguētis æquinoctia, & litera B. æquatoris literæ B. coluri solstitialis. Et F. F. ac D. D.

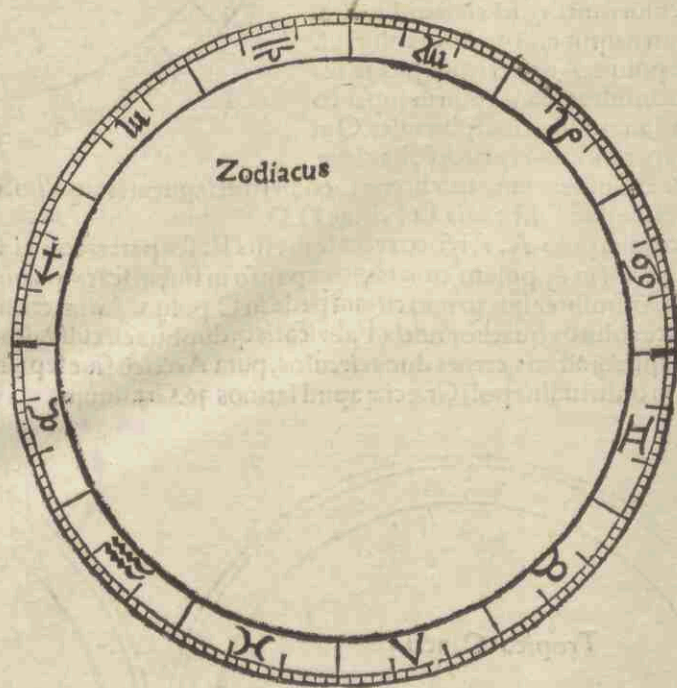
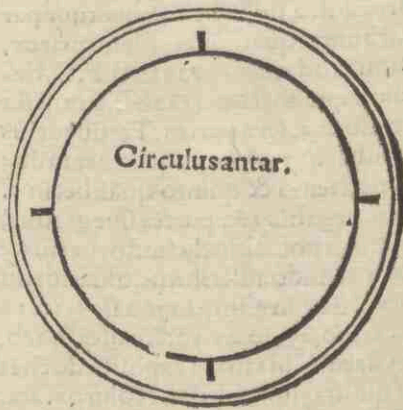
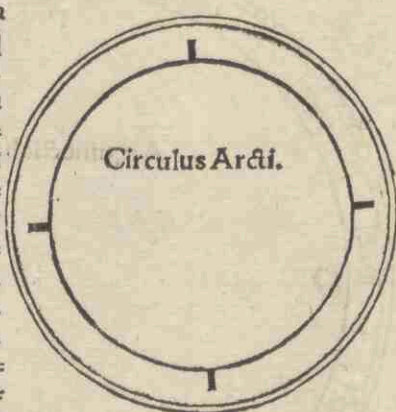
Deinde à polo A. Arctico recense uersus B. sex partes coluri in 60. partiti & immisso pede circini in A. polum, cum uago expanso in finem sextæ partis, pinge notas in ipsis coluris. Cōsimiliter infixo uno circini pede in C. polum Antarcticum, cum currente expanso affice coluros quatuor notis. Fabricatisq; duobus circulis, impressis notis respondentibus, ipsisq; affixis, cernes duos circulos, puta Arctici siue septentrionalem & Antarcticum, pro altitudine poli Græciæ apud latinos 36. Graduum.

Præterea à circulo Arctico iam iam designato numera 5. partes coluri diuisi, aut 11. à polo Arctico, & infixo pede circini in A. polum Arcticum, reliquo emisso in finem iam factæ numerationis fac notas in coluris, Haud dissimiliter operaberis circa polum Antarcticæ

aticum. Et binis fabrefactis circulis, his notis conformibus, ac combinatis aut colligatis D
erexisti duos tropicos aestiuum, scilicet, & brumalem.

Demum zodia
cus circulus de q̄
infra dicetur, in
duodecim signa
distributus, & u-
numquoduis in
30. gradus reso-
lutū huic struē-
ræ hoc pacto su-
peradditur. Prin-
cipiū Arietis iun-
gatur in unguem
literæ E. princi-
pio æquinoctia-
lis. Et initium Li-
bræ D. literæ eiusdem
æquinoctialis, princi-
piū Cancrī tropico æsti-
uo ad 11. partem colu-
ri in 60. diuisi. Initium
autē Capricorni tropi-
co Brumali in quadra-
gesima prima pte colu-
ri partiti. Ex his palā in-
fertur, secundū græcos,
Zodiacum quatuor in-
tegris partibus coluri
distributi, declinare ab
æquinoctiali uersus se-
ptentrionem & totidē
ab eodē uersus austrū.
Faciūt autem hæ qua-
tuor partes Græcorū 24
ptes aut gradus apud
latinos, qui olīm fuere
propemodū maxia so-
lis declinatio ab æqui-
noctiali. A Ptolemæo
Phelu. tempore suo in-
uenta 27. graduum 51.
minutorum quasi. Ho-
die res aliter se habet. Hactenus de compositione sphaeræ græcæ quo ad circulos eius in-
trinsecos, de extrinsecis Meridiano & horizonte in subditis disseretur.

Ptolemæus.

DE COLVRIS.

TEXTVS
PROCLI

Sunt & per polos ducti circuli, quos nonnulli coluros uocant, ijs accidit, ut in
ambitus suos mundi polos rapiant. Coluri autē dicti sunt, quod partis ali-
quas in se minime conspectas habent. Reliqui autē circuli in mundi circumactur
integrī cernuntur. Sed colurorum partes quæpiam, quæ uidelicet ab Arctico
sub horizonte latent, cerni nō possunt, signantur autē hi circuli per tropica pun-
cta, diuiduntque per duas æquas partis circulū, qui per media signiferi ducitur.

SOEFLERI
INTERPRE.

In hoc capite Proclus tractat de alijs duobus circulis sphaeræ intrinsecis, scilicet, de Co-
luris, & primo docet per quas cœli partes ducantur. Secundo unde dicantur, ibi Coluri
autem dicti sunt. Tertio eorundem officium, satis tamen obscure, indicat ibi Signantur
Primo locō hic annotandum est. Quod cōmunis astronomorum turba cum (autem,
de constructione sphaeræ mundi loquitur, Colurorum facit mentionem. Nam sine his
materialis

A materialis sphaera componi minimè potest: omnes enim sphaerae circulis his innectuntur. Praecipua tamen tractatores sunt, hic noster Proclus, Ioan. de Sacrobusto cap. 2. libelli de sphaera in §. sunt autem alij duo circuli maiores in sphaera, qui dicuntur coluri. Marcus Mani. lib. primo ca. 6. his metris.

Ioan. de Sa. bit.

Mar. Mani.

Sunt duo quos recipit ductos à uertice uertex
Inter se aduersi, qui cunctos ante relatos
Secq; secant, gemino coeuntes cardine mundi
Transuersosq; polo rectum ducuntur in axem,
Tempora signantes anni.

Alphraganus differentia 5. de uno tantummodo facit mentionem, s. de circulo qui ducitur per solstitia. De recentioribus Georgius Valla lib. 16. ca. primo.

Alphraganus.

Secundo loco diffiniri Colurus potest, hoc pacto. Colurus est circulus maior per polos mundi uergens, ad sphaerae motum mobilis.

Colurus diffinitur.

Tertio scito geminos esse coluros, alterum distinguentem solstitia, alterum æquinoctia. Colurus distinguens solstitia, qui solstitialis appellatur, est circulus maior per polos mundi & zodiaci, maximasq; eiusdem declinationes, ac principia cancri & capricorni ductus. Huius officium est distinguere solstitia.

Colurus solstitialis diffinitur.

B Est autem solstitium geminum, æstiuum, nostra tempestate 12. fere die Iunij proxima die post Barnabæ apostoli, ubi dies longissimus, hyemale siue hybernium, 11. aut 12. die Decembris uno die aut biduo ante Luciam, ubi dies curtissimus. De quibus plura supra dicta sunt. Priscorum extat metrum de his.

Solstitium duplex.

Vitus & Lucia dant tibi solstitia bina.

Maxima zodiaci aut solis declinatio à zodiaco à diuersis temporibus diuersis aliter & aliter est inuenta: A Ptolemæo Phelu. (ut supra diximus) lib. 1. Almage. ca. 13. 23. graduū 51. minorum & 20. secundorū. Postea ab Almeone doctissimo mathematico minor. s. 23. graduum 33. minorum. Dein ab alijs iterum minor 23. graduum 30. minororū, quæ hodie obseruatur. Georgius Purbachius lib. primo Breuiarij Ptolemæi Phelu. cap. 17. Anno gratiæ 1450. aut circiter inuenit eandem 23. graduum & 28. minorum.

Maxima zodiaci declinatio.

C Colurus distinguens æquinoctia, qui æquinoctialis appellatur, est circulus maior transiens per polos mundi & principia Arietis & Libræ. Cuius officium est distinguere æquinoctia, hoc est, diernū & noctium æqualitatem. Est & æquinoctium geminum vernum & autumnale. Vernum cū sol intrat Arietem, nostro tempore 10. aut 11. Martij uno aut duobus diebus ante Gregorium Pa. Autumnale, sole principium Libræ aduente, hodie 13. & 14. Septembris. Prisci hoc uersiculo sunt usi. Lampert, Gregori nox est æquata diei.

Almeon. Geor. Purba.

Colurus æquinoctialis.

Æquinoctialis duplex.

Quarto contuendum. Colurus, auctore Ioan. de Sacrobusto, dicitur à κῶλον Græco quod est membrum & ὄνυξ quod est bos syluester: quia quemadmodum cauda bouis syluestris erecta, quæ est eius membrum, facit semicirculū & non perfectū: Ita colurus semper apparet nobis imperfectus. Rectius dicit hic auctor. Vterq; tamen fere labitur. Verus autē intellectus est is. In sphaera obliqua coluri habent aliquas partes, quæ minime cōspiciuntur. i. quæ nunquam oriuntur ad uisum, sed semper latent sub horizonte, reliqui autem sphaerae circuli, intellige quorū pars obliqua emergit supra horizontem in sphaeræ circumrotatione in 24. horas uisui sese offerunt. Vri sunt boues agrestes, de quibus & eorū cornibus Plin. lib. 8. ca. 10. & 11. ca. 37. Solinus ca. 32. Cæsar. 6. cōmen. belli Gallici. Et Albertus lib. 22. de animalibus. Dicti ut nonnullis placet ab ὄνυξ, i. montibus. Quare Seruius dicit eos nasci in Pyrenæis montibus, Gignuntur etiam in Germania ultra Vistulam fluuiū in Polonia & Masouia in sylua Hercinia & eius montanis. Macro. li. Sa. 6. scribit. Vri gallica uox est, qua feri boues significant.

Colurus unde

Vri. Plini. Virgil. syluestresuri 2. Ge. Solinus. Cæsar. Ger. Macrobius. Alber. Mag. Seruius.

Georgius Val.
Thomas Lina
crus.

Proclus.

Tropica pun-
cta bifaria ac-
cipiuntur.
Hyginus.

Quinto notandum, Georgius Valla lib. 16. De Astronomia ca. 1. Caput id Pro-
cli Latinum fecit ante Thomam Linacrum Britannum. Et in fine sic habet. Des-
scribuntur autē hi per tropica & æquinoctialia puncta, in quæ 30. partes æqua-
les circulum per mediū signiferum diuidunt. Hæc uerba Vallæ sunt manifesta.
Colurus enim solstitialis transit (ut diximus) per prima puncta cancri & capri-
corni, quæ dicuntur tropica. i. cōuersiua. Alter Colurus qui æquinoctialis, ten-
dit per puncta æquinoctij, i. initia Arietis & Libræ, ubi accidunt æquinoctia. Ca-
put autē Procli à Thoma tralatū deficit in his uerbis. Et æquinoctialia &c. For-
tassis Græcū exemplariū Thomæ fuit mutilatū: Esto q̄ Græcū exemplar cor-
rectū nō habeat uerba his Latinis (& æquinoctialia) respōdentia. Cogimur hic
de tropicis punctis loqui extensius, quā supra in capite de circulis sphaeræ fe-
cimus. In proprio enim significato tropica puncta sunt principia cancri & ca-
picorni per quæ uergunt duo circuli tropici, in quibus soli proprie usuuenit cō-
uersio, quemadmodū prædiximus. In eo significato durat etiā Hyginus, quem
lege. In extensiore autē significato tropica puncta dicuntur, in quibus sol con-
uertit se de uno hemisphaerio in aliud. Vt soli accidit ingredienti primum Arie-
tis punctum, tunc enim sol conuertit aut mutat se de hemisphaerio meridiano
in septentrionarium, hoc est, de signis meridianis in septentrionalia. Sic sole pri-
mum Libræ punctum adeunte, conuertit sese de hemisphaerio septentrionali
in meridianum, aut de signis septentrionalibus in meridiaana.

DE SIGNIFERO.

TEXTVS
PROCLI.

Obliquus circulus is est, qui duodecim signa continet, ex tribus æquidis-
tantibus circulis constans: quorum duo latitudinē signiferi determi-
nant, unus per signa ductus uocatur: hic adeo duos pares & æquidistantes cir-
culos attingit, solstialem in prima cancri parte, brumalem in capricorni prin-
cipio. Latitudo signiferi continet partes duodecim. Dicitur est autem hic circulus
obliquus, quod æquidistantes ad inæquales angulos interfecet.

STOEFLERI
INTERPRE.
Continuatio.

Superioribus capitibus Proclus de quinque æquidistantibus circulis sphae-
ræ intrinsicis, uaria & plura doctissime absoluit, postea præcedente capite
de Coluris etiam intrinsicis circulis non ab re determinauit, in hoc capite de si-
gnifero ultimo sphaeræ intrinsicæ differit. Et paucis multa comprehendit, de
quibus alij diffusius scribunt.

Scriptores de
Signifero.
Plinius.

In primis igitur animaduertendū. Quod scriptores de hoc circulo signifero
sunt fere innumerī. Primo cōmunis omnium astronomorum secta. Sunt autē
astronomorū sectæ (authore Pl. lib. 18. ca. 25.) quatuor Chaldaea, Aegyptia, Græ-
ca & Latina. Partialiter hi Plato, Pythagoras, Aristoteles præcipue secundo de
gener. Ptole. in omnibus libris suis. Iul. Hyginus lib. 1. ca. de zodiaco. Iulius Fir-
micus lib. 2. ca. 1. Marcus Mani. lib. 1. ca. 9. Albumasar in omnibus suis libris. Ha-
li Abenragel in suis partibus. Adilazus qui Alkabitius nominatur in libello suo
introductorio in astronomiam. Aratus in Phaenomenis. Germanicus Cæsar in
Aratum. Rufus Festus in Aratum. Tullius in Aratum, Abraham Auenare. Cleo-
medes primo Meteor. Macrobius de Som. Scipi. libro primo. Alphonfus Ro-
rex. Campanus in Theoricis. Plinius Secundus lib. 2. ca. 4. 8. 16. & 77. in ueteri
& in nouo 79. Poëtæ Virgilius 1. Geor. Lucanus nono Pharsa. Ouidius secun-
do Metamor. Fab. prima. Et mediæ ætatis. Hermannus contract. Leopoldus
filius ducatus Austriae. Guido Bonati, & alij plurimi.

Adilazus.

Auenare.

Campanus.
Huc Alphon-
sus & Campa-
nus pertinent.

Præterea

A Præterea diffinitio zodiaci quid rei indicans, hæc est. Zodiacus est circulus maior, obliquus, æquinoctialem in partes æquales secans, cuius una medietas ad septentrionem reliqua ad austrum declinat, sub quo errantia astra mouentur. Hæc diffinitio fere concordat cum Cleomede primo meteor. Est nimirum (inquit) signifer circulus obliquus, per Tropicos & æquinoctialem proiectus, qui utrumque tropicum in uno puncto contingit, sed æquinoctialem diuidue secat. Accedit Hyginus libro primo capitulo de zodiaco sic. Zodiacus ex quadam parte contingit æstiuum & hyemalem circulum, æquinoctialem autem medium diuidit. Ita sol per zodiacum circulum currens, neque extra eum transiens, necessario cum signis his, quibus innixus iter conficere uidetur, peruenit ad eos, ad quos supra diximus orbis. Ita quatuor tempora diffinit &c. Et infra. Itaque ostenditur non per tres ipsos circulos currere, sed zodiacum transiens ad eos peruenire. Hanc dictionem belle indicat Marcus Manilius libro primo astronomico capitulo nono his metris.

Zodiacus diffinitur.

Cleomedes

Hyginus.

His addunt aliquos diuersa fila trahentes,
 B Inter se gyros: quorum fulgentia signa
 Alter habet, per quæ Phœbus moderatur habenas,
 Subsequiturque suo solem uaga Delia curru.
 Et quinque aduerso luctantia sydera mundo,
 Exercent uarias naturæ lege choreas.
 Hunc tenet & summo cancer, Capricornus ab imo,
 Bis recipit, lucem qui circulus æquat & umbras.
 Lanigeri & Libræ signo sua fila secantem,
 Sic per tres gyros inflexus ducitur orbis.
 Sed nitet ingenti stellatus balteus orbe,
 Insignemque facit cœlato lumine mundum.
 Et ter uicenas partis patet atque trecentas
 In longum, bis sex latefcit fascia partis,
 Quæ cohibet uario labentia sydera cursu.

Et infra.

Scito quod Zodiacus triplici ratione obliquus appellatur. Quarum prima est, quod cum æquinoctiali & tropicis non facit angulum rectum sed obliquum. Testis est hic Proclus in textu cum inquit. Dicitur est autem hic circulus obliquus &c. Secunda, dicitur obliquus. i. non regulariter motus. Haud enim regulariter ascendit & descendit secundum suas partes, quemadmodum æquinoctialis. Quare aliqua eius signa recte, aliqua oblique in utraque sphaera oriuntur & occidunt. De quibus supra diximus. Tertia dicitur obliquus respectu ad polos mundi: a quibus non æque distat. Zodiacus sane non dicitur obliquus ad polos proprios comparatus, cum ab eis secundum omnem partem æquidistet, sicut æquinoctialis a polis mundi. Verum comparatus ad polos totius. i. mundi: quia altera eius medietas ad septentrionem altera ad austrum declinat: & cum super his oblique mouetur motu diurno ad motum orbis in quo est, hoc respectu obliquus circulus est dicitur. Sed quæris huius obliquitatis causam? Respondeo, quod ex eo quod eius pars una summitati capitum nostrorum appropinquat, et reliqua remouet à nobis accidit, quod astra per ipsum motu modo appropinquat, modo remouet à nobis, & communiter diuersitate producunt in effectibus, quod ad uitam rerum requisitum est. Gratia exempli: quando sol est in medietate septentrionalis huius circuli propinquus zenith & summitati capitum, calorem intensum in his inferioribus producit, ut nos in æstate experimento uidemus. Si igitur zodiacus non esset obliquus, sed nobis secundum omnes eius partes appropinquaret equaliter sol semper esset consimiliter propinquus; & cum in breui tempore æstatis tantum calorem

Zodiacus triplici ratione dicitur obliquus.

Quæ causa obliquitatis.

producit, tunc profecto ita eius calor intenderetur, quod non solum nihil de nouo generaretur, uerum generata arefacta corrumpent. Quare zodiacus situs est oblique, ut sol motus per remotiore medietatem, calor remittat. In qua motus abit a nostro zenith, & frigus intenditur, ut patet in hyeme. Et si semper in austro maneret zodiaco, sic ordinato omnia, ob frigoris intensione in aquilone destruerentur. Vt igitur non semper sit calor, neque frigus, sed successive, ut quae calore gignuntur frigore corrumpantur, sol approximando & remouendo mouetur in zodiaco, eum oportuit esse obliquum. Similiter si non esset obliquus neque declinaret, semper esset temporis & agentium uniformitas, & ex consequutione effectuum productorum aequalitas: quod non facit ad mundi perfectionem, neque ad complementum intentionis naturae. Idem enim (ut docet Aristoteles secundo de gener. ca. 9.) & consimiliter habens, semper idem innatum est facere. Fit autem diuersitas in effectibus productis propter motum planetarum in zodiaco. Vt pulchre docet Aristoteles ubi supra. Allatio facit generationem actualiter, quia adducit & abducit generans continuo. Ideoque non prima allatio est causa generationis & corruptionis, sed quae circa obliquum circulum. Videmus enim quod adueniente sole generatio est, recedente autem diminutio.

Aristoteles

Zodiacus unde.
Primo Mitach
Alkabitius.

Distat Mitach
& Mirach.

Secunda zodiaci
appellatio.
Iulii Firmi.
Macrobius.

Tullius.

Io. de Sa. bu.
Macrobius.
Zoe.

Hipparchus.

Ad quid nominis zodiaci nunc feliciter accedo: quae quidem apud auctores diuersa sunt. Vocatur igitur primo Arabice aut Chaldaice Mitach, auctore Alkabitio in libello Isagogico in Astronomiam differentia prima ca. De diuisione circularum, Mitach (inquit), i. circulus signorum diuiditur in 12. partes aequales secundum diuisionem circuli signorum, & haec partes dicuntur signa, & referunt ad imagines, quae sunt sub eodem circulo zodiaco, quae sunt Aries, Taurus, Gemini &c. Vide, candidè Lector, ne corrupte legas Mirach, distans sane inter se Mitach & mirach. Mirach enim Arabice umbilicus Latine dicitur. Vt mirach Andromadae, i. umbilicus, & est stella tertiae magnitudinis de natura ueneris. Et mirach Alpheratz, i. umbilicus Pegasi, i. equi maioris aut uolantis, secundae magnitudinis de natura Iouis & Martis.

Secundo Graece appellatur Zodiacus, quo nomine utitur Iul. Fir. lib. 2. ca. 1. Zodiacus orbis in quo 12. signa infixae sunt, per quem planetae, sol etiam & Luna cursus suos dirigunt, obliqua semper agitatione torquetur. Ita uocat eum Macrobius lib. 1. de Somnio Scipi, cum inquit. Decem autem alij (ut diximus) circi sunt, quorum unus est ipse zodiacus, qui ex his 10. solus potuit latitudinem hoc modo, quem referemus, adipisci. Natura coelestium circularum incorporalis est linea, quae ita mente concipitur, ut sola longitudine censeatur, latum habere non possit: sed in zodiaco latitudinem signorum capacitas exigebat &c. lege ibi plura. De quo pulchre canit Tullius in suis fragmentis in Aratum, sic.

Zodiacum hunc Graeci uocitant, nostrique Latini

Orbem signiferum perhibebunt nomine uero,

Nam gerit hic uoluens bis sex ardentia signa.

Et infra.

Haec sol aeterno conuestit lumine lustrans

Annua conficiens uertentia tempora cursus

Habet autem hoc nomen zodiacus plura etyma aut interpretationes, duas ponit Ioan. de Sacrobusto tracta. secundo de zodiaco, tertiam Macro. Prima Ioannis est quod zodiacus dicitur à ζωή quod est uita: ratione mox annectit, quia secundum motum planetarum sub illo est uita in rebus his inferioribus: Ea propter recte supra monuimus zodiacum oblique locatum in caelo, ut non recte staret super partes terrae habitatas. Nam iste circulus (teste Hipparcho de uigore naturae) est uita omnium quae in mundo sunt. Alludit commentator super lib. de Poemo Aristotelis. Vita (inquens) cunctorum animalium consistit in uirtute caeli

ca &

A ca & mundana. Accedit & Plato de immortalitate animæ, cum dixit, Solem generasse cœlum & terram. Quod intelligitur in quantum cœlum lumen Solis recipit, Terra aut. i. ea quæ in terris sunt, in sui generatione pendent à Solis lumine & calore, patet igitur quòd nihil esse cōspicitur, quod non à Sole quantū ad suū esse, aut quantum ad suum bene esse, aut cōseruari ab eo dependeat aut causetur. Quare rectè Aristoteles 1. Meteo. scripsit. Totus iste mundus sensibilis cōtiguus est superioribus lationibus, ut inde tota uirtus eius gubernetur. Et idem 2. Physi. homo generat hominem & Sol. Et Almanfor 103. Aphorif. Vita omnium animantium est secundum gradum Solis & Lunæ, & hoc ab altissimo datum. Et Macro. 1. de Som. Sci. Cœlestis quidem uirtus, quæ euentus producit, in rebus transitorijs & mundanis quasdam, suis mediantibus impressionibus, uisiones immittit humanis sensibus in sopore, quibus ipsa interdū præmunitur humana fragilitas & à noxijs præseruatur.

Aristoteles.

Almanfor.

Macrobius.

Secundo, Secundum Authorē sphaeræ, Zodiacus dicitur à ζωδια, i. animal. Melius à ζωπ. i. animal, aut ζωα. i. animalia. Quia cum distribuatur in 12. quælibet pars signū appellatur, & signa nominibus animalium sunt uocata. Primo ex eo quòd tale signū tam qualitatuum manifestarū quàm occultarum uirtualiter habere demonstrat, quā in animali eiusdem nominis inuenies. Vt clare docet Macro. primo Satu. quē legito. Secundo, quoniam signū quodlibet figuratum est nonnullis stellis taliter sitis quod ductis hinc inde lineis, præ se ferunt huiusmodi animal cuius nomen accepit. Vt stellæ Arietis in octauo orbe sic sunt dispositæ, quod Arietē terrestrem figurare uideantur, id per Sphaerā solidam aut Hyginum de syderū dispositione facile manifestat. Tertio, Macro. lib. 1. de Som. Sci. sic habet. Zodiacus dicitur à ζωδια græco quod signa significat. Et eius uerba sunt hæc. Has ipsas duodecim partes signa appellari maluerūt, certaque singulis uocabula gratia significationis adiecta sunt, & quia signa græcè ζωδια nuncupantur, circum ipsum zodiacum quasi signiferum uocauerunt. Ad hoc facit Tullius supra Zodiacum hunc græci uocant &c. (allegatus.

Zodion:

Zoos.

Zoa.

B Tertio appellatur Zodiacus signifer latine, Græcè σημιφοφορος, à ferendis signis. Hoc nomine uocant ipsum Latini, ut supra ex metris Tullij didicimus. Eo uocabulo utitur Plini, in suis libris, ut supra libro secundo ca. 4. &c. Et Georgius Valla. Item Thomas Linacrus supra in hoc capite.

Signifer.

C Quarto nuncupatur obliquus siue inflexus. Obliquus ab Aristotele secundo de gener. uide supra. Et Virgilius primo Geor. ubi inter cætera sic dicit.

Aristoteles.

Virgilius.

Et uia secta per ambas,

Obliquus qua se signorum uerteret ordo.

Et Ouidius secundo Meta. fabu. prima. Et ad propositum sic ait.

Ouidius.

Sectus in obliquum est lato curuamine limes.

A Marco

Mani. lib. 1. ca. 9. dicitur circulus siue gyros inflexus. Ad nostrū propositum sic.

Mar. Mani.

Sic per tres gyros inflexus ducitur orbis.

Orbis, id est, circulus inflexus.

Zodiaci signa sunt gemina Physica, scilicet, & communia. Physica quidem, id est, naturalia sunt sex, & exprimentur sic, unū, duo, tria, quatuor, quinque, sex.

Physici enim (ut supra diximus) est consyderare rerum perfectiones. Quare ut docet Aristoteles primo Meta. ca. 2. quòd ea quæ sunt maxime uniuersalia & à

Aristoteles.

sensu remotissima, sunt hominibus difficilia ad cognoscendum, propter eorum maximas perfectiones. Sed quia senarius est primus numerus perfectus, ideo

posuere sex signa ob perfectionem. Ratio enim numeri (authore Augustino undecimo, de ciuita. dei ca. tricesimo) cōtemnenda non est, quæ etiam in multis

Augustinus.

sanctarū scripturarū locis, quàm magni æstimanda sit, elucet diligenter intuen-

tibus. His signis utuntur Alphonsus Rho. rex in suis tabulis. Et alius Alphonsus de Corduba, Item Blanchinus &c. Et secundum hos quodlibet signum complectitur 60. grad. Communia autem signa sunt 12. horum usus fuit quondam apud ueteres, Pythagoricos, Platonicos, Abrachim, Arsatilem, Timocaridem, Ptolemaum, Aratum, Plinium, Iulii. Fir. & hodie omnes recentiores. Et ita 30. grad. constituit unum signum. Primus inuentor autem nominum signorum dicitur fuisse Cleostratus. Testis Plinius, lib. 2. ca. 8. Obliquitatem (inquit) eius scilicet signiferi intellexisse hoc est rerum fores aperuisse Anaximander Milesius traditur primus, Olympiade 58. Signa deinde in eo Cleostratus & primum Arietis & Sagittarii. Nomina autem omnium 12. signorum Marcus Mani. lib. 1. ca. 4. pulchre enumerat, hoc modo.

Cleostratus
Plinius
Anaximandea

Mar. Mani.

Aurato princeps Aries in uellere fulgens
Respicit admirans aduersum surgere Taurum,
Summisso uultu Geminos & fronte uocantem.
Quos sequitur Cancer, Cancrum Leo, uirgo Leonem.
Aequato tum Libra die cum tempore noctis,
Attrahit ardenti fugentem Scorpion astro
In cuius caudam contentum dirigit arcum,
Mixtus equo, uolucrum missurus iamque sagittam.
Tum uenit augusto Capricornus sydere flexus,
Post hunc inflexam diffundit Aquarius urnam,
Piscibus assuetas auide subeuntibus undas,
Quos Aries tangit claudentes ultima signa.

E

Ex his facile concluditur longitudo ipsius zodiaci, quae 360. gradibus mensuratur, sepius memorauimus omnes sphaerae circulos intelligi ut lineas circulares, ex partibus omni profunditate & latitudine, deperito zodiaco, qui non abs re latitudine gaudet. Ea propter Mar. M. alios circulos uocat fila, cuius metra indicauimus. Idem testatur Proclus supra de aequinoctiali in fine capituli. Accedit bellus Macro. lib. 1. de som. Scip. Eius uerba legito supra. De latitudine zodiaci loquuntur praeter dictos, Marcus Mani.

Macro.
Mar. Mani.
Cleomedes

Bis sex latefcit fascia partis.
Et Cleome. 1. meteo. sic. Huius nempe signiferi satis amplam habentis latitudinem partes aliae sunt septentrionales, aliae australes, aliae inter has mediae. Ideo etiam tribus scribuntur circulis, quorum medius solaris nuncupatur. Alii aliter, quorum unus septentrionalis, alius australis. Per hunc signiferum uagae aliae stellarum motu delecto modo ad septentrionem, modo ad austrum accedunt, solus Sol per medium dumtaxat mouetur, non in septentrionem non in austrum uergens. Hucusque Cleo. Habet igitur zodiacus solummodo 12. grad. in latitudine, quorum quantitas metitur per 12. grad. longitudinis, de quibus supra diximus. Cuius latitudinis tres assignantur causae. Prima propter planetas, qui semper sub zodiaco decurrunt & eundem non exeunt, nisi rarissime. Haec causa sumpta est ex Cleo. iam iam allegato & Marco Mani. supra. Verum uenus nonnumquam & si raro eundem exit puta Anno gratiae 1531. die 10 mensis Martij in 20. usque. Et Anno 32. die 10. Octobris. Dein Anno 40. die 1. Octob. Rursus anno 47. die 10 Martij. Et tandem anno 48. die 1. oct.

F

Et Mars etiam nonnumquam exit rarissime tamen, puta anno Christi 1529. a die 10. Iulij in 50. fere dies. Nec aliud offendo exemplum usque in annum 1551. exclusiue. De hac causa loquuntur authores supra nominati, pulcherrime tamen Marcus Mani. ut supra retulimus. Secunda causa latitudinis oritur ex primariis & nobilioribus caelestibus imaginibus quae sunt Aries, Taurus &c. quae uel maior earum pars continetur sub zodiaco, quapropter & signifer dicitur. Hanc tangit, Mar. Ma. supra in uersibus. Sed nitet &c. Tertia causa physica est propter circuli perfectionem. Constituitur, n. eius latitudo ex duobus senariis, Senarius autem numerus est perfectus, igitur.

Mar. Mani.

Sed.

- A** Sed hic nō est sicco pede transeundū, id, non sufficere habere tantūmodo loca planetarū in zodiaco secundū eius longitudinem, sed & ea secundū latitudinē haud ignorare necessum erit. Videlicet an sint in parte zodiaci, q̄ in septentrionē uergit, an in ea quæ ad austrū. Et ut hoc neminē lateret, prisca astronomi imaginati sunt quandā lineam, in circuitu zodiaci procedentem, & eundem secundū longum per mediū secantem, sex gradibus uersus septentrionē & totidem uersus austrū relictis. Est autē hæc Linea circulus maior, latitudinē zodiaci in duo æqua distribuens. Et habet uaria admodū nomina. Vocatur autē uia Solis, Orbita Solis, Iter solare, Locus Solis, Solaris circulus, Linea egyptica, Locus egypticus. Via Solis nuncupatur, Sol. n. sub ea lineā semp mediū incedit, neq̄ usquam ultro citroq̄ deflectitur, deuiatq̄, sed suo motu annuo eandem describit. Vt in Alma. Ptolemæi & Theoricis planetarum demonstratur. Cæteri autē planetæ nunc sub ea, nunc citra, nūc ultra expatiantur. Qui si in ea parte latitudinis quæ ad arcū tendit, uage feruntur, latitudinē dicuntur habere septentrionariā, quam nostri neoterici appellant Fastigiū, aut Sublimitatem, aut Eleuationē, quo ad nos, qui septentrionē incolimus. Sin in altera latitudinē habent meridianam, quam Humiliationem aut Depressionem, quo ad nos uocitant.
- B** Haud dissimili ratione eadē lineā dicitur iter Solare. Item Solaris circulus à Cleomede appellatur, quia sub eo semp decurrit, de quo lib. 1. Meteor. capite, de Signifero, sic scribit. Solus Sol per mediū dumtaxat mouetur (& post pauca) In signifero autē neutram partem (intellige nec septentrionalē nec meridionalē de quibus antea dixit) sed medioximū suo itinere orbem secat, unde etiā Solaris circulus appellatur &c.
- Et ab eodem 2. Meteor. capite de Lunæ propinquitate ad terrā, in fine dicitur locus Solis. Eo quod sub hoc circulo Sol semper moratur & locatur.
- Vocatur etiā orbita Solis supra à Proclo ca. de potestate æquidistantium. Et Plinio lib. 2. ca. 70. in ueteri, in nouo ca. 65.
- Nominatur demū usitato lineā egyptica, q̄ nuncq̄ eclipsis, hoc est, Solis aut Lunę deliquiū accidit, nisi uterq̄ sub eadē lineā uel prope quo ad Lunā, in eodē, aut oppositis gradibus decurrat. In eodem sanē gradu si Solaris futurus sit defectus. In oppositis uero si Lunæ. Hoc noīe uocat eā Macro. 1. de So. Sci. & loquitur de Zodiaco, dicens. Quantū igitur spatij lati dimensio porrectis syderibus occupabat, duabus lineis limitatū est, & terna ducta per mediū egyptica uocatur.
- C** Quapropter à Cleo. lib. 2. Meteor. ubi supra dicitur, locus Solis & egypticus.

Linea media zodiaci.

Habet diuersa nomina. Via Solis.

Iter Solare. Solaris circulus. Cleomedes.

Locus Solis.

Orbita Solis. Proclus. Plinius.

Linea egyptica.

Macro.

Locus egypticus.

DE HORIZONTE.

HOrizon uero circulus est, qui conspectam mundi partem ab inconspicua dirimit. Itaq̄ in duas partis uniuersam spherā secat, ut alterum hemispherium supra terram, alterum sub terra relinquat. Est uero horizon duplex, alter qui sensu usurpatur, alter qui sola ratione percipitur. Ergo sensibilis horizon est, qui à nostro uisu in termino uisionis circumscribitur, hic adeo non amplius duū militum stadiorū dimetientem habet. Qui autē ratione percipitur, ad fixarū stellarum spheram pertinet, mundumq̄ totum in duo secat.

TEXTVS PROCLI.

Nec uero per omnem tractum urbemū idem horizon est, sed sensu idem quadringentis ferè stadijs manet. Quo fit, ut dierum longitudo, & clima & apparentiæ omnes eadem sibi consent, aucto uero stadiorum numero, probitationis diuersitate horizon, clima, omnes deniq̄ apparentiæ mutantur. Conuenit tamen, ut habitationis ultra quadringenta stadia mutationem ad

austrum boreamue accipiamus. Si quidem qui eundem æquidistantem incolunt, in quamlibet magnorum stadiorum numero, horizonta quidē diuersum habent, clima uero idem, & apparentias omnes similes. Dierum tamen exitus initiāq; haud quaquam ijs, qui eundē æquidistantem habitant, eodem temporis momento euenient. Verū si exactæ rationis examini stare uelimus, pro quo libet puncto, in qua uis orbis parte mutati situs horizon, clima & apparentiæ omnes euariant.

Horizon uero ea ratione in sphaerarum descriptione non adhibetur, quod reliqui circuli omnes ab ortu ad occasum circumactō mūdo unā rapiuntur. Horizon suapte natura quietem amat, eodem semper seruato situ. Si itaq; horizon in sphaeras adderetur, circumactis ijs, etiā eum moueri, & nonnunquam supra uerticem esse accideret. Id quod certe tum captum omnem superat, tum à sphaeræ ratione abhorret. Verum non incommode situs eius ab alueo, in quo sphaera reuoluitur, intelligi solet.

STOEFLERI
INTERPRE.
Continuatio.

Superioribus capitibus Proclus multa & uaria absoluit de circulis sphaeræ intrinsecis. Hoc uero capite & sequenti aggreditur determinationem duorum circulorum sphaeræ extrinsecorum scilicet horizonis & meridiani. Et primo agit de horizonte.

Diuisio.

Et posset caput hoc secari in quatuor partes principales. In prima diffinit horizonem. In secūda eundem partitur in sensilem & ratione perceptum, ibi. Est uero horizon duplex. In tertia plura pertractat, quo ad durationem, & mutationem. Ibi, nec uero per omnem. In quarta discrimen ponit inter circulum horizonem ratione perceptum & sphaeræ circulos, quo ad motum & quietem. Ibi

Cōtuendū, scriptores de horizonte sunt hi. Ptolemaeus (horizon ea ratione.

Ptolemaeus
Hyginus
Scriptores de
horizonte.
Strabo
Cleomedes

lemaeus in multis dicit, Alma, præcipue secunda, & idem de eodem in Quadri.

Hyginus libro 4. inquit. Horizon enim diuidens ea quæ uidentur, & quæ non apparent. Ita diffinit sphaeram, ut semper sex signa de 12. in hemispherio uideantur supra terram, sex aut signa sint infra sub terra. Strabo lib. 1. in principio.

Cleomedes primo meteor. ca. 1. Et (inquit) cum nauigemus in quo terra loco non spectatur circumcirca in horizonte, quem latina uoce dicimus finientem, nobis cœlū imaginamur aquam cōtingere &c. Et idem in ca. q̄ terra nō sit lata.

Alphraganus de eo, differentia 10. & appellat horizontes circulos hemisphaerarū diuersarum regionum. Marcus Mani, libro primo ca. 8. sic.

Alphraganus
Mar. Mani.

Alterius finis si uis cognoscere gyros,
Circumfer faculis oculos uultumq; per orbem.
Quicquid erit cœli primum, terræq; supremum,
Qua coit ipse sibi nullo discrimine mundus,
Redditq; aut recipit fulgentia sydera ponto,
Præcingit tenui trausuersum limite mundum.
Hæc quoq; per totum uolabit linea cœlum
Hunc tantum ad medium uergens mediumq; repente
Orbem, nunc septem ad stellas, nunc mota sub astra.
Sed quocumq; uagæ tulerint uestigia plantæ
Has modo terrarum, nunc has gradientes in oras
Semper erit nouus, & terris mutabitur arcus,
Quippè aliud cœlum ostendens, aliudq; relinquens
Dimidium regit atq; refert, uarioque notauit
Fine & cum uisu pariter sua fila mouentem.

Hic

A Hic terrestris erit, quia terra amplectitur orbis
Et mundum plano præcingit limite gyros,
Atque trahens à se titulum memoratur horizon.

Macrobius libro primo, De Som. Scipi. & idem lib. secundo, De Som. Scipio, Macrobius, libro enim primo, sic habet. Horizon est enim uelut quodam circo designatus terminus cœli, quod super terram uidetur. Et quia ad ipsum uere finem nō potest humana acies peruenire, quantū quisque oculos circumferendo cōspexit propriū sibi cœli, quod super terrā est, terminū facit. Hic horizon quem sibi uniuscuiusque circumscribit aspectus, ultra trecentos & sexaginta stadios longitudinem intra se continere non poterit. Centū enim & octoginta stadios nō excedit acies, contra uidentis. Sed uisus cum ad hoc spatium uenerit, accessu deficientis in rotunditatem recurrendo curuatur. Atque ita fit, ut hic numerus ex utraque parte geminatus trecentorū sexaginta stadiorum spatium, quod intra horizontem suū continetur, efficiat &c. sequuntur alia notatu digna, tu legito. Idem lib. secundo de Som. Scipi. sic. Terra nona & ultima sphaera est, hanc diuidit horizon, id est, finalis circulus. Ergo medietas, cuius nos partem in colimus, sub eo cœlo est, quod fuerit super terrā, & reliqua medietas sub illa &c. Vide & lege.

B Præterea annotandum. Et si author egregie diffinit horizonem, dilucidius tamen sic. Horizon est circulus maior sphaeræ immotus, diuidens cœlum in duas partes. s. hemisphaerium supra uisum, & inferius occultatum.

Horizon diffinitur.

Sunt aut huius circuli diuersa nomina. Vocatur autem horizon, quasi circulus determinans hemisphaeria, ab ὄριζω Græco, quod est termino, diffinitio, uel ab ὄρος siue ὄριον, i. terminus seu finis. Nonnulli pronuntiant Orizon sine aspiratione: & cōtendunt esse Latinū ab orior oriris, & zona: quasi zona aut circulus ortus.

Nomina horizonis.

Appellat gyrus aut circulus hemisphaerij. Gyrus à Manilio: circulus hemisphaerij Alphragano. Et finitor aut finiens. Cleome. i. Meteo. ca. q̄ terra non sit lata, sic scribit. Si late planēq̄ figuræ sit terra, unus apud omnes homines fuerit finiens. Neq̄ enim in tali figura est nosse quo pacto finientes interciderit. Quod si unus sit finiens, eadem ratione apud omnes ortus & occasus fient, & perinde principia dierum & noctium eodem pacto fient, at hæc non sunt.

Gyrus uel circulus hemisphaerij. Finitor finiens. Cleome.

Accedit Lucanus nono Pharsa. his metris.

Lucanus,

Iam iter omne latet, nec sunt discrimina terræ
Villa, nisi æthereæ medio sicut æquore flammæ
Syderibus nouere uias, nec sydera nota

C Ostendit Libycæ finitor circulus ore.

Cato cum suis fouens partes Pompeii uenit ad Libyam arenosam uersus æqui noctialem: ubi polus, teste Ptole. eleuatur 10. 12. 14. 16. 20. 24. gradibus. Vbi propter flatū austrī & cōmotionem arenæ nulla manent itinera. Vbi nec omnia sydera septentrionalia, secundum quæ diriguntur uia, apparent.

Et nostri recentiores utuntur his nominibus: finiens, finitor. Vt Geor. Valla de cōpositione astrolabij finientem, quem Græca nomenclatura horizonem

Horizon duplex. Horizon rectius.

Rursum animaduertendum, Ptolemæus dictio, secunda Almage. quem sequitur cōmunis astronomorū turba, duplicem ponit horizonem, de quo noster Proclus nullā facit mentionem. s. rectum & obliquū. Horizon rectus siue orthogonus dicitur, supra quem nullus polorū mundi eleuatur, quæ habent illi quorū zenith est sub æquinoctiali. Eorū horizon est circulus per polos mundi, diuidens æquinoctialem ad angulos rectos & sphaerales. Et cōstituit sphaeram rectam. Horizon autem obliquus, decliuisue dicitur, supra quem aliter polorū mundi eleuatur, quem habent omnes habitantes extra æquinoctialem siue sint Aquilonares siue austrini. Et eorū horizon interfecat æquinoctialem

L

NOTA. ad angulos impares & obliquos. Vnde dicitur horizon obliquus siue sphaera
Zenith Et lecto, quod zenith capitis semper est polus horizonis. Polus (obliqua.
Polus. impraesentiarum non accipitur pro puncto caelesti, super quo caeleste mobile aut
 quispiam circulus mouetur, quia horizon immobilis est, ut supra patuit, sed ca-
 pitur pro puncto eleuato, qui centrum est alicuius circuli, ut hic.

Circumferen- Attende igitur, quod circumferentia aut peripheria circuli bifariam describi
tia circuli bifa- potest. Primo in planido, ubi peripheria & centrum sunt in una superficie: &
riam describi- hoc fit comuni circino. Secundo ubi centrum est aut eleuatum aut depressum a
cur. planicie, & ad hoc requiritur proprius circinus. Utrosque, horizontes rectum,
 scilicet, & obliquum, indicat Mar. Mani, in metris supra expositis. Et omnes
 qui de fabrica & usu astrolabij tractant, frequentem habent eorundem memoriam.

Horizon dur- Proclus noster hic, & Albertus Magnus lib. de natu. loco. distinct. 1. cap. 10.
plex. quem lege, & alij, binos faciunt horizontes alterum sensibilem, alterum ratione per-
Sensibilis. ceptum. Sensibilis horizon siue sensu perceptus siue apparens est, qui sub aspec-
 ctum uenit, ab eo descriptus iuxta aspectus terminum: & uocatur ab alijs, puta

Die pingo cla- Mesalach lib. de uirtute motoris, artificialis, qui per usum comprehenditur, sub
ro nocte filios quadam similitudine cum die artificiali. Nam dies artificialis dicitur, quod arti-
facio. fices ut plurimum in eo operantur: sic horizon dicitur artificialis quia urbs aut arx
Artificialis di- per artem constructa, habent huiusmodi horizontem. Lege & Macro. supra ci-
ameter. tatū. Hic secundum Proclum & Alber. diametrum habet binis milibus stadiis, non
 maiorē. Cuius semidiameter contineret mille stadia. Hi auctores dissentiunt a
 Macrobio in numero, pauciora enim habet Macro. Quod ex eo forsitan orit,
 quod stadiorum mensura est inuenta diuersa &c. Ego in hoc non accedo Macro-
 bio. Pro maiori intelligentia repete, hic quae supra scripsimus in §. Attendendum est.

Horizon ratio- Horizon ratione perceptus siue rationalis aut naturalis, iuxta sententiam
ne perceptus, ra- Ptolemaei, Cleome. & Procli est, qui ad fixarum stellarum sphaeram pertinet, &
tionalis. ad eandem usque uenit, totumque mundum in duo secat. Visus enim noster qui
 ad prospectum non uagantium aliorum penetrare non potest, ratiocinando con-
 cludit & inimaginatur circulum quendam in sphaera stellata, distinguentem ean-
 dem in duo hemisphaeria, alterum supra eundem circulum apparens, alterum
 sub eodem occultatum minime apparens.

Vnde sit orta Sed quaeris, unde orta est hominibus huiusmodi ratiocinatio? Opinor ex eo
huiusmodi ra- quod homo nocturno tempore sereno, constitutus in loco libero, uidet in orien-
tio cinatio. te emergere stellas ad uisum, quas pauxillo ante tempore non uidebat, & iterum
 alias & alias. Sic uidet in occiduo stellas ruere & mergi & amplius minime ap-
 parere, & iterum alias & alias. Vnde conclusit quendam esse in caelo circulum
 terminantem res uisas a non uisis, quem horizontem appellabant, & ita ima-
 ginata est superficies quaedam transiens per centrum terrae ex parte, usque in cae-
 lum, & per quatuor mundi cardines, scilicet orientis, occidentis, meridiei & septentrio-
 nis, secernens res uisas a non uisis.

Adiuumentum Adiuumentum ad id praestitit, quod terra est sphaerica & globosa, sed in globo
inuentiois ho- propter partium deuexitate ultra dimidium uisus extendere minime potest.
rizontis. Ideo ratio conclusit, ut iam iam exposui.

Aliud iuuua- Accessit item rationi iuuamen per apparentias in caelestibus. Quamquam uisus
me. noster non adeat ad caelum usque stellatum. Neque caelum uidere posset homo,
 etiam si uisus ad id se extenderet. Videmus tamen stellas, quarum lumen ad oculos
 nostrum peruenit: quod satis concluditur per propositionem 27. primae par-
 tis perspectivae communis: Sine luce nihil uidere &c.

Ioan. Pisanus. Exemplis facile doceberis. Cor Leonis stella regia, nostra tempore sita in 22.
Exemplum de gradu fere Leonis. Et stella in anchora sinistra Aquarii in 22 ferme gradu eiusdem
corde Leonis &c. diametra

A diametraliter in cœlo opponuntur, sic se habent, cum altera apparet supra horizon-
zontem, alia latet, & cōtra. Vna igitur oriente alia occidit, & hoc pacto semper
sefe habent. Quare ratio concludit circulū quendam partientem cœlum totum
in duas partes æquales, secernentem (ut supra dixi) res uisās à nō uisīs. Et si mo-
rula quædam paruissima apparet, ob id quod stella aquarij est meridionalis à lī-
nec ecliptica, non est curanda.

Exempla in planetis, Primo in oppositione Solis & Lunæ & præsertim in ea
quæ est uicina ortui aut occasui, & ubi Luna est circa iter Solis. Vt ferè accidet
Anno 1526. die 28. Ianuarij. Et eodem anno die 23. Iulij. Et eodem anno usueni-
et, in oppositione Saturni & Martis die 28. nouembris, Saturno sanè occiden-
te, oritur Mars. Et anno sequente 27. in oppositione Martis & Veneris die ter-
tia Maij.

Exempla de
planetis.
Solis & Lunæ
oppositio.

Item oppositio (quæ tamen rara est) Saturni & Iouis, quæ acci-
det Anno 1534. die 12. Februarii, in qua uterque caret latitudine, huius rei præsta-
bit exemplum clarissimum.

Ex Ephemeridibus exempla plurima facile colliges. Sed de his hæc tenus.

Tertía pars huius capituli in .§. Nec uero per omnem tractum & c.

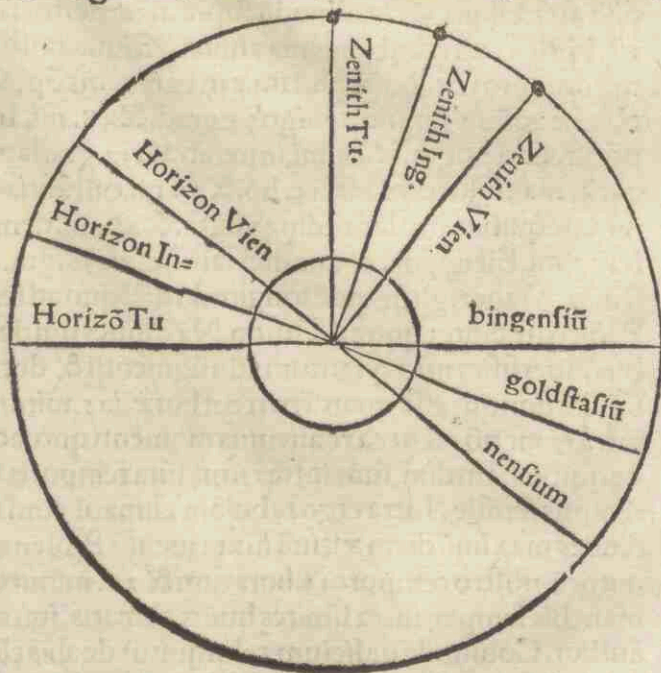
B In primis candidè Lector, quod omnia quæ in ea parte annotauit Proclus acci-
pienda sunt de Horizonte ratione percepto aut Rationali, de quo, & nō de Sen-
sili, astrologi in rebus astronomicis semper loquuntur.

Habet autem hæc pars plures annotationes haud inutiles. Quarum prima
est, diuersæ regiones, urbes aut earundem habitatores habent diuersos & eua-
riatos horizontes. Cuius rei ratio est, quia diuersæ regiones, urbes aut habitato-
res earū, habent diuersa zenith capituli in cœlo, linea enim (ut nō raro docuimus)
tracta ex centro mūdī per Regionum mediū aut Urbium aut Habitatorū usq̃
in cœlum indicat zenith capituli. Sed quia Regiones, Vrbes aut Habitatores in
terræ superficie aut rotunditate inuicem distinguuntur, consequens est, huius-
modi líneas & zenith etiã diuersificari. Et cū zenith capituli est polus horizon-
tis sicuti folio antecedenti declarauimus, infertur horizontem à zenith quaque
uersum equaliter distare, scilicet, 90. gradibus. Et linea ostendens zenith innitit
Horizonti ad angulos rectos, quare nunc palam infertur, quod mutato zenith
& horizon mutatur, sed diuersæ Regiones, Urbium aut habitatores, habent di-

Linea zenith
& horizon fa-
ciunt angulos
rectos.

C uersa zenith igitur diuersos horizontes. Id in hac fi-
gura (etiã mediocriter do-
ctus) facile apprehendere
potest.

Cōtuendum est hic quod
horizon gemino modo se
euariat aut mutat. Primo,
quod regiones, Vrbes aut
Habitatores sunt siti aut
uersus orientem aut occi-
dentem. Et si sunt siti sub
uno paralelo aut æquidis-
tante, euariant quidē ho-
rizontes, sed oīa alia com-
munia habent, ut indicat
author in textu, & nos su-
pra de Pericœcis & circula-
riter habitātibus abunde
docuimus. Differunt in eo solummodo, quod non pro uno & eodem instanti

Horizon
bifariam
se mutat.

habent ortum & occasum Solis, meridiem & mediū noctis. Si autem siti sunt partim uersus orientē aut occidentem & partem uersus meridiē aut septentrionē, horizontes declinant, & uariant se partim uersus orientē aut occidentem, & partim uersus meridiē aut septentrionē. Quod cōtingit ex eo, q̄ nō sit sub uno.

Secūdo, q̄ Regiōes vrbes aut Habitaōres sunt siti uersus meridiē (pallelo, aut septentrionē. Et si sunt siti sub uno meridiano uariant se horizontes directē aut uersus meridiē aut septentrionem. Si sub diuersis meridianis, fit uariatio, ut iam supra dixi, in uerbo. Si autem siti sunt partim uersus orientem.

Secunda anno ratio.

400. stadia nō uariāt longitu dinē diei, nec clima.

400. stadia q̄t faciāt miliaria

500. stadia q̄t faciāt miliaria

Quot stadia uni gradui respondeant. Comparatio.

Manet idē clima.

Manet eadem longitudo diei

da annotatio in uersiculo, Sed sensu idem quadringentis ferē stadijs manet. In ea & alijs sequētibus author docet, usquequō. i. ad quantū terræ spatiū idem maneat horizon quo ad sensum & usquequō nō maneat idem. Dicit igit in iam allegato uersiculo, Quod horizon quo ad sensum idē ferē 400. stadijs manet, dixit quo ad sensum. i. q̄ in eo spatio 400. stadiorū manet eadē diei longitudo sensilis, manet idē clima, manent eadem apparentiæ aut phænomena. Quod ut luer Aduerrendū est, q̄ 400. stadia iuxta uulgarē & recentiorū (cidius intelligat. rem supputationē faciunt miliaria Italica 50. nostra cōmunia 12½. Item 500. stadia teste Ptole. lib. 7. geo. ca. 5. respondent uni gradui coelesti in terra secundū latitudinē, quæ faciunt mil. Italica ferē 62. nostra cōmunia 15. & ½. si oīa emūctim habere cupieris, Dico igit q̄ 400. stadia supra à Proclo proposita, aut 50. mil. Ita, aut 12. & ½. nostra, nō suppleunt unū gradū latitudinis, sed 500. stadia aut 62. quasi mil. Ita, aut 15. & ½. nostra respondent uni gradui in latitudine. Ut ergo optime lector rem paucis habeas, accipiā miliaria nostra tanq̄ mensuras nobis germanis magis notas. Cōfer inuicem 12. mil. & ½. respondentia 400. stadijs, ad 15. mil. & ½. respondentia uni gradui secundū latitudinem. Vides ea distare in 3. miliaris, quæ sunt 5. pars de 15. Surripe igitur ab uno gradu latitudinis, quintā partem grabus. i. 12. minuta habes 48. minuta, quæ nullū uariant clima. Ingredere igitur cōmunem tabulam climatū, & adde 48. minuta ad latitudinem mediū climatis, aut ea subtrahe ab eadem, & nō deduceres in aliud clima. Quare egregiē dixit Author q̄ ob 400. stadia clima nō mutatur sed manet idem. Manet etiā eadem dierū longitudo ad sensum. Id exemplo facile capies. Et ut morem gerā Authori nostro græco, ponā exemplum ad Græciā, ubi latitudo, aut eleuatio poli arcti. est 36. quemadmodū supra in ca. de interuallo equidistantū diffinitum est. Huius latitudinis dies maximus æstiuus, nostro tpe est 14. horarū & 28. minutorū, pro ut tabulæ plurimæ in eam rem cōpositæ indicant. Latitudini iam oblata addo 45. minu. colligo 36. grad. & 48. mi. Ingredientī aut mihi tabulam, nō offendo 36. gra. & 48. mi. inuenio aut 37. gra. latitudinis uiciniorē quibus alligatur maximus dies æsti. 14. ho. & 24. mi. Distantia inter hos maximos dies est 6. min. de quibus pro latitudine 36. gra. & 48. mi. demo quintā partem, & remanēt ferē 5. mi. Est igitur maximus dies latitudinis 36. gra. & 48. mi. 14. horarū & 33. quasi min. Manet igitur eadē longitudo diei quo ad sensum in spatio 400. stadiorū. Et dico notanter quo ad sensum. Nā omnes qui de climatibus scribunt, in quibus diuersificantur quantum ad augmentū & decrementum, minimū tempus sensile ponunt esse quartā partem horæ. i. 15. minu. horæ, & omne id quod cadit infra 15. mi. nō est in ea re alicuius momenti quo ad sensum, quinq̄ aut minuta, de quibus iam dixi, sunt infra 15. minuta temporis sensilis. Igitur non constituunt tempus sensile. Intra ergo tabulam climatū cum mediō quarti Climatū, & offendes maximū diem æstiuū iuxta mentē Ptolemæi & Procli 14. hora. & 30. minutorū, nostro tempore 14. horarum & 28. minuto. Cui adde 5. mi. aut deme, & manebis semper intra līmites huius climatū, igitur manet idem clima ut asserit author. Cōsimile iudiciū relinquitur de alijs climatibus omnibus, fac periculum ē figura sequenti, & uidebis ueritatem.

Tabula

A

TABVLA CLIMATVM IO. DE SACROBVSTO.

		Longitudo diei æstiu		Latitudo Climarum	
		H	m	G	m
Primi Climat̄is per Meroen.	Principium	12	45	12	45
	Medium	13	0	16	40
	Finis	13	15	20	30
Secundi Climat̄is per Syenem	Principium	13	15	20	30
	Medium	13	30	24	15
	Finis	13	45	27	30
Tertij Climat̄is per Alexandriam	Principium	13	45	27	30
	Medium	14	0	30	45
	Finis	14	15	33	40
Quarti Climat̄is per Rhodum	Principium	14	15	33	40
	Medium	14	30	36	24
	Finis	14	45	39	0
Quinti Climat̄is per Romam	Principium	14	45	39	0
	Medium	15	0	41	20
	Finis	15	15	43	30
Sexti Climat̄is per Borysthenem	Principium	15	15	43	30
	Medium	15	30	45	24
	Finis	15	45	47	15
Septimi Clima. p Riphæos montes	Principium	15	45	47	15
	Medium	16	0	48	40
	Finis	16	15	50	30

B

C

Ad apparentias nunc uenio, quas Græci appellant Phænomena. Pro quibus aduertendū: quod in æthere, id est, in aëre & in cœlo plurimæ uidentur apparentiæ. Quæ in aëre apparent, uocant physici impressiones meteorologicas id est, in sublimibus uisas. Apparent sane præcipue noctu, multa in aere ostenta. De quibus legito Aristotelem & Alber. Mag. in libris eorum meteorologicis. Senecā in Quæ: natu. Plinium libro primo natu. histo. & alios. Aristoteles & Alber. libro primo Meteor. tractant de apparentiis in sublimibus ignitis. Intertio, de iisdem, uirtute aut positu stellarum causatis. De ignitis ut sunt lanceæ, columnæ, trabes, Græce δονίδες, iacula Græce βολίδες, candelæ, faces, lampades, flammæ, scintillæ, stellæ cadentes, stellæ uolantes, capræ saltantes Græce ἄγες, A subascendentes, A subdescendentes, dracones, hiatus, uoragines, scrobes Græce χάσματα, & id genus reliqua innumera. De facibus, lampadibus, iaculis, trabibus, hiatu cœli, Plinius libro 2. ca. 6. Idem de stellis cadentibus lib. 2. ca. 8. & libro 18. capi. 35.

Aristoteles præterea & Albe. in 3. tractant de apparentiis, quæ uirtute & positu stellarum causantur & uisui obijciuntur. Ut sunt Cometæ. i. stellæ crinitæ, de quibus etiā Plinius lib. 2. ca. 25. irides, halones. i. coronæ aut areæ, orbis, circuli. Accidūt & coronæ circa solem. Plinius lib. 2. ca. 28. & de pluribus solis olim uisis eodem libro cap. 31.

De coronis circa Lunam & astra, idem Plinius eodem libro ca. 29. & pluribus Lunis ca. 32. De circulis stellarum errantium, idem libro 18. ca. 35.

Circa solem uirgæ, id est, bacilli aut funes tentorij, Parahelij plures soles, ἀπλάγῃ, id est, iuxta, & ἴλιος sol.

Accidit etiā nonnunquam circa solem & Lunam, id quod imperitos hominū

De Apparentiis.

Apparentiæ ætheris.

Aristoteles. Alber. Mag. Seneca. Plinius.

Apparentiæ ignitæ ardentes.

Plinius.

Aristote.

De apparentiis ratione stellarū. Solis coronæ.

Lunæ & stellarum coronæ.

Aliæ apparentiæ circa solem Defectus solis & Lunæ.

D

Prolemæus.
Alber. Mag.
Io. de mon. Re.
Geor. Pur.
Plinius.
Mirum de Lu
næ deliquio.

nes monstrosa timiditate perturbat, ut sunt eorundē defectus, de quibus Ptolemæus Dictione. 4. 5. & 6. Alma. Et Alber. Mag. Ioan. de monte Re. in abbreviatōis Alma. lib. 4. 5. & 6. Iulius Fir. lib. 1. ca. 10. 13. & 72. in ueteri, in nouo 70. Et rursus id cuius uix esset causa assignanda, si dioptica non esset inuenta, Lunā eclipsari & utrumq; lumen esse supra horizontem. Testis est Plinius libro secundo capitulo 13. his uerbis. Et quānam ratione cum solis exortu umbra illa hebetrix sub terra esse debeat, semel iā acciderit, ut in occasu Luna deficeret utroq; super terram cōspicuo sydere &c. Hoc mirum soluit Cleomedes libro secundo de mundo capitulo, de Lunæ defectu. Et Ioan. Pisanus libro perspectiue tertio propositione quinta & septima, quos lege.

Solis prospere
tus mirus ex
monre Ida.

Apparētie cœ
lestes stellarū
aliæ.

Stellæ a Ptole
mæo obserua
tæ.

Item de prospectu ortus solis miro ex monte Ida, scribit Pompo. Mel. lib. 1. ca. de Aeolide, & Solinus in collectaneis ca. 16. Lucretius lib. 5. & Diodo. Sic. lib. 17. De his apparentijs fecimus alibi periculū. Non sunt hæ apparentiæ de quibus loquit hic Proclus. Quare alias notabimus apparentias & hæ cōtingunt in cœlestibus, puta in stellis fixis & erraticis. Stellas sane firmamēti, quas fixas nominamus, Ptole. Dictione. 7. & 8. Alma. collegit in 48. imagines, formationes, aut asterismos, quibus & nomina dedit, earumque stellarum naturas tracta. 1. quadri. ca. 9. exposuit. Nō omnes profecto in asterismos collegit. Quis est enim is qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina uocat? Sed insigniores & potiores, quas in Alexandria urbe Aegypti organo astrario, pro his imaginibus formandis, potuit obseruare. Numero 1022. Quē postea Anno christi 1251. Alphonsus Roma. rex, quo ad numerum stellarū & imaginū secutus est. Sed de his infra ca. ultimo fusi tractabimus. Sunt autē hæ imagines nobis apparentes in sublimibus, puta in sphaera stellata, quā firmamentum aut octauū orbem uocitamus. Sunt etiā in erraticis stellis plurimæ apparentiæ, modo enim uidentur nobis coniunctæ, modo oppositæ, modo sextili, quarta, aut trina radiatione distantes. Nōnunquam apparent directæ aut progressiue, nonnunquam retrogradæ, contra 12. signorū ordinem meantes. Sed nec de his apparentijs loquitur noster author. Quocirca demū reperiuntur in stellis fixis aliæ apparentiæ, quo ad earum cotidianum ortum & occasum, & quo ad earum perpetuam apparitionem aut occultationem, item quo ad earum elongationem ab ortu & occasu uero, & quo ad earū accessum ad zenith capitis aut recessum ab eodem: & de his loquit Proclus. Quod paucis hac formula accipies. Supra docuimus, q̄ 400. stadijs respondent 50. milia. Itali. & 12. Germanica integra. Quibus (ut diximus) non respondet integer gradus latitudinis, sed dumtaxat 48. minuta unius gradus. Rectificata igitur sphaera astraria, quam solidam appellamus, ad certam poli arctici eleuationem oblatam, signatisq; stellis orientibus & occidentibus, item stellis perpetuæ apparitionis & occultationis & alijs iam supra memoratis, si deinde sphaerā in 48. minuta unius gradus subleuaueris aut depresseris, nulla accidit sensilis euariatio, neq; in stellis orientibus & occidentibus, neque in his quæ semper apparent aut semper delitent &c. Egregie igitur dixit Proclus. Et apparentiæ omnes eadem sibi consent.

B

F

Vbi ad uariationē horizon
tis nō fit uariatio longi
tudinis diei, neque
climatis &c.

Sequitur in Proclo, Aucto uero stadiorum numero, Supra author differunt in quot stadia horizon, quo ad sensum, non capiat mutationem, hic determinat præcipue de eiusdem euariatione. Intellige (ut supra) quo ad diei longitudinem, clima, & apparentias cœlestes.

Contuendum tamen, non ad omnem uariationem horizontis ultra 400. stadia, huiusmodi sequi uariationes, etiam si stadiorum numerus cresceret in 1000. 2000. 3000. &c. & ultra. Nam hi qui habitant sub uno parallelo, qui perierit a Cleomede & circumhabitantes ab Alber. nūcupantur, de quibus supra

pra

Apra, propter stadiorum numerū ultra 400. mutant horizontes: quemadmodū supra ad uisum ostendimus de his, qui uariant horizontes uersus ortum & occasum solis, non tamen propter stadiorum numerum quantumcumq; mutant longitudinem diei, clima & apparentias. Habent enim hi omnia communia ut supra docuimus: non tamen habent idem instans ortus & occasus solis, meridiei & mediæ noctis.

In exemplo, Tubingenses, iuxta quorundam recentiore[m] climatum distinctionem, siti sunt fere in medio septimi climatis. Eorum parallelus ducitur per latitudinem 48. gradū & ferme 40. minutorum, sub eo parallelo aut circiter habitant uersus ortum Dillingenses, Ingoldstatenses, Passaugij, Kremsenses, Hungerisbradenses, Prebitzenses &c. Et uersus occiduum Tullenses, Niclasportenses, Rainsenses, Compagienses & cæteri. Hi omnes habent eandem diei longitudinem, etiam maximam, scilicet quindecim horarum & 57. quasi minutorum: Idem colunt clima, scilicet septimum. Nam climatum uariatio fit solummodo uersus septentrionem aut austrum. Et easdem seruant apparentias &c.

Ciuitates sitæ sub uno parallelō.

B Ecce. Et hoc indicat Proclus in his uerbis. Si quidem qui eundem æquidistantem incolunt &c. Idem accipito, mi Lector, de stellis uerticalibus. Tubingenses plane habent has uerticales uel pene. s. duas stellas in genu dextro Persei, duas in pede anteriori ursæ maioris, duas paruas in pede sinistro Herculis. Vnam in ala dextra Cygni, & est tertia: Hæ omnes etiā uerticales sunt omnibus cōmemoratis. s. Dillingensibus, Ingolstatensibus & cæteris.

Stellæ uerticales Tubingensium.

Haud aliter sentire debes de stellis ab ortu aut occasu uero elongatis. Gratia exempli. Oculus Tauri stella, elongat se ipsis Tubingensibus ab ortu uero, uersus septentrionem 25. fere gradibus, eandē elongationem seruant omnes prædicti inuariatā. Idem relinquatur de alijs stellis fixis orientibus & occidētibus. Eam elongationem uocat Ioannes de Regio monte prople. 10 in tabula primi mobilis, amplitudinem ortus & occasus. Sed de his satis.

Stellæ elongatæ ab ortu aut occasu uero.

Nunc edocti sumus euariationem diei, climatis & apparentiarū haudquaquā accidere propter longitudinem, hoc est, recessum uersus orientem aut occidentem. Necessum igitur erit eiusmodi accidere secundum latitudinem, id est à meridie uersus septentrionē aut e contra. Qui enim meatur recta uia à meridie uersus septentrionem, continuo uidet polum arcticum altius atq; altius eleuari, & ex cōsequutione dies æstiuos prolongari, hybernos uero minui. Et contra means à septentrione uersus Austrum experitur poli eleuationem minorari & æstiuos dies decrescere, brumales augmētari. His experimento cognitis, alludit Proclus, qui inquit, Aucto uero stadiorū numero, pro habitationis diuersitate, horizon, clima, omnes deniq; apparentiæ mutantur. Et subdit ad nostrum propositum. Conuenit tamen ut habitationis ultra quadringenta stadia mutationem ad austrum, boream uē accipiamus: hæc Proclus. Simopere hic aduertendum est, q̄ non in omni numeratione etiā ultra quingenta stadia, fit omnium prædictorum mutatio, præcipue climatis. Quocirca, candide lector, si falli non uis, necessarium tibi erit obseruare rationē & institutionem climatum alioqui decipieris.

Variatio fit secundum latitudinem.

C Prisci authores, qui septem climata (non ab re) uersus septentrionem distinxerunt, dederunt cuilibet climati secundum eius latitudinem 30. minuta temporis, id est, semihoram, hoc est quod quantitas diei longissimi ad principium climatis inuenta pensiculatim differt à quantitate diei longissimi ad finem triginta minutis temporis: Ita quod dies longissimus ad finem climatis excedit longissimum ad principium triginta minutis, i. per semihoram. Diuiserunt deinde quodlibet clima per tria, scilicet, principium medium & finem: iuxta tres

Non in omni numeratione ultra 500. stadia fit huiusmodi mutatio.

Ratio climatum.

parallelus, quorum unus ducitur ab occidente in orientem per principium climatis. Secundus uergit per medium climatis, clarus & insignis aliquo nomine insulae, urbis &c. Tertius tendit per finem climatis, sequentiq; climati initium praestat.

Augetur etiam dies à principio climatis usque ad medium, in unguem quindecim minutis, & à medio usque in finem totidem; quod dixerunt ipsi esse tempus minimum sensibile.

Quatuor tempora
minora
sensibilia.
Ptolemæus

Dico hic per digressionem: quod ueteres obseruauerunt quatuor minora tempora sensibilia, quod pulchre indicat Ptolemæus libro primo Geogra. capitulo 23 & idem dictione secunda Almagesti capitulo sexto. Primum & minimum est quindecim minorum (de quo etiam supra diximus) & iuxta hoc diffinit Ptolemæus capi. 23. primos 14. parallelus, quod etiam computatur à principio climatis usque ad eius medium, & à medio usque in finem. Secundum tempus complectitur tertiam partem horae, id est, 20 minuta; & secundum hoc distinguit Ptolemæus, in depictione orbis habitati in plano, meridianos circulos, ubi unus ab alio distat per tertiam horae partem. Distant enim meridiani ab inuicem per quinque gradus æquinoctialis, qui faciunt 20. minuta temporis, dando uni gradui quatuor minuta. Tertium tempus sensibile est 30. minorum, & eo utitur Ptolemæus pro parallelis 15. 16. 17. 18. & 19. quod etiam aptatur climatibus à principio usque in finem. Quartum continet integram horam, quo utitur Ptolemæus parallelis 20. & 21.

Sed occurris quaerendo, quid priscos mouerit, rationem climatum diffinire per ipsum tempus? Cum eis sufficere potuisset pro climatum distinctione ipsa poli sublatio, tempore omnino neglecto. Respondeo, quod prisci in his & alijs plurimis diffiniendis tempus addidere, factum esse reor ob temporis nobilitatem, quod id propter eius innumeras utilitates semper memoriae adhereret, uelut ex authoribus colligere datur.

De climatū in
teruallis inae-
qualibus.

Ad climata redeo, quod climatum interualla non sunt similia in mensura Geometrica, siue sint stadia, siue miliaria Italica siue Germanica. In primo namque climate, quod est uicinū æquinoctiali, ubi sub eo habitantes semper habent 12. horas diei & totidem noctis, postea pergendo uersus septentrionem pedetentim ualde crescit dies longissimus, quare ad hoc ut crescat, pro completionē unius climatis in 30 minuta, requiruntur plures gradus eleuationis poli. In eo sane loco horizon nō multum recedit ab angulo recto, quem facit æquinoctialis cū suo horizonte: quare fit ut non cito dies longissimus crescat ultra diem æquinoctialē: & requiruntur (ut iam dixi) plurimi gradus eleuationis pro unius climatis complemento. Secus accidit ad magnum progressum uersus septentrionē, ubi ad paucos gradus eleuationis, cito crescit dies maximus pro complemento unius climatis, quia eorum horizon multum se obliquat ab horizonte recto. Ut & hac in sphaera facile ostendi possunt.

Doctrina de in-
aequalitate inter-
uallorū clima-
tum.

Quod autē climatum interualla sint dissimilis quantitatis, facile addiscitur: & sic. Deme gradus & minuta eleuationis poli ad principium primi climatis ab eleuatione ad eius finem, & habebis interuallum in gradibus & minutis huius climatis, scilicet septem gradus & 45. minuta: hos redigito (ut paucis rem habeas) in miliaria Germanica cōmunia, & colliges integra 116. miliaria: Ecce terrae mensura huius climatis secundū latum. Idem fac pro secundo climate & uidebis minus interuallū. Haud dissimili formula agito pro ceteris climatibus, & continuo decrescunt interualla in gradibus & minutis ac etiam in miliaribus, quo ad mensuram Geometricam: Prout sequens tabella aperte indicat.

A TABELLA INTERVALLORVM CLIMATVM.

	G m	Miliaria Germanica cōmunia
Primi Climatis	7 45	116 & integra.
Secundi Climatis	7 0	105
Tertiū Climatis	6 10	92
Quarti Climatis	5 20	80
Quinti Climatis	4 30	67
Sexti Climatis	3 45	56
Septimi Climatis	3 15	49

Ex his manifeste concluditur, quòd haud datū potest certus, & ad æquatus stadiorum, de quibus loquitur Proclus, aut miliariorum numerus, secundum quem fiat omnium climatum euariatio, ac longitudinis dierum &c. ob id quòd climatum interualla non sunt eiusdem quantitatis, sed diuersarum. Sis cautus candide lector cum legis Proclum dicentem. Conuenit tamen, ut habitationis ultra quadringenta mutationem ad austrum Boreamue accipiamus. Quòd si numerando excesseris quadringenta stadia credas mox accidere euariationem climatis & cæterarum rerum. Nec tibi 500. stadia sufficiunt, quæ unū dant gradum latitudinis. Is certe nullam (nec additus uel demptus ab eleuatione mediū climatis) facit mutationem. Idem teneto in 600. 700. 800. stadijs. Sed cū in 1000. stadia perueneris primum fac periculum pro septimo climate, 1000. enim stadia faciunt miliaria Italica 152. Germanica communia 31. quibus plane respondent duo gradus secundū latitudinem. Quos si addideris ad eleuationem poli mediū septimi climatis, colliges 50. gradus & 40. minuta, quæ eleuatio cadit extra septimum clima uersus septentrionem, ubi etiā accidit mutatio sensilis diei maximī. Si autem 2. gradus subtraxeris, habebis 46. gradus & 40. minuta eleuationis quæ cadit in limites sexti climatis, & sic fit euariatio.

Haud datū potest ad æquatus numerus omnibus climatibus seruiens.

1000. stadia faciunt euariationem in 7. cli.

Sed hic stadiorum numerus nō satisfacit pro alijs climatibus, puta primo, secundo, tertio, quarto, quinto. Necessum erit assumere alium stadiorum numerum qui omnibus sufficiat. Recipito igitur 2000. stadia, quæ faciunt 250. miliaria Italica & Germanica integra 62. quibus abunde respondent 4. gradus eleuationis poli, quibus iunctis uel surreptis medijs eleuationis climatū, uidebis euariationē climatū, longitudinis maximī diei & cœlestiū apparentiarū. Fac periculū.

Canon pro omnibus climatibus. 2000. stadia.

Lectoribus unica exemplari computatione satisfaciam, hac. Offeritur mihi eleuatio poli ad mediū septimi climatis, quæ auctore Ioan. de Sacrobusto est 48. graduū & 40. minorū & iubeor omnes euariationes (de quibus Proclus) exponere. Addo in primis huic eleuationi oblatae quatuor gradus, & colligo quinquaginta duos gradus & quadraginta minuta, hæc poli eleuatio cadit extra finem septimi climatis, in plagam septentrionariam, quam auctores perhibent in habitabilem aut prauæ habitationis. Oblatae eleuationi ad mediū septimi climatis, iuxta mentem Ioan. de Sacrobusto respondent sedecim horæ 0. minutum pro die æstiuo longissimo, nostra uero tempestate quindecim horæ & quinquaginta septem ferè minuta. Eleuationi uero quinquaginta duorum graduum, & quadraginta minorum adhæret dies longissimus sedecim horarū & quadraginta minorū, qui excedit diem longissimum mediū climatis in 40. minutis. Ecce diei magna euariatio, ultra minimum tempus sensibile, quasi in triplo. Venio nunc ad apparentias. Stellæ uerticales seruientes eleuationi 48. gra. & 40. mi. & eius pallelo supra sunt enūeratae, ubi de stellis uerticalibus Tubingenē diximus. Qui aut habitāt sub pallelo ducto p eleuationē 52. gra. & 40

minutorū ut sunt Phrysi, Campenenses, Saxones, Hildesheimenses, Brun-
singenfes, Poloni, Rosnafenfes habent has stellas uerticales, stellam unam in
manu dextra Bootis, stellas in capite aurigæ quasi, duas stellas in capite Draco-
nis quasi. Stellā postremā in ala dextra Cygni. Ecce euariatio stellarū uerticaliū.

Stellæ orientis
& perpetuæ ap-
paritionis.

Præterea hæ stellæ habitantibus parallelum 48. grad. & 40. minu. oriuntur &
occidunt in parte horizontis uersus septentriones ut uiciniores, scilicet stella
Arietis in capite Algol, stella in sinistra manu Aurigæ, duæ stellæ paruæ in sinistro
pede anteriori Ursæ maioris. Stella inferior aut hastilis Bootis, stella magna in
rostro Vulturis cadētis. Stella nobilis in dorso Cygni. Habitantibus aut sub pa-
rallelo 52. grad. & 40. minu. hæ omnes sunt perpetuæ apparitiōis. Ecce uariatio
stellarum quo ad ortum & occasum & perpetuam apparitionem.

Sic cōtra in parte horizontis meridiana sunt stellæ quæ habitatoribus paral-
lelum 48. grad. & 40. minu. ut uiciniores oriuntur & occidunt, his uero incolen-
tibus parallelum 52. gra. & 40. minu. sunt perpetuæ occultationis. Vt sunt hæ.
Nonnuilæ stellæ in dorso centauri, stellæ Lupi, stella in cauda scorpī. Stellæ 5.
coronæ meridionalis, stellæ in cauda Piscis austrini, stellæ nauis circa sedilia.
Hæ stellæ omnes in medio septimi climatis, aut sexti, aut quinti oriuntur & oc-
cidunt.

Variatio ratio-
nis elongatio-
nis &c.

Fit etiam mutatio in stellis quo ad earum elongatiōem ab ortu & occasu ue-
ro. Supra enim ostendimus stellā oculi Tauri pro eleuatione 48. grad. & 40. mi-
nutorū distare ab ortu uero uersus septentrionem 25. propemodū gradibus, quæ
ad eleuationem poli 52. grad. & 40. minu. ab eodem ortu fermè distat 27. gradibus.
Ecce euariatio.

Pro eleuatione
44. grad. & 40.
minu.

Urbeshuius
paralleli.

Subtraho præterea 4. gradus ab eleuatione poli ad medium septimi clima-
tis & residuo 44. gradu & 40. minuta eleuationis polaris. Parallelo huius ele-
uationis subduntur urbes Italiæ scilicet, Pola, Comum, Venetiæ fermè. Et in
cuius Alpibus oscella ciuitas. Fit igitur iterum euariatio climatis & longissimi
diei. Climatis, quia deducor ad clima sextū. Numerus enim eleuationis 44. gra.
& 40. minutorum continetur intra limites sexti climatis post eius principium.
Longissimus huius eleuationis dies est 15. horarū & 24. minutorū. Ecce, diei ma-
gna euariatio & minoratio.

Stellæ uertica-
les.

Stellæ uerticales habitatoribus huius paralleli sunt hæ. Lucida in cauda Gal-
linæ aut Cygni & quarta in ala eius dextra, una & extrema dextræ manus Andro-
madæ & una circa talū eius dextrum, una in pede sinistro posteriori ursæ maio-
ris, & suprema quasi in ferro hastilis Bootis. Vna in sura leua dextra Herculis
& una in coxa. Ecce mutatio harum stellarum uerticalium respectu omnium
uerticalium præcedentium.

Stellæ uicinæ
horizonti sep-
tentrionali.

Stellæ itē orientes & occidentes horizonti tamen septentrionali uicinæ sunt.
Quarta in ala dextra cygni, & fulgens in eius cauda. Extima dextræ manus An-
dromadæ, & ea quæ est ad talum dextrum. Vna in sura sinistra Herculis, duæ
stellæ, una in tibia, altera in coxa dextra Persei. Stella magna in auriga Alhaiot,
id est, Capra, & una fulgida in humero dextro eiusdem. Hæ omnes collatæ ad
eleuationes supra nominatas, sensibilibiter plus supra horizontem attolluntur.
Respectu autem minoris eleuationis puta 40. graduū, semper occultantur. Ecce
euariatio.

Stellæ uicinæ
horizonti me-
ridionali.

Stellæ demum orientes & occidentes uicinæ tamen horizonti austrino, sūt
hæ. Acarnar lucida in fine fluuii. Stellæ aliquæ Coronæ meridionalis. Stellæ in
malo nauis. Duæ stellæ in cauda Lupi. Hæ comparatæ ad eleuationem minorē
manifestius oriuntur & occidunt, ad maiores supra commemoratas profundius
us submerguntur & omnino delitent. Ecce mutatio.

Accidit

A Accidit etiam huic elevationi uariatio stellarum, quo ad elongationem earum ab ortu & occasu uero: puta oculi Tauri, quem supra bis in exemplum produximus, qui pro hac elevatione uergit ab ortu uero uersus Aquilonem 23. ferme gradibus. Ecce uariatio respectu præcedentium. Ductu huius exempli non difficulter operaberis pro alijs climatibus.

Mutatio ratione elongationis ab ortu uero.

Posthæc quæ iam explanauimus, author subiungit uersiculum hunc.

Verum si exactæ rationis examini &c.

Continuatio.

Contuendum: Proclus supra de horizonte docuit duo: Vnum sub quo stadiorum computo maneat idem horizon, eadē diei longitudo, eadem cœlestes apparentiæ, & hoc quo ad sensum: Alterum sub quo stadiorum numero hæc omnia ad sensum capiant euationem. Possit quis haud iniuria dubitare, quid de horizonte & alijs iam supra memoratis sentiendū sit, si à sensu ad rationem nos conuertimus: quæ sane ratio est naturæ imitatrix, & discursus animi ad inuestigandum uerum in unguem & examullim. Respondet, ut in textu. Planius sic. Mutato situ etiam admodum paruo in ipsa terra, mutatur horizon, clima & apparentiæ: & hoc accipiendum est ad sensum infra præstandum. Et tacet hic Proclus mutationem longitudinis diei, quæ sub uno parallelo (prout superius declaratum est) uersus ortum & occasum semper manet eadem, sine omni etiam

Dubium.

Responsio.

B minutissima uariatione. Secus uero de ea, uersus septentrionem & meridiem est sentiendum, ubi etiam accipit mutationem.

Hoc loco noscendum est, Proclum hic excedere limites Astronomicos. Haud quæ officium est astronomi omnium rerum astronomicarum reddere emussicat arationem, quia id ei est impossibile, ad quod nemo artatur. Expunctim sane singula ratiocinari Physici est officium, & non raro Geometræ. Astronomia enim, quam Ptolemæus in libris magnæ compositionis docet, inuenta est per instrumenta, quod manifestarium est ex Dictione eiusdem prima & tertia, ubi docet compositionem Quadrantis & eius usum. Dictione quinta dat constructionem instrumenti Armillarum & Regularum, quibus (ut uno dicatur uerbo) fere totam astronomiā inuenit. Quæ sane instrumenta ad tantam distantiam, quæ à terra ad astra usq; non omnem perfectionem aut præcisionem præstare possunt. A superficie enim terræ usq; ad superficiem concuam orbis stellati recensentur miliaria cōmunia Germanica 16338562. Ecce. Sufficit autem Astronomo uersari circa prope uerū, & ut euitet errorem sensilem, quod palam sit legenti Dictiones, Almagesta, Epitomata, Alber. Ma. Ioannem à Regio monte.

Astronomi officium.

Instrumentorum utilitas.

Miliaria Germanica à superficie terræ ad sphaeram stellatam.

Ptolemæus

C Ptolemæus uehemēter taxat eos, qui in rebus astronomicis omnia anxie exantlare & emungere attentant. Dicit. sane sexta capitulo 7. § tertio, loquitur de his qui in eclipsibus duo aut tria minuta obseruare contenderunt, his uerbis. Persecrari aut subtilitatem in quantitate huic simili, non est nisi extollentia & uana gloria, & neque est dilectio ueritatis &c. Pulchre astipulatur in ea materia Ioannes à monte Regio libro sexto capit. decimo quinto, sic. Si tamen quis huius rei scientiam exactam quærat, multo iustius illum difficultas operis angat, quàm utilitas delectet.

Io. à Re. mon.

Audi obsecro eundem problemate primo in tabulas primi mobilis. Certū (inquit) qui supstitioso quodā calculo minutiarū, tertiariūq; ac ulteriorū minutiarū ad intima, cœlorū in oibus supputationibus astronomicis penetrare conatur, hi nesciunt quā dementes, & (si p officium dici potest) quā remissi fuerint principes huius artis circa primas etiā minutias obseruandas. Quoniā p instrumenta, quibus ferme tota disciplina astrorū innitiū, aīaduerti penitus nequūt &c.

Decreui etiam eiusdem Ioan. libro 13. Epí. capí. 17. sententiam hic annectere. **D**
 Vt sciamus (inquit) reuellere maledicta huic diuino studio aduersantium, qui
 supposita fundamenta suspicantur infirma. Dabunt enim ueniam, si error ille
 quem astronomo imputant, insensibilis fuerit. In hoc enim quiescendum est:
 cum in hac arte punctum geometricum siue præcisionem attingendi nõ sit pos-
 testas, instrumentis id efficientibus. Sed de his satis.

Officium phy-
sici.

Assumit igitur author noster hic officium physici, qui naturalium rerum per-
 fectiones examissim pensitat atq; causas reddit. Cũ ergo dicit, Pro quolibet pun-
 cto &c. uerum dicit. In quacumq; enim terræ partem gressus etiã minimos dis-
 rexeris, incipit zenith capitis euariari. Quare ex supra narratis etiã horizon mu-
 tatur. Quum zenith sit centrũ horizontis. Mutatur etiã clima, nõ intelligito de
 mutatõie climatis in aliud, sed iuxta aliquã eius partem. Loco huius uocabuli,
 clima, posuit Geor. Valla ubi de horizonte agit, inclinatio, & melius quadrat.
 Ratio enim intelligit terrã esse perfecte sphericam. In spherico autẽ siue per-
 fecte rotundo à quocunq; puncto oblato exierit inclinationem facis, Vel mu-
 tatur clima ad alium afflatum cœlestem aut alium respectum; de quo infra fusi-

Variatur hori-
zon.

Variatur cli-
ma.

Mutantur ap-
parentiæ.

us dicitur. Euariantur etiã apparentiæ, nõ ad sensum, sed iuxta rationis discurs-
 sum in uno minuto, in uno secũdo, in tertio &c. Humanus sane animus in cœlũ **B**
 tanquam speculum erectus & raptus, plura propter immensam eius molem ac
 magnitudinẽ ibi distinguit, separat & discernit, qui terrenis & caducis demer-
 sus & pessundatus nil nisi terrena & q̃ sensui patent cogitat & distinguit. Nec
 tibi, optime lector, cogitandum est, quod mensura 15. miliariorum cõmunium
 Germanicorũ, quæ in terræ superficie unũ graduum cœlestem æquinoctialis
 metitur, quod eadem, si cœlo aduolares, etiã unũ gradui responderet: longe cre-
 de mihi, res aliter se habet. Vnus enim gradus cœlestis, puta æquinoctialis sur-
 perficiei concauæ noni orbis continet miliaria Ger. cõmu. 570581, quibus per
 60. minuta partitis, uidebis unũ minuto respondere mil. Ger. 9509. Et rursus facta
 diuisione per 60. unũ secundo mil. 158. Vni tertio 2. mil. integra Ecce.

Miliaria resp-
spõdentia uni
gradui in cœ-
lo.

Horizon im-
motus.

Et ut Proclum in memorato uersiculo planius intelligere possis, legito Alber.
 Mag. lib. de na. loc. dist. 1. ca. 5. præcipue in §. Si quis aut particulariter uelit cõ-
 gnoscere. Sequitur in Proclo. Horizon uero ea ratioe &c. In ea parte ul-
 tima huius capituli, author aperit unam conditionem horizontis, quæ supra in
 eius diffinitione p me expressa est, hanc, quod horizon non intra cõpositionem
 spheræ est, hoc est, nõ est de circulis eiusdem. Omnes enim circuli intrinseci ad **F**
 motum primi mobilis mouentur ab ortu in occasum. Sed horizon ad motum
 spheræ manet immotus, situ inuariatus, amans quietem. Nam si esset de circulis
 spheræ intrinsecis, ad motum eius, una cum alijs circumuolueretur, & inde
 orirentur inconuenientiæ. Accideret enim, quod in die naturali ad motũ spheræ
 fieret uerticallis, & sic nomen perderet, quia amplius non esset finitor uisus,
 quia ea quæ nobis in uertice sunt uisui patent, & non possent imaginari, quomo-
 do ipse determinaret res uisas à non uisis. Præterea à ratione alienum esset, hori-
 zontem obtinere uicem meridiani, cũ meridianus semper innitatur horizon-
 ti ad angulos rectos, hoc autẽ accideret in spheræ recta, ubi horizon uergit per
 utrosque polos.

Huius ratio.

Sed hic obiicit quis: horizontem esse mobilem. Nam Marcus Mani. lib. pri-
 mo ca. 8. Vbi tractat de duobus circulis, scilicet, meridiano & horizonte, uocat
 eos uolucres, his uerbis.

Atque hæc æternam fixerunt tempora sedem
 Immotis per signa modis statione perenni,
 Hos uolucres fecere duos &c.

Et deinde

A Et deinde diffinit meridianū & horizontem: Igitur, Responsio. Non sunt hi cituli uolucres per se, sed quia cœlum continuo suo motu iam adducit eis hoc signum, hoc sydus, hoc astrum, atq; aliud mox: Et propter continuam in eis mutationem dicuntur uolucres & celeres, licet in se sint stabiles & fixi. Simile est de cera bene præparata & molli, quæ facile cuiuscumq; sigilli imaginem recipit. Hæc cera dici potest uolucris, id est, ad suscipiendum facilis. Vei dicuntur uolucres, id est, mutabiles iuxta diuersos habitatores, qui diuersos habent meridianos & horizontes. Quiuis tamē meridianus & particularis horizon suis habitatoribus manet stabilis, fixus & immotus. Et in ea sententia est etiam Mar. Mani, in sequentibus metris, lege eundem.

Vnde Meridianus & horizon uolucres.

In ultimo uersiculo. Verum & non incommode &c. Proclus ostendit, quo pacto Horizon possit intelligi immotus & quietem amans. Sciendum quod ueteres pro sphaeris eorum, fabricauerunt uas concauum, quod in se semisphaeram posset recipere. Et hoc arte tornandi perfecerunt. Cuius labrum aut superficies superior horizontem suppleuit. In eo sane uase sphaera ad medietatem usq; profunderata & immersa, atq; meridiano circulo iuste infixata rotabatur: Habuit etiã uas pedem, quemadmodum nostra habent pocula, quæ uulgò scyphos uocamus, quo fixè & immotè insisteret. Hoc uidere licet in sphaeris uetustis astrarijs, quas solidas appellamus. Accedunt & cōmentaria ad nostra usq; tempora durantia, id aperte docentia. Idem obseruauit Proclus & contemporarij, textu id indicante.

Horizontis imaginatio uelusta.

B Ad postremum, nobilitas & dignitas ipsius horizontis ex plurimis eiusdem usibus facile concluditur: sine quo etiam sphaerarum fabrica fere inutilis esset. De ipsius usibus scripsimus plures propositiones in elucidatione nostra in astro labium parte secunda, ad quas lectorem remittimus. In præsentiarū eos paucis percurrere libuit.

Nobilitas horizontis.

Quorū primus usus est. Quod officio horizontis omni tempore, quantitates diei artificialis & noctis addiscimus, & ex consequutione ortum & occasum. Secundus, Per eum sole radiante cognoscimus horam diei æqualem. (solis, lem. Lege cōmentaria nostra in sphaeram solidam.

Horizontis septem cōmoditates.

Tertius aperit nobis elongationem stellarum ab ortu & occasu uero: quam astronomi uocant amplitudinem ortus & occasus, aut zenith ortus & occasus. **C** Quartus manifestat gradum zodiaci, cum quo proposita stella oritur & occidit. Quintus indicat stellas, aut cœlestes imagines perpetuæ apparitionis aut occultationis. Sextus palam facit ortus & occasus signorum.

Septimus discernit inter eclipses solares & lunares, uisas & nō uisas. Quam obrem in nostris Ephemeridibus & nostro Calendario Romano plures utriusque luminaris defectiones omisimus: Propterea quod nostrum horizontem Germanicum non superarunt.

DE MERIDIANIS CIRCVLIS.

Meridianus circulus est, qui per mundi polos & punctū, quod nobis supra uerticem eminet, ducitur. In quem cum Sol incidit, medius dies, mediusq; noctes efficit. Hic etiã circulus imotus in mūdo est: Vno eodemq; in tota mundi uertigine seruato positu. Nec in sphaeris, qui astris insigniuntur, ascribitur, quod & imotus sit, & nullã mutationem recipiat. Sed (quod sensu usurpari possit) trecentis fere stadijs idem meridianus manet. Rationis tamen scri-

TEXTVS PROCLI

pulsiore indagine ad quemuis gressum, qui ortum uersus occasum ue dirigitur, nouus meridianus notatur. Ad austrum enim Boream ue quantumuis progrediare, etiam si decem milium stadiorum intersit, idem meridianus seruetur: Quam ab ortu ad occasum itur, mutatur.

STOEFLERI
INTERPRE.
Diuisio.

Hoc capite author aggreditur secundum circulum sphaerae extrinsecum, scilicet, Meridianum. Et potest id caput scindi in tres partes. In prima diffinit Meridianum, atque eius officium adiungit. In secunda, quae incipit ibi. Hic etiam circulus &c. aperit eius conditionem, scilicet, quod immobilis semper manet. In tertia, quae ibi initium sumit. Sed quod sensu &c. docet, in quantam terrae intercapedinem maneat idem horizon uel euarietur, & ad quos mundi cardines capiat mutationem, & ad quos nullam.

Scriptores de
Meridiano.
Ptolemaeus.

In primis hic aduertendum est, quod tractatores de meridiano circulo sunt hi: Ptolemaeus in pluribus dict. Alma. & praecipue Dict. secunda. In qua fere ubique tractat de meridiano. Idem in suo Quadrupartito. Et in Cosmographia lib. 1. ca. 23. & 24. & circa omnes tabulas, tum uniuersales tum particulares.

Hyginus
Cleomedes
Mar. Mani.

Hyginus in suo Astronomico lib. 4. Cleomedes primo Meteo. capi. De magnitudine terrae, & sequenti. Marcus Mani. lib. 1. ca. 8. his metris.

Hos uolucres fecere duos: Nam alter ab ipsa
Consurgens Helice, medium praecidit olympum,
Discernitque diem, sextamque examinat horam
Et paribus spatijs occasus cernit & ortus.
Hic mutans per signa uices; seu si quis Eoos
Seu petit hesperios: supra se circinat orbem
Verticibus super astantem, mediumque secantem
Coelum, & diuiso signantem lumine mundum.
Quando alijs aliud medium est, uolat hora per orbem,
Cumque loco terrae coelumque & tempora mutat.
Atque ubi se primis extollit Phoebus ab undis
Illis sexta manet, quos tum premit aureus orbis.
Rursus ad hesperios sexta est, ubi cedit in umbras:
Nos primam & summam sextam numeramus utramque.

Macrobius

Macrobius de Som. Scipionis libro primo, in haec uerba. Duo qui ad numerum praedictum supersunt, meridianus & horizon, non scribuntur in sphaera: Quia certum locum habere non possunt, sed pro diuersitate circumspicientis, habitantisue uariantur. Meridianus est enim, quem sol cum super hominum uerticem uenerit, ipsum diem medium efficiendo designat. Et quia globositas terrae, habitationes omnium aequales sibi esse non patitur, non eadem pars caeli omnium uerticem despicit. Et ideo unus omnibus meridianus esse non poterit, sed singulis supra uerticem suum proprius meridianus efficitur. Haec tenus Macrobius. Ioannes de Sacrobu. tract. secundo, de Sphaera. §. Sunt iterum duo alij circuli maiores in sphaera, scilicet Meridianus & horizon: Alber. Ma. in defloratione Alma. li. 2. Et recentiores Astronomi Ioan. a mon. Re. in epitomatibus Alma. lib. 2. Georgius Peur. Franciscus Capuanus, Geor. Valla lib. 16. & Astronomiae 1. cap. 1.

Ioan. de Sacro
busto.

Diffinitio Meridiani.

Praeterea annotandum. Proclus in principio huius capituli diffinit meridianum: Lucidius tamen sic. Meridianus est circulus maior, transiens per polos mundi & zenith capitis, ad motum sphaerae immobilis manens.

Varia nomina
Meridiani.

Sunt etiam huius circuli uaria nomina. Vocatur enim Meridianus, id est, medidianus. Litera d mutata in r. Ut habet Varro & Macrobi. lib. 1. de Somnio Scipi.

A Scipi. Et sic à medio dicitur. Et hoc indicat Proclus in textu, & Io. de Sacrobu. Sol enim in meridiano existens, æqualiter distat à principio & fine diei. Vel dicitur à merus, id est, purus siue clarus: quia id tempus cæteris clarius est. Esai. 18. Meridiana lux clara est.

Haud dissimili ratione dicitur circulus mediæ diei, uel mediæ cœli.

Hic ab Hygino lib. 4. cap. Horizon enim diuidens, nuncupatur *μεσημεριώδης*, inquit. Igitur cū Sol sit in Ariete, ex oriente dies est, qui cum uertente se mundo peruenit ad eum circulū, qui *μεσημεριώδης* uocatur, efficit diei partem dimidiatam &c. *μέση* græcè mediætas uel medium.

Circulus mediæ diei.

Circulus mediæ diei cœli.

Hyginus.

A iudicibus astrorum uocatur cuspis regalis. Cardo regius. Principium decimi domicilij. Medium cœli, à Iul. Fir. Græco nomine *μεσομεριώδης*. Is enim lib. 2. capite. 22. sic habet. Decimus locus, in decimo ab horoscopo signo, cōstituitur. Et infra. Hic locus principalis est & omnium cardinum potestate sublimior. His locus à nobis mediū cœli, à Græcis uero *μεσομεριώδης* appellatur. Est enim in mediâ parte totius mundi constitutus &c.

Iul. Fir.

Mesuranius.

Vide ne deprauate legas Mesuramina, uel Mesuranema, seu Mesuranena. Demum Marcus Mani. uocat meridianum aureum orbem.

B Huc usque de prima huius capituli particula. Sequitur secunda in uerbo. Hic etiam circulus. Iam in præmissa diffinitione hausimus, meridianum circum ad motū sphaeræ immobilem manere. Huius rei causæ possunt assignari, quem admodū supra de Horizonte diximus. Si enim esset mobilis ad motum sphaeræ abiret ipse profecto à zenith caputem habitantium sub eo: & sic perderet nomen meridiani. Item non diuideret suis incolis diem artificialem in duas æquales partes, eo quod per motum appropinquaret unī parti horizontis: & ab alia sese elongaret. Neque insideret horizonti ad angulos rectos. Quapropter ipse numeratur inter circulos extrinsecos sphaeræ. Et in sententia habet hic Proclus: quod Meridianus nō sit de his circulis qui astris insigniuntur, hoc est notantur uel distinguuntur. Quia sphaeræ circuli distinguuntur: modo & per stellas ipsos circulos cognoscimus in cœlo. De ea re disseruit Author supra capite de sphaeræ circulis. Et nos fufius supra scripsimus. Sed de his satis.

Meridianus immobilis.

Secunda particula text.

Pag. 25.

C Tertiæ particulae initiū est in uerbo. Sed quod sensu uariari possit &c. Hæc particula potest distribui in tres. In prima, notat in quantum terræ spatium maneat idem Meridianus ad sensum. In secunda docet, quod ratio quæ minima quæ quæ rimatur, ad modicū spatium uersus ortum aut occasum, alium cōcludit & ratiocinatur Meridianum. In tertia indicat, uersus quas mundi plagas non uarietur, aut uarietur Meridianus.

Tertia particula.

In prima supparticula Proclus notat, ad 300. ferè stadia nullam accidere ferè meridiani euationem sensilem. Faciūt quippe 300. stadia 37. mil. Itali. integra. Nostra Germanica 9. integra, quibus respondet $\frac{1}{2}$ & $\frac{1}{10}$, id est, 36. minuta unius gradus. Supra Proclus de Horizonte determinauit, quod 400. stadia, quæ faciunt nostra mil. germanica 12. integra. Sed quia 12 nullā faciunt sensilem horizontis mutationem, quare à maiori argumentando, nec 300. stadia minora faciunt mutationem sensilem ipsius Meridiani. Loquor etiam de his, qui sunt cōstituti sub diuersis meridianis & etiam parallelis. Nam hi qui collocati sunt sub uno parallelo & diuersis meridianis, nullā penitus sentiunt uariationē. Quem admodum præcedente capite declaratum est.

Secunda supparticula habet, quod ratio ad modicum spatium, alium & alium cōcludit meridianum. Hæc supra in unguem explanata est.

Pag. 64.

Pro tertia supparticula notandum. Qui recta uia proficiscitur à septentrione

ne in meridiem, aut cōtra, semper durat sub uno meridiano. Quia omnes meridiāni uergunt à polo in polum; quare nulla terrena mensura hoc pacto proficiēti alium adducit meridiano. Et exemplificat author de 10000. stadijs pertransitīs: quæ faciunt mil. Ita. 1250. Nostra cōmunia 312.

Meridianorū
mutatio.

Euariantur autem meridiani ab ortu in occasum, uel cōtra. Nam quot in eo positi possunt zenith capitis discerni, tot possunt intelligi meridiani. Ptolemæus in Geo. asserit, terræ medietatem ab occasu in ortū habitatam. Cui sane medietati respondet medietas circuli æquinoctialis, siue æquinoctialis scribatur in cœlo siue in terra. Habet autē semix æquinoctialis 180. gradus: tot igitur duci possunt meridiani, scilicet 180: Et uergeret quiuis meridianus per duos gradus oppositos ipsius æquinoctialis. Ex his erunt manifesta metra Marci Mani, supra proposita. Et ipsius Macrobij uerba.

Meridiani dignitates.
Vites stantes
aut erectæ.

Nunc ad meridiani dignitates me conferam, quem plures doctissimi uiri digniorem horizonte cōcludunt. Est autē prima, quod magis eleuatus est & stans respectu horizontis, qui fermè sub pedibus iacet. Vites enī stantes uberiorem afferunt fructū, quàm iacentes. Quapropter arboribus & palis alligantur. Est quippe populus arbor uitibus gratissima, teste Plini. lib. 16. capi. 38. Et sol exitus B

Populus arbor.

stans in meridiano, dicitur stare. Iosue 10. stetit sol in medio cœli. Cōtemnemus illa quæ sub pedibus iacent. Oui. 1. Trist.

Illud amicitix sanctū & uenerabile nomen,

Nunc tibi pro uili sub pedibusq; iacet.

Secunda dignitas. Quod astra in eo ultimam, quam possunt habere, altitudinem aut eleuationem possident, cuius contrarium est in horizonte.

Pli. de Scorpiōnibus.

Tertia. Astra in eo habent intensissimū uigorem & potentiā: sicut uidemus de sole qui in meridiano cōstitutus, uehementer calefacit & desiccatur, ac uapores cōsumit. Quare (ut prædiximus) dicitur meridiēs, id est, merus dies. Pli. lib. 11. ca. 25. de scorpionibus loquens, uult, Venenum ipsis medio die, cū incanduescere solis ardoribus, sæuius esse.

Aristoteles

Quarta infertur, influxu nobiliori in parte meridiana. Arist. de naturis locorum habet, quod aquæ quæ in suo cursu aut fluxu appropinquant ad meridiē, aurū producant & nobiles margaritas: Quare plures uolūt, quod meridiēs sit pars dextra cœli. In diuinis literis inter omnia flumina quatuor, Paradisum egredientia, maxime extollitur Phison, id est, Ganges. Moyses enim Gene. 2. sic F

Phison, id est
Ganges.
Gen. Moyses

scripsit. Et fluuius egrediebatur de loco uoluptatis, ad irrigandū paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Nomen uni Phison, ipse est qui circuit omnem terram Heuilah, ubi nascitur aurum, & aurum terræ illius optimum est. Ibiq; inuenitur Bdellium, & lapis Onychinus. Cæteris fluuijs tribus Moyses nullam attribuit huiusmodi nobilitatem. Lege textum.

Dico rogo, quis uellet satis enucleare nobilitatē fœlicis Arabiæ, quæ est respectu septentrionis sita in meridiem? Lege Pli. de rebus Arabiæ lib. 12. cap. 18. Et eundem de gemmis eiusdem lib. 37. per plura capita.

Mar. Mani.

Item Traprobana Insula in meridiem exposita, clara est ob copiā auri & argentī, ob Beryllum, Hyacinthum. Et Plinius lib. 9. ca. 35. asserit eandem abundare Margaritis. Eapropter, ut arbitrōr, Marcus Manilius supra lib. 1. capi. 8. ipsum meridianum appellat aureum orbem. Et inter 12. cœli partitiones idem tenet principatum. Idem Marcus Mani. libro secundo cap. 14.

Primus erit summi qui regnat culmine cœli
Et mediū tenui partitur limite mundum.
Quem capit excelsa sublimem gloria sede.
Lege sequentiā metra, sunt pulchra ualde, de decimo cardine.

Quinta

A Quinta. Astrologi meridianum digniorem prædicant horizonte, cū diei initium faciunt in ipso meridiano, & non in horizonte orientali aut occidentali, & hoc non sine causa, quia dies à medio die inchoatur. Verum diei uaria fuit apud diuersas gentes inceptio, de qua Plini. lib. 2. ca. 79. in ueteri, in nouo cap. 77. Ipsum (inquit) diem alij aliter obseruare, Babylonij inter duos solis exortus, Athenienses inter duos solis occasus. Umbri à meridie in meridiem, uulgus omne à luce ad tenebras. Sacerdotes Romani, & qui diem diffinire ciuile. Item Aegyptij & Hipparchus à media nocte in mediā. Eandem ferè sententiam habet Macro. libro primo Satur. ca. 2. de die & uario modo distinguendi diem & noctem. Accedit Aul. Gel. lib. 3. ca. 2. hi tres habent ferè unam & consimilem sententiam, legito.

Plinius.

Sexta. Meridiani circuli sunt accommodi, utiles immo necessarij rebus Geographicis. Nam in his supputatur omnium regionum, prouinciarum, insularum, fluminum, montium, urbium, oppidorum &c. longitudo. Geographia enim principaliter uersatur circa res duas, altera appellatur longitudo, altera latitudo. Plura de his alibi in commentarijs nostris in Ptolemæum.

DE LACTEO CIRCVLO.

Obliquus etiam est & Lacteus circulus. Hic itaq; supra tropicos obliquatus cernitur. Constat autē ex tenui nebulosa substantia. Vnus certe celestium circulum conspicuus, nec certa latitudine definitus, sed aliqua sui partelatiore, aliqua angustiore. Quo minus quidem in plerisque sphaeras ad scribi solet. Est autem unus è numero maximorum circulum, quippe cum maximi circuli in sphaeris dicantur, quibus idem centrum cum sphaera est. Sunt porro maximi circuli septem, Aequator, Signifer. Qui per media signa ducit. Qui per polos ducitur. Cuiusq; habitationis horizon, Meridianus, Lacteus.

TEXTVS
PROCLI.

Supra capite de circulis sphaerae auctor mentionē fecit de Lacteo circulo in §. finali qui incipit. Porro hos circulos, ubi in fine adiungit. Sensu enim unus lacteus discerni in caelo potest, reliqui omnes ratione, hoc capite de eodem determinat. Et diuiditur in tres partes. In prima lacteum describit aut notificat. In secunda, quae inchoat. Est autem unus, docet ipse illum ipsum esse de maximis circulis. In tertia cuius initium est ibi. Sunt porro &c. numerat maximos circulos scilicet septem.

STOEFLERI
INTERPRE.
Continuatio.
Diuisio capitis

Principè contuendum, scriptores de hoc circulo sunt hi, Aristoteles primo metéor. Ptole. Phelu. dict. 8. alma. ca. 2. Aratus in Phœnomenis, Ruffus Festus paraphrastes Arati, Cicero in fragmento Arati.

Scriptores de
Lacteo.

Marcus Mani. lib. primo cap. 9. de zodiaco & Lacteo circulo.

Hyginus libro secundo & quarto. Plinius libro 18. capitulo 29.

Tullius libro de re pu. unde Scipionis somnium excerptum est.

Macrobius commentariorum suorum libro primo in som. Scipionis.

Ouidius libro primo meta. fab. 6.

Et mediæ ætatis Albertus magnus, Sueuus, libro secundo metéo. tracta. 2. ca. 3. 4. 56. Et in abbreviatis Alma. libro 8.

Recentiores. Ioannes à monte re. libro Epito. 8. propositione prima.

Georgius ualla libro 16. & astronomiæ primo capitulo primo.

Et ut authorem nostrum clariorem faceremus libuit non nullas memoratos

Mar. Mani.
Hyginus.
Plinius.
Tullius.
Macrobius.
Ouidius.
Alber. Mag.
Io. à Re. mon.
Geor. Valla.

ram sententia shic annectere, & primo Mar. Mani. De Lacteo cir. sic canentis. D
 Alter in aduersum positas succedit ad arctos
 Et paulum à boreæ gyro sua fila reducit
 Transitq; inuersæ per sydera Cassiopeæ.
 Inde per obliquum descendens tangit Olorem.
 Aestiuosq; secat finis, aquilamq; supinam.
 Temporaq; æquantem gyrum, zonamq; ferentem
 Solis equos, intra caudam qua Scorpîus ardet.
 Extremamq; Sagittarij, leuam, atque sagittam.
 Inde suos sinuat flexus per crura pedesq;
 Centauri alterius, rursusq; ascendere cœlum
 Incipit, argiuamq; ratem per aplustria summa.
 Et medium mundi gyrum, geminosq; per imum,
 Signa secat, subit Heniochum, teq; unde profectus
 Cassiopea petens super ipsum Persea transit.
 Orbemq; ex illa cœptum concludit in illa.
 Trisq; secat medios gyros, & signa ferentem
 Partibus è binis, quoties præciditur ipse. E
 Nec quærendus erit, uisus incurrit in ipsos
 Sponte sua, seq; ipse docet, cogitq; notari.
 Namq; in cœruleo candens nitet orbita mundo. Sat est.

Secunda, est Ouidij, in hæc uerba.

Est uia sublimis cœlo manifesta sereno
 (Lactea nomen habet) candore notabilis ipso.

Hac iter est superis ad magni regna tonantis.

Regalemq; domum.

Tertia est Macrobij ex Som. Sci. De Lacteo orbe sic scribentis. Erat autem
 is splendidissimo candore inter flammæ circus elucens, quem uos (ut à Graîs
 accepistis) orbem Lacteam nuncupatis. Orbis hic idem quod circus in Lactei
 appellatione significat. Est autem Lacteus unus è circulis, qui ambiunt cœ-
 lum. Et post pauca. Solus ex omnibus hic subiectus est oculis, cæteris circulis
 magis cogitatione quàm uisu comprehendendis &c.

Secundo loco, huius circuli uaria nomina notabimus, quem Ptolemæ. Phelu.
 Dict. 8. ca. 2. uocat Maiarati. Inquit enim eius tralator. Caput secundum, de mo-
 do orbis Lactei, nominati Maiarati, id est, area quæ mouetur. Alius codex ha-
 bet. i. arca quæ mouetur. Sic etiam legimus apud Alber. Mag. ca. 1. in hæc uer-
 ba. Incipiamus ergo nunc cōsiderationes facere de Galaxia, quæ idem est quod
 uia Lactea siue alba, quæ Arabice dicitur Maiarati, quod interpretatur arca, quæ
 mouetur. Nominatur præterea Galaxia circulus siue circus lacteus, Orbis
 lacteus, zona lactea, Orbita lactea.

Nomina Lac-
 tei circu.

Nominum in-
 terpretatio.

Vocabulorum expositio hæc est, Maiarati Arabice (ut credo) appellatur, &
 interpretatur Area quæ mouetur, id est, Platea quæ ad motum firmamenti mo-
 uetur. Area quasi ardore solis facta. Inter causas sanè Lactei circuli quæ apud
 authores recensentur, una est, quæ fabulam sapit. De qua Alber. supra cap. 2.
 Quam Marcus Mani. ubi supra paucis metris absoluît, his.

An melius manet illa fides per secula prisca
 Illac Solis equos diuersis curribus isse.
 Atque aliam triuisse uiam, longumq; per æuum
 Exiit as sedes, incoctaq; sydera flammis
 Cœruleam uerso speciem mutasse colore
 Infusumq; loco cinerem, mundumq; sepultum.

In alio

A In alio codice lego Maiarati, i. arca quæ mouetur. In Lacteo, n. circulo plurimæ sunt stellæ minutissimæ, ut Alber. ca. 5. supra testat, causantes in oculis insipientiũ colorem album seu Lacteũ. Hæc aut stellæ in Lacteo circulo, ut in arca arcent & continentur, ideo non inepte dicit arca, ad hoc pulchre accedit Mar. Ma An maior densa stellarum turba corona (ni. ubi supra, Sic. Contexit flammæ & crasso lumine candet.

Et fulgore nitet collato clarior orbis.

Galaxia præterea græcũ est uoca-

Galaxia

bulũ γάλα. n. Græce significat lac. Est aut æquiuocum. Galaxia gēma est quæ & Galactites siue Galaricides noĩatur, ad colorem, n. lactis tendit. De qua Pli. lib. 37. ca. 10. De quibusdã gēmis per alphabeti ordinẽ, quem lege. Vbera lactantis collo colligatus replet. Discordias cõciliat. Qui secũ portauerit, & regẽ, aut aliũ offenderit, statim placabit. Galaxia ad nostrũ propositũ circulus est cœlestis, nomen usitatũ apud Aristotelẽ & Alber. Ma. à γάλατος græco tractũ, ob colorem albũ uel lacteũ, quem mortalibus offendit. Reliquæ nomenclaturæ oēs supra noĩatæ latinæ sunt, quare transeo. Tertio loco, Lacteus circulus sic diffiniri

potest. Circulus est obliquus stellati orbis, albicans, sensui apprensus, latitudine & colore inæqualis. Hæc diffinitio aut descriptio partim sumpta est ex textu Procli, partim ex Ptole. Est, n. obliquus, i. curuus, flexuosus, quod chartæ & organũ astraria satis indicant, & noctu cœlo sereno uisus facile cõsiderat & concludit. Est etiã obliquus, ut dicit author, quia supra tropicos obliquatus cernit, nõ

B n. eis infidet ad angulos rectos sed obliquos. Quod subdit, stellati orbis, explodunt uariæ opiniones de hoc circulo, quarũ nonnullæ fabulosæ, aliquæ erroneæ censent, de quibus in sequentibus. Subiectũ sanè & materia Lactei orbis est pars orbis stellati, de quo etiã in subditis lucidius dicemus. Additur, albicans, i. aliquantulũ oculo albus apprensus, quocirca appellat uia Lactea siue alba, lacteus orbis &c. Lactis enĩ colorem, ut plurimũ, imitari uidetur. Rursus addit, sensui apprensus, in confesso est omnĩũ, inter cœlestes circulos oēs, dumtaxat Lacteũ uisui apparere. Hoc docuit Proclus supra ca. De circulis sphaeræ. Idẽ

præsenti capite, cũ inquit. Vnus certe cœlestiũ circulorum cõspiciuus. Idem supra Mar. Mani. Idem Ouidius supra. Idem Macro. ubi supra habuimus. Solus ex omnibus hic subiectus est oculis &c. Accedit Ruffus Festus his metris.

Sydera, candentis speciem supinspice lactis Cõcelebrat nostro sic Baltheus ore notat. Protendi cœlo, color olli nomen ab ortu Nõ isti forma similis, similisue colore.

Primigeno statuit, se zonam Græcia solers. Demũ adijcitur latitudis

C ne & colore inæqualis. Hæc particula facilis est & ex cõmentarijs Ptolemæi aut Ioan. à mon. Re. elici potest, haud quaquã, n. eandem seruat latitudinẽ. In una quidẽ parte latior, amplior, & extensior est, in alia strictior & angustior, aut arctior. Strictior (gratia exempli) circa Cassiopeiã, latior ad Heniochũ & Geminos, Angustior circa Centaurũ, amplior circa Sagittariũ &c. Sic apprensus coloris dissimilis cernit. In aliquibus, n. eius partibus est rara, in aliquibus parũ apparet, in aliquibus densior siue lucidior. In exemplis. Lacteus is circulus cõprehendit Cassiopeiã, ubi partes extreme densiores uidentur partibus medijs. Ramus in quo cõtinentur tres spondyles Scorpij plurimũ habet raritatis, circa spondyles tamẽ paulo densior. Et pars quæ hastulã sagittæ Sagittarij cõtinet, spissa est admodũ. Item ramus ad rostrũ Gallinæ procedens cũ angustia, multã habet raritatẽ adeo ut puteĩ interruptio apud rostrũ, postea circa pectus gallinæ amplior atq; densior. Sed quid in his moror? nox serena certiorẽ te faciet. Ptole. etiã scripta cõsulito. Quarto loco contuendũ. De hoc Lacteo multi inter se diuer

sa senserũt, causasq; eius, alijs fabulosas, naturales alijs protulerũt. De utrisq; paucis dicemus & primũ de fabulosis. Quarũ primã recitat Alber. M. c. 2. in hæc uerba. Fuerunt quidã qui dixerũt, q̄ Sol mouebat aliqñ in loco illo, & suo lumine

Opiniones uariæ de Lacteo. Geminæ causæ fabulosæ & naturales.

M 4

Causa ex Solis
combustione.

& colore combussit orbem in loco illo. Combustum enim, praecipue si terrestre sit, album efficitur, sicut patet in calce, & ideo Sol sua combustione impressit in orbe hoc uestigium quod uocatur Galaxia. Dico autem quod iste sermo est erroneus, quia si ita esset ut dicunt, tunc similis causa similem relinqueret effectum. Sol enim mouetur nunc per zodiacum sub linea qua dicitur ecliptica qua est in meridie signorum, ergo per totum orbem signorum deberet apparere tale uestigium ex combustione Solis, quod non uidemus, quia Galaxia non apparet secundum orientem signorum in zodiaco, sed potius interfecat orbem signorum. Et infra, & egreditur uersus utrumque polorum.

Adhuc, sicut probatum est in caelo & mundo, orbis in nulla parte recipit impressiones peregrinas, quae aliquid uariant in esse suo. Combustio autem & albedo relicta ex ipsa impressione peregrina, non contingit nisi corpori passibili & alterabili igitur Galaxia non est combustio a Sole. Est enim orbis per hoc quod est incorruptibilis, inalterabilis, semotus a natura quatuor elementorum, & a causis inferiorum, uegetabilium & generatiua animalium, & ideo impressio corporis passibilis in eo fieri non potest. Fuit autem haec opinio, ut puto, Pythagorae, qui dixit terram moteri, & caelum stare & comburi a Sole. Hucusque Albertus, Cui alludit Mar. Mani. supra in metris.

An melius manet illa fides &c.

Causa Iunonis
lac.

Secunda causa fabulosa est quod Iuno uxor & soror Iouis ex mamillis emisit lac copiosum quo in orbe pinxerit circulum & inde Lactei nomen assumpsit se. De qua Mani. supra sic canit.

Nec mihi caelanda est fama uulgata uetustas
Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore reginae diuum, caelumque liquore
Infecisse suo, quapropter Lacteis orbis
Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.

Tertia causa,
quod ibi est sedes
uirorum for.

Tertiam deinde fabulam sapiens per longum tractat Mar. Mani. supra lib. 1. cap. 9. Quae opinio uult quod animae uirorum fortium, magnanimatorum, iustorum corporibus exutis habitent in eo orbe, & enumerat plures uiros Graecos, Romanos &c. per metra ferè 40. ex quibus haec apponere libuit.

An fortes animae, dignataeque nomina caelo,
Corporibus resoluta suis, terra eque remissa,
Huc migrant ex orbe, suumque habitantia caelum,
Aethereos uiuunt annos, mundoque fruuntur.
Atque hic Aeacides, hic & ueneramur Atrides

Et omittis pluribus subdit.

Altius aetherei qua candet circulus orbis
Illa Deum sedes, haec illa proxima diuum.
Qui uirtute sua similes uestigia tangunt.

Quarta quod sit
uia ad caelum.

Quartam demum fab. scripsit Ouidius supra.
Est uia sublimis caelo &c.

Sensus allego-
ricus.

Haec causae iam recitatae mythologiae, id est, sermonem aut ratiocinationem fabularum praeseferunt, quibus tamen mysteria aut arcana quaedam non aspernanda teguntur. Missis autem tribus, quartam Ouidianam per allegoriam ut cunctaque enucleabo. In huius sane fabulae carminibus poeta Ioui multa ingeniosissime tribuit, quae nos deo opti. maxi. concedimus. Iouem enim patrem dominumque deorum, regem caeli, sedentem in throno eburneo &c. esse uoluerunt ueteres quem nos deum opti. max. regem regum & dominum dominantium esse confitemur. Cui caelum, ipso attestante, thronus est, Esai. 66. Caelum mihi sedes est, de quo Io. Apo.

A Apo. 21. dixit. Qui sedebat in throno, ad quem est uia sublimis, ardua & difficilis &c. Viam ad aeternam beatitudinem rectissime theologum innocentiam, testimonio regis prophetæ posuere: Qui uiam ad cœlum (inquiens) interrogat. Psal. 23. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Quæsito satisfaciens uerissime, subiungit. Innocens manibus & mundo corde. Et annexit. Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Similis est sententia Psalm. 14. hæc. Domine quis habitabit in tabernaculo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur stitiam. Hanc, ad cœlestis aulae præmia innocentiam, uiam Ouidius tetigit.

Via beatitudinis.

Est uia sublimis, cœlo manifesta sereno

(Lactea nomen habet) candore notabilis ipso.

Si uerborum uim animaduuerterimus, multa nostræ fidei consentanea reperire poterimus. (Est uia sublimis.) Altissima namque & difficilis est uirtutis, qua iter est ad cœlum, uia. Infallibilis ueritatis testimonio Matth. 7. Arcta est uia, quæ ducit ad uitam, & pauci ingrediuntur per eam. Huius uia difficultatem, pulchre describit Hesiodus uetus poeta, his carminibus.

Matthæus.
Vita uia & uirtutis.

Virtutem posuere dei sudore parandam.

B Arduus est ad eam longusque per ardua callis:

Asper & est primum, sed ubi alta cacumina tanges,

Fit facilis, quæ dura prius fuit, inelyta uirtus.

Nihilo minus & si difficilis. Cœlo tamē manifesta sereno. Quid enim homini secundum rectæ dictamen rationis uiuenti, uirtute (ad quam natura inclinatus sumus) manifestius esse potest? Cœlo igitur sereno, intellectu prudentia regulato, non dictaminis erronei obnubilatione obtenebrato, Virtus est manifestissima.

Virtus hominis manifesta.

Nam quemadmodum in luce omnia facillime cognoscuntur, in tenebris autem nec uidemus, nec quò ambulemus cognoscimus; Ita uirtutes, quæ arma lucis à Paulo ad Roma. 13. uocantur, intellectum eleuant in splendorem lucis æternæ. Virtuoso enim omnia in luce clarescunt, Ouidij testimonio.

(Lactea nomen habet) candore notabilis ipso

Hæc iter est superis, ad magni tecta tonantis.

Et recte. Nihil siquidem coinquinatum intrabit in regnum cœlorum. Apo. 21.

Ambulant enim albis stolis amicti. Ioan. Apo. 3. attestante. Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Satis nunc est pro his metris Ouidij.

C Ad causas naturales Lactei uenio, quæ etiã sunt plures, ut apud Alber. & Macro. colligi potest.

Causæ naturales Lactei.

Theophrastus Lacteam dixit esse compagem; quia de duobus hemisphæris cœli sphaera solidata est. Et ideo ubi ore utraq; conueniant, naturalem claritatem uideri. De hac loquitur etiam Mar. Manilius.

An coeat mundus, duplicisque extrema cauernæ

Conueniant, cœlique oras & sidera tangant:

Perque ipsos iungat noxius manifesta cicatrix

Fissuram faciens mundi, stipatus & orbis

Aëriam in nebulam clara compagine uersus.

Verū hæc Theophr. causa ab omnibus, qui mundi ponunt principium, eliditur. Gene. 1. cap. legimus. In principio creauit Deus cœlum & terram. Non dixit Moyses, Creauit deus hemisphæria, quodam bitumine conglutinanda. Et Gen. 2. Perfecti sunt cœli & terra. Et in Psal. Dei Perfecta sunt opera. Et Dionysius Areopa. Optimi est optima facere. Et Tullius, De uniuersitate. Quandoquidem neque mundo quicquam pulchrius, neque eius ædificatore præstantius. Et idem. Hanc igitur habuit rationem effector mundi, molitorque deus, ut unum opus

totum atq; perfectum ex omnibus totis & perfectis absolueretur, quod omni morbo seniove careret. Formam aut & maxime sibi cognatam & decoram dedit: Et post pauca. Hunc ea forma figurauit, qua omnes reliquae formae includuntur, & globosus est fabricatus. Quod *σφαῖρα* Græci uocant &c.

Secunda est Diodori.

Diodorus ignem esse dixit densæ cōcretæque naturæ, in unam curui limitis semitam, discretionem mundanæ fabricæ coaceruante, concretum. Et ideo uisum intuentis admittere, reliquo igne cœlesti lucem suam, nimia subtilitate diffusam, non subiacente conspectui.

Lacteus, nō est ex igne

Confutatio Alexander Algazel. Auicenna.

Hæc reprobat Alber. ubi supra ca. 6. his uerbis. Dicit Alexander & plurimi philosophi, ignis in sua sphaera non lucet. Vnde Algazel in physica sua, ubi loquitur de impressionibus in alto generatis, ponens uerba Auicennæ dicit sic. Ignis non est nisi una tunica ignea, nec habet lumen, sicut nec aër, sed est subtilior eo. Si enim haberet lumen prohiberet uideri stellas in nocte & faceret lumen super terram, sicut ignes accensi.

Quod etiam uidetur ex hoc, quod omne lucens tegit corpora quæ post se sunt, siue sit lucens cœlestis, sicut stella, siue sit ignis, sicut flamma. Ignis autem in sua sphaera non tegit nobis corpora cœlestia. Ergo non lucet.

Adhuc autem, sicut dicit Auicenna, nō lucet aliquid nisi spissum. Vnde aër propter sui raritatem, licet in se habeat lumen, non tamen lucet, ita quod illuminet & terminet uisum sicut facit lucens; Ergo multo minus lucet & terminat uisum ignis in sua sphaera, qui multo est rarior, Ergo ignis nihil cōtinebit lucis, aut

Adhæc orbis non in locis stellarum magis sunt de natura lucis (reflectit, quàm ignis, & tamen non continent lucem. Ergo nec ignis.

Ignis in se non lucet.

Adhæc in inferioribus non uidemus ignem lucere: Nisi in materia aliena, sicut in carbone, quæ est fumus, eo quod ipsa materia spissa est &c. Ex omnibus his constat, quod cū ignis in se purissimus sit, & tantæ raritatis, quod nō potest esse maior in materia elementari. Propter quod dicitur ignis subtilissimi corporis specie, ab Aristotele. Et signum huius ad sensum receptum est in Astrologia. Si enim luceret, tunc dissiparet umbram terræ & impediret, quod nō ueniret ad orbem Lunæ. Cum ergo nulla sit causa eclipsis Lunæ, nisi quod Luna transit per umbram terræ profundius, ut altius contingeret, quod Luna nunquam eclipsari posset, quod falsum est; Ergo ignis in sua sphaera non lucet. Et ideo dicit Alexander, quod accidit igni lucere egredienti extra proprium locum: sicut etiam accidit aquæ congelari.

Tertia est Possidonij.

Possidonius ait. Lacteam esse caloris syderei infusionem, quam ideo aduersa zodiaci curuitas obliquauit, ut quoniam Sol nunquam zodiaci excedendo terminos, expertem feruoris sui partem cœli reliquam deserebat, hic circus a uia solis in obliquum recedens, uniuersitatem flexu calido temperaret.

Lacteus nō est ex sydereo calore.

Et si Macrobius asserat diffinitioni Possidonij plurimum consensus accedere, ego tamen minime. Soli enim ab omnibus attribuitur principaliter caloris diffusio, cuius diminutio fit aut augmentatio secundum eiusdem accessum & recessum, & iuxta radiorum aliam & aliam incidentiam. Si igitur Lacteus circulus, secundum Possidonij positionem, suppleret uicem Solis, & ea propter obliquatus a zodiaci uersus utrosque polos, calefaciendo eas terræ partes a Sole longe distantes, ut sunt partes uicinæ utrisque polis, deberet utique non esse tantus rigor frigiditatis in his partibus, cuius oppositum docet experientia. Immo hi qui ibi habitant, deberent habere cōtinuum calorem, ex eo quod in 24. horis Lacteus sine omni uariatione, bis accedit ad capita eorum. Quare positionem Possidonij fragilem posthabeo.

Albertus

A Albertus Ma. alias recitat opiniones, Primā (ca. 3.) eorum qui dixerunt, Galaxiam esse reflexionem luminis Solis in quibusdam stellis: Eius hæc sunt uerba. Illi autem qui imitabantur Anaxagoram & Democritum dixerunt, quod Galaxia est lumen mutuatum à Sole quibusdam stellis: Et hoc dicitur tunc lumen istarum stellarum. Ponunt enim isti, quod radius Solis non incidit omnibus stellis, sed potius propter terræ interpositionem retrahitur à quibusdā. Et ideo cum occidit, in occasu retrahitur ab his quæ sibi opponuntur, & non consequitur eas: sed incidit quibusdam non tantum à sole distantibus. Et ubi incidit, in circuitu lumen diffunditur. Sicut quando radius Solis uenit per fenestrā & incidit in terram, lumen à radio diffunditur in circuitu illius terræ, & incidit radius ita, quod efficit luminosa. Ita & circa stellas quibus incidit radius Solis, in circuitu cœli diffunditur lumen radiosum, & illuminat partes orbis in circuitu istarum stellarum. Et illud lumen uocatur Galaxia, quod fit ex lumine appropinquante istis stellis.

Quarta est
Anaxagoræ &
Democriti.

Hæc autem positio uidetur supponere, quod terra sit maior Sole, secundum uulgi opinionem, quia aliter radicem non haberet: Tunc enim umbra terræ esset tendens in latum *, & impediret quasdam stellas, Soli oppositas, à consequutione radij solaris, & quasdam non impediret.

* Atq; ita Ca
lathoides.

B Dico autem iterum quod illud stare non potest. Quia si Galaxia esset lumen diffusum, in loco ubi terminantur radij Solis, ad quas stellas partium orbis minus distantes quam sit dimidius orbis, tunc cum recedit Sol de loco ad locum, recedit etiam illud lumen diffusum de loco ad locum: Ergo Galaxia non staret in loco uno, sed mutaretur de loco ad locum. Et hoc non uidemus, cum semper sit super Sagittarium & circa partem Geminarum, ubi intersecat zodiacum.

Confutatio

Adhuc autem signatio de falsitate huius sermonis, per id quod proponit in scientia Astronomica de mensura quantitatis Solis & terræ: ubi probatum est, quod Sol est maior terra. Et infra. Sed cum ita sit quod luminare maius opponitur corpori minori opaco, radij luminaris intersecant se, post umbram opaci, & illuminant quicquid est post umbram: quæ, quia minus est opacum quam luminosum, tendit in acutum. Compertum autem est per rationes geometricas, quod umbra terræ non porrigitur nisi usque ad spheram Mercurij. Ergo radius Solis consequitur omnes stellas quæ sunt in sphaera Mercurij & supra. Ergo non retrahitur à quibusdā, nec in loco ubi incidit diffunditur lumen, quod sit Galaxia.

Quinta opf.

De hoc Prole,
lib 5. Alina.

C Præterea Alber. cap. 4. aliam adducit opinionem eorum, qui dixerunt. Galaxiam esse lumen reflexum ab aëre. Inquit. Fuerunt autem alij qui dixerunt, quod Galaxia est lumen quod redditur orbi stellato, reflexum in ipsum, ab aëre humido, qui est sub ipso. Et huius simile ponunt in speculo, quia sicut nos uidemus, quod facies illuminata imprimitur speculo opposito, & propter hoc quod speculum est tersum & politum, reflectitur in faciem aspicientis. Ita lumen stellarum orbis imprimitur aëri humido, qui est sub ipso, & quia corpus humidum reflectere habet formas sibi impressas: ergo aër iste reddit lumen stellarum orbi stellato. Sicut apparet cum radius incidit in uas cum aqua, tunc enim statim reflectitur ex opposito in parietem &c.

Imago speculi
quomodo ab
homine proce
dat.

Dico, quod iste sermo eorum est error. Quia nos uidemus, quod lumen repercussum à speculo, aut à superficie corporis humidum, super quod incidit radius luminosi, semper repercutitur ad oppositum: Sicut apparet de radio incidente in uas aquæ: Repercutitur enim in oppositum radij solaris: & illud repercussum mouetur secundum motum superficie speculi uel aquæ, quæ repercutit lumen. Si autem superficies corporis reflectentis radij incidentem quiescit, ad

Confutatio.

huc tamen repercussum mouetur ad motum luminosi corporis, à quo incidit ra-
dius, eo quòd semper est ex opposito. Ergo si Galaxia tale lumen est, tunc ad
motum aëris reflectentis debet moueri, & etiam ad motum stellarum, à quibus
incidit lumen primò: ut sit semper ex opposito ipsorū reflexum ab aëre: & hoc
non uidemus. Quia Galaxiam uidemus in uno loco semper, etiam si à centenis
locis inspiciamus eam, quia nunquam recedit à loco suo.

Sexta opi, &
uera.

Ultima opinio aut causa Lactei, est Ptolemæi ubi supra, Alberti Mag. ca. 5.
de Galaxia secundum ueritatem, ubi sic scriptum reliquit. Dicamus nunc quid
est Galaxia secundum ueritatem. Nihil aliud autem est Galaxia, nisi multæ stel-
læ paruæ quasi cõtiguæ, in illo loco orbis: In quibus diffunditur lumen solis, &
ideo uidetur quasi circulus albescens quasi fumus. Et post pauca. Sunt etiã inter
eas quædã magnæ stellæ intermixtæ, quæ distinctæ uidet. Et cum lumen illarū

Orbis inflam-
matus.

stellarū cum lumine in eis diffuso procedit, ex illo loco orbis inflãmato & ignis
ro sine obstaculo, uidet lumen oblongū. Dicitur aut orbis inflammatus & ignis
tus non essentialiter, sed ab effectu: quia inflammat & ignit. Illæ autem stellæ fixæ
sunt in orbe. Ita, quòd quædã quasi tangunt aliquas & suscipiunt splendo-
rem à sole, & insuper lumen earum in se diffunditur, & ab una in alteram diffu-
sum cõtinuatur. Et hæc est causa quare Galaxia uidetur in uno loco orbis octa-
uui nõ recedens ab eo, præcipue quia in eisdem imaginibus semper uidetur. Ve-
nit enim à pedibus Geminorū, & regyrat per principiū Sagittarij in Geminos.

Lege supra pa-
gi. 69. F
Causa efficiens
Lactei.

Vnde licet mutet spatiū, sicut & cæteræ stellæ fixæ, nõ tamen mutat imagines
zodiáci. Hactenus Alb. Hanc causam pulchre canit Mar. Ma. An maior & c.
Demum nec id prætereundū censeo, si quæritur quæ sit Galaxiæ causa effi-
ciens, & quæ causa materialis, sicut subiectū. Respondet Alber. ca. 6. & ultimo
de Galaxia his uerbis. Causa eius efficiens, sunt in parte stellæ multæ paruæ, q̄
sunt in primo loco, & habent insertas magnas distinctas: & illæ diffundunt lu-
men suum super spatium in illa parte orbis. Alia pars huius causæ efficientis,
est radius solis, incidens istis stellis quasi contiguis. Causa autem materialis, si-
cut subiectum, est pars illa orbis quæ spissior est, & ideo retinens & repræsen-
tans lumen Solis & stellarum & terminans uisum, per eundem modū, quo stel-
læ retinent lumen & repræsentant & uisum terminant.

Causa materi-
alis.

De motu Gala-
xiæ.

Et compertum est probatone astronomica, quòd circulus Galaxiæ moue-
tur motu stellarum fixarum, hoc est in 100. annis uno gradu. Qui est motus stel-
larum fixarum.

Secunda pars
huius capi.

Hactenus de parte prima huius capitis. Accedo nunc ad secundã, quæ inci-
pit in uerbo. Est autem unus de numero maximorum circularum. Author res-
censet Lacteam inter circulos maximos sphaeræ. De circulis maioribus aut ma-
ximis & minoribus dixit Proclus supra cap. de circulis sphaeræ. Et nos fusius in
cõmentario isthoc: Ad ea loca lectorem remitto.

Suprapag. 13.
A.

Tertia pars hu-
ius cap.

Sequit pars tertiã & ultima huius cap. in uersiculo. Sunt porrò maximi & c.
Author numerat septem circulos maximos, quos nos usitatò maiores appella-
mus. De æquatore circulo facile omnium príncipe supra diximus. De signifero
supra capite, de signifero: Et in cõmenta. De duobus coluris cap. de coluris &
in cõmenta. De horizonte ca. de horizonte. De meridiano, cap. de circulis me-
ridianis. De Lacteo præsentí capite: & isthoc in cõmentario.

Pag. 13. B. &
sequentibus

DE QVINQVE ZONIS.

TEXTVS
PROCLI.

Totius terræ superficies sphaerica est, & diuiditur in zonas quinque. Ex quibus
bus duæ sunt, quæ circa polos describuntur. Frigidæ dictæ, quòd maxime
absunt

A absunt à solis orbita. Eadem ob frigiditatem inuitiam parum habitate. Determinantur autem polos uersus, arcticis circulis. Quæ uero post has deinceps habentur, quod mediocriter ad prætereuntem solem sitæ sunt, temperatæ appellantur, habentque in cælo limites arcticos, tropicosque circulos, quibus interiacent. Reliqua, quæ inter memoratas quatuor medium locum tenet, quod sub ipso solis transitu iacet, torrida nuncupatur, à terrestri æquatore in duas partes diuisa, is porro sub mundi æquatore porrigitur. Sed ex temperatis altera à nostri orbis hominibus incolitur, ipsa longa propè centum milibus stadiorum, lata ferè dimidio.

PROCLUS noster postquam plura de circulis cælestibus, præcipuè equidistantibus, differuit, puta de eorū numero, magnitudine, potestate & interuallo, hoc capite docet, quæ terræ partes aut plagæ sint ab his circulis inclusæ aut contentæ. Et diuiditur caput in duas partes. In prima ponit thesim, aut positionem. In secunda paritur terram in quinque zonas, diffiniendo eorum limites, conditiones, aut proprietates. secunda ibi. Et diuiditur in zonas quinque.

B In prima parte author utitur thesi, aut positione. Supponit enim terræ superficiem esse sphericam, & ex consequutione ipsam terram. Et ego in præsentiarum nolo demonstrare, terram esse rotundam, sphericam, aut globosam. Id quibus uis lector sibi facile nancisci posset, ex dictione prima Alma. Ex libro primo Io. de monte re. defloratoris Almagesti. Ex Cleomede primo meteor. Et forsitan commentaria nostra, quæ in spheram mundi Ioan. de Sacrobu. congeessimus, non nihil donabunt. Sed ut lectoribus sit amplius legendi, de terræ rotunditate, cæpus, scriptores citabimus. Quorum omnium princeps est (ut diximus) Ptole. Phelu. dictione prima Alma. ca. 4. deinde sequuntur alij. Aristoteles secundo de cælo & mūdo, & eius cōmentator Auerrois. Cleomedes primo meteor. cap. Quod mundus sit globosus, & cap. Quod terra non sit lara, & cap. Quod terra nō sit caua. Et ca. Quod terra non sit cubica, quadrangula, aut pyramoides. Plinius secundus lib. 2. ca. 66. 67. & 72. Ioan. à monte re. In epito. Alma. lib. primo conclusionem secunda. Alber. Magnus in abbreviatō Almagesti libro primo. Et idem in secūdo de cælo & mundo tractatu quarto cap 9. 10. 11. Ouidius lib. 6. Fast.

Terra rotunda
Tractatores
de terræ rotunditate.
Ptolemæus
Aristoteles
Auer.
Cleomedes
Plinius.
Io. à mon. re.
Alber. ma.
Ouidius

C Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa,
Aëre subiecto tam graue pendet onus.
Arte Syracusia suspensus in aëre clauso
Stat globus, immensi parua figura poli.
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra, quod ut fiat, forma rotunda facit.

Nec defunt sacra litteræ. Regius propheta psalmo 95. Iudicabit (inquit) orbem terrarum in æquitate, & populos in ueritate sua. Et psalmo 96. Illuxerunt fulgura eius orbi terræ. Et primo Paralipo. ca. 16. Ipse fundauit orbem terre immobilem.

Psalms
Paralipo.

Pro secunda parte huius capituli in primis animaduertendum est. Quod Phisici, Astrologi, Geographi & Poëtæ distribuunt terram & cælum in quinque zonas, aut fascias, siue cingula. Zona græce ζώνη. Sunt autem tractatores de zonis hi. Cleomedes primo meteor. capite d. libus. Strabo libro primo & secundo. Iulius Fir. libro primo capitulo quarto & ultimo. Tullius de re pu. Macrobius libro secundo de somnijs Scipionis. Plinius libro secundo cap. 70. Ptolemæus in suo quadri. tractatu secundo. Martianus libro sexto. Albertus Magnus de natura locorū dist. 1. ca. 6. qui citat Platonem, Pythagoram, Homerum & oēs qui in

Scriptores de
zonis.

Cleomedes
Strabo
Iulius Fir.
Tullius
Macro. Plin.
Ptolemæus

Martianus.
Albertus.
Plato.
Pythagoras.
Homerus.
Virgilius.
Ouidius.
Tibullus.
Lucanus.

Aegypto philosophati sunt. Accedunt Poëte Virgilius, Ouidius, Tibullus, Lucanus. His addo Probum grammaticum, Ioan. de Sacrob. Georgiū Vallam, & alios plures. Horum omnium sententias in medium afferre, plurimas absumeret horas, nonnullas satis comodos ascribam. Cleomedes ubi supra, postquam in cœlo quinque distinxit parallelas, quos segmenta appellat, sic scriptum reliquit, & loquitur de terrestribus zonis. His nimirum cœli interuallis, quæ memoratis orbibus, id est, circulis distinguuntur, terræ partes quinque subijciuntur. Vna ab arctico, nempe septentrione, comprehenditur. Altera, supposita spatio, quod inter septentrionem & æstiuum tropicum est. Tertia inter duos tropicos quæ mediocimum obtinens locum, incumbens supernè sibi habet æquinoctialem. Quarta medium hyberni tropici spatium & antarctici tenet. Quinta sub antarctico. Has igitur terræ partes phisici zonas, seu cingula uocant, quorum extrema utraq; ob gelu rigorem, inhabitabilia esse perhibentur. Vt mediocimum propter æstum habitationi non est obnoxium. Inter quod & extrema sunt temperata. Temperatior siquidè efficitur zona ab exusta, & utraque assistente & contermina frigida. Hac Cleome.

Tullius.

De iisdem zonis Tullius de re. pu. Cernis eandem terram quasi quibusdam re dimitam & circumdatam cingulis, è quibus duos maxime & inter se diuersos, & cœli uerticibus ipsis ex utraque parte subnixos, obriguisse pruina uides; Medium autem illum & maximum solis ardore torreret. Duo sunt habitabiles, quorum illi, in quo qui insistent, aduersa urgent uestigia, nihil ad uestrum genus. Hic autem alter subiectus aquiloni, quem colitis, cerne quam tenui uos parte contingat. Omnis enim terra quæ colitur à uobis, angustata uerticibus, lateribus latior, parua quædam insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod oceanum appellatis in terris, qui tamen tanto nomine comparuus sit uides.

Prætereo hic inserere aureas sententias Macrobij & Iulij Fir. propter uerborum multitudinem. Tu quidem legito, & legisse profecto gaudebis. Ad Poëtæ

Virgilius.

Virgilius primo Geor. sic canit.
Iccirco certis dimensum partibus orbem,
Per duodena regit mundi Sol aureus axem.
Quinque tenent zonæ cœlum: Quarum una corusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igni est.
Quam circum extremæ dextra leuacq; trahuntur
Cœrulea glacie concretæ, & imbris atræ.
Has inter, mediâq; duæ mortalibus agris
Munere concessæ diuum. Et uia secta per ambas
Obliquus quò se signorum uerteret ordo.

Ouidius.

Ouidius lib. 1. Metamor. fab. 7.
Utque duæ dextra cœlum, totidemque sinistra
Parte secant zonæ: quinta est ardentior illis.
Siconus inclusum numero distinxit eodem.
Cura dei, totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu,
Nix tegit alta duas, totidem inter utramq; locauit,
Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.

Idem de quinque zonis lib. 2. Metamor. Fab. prima.

Si potes his saltem monitis parere parentis &c.

Tibullus.

Et Tibullus lib. quarto, elegia prima.
Et quinque in partes totus disponitur orbis,
Atque duæ gelido uastantur frigore semper.

A Illic & densa tellus absconditur umbra,
 Et nulla incepto perlabitur unda liquore,
 Sed durata riget densam in glaciemq; niuemq;
 Quippe ibi non unquam Titan superingerit ortus.
 Ast media est phœbi semper subiecta calori &c.
 Sequuntur 16. metra de zonis alijs. Legito.

Secundo contuendum, Zona siue zone pluriuo cum esse. Est enim zonæ mons Thraciæ, Authore Plinio libro quarto cap. 11. Et zonæ oppidū Thraciæ teste Pomponio libro secundo de Thracia.

Zona altera nostro seruiens tractatui, sic diffiniri posset. Zona est portio, tractus, aut spatium cœli, siue terræ, inter duos circulos minores, æquidistantes, proximos, aut inter æquidistantem & polum mundi contentum. Quasi cingat uel circumeat cœlum siue terram. Vt tota cœli portio inclusa duobus tropicis dicitur zona exusta, circundat enim cœlum sicut cingulum. Idem sumito iudicium de terræ tractu his tropicis interposito. Incipit autem zona (geographicè loquor) in occidente, tendens per meridiem in orientem, & rursus ab oriente per circulum mediæ noctis in occidentem, & sic totum ambit cœlum, aut terrā, & in hoc distat à climate, quod est spacium terræ habitatum inter duas líneas æquidistantes ab occidente in orientem inclusum.

Zona.

Inceptio zonæ

B Sunt quippe zonæ uaria nomina. *ζώνη* enim græcum est, & apud latinos zona pro latino usurpata, ut facile est uidere apud Iulium Firmicum, Macrobi-
 um, Virgilium, Ouidium, & alios latinos. Vocantur etiam zonæ, fasciæ, apud
 Martianū libro sexto. Orbis (inquietem) terræ, in quinque zonas, siue melius
 fasciæ dico, pro rerum diuersitate discernitur &c. Nominantur etiam cinguli
 apud Tullium, & Macrobiū. Et cingula apud Cleomedem, Georgio Valla
 interprete. Et plagæ, apud Ouidium. Tandem maculæ: apud Tullium. Vbi Scipio
 Afri. Scipionem alloquitur dormientē, sic. Hæc cœlestia semper spectato,
 illa humana contemnit. Tu enim quam celebritatem sermonis hominum, aut
 quam expetendam consequi gloriam potes? Vides habitari raris, & angustiis in
 locis, & in ipsis quasi maculis, ubi habitat, vastas solitudines interiectas &c.
 Zonæ enim sunt (& loquor de habitatis) ferè ad similitudinem macularū. Ma-
 cula sanè præter notas significationes, pro reti ponitur. Nā sicut rete multa ha-
 bet foramina quæ etiam maculæ nuncupantur, sic zona multa habet foramina
 id est, partes, in nonnullis commodis habitationibus, in alijs incommodis.

Zonorum uaria nomina.

Zonæ.

Fasciæ.

Cinguli.

Cingula.

Plagæ.

Maculæ.

C De hac nominum uarietate pulchre scribit Macro. libro secundo de somnio

Macrobi.

Scipionis. De quinque autem cingulis ne quæso existimes, duorum Romanæ facundiæ parentū Maronis & Tullij dissentire doctrinam, cum hic ipsis cingulis terram redimitam dicat, ille iisdem, quas græco nomine zonas uocat, asserat cœlum teneri. Vtrumque enim incorruptam, ueramque, nec alteri contrariam retulisse rationem procedente disputatione constabit &c. Postea Macrobius de zonis terrestribus & cœlestibus disertissime loquitur, & etiam docet, quopactō uia geometrica pingi possunt, ad propositum sic scribit. Nūc illud quod probandum promissimus, asseramus. Hos cingulos & bene Maronem cœlo, & bene terræ assignasse Ciceronem, & utrumque non discrepantia sed consona, eademque dixisse. Et post multa concludit. Cum ergo manifeste & rigorem de cœli uerticibus, & feruorem de sole in terræ cingulos uenire signauerit, ostendit prius in cœlo hos eosdem cingulos constituisse. Nunc quoniam constitit easdem in cœlo & in terra zonas esse, uel cingulos, hæc etenim unius rei duo sunt nomina. Hucusque Macrobius.

Zonæ Gemine
Cœlestes zo-
næ.

Venatio cœle-
stium zonarū.

Tertio annotandum zonas esse geminas, alteras cœlestes, alteras terrestres. D
Cœlestes quippe zonæ sunt primariæ & terrestrium causæ. Hæ quatuor cœle-
stibus circulis (sicuti supra in diffinitione diximus) in cœlo distinguntur, orna-
tæ syderibus & astris, quorum situm & locum in ipsis zonis astraria sphaera
mox indicat. Consulendus est etiam Hyginus in suo poëtico astronomico. Cœ-
lestes hæ zonæ latinorum more ex obliquo circulo, id est, zodiaco & motu So-
lis annuo sic uenari possunt. Huius obliqui circuli pars una ab æquatore in se-
ptentrionem abit, ac recedit gradibus 23. & minutis ferè 30. Alia pars è regione
distans ab eodem æquatore in austrum fugit tot gradibus & minutis. Cum igitur
Sol motu suo in aquilonem deflexerit, & ab æquatore memoratis gradibus
& minutis declinauerit, quod in Cancrî initio accidere ambigit nemo, diurno
motu describit circulum, qui Cancrî, & Tropicus eiusdem appellatur. Is sanè
limes est duarum zonarum. Contra Sol in meridiem uergens, & ab æquatore
(ut diximus) abiens, diuturna rotatione alium pingit circulum, qui circulus
Capricorni, aut tropicus Capricorni uocatur, alius certe limes duarum zona-
rum. Interuallum igitur cœleste his circulis inclusum, medium tenens locum, B
dicitur zona torrida exusta.

Præterea cōmemoratus circulus obliquus, & motus Solis sub eo etiã obli-
quus, alios quàm mundi petunt polos, ab his utrimque in 23. gradus & 30. mi-
nuta (quemadmodum supra annotauimus) abeuntes. Quare hi zodiaci poli
circa mundi polos circulos describunt paruos, quos nos latini arcticos appellā-
mus. Et cœli spatium intra hos complexum, duas gelidas & frigore rigentes
constituit zonas, unam arcticam, alteram antarcticam. Sed cœli intercapedo
septentrionaria, inter tropicum Cancrî & circulum arcticum inclusa tempera-
tam manifestat zonam, septentrionariam tamen. Et in austrina regione inter-
uallum cœleste tropico Capricorni & circulo antarctico interpositum, aliam
pandit zonam, quæ temperiem recipit. Ecce quinque cœlestes zonæ.

Quomodo cœ-
lestes zonæ di-
cantur torridæ
& gelidæ.

Hic scito optime lector, cum grauissimi authores asserunt cœlestes zonas
esse torridas, exustas, gelidas, frigore concretas, temperatas, sicut de his canit
Virgilius tibi supra. Et Macro. lib. 2. de Som. Scipi. sic habet. Ipsum autem Cæ-
ceronē scisse, quod terreni cinguli cœlestibus inficiantur, ex uerbis eius ostens-
ditur. Ait enim ex quibus duos maxime inter se diuersos & cœli uerticibus F
ipsis ex utraque parte subnixos obriguissè pruina uides. Ecce testatur finale
frigus esse de cœlo. Idem quoque de feruore medio dicit. Medium autem illum
& maximum Solis ardore torreri. Cum ergo manifeste & rigorem de cœli uer-
ticibus, & feruorem de Sole in terræ cingulos uenire signauerit, ostendit prius
in cœlo hos eosdem cingulos constituisse &c. Illa & talismodi aliorum uerba sic
exponito. Cœlestem zonam esse torridam, non quidem formaliter, aut per es-
sentiam, sed uirtualiter, aut causaliter, quod in subiectam terram causat & im-
primis exiccationem, aut exustionem, sic zonæ cœlestes uicinæ utrisque polis
gelidæ dicuntur, accipe (ut dixi) non formaliter, sed causatiue. Idem intelligi-
to de temperatis.

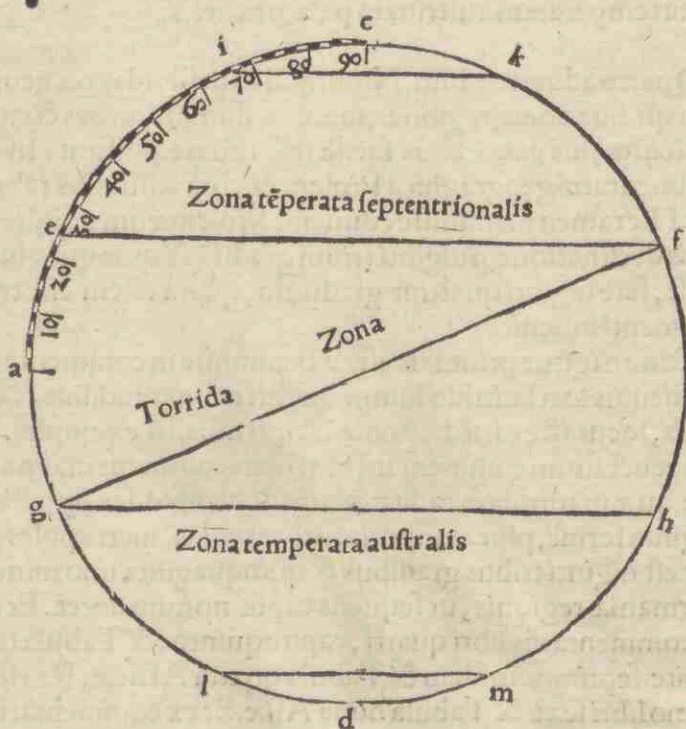
Terrestres zo-
næ.

Quinque his cœlestibus zonis, quinæ subduntur terrestres. Imaginare (ut
facile capias) è circulo Cancrî perpendicularum in terræ superficiem demissum.
Id in eodem motu diurno primi mobilis describit circulum. Hic illi in unguem
supponitur, circulusq; Cancrî terrestris nuncupatur, limes (quemadmodū de
cœlestibus diximus) duarum zonarum, haud secus ac iam præcepimus alios
cœlestes circulos, terrenos facies. Videbisq; in terra quinque zonas in frigore,
ardore

A ardore & temperie cœlestes imitantes.

Vt candidis lecto-
ribus laborē minua-
mus, oculis subiicie-
mus picturā quinque
zonarum terrestriū.
Esto orbis aut circu-
lus terræ in plano
descriptus, per duas
diametros occultas
in quatuor equas p-
tes distributus. Pun-
ctis extremis unius
diametri adscribito
literas a. b. Alterius
diametri punctis iū-
gito literas c. d. C. po-
lū septentrionariū,

B D. austrinum signi-
ficantibus. Arcum
orbis a. c. partire mo-
re uulgato in 90. par-
tes aut gradus, affcri-

ptis (ut assolet) numerus 5. 10. 15. 20. 25. &c. Inchoandum negotium iuxta lite-
ram a. perque quinaros ascendendo usque in c. polum septentrionalem.

Præterea ab a. uersus c. maximam Solis declinationem, quæ nostra tempe-
state continet 23. gradus & 30. minuta, fini supputationis addito literam e. Offi-
cioque circini cōprehende arcum a e. Et pede circini in a durante, cū uago pin-
ge in orbe notam uersus d polum austrinum, cui adde literam g. Deinde pone
(circino tum non uariato) unum eius pedem in punctum b & cum reliquo im-
prime notam uersus c, cui literam f iungito, & rursus gyrate circino fac notam
aliam uersus d quam h litera ornabis. Ex e litera trahere rectam in f tropicum

C Cancri præ se ferentem. Item ex g emitte lineam in h tropicum Capricorni si-
gnificantem.

Rursus siste unū circini inuariati pedem in c notam poli Septentrionalis &
cum uago facito utrinque notam in orbe, ductaque recta a nota in notam, eam
literis i k ob signabis, indicantem circulum arcticum Latinorū. Haud dissimis-
liter immitte pedem circini in d punctum poli austrini & cum mobili punctis
hac & illac in orbe signatis, ducito lineam l. m. circulo antarctico Latinorum re-
spondentem.

His absolutis uidebis in plano quinque terrestres zonas rite depictas. Omne
enim terræ interuallum lineis e f & g h tropicis inclusum torridam aperit tibi
zonam. Ardore enim solis huic terræ interuallo semper imminentis exurit. Quare
haud ineptea litera g in f lineam rectā euehere potes, solare iter repræ-
sentantem.

Inclusa autem intercapedo terræ lineæ i k circuli arctici & arcui septentrio-
nali lineæ i k respondentem zonam gelu obrigentem septentrionalem indicat.
Et regione zona in meridiē exposita ob imensum frigus inhabitabilis est. Ter-
ræ autem tractus lineis i k & e f inclusus, zonam nostram temperatam, habi-

tabilem, aquiloniam manifestat. Et demum terræ portio lineis g h & l m comē D
plexa temperatam austrinam palam facit.

Canones quin
que zonarū.

Quarto aduertendum. Nouitij ad capeffendas res geographicas aspirantes, & in quibus zonis, regiones, montes, flumina, urbes &c. contineantur, edoceri cupientes, his canonibus facile sese iuuare possunt. In primis præstō sint eis commentaria geographica Ptolemæi, cum adiunctis tabulis uisui commodissimis. Hic tamen meminisse conuenit Ptolemæum ubique obseruasse maximam Solis declinationem uiginti trium graduū & quinquaginta unius minutorum, id est, ferè uiginti quatuor graduum, quam talem esse tempore suo officio instrumenti inuenit.

Canon igitur primus is est. Vbicumque in commentarijs aut tabulis occurrit alicuius loci latitudo minor uiginti tribus gradibus & quinquaginta uno minutis, locus iste torridæ zonæ est intrusus. In exemplis. Tabula sexta Asiæ & caput octauum commentarij libri sexti continent magnam partem felicis Arabiæ, quæ in torridam cadit zonam. Vbi offendes oppida clarissima centum & triginta ferè, plura emporia, urbes regias, metropoles, quarum latitudo minor est uiginti tribus gradibus & quinquaginta uno minutis. Adest etiam pars Carmaniæ regionis, ut sequens caput nonum docet. Et alia exempla colliges ex commentarijs libri quarti, capite quinto, & Tabula tertia Africæ. Item ex capite septimo eiusdem & Tabula quarta Africæ. Rursus ex capite uicesimo primo libri sexti & Tabula nona Asiæ. Et ex commentarijs libri septimi, capite primo, secundo, tertio, quarto, & tabula decima, undecima & duodecima Asiæ. Scito quod hic canon extendit se ad utrasque latitudines, puta septentrionalem & austrinam. E

Secundus canon. Loci habentes latitudinem septentrionalem uiginti trium graduū & quinquaginta unius minutorum uel quasi, subiacent tropico Cancrī, limiti torridæ & temperatæ zonæ septentrionariæ. Gratia exempli. Ptolemæus libro quarto capite quinto & tabula tertia Africæ, in descriptione Aegypti, in nomo Thebarum, insignem urbem Syenem alligat latitudini uiginti trium graduū & quinquaginta minutorum, subiectam tropico Cancrī. Et eodem capite, Berenicen ciuitatem huic subdit latitudini. Sic contra meridianam latitudinem tot graduum & minutorum obtinentes tropico Capricorni subijciuntur, limiti zonæ exustæ, & temperatæ austrinæ. Ex opere Ptolemæi nulla excerpes exempla, eo quod eius obseruationes eò non peruenere, sed ex modernis tabulis facile elicies. F

Tertius canon. Cuiuscumque loci latitudo maior est uiginti tribus gradibus & quinquaginta minutis, minor tamen latitudine sexaginta sex graduum & nouem minutorum, hunc temperatæ zonæ septentrionariæ ascribi. Huius exempla habes propemodum innumera ex commentarijs quinque librorum Ptolemæi & decem tabularum Europæ, & multis cōmentarijs & tabulis Africæ & Asiæ. Verum nulla offendes apud Ptolemæum exempla austrinæ. Fateor etiam habitationes uersus aquilonem ultra latitudinem quinquaginta septem, quinquaginta octauo, quinquaginta nouem &c. expositas hyberno tempore difficiliter habitari.

Canon quartus. Loca latitudinem aquiloniam sexaginta sex graduum & nouem minutorū excedentia complectuntur in zona frígida. Sunt qui ppè difficillimæ habitationis, quare hæc zona inhabitabilis appellatur. Ex Ptolemæi commenē

A commentarijs nullum prorsus inuenies exemplum, cum omnis ipsius obseruatio in septentrionem ad latitudinem sexaginta trium aut sexaginta quatuor graduum finem habeat. Nicolaus autem Donis Germanus, Ptolemæi chartis, tabulam modernam Noruuegię & Gothię addidit. In qua uides ultra circulum arcticum, uersus polum, insulam Islandiam, prouinciã Engronelandiam alias Gronelandiam, & Pilappelandiam &c. contineri.

Nicolaus
Donis.

Quinto loco, de zonis dignè differendum esset, de earum, scilicet, temperamento & distemperantia, & quibus causis id eis usiueneret, & alijs earum appendicibus, puta hominum uarijs formis & moribus, de bestiarum & ferarum diuersitate, & alijs id genus propè innumeris. Sed quia paucis lapsis annis in tractatu nostro generali in cosmographiam, de his satis abundè differuimus, & ex aliorum scriptis plurima colligi possunt, in præsentia breuitati studentes præterimus.

De zonarum
temperamen-
to & distempe-
ra to.

B Sexto & demum sciendum. Proclus finit caput his uerbis. Sed ex temperatis altera à nostri orbis hominibus incolitur, ipsa longa propè centum milibus stadiorum, lata ferè dimidio. His uerbis nititur author indicare habitati orbis longitudinem & latitudinem. Hoc loco animaduertendum est. Scriptores de longitudine & latitudine habitati orbis multum inter se dissentire, & pugnantes afferre sententias, quatuor ex his, reliquis missis, adducemus. Ptolemæus Clau. libro primo geographiæ, Marinum Tyrium geographum emendat & crebro taxat de iniusta & inepta longitudinum & latitudinum obseruatione, modo in mensuris terrestribus, modo marinis nauigationibus, modo in cœlestium consyderatione, quod manifestum erit legenti dicti libri capita, scilicet, septimum, octauum, nonum, undecimum, duodecimum, decimum tertium, decimum quartum & decimum quintum. Postea caput uicesimum secundum, uicesimum tertium, uicesimum quartum. Et lucidius libro septimo, capite quinto, concludit nostram habitabilem sibi cognitam in longitudine continere semisphæram terræ, aut semiquinoctialem, hoc est, centum & octoginta gradus. Latitudinem uero habitabilis cognitiæ tam uersus austrum quam septentrionem complecti septuaginta nouem gradus & uiginti quinque minuta, aut, ut ipse dicit, integris gradibus octoginta. Dat idem unum gradui circuli magni quingenta stadia, ut ex diligentiori dimensione comprehensum est. Si igitur quingenta stadia in centum & octoginta gradus semicirculi æquinoctialis duxeris, suscitabis totius orbis Ptolemæo cogniti longitudinem super arcum æquinoctialis circuli nonaginta milium esse stadiorum, faciunt miliaria Italica celebrata diuisione per octo stadia, undecim milia & ducenta & quinquaginta, miliaria germanica communia duo milia & octingenta & duodecim integra, quatuor miliaribus Italicis unum germanicum facientibus. Latitudinem autem notæ terræ habitabilis facit octoginta ferè graduum, quibus respondent quadraginta milia propemodum stadiorum. Et quinquies mille miliaria Italica, nostra germanica 1250. Ab æquinoctiali præterea uersus polum arcticum, usque in Thulem insulam, supputat Ptolemæus sexaginta tres gradus, facientes stadia 31500. miliaria Italica 3937. quasi, nostra 984. Hæc est sententia Ptolemæi de habitato orbe cognito in longum & latum.

De uaria longi-
tudinum & la-
titudinem ac-
ceptione.

C Accedit secundo loco Strabo Amasinus de situ orbis. In lib. 3. habitabilis orbis cogniti longitudinẽ & latitudinem latenter satis aperit. Ut autem lectoribus eius sententia apertior reddatur. Prenotandũ quod idem donat unum gradui æquino-

Strabonis sen-
tentia.

rialis septingenta stadia more ferè omnium ueterum Græcorum, quod ex eius **D** uerbis facile capitur. Si quis igitur (inquit) in trecentas & sexaginta sectiones diuidat maximum terræ circuitum, septingentorum stadiorum erit unaquæque sectio. Et in ea sententia fuisse Eratosthenem tradidit, & hoc memoriæ commẽdato. Præterea idem initium terræ habitabilis secundum latitudinem sumit à Cinamomifera regione, distante ab æquinoctiali uersus septentrionem stadijs milibus octo & octingentis.

Attende hic lector quòd Cinamomifera regio de qua Strabo hic loquitur, non est ea regio, quæ est sita supra paludes Nilii ultra æquinoctialem, uersus austrum, de qua loquitur Ptolemæus libro quarto capitulo octauo tabula quarta Aphricæ.

Græci terræ stadijs metiuntur

Postea Strabo concludit uniuersi orbis habitati longitudinem & latitudinem, his uerbis. Vnde uniuersa latitudo orbis terrarum minor esset millia tringinta ab austro in septentrionem. Longitudo autem millia septuaginta esse traditur. Habes nunc optime lector quid Strabo de his rebus sentiat. Græci sanè quod etiam noster **PROCLVS** supra de horizonte approbat, stadijs terram metiuntur, non miliarijs Italicis, aut Germanicis. Quòd si decreueris eas res ad miliaria traducere, aut gradus æquinoctialis excerpere, hoc fermè pacto ut infra **E** patebit operaberis. Afferit Strabo Cinamomiferam regionem recedere ab æquinoctiali stadijs milibus octo & octingentis, quæ diuido per septingenta stadia, & tandem extraho duodecim gradus circuli æquinoctialis, cum triginta quinque fermè minutis, quæ facile conuertes per multiplicationem septingentorũ stadiorum in duodecim gradus & trigintaquinque minuta, in stadiacõmemorata & dein in miliaria Italica & Germanica iuxta modulum infra exponendum. Incipit igitur Strabo initium terræ habitabilis secundum latum in principio primi climatis, prout præcedentibus lectionibus abunde docuimus. Ab eo igitur termino austrino extendit Strabo, ut iam iam commemorauimus, terram habitata uersus septentrionem in 30000, ferè millia stadiorum, quæ in gradus æquinoctialis (hac lege) conuertam. Partior ea per 700, stadia & colligo in quotiente 43, fermè gradus, deficiunt enim centum stadia, quare Strabo egregiè adiecit, minor.

Hic obiter notandum est, quòd Prisci unì gradui circuli magni assignarunt sedecim miliaria Germanica communia. Et apud eos unum miliare Germanicum ualebat quatuor miliaria Italica & contra. Miliario autem Italico respondent undecim stadia minus ferè una quinta uel aliquid huiusmodi. Intelliges cum gradus unus complectitur septingenta stadia. Si igitur 43, gradus latitudinis multiplicaueris in sedecim, suscitabis miliaria Germanica 688. Ea per quatuor multiplicata pariunt 2752. Italica. Aut partire numerum stadiorum 30000 per undecim & emergent propemodũ miliaria Italica iam iam extracta, scilicet 2752, ex quibus facile educes miliaria Germanica. Ex his palam infertur, quòd si addideris duodecim graduum & trigintaquinque minorum distantiam Cinamomiferæ regionis ab æquinoctiali, quadragintatribus gradibus terræ habitatae secundum Strabonem, colliges quinquagintaquinque gradus & ferè trigintaquinque minuta latitudinis, iuxta sententiam Strabonis ab æquinoctiali inchoando. Finis igitur terræ habitatae uersus septentrionem secundum eundem esset fermè ad mare Germanicum, & ad situm Hamburgi, Lubeci, Rostochij, Dantisci, & cætera. **STRABO** enim asserit **RHOXOLANOS** esse cognitorum nouissimos Scytharum, hos **PTOLEMÆVS** **subdit**

A subdit elevationi polari 54. graduum uel circiter, uide tab. octauam Euro. Vltra quos maligna est habitatio Straboni propter frigora. Huius assertionis causa est, quod Græci circulum arcticum euariant iuxta elevationes polares quæ in Græcia numerantur 35. 36. 37. 38. graduum.

Præterea longitudinem habitabilis terræ Strabo recenset 70000. stadijs, quæ per 700. distributa relinquunt 100. gradus longitudinis circuli æquinoctialis. Hi multiplicati per 16. procreant mil. germa. 1600. Germanica uero multiplicata, per quartum constituunt mil. Italica 6400. Aut diuidito numerum stadiorum longitudinis per 11. & in idem deducis, præter id quod 11. stadia nonnihil super abundant. Habes nunc candidè Lector sententiã Strabonis de longitudine & latitudine habitati cogniti orbis.

Longitudo;

Tertio loco ad Artemidorum trepidus accedo. Quem Plinius libro secundo cap. iii. in ueteri, de mensura longitudinis & latitudinis uniuersæ terræ antesignanum delegit.

Artemidori sententia.

Hic præfari libet, numeros huius capituli ferè omnes deprauatos, quare lubricationem peculiariorẽ quàm meam desiderant. Ego ne tacendo piaculo quopiam obruar, cum Hermolao Barbaro correctionis aut emendationis gratia, Martiani Capellæ uerba ueritati magis consentanea proferam, hæc. Longitudo ab extremis Indiæ ad Herculis columnas Gadibus consecratis, Octuages quinques centena septuaginta octo milia, sicut Artemidorus asseruit.

Antequam uerba Martiani ampliori sermone dilucidiora reddam, Prænotandum. Terræ mensores, ut unicuique suas partes, puta regiones, satrapias, prouinciã, territoria, loca, agros, uineas, prata & reliqua id genus secernere possent, plurimas excogitauerunt terræ mensuras, ut sunt digitus, uncia, palmus, sexta, pes, passus, actus, miliarium, stadium, leuca &c. Pro nostro proposito sciendum, quod passus continet quinque pedes. Pes quatuor palmos, Palmus quatuor digitos. Stadium aut quod terrestribus dimensionibus magis usurpatum est certis passibus completur. Sunt ita stadia alia & alia longitudine discrepantia. Nam stadium quod Italicum siue Romanum uocant, est pedum 625. qui per 5. diuisi, relinquunt 125. passus, Italicum stadium. De quo Plini. libro secundo cap. uicesimo tertio. Stadium inquit 125. nostros efficit passus, Hoc est,

Passus qd &c.

Stadium triplex Italicum.

C pedes 625. Olympicum græcis obseruatum pedum 600. passuum 120. Nam cum constaret curriculum stadij, quod est Pisis apud Olympicum, Herculem suis pedibus metatum, idque fuisse longum pedibus 600. cætera quoque stadia in terris Græciæ ab alijs postea instituta. Legito Aulum Gellium de noctibus atticis libro primo cap. primo. Pythicum pedum 1000. passuum 200. Fortasse à Pythia ciuitate Mysiæ minoris, de qua Strabo libro 13.

In nostro igitur proposito propter Artemidorum Græcum Cosmographum, utemur Stadio olympico, quod Græcorum est in hunc ferme modum 8578000. passus, de quibus loquitur Martianus, putata longitudo à columnis Herculeis usque (ut asserit) ad extrema Indiæ, diuisi per stadium Græcorum, scilicet, 120. passus, relinquunt in quotiente stadia 71483. quæ partita per 700. stadia donant 102. gradus longitudinis circuli magni. Qui ducti in 16. procreant 1632. mil. germa. Rursus hæc in quatuor multiplicata dant mil. Ita. 6528. Ecce numerus graduum longitudinis & miliariorum propè accedunt numeris Strabonis supra excerptis, de longitudine. Hucusque.

Longitudo;

Latitudo autē terræ à meridiano situ ad septentrionem dimidio ferè minor **D** colligitur quinquagintaquatuor milium sexaginta duo. Hæc Artemidori uerba sunt mutilata uehementer, quia uerbū centena eiectum est, quod sic palam fit. Si enī 54062. passus essent latitudo à meridie, siue æquinoctiali in septentrionem, sequeretur quod habitatio nostra, non contineret unum gradum circuli magni, quod à nemine unquam fuit concessum, quod sic manifestatur. Diuidantur hi passus latitudinis per stadium græcorū, id est, per centum & uiginti passus, exeunt in quotiente quatuor centū & quinquaginta stadia, non facientia unum gradum. Cum (ut diximus) 700. stadia efficiant unum gradum. Si uero quis contenderit ita legendum, scilicet, quinquagintaquatuor milium & sexaginta duo milium, hæc profecto esset ualde inepta pronuntiatio. Supponamus autem quod sit conueniens, iungo eos numeros simul, colligo centies & sedecies mille passus. Ruit etiā hic numerus, quod est dimidio ferè minor longitudine, ut supra dixit Artemidorus, ob id quod non est septima pars huius numeri, ut patebit diuidenti. Item is passuum numerus diuisus per 120, relinquit post se 967. stadia, non efficientia duos gradus latitudinis. Ecce horum numerorum lapsus & corruptio. Martianus autem sic habet. Latitudo habitabilis terræ, dimidio penè minor quàm longitudo, etenim colligitur in quinquagies **E** quater centena sexaginta duo milia. Bona impetrata uenia, & hic numerus mendosus est, & circulo arctico Græcorum incōueniens. Is enim numerus passuum partitus per 120. stadium Græcorum, donat stadia 45517. quæ per 700. diuisa, surgunt 65. gradus circuli magni, ostendentes latitudinē nostræ habitabilis terræ & finem uersus septentrionem, qui numerus non quadrat cum circulo arctico Græcorum, excedit enim propemodum in 10. gradibus. Quod paucis sic deduci potest, Artemidorus (teste Plinio) ponit terminum habitabilis ad ostia Tanais fluuij, cuius ostia, Authore Ptolemæo libro quarto, capite quinto, & octaua Tabu. Euro. habent latitudinē penè 55. graduum, in quo situ aut circiter, incipit (ut diximus) circulus arcticus Græcorum, ultra quem Straboni maligna est habitatio, & ulteriora tanquam incōperta relinquit Artemidorus. His pensitatis Martiani numerus mendum patitur non modicū, superfluit enim ferè octingentis quadraginta milibus passuum, quibus à numero Martiani detractis, remanebunt quadraginta sex centena uiginti duo milia passuum, numerus æquatus latitudinis à me restitutus. Qui per 120. diuisus **F** efficit 38517 stadia. Ea per 700. partita relinquunt 55. gradus latitudinis ab æquinoctiali supputandos uersus septentrionem. Ecce concors Artemidori sententia cum Strabone. Nec mirum, cum Strabo plura ex Artemidori geographia in suam traxerit. Tempore enim Artemidorus Straboni fuit prior.

Quarto loco ad Proclum nostrum uenio, qui temperatæ, quam habitamus, longitudinē asserit propè centum milium stadiorum, quæ per 700. diuisa relinquant in quotiente 143. quasi gradus longitudinis habitabilis terræ, qui facillime in miliaria reducuntur. Et subdit, lata ferè dimidio, dimidium longitudinis habet 71. gradus, quod autem addit ferè, demo de 71. quintam partem & nō nihil ultra puta 16. & residuo 55. gradus latitudinis, finem habitabilis nostræ, aut circiter, iuxta circulum aut zonam arcticam Græcorū. Hæc de longitudine & latitudine nostræ habitationis utcunque scripta, haudquaquam affirmo ut propositiones aut conclusiones euidentes, sed tanquam problemata & libamenta, quibus ingenuos animos inuestigandæ ueritatis stimulum obijcere uoluī. Dico cum diuo Hieronymo. Non è diffinito asserimus quæcunque scribimus, sed ea lectoris arbitrio relinquimus.

A Sed hic obiicitur mihi: Cur hi uiri Ptolemæus, Strabo, Artemidorus & Proclus, in omni literarum subtilitate & præcipue in Geographiâ præter cæteros solertes, tam in longitudine quàm in latitudine habitabilis terræ usque adeo in diuersum eunt?

Obiectio.

Scito, cædide lector principia rerum esse minima. Ex nuce quippe fit corylus, ex glande ardua quercus &c. Id in nostro proposito & bonis artibus est manifestari. Authore quippe Plinio. Nouarum rerum principia sunt lubrica. Nec mirandum, hominem genitum non statim omnia nouisse etiam humana. Rurdis etenim fuit priscorum uita, non tamen minus ingeniosam fuisse in illis observationem apparebit, quàm nunc esse rationem. Quo fit, quod nemo est qui nesciat, scientiarum incrementa in tpe facta: Facile certe est inuentis addere &c.

Rerum principia parua.

Præterea Geographus, quem non raro Strabo probatissimè descriptorem aut scriptorem orbis nominat, nihil aut parum distat à scriptore historiarum. Quare Ptolemæus lib. 1. Geogra. notitiam regionum nactam ex traditione illorum, qui diligentissime regiones explorauerunt, appellat historiam. Historicus autem narrat res gestas per se, aut ab alijs, qui emendatius & probata fide scripserunt cognitæ. In eo sequitur Geographus historicum. Quod pulchre docet

Geographus, Historicus.

Historici officium.

B Strabo libro tertio. Orbis namque (inquit) descriptor, partes mundi cognitæ differere cogitat, ignotas autem omittit. Et idem in fine secundi in sententia sic habet. Cum scriptor orbis cognouerit, quod maiores nostri aliqua non satis differuerint, debet assistere his, quæ optime credita fuerunt. Debet de omnibus moderate loqui, fugere fabulas, & sermones cõmentitios. Neque sequi eos qui non exactè quæque tradunt, sed propter ignorantiam & locorum distantiam in maius & miracula extollunt. Cautus etiam esse debet, ubi scriptores inter se non concordant, aut confuse loquuntur.

Geographi officium.

Leges Geographi.

His animaduersis respondeo obiectatori. Cõmemoratos uiros haud in diuersum ire. Quod enim prisci Artemidorus & Strabo, qui ubi supra ut & alij plures, scilicet, Hipparchus Niceus, Eratosthenes Cyreneus, Possidonius Obbopolitanus contemporaneus Straboni, Hippias Eleus, Bion Borysthenites, & alij de rebus Geographicis scripsere, moderandũ est, ut prædixi ad eorum tempora, quibus terræ descriptio nondum fuit multum cognita, sed eorum qui uis huius rei prouintiã sumpsit, prout ad eius uenit notitiã, obseruatæ legibus à descriptore orbis supra recitatis custodiendis.

Solutio.

C Strabo ferè, Artemidorus & etiam Martianus, quæ à Gadibus insula initiũ descriptionis sumpsit, ideo factum reor, quia ultra eas uersus occasum est mare exterius, quod oceanum occidentalem nominant, uersus orientem uero incipit mare nostrum, quod mediterraneum appellatur. Sed hoc potius referendum est ad columnas Herculis, scilicet, Calpen &c. Ob honorem igitur Herculis id factũ est, cui in Gadibus templum extructum uisitur. Quamquam Strabo fateatur, ultra Gades in occidentem esse habitationes, puta Sacrum promontorium, Agrum Sphenam, id est, cuneum, & insulas Cassiterides, & nonnulla alia. Sed (ut iam dixi) inde nõ sumpsit (præcipue Martia. & Artemi.) principium descriptionis, sed à Gadibus insula. Finit autem Strabo (me iudice) terram habitabilem sibi cognitam, uersus orientem ad principium Indiæ, hoc est, ad Indum fluuiũ. Si igitur ex opere Ptolemæi recensueris à Gadibus usque ad ostia Indi fluuij, ubi se finit Gedrosia regio, colliges gradus propemodum 100, quos ex numeris longitudinis Strabonis supra extraximus. Simile iudicium de Artemidoro relinquatur.

Causa incepti onis à Gadibus.

Quod si obiicis: Strabonẽ multa scripsisse de rebus Indicis, ut ex lib. eius, 15.

Strabo de rebus Indicis.

Solutio fati debilis. manifestatur. Puta de Indo, Hydaspes, Hypane fluminibus. Item de septem Indorum generibus, de Elephantis, Formicis, Vipera, de Gange flumine & alia plura. Assentior, sed quia haec omnia non dum fuere ei satis cognita, neque a uiris apud quos fuit publica & probata fides conscripta, ea missa fecit.

Alia obiectio. Sed si rursus obijcis uerba Strabonis, ubi supra, postquam de longitudine habitabilis dixit, mox addidit. Hoc autem ab occasu in ortum est ab extremis Hispaniae ad extrema Indiae &c. Quibus uerbis supra iam dicta dupliciter impugnantur. Primo, Strabo non incipit habitabilem nostram a Gadibus insula, sed ab extremis Hispaniae, puta a sacro promontorio, quod est, etiam Ptolemaeo attestante, ultra Gades insulam uersus occasum. Dico uerum esse, sed quod supra a Gadibus exordium factum est, propter Martianum & Artemi: & ob auctoritatem Herculis accipiendum est. Nec magna est differentia inter sacrum promontorium & Gadem insulam, quae uix 2. gradus continet, quae sane differentia in comparatione tantae longitudinis nullius est ferme momenti, nostra enim disputatio, de longitudine horum uirorum non est ita emulcata, ut suscietur digladiatio pro uno, uel duobus, aut tribus gradibus.

Solutio nuda. Secundo ruunt praedicta, quod Strabo annectit ad extrema Indiae. Nemo est qui nesciat extrema Indiae non esse ad Indum fluuium, ubi est eius initium? Respondeo, extremum non raro accipi pro initio alicuius rei. Plau. ab extremo narrare incipiam, id est, a principio. Neque possunt Strabonis uerba arctari usque ad ultima Indiae. Cum nec Ptolemaeus recentior scripserit usque ad ultima Indiae, quod hodie est manifestarium ex commentarijs & chartis modernis. Immo Strabo nullam facit mentionem harum rerum, quae sunt ultra Gangem, uersus orientem, scilicet, de India extra Gangem, de qua Ptolemaeus plura notatu digna scribit, puta de aurea Chersoneso, aurea regione, argentea regione, de insulis, scilicet, Satyrorum, Ibadio, de multis fluminibus, ciuitatibus, montibus, de quibus idem nihil scripsit.

Valida obiectio. Quod si aduersarius urget, Strabonem & Artemidorum scripsisse Geographiam usque ad Gangem fluuium Indorum, hoc est, ad ostia huius fluminis. Et hoc eorum uerba uidentur praeseferre. Plinius enim ex Artemidoro, huius longitudinis uenationem duplici uia absoluit, & in utrisque uis incipit ab ostio Gangis amnis, & ad Gades insulam finit. Et in eam sententiam possunt etiam trahi uerba Martiani supra, ubi dixit, Longitudo ab extremis Indiae ad Herculis columnas Gadibus consecratas. Et uerba Strabonis supra. Hoc autem ab occasu in ortum ab extremis Hispaniae ad extrema Indiae. Vbi per extrema Indiae intelligunt Gangem, quo ad eius ostia, quia ultra Gangem nihil fuit eis (ut praedixi) cognitum. Crediderunt etiam ultra Gangem esse oceanum. Et ergo per extrema Indiae intellexerunt ultimam partem orbis ipsius cogniti uersus orientem.

Ptolemaeus. Pro responsione. Contuendum, Ptolemaeus longitudinem habitabilis terrae scilicet, 180. graduum supputauit ab occasu uersus ortum sub aequinoctiali maximo circulo parallelo. Vbi unus gradus longitudinis respondet uni gradui latitudinis. Ita quod una & eadem est mensura terrena unius gradus longitudinis cum uno gradu latitudinis.

Strabo, Artemi. Strabo autem & Artemidorus non reduxerunt obseruationes suas longitudinis ad aequinoctialem circulum, sed ad parallelum quendam longe ab aequinoctiali uersus septentrionem distantem. Quod Strabo his uerbis aperte docet. Longitudo huius est linea ad rectitudinem, ab occasu per columnas, & per fretum Siculum usque ad Rhodiam, & per sinum Issicum penes Thaurum progressa, qui Asiam per zonas distinguit in orientale uergens pelagus inter Indos & eos qui ultra Bactrianam sunt Scythas. Ex his uerbis manifestum est Strabonem

A Tabellare bonem longitudinem non obseruasse sub æquinoctiali, sed sub Par-
ductionis allelo transeunte per loca iam iam memorata, puta per Parallelū ha-
graduum bentem 37. 38. 39. 40. aut circiter gradus latitudinis. Vbi unū gradū
Paralleli i propter meridianorum cōcursum & angustiam uersus polum arcti-
Gradus = cū remanent ferè 45. minuta unius gradus æquinoctialis, & sic unius
quinoc- gradus paralleli, minor est quasi quarta parte æquinoctialis. Vnde
tis & con- confestim elicio quòd quatuor gradibus paralleli remanent 3. gra-
tra. dus æquinoctialis & 8. gradibus paralleli remanent 6. gradus æqui-
Par æq= no-
alle no-
li. ctia.

G	G
1	45
4	3
8	6
12	9
16	12
20	15
40	30
60	45
80	60
100	75

His habitis sic operabimur. Ptolemæus numerat longitudinē sub æquinoctiali circulo à fortunatis insulis usque in ostia Gangis 144. 145. 146. graduum. Volo gratia exempli, accipere longitudinem 145. graduū. Sed Artemidorus & Martianus incipiunt longitudinem in occidente in insula Gades, ubi est templum Herculis. Quibus etiam propè accedit Strabo. Ptolemæus autem huius insulæ, quam Gadis ram appellat, longitudinem numerat quinque graduum, distantiam à fortunatis insulis, quos demo à longitudine iam dicta, & remanent 140. Ita quòd Ptolemæus à Gadirā usque in ostia Gangis, tot recenset gradus longitudinis. Qui igit à meridiano Gadiræ iter sub æquino-
ctiali arripit usque in meridianum ostij Gangis, absoluit gradus 140.

B Sed is qui sub parallelo memorato incipit iter in meridianum Gadiræ, & pgit sub eodem parallelo usque in meridianum ostij Gangis, etiam fermè complet 140. gradus huius paralleli. Sed quia hi gradus minores sunt gradibus æquinoctialis quasi 100. quot gradus supra ex longitudinibus Strabonis, Artemidori, & Martiani extraximus. Manifestū est, & omnibus etiam mediocriter doctis, omnes parallelos dempto æquinoctiali, minores de terra refecare partes, & eandem in duas æquas partes minime diuidere. Quare cōsequens est, quòd maior est mensura terrena à meridiano in meridianum sub æquinoctiali, quàm extra sub quo cumque parallelo. Quare exemplum supra expositum, ubi cōcordantiam sub æquinoctiali & parallelo posuimus puta 140. graduum, dumtaxat propter notitios produximus.

DE SIGNIS COELESTIBVS.

C **S**igna stellis insignata diuiduntur in partes tris: Quædam enim in signifero TEXTVS
PROCLI
Slocata sunt, quædam septentrionalia uocantur, quædam austrina. Quæ itaque in signifero sita sunt, duodecim animalia sunt. Quorum nomenclaturas alibi diximus. In ijs duodecim, stellæ quædam sunt, quæ ob quasdam, quas referunt notas, proprias appellationes meruerūt. Siquidem sex numero, quæ in Tauri dorso uisuntur, Pleiades nominantur: Quinque uero quæ in capite Tauri cernuntur, Hyades dicuntur. Stella uero quæ pedes Geminorum præcedit, Propus quasi præpes uocatur. Quæ uero in Cancro nubeculam referunt, præsepe uocant. At duæ quæ iuxta Præsepe collocatæ sunt, Aselli dicuntur. Prentens autem sydus, quod in corde Leonis notatur, simili cum loco nomine, Leonis cor dicitur, à nonnullis Regia stella, quòd qui sub ea nascuntur, regiā natiuitatem sint nacti. Sed quæ in Virginis summa sinistra manu hæret, fulgida sane stella, Spicam nominant. Stellula uero, quæ iuxta uirginis dextrā alam figitur, Protrigetes dicitur. At quatuor stellæ quæ in summa Aquarij dextra uisuntur,

Virnae nomen habent. Quae uero à piscium caudae partibus sitae deinceps sunt, D
 graece λίνωι, latine lineae, uel, ut quibusdam placet, lineolae nuncupantur. Sunt itaque
 in Austrina linea stellae nouem, in septentrionali quinque. Sed praefulgens
 sydus, quod in summa linea conspicitur, graece σάουδρασμος, latine nodus nuncupa
 tur. Septentrionalia sunt, quaecumque ad septentrionem signiferi situm habent.
 Sunt autem haec. Virsa maior, Virsa minor, Draco, qui inter Virsas locatur, Arctos
 phylax, Corona, Engonasin, Serpentarius, Serpens, Lyra, Avis, Sagitta, Aquila,
 Delphinus, προτόμη ἵππου, hoc est, prior Equi portio, iuxta Hipparchum.
 Equus, Cepheus, Cassiopeia, Andromeda, Perseus, Auriga, Deltoton. Et, qui
 postea à Callimacho inter astra relatus est, Berenices crinis. In ijs rursus stellae
 quaedam ob notas quasdam integras, quas in se continent, proprias appellationes
 sunt sortitae. Nam insigne sydus, quod supra media Arctophylacis crura iacet,
 Arcturus appellatur. Clara autem stella quae iuxta Lyras posita est, totius signi
 nomine Lyra dicitur. Quae uero in Persei summa sinistra spectantur, Gorgoneae
 nomen habent. Sed quae in summa eius dextra notantur, stellulae certe crebrae
 paruaeque, falcem conficiunt. At illustre sydus, quod in Aurigae sinistro humero
 cernimus, Caprae nominamus. Duas uero exiguas stellas, quae in summa eiusdem
 aurigae manu figuntur, Haedus dicimus. Austrina signa sunt, quaecumque ad me
 ridionalem signiferi partem sunt posita. Eorum nomina haec sunt, Orion, Procyon,
 Canis, Lepus, Argo, Hydra, Cratera, Coruus, Centaurus, Fera, quam Centaurus
 tenet. Thyrsolochus quem Centaurus praefert, Thuribulum, Austrinus piscis,
 Cetus, Aqua quae ab Aquario funditur, Flumen, quod ab Orione defluit. Aus
 tralis Corona, quam nonnulli Vraniscum uocauerunt: ac si a caelo diminutiuum de
 clinet. Et iuxta Hipparchum Caduceus. In ijs quoque stellae quaedam propria sibi no
 mina uendicauerunt. Quippe lucida stella quae in Procyone cernitur, Procyon ap
 pellatur. Quae uero in ore Canis conspicuo splendore aspicitur, quodque aestus cre
 menta secum afferre putatur, Canis eodem, quo totum signum, nomine censetur. At sydus
 quod in summo Argus gubernaculo fulget, Canobus nominatur. Hic in Rho
 do aegre conspicitur, aut certe ab aëditis locis. In Alexandria uero profusum non cer
 nitur, utpote uix quarta signi portione, supra horizontem extante.

STOEFLERI
 INTERPRE.
 Continuatio.

Diuisio.

Postquam Author pluribus capitibus multa utiliter differuit de circulis sphae
 ra caelestis, i. mundi superioris, hoc est caeli, hic postremo determinat de partibus
 caeli, siue sphaerae caelestis, puta de signis & stellis. Et in hoc imitatur Ari
 stotelem. Qui postquam, in libris suis de Caelo & mundo, plura dixit de ipso cae
 lo, quo ad totalitatem, deinde de partibus eiusdem doctissime differit. Distribu
 tur autem id caput prima partitione in tres partes, secundum quod signa caelestia
 sunt in triplici differentia. Sunt enim aliqua signa in ipso signifero, i. zodiaco.
 Aliqua septentrionalia in Boream exposita, aliqua Austrina in meridiem uer
 gentia. Prima pars incipit ibi, Quae in signifero sita sunt. Secunda ibi, Septentri
 onalia sunt. Tertia ibi, Austrina signa sunt. Rursus unaquaeque pars secatur in
 duas. In prima ponit signa, i. imagines huius partis. In secunda numerat nonnul
 las stellas potiores, aut notatu digniores siue insigniores.

Scriptores de
 signis & stellis

In uestibulo (ut lectoribus sit amplius legendi campus) citabimus plures, non
 omnes, qui de stellis & signis scripserunt. Vetusissimi astrorum & signorum ob
 seruatores & perscrutatores diligentissimi fuere Chaldei, Persae, Indi, Aegyptij
 atque Graeci. Nominatim autem hi, Arsatilis, Timocaris, Abrachis, qui fuit ante
 Christum 129. annis, aut circiter, ante Ptolemaeum 260. fere. Aristoteles omni
 bus his fuit prior, Iulius Caesar dictator. Et horum omnium princeps Ptolemaeus
 Phelus, anno post Christum 131. aut circiter, tempore Antonini Pij, qui in
 Alexandria

A Alexandria Aegypti ut ex Dictione 7. & 8. eius manifestatur 1022. ad sua tempora obseruauit & uerificauit. Præterea Aratus, Albaregni, Cleomedes in Meteo. Plinius in pluribus libris, præcipue tamen lib. 2. ca. 8. 4. 42. & lib. 18: ca. 25. 27. 28. Hyginus in suo astronomico poëtico, Iulius Fir. Marcus Ma. Germanicus Cæsar, Tullius, Rufus Festus, Auuenius, Aufonius, Alphonfus, Vitruuius libro 9. ca. 6. & 7. Albertus Mag. 2. libro de Cœ. tract. 2. & 3. & in pluribus libris Et nostro tempore innumeris poëtæ, Virgilius, Lucanus, Ouidius lib. Fast. & c. Horum omnium sententiâs in præsentia missas facio, una dempta, Quæ est ipsius Aufonij cap. de nominibus stellarum, his metris.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur & Anguis
Post has Arctophylax, Pariterque Corona: Genuque
Prolapsus, Lyra, Auis, Cepheus ac Cassiopea.
Auriga & Perseus, Deltoton, & Andromedæ astrum,
Pegasus & Delphin, Telum, Aquila, Anguitenensque.
Signifer inde subest, bis sex & sydera complent.
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Scorpius, Arcitenens, Capricornus, & Vnam

B Qui tenet, & Pisces. Hi sunt in partibus austri,
Orion, Procyon, Lepus, ardens syrius, Argo.
Hydrus, Chiron, Thuribulum quoque, Piscis, & ingens
Hunc sequitur Pistris, simul Eridanique fluenta.

Secundo loco annotandum est, quid sit stella. Et eius duæ sunt diffinitiones, Vna Auerrois, altera Alber. Mag. Legito cõmentaria nostra in spherã mundi. Tertio ad stellarum diuisionem uenio. Sunt etenim in duplici manerie. Vide cõmentaria nostra 64. & fusius 11.

Quarto de numero stellarum, legito pag. 65. Quinto de stellarum duplici differentia tum in magnitudine splendoris, tum quantitatis, perspice pag. 65.

Sexto de triplici stellarum manerie, scilicet, notabilium & ferè innotabilium & inuisibilium, lege ibidem. Stellæ in triplici manerie.

Septimo de stellarum figuris. Queritur enim, An omnes stellæ sint sphericæ An stellæ sint
Indicant plerique philosophi atque astrologi omnes, stellæ esse (figuræ. figuræ sphericæ.
eiusdem figuræ sphericæ. Sensus enim bene dispositus non decipitur circa ob-

C iectum suum, sed sensus iudicat eas esse sphericæ figuræ, igitur ita sunt.

Secundo. Cœlestia corpora magna uelocitate mouentur, oportuit figuram illam habere, quæ ad motum aptissima est, sed sphericæ figura est ad motum mouentis applicati aptissima, igitur.

Tertio, Perfectiori corpori perfectior debetur figura, huiusmodi autem sphericæ est: Capacitatis enim maxime est & continentia, & unica superficie contenta, prima etiam figurarum omnium.

Quarto, Cœli sunt manifeste sphericæ figuræ, igitur & astra, Vt patet in luna circulariter lumen recipiente. Quinto, adest etiam his authoritas multorum Aristoteles.
philosophorum, & astronomorum, ut Aristotelis 2. de Cœ. Omnes stellæ sunt Iulius Fir.
rotundæ figuræ, Iulius Fir. lib. 1. ca. 3. in hæc uerba, Hi sempiterni stellarum ignes
qui globosæ rotunditatis specie formati, circulos suos orbisque cæleri festina-

In contrariū arguitur. Natura in omnibus diuersitatem (tione perficiunt. Contrarium,
intendit, in qua totius mundi perfectio cõsistit, quare tot innumeris stellis difficile est naturam dedisse figuram eandem. Antecedens probatur inductiue in tot speciebus animalium, plantarum, lapidum. Item & in una specie. Exempli causa. In specie humana magna formarum, i. figurarum diuersitas, in coloribus, moribus, uultuum uarietate, legito Iul. Fir. lib. 1. ca. 3. & 4.

Iul. Fir.

Secundo, generabiles & corruptibiles formæ inferioris mundi superioribus subduntur, sed istæ sunt semper diuersarū figurarum, igitur & illæ superiores. Antecedens probatu, per Aristotelem 2. de gen. ca. 9. Ideoque prima allatio nō est causa generationis & corruptionis, sed quæ circa obliquum circulum. Et idem ca. 7. formæ autem & species omnium in terminis. Per Ptolemæum in centi. Vocabulo 9. Vultus huius sæculi subiecti sunt uultibus cœlestibus. Per Plin. lib. 2. ca. 3. Cœlo omnium animalium impressas effigies. Et ibidem. Cœlo rerū omnium semina inesse. Accedit ad id Almanfor Aphor. 103. Vita omnium animalium est secundum gradum Solis & Lunæ, & hoc ab altissimo datum.

Ptolemæus.
Plinius.

Almanfor.

Tertio, uarię substantiæ uariā accidentia & terminationes sibi usurpant. Superiora autem multum uariā sunt in substantiā, igitur & c.

Quarto, cœlestia corpora uiua sunt, sicut eorum nobilitas expetit, sed organica sunt, subiectum enim & materia animæ organica est, igitur non sphericæ

Quinto, figura est accidens sicut plerique philosophi tenent, uidef (figuræ, necessario dicendū, ipsam uariari ad suarū substantiarum (à quibus pendent) diuersitatem, Stellæ autē specie differunt, igitur substantia sunt diuersæ, igitur.

Videtur igitur rationabilius dicendū, stellas diuersarum esse figurarum. Et quamquam rationes ad hoc ostendendum minime demonstrent, sed nec pauciores aut debiliores sunt primis. Ideo ad alias respondeo.

Responsiones.

Ad primam igitur dicendum est, quod ultra prædictas sensus dispositiones, requiritur non solum obiecti præsentia, medięque debita dispositio, sed etiā distantia debita, quod in casu deficit.

Ad secundā dico, q̄ maior uera est de corpore circulariter mouente partes, aut alia in eo inclusa & circulariter mota, astra autē mouentur ad motū spheræ cui sunt infixæ, quare æque bene possunt moueri, etiam qualicumque figura fuerint, & similiter equiuelociter, sicut patet, si annulus circulariter moueatur, nihil interest, si lapillus triangularis aut sphericæ figuræ fuerit. Et per hæc patet solutio ad tertiam.

Igitur in stellis
sphericæ

Quæstiuicula

Ad quartam dicitur, non esse dicendum, nullum astrum esse sphericæ figuræ. Immo de facto de multis asserendū uidetur. Et si quis obijcit. Esto quod aliqua sit stella quadratæ figuræ, species ab ea ad oculū uenientes ueniunt ad modū pyramidis quadratæ, ergo in oculo fieri deberet sensatio quadrati & non rotundi, ut facile in alijs rebus experiri possumus. Responsio, quod propter maximam stellarum distantiam ab oculo contingit, quod radij non ueniunt angulares ad oculum. Ideo sphericæ apparent figuræ, sicut etiam in inferioribus patet, ut in lumine uel igni aliquantulū distante, apparere sphericā figuram.

Septimo quæritur. Vtrum uerum sit quod stellæ à se non habeant lumen, sed recipiant à Sole. Legito Cōmentaria nostra in spheram.

Septimo tractabimus distantias orbium cœlestium à terræ superficie. Vide Cōmentaria nostra in spheram. Sunt tandem alia quæstiones de stellis ualde utiles, puta de earum actione in hæc inferiora, & uariā earū uirtute & quibus instrumentis agant & c. quæ omnia in præsentia missa facimus accedentes ad ipsas cœlestes imagines.

Imago triplex.

Prænotandum igitur quod imagines astrologicæ sunt geminæ, quædam terrestres, quædam cœlestes. De terrestribus imaginibus occurrit, hæc quæstio Vtrū imagines quæ arte fiunt, à cœlesti influxu quandā recipiant uirtutē. Hęc quæstio pulchre dissoluitur in cōmentarijs nostris in spherā. Qua absoluta uenit ad cœlestes imagines. In primis igitur contuendum, quod Imago nonnunquam accipitur largo quodam & extenso uocabulo pro parte cœli habente

Imago largo
uocabulo.

uim

A uim, operationem, aut actionem quampiã in hæc inferiora, siue hæc pars sit uisu perceptibilis, siue non, & in hoc significatu dicimus 12. esse imagines aut (& est idem) 12. signa in ipso ultimo aut primo mobili puta in zodiaco eiusdẽ .s. Aries, Taurus, Gemini, Cancer &c. & has esse uisu imperceptibiles, licet aliqui garriant lucidissimis noctibus in eo primo mobili apparere nonnullas imagines aut characteres 12. signorum. Et ad hoc picturas ostendunt, quod totũ fabulosum iudico. Dein in ipsa octaua sphaera stellata 12. imagines zodiaci eiusdẽ uisui apparent, & aliã plures, de quibus in subditis dicef. Immo id adijcere libuit, imagines non uisu perceptibiles (testibus uiris doctissimis nostro tempore) inueniri in ipso cœlo quiescente, quod Emphyreũ appellamus, & eas ipsas suo influxu in mundo nostro producere effectus uarios, & miratu dignos, pro locorum diuersitate, & alio huius quiescentis cœli influxu, ad quod probandũ multa inducunt experimenta. Et primo authore Plini. lib. 8. ca. 16. de Leonibus, ubi sic scribit. In Europa inter Acheloum tantum & Nestum amnes Leones esse, sed longe uiribus, præstantiores ijs, quos Africa aut Syria gignant. Hæc Plini. Achelous flu. est Epyri uide 10. Tab. Euro. Nestus à Ptolemæo dicitur Nessus Thraciã fluuius nona Tab. Euro. Quod igitur in hoc tractu terræ inter flu. hos contento puta à latitudine 39. graduũ usq; in latitudinem 42. & in longitudine ferè 3. graduũ generantur huiusmodi Leones præstantiores uiribus, nulla causa sufficiens dari potest, quàm influxus cœli immoti super hunc tractum. Nam si hæc in esset octauo cœlo, puta in certis stellis de natura Leonis, propter motũ eiusdem quotidianum, per totum hunc tractum ab oriente usque in occidentem, Leones nasci deberent, cuius oppositum uidemus. Igitur.

Imagines cœli quiescentis.

Plinius. Leones.

B Idem lib. 8. ca. 18. de Camelis, sic. Camelos inter armenta pascit oriens, quorũ duo sunt genera: Bactriã & Arabiã, differunt, quod illi bina habent tubera in dorso, hi singula & in pectore alterum cui incumbant Bactria regio Ptolemæo Bactriana. Tab. 7. Asiã, sub latitudine 39. graduum usque 48. Arabiã fœlix 6. Tab. Asiã, in latitudine 12 graduum usque in 30, ut supra.

Et teste Virg. 1. Geor. Grues nascuntur ad Strymonem fluuium Macedonię. Testes sunt Plini. lib. 4. ca. 10. & Ptolemæus 10. Tab. Euro. quod sit fluuius Macedo. Nostri asserunt hunc fluuiũ esse Thraciã, subiacet latitudini ferè 42. graduum. Conclude ut supra.

C Rursus manifestarium est, in Hungaria procreantur maximi & ualidissimi equi, sub latitudine 47. propemodum graduũ, qui in alijs regionibus eiusdem latitudinis minime procreantur: Igitur.

Hungaria Equi magni.

Item in Mauritania innumera quasi Simiã &c. igitur. Et id genus complura possunt adduci experimenta. Quare concludunt a quiescente cœlo hos uarios effectus in uarijs terræ tractibus produci. Possunt consimilia experimenta sumi à uitibus, arboribus, fructibus &c.

Mauritania Symiã.

Ad imagines uero apparentes, uel stellis decoratas nunc uenio, de quibus primo Platoniorum sententiam detegam. Talem legito pag. 67. Ex his mox infertur nonnullas imagines esse uniuersales aut uniuersaliores, ut sunt iuxta Ptolemæum 48. Alias particulares, ut facierum 36. Alias particulariores ut gra

Imagines apparentes. Imagines triplices.

Secundo loco contuendum, quod in nostro proposito hæc (duum 360. nomina sunt synonyma. Cœlestes imagines, effigies, figuræ, formæ, formationes, stellationes, asterismi, simulacra, signa & sydera. His uocabulis, imago, forma, stellatio, utitur uetus tralator Ptolemæi Dict. 7. Alma. cap. 5. & Dict. 8. ca. 1. & imago à recentioribus ualde usurpatur.

Imago & ei Synonyma.

Formatio, Asteriscus, stellata forma, sunt usitata apud Geor. Val. lib. secunda

do Astrologiæ ca. unico. Asterismus ab ἀσπίτερος, id est, stella, ἵσμεα, firmatio, effi- D
gies uel stabilitio, hoc est, stellarum inibi firmatio &c. •

Signum cōmune est Hygino libro secundo. Plinio libro secundo cap. 42. ubi
Ouidius. ait, uastitas cœli immensa discretæ altitudine, in duo & septuaginta signa. Ouidi-
dio primo Fastorum.

Tempora cum causis Latium digesta per annum.

Lapsaque sub terras, orta que signa canam.

Et idem in eodem.

Nos quoque sub ducibus cœlum metabimur illis

Ponemusque suos ad stata signa dies.

Sub illis ducibus, id est, philosophis & astrologis, qui de his differuere, quos supra
citauimus pag. 64. Chaldæos, Persos, Indos &c. Quare de his docte scripsit
Ouidius ubi supra.

Fœlices animæ quibus hæc cognoscere primis

Inque domos superas scandere cura fuit.

Sydus generale est uocabulum, scilicet, plurium stellarum conuentus, uel
signum ex pluribus stellis compositum, ut Aries Taurus &c. Præter cæteros, B
lege Vitruium libro 9. ca. 6. & 7. Apud quem etiam simulacrum tritum est.

Imago quid.

Tertio loco considerandum quod Imago cœlestis est societas aut congeries
plurium stellarum fixarum ad certum finem præuisa & ordinata. Ex hac diffi-
nitione palam fit, quod nulla unica stella est imago. Sed duæ stellæ cōstituunt
imaginem etiam uniuersalem, ut est canis minor. Similiter tres, ut Triangulus.
Sic quatuor ut equus prior &c. Constat etiam, quod planetæ qualitercunque
coniuncti aut congregati, non faciunt imaginem.

Quarto Ptolemæi imaginum octo & quadraginta nomina, etiam uaria, &
quot unaquæque stellis adnetur hic adiungere non erit inutile.

Zodiaci igitur imaginum nomenclaturæ hæc sunt.

Prima Aries, græcè κριός appellatur, componitur 13. stellis.

Secunda Taurus græcè ταῦρος, habet stellas 33.

Tertia Gemini, Didymi, διδύμοι enim græcè, latine geminus 18.

Quarta Cancer, græcè καρκίνος 9.

Quinta Leo, græcè λέων 37.

Sexta Virgo, græcè πᾶρθενος, Erigone, iustitia, 26.

Septima Libra, græcè σταθμός 8.

Octaua Scorpio, græcè σκορπιός, Nepa 21.

Nona Sagittarius, arcitenens, græcè τοξότης, τοξοφόρος, Chiron 31.

Decima Capricornus, græcè αἰγόκερο : Arabice Alcancurus.

Vndecima Aquarius, græcè ὑδροχόος : Arabi. Idrudurus 42.

Duodecima Pisces, græcè ἰχθύες : Arab. Ichiguen 34.

Imaginū septentrionalium a zodiaco appellationes sunt hæc. Prima septen-
trio minor, arctos micros, urfa minor &c, legito pag. 64. & in eo offendes etiam
meridionales.

Quinto, sciendum quod cœlestes imagines possunt reduci in hanc formulā.

Imagines cœle- stes sunt aut	}	Ad formam brutorum, ut Aries, Taurus, Capricornus, Sa- gittarius, Centaurus, Urfa minor, Urfa maior, Equus maior, Equus minor, Canis maior, Canis minor, Lepus.
		Ad formam bestiarum, id est, ferarum aut belluarū, hoc est animalium rapacium, ut Leo, Lupus, Draco.
		Ad formam reptiliū & aquatiliū, ut Cancer, Scorpio, Pisces Serpens, Ophiuchi, Hydra, Piscis notius, Delphinus.

Ad formam

- A** Imagines cœlestes sunt aut
- Ad formam animalium uolantium, ut Aquila, Vultur cadens, Holor, Coruus.
 - Ad formam humanam, ut Gemini, Virgo, Aquarius, Hercules, Cepheus, Cassiopeia, Andromeda, Perseus, Serpentarius, Bootes, Auriga, Orion.
 - Ad formam rerum inanimatarum, ut Libra, Sagitta, Triangulus, Lyra, Ara, Crater, Corona septentrionalis, Nauis, Corona austrina, Fluuius, id est, Eridanus.

Sexto loco tractanda est cœlestium imaginum defensio & approbatio, de quibus copiosa occurrit tibi materia, in nostris cōmentarijs in sphaeram mundi.

Septimo noscendum est, quod prisca auctores etiam grauissimi, nō eundem numerum, sed uarium cœlestium imaginum usurparunt. Platonici enim quibus Ptolemæus Phelu, adstipulatur, numerant 48. primarias, uniuersales, aut uniuersaliores imagines, quarum omnium nomenclaturas supra recitauimus. Platonici.
Ptolemæus.

Aratus autem Solensis qui phænomena conscripsit 48. recensuit. De equo minorinihil scribens. Aratus.

B Germanicus Cæsar Arati interpretes 44. posuit. Omisit tres Arati imagines, scilicet, Sagittam, Coronam meridionalem & Canem minorem, scilicet, quia dumtaxat eius fragmenta ad nos peruenere, hæ tres forsan excidere, deficit etiam à Ptolemæo in equo minori. Germa. Cæsar

Rufus Festus Arati Paraphrastes supputauit 46. deest Corona austrina, & iuxta Ptolemæi numerationem equus minor. Rufus Festus.

De M. Tul. Cicerone, qui Aratum Romanum fecit, nō habeo quod númerem. Nam paruū eius fragmentum superstes remansit. M. Tul. Cice.

Marcus Mani, suo Astronomico libro 1. ca. 4. id est. 46. recensuit. Præterijt Equum minorem, & Coronam Noriam. Mar. Mani.

Vitruuius libro 9. ca. 6. & 7. numerat in cōmentarijs 45. Omisit Vulturem, Equum minorem, & Coronā meridianam. In adiectis aut schematibus numerauit 48. uti Ptolemæus. Vitruuius.

Ausonius cuius carmina supra recitauimus calculat 43. deficit à Ptolemæo in Equo minori, Lupo, Ara, Cratera, & Coruo. Ausonius.

C Hyginus in suo poetico astronomico recenset 46. omisit Equum minorē & Coronam austrinam. Hyginus.

Author noster Proclus supputat 52. addit Ptolemæo Crinem Berenices, Thirsolochū, Caduceum, & Aquā aquarij. Verum cōmiscet, me iudice, simul uniuersales imagines cum nonnullis particularibus, de quibus mox dicam. Proclus.

Plini, lib. 2. capi. 42. duas & septuaginta numerat imagines aut signa, sed eorum nomina satis sicco præterit pede. Plinius.

Contuendum igitur supra ex Platoniceis placitis, diuisimus cœlestes imagines in tres species. Puta uniuersales, particulares, & particulariores. In præsentia missas facimus particulariores, quæ non ad nostrum propositum, sed ad miriogeneses seruiunt. Vniuersalibus autem potissimum Ptolemæi 48. diligenter custoditis. Particulares geminas esse dicimus, alteras ad duodecim signorū zodiaci facies sese extendentes, de quibus supra disseruimus, eas 26. esse cōmemorauimus. Neque hæ nostro tractatu seruiunt. Alteras autem particulares asserimus, eas, quæ sunt partes uniuersalium imaginum, quæ ob certas quasdam causas aut notas proprias sibi appellationes uendicarunt, de quibus complura in subditis. Particulares
geminæ.

- Pliniana signa & astra. Collibuit in primis hic ex Plinianis commentarijs colligere in unam formam D
iam, nomina signorum aut imaginum cœlestium, unâ cum nonnullis stellarum
appellationibus.
- Zodiaci signa & astra. Zodiacum sanè circulum Plinius in uniuersum uocat signiferum. Eundem
lib. secundo cap. 4. in duodecim animalium secat effigies, quas usitato signa ap-
pellat. De quo idem eodem libro cap. 8. 16. 19. & 79. Eorundem aut signorum
tanquam uniuersalium nomina passim ex eodem comportata sequuntur.
De Ariete primo signiferi signo, scribit idem libro 2. ca. 8. 16. 19. & libro 18. ca.
24. & 25.
De Tauro secundo signo libro 2. cap. 16. 42. & lib. 18. ca. 29.
De Geminis tertio signo, libro 18. ca. 24. 9.
De Cancro quarto, lib. 2. ca. 16. 19. Et lib. 18. ca. 25. 26. 28. & 35
De Leone quinto, libro 2. ca. 49. Et lib. 18. ca. 24. & 28.
De Virgine sexto signo, libro secundo cap. 16.
De Libra septimo, lib. 2. ca. 16. & 19. Item lib. 18. ca. 24. 25. & 26.
De Scorpione octauo, libro 18. cap. 24. 26.
De Sagittario nono, libro 2. ca. 8. Et libro 18. ca. 29.
De Capricorno decimo, libro 2. ca. 16. & 19. A libro 18. ca. 25. B
De Aquario undecimo, libro 18. ca. 24. & 26.
De Piscibus duodecimo signo, libro 2. ca. 16. Et libro 18. cap. 26. 31. 35.
Sunt etiam præter 12. signa, iam numerata, in ipsis quædam particularia signa
à Plinio exposita, scilicet. Hyades aut Succulæ siue Paliliciû, sydus lib. 2. ca. 39.
& 42. Et libro 18. ca. 26 & 31.
Item Vergiliæ, uestis institoris, quas usitato Pleiades uocitamus libro 2. ca.
42. & 49. libro 16. ca. 26. libro 17. ca. 2. Rursus libro 18. cap. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 31.
Præterea commissura Piscum, libro 18. ca. 31. Et nubecula & aselli libro 18. ca. 35.
Adfunt & aliquæ stellæ, puta stella regia appellata Tuberoni in pectore Leo-
nis de qua libro 18. ca. 26. & 28.
Item Vindemiator stella libro 18. cap. 26. & 31.
Spica libro 16. cap. 31.
Signa & astra septentrionalia. Signa autem septentrionalia & stellæ Plinij iam iam adfunt. Septentriones,
id est, septem Ursæ minoris stellæ libro 2. ca. 42. 72. Et libro 6. ca. 22. Item uertex
septentrionalis & austrinus libro secundo ca. 70.
Bootes libro 2. ca. 42. 49. & libro 18. ca. 24. Idem Arcturus de quo libro 2. cap. F
39. 49. & 62. & libro 8. ca. 47. Rursus libro 17. ca. 18. Demum libro 18. cap. 26. 27.
28. 29. 31. & nonnunquam accipitur pro stella.
Delphinus libro 18. ca. 26. 27. & 31.
Sagitta libro 17. ca. 18 & libro 18. ca. 26. & 31.
Fidicula libro 18. ca. 26. 27. 28. 29. & 31.
Equus libro 18. ca. 26. & 31.
Aquila libro 8. ca. 47. libro 17. ca. 18. & libro 18. ca. 27. 28. & 29.
Corona septentrionalis libro 18. ca. 28. & 31. & ibidem eius stella fulgens.
Heniochus libro 18. ca. 31.
Particulare autem signum hœdi dictum, de quo libro 2. ca. 39. Et libro 18. ca.
26. & 28. Accedit capella stella libro 18. ca. 26. 27. & 29.
Signa & astra meridionalia. Sequuntur signa meridiana & astra à Plinio de scripta. Et primo Canicula
aut Canis libro 2. ca. 40. & 49 & libro 9. ca. 16. & libro 14. ca. 18. Ac 16. libro ca.
40. Item libro 18. ca. 26. 27. 28. 29.
Orion libro 18. ca. 25. 26. & ibidem eius gladius & 27. 31. Et Orionis zona 18.
& ibidem totus exoritur.

A Procyon lib. 18. ca. 28. & 29. Ibi Procyon uocatur canicula, quod uerba satis in Crinis Berenices libro 2. ca. 72. hoc signū Callimachus in septentrionem locat.

Canopus stella lib. 2. ca. 72. Et libro 6. ca. 22. Syrius stella in ore canis lib. 12. Thronon stella libro 2. ca. 72. (ca. 29.)

Sunt nonnulli qui Lacteum circulum pro cœlesti numerant signo, de quo Plini lib. 18. ca. 29. de quo infra fusius dicemus.

Habes igitur optime Lector Pliniana signa tum uniuersalia, tum particularia, quæ si recte percensueris 32. tantummodo colliges. Dic rogo, quo pacto numerantur duo & septuaginta? Verum hic diligenter cognoscendum est Plinium ea præcipue assignasse signa, quorum ortus & occasus cū Sole inducit aut imbres, pluuias, grandines, uentos, tonitrua, tempestates, aut id genus simile. Aut ea quibus anni tempora distinguuntur. Aut quibus delectis temporibus agrorum cultura sit exercenda. Semina & fruges serendæ. Prata cædenda ac reparanda. Arbores in sitione aut sat. one plantandæ.

B Sed ut Plinius author sanè celebratissimus, omnibus illustrior reddatur, digessimus in numerum duo & septuaginta signa iuxta hunc modulum. In primis auctore Ptolemæo supputamus imagines aut signa uniuersalia 48. de quibus in superioribus. His Callimachus addit Crinem Berenices, & alij Circulum aut Sertum lunonis, quem Lacteū appellant. De quo Hyginus libro 2. in fine. His accumulamus particularia signa, & primo ex uniuersalibus zodiaci deprehensa ut sunt, Pleiades & Hyades in Tauri signo.

Nubecula & figura Asinorum in Cancro.

Arcus & Sagitta, & fascia aut linteolum capitis Sagittarij.

Item Amphora aut Vrna & Aquæ effusio Aquarij cum ueste manus sinistræ eiusdem.

Et demum Lini siue Lineolæ piscium.

(stræ eiusdem.)

Secundo ex aquilonijs signis uniuersalibus emergunt nobis hæc particularia. Puta caput Algol in effigie Persei, & Harpe aut ensis falcatus in eodem.

Thronus, sella aut siliquastrum Cassiopeæ.

Hoedi in sinistra fermè manu Aurigæ.

Tertio ex meridianis uniuersalibus hæc excerptuntur, scilicet, Cingulum aut Zona, ensis, Collorobus siue claua, & corium bouis ex Orione.

C Item Scutum aut Cetra & Thyrsolochus à Centauro. Et Caduceus è flumine siue Eridano ex primis sex stellis coronæ austrinæ. His igitur Arithmetice iunctis colliges indubitanter 72. signa, quorum interpretationes, aut utilitatem ad scientiam aut iucunditatem aut delectationem afferent lectoribus.

Iam satis de stellis & sideribus locuti sumus, præter ea quæ specialem petūt interpretationem, cuius rei præbebit uobis caput lectum pulchram ansam. Declaratio huius capitis.

Principium igitur huius manifestum est, ex his quæ prædiximus de imaginum cœlestium triplici partitione, quod earū quædam sunt sub zodiaco, quædam Aquilonia, quædam Austrina.

In. §. Quæ in signifero sita sunt &c. Author paucis se absoluit de nominibus duodecim signorū. In eo quod dicit. Alibi diximus. Palam est Proclum alios etiam scripsisse libros, ut supra in principio huius libelli diximus. Nos tamen hic obiter quædam adijcienda decreuimus. De duodecim signis zodiaci.

In primis, eorundem nomina Marcus Mani, lib. 1. ca. 4. metricè pulchre et Nominè signorū (numerat, sic, rum.)

Aurato princeps Aries in uellere fulgens

Respicit admirans aduersum surgere Taurum

Summisso uultu Geminos & fronte uocantem.

Quos sequitur Cancer, Cancrum Leo, Virgo Leonem

Aequato tum libra die cum tempore noctis,
 Attrahit ardenti fulgentem Scorpion astro.
 In cuius caudam contentum dirigit arcum,
 Mixtus equo, uolucrum missurus iamq; sagittam.
 Tum uenit angusto Capricornus sydere flexus.
 Post hunc inflexam diffundit Aquarius urnam,
 Piscibus assuetas auide subeuntibus undas.
 Quos Aries tangit claudentes ultima signa.

Signa præpo-
 steræ orientia.

Præterea tria sunt in cœlo signa præpostere orientia, de quibus idem libro 2. cap. 3. Quod tria signa nouem signis coniuncta repugnant.

Et quasi seditio cœlum tenet, aspice Taurum,
 Clunibus & geminos pedibus, testudine Cancrum
 Surgere, cum rectis orientur cætera membris

Signa carentia membris.

Sunt rursus signa membris carentia aut superfluentia. Idem libro 2. cap. 6.

Quod si solerti circumspicis omnia cura.
 Fraudata inuenies amissis sydera membris.
 Scorpius in Libra consumit brachia, Taurus
 Succidit in curuo claudus pede, lumina cancro
 Desunt, Centauro superest, & quæritur unum,
 Sic nostros casus solatur mundus in astris.
 Exemploq; docet patienter damna subire.
 Omnis cum cœlo fortunæ pendeat ordo.
 Ipsaq; debilibus formentur sydera membris.

Animæ qui in
 signis 12.

Pythagorici (authore Marsilio Ficino libro quarto Platonice theologie) asse-
 ruerunt singulis 12. signis zodiaci singula præsidere numina. Cuius uerba hæc
 sunt. In prima quidem sphaera per zodiacum cernimus animalia sydereia 12. In
 quolibet autem illorum stella quædam est principalis tanquam cor animalis il-
 lius cœlo picti, in quo quidem corde uitam agit anima totius syderis principa-
 lis. Illic igitur animæ diuinæ 12. à Pythagoricis collocantur. Huc usq; Marfi. Has
 autem 12. signorum animas belle modulatur Marcus Manilius libro 2. ca. 11. sic.

Mar. Mani.

Lanigerum Pallas, Taurum Cytherea tuetur.
 Formosos Phœbus geminos, Cyllenius Cancrum,
 Iuppiter & cum matre deum regit ipse Leonem,
 Spiciferæ est Virgo Cereris, fabricataq; Libra
 vlcano, pugnax Mauorti Scorpium hæret,
 Venantem Diana uirum. Sed partis equinæ
 Atq; angusta fouet Capricorni sydera Vesta.
 At Iouis aduersum Iunonis Aquarius astrum est.
 Agnoscitq; suos Neptunus in æquore Pisces.

Abhorrent (non ambigimus) plures cum audiunt, animas hominum quos
 ueteres Deos appellarunt signa zodiaci incolere. Et hoc potissimum à sectatoribus
 Christianæ religionis esse alienum. Immo Hebræi pia sacraq; cōsideratione, Pri-
 mum elementa, & quæ elementis composita sunt, solem simul & Lunā ac stel-
 las reliquas, & cœlum ipsum non solum deos non esse, uerum etiam animæ pe-
 nitus expertia iudicasse. Quamobrem Pythagoreos aut fabulæ arguunt, aut de-
 liramenta euomere.

Fabulæ conti-
 nent allegori-
 cis.
 Tres allegoriæ
 species.

Sinamus, ne contentionibus inseruire uideamur, esse fabulamentum, habet
 tamen fructum suum quempiam, minime aspernandum. Eo prænotato, Fabu-
 lis inesse allegorias trifariam metiendas. Aut enim Physice interpretamur, aut
 Ethice, aut Theologice. Interpretabimur autem hanc, si utiq; fabula censenda

D

B

F

A est, Ethice. s. Oeconomice, in hunc ferme modum. Reducamus has 12. diuinas animas Pythagoricorum in eorū corpora, noīabimusq; 12. deos. Puta sit Pallas in Ariete, Venus in Tauro, Phœbus in Geminis, Mercurius in Cancro, Iupiter in Leone, Ceres in Virgine, Vulcanus in Libra, Mars in Scorpione, Diana in Sagittario, Vesta in Capricorno, Iuno in Aquario, Neptunus in Piscibus. Hos deos duodecim per allegoriam ad Oeconomicam ethicam aptabimus.

Ad Oeconomiam igitur quatuor accedunt. s. Oeconomus, siue paterfamilias, **Requisita ad Oeconomiam.**
uxor aut materfamilias, Familia, & bona externa.

Pro Oecono congruenter seligimus tres deos. Puta, Palladem, Phœbū, & Iouem.

Pro uxore quatuor. Venerem, Mercurium, Vestam & Iunonem.

Pro familia, Mercurium denuo, & Dianam.

Pro bonis externis, Cererem, Vulcanum, Martem & Neptunum.

Oeconomi dij
Pallas.

B Singulis his quatuor membris singulos selectos deos interpretabimur. Oecono primo selecta est Pallas, quæ a ueteribus sapientie dea dicta fuit. Plato nīci quidem per Palladem diuinitatē, potenter simul & sapienter, tum cœlestia exornantem, tum quæ sub cœlo sunt, ædificantem descripsere, Inter astra præcipue Arieti præsentem, & æquinoctialis circuli ducem. Vbi potissime uigere putarunt, motricem uniuersi uirtutem. Recte igitur congruit Oecono, qui sapiens, prudens & prouidens esse debet. Est enim Oeconomia species prudentiæ. Cōuenit & ei Phœbus, id est, Sol, qui teste Orpheo, oculus est mundi, Plinio cuncta uidens, regale lumen & candela cœli. Sic necessum est Oecono, quod sit oculatus ad rem omnem Oeconomicā. Quod belle indicat Aristoteles in Oeconomicis. Quidam philosophus interrogatus, quid magis impingat equū? Respondet, oculus domini. Et nō minus eleganter Plini, lib. 18. ca. 6. his uerbis. Et ideo maiores fertilissimū in agro oculū domini esse dixerunt. Et idem ca. 5. loquens de agricola, sic. Sæpius uentitare in agrum, Frontem domini plus prodesse, quàm occipitium, non mentiuntur. Dominus sanè negligens seruos facit negligentes. Audi Aristotelem dicentem. Impossibile est negligentibus dominis, seruos sollicitos esse. Ecce. Deinde Oecono summo pe re opus est deo, Ioue. De quo legito diuum Augustinū lib 4. De ciui. Dei ca. 11. Qui a ueteribus dicitur omnis deus, mas & foemina, insignis tribus oculis, quorum unus fuit in fronte, reliqui ut assolet. Triū horum oculorum ratio, prouidentiam continet triplicem. Nam cœlo imperare creditur, sedet apud inferos, & in mari. Debet profecto oeconomus tres habere insignes oculos, hoc est, prouidentiam triplicem. In uxorem, tanquam superiorem in sua Oeconomia, quā nō tractare debet ut ancillā, sed sicut sociam, quia nō de pedibus, sed de latere uiri est formata Gene. 2. Secundū oculum habere debet, in proles uidelicet, nutriendo educando, docendo fideliter. Tertium in familiam & externa bona.

Phœbus.

Aristoteles.

Plinius.

Iupiter.

C Præterea secundo loco adest Oeconomi uxor, Materfamilias. Cui (ut diximus) quatuor dij selecti sunt. Venus prima, quæ auctore Hali Ragel significat mulieris, & imprimis, ut Firmico placet, formosas uirgines. Hanc præsci triplicem posuere, Parthenen, id est, Virginem coniugatam, & uiduam. Veneris autē significatio est omnis decor, omnis uenustas, ornata uestimenta, auri subtegmīne elaborati cultus &c. Venerem contendunt nonnulli dici a uenustate. Contra Cicerō a Venere uenustatem. Hæc igitur dea rite adaptatur uxori Oeconomi: Non prorsus propter uenustatem, i. pulchritudinem corporis, sed uenustatē gratiæ. Venusta. i. gratiosa. Prouer. 11. Mulier gratiosa inueniet gloriā. Est autē uenusta & gratiosa, his dotata gratijs: puta Castitate, Sobrietate, Pudicitia, Verecundia, Taciturnitate, Pietate & Discretionē, Adhæc sunt plures

Vxor.

Venus.

Venus triplex.

Venus unde.

Venusta mulier.

- Ecclesiasticus. authoritates etiã in sacris literis. Ecclesiastici scilicet 26. Non est cõparatio fœ- **D**
 Prouerbiorũ minæ continentis. Et ibidem. Datũ est Dei mulier tacita & sensata. Et prouer.
 31. Mulierem fortem quis inueniet, procul & de ultimis finibus terræ pretium
 eius (& infra) Manus suas aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.
 Aristoteles. Et Aristoteles primo Poli. Silentium mulieris prestat ornatũ. Applicã, satis est.
 Mercurius. Secundo accedit deus Mercurius. Is cõmunis est uiro & uxori, quo fit quòd
 Astrologi affirmant eundem esse cõuertibilis naturæ. Est autem Mercurius te-
 ste Fir. deus orationis, facundiæ & rector linguæ, quare designat aptã & gra-
 tam uocem, modulationem & pulchritudinem eloquentiæ. Fuit mos ueterum
 Aristoteles. Mercurium iuxta venerem collocare. Cuius rei signum est, quòd in cœlo con-
 iunctos habent orbis. Infero igitur ex sententiã Aristotelis, uirum coniungi cũ
 muliere, propter generationis opus, puta proliũ, & perpetuitatem, quod fieri
 nequit, si patri proles non succedit, ac etiam propter utilitatem. Dicit enim A-
 ristoteles. Coniunctio uiri & fœminæ in animalibus irrationabilibus, est solũ
 modo gratia prolis generandæ, in hominibus uero, non solum illius gratia sed
 etiam alterius utilitatis. Mercurius igitur Veneri coniunctus significat coniu-
 galem uoluptatem ratione & apto sermone in primis indigere, adhortante
 Psalmus 31 ad id Dauidẽ Psalm 31. Nolite fieri sicut equus & mulus, in quibus non est in- **E**
 tellectus. Longe sit ab eis omne lenoniciũ.
 Vestra. Sequitur tertiã dea Vesta, fida uxoris comes. Aristoteles in Oeconomicis,
 leges statuĩt inter uirum & uxorem, ut cesset iniuriã. Vir enim nõ debet iniuri-
 ari uxori, ne ipsa iniurietur ei, Quod etiam Pythagoricis placet. Vir enim præ
 oculis semper habere debet, & arbitrari uxore uelut supplicem à Vesta, id est,
 Lare ductã, & nullatenus inferre iniuriã. Vesta pro Lare accipitur. Apud ue-
 teres fuit sancitum, ut supplices apud Larem sederent taciti. Fuit enim Lar assi-
 dentibus asyllum tutissimum. Ita Larem locum religiosum obseruabant, appli-
 ca pro uiro & uxore.
 Iuno. Quarta dea est Iuno, quæ aëri præest quo nihil mollius, recte mulieribus à
 mollicie dictis aptatur. Dicitur tamen Iuno à iuuando. Et si aër mollis est, præ-
 stat tamen animantibus admodum, pro inspiratione & respiratione, Etiam
 Plinius. ipsis piscibus, ut docet Plinius libro 9. ca. 7. per totum. Dico igitur ad propositũ,
 quòd uxor adiuuare debet uirum, puta in rebus domesticis, nendo, fusando, te-
 xendo, girgillum, mataxam gyrando, & in alijs operibus, quæ ad uirum nõ spe- **F**
 ctant. Quod planè indicat deus opt. max. Gene. 2. Dixit quoq; deus, Nõ est bo-
 num hominem esse solum, faciamus ei adiutoriũ simile sibi. Et de muliere forti
 Prouer. 31. Manũ suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fuscum. Et
 infra, Panem otiosa non commedit. Tobiaẽ 10. ca. Legimus quòd pater monuit
 filiam, diligere maritum, regere familiã, gubernare domum, & se ipsam irre-
 prehensibilem exhibere.
 Seneca, generosos animos labor nutrit.
 Familia serui. Tertio loco, ad Oeconomiam requiritur familiã, id est, serui & ancillæ. Gemis
 Serui maiores nos distinguimus seruos, Maiores scilicet & minores. Maiores uocat Aristote.
 Mercurius. procuratores, minores: operadores. Maioribus seruis seligitur deus Mercurius.
 Sunt autem (authore Firmico) Mercurio subditi, hi, quorum ingenia sunt dedi-
 ta acutis artibus, aut officijs, quæ petunt solertem ac diligentem prouisionem,
 Ut sunt in nostro profito, Magistri curiarũ, Archigramatei, Scribæ, Censores,
 Coqui, Pistores, Apothecarij siue Cellarij uini, Cereris &c. Minores autẽ Dis-
 anam Deã uendicant. Sed missis his plurimis Dianis, eã acceptamus, quæ Dea
 syluarum & nemorum prædicabatur, arcum & pharetram ferebat, succincta sem-
 per incedens, uenationibus inquietam operam dabat, quam plures Lunam dis-
 xere.

A xere. Cui Dianæ siue Lunæ subsunt, mancipia, mercenarij & operarij. Vt sunt Cursores, Agricolæ, Fossarij, Cementarij, & id genus plures, Hi ob id, quod laboriosi & actiuosi sunt, nominari possunt Centimani.

Hi seruitum maiores tum minores debent dominis in commissis sibi esse fideles, bona eorum conseruare, imminentiã mala pro uirili amouere. Sint etiam in præceptis domini intelligentes, ut quæ domini moneant, recte intelligant, & quæ intellexerint cum diligentia exequantur. Hoc pacto erunt decentes in obsequijs: non enim decet seruum iussa possibilis, cauillationibus protelare. Vnde dicitur. Non sit tibi seruus medicus, Propheta, Sacerdos.

Serui quid tenent domino.

Domini ad seruos tali uti debent prudentia, ut sint loquendo placidi, ne durioribus uerbis exasperentur. Nimiam tamen familiaritatem fugiant, in mandando discreti, ne nimis laboribus grauentur: sint in remunerando benefici. Aristoteles. Oportet seruis dare opem & uictum.

Domini ad seruos prudentia.

Idem secundo Poli. Multi serui, quandoque deterius seruiunt paucis. Item Ecclesiastici 33. Mitte seruum tuum in operationem ne uacet, multã enim iniquitatem docuit otiositas. Sat est.

B Quarto requiruntur ad œconomũ bona externa: per quæ in præsentia uolumus significari, opes, diuitias, prædia, uillas, oppida & arces. Aristoteles primo Poli. geminas facit diuitias, naturales, scilicet, & artificiales. Naturales sunt possessiones rerum. Artificiales sunt possessiones pecuniarũ. Et idem 10. Ethic. Homo felix siue sapiens indiget aliquantulum rebus exterioribus, quia natura per se non est sufficiens speculari, sed oportet quod habeat corpus sanum & cibum præparatũ, & reliqua. Quia ut idem testatur primo Poli. Sine necessarijs impossibile est uiuere.

Bona externa.

Diuitiæ duplices.

Aristoteles.

Pro his igitur œconomi bonis, seligimus quatuor deos. Ceres est prima, quæ frugũ dea putabatur, à Cicerone lib. de Natu. deorũ. Dicta Ceres, tanquam geres, à gerendis fructibus. Hæc profecto est œconomus necessaria pro se & suis. Cuius promptuaria esse plena frugibus debent &c. In quæstione obiecta septem Græciæ sapientibus, Quamã domus foret maxime felix? Respondet Pittacus, & eam prætulit. Quæ tum necessarijs, tum redundantibus superflueret.

Ceres.

C Vulcanus secundus deus, necessarijs ualde rebus œconomi. Est autem is geminus, primus qui igni præesse putatur. Est igitur Vulcanus ignis, qui ab Eueno prædicatus est omnium bellariorum esse iucundissimum, quare non ab re œconomus pergratum. Ex Platoniorum placitis triplicem colligimus ignem, cœlestem, scilicet, & infernum, ac intermedium. Cœlestis ignis qui stellis inest (dicuntur enim lumina stellarũ ignes) lucet, expers tamen est incendij. Infernus autem caliginosus arbitratur, & quasi incendium quoddam expers luminis. Ignis autem inter cœlestem & infernum, lumen habet cum feruore. Ignis autem usus uarijs fuit, apud diuersas gentes. Chaldæi numinis uice ignem coluerunt. Medi & Assyrii barbaricos ei tribuerunt mores, non religione usque adeo deuicti, sed uerius formidine, cum omnia absumit. Romani Vestæ deæ templum rotundata struxere forma, in quo perpetuus seruabatur ignis: Vestalis appellatus.

Vulcanus.

Triplex ignis

Ignis usus uarijs.
Chaldæi.
Romani.

Et Hebræi usum habuerunt ignis, pro holocaustis offerendis, & cremandis ex mandato Dei, ut legitur Leui. ca. 6. Ignis in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies. Et post pauca, Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari. Et ad idem eodem libro ca. 9. in fine.

Hebræi.

Item nostra religione, per omnes orientis ecclesias, quando Euangelium legendum est, acceduntur lumina, iam sole rutilante: non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. Quare Matth. 25. ca. legimus.

virgines illas euangelicas semper habuisse accensas lampades. Et Lucae 12. ad apostolos dicitur. Sint lumbi uestri praecincti, & lucernae ardentes in manibus uestris. Et Ioan. 5. De Ioanne baptista. Ille erat lucerna ardens & lucens. Et iterum Lucae 12. Veni mittere ignem in terram, & quid uolo nisi quod accendatur? Et quoties de luce fit mentio Ioan. 1. 2. 3. ca. Vt sub typo luminis corporalis, ista ostendatur de quo Psal. 118. in litera Num legimus, Lucerna pedibus meis uerbum tuum domine & lumen semitis meis. Quibus omnibus id addendum est, hominem ob id, quoniam coeleste & immortale animal sit, igne solum uti. Qui nobis in immortalitatis argumentum datus est. Quia ignis e caelo est, cuius natura quoniam mobilis est, & sursum nititur, uitae nostrae tenet rationem. Caetera uero animalia cum, dum tota sint mortalia, tantummodo aqua utuntur, quod est elementum corporale atque terrenum, cuius natura quia item mobilis est, sed deorsum uergit, figuram mortis ostendit. Proinde nec coelum pecudes suspiciunt, neque religiones sentiunt, quoniam ab his usus ignis alienus est. His expositis, Oeconomus ignem praesertim medium in suis habitationibus, ob multimodum eius usum tum quo ad se & suos, tum quo ad externa bona iugiter fouere & nutrire debet, sub huiusmodi tamen custodia, & ferme more Medorum & Assyriorum. Ne ipsum, suos & sua absumat. Secundo Vulcanus a poetis fingitur faber Iouis, eo quod ei fulmina contra Gigantes fabricauit. Et etiam accipitur pro mulcere, eo quod ferrum per ignem molliat. Fuit idem etiam faber Coronae Ariadnes, quam ex auro & Indicis gemmis pretiosis fabrefecit. Quare in nostro tractatu generaliter pro fabro accipi debet. Bono enim oeconomo pro conseruatione aedium, atrium, oppidorum &c. is Vulcanus adesse debet. Quod si optas noscere negligentem & desidiosum oeconomum, animaduertito aedes suas, & postquam ingressus fueris, uideris parietes casum minantes, pauimenta habentia anfractus, tabulata & laquearia dissoluta, ualuas & ianuas a iuncturis solutas, tecta stillantia, fenestras fractas, & fornaces fumantes, mox concludito oeconomi nomen in eo homine periclitatum.

Lux.

Ignis & aquae significatio.

Vulcani interpretatio.

Mars. Aristoteles.

Tertius deus est Mars, qui bellis praest. Aristoteles in Oeco. Nunquam oportet domum esse sine custodia, sicut nec ciuitatem. Idem 4. Politicorum. Ciuitas non constabit ex una parte, sed ex multis. Quarum una pars est Agricola. Secunda artifices manuales. Tertia negotiatores circa forum. Quarta Mercenarii. Quinta propugnatores & armigeri, quos necessarium est in ciuitate existere, si non debeat subijci inimicis. Bonus enim oeconomus tempore pacis cogitat de bello: munit igitur suas possessiones, oppida, arces, turres &c. armis bellicis puta tormentis, bombardis, balistis, fundis, petraris cum omnibus requisitis & etiam loriceis, cassibus, toracibus, scutis, cetris &c. armigeris, custodibus, uigiliis &c. De his uideatur Vegetius de re militari.

Cicero. Neptunus. Aqua.

Quartus deus est Neptunus, dominus maris & aquarum, quasi nantunus. Cicero libro de natu. deorum, asserit Neptunum a nando dici. Est igitur Neptunus aqua. Ea oeconomo est summe necessaria, ob id, quod eius utilitates longe uidentur ignem precellere. Sunt enim multa animalia, quae sine ignis degant usu, deget aut sine aqua nullum. Quod si fuerint sine humoris potestate, exhausta & exucta a principiorum liquore, arescunt & deficiunt. Neque plantae ipsae aut herbae florent citra aquae humectationem. Quare Pindarus rectissime opinatur, aquam esse optimam. Habeat igitur oeconomus, fontes, puteos, piscinas, piscium uiuarum, aquas fluentes &c.

Versus Bedae.

Post longam satis superque digressionem, ad inceptam redimus de duodecim signis zodiaci materiam, & annectere libuit uersus ipsius uenerabilis Bedae.

Mira prorsus paganorum & saeva dementia,

Quin

- A Qui in cœlum transtulerunt, tam diuersas bestias
 Cum olympo constet esse angelorum agmina,
 Illi Taurum radiare dicunt inter sydera,
 Qui in bouem uersum Iouem fabulis adseuerant,
 Ad Italiam cum aduexerit Agenoris filiam,
 Habet fides Christiana signorum memoriam,
 Primum Agni, qui in cœlo maiestate fulgida
 Regnat unicus cum patre per immensa secula.
 Igitur non toruus fronte uel ceruice tumidus
 Noster Taurus est putandus non minax, sed optimus
 Dulcis, blandus atque mitis, & suauis uitulus,
 Ipse ergo est credendus saginatus uitulus
 Cuius caro immolata in crucis patibulo,
 Nos nitore suo tulit de mortis periculo.
 Hic non cessat nos hortari pietate sedula
 Iugo Christi nos submitti exarare uitia
 Diuinorum præceptorum reportare semina.
 Fuge Cancrum repedantem, tu qui Christum sequeris
- B Perge uelox, non sis tardus, nec in uia steteris
 Et habebis dotem magnam in cœlesti curia.
 Pro sequentibus oriatur testamentum Geminis
 Idololatrias calcare, deum solum colere,
 Auaritiam uitare canorum incurabilem.
 Leo noster obdormiuit, ut & mortem uinceret
 Ideo euigilauit ut possimus surgere,
 Ut quas iuste merebamur à pœnis eriperet.
 Virginis hic sextum signum competenter sequitur
 Sexta mundi iam ætate uenit dei filius,
 Aequitatis Libram tenens, deus iure dicitur.
 Huic puro si quis corde bene ministrauerit
 Iam securus non timebit uenenum pestiferi
 Conculcare tuta planta Scorpionis poterit.
 Scuto fidei protectus sæuum Sagittarium
 C Deformatum non pauebit cum equinis cruribus,
 Ipsum quoque superabit nefandum Diabolum,
 Capricornus hinc deformis uultu despicabilis
 Alios amentes facit, alios sacrilegos
 Homicidas, furiosos, alios adulteros.
 Sed his omnibus conuersis atque bene flentibus,
 Tergere de fronte solet candidus Aquarius
 Crimina, quæ sponte fiunt uel instinctu dæmonum,
 Duo pisces sequuntur uno signo æditi,
 Duos populos figurant uocatos per gratiam
 Baptismatis unda lotos, uni deo credere.
 Insanire iam desinat eorum dementia
 Qui in cœlo esse credunt aliqua mortalia
 Cassa spernant illa, credantque dei ecclesiam,
 Animalia pusilla, & magna & reptilia
 Carnis pondere grauata, non petunt cœlestia
 Sed cum carne horum credant interire animas.

Vbi hominum & dei mediator fuerit,
Esse ibi electorum credimus & animas,
Hæc daturum se promisit infinita bonitas.

Cur signorū
ordo ab Ariete
se incipiat.

Libuit hic annectere quæstionē hanc. Cur signorū ordo ab Ariete incipiat?
Cum .n. circulo neq; principiū neq; finis sit, non magis ab Ariete, q̄ undelibet.

Cœlestium &
terrenorum cō
nexio.

Contuendum est hic, & repetendum id Platoniorum dictum. Hanc mundi machinam ita secum esse connexam: ut & in terris cœlestia sint conditione terrena, in cœlo uicissim terrestria dignitate cœlesti. Superius enim in eodem rerum contextu trahit quidem quod est inferius, uel ad se conuertit, uel aliter quomodolibet agit aut afficit uirtute prius infusa. Inferius uicissim eadem ad superius infusione conuertitur, uel aliter agitatur, uel prorsus afficitur.

Pagi. 80. F
Catena aurea.

Adde hic ea, quæ supra diximus authoribus Ptolemæo, Plinio &c.

Assyrii.

Hæc superiorum & inferiorum connexio, est catena illa aurea, quam Homerus è cœlo in terrā demissam dixit; Hæc est symphonia & harmonia illa cœlestis, quam Pythagoras Diapason uocauit. Hanc sanè concordantiam Assyrii in eorū dis pulchre ostendunt. Deum enim summū habent quem maximū uenerantur, quē Adad uerbo gentilitio nuncupant. Significat autē ferè non aliud, quàm unum. Adijciunt & deam nomine Adargatin. Omnia horum numinū potestati subiecta opinantur, Solē interpretati terramq; Argamento est quòd Adad simulacrum insigne radijs cernatur proclinatis, ceu uirtutis cœlestis uehiculum illi sint, in terrenam adeuntes molem. Figura autem diuersa terræ seu Adargatis imagunculæ confingebantur, in sublime radijs surrectis. Quòd cœlesti affluxu progerminent cuncta plane de terreno, uelut fermento.

Adad.
Adargatis.
Vide Cœlium
lib. antiqui. 10
ca. 34.

His prænotatis, rationes sequentes facilioris erunt intelligentiæ. Assignantur enim cōmuniter tres rationes, quare ab ipso Ariete principium circuli zodiaci sit sumendum; has legito in nostris cōmentarijs in Ptole.

Quartam causam, cui ansam dedere Ioan. à mon. Re. & Albertus Magnus. Ioanni enim ad summum Pontificem eunti, pro reformatione Calendarij Romani, in uituperium & derisionem astrologicæ artis, ab osoribus obiectæ fuere quæstionculæ plurimæ. Inter quas fuit illa. Quare Astrologi (quasi homines dementes & uesani) ponerēt in cœlo bestias, reptilia, homines nephandos &c? Respondit uir doctiss. quemadmodū & nos superioribus lectionibus pro uirili respondimus. Adijciens in his cœlestibus imaginibus fabulis obumbratis, latere arcana quædam notatu dignissima. Modò illis in esse rem Physicam, modò moralem seu Ethicā, modo diuinam Theologicā. Quare hæc quarta ratio habet allegoriam theologicam, minime aspernandam. Contuendum igitur. Albertus Magnus in suo Speculo duos annotat libros. Vnum æternitatis, alterum uniuersitatis. Aeternitatis liber est mens diuina, in qua ab æterno fuere omnium rerū ideæ. De quo plura loqui pertimesco, quē dominis theologis uiris sapientissimis legendū offero, mihi silentio transeundum. Dicoque cū propheta Psal. 64. qui iuxta hebraicam ueritatem de deo dixit (tibi silentium) Laus. Sequor & diuum Paulum, qui raptus usque ad tertium cœlum dixit se uidisse arcana, quæ non licet hominī loqui. Sequor & Dionysium Areopagitam in epistola ad Casium, ineffabilitatem diuinitatis circumscribentem & dicentem. Nullo sermone uel animo mysterium ipsius promi posse, sed cum profertur manet arcanum, & dum intelligitur manet incognitum: quia non solum sermonem sed etiam cogitationem humanam superat &c.

Aeternitatis li
ber.

Psal. 64.

Paulus.
Dionysius Areopagita.

Liber uniuersitatis.

Alter est liber Vniuersitatis, de quo Alber. in hæc uerba. Scimus quòd ascendente Virgine natus fuit dominus noster IESVS CHRISTVS, non quòd subijciatur stellarū motui, aut ipsarum iudicio, natorū desideratissimus, qui creatus

rat

A rat ipsas stellas, sed cum extenderet cœlum suū sicut pellem, formans librum Vniuersitatis, noluit literis eiusdem deesse aliquid ex eis, quæ secundū prouidentiam suam in libro æternitatis sunt scripta, etiā illud remotissimū à natura, quòd de uirgine nasceretur. Vt profecto per hoc innueretur homo carnalis, & uerus, qui nō naturaliter nascebatur: Nō quòd cœli constellatio esset causa cur nasceretur, sed potius signū, immo uerius ipse erat causa, quare modus admirandæ natiuitatis eius per cœlū significaretur. Hucusq; Alber. In eo igitur libro oīa diuinæ incarnationis mysteria & arcana ab eius cōceptione, usq; in ascensionē in cœlū, p cœlū fuisse significata & p stellas pæfigurata cernes. Sūt. n. astra dei opt. max. instrumenta, quibus hunc mundū gubernat, & quicquid ab astris uel alijs causis naturalibus fieri credit, ex fonte diuinæ præscientiæ emanans à deo procedit. Omne. n. instrumentū agit in uirtute agentis principalis, ut omnes testant philosophi. Ideo actio ipsa nō instrumento attribuitur, sed agentī. Non. n. securis, sed homo ædificat. Est quippe cœlū stellis ornatum, tanq; liber diuersis literis exaratus, in quo deus futura oīa ab æterno cōscripsit, & in eo seriē ordinēq; causarū disposuit, ut causa causam ex se gignat, & debito ordine effectus producant. Hæc est catena illa aurea de qua Homerus. Vide supra proxime.

Instrumenta
dei quæ?

B His animaduersis uenio ad redemptorem nostrū DN. IESVM CHRISTVM uerū Messiam in lege promissum, cuius incarnatio, natiuitas, uita, passio, sepultura, resurrectio & in cœlū ascensio, quæ omnia & singula in ueteri testamento per typicas figuras terrenas sunt designata & prænotata, at nobiliss in libro Vniuersitatis, authore Alber. figurata. Sed his omnibus missis, ad ducis tantū modo præfigurationes terrenas descendā. Eas, scilicet, quæ propius accedunt Christo iam in ara crucis suspenso, pro redemptione humani generis acerbissimis passionibus laboranti. Quarum una quæ præcessit scribitur Gen. ca. 22. de Abraham, immolante ad dei præceptum filium suum unigenicum Isaac. Et est hæc figura ualde concors passioni Christi pendenti in cruce, prout Nicolaus Theologus eam pulchre interpretatur. Ex qua concluditur, quòd Christus iuxta humanam naturā mortalem, dicitur Aries, & iuxta diuinam immortalem dicitur Isaac. Christum etiā uocat Ioan. Bapti. Ioan. 1. ca. Agnum. Cum dixit Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi.

Gene. 22.
De Abraham
& filio.
Nicolaus Theologus.

Altera figura typica ad nostrum propositum, habetur Numeri 21. ca. De serpente æneo à Moysē in deserto suspenso, quam & scite applicabis ad Christū. **C** Eandem, idem approbat Ioan. ca. 3. cum inquit. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat uitam æternam &c.

Nume. 21.
De æneo serpente.

Nunc propius adeo ad quartam causam. Et dico, quòd saluator noster Christus uerus deus & homo, dicitur principium. Apoca. cap. 1. Ego sum alpha & ω, principium & finis. Et idem Ioan. 8. Ego principium, qui & loquor uobis.

Principium.

Cœlestis igitur Aries in libro Vniuersitatis descriptus, rite designat Christū nostrum Arietem, nostrumque Agnum. Primo propter nominationem: Sicut igitur Christus est & dicitur principium omnium: Sic condigne cœlestis Aries dicitur principium omnium signorum. Ecce quarta ratio theologica.

Ad id accedit aliud arcanum, Christo pendente in cruce fuit hora sexta, ut Euangelistæ testant: Et Sol existens circa Arietis principium stetit supra caput Christi crucifixi. Est aut Aries signū Solis exaltatio, ut omnes testant Astronomi, & significat Christū, qui in sacris literis dicit Sol. Malachiae 4. Timentibus nomen meū, oriet Sol iustitiæ in medio. Qui ut ipse prædixit, in cruce fuit exaltatus. Io. 3. & 12. Ego si exaltatus fuero. Et postea p resur. & ascen. exaltatus. Ad Phil. 2. propter quod deus exaltauit illū, & donauit ei nomē quod est sup O. N.

Malechias.

Philip. 2.

Et rursus trahit arcanum aliud arcanum, id. Ptole. dicit. 7. alma. ornat cœles- **D**
stem Arietem 13. stellis, quæ indubie designant Christum cum suis discipulis.
Matth. 10. Elegit sanè saluator noster 12. discipulos; Matthæi enim 10. capitulo sic legimus.
Conuocatis autem Iesus, 12. apostolis, dedit illis potestatem spirituū immunda-
dorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmita-
tem. Duodecim autem discipulorum nomina hæc sunt &c. uide. Et Lucæ 9. ca.
Conuocatis autem Iesus 12. apostolis, dedit illis uirtutem & potestatem super
omnia dæmonia. Et idem de iisdem ca. 22. Et Ioannis sexto ad finem. Inter au-
tem has Arietis stellas, hæc quæ in eius sunt capite & cornibus, maioris sunt uir-
tutis, potestatis & splendoris, quia in tertia magnitudine. Est etiam, ut physicis
placet, Arieti maior fortitudo in cornibus & capite. Vnde facile excerpitur,
quod Christus fuit apostolorum caput, & est totius ecclesiæ. Ad Ephe. 5. Et eo-
rundem magister & dominus. Ioannis 13. ca. Vos uocatis me magister & domi-
ne, & bene dicitis, sum etenim. Et de sua potestate ipse dicit Matth. 28. Data est
mihi omnis potestas in cœlo & in terra. De qua cōplurima passim in Euāgelij.
De qua etiā Paulus ad Collo. 2. Christus est caput ois potestatis & principatus.
His generalibus præmissis, nunc sigillatim ad ipsa 12. zodiaci signa descen-
dam. Quod si quispiam eorundem fabulas legere cupierit, is adeat Hyginū in **E**
suo poetico Astronomico, Bassum in cōmentarijs in Phœnomena Germanici
Cæsaris. Oui, in li. Fast, & reliquos poetas. Ego ea sdem paucis percurram.

ARIES Igitur hanc habet fabulam. Athamas Thebanus Phrixum &
Hellen genuit ex Nephile coniuge, qua sublata cadmi filia Ino, uxor ad-
ducta est, quæ cum nouercali odio priuignos insectaretur, tosta semina, ne na-
scerentur, agricolis dabat: sequuta est annonæ caritas. Missum est Delphos ad
oraculum, ad petendā opem: Qui accesserat corruptus, retulit Phrixū & Helle-
lem immolari debere. Quinque ad arā maclandī uelati cōstitissent, à Nephile ma-
tre superinducta nube, rapti sunt: datus Ariès aureum habens uellus, quo fuge-
rent, Helle in mare decidit, & ab ea Hellespontus dictus: Sed à Neptuno cōpres-
hensa, Peona procreasse fertur. Phrixum incolumen ad Aetam peruenisse uo-
lunt, & Arietem Ioui immolasse. Pellem in templo fixisse, & Arietis ipsius effigie-
m à Ioue inter sydera constitutam. Quod de Athamante & liberis ex Nephile
natis dicitur, ueritatem sapit. Vide. Rapha. Cetera de Ariete pro nauī Phrixo &
Helle concessio, fabulosa sunt. Per tropologiam tamen (ut etiā eruditus placet) **F**
per Arietē intelligunt nauigiū imaginem Arietis, uel in summo, prora, aut pup-
pi præferens. In Lybia enim fuisse legimus, quæ dicerentur *κρίοι*, id est, Arietes.

Ouidius
Thomas Rad-
nus placenti-
nus.
Fabulā Arietis pulchre canit Oui. 3. Fast. Quæ etiā his uersiculis manifestat.
Ariès maris uiator
Tulit usq; fidus Aetam
Ruta aquis sorore Phrixum.
Veniens Iouis qui ad ædem
Sacram in hostiam cremauit:
Prius aurea priuata
Radiante pelle, templi
Laquearibus decoris,
Nitet hinc micante cœlo
Plura de Ariete lege supra.

DE TAURO SECUNDO SIGNO. Iupiter demutatus in Taurum Si-
donem uenit, ut Europam Agenoris regis filiam deportaret. Is cum per

A pelagus Sidonem uenit, ibique Europā inter æquales suas ludentē in templo Aesculapij, uel in pratīo templi inspexit, eamque repentinō arreptu collocatā suo tergo, deuexit in insulam Cretam: ob hāc causam Iuppiter Taurum, id est, effigiem Tauri, quam ipse exiuit, syderibus dignatus est īmortali memoria inferre. Hāc fabula prope accedit dictis Ouidij, quinto Fastorum. Quę breuiter his metris aperitur.

Taurus amans Iuppiter optimus
Efficitur, quo posset Agenore
Progenitam producere feruidus
Ut se in amplexus societ torum.
Prata uirent: cœlo aspicit inclytam
Ludere: fit Taurus speciosior
Omnibus: & iam Europa cupidine
Eximij candoris, inhæferat
Terga premens, cum per mare turbidum
Enatat, & Cretam uehit insulam.
Oscula libans uictor ad æthera

B Transuolat: & Taurum ignibus induit,
Altifono tandem emicat aureus.

Sub hac fabula Tauri latet hęc tropica ueritas. Quod Iuppiter cū rapuit Europā, habuit nauim præsignem Tauri forma: Vel Taurum in puppi figuratū.

Abcondita est præterea allegoria theologica, quam indicat Beda supra in metro. Igitur non toruus. Est enim bos animal immolatum secundum legis traditionem, ut patet Numeri 7. &c. Apte signat nostrum redemptorem Christū, pro nobis in cruce immolatū. Quapropter Lucas euangelista, ob id quod præ ceteris uersatus circa mortem & passionem Christi ac eius immolationem, per faciem bouis significatur. Satis est.

Lucas
taurus.

De stellis autem Tauri, puta Pleiadibus & Hyadibus, in subditis abunde dicitur.

GEMINI TERTIVM SIGNVM. Ex Leda filia Cebali, progeniti sunt Castor & Pollux. Hi auctore Hygino, fuere omniū fratrum inter se amantissimi, quod neq; de principatu contenderunt, neq; ullam rem sine communi consilio gesserunt. Castor interiisse dicitur in oppido Adriadnis, quo tempore Lacedæmones cum Atheniensibus bella gesserunt. Alij autē, cum oppugnarent Spartam Linceus & Hydas. Pollux autem (auctore Homero) dicitur fratri mortuo concessisse dimidiā uitam. Pro quibus officijs eorum, Iuppiter inter notissima sydera eos constituisse existimatur. Geminorum sydera cum se ostendunt laborantibus nautis spem salutis præbent, teste Porphyriōne. Secundum Varonem Gemini sunt, Hercules Appollo. Alij aiunt Triptolemū & Iasonem. Lege Geminorum fabulam apud Hyginum, Bassum, Ouidium 5. Fastorum. Et in his metriculis.

Hos quod erant concordēs inuicem
Extulit ad cœlos, & splendidis
Syderibus depinxit Iuppiter:
Ut niteant alternis noctibus.

Apud receptos auctores poetas & alios, nonnulla uirorum amicorum paria connumerantur, ut hic Castor & Pollux. Sic Pilades & Orestes, Patroclus & Achilles, Theseus & Pyrihous, Scipio & Lælius, Damon & Pythias.

- Amicitia.** Hoc loco in libro Vniuersitatis uirtus amicitia, nobis ut speculū obijcitur. **D**
- Tullius.** Est autem teste Tullio libro de amicitia: Amicitia omnibus rebus humanis praeponenda. Nihilque est naturae tam aptum tamque conueniens ad res prosperas, uel aduersas, quam sit amicitia. Difficile ualde est homini, quod sibi ipsi sufficiat. Quod Aristotelem 9. Ethico, non latuit, cum dixit. Solitaria difficilis est uita. Et primo poli. Homo solitarius, aut deus aut bestia. Et idem 8. Ethico. Nullus uiuere eligit sine amicis, habens reliqua bona omnia. Si enim infelicitas aut aduersitas ingruit, bonum est habere amicos consolantes. **Aristo.** 8. Ethic. In infortunatis refugium est ad amicos. Et idem 9. Ethic. Amicus est consolatiuus amico, uisione & sermone. Et idem in eodem. Praesentia amicorum delectabilis est, tam in bona fortuna, quam mala. In mala, quia tristati alleuiantur amicis condolentibus. **Res**
- Aristoteles.** cetera igitur dixit sapiens. Veh homini soli, quia si ceciderit non habet qui subleuet eum. Est etiam homini opus habere amicos in rebus felicibus & prosperis ac iucundis, ut habeat congaudentes. Hortatur diuus Paulus ad Roma. 12. Gaudere cum gaudentibus & flere cum flentibus. Alludit Seneca epistola 6. Nullius (inquit) boni sine socio, iucunda est possessio. Tullius libro de Amicitia sic habet. Verum ergo illud est, quod a Tarentino Archyta (ut opinor) dici solitum, nostros senes commemorare audiui ab alijs senibus auditum. Si quis caelum ascendisset, naturamque mundi, & pulchritudinem syderum perspexisset, insuauem illam admirationem ei fore, quae iucundissima fuisset, si aliquem cui narraret non habuisset. Sic natura solitarium nihil amat, semperque ad aliquid, tanquam ad miniculum annittitur, quod in amicissimo quoque dulcissimum est.
- Salomon.**
- Paulus.**
- Seneca.**
- Tullius**
- Amicitia diffinitur.** Tullius libro de amicitia eam sic diffinit. Est rerum diuinarum & humanarum omnium, cum beneuolentia & charitate summa consensio.
- Aristoteles**
- Bonum triplex.** Ex Aristotele 8. & 9. ethi. colligitur haec diffinitio. Amicitia est beneuolentia mutua, non latens ratione boni. Bonum est finis & causa amicitiae. Est autem triplex bonum secundum Aristotelem, utile, delectabile & honestum. Et secundum hoc tria amicitiae genera. Prima duo genera sicut cito oriuntur, ita & cito deficiunt. Ouidius primo Trist.
- Tria amicitiae genera.**
- Ouidius**
- Donec eris felix multos numerabis amicos
Tempora si fuerint nubila, solus eris. **Idem in eodem.**
- Illud amicitiae sanctum & uenerabile nomen
Nunctibi pro uili sub pedibusque iacet.
- Et idem in eodem. De eo qui etiam in aduersis fidus permanserat. **F**
- Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurum
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum iuuat & uultu ridet fortuna sereno,
In delibatas cuncta sequuntur opes.
At simul in tonuit, fugiunt, nec noscitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat &c.
- Tullius**
- Amicitia uero quae oritur ex bono honesto, scilicet uirtutibus, difficulter soluitur. Tullius lib. offi. Omnium societatum nulla praestantior, nulla firmior, quam cum uiri boni, moribus similes, sunt familiaritate coniuncti.
- Amicus quo modo sit comparandus.** Sed quopacto amicus sit comparandus aut uenandus, adeunda est tertia epistola Senecae ad Lucillum. Ex qua haec excerpti. Si aliquem amicum existimas, cui non tantum credis quantum tibi, uehementer erras, & non satis nosti ueram amicitiam.
- Errat & ille, qui amicum in atrio quaerit, in conuiuio probat.
Et nullum maius est periculum, quam quod amicos sibi putat, quibus ipse non est.
Diu cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit: & cum placuerit, toto illum

A illum pectore admitte. Tam audacter cum illo loquere, quam tecum. Cum amico omnes curas, omnes cogitationes tuas misce &c.

De amicitia legito Aristotelem 8. & 9. Ethic. Tullium libro de amicitia, & libro officiorum. Senecam lib. de beneficijs, & in epistolis. Valerium Maximum libro 4. ca. 7. Ouid. lib. Trist. & de Ponto. Libros Sapientiales Salo. & Ecclesiastici. Diuum Ambro. libro de offici. Concludam autem in presentia, adhortando omnes ad ueram amicitiam exemplo Damonis & Pythiae, quorum amicitia ab omnibus celebratur, ut principatum inter omnia paria amicorum obtinere uideatur. Lege Vale. Max. lib. 4. ca. 7. Quos etiam extollit Tul. Tul. Quaest. & lib. Officiorum, & Lactantius lib. 5. diu. institut.

De amicitia tractantes.

Tullius.
Lactantius.
Stellae Gemini
ni indicant amicitiam.
Ptolemaeus.

B Stellae praeterea Geminorum amicitiae conditiones satis aperte indicant, quarum naturae, docente Ptolemaeo tract. 1. qua. ca. 9. sunt nonnullae Saturninae, aliqua Mercurialis, ut ea quae est in capite Gemini antecedentis & dicitur stella Appollinis, id est, Mercurij. Aliqua Martia, ut ea quae est in capite Gemini sequentis. Saturninae stellae Saturni habent naturam, datur autem (autore Fir.) Saturno firmitas & stabilis amicitia. Ecce, Mercurij stella significat amicorum facundiam, quae Mercurio assignatur. Aristoteles 8. Ethic. Mutua colloquia, & concordia factiua sunt amicitiae. Et idem 9. Ethic. Amicitia bonorum augetur bonis colloquijs. Affabilitas sane & placiditas multum conducunt pro amicitia. Stella Martica designat pro amico ad sanguinem usque & mortem certandum, uide huius exempla apud Valerium ubi supra.

Nec illud praetereundem arbitror. Bassus & Hyginus lib. 3. de Geminis, dicunt, quod is qui Cancro uicinior est in pede sinistro stellam habet, quae dicitur tropos, id est, conuersio quasi pede indicare uelit in proximo adesse Solis conuersionem. Imo sunt qui sequens Gemini uocant tropos, quare (ni fallor) in Basso corrupte legitur. Alter qui tripus appellatur, is iuxta Cancrum est.

Tropos stella.

CANCER QVARTVM SIGNVM. Is teste Hygino & Basso Iunonis officio inter astra collocatus, quod cum Hercules contra hydram Lerneam constitisset, ex palude pedem eius mordicus arripisset. Qua de re Hercule permotum eum interfecisse, Iunonem autem Herculi infestam inter sydera constituisse & eius beneficijs magnis honoribus decoratum, 12. signorum zodiaci numero

Hanc fabellam Tho. Rhadi. metricè sic descripsit. (annumeratus.)
Tot stellas Herculis ense nectus
Cancer portans, & habet irradians,
Calcem morsu acriter arripuit
In Lerne caput arma domat
Quando Tiryntius acer, amans
Famae. Occisum tulit aethereis
Oris Iuno breuiori mora

Attende, Hydrus mas, hydra femella genus est anguium in aquis degentium, de quo Plini. lib. 29. cap. 4. in haec uerba. Nisi incendijs semina exurentur non esset foecunditati eorum resistere. In orbem terrarum pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua uiuit, Hydri uocantur, nullis serpentium inferiores ueneno. Et de hysdem idem, Hydros marinos inueniri uicenum cubitorum. Propter huius anguis foecunditatem existimari potest locum datum fabulae. Finxerunt enim poetae Hydram multorum capitum fuisse in Lerne palude, quorum alia quot excisis: totidem renascebantur. Quod monstrum cum totam eam regionem deuastaret, tandem ab Hercule claua primo ictum, deinde propter pestiferum afflatum, sagittis petiuit. Postremo cum sese solitis caernis condidisset ligno-

rum congesta strue, igne consumptum est. Virgilius.

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra.

Lerna, Lernæ.

Præterea Lerna uel Lernæ, authore Ptolemæo libro 3. ca. 16. tab. 10. Euro. opidum est in agro Laconico, quod alij contendunt in agro Argiuorum uel Argolicæ locari. Ad Lernam fuit fons, aut palus; Lerna dicta Plini. libro 4. ca. 5.

Tiryntia.

Rursus Tiryntia oppidum iuxta Argos, non longe à Mycenis, nõ est apud Ptolemeũ, sed Plini. ubi supra, à quo Hercules Tiryntius est appellatus, quod ibi alitus & educatus sit. Tiryntius quasi Argiuus, q̄ in ea prouincia gesta eius maxime claruerunt.

Macrobij dictum ualde obstrusum.

Hic occurrit Macrobij dictum ualde abstrusum & inuolucrum, quod illustrare pro uirili decreuimus. Is enim lib. 1. de Somnio Scipio. sic scriptum reliquit. Zodiacum ita lacteus circulus obliquæ circumflexionis occurſu ambiendo amplectitur, ut eum, qua duo tropica signa Capricornus & Cancer feruntur, interfecet. Has Solis portas physici uocauerunt, quia in utraque obuiante solstitio ulterius Solis inhietur accessio, & fit ei regressus ad zonæ uiam, cuius terminos nunquam relinquit. Per has portas animæ de cœlo in terras meare, & de terris in cœlum remeare creduntur. Ideo hominum una, altera deorum uocatur. Hominũ Cancer, quia per hunc in inferiora descensus est. Capricornus deorum, quia per illum animæ in propriæ immortalitatis sedem, & in deorum numerum reuertuntur &c.

Semen uiri.

Pro illustratione huius dicti aduertendum primo. Postquàm semen uiri intra formandi hominis locum receptum est, trahit id secum à uiri anima formatricem uim, eius potentia diebus ferè quinque & quadraginta sic est affectum, ut sex primis diebus lac euaserit, folliculo genitiuo circumiecto ex membrana tam tenui, qualis in ouo ab exteriori clauditur testa, quod à physicis deprehensum est, nec latuit Hippocratem de natura pueri. Nouem sequentibus: sanguis. Duodecim alijs: caro, decem & octo reliquis: figuratum, siue organisatum, tunc anima creatur & infunditur.

Luna humida
Hali Aben.
Ptolemæus.
Albertus.
Ptolemæus.

Secundo loco sciendum. Ptolemæus, Iulii. Fir. Albumasar & omnium astrolo. turba asserit: naturã Lunæ per se esse humidam & frigidã, quod Hali Aben. pluribus aperit uerbis, transeo. Et Ptolemæus tracta. 1. quadri. ca. de Luna affirmat, dicens, maior Lunæ uis est humectare. Et post pauca. Quapropter adhuc modũ mutatione manifesta corpora mutat. Et (ut Alber. habet) propter cuius uicinitatẽ plus influit sup inferiora, q̄ alia cœlestis uirtus. Accedit Ptole. uerbo 61. centi. Luna propria est corpori, propter consimilitudinẽ eius in operatione.

Cancer Capri
cornus solis
portæ.
Portæ anima-
rum.

Tertio loco, scribunt Platonici & in naturalibus Macrob. supra non tacuit, Cancrum & Capricornum dici à physicis solis portas, quia in utraque obuiante solstitio ulterius solis inhietur accessus. Per has portas animas de cœlo in terras meare, & rursus de terris cœlestia repetere. Et ideo hominum unam dici, alteram uero deorum. Hominibus dicari Cancrum, quia per hunc fiat ad ima defluxus. Dijs uero Capricornum, quia illac post mortem cœlestibus animæ restituantur sedibus.

Metonymia.
Cancer do-
mus lunæ.
Capricornus
domus satur-
ni.

Nemo uerbis Macrobij falli debet, ut descensum, ascensumque hic accipiat secundũ situm, sed hæc per Metonymiã, id est, translationem accipienda sunt. Quia Cancer Lunæ domiciliũ est, Capricornus aut Saturni. Sed quia luna Cancri domina est, generationi proxima est. Saturnus uero dominus Capricorni remotissimus. Ideo per Cancrum, id est, lunarem uegetabilemque instinctũ descendere animas dicunt, quæ supra exposita sunt. Per Capricornum uero, id est, per Saturnum intellectualemque instinctum ascendere. Saturnum enim prisce mentem uocant, qua sola petuntur superiora. Mens enim dicta quasi eminens

A eminens, quæ diuina suspicit & contemplatur. Aristoteles 3. Rhe. Mentem inquit, ut lumen accendit in anima deus. Nunquam igitur anima est quieta, nisi quando deo cōiungitur. Saturnus recte à ueteribus mens appellat. Quare etiã doctissimi astrologi, Saturno tribuunt, solitudinem, multas cogitationes, speculationes & acerrimum ingenium. Adstipulatur ad hoc quòd Moyse, ociũ sabbati mandauit Hebræis, Saturni diem, actionibus ciuilibus bellicisque ineptũ contemplationibus aptum, eoque die diuinum contra discrimina patrociniũ obsecrandũ. Auerfanda sunt igitur nobis uitia, uirtutes colendę, ad rectas spes mentes subleuandę, & redibunt animæ nostrę ad earum conditorem, à quo olim per creationem in corpora descendere. Nunc arbitor Macrobij dictum illustratum.

Mens Aristoteles.

Moyse.

De stellis Cancrī puta Præsepi & Asellis in subditis dicemus.

LEO QVINTVM SIGNVM. Hyginus, Bassus, Leonẽ beneficio Iunonis inter astra collocatum, eo quòd uirtute cæteras feras præcellat, earum enim princeps existimatur. Periandrus Rhodius refert eum ob primos labores Herculis, memoriæ causa honorificè astris illatum. Versiculi Thomæ Radi. sunt hi Præstans animal uirtute Leo (de Leone.

B In syderibus claris uehitur,
Ut nobilitatis uult meritum

Contuendum, Leonem nõ raro significare Cancrorum genus, Testis Plini. lib. 9. cap. 31. Cancrorũ genera, Carabi, Astaci, Tacinæ Leones &c. Significat Leo multis pudendum, cuius plures causę ab eruditiss. assignantur. Cum fauore auditorum, unicam pandam. Sunt qui ideo dici opinentur, quia mirũ in modum Leonĩ foetet anima, quod Plini. & Aristoteles scribunt. Sat est intelligentibus dictum. Est præterea Leo animal notissimũ, & in nostro proposito sumitur pro cœlesti signo eo nomine appellato, de quo paucis præmissis aliqua dicã.

Leonis significata. Plinius.

De Leone pro animali copiose scribunt. In primis Aristoteles libro de natura animalium, præcipue lib. 5. 8. & 9. post hunc Plini. in pluribus locis, copiosius tamen lib. 8. ca. 16, Solinus ca. 40. Alber. Mag. libro de animalibus & alij plures. Longũ esset & forsan auditoribus tædiũ afferret, recensere huius animalis miratu dignas proprietates, naturas siue consuetudines, ut sunt Generositas siue nobilitas, fortitudo, liberalitas, clementia, gratitudo aut placabilitas &c. Quare re consulto transeo. Omitto etiã allegoriam theologicam, qua deus opt. dicitur Leo, Christus redemptor noster Leo. Item allegoriam Ethicam, qua homo uirtuosus, fortis, liberalis, clemens & graciosus exponitur Leo, sunt profecto sacre literæ plenæ Leonibus.

Scriptores de Leone.

Proprietatis Leones.

C Paucula tamen hic annectanda reor ad nostrum seruentia propositum. Inueniuntur nonnulli grammatici Græci asserentes, Leonem à uidentĩ potentia nomen adeptum esse, à græco uerbo λέω, id est, uideo, quòd sit fera uisus acutissimi, nec unquã omnino admittat soporem. Sed hoc alijs uidetur absurdum, neque enim esse aliquod animal, cui perpetua sit uigilia, quod Aristotelis doctrina profum cõprobat. Forte inquit, ut Dorcades, apertis oculis Leo cõquiescit, unde irrepsit sententia illum nunquam dormire, Leonis oculus utiq; permagnus est & incumbens oculo pellis longe minor, q̃ ut oculum totum ualeat obtegere, unde fit: ut oculis apertis somno frui uideatur.

Leo unde.

Leo an dormiat. Aristoteles.

Leonis oculus magnus.

Plutarchus libro Symposiacion, asserit Leonem propterea dici solare animal quòd inter quadrupedes unguibus aduncis, catulos sola uidentes parit Leæna minimumq; dormit sublucentq; dormientis oculi. Et cum dormit (teste Democrito) cauda iugiter mouetur.

Leo animal solare.

Leo signū coeleste.
Macrobius.

Coelestis etiam Leo signum solare comprobatur. Est enim Solis domicilium, de quo audiendus est nobis Macrobius primo Satur. Propterea (inquit) Aegyptij animal in zodiaco consecrauerunt: ea coeli parte, qua maxime annuo cursu Sol ualido eferuet calore, Leonisque inibi signum: domicilium Solis appellant quia id animal uidetur ex natura Solis substantiam deducere. Primo, quod impetu & calore praestat animalia, uti praestat Sol sydera. Validusque est Leo pectore & prioris corporis parte, degenerat posterioribus membris, aequae Solis uis, prima parte diei ad meridiem increfcit, uel prima parte anni a uere in aestatem, Mox elanguens deducitur, uel ad occasum: qui diei, uel ad hyemem: quae anni pars uidetur esse inferior. Idemque oculis patentibus atque igneis cernitur semper, ut Sol patenti, igneoque oculo, terramque conspectu perpetuo atque infatigabili cernit. Nec solus Leo, sed signa quoque uniuersa zodiaci, ad naturam solis iure referuntur. Hucusque Macro.

Constructio
Imaginis contra
calculum.

Nec id annotatione dignum praetereundem puto, Sole per Leonis signum decurrente, dominis Medicis offerri tempus opportunum ualde, & nunquam satis laudatum: pro conficiendis medicinis contra uenenum epidimiae repellendum. Item solaris passim exquisita componere, & rebus cordialibus cor fouere. De quibus, & alijs multis scripsimus in commentariolo de electione temporis. In praesentia dabimus auditoribus remedium quoddam, miratu dignum, contra calculum aut morbum renum, sub hac formula. Insculpe auro imaginem Leonis, Sole existente in corde Leonis, hoc est, in 22. gradu eiusdem. Sole etiam medium coeli obtinente. Et aspiciat feliciter (si fieri potest) Iupiter, aut Venus medium coeli. Aut sit Iupiter, aut Venus in bono loco figurae coeli. Secundo, fiat arcula ex auro in forma, sicuti fabricatur apud nos Agnus dei, tempore delecto iam supra exposito. Huic includantur haec duae radices, scilicet, radix petroselinii & radix saxifragae. Et quia ambae sunt de natura Solis & Iouis, fiat inclusio durante Sole in bono aspectu puta sextili, aut trino cum Ioue, & sint Sol & Iupiter bene locati in figura coeli, & ualde fortes. Tertio, superiori cooperculo arculae imponatur Corallus rubeus boni coloris. Et quia (ut plures asserunt) Corallus est de natura Iouis & Veneris, fiat impositio: cum Iupiter & Venus sese amicaliter aspiciunt, bene dispositi in figura coeli & fortes. Et in his omnibus noxijs planetarum aspectus sunt fugiendi. Haec imago ea (ut praediximus) arte fabre facta, gestantem contra calculum iuuat.

VIRGO SEXTVM SIGNVM. Huius fabulam describunt Aratus, Hyginus, Bassus, Marcus Mani, lib. 5. Hesiodus & alij. Ex Hygino haec. Virginem hanc Hesiodus Iouis & Themidis filiam dicit. Aratus autem Astraei & Aurorae filiam existimat. Alij Erigonem uocant, Icaris filiam, quod eodem tempore fuerit, cum aurea secula hominum essent, & eorum principem fuisse demonstrat, propter diligentiam & aequitatem: Iustitiam appellatam, neque illo tempore ab hominibus exteris nationes bello laceffitas esse, neque nauigio quemquam usum esse, sed agris colendis uitam agere consueuisse. Sed post, eorum qui sunt nati, minus officiosos, magis auaros coepisse fieri, quare minus Iustitiam inter homines fuisse conuersatam, denique eam peruenisse adeo, dum diceretur heu heu genus hominum natum. Itaque non potuisse pati amplius & ad sydera euolasse. Alij hanc Cererem esse aiunt. Alij fortunam.

Haec fabula his uersiculis sic manifestatur.

Dum soles agerent beatiores
Aurea Saturno secla regente sene,

Princeps

A Princeps uirgo fuit feueriorem.
Iustitiam seruans, nomen & inde tenens.
Quæ cum cerneret omnibus tenaces
Esse animos, & quòd faxea corda forent
Et quemque officij benignioris
Ingrate oblitum, transuolat ad superos.
Sic Virtus fugiens ineptiores
Sydere foelici transmeat ad superos

Satis utile esset, si temporis breuitas non prohiberet allegoriam theologicam siue ethicam, de iustitia exugere. Aut moralem de uirginitate. Sed his missis, duo dumtaxat apperiam. Primum physicum de probanda uirginitate, in hunc ferè modum. Recipiat Gagates lapis nigri coloris, qui à multis Ambra nigra appellatur, & est leuis, aridus, non transparent. Is in aqua tritus ac prægnanti exhibitus foetum accelerat, ac quocumque modo mulieri propinatus in potu fuerit, cogit corruptam urinam fundere. Virginem uero minime. Ecce, Legito Plini, lib. 36. ca. 19. & Speculum lapidum Leonardi Pisarenensis.

Virginitas
probat.
Gagates lapis.

B Secundum miratur dignum reperi apud Albumasarem libro sexto eius introductorij in Astronomiam capi. 2. De naturis signorum. Cuius hæc sunt uerba: Virgo signum &c. Oritur in primo eius Decano, ut Persæ, Chaldæi & Aegyptij, omniumque duorum Hermes & Ascalius, à primæua ætate docent, puella cui Persicum nomen Seclenidos de Darzama, Arabice interpretatum Adrenedefa, id est, uirgo, munda puella, dico: uirgo immaculata, corpore decora, uultu uenusta, habitu modesta, crine proluxo, manu geminas aristas tenens, supra solium aulæatum residens, puerum nutriens, ac iure pascens, in loco cui nomen Hebraea, puerum dico à quibusdam nationibus nominatum Iesum, significantibus Eeza, quæ nos græcè Christum dicimus, hæc Albu. Ex his uerbis manifeste demonstratur saluatorem nostrum ex illibata uirgine natum. Oritur ergo hæc uirgo Iesum pascens. Proteruus accedat apella Iudæus, qui uirginem matrem renuit, cum tantis ætatibus, tot ante secula gentiles ista præuiderint. Et si Verpus dicat, non dicunt hi ipsam uirginem pueri illius matrem, sed tantum iure ipsum pascentem. Erubescite infelix, quia quæ iure pascit, non nisi mater est.

Mira Albuta
far de uirgine:

C Pulchra argumentatio contra obstinatos Iudæos, qui omnia suorum codicum dicta, de natiuitate, conceptione, passione, morte, & resurrectione nostri Messiae perperam interpretantur, & falsis glossellis obumbrant. Diuus Augustinus consimilibus utitur argumentis, contra Iudæos seruum pecus, disputans cum ipsis, de dei filio, de natiuitate Messiae per uirginem, passione &c. adducit sanè gentiliū dicta & præcipue Sibyllarum, ut patere facile potest legenti sermonem eiusdem, de uigilia natiuitatis Domini. Plura tribuit sanctus pater dictis Sibyllarum, Legito libro 18. & 21. De ciui. & alios. Memini me legisse apud Sibyllam Delphicam. Hæc uerba. Nascetur propheta è uirgine absque humana corruptione. Et Sibyllam Europeam. Veniet montes & colles transiens, & in paupertate regnans cum silentio dominandi, è uirginis uase exiliet.

Augustinus.

D E LIBRA SEPTIMO SIGNO. Vetustissimi Astrologi (qui zodiaci signa recensuerunt iuxta imagines octauæ orbis, quem supremum putarunt) dumtaxat undecim signa numerarunt, Scorpionem & Libram in unum redigentes. Postea alij facta sectione, duodecim recensuerunt. Recte igitur Hyginus dixit, Scorpium hic propter magnitudinem membrorum in duo signa diuiditur, quorum unius effigiem nostri Libram dixerunt &c. Nō est hic lectori de Libra expectanda fabula. Sed in primis hic contuendum erit, eam cœli partem iuste

Libra iuste in
cœlum collata:

Libram appellari. Nam cum Sol cursu suo eo peruenerit, puta ad eius initium, Dies & nox æqua lance diuiduntur, accidit enim æquinoctium autumnale, quem

Virgilius.

admodum in Ariete uernum. Virgilius primo Geor.

Libra diei somniquæ pares ubi fecerit horas,
Et medium luci atque umbris iam diuidit orbem
Exercete uiri tauros.

Mar. Mani.

Et Marcus Mani. libro 3, ca. 1.

Libra, Ariesque parem reddunt noctemque diemque. Legito plura supra.

Locus Cicero nis.

Præterea hic locus Ciceronis explicandus est, qui libro secundo diuinationum sic scriptum reliquit. Lucius Taurutius Firmanus Romam, in iugo cum esset Luna, natam esse dicebat, per iugum hic libram accipito. Græci sanè Scorpii priorem partem quæ libræ aptatur *ιργου* dicunt, id est iugum. Nos Chelas appellamus. Ouidius primo Falto. uocat brachia, cum inquit.

Octipedis frustra quæruntur brachia Cancri

Præceps occiduas ille subibit aquas.

Natiuitas Romæ.

Solinus.

De natali urbis Romæ scribit Solinus cap. 2. in hæc uerba. Vbi tugurium fuit Faustuli, ibi Romulus mansitauit, qui auspicato fundamenta murorum iecit duo de uiginti natus annos Christi Calend. Maias, hora post secundam ante tertiam, sicut Lucius Taurutius prodidit, mathematicorum nobilissimus, Ioue in Piscibus; Saturno, Venere, Marte, Mercurio in Scorpione. Sole in Tauro, Luna in Libra constitutis.

Iustitia commutatiua.

Aristoteles.

Deinde per Libram scriptam in Vniuersitatis lib. p allegoriam nobis accipienda est æqualitas in iustitia commutatiua seruanda. Commutatiua enim iustitia, ut Aristotelis 5. Ethic. placet, æqualitatem seruat in commutationibus inter duas singulares personas in proportione arithmetica, ut puta tantum sit pretium, quantum ualeat res emptæ &c. Sunt autem commutationes etiam uoluntariæ, ubi amborum interuenit consensus, multiplices, ut emptio, uenditio, locatio, commodatio, mutuidatio &c. In quibus neglecta iustitia commutatiua, committuntur fraudes

Commutiones.

Leuiti. 19.

& doli ferme innumeræ & usuræ &c. De iustitia commutatiua scriptum est Leuiti. 19. Statera iusta & æqua sint pondera. Iustus modius & æquus sextarius. Contra de iniustitia scribitur Esai. 59. Concursum est retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit, & corruit in plateis ueritas, & æquitas non potuit ingredi. Ouidius de

Esaiæ. 59.

Ouidius.

scribens ferream ætatem in qua nos uersamur, ad propositum sic cecinit.

De duro est ultima ferro.

Protinus irrupit uenæ peioris in ærum

Omne nephas, fugere pudor, uerumque, fidesque.

In quorum subiere locum fraudesque doli que

Inuidiæque, & uis, & amor sceleratus habendi.

Et infra,

Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

Non focer à genero, fratrum quoque gratia rara est.

Et iterum infra.

Filius ante diem patrios inquirat in annos,

Victa iacet pietas, & uirgo cæde madentes

Vltima cœlestium terras Astrea reliquit.

Latona mater Dianæ.

SCORPIVS OCTAVVM SIGNVM. Hic sanè à Ioue inter astra illatus est, quæ cum Orion uenaret, & in eo exercitissimum se esse cõfideret, dixisse etiam Dianæ, & Latonæ, se omnia, quæ ex terra oriuntur, interficere ualere, ob cuius loquacitatem Terram permotam Scorpionem eduxisse, qui Orionem percussit & occidit. Iouem autem utriusque animum admiratum, Scorpionem inter astra collocasse, ut species eius hominibus documento esset, ne quis eorum aliqua re sibi nimium cõfideret. Dianam autem propter studium Orionis à Ioue, ut ibi illi

A illi beneficium daret petenti, quod ultro terræ tribuisset, itaque Oriona in cœlum constitutum, ut cū Scorpio oriente Orion occidat. Hæc metricè sequitur.

Salsus Orion dum sternit humi
Lustra ferarum intrans, omne genus
Quadrupedum, Latonam alloquitur.
Germinet optatum seminibus
Terra potens, percussum iaculo
Occidet hoc forte, quicquid erit,
Talia uix fatus, cum ira solum
Protulit ignitum scorpionum habens.
Et modo tantas uires rapitur
Morsibus, & uili morte cadit
Transtulit hunc cœlo cuncti potens
Mens hominum fidat ne nimium.

Scorpio dicitur herba, nomen accepit quod semen habet ad similitudinẽ cau-

Scorpius herba.

de Scorpionis, folia pauca, ualet aduersus animal nominis sui. Testis Plini, lib.

Scorpius piscis.

B 22. ca. 25. & in multis alijs locis. Est & Scorpius Piscis marinus Plini, 32. cap. 7. Et

Scorpius animal terrestræ.

bis parit in anno. Idem lib. 9. ca. 51. Eius in medicinis usus legitur apud eundem Scorpius animal terrestræ, de quo hic tractatur, de quo Plini, lib. 11. ca. 25. uermiculi sunt ouorum specie, pariunt, similiterq; perimunt, semper cauda in ictu est, nullocq; momento meditari cessat, ne quando desit occasione, ferit obliquo ictu & inflexu. Gemini sunt nũnullis aculei, & mares sæuissimi. Venenũ oĩbus medio die cū incanduerẽ Solis ardoribus. Itemq; cū sitiũt Cõstat & Septena caudẽ internodia sæuiora esse, pluribus .n. fena sunt, homini icto putat esse remedio ipso cinis potus in uino, aut oleo mersus. Verum Plini, plura ponit remedia contra morsus Scorpionum, quem lege. Est & Scorpio cœleste signum, de quo

Scorpius signum.

plura Iul. Fir. lib. 2. capite 12. ubi habet, quod sit signum fallidicũ, debileq; Dominus Martis, & significet medicos fictos & indoctos.

Magnanimitas.

Fabula ipsa satis indicat, quare Scorpius sit collocatus inter astra. Cũ dicit,

ut species eius hominibus documento esset &c. Aduertendũ hic, quod magna-

nimitas est quasi fortitudinis pars, & est spontanea difficiliũ aggressio. Dicitur

ergo magnanimitas quasi magnorũ siue ad magna animositas, maximum autẽ

quod in usum hominis inter exteriora uenit est honor. Hunc .n. deo adhibemus

C nihil maius habentes. Honor in signũ uirtutis exhibetur. Is autẽ cui Honor exhi-

betur, excedere potest, aut deficere, aut medio modo se habere, & tunc magna-

nimitas appellat, qui magnis honoribus, quibus ob magnitudinem donorũ dei

uel uirtutũ dignus est, dignificat se & quando oportet. Magnanimus .n. cõsideratis donis dei, ad pfecta uirtutis opera tendit, & honores in signũ talium exhibitos non respuit. Difficile est & laboriosum tenere mediũ huius uirtutis, à quo

quis facile deuiat, puta per præsumptionẽ, de qua Aristo. 4. Ethic. præsumptuosus .n. ad maiora tendit, quàm sibi cõueniat, aut quærit honorari ex bonis fortuna,

quibus proprie honor nullus debet. Ambitio. s. honoris & laudis imoderata cupiditas. Ambitiosus .n. amat primos accubitus in cõuiujs. Inanis gloria de qua

Tul. 1. Offi. quæ quærũt in rebus huius mundi prosperis & iucundis. Paulus ad Gal. 6. nõ efficiemini inanis gloriæ cupidi. Inde etiã orĩt iactantia. Iactator .n. maiora de se uerbis & iactis fingit, q̃ sint in eo aut propter gloriã aut lucrũ &c.

SAGITTARIVS NONVM SIGNVM. Fabula apud Hygĩnum, Sagittarium

dicunt nonnulli esse Crocum Euphenes Musarum nutriticis filium. Ut

ait Sostenus, eum domicilium in monte Helicone habuisse, & cum Musis

solitum delectari, nonnunquam etiã studio uenationis exerceri. Itaque pro

merita diligentia magnam laudem affectum. Nam & celerrimum in syluis & D acutissimum in Musis factum esse. Pro quo studio petisse musas à Ioue ut in ali quo astrorum numero deformaretur. Itaque Iouem fecisse, ut cum omnia illius artificia uno corpore uellet significare, crura eius equina fecisse, quod equo multum sit usus, Sagittas pro ingenio adiunxisse, ut ex his & acumen & celeritas esse uideretur. Caudam Satyricam in corpore fixisse, quod non minus hic Musis, quam Liber Satyris sit delectatus. Versus huius fabulae.

Crotus erat musis charissimus, elegantiori
 Ingenio, atque sequens animalia feruido labore
 Puluerulentus equo, quae fortibus obruens sagittis;
 Castalidum crescens in amore, placebat ampliori
 Virtutum cumulo, non carminis & politiore
 Descripti rythmo usus defuit, & lyram sopitis
 Corporibus placidae requiei causa, per alta montis ibat,
 Parnasi tundens digitis, caua saxa replicabant.
 Dulcisonas uoces. Quid? Talia uirgines docebant.
 Haec tandem orassent cum numina Iupitris, nitenti
 Sydere uestiret Crotum. Faciam inquit, & beatus
 Hospitium semper dicetur, & altior tonantis
 Aula, polo his dictis hunc transtulit, utque nota cunctis
 Redderet arma, quibus ualuit, dedit arcum, equina membra,
 Ingeniique aciem referentia robora in sagittis.
 Et caudam Satyri, quo gaudia non minora Musis
 Iuuat ex Croto causari & Arcades solebant
 Quam quae capripedes dare saltibus ebrijs Lyco.

B

Macro. de Sa-
gittario.

Iul. Fir. de Sa-
gittario.

Musae quid
Proclus.
Iupiter
Mnemosyne.

Memoria nec-
cessaria.

Seneca

Docilitatis p-
tes memoria,
oxytes, anchi-
noea.

Fons Lethe
Mnemosynes.

Macrobius libro primo Saturnalium sic de sagittis scripsit. Sagittarius, qui om-
 nium zodiaci domiciliorum imus atque postremus est, ideo ex homine in fera
 per membra posteriora degenerat, quasi postremis partibus suis à superis in in-
 ferna detrusus. Sagittam tamen iacit, quod indicat tunc quoque uniuersorum con-
 stare uitam radio solis uel ab ima parte uenientis. Iul. Fir. lib. 2. ca. 12. Sagittariū
 ponit signum esse pulchre uocis, ueridicum, domum Iouis, & significare omnia
 loca irrigua, montes, & hortos, & quicquid in se aliquid amoenitatis continet.
 Idem item lib. 5. ca. 1. Quod si in sagittario horoscopus fuerit, is plurimas artes
 & disciplinas consequetur, eritque cordatus, ingeniosus & omnium rerum sciens.

De Musis hic pauca annectere libuit. Proclus Diadochus in Hesiodicis
 enarrationibus, scribit Musas ideo tradi Iouis filias & Mnemosynes, quod ad
 praecinctum literaria uelut palestra tendentem, necesse sit intelligendi percipien-
 dique potestate, atque item retinendi praecipue pollere & per Iouem significari cui
 attribuitur intellectus. Et per Mnemosynem: Memoriam à μνήμη uocabulo
 memoriam significante. Sunt igitur Musae intellectus & memoria. Est autem Me-
 moria necessarium maxime uitae bonum, & thesaurus eloquentiae, ac tanquam
 lumen aliquod. Hanc in seipso eatenus florenter excelluisse scribit Seneca, ut
 non ad usum modo sufficeret, sed ad miraculum usque procederet. Nam duo mi-
 lia nominum, inquit, recitata, quo ordine erant dicta referebam. Ducentos quo-
 que uersus ab ultimo incipiens recitabam.

Docilitatis sane partes, ut ex Graecis tradunt aliqui, tres uidentur. Anchi-
 noea, Memoria, Oxytes. Est autem memoria eorum, quae quis didicit, conseruatio.
 Oxytes mentis intelligitur celeritas, ἀγχινοία, id est, solertia ubi ex his quae di-
 dicimus, etiam quae non didicimus, ueniamur!

Fingunt ueteres apud Trophonij specum fuisse fontem qui dicebatur Lethe
 cuius

F

A cuius aquam hauriebant descensuri, ut omnium irreperet obliuio. Rursus & alter erat, quem Mnemosynes, id est, memoriae uocabant, ut hausta inde aqua omnium recordarentur, quae uidissent.

Fingunt praeterea poetae Musas ducere choreas. Volunt Platonici deum optimum maximum terram, tanquam chorum aliquem, diuini templi medium constituisse. Nam cum mundum (ut Platonici uolunt) ubique construeret rationis plenissimum, quo clarius suum referret authorem, in sphaera qualibet uiuentia pleraque collocauit, quae non templum modo redderent excultissimum, sed summi opificis laudes assidue concinerent. Quod ipsum humanas itidem mentes in meditullio positas facere uoluit. Hic igitur est illa ueteribus celebrata chorea Musarum, quae ad Apollinis ipsius imperium recinit perpetuo, saltatque. Ipse uero, ut ait Orpheus, Coelum uniuersum cithara temperat canora. Apollo uero hic alius non est, quam deus, quem uniuersalem uocat Pythagoras, dictumque uult, quasi ἀπλόω, id est, simplicem ac unum. Ut autem humana mens ipsius summi opificis laudes recinere & caelebres choreas ducere posset, dedit homini Labia & Linguam. Labia profecto, quae in homine praesignem ab caeteris rationem habent, in brutis quippe dentium modo haec tegumenta sunt, at nobis etiam in

Musarum choreae.
Platonici.

Orpheus.

Labia & lingua.

B loquendi necessitate mirabile suggerunt adiumentum, indeque mollia, carnosaque ab rerum natura efficta sunt. Ut enim humana lingua duplici fungitur officio aut munere, conceptus animi enuntiando, & saporum uim praesentiendo, proptereaque ab caeteris disparatur, nec similis est, ita nec in labijs simplex functio est, sed dentes quidem cum decore cōtegunt plurimo, tum locutionem praestant magis articulatam. Ea nanque cōflatur ex literis, quarum enuntiatione plurimum obturbata, detruncata nec intelligibilis praestaretur, nisi ad hanc rationem labia, linguamque conformasset artificis infinita prudentia. Eleganter Apuleius dixit, Os hominis esse animi uestibulum, orationis ianuam, cogitationum uero comitium. Maxi. & opti. deus homini dedit linguam, incomparabile donum, in quo sua bonitas infinita, inestimabili munificentia nos, ut legitimos filios est amplexata. Huius incomparabilis doni usus hic missos facio, praeter id ut habet diuus Ambrosius in Hexameron, quod lingua loquentis plectrum est, qua omnis diuinæ maiestatis amplitudinem & sapientiam tuba clarius recinere debet & eius laudes iugiter decantare. Et ideo necessaria est laus oris, non quidem propter deum, sed propter ipsum laudantem, cuius effectus excitatur in

Humana lingua duplex habet offi.

Apuleius.
Lingua incomparabile donum

Ambrosius.

C deum, ex laude ipsius. Iuxta hunc Dauidis uersiculum. Sacrificium laudis honorificabit me, & illiciter, quod ostendam illi salutare dei. Et in quantum homo per diuinam laudem affectu ascendit in deum, in tantum per hoc retrahitur ab his quae sunt contra deum Esai. 48. Laudem meam infrenabo te, ne intereas. Prodest etiam laus oris ad hoc, quod aliorum affectus prouocetur in deum. Vnde in Psal. dicit. Semp laus eius in ore meo. Et subditur. Audiēt mansueti & latentur. Magnificate dominum mecum &c. Ad stipulantur ad nostrum propositum stellae nostri Sagittarii, quarum nonnullae sunt de natura Iouis & Mercurij, quarum teste Iul. Fir. libro sexto capi. sexto. significatio decernit maxima religionis insignia, legisque peritum reddunt. Est autem laus dei religionis actus, ut docet Sanctus Thomas, secunda secundae, Quaest. 91. Collibuit tandem his iungere in signe miraculum nostris uisum temporibus. Psittacus fuit Ascanij cardinalis Romae, aureis numis centum comparatus, qui articulatissime, con-

Dauid.

Stellae Sagittarii.

Mirum de psittaco.

tinuatis semper uerbis, Christianae ueritatis symbolum intergrum pronuntiabat, perinde ac uir peritus enuntiaret. Id praclarum & dictu rarissimum est. Qui habet aures audiat,

CAPRICORNVS decimum signum. De eo Hyginus hanc recitat fabu-
lam, Aegyptij sacerdotes & nonnulli Poetae dicunt, Cum plures dii in Ae-
gyptum conuenissent, repente uenisse Typhona acerrimum giganta, & maxi-
mum deorum inimicum, quo timore permotos deos in aliam figuram se conuertisse
Mercurium factum esse Ibis, Appollinem auem, quae Threicia auis id est grus,
Diana cato assimulatam, quibus de causis Aegyptios ea genera uiolari non sinere
demonstrant, quod deorum imagines dicuntur. Pana autem in flumen se deie-
cisse, & posteriorem partem effigem Piscis, alteram uero Hirci fecisse, & ita a Ty-
phone profugisse, cuius cogitatum Iuppitrem admiratum, effigiem eius inter
sidera fixisse. Metrice sic exponitur.

Olim Niliferis partibus, deorum
Sancta cohors aderat, cum gigas nephandus
Typhon insidias omnibus parauit.
Huic inimicitiae, maior & simultas
Cum dijs & summo perstitit tonante.
Pan deus Archadiae cum uideret omnes
Per formas uarias in fugam coactos
Fit Caper & Piscis, perfidumque lusit.
Ingenium cuius Iupiter stupendum
Admirans astris fulgidis decorat.

Capricornus Capricornus caelestis signum est zodiaci, ad quod cum sol motu suo adierit cau-
caelestis. sat solstitium brumale. Et hoc accidit nostra tempestate 11. aut 12. die decembris
Solstitium quan- quod tempore natalis Christi fuit ad 25. diem eius, de quo plura utiliter scribit
do. Aug. diuus Augustinus sermo. 12. 13. & 18. de natiuitate christi.
Macro.

De Capricorno Macro. lib. 1. Sat. sic. Capricornus ab infernis partibus ad su-
pera solem reducens, caprae naturam uidetur imitari, quae dum pascitur, ab imis
partibus semper prominentium scopulorum alta deposcit.

Iuli. Fir. Iulius Fir. lib. 5. ca. 1. Si in Capricorno horoscopus fuerit inuentus, amicis pu-
ro excibit, id est, commouebit amicitiam semper affectu, erit subdolos, laetus &
qui, cum nihil desit ad uitae subsidium, tamen peregrinetur, & quibus uitae ali-
menta praestiterit, ipsi existant semper ingrati, erit amabilis, parui animi. Ac di-
gitis longis & prolixis semper precibus molestus &c. **F**

Macro. Afferit Macro. animas per Capricornum in caelum reuertit, quod dictum tan-
quam inuolucrum supra de Cancro elucidauimus.

Caper, Capri- Caper, Capricornus aut Hircus pro animali. Est autem Hircus ex lib. de natu-
cornus Hircus ris rerum caprae mas, animal bellicosum, animosum & robustum. In fronte au-
animal descri- tem illi & cornibus est maxima fortitudo. Isidorus, Hircus est lasciuum animal
bitur. & semper feruens ad coitum, cuius oculi ob libidinem in transversum respiciunt.

Isidorus. Huius animalis natura adeo calidissima est, ut adamantem lapidem, quem nec
Sanguis hirci igni nec ferri materia domare ualet, solus huius cruor dissoluat atque molliat. Plin-
mollit adamam. nius lib. 28. ca. 9. de Hirci sanguine sic scribit. Hircorum sanguini tanta uis est,
Plinius. ut ferramentorum subtilitas non aliter acuat, aut induretur, aut scabricia po-
liatur, uehementiusque quam lima. Idem Plini. eodem lib. ca. 13. Primum omnium
rabiem Hircorum si mulceatur barba mitigari.

Homines olent Homines qui rem Veneream agunt, aut qui aetate sunt quae sufficiat Veneri
ut Hirci, in a- male olent, hoc est, odorem Hirci reddunt, huius ratio. In actu Venereo non so-
tate quae suffi- lum emittitur semen, sed etiam spiritus &c. In pueris autem non fit huiusmodi
cit Veneri. odor, quoniam puerorum spiritus humorem & sudorem concoquere potest &
consumere, Virorum autem nequit, proinde sunt in his humiditates crudae, in-
digestae, ac ad corruptionem procliuēs. Ideoque sudores eorum & resoluti hinc
fumi

A fumū grauit̄er olent, neque enim calor latenter cōsumit, ut in pueris, sed extrudit potius & uapores cōcitat, idque in alis præcipuè, atque inguinibus &c. In de eruditī putant pueros dici Hirquitillos, ubi primū ad uiril̄itatem accedunt. Hirquitill.

Fitque Venerorum appetentiā opportuna, ex hircorū libidine aut odoris in In Prouerbio est, hircos pati facile ipsīs intuentibus fœminas (suauitate, Hircospati facile. iniri, omninoque, quod dicitur, susque deq̄ ferant. Ego eos taxo, qui cōniuent & dissimulant se non uidere, cum eorum fœminæ cum alijs rem carnis agunt, quos uoco Coniectores, gutemeñl̄n, Eßsich holer.

Possēt per Capricornum hic fumū allegoriā ethica & liberalitas intelligi, tran (seo tamen.

AQ VARIVS VNDECIMVM SIGNVM. Hunc complures Ganymedem esse dixerūt, Troili regis Troianorū & Callirhoës filium, qui cū in Ida monte uenaretur, ob nimiam pulchritudinem à Ioue adamat̄us, & per Aquilam parentibus raptus, inter astra est collocatus & deorum minister factus existimatur. De hinc Aquarius dictus est, quod undas funderet. Hunc Nigidius Hydrochoon appellat. De quo Catullus de Coma Berenices, Protinus Hydrochoi fulgeat Oarion. Versiculi Thomæ Rhadini. Hydrochoos.

B Altisonans Iuppiter
Ardebat Ganymedis amoribus,
Qui forma superando iuuenulos
Iliades floruit,
Vnguibus hunc intulit
Cœlo prima auium: faciem Iouis
Dum atris penna coloribus occulit,
Vt superis pocula
Ponat in alto æthere,
Fulget syderibus radiantibus,
Largo munere amantis, ubi omnia
Fœlicibus secula
Officiis transit

Aquarios legimus nuncupatos hæreticos quosdam, qui aquam offerebant solam in calice sacramenti, de quibus in Iure ponti. 24. q. 3. ca. quidam hæretici. Et totum caput ipsius Isidori libro octauo Ethimo. Aquarij hære.

C Apud Ciceronem in epistolis fami. à Cœlio cōcinnatis, uidentur esse Aquarii, qui aquam circumferunt uenalem. Nisi ego (inquit) cum Aquariis & tabernariis pugnarem. Aquarij.

Sunt & Aquarii, qui publicis aquis præficiuntur, hi quandoque dicuntur aquarū curatores, possunt etiā uocari Castellani. Iulius Frontinus, Aquariorum fraudem nominat, quos aquas ex publicis ductibus in priuatorum usum deriuare deprehendisset. Et Aquimariā: uasa apud Pomponium iureconsultum dicunt, ut sint ad abluendas manus instrumenta. Aquarioli dicuntur qui uxoris stupra æquo animo ferunt. Aquarioli.

De Aquario cœlesti signo, scribit Ouidius primo Fasto.

Hæc ubi transferint, Capricorno Phœbe relicto

Per iuuenis curres signa regentis aquam.

Iul. Fir. Aquarius est signū pulchre uocis, domus Saturni, significat loca fluenta, atque irrigua, fontes, maria, loca, montesque. Principes quoque callidos, dolosos, uersipelles, uates demū, magos, sophistas, mantios & tabellarios, siue cursores. Macro. 1. Sat. 11. Aquarius nōne ipsam uim solis ostendit? unde enī imber caderet in terras, nisi solis calor ad supera traheret humorem? cuius effusio pluuialis est copia. Iul. Fir. Macrobius.

Solis ingressus in Aquariū. Apud ueteres ex sententia Plinij, Ouidij, Porphirionis, Collumellæ, sol ingressus est Aquarium 16. calen. Febru. Hoc est 17. die Ianu. nostro tempore ingreditur 4. Idus Ianu. Hoc est 10. die Ianu. In hoc signo sole constituto horrendæ tēpestates & ingentia frigora esse solent, authore Por. Quare Hor. Aquarium aquæ tyrannum uocat.

De Aquarum diuersitate, differentia, colore, sapore plura legis apud Aristotelem, Vitruuium, Plini. Solinum & Pomponium &c.

Per Aquarium allego, accipitur ἐπιείκεια uirtus, latine æquitas dicta.

PISCES SIGNVM duodecimum. Fab. ex Hygino. Pisces diogenites erit. Brachus ait quodam tempore uenerem cū cupidine filio in Syriam ad flumen Euphratem uenisse, & eodem loco repente typhonem gigantem, de quo supra diximus, apparuisse. Venerem autem cum filio in flumen se projicisse & à gemellis piscibus suscepti, & ibi figuram piscium forma mutasse, quo facto periculo liberatos fuisse. Qui sanè pisces à merito translati feruntur in cœlū. Itaque postea Syros, qui his locis sunt proximi, destituisse pisces esitare, quod uereantur eos capere, ne simili causa deorum præsidia impugnare uideantur, aut eos ipsos captare. Est autem unus ex his Boreus, id est, magis à zodiaco uersus septentrionem expositus, attingens Andromedæ brachium. Alter Notius, aut meridianus. Non intellige lector, quod sit collocatus uersus meridiem à linea egyptica, sed dicitur Notius respectu piscis borei, eo quod plus uergit uersus meridiem, sunt tamen per colligaturam atq; caudis iuncti.

Piscis Boreus
Notius.

B

Huic fabulæ adhærent hi uersiculi.

Cum uenus nato sociata flumen
Visere Euphratem cupiens, per amplum
Incederet alueum,
Typhona uidet grauem.
Horruit flauī capitis capillus.
Nate, qui uirtus mea semper extas,
Hostis noster (inquit) adest nephandus,
Ni sit fuga, pessimus
Interficiet nos.

Conciti intrant æquora, mutuata
Adiuuat piscis geminos figura.
Quos, pro bene præstito,
Circumdedit ignibus.

F

Pisces signum
zodiaci.
Ouidius.

De signo piscium Ouidius 2. Fast. abunde fabu. etiam recitando tractat, Incipit enim.

Sol intrat
pisces.
Iulij. Fir.

Iam leuis obliqua subsedit Aquarius urna,
Protinus æthereas accipe piscis aquas &c.
Ingreditur autem sol Pisces, secundum Ouidium, 15. calend. Martij, id est, 15. die Febru. Nostra tempestate 6. aut 5. Idus Febru. id est, 8. aut 9. die Februarij.
Iulij. Fir. pisces sunt in cœlo, signū fœmi duplex, humidū, aquosum, sed unus piscis ad austrū fertur, alter ad Aquilonem. Domus louis, significat loca ruinosa, humida, piscatores etiam & nautas.

Macro.

Macro. lib. 1. Sat. In ultimo ordine zodiaci pisces locati sunt, quos cōsecrauit Soli nō aliqua naturæ suæ imaginatio, ut cætera, sed ostentatio potentæ syderis, à quo uita non solum aëreis terrenisq; animalibus datur, sed illis quoq; quorum cōuersatio in aquis merfa, uelut è cōspectu solis exulat. Tanta est uis solis ut abstrusa quoque penetrando uiuificet.

Hic de

A Hic de piscibus varia & miratu digna addenda essent, sed remitto lectorem ad Plini. lib. 9. & decimum.

Duodecim signis uniuersalibus zodiaci imaginibus absolutis. Venio ad textum Procli, ubi scribit. In his duodecim, stellæ quædam sunt, quæ ob quasdam quas referunt notas, proprias appellationes meruerunt, siquidem sex numero quæ in Tauri dorso uisuntur, Pleiades nominantur.

Pleiades igitur, siue Atlantides, aut Vergiliæ, ex eo quod in cælo sunt cognite tu facillime, ab innumeris ferè predicantur. Poëtæ eas nō tacent. Virgi. 1. Aeneid. 2. & primo Georgi. Ouidius in pluribus locis. s. 3. Fasto. Et idem 5. Fasto. Et item primo de Ponto epistola ad Seuerū. De iisdem Aratus in Phœno. Et post, Germanicus Cæsar, Rufus Festus. Bassus poëta in cōmen. in Ger. Mar. Mani. lib. 5. Item Hyginus lib. 2. & tertio de Tauro. Et de his sæpius Plini. lib. 18. ca. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 31. Et in sacris literis, scilicet, Job 38. ubi diuus Grego. & S. Thomas cōmentando plura scribunt. Item Beda in libello suo de stellis. Et Ptole. de iis tracta. 1. quadri. cap. 9.

Sunt præterea harum stellarum hæ nomenclaturæ.

B	<p>Åthorace Ptole. lib. quadri. tract. 1. ca. 9. Athoraye, Hali Aben Ragel. Pleiades, Plyades. Atlantides. Vergiliæ. Vestis institoris, lege Plini. lib. 18. c. 25. Massa. Gallicia. Biurio. Septistellium. Namq; Vergiliæ priuatim attinent ad fructus, ut earum exortu æstas incipiat, occasu hyems, semestri spatio intra se messes, uindemiasque & omnium maturitatem complexæ. Ad idem Rufus Festus, de Pleiadibus.</p>	<p>Harum interpretationes lege supra, Item & earū nomina ex Arato recepta. Hyginus lib. 1. cap. de Tauro sic scriptum reliquit. Eas stellæ nostræ Vergiliæ dixerūt, quod post uer exoriuntur. Et hæc quidem amplioem cæteris habent honorem, quod earū signo oriente æstas significatur, occidente autem hyems ostenditur, quod aliis non est traditum signis. Alludit Plini. lib. 18. cap. 29.</p>	<p>Scriptores de Pleiadibus. Hyginus. Vergiliæ. Plinius. Rufus Fest.</p>
----------	--	--	--

C Vergiliæ, curuas in flaua noualia falces
 Exercere dies, si condunt: æquore flammæ
 Tellurem presso proscindere tempus aratro

Pro horum intellectu contuendum. Nostra tempestate stellæ Pleiades sunt in 22. & 23. gradu Tauri supremæ sphæræ, quæ Ptolemæi fuere in 1. & 2. gradu eiusdem Tauri. Coniungitur autem Sol quotannis iisdem 3. & 4. die Maij, postea diebus sequentibus, propter recessum Solis à Pleiadibus, dicunt oriri Heliace. i. ante Solem & tunc incipit æstas præambula aut initialis, de qua loquuntur omnes cōmemorati authores, & usuuenit nostro tempore circiter 7. 8. 9. aut 10. diē Maij, uel, ut nouitiis satisfaciam cū Sol ingreditur Geminos. s. nostro tēpore 11. diē Maij. Habes igitur iuxta authorū mentem, q̄ Pleiadibus Heliace exoriantibus incipit æstas præambula aut initialis & quo id nostro tempore fiat.

Scito quod quadruplex est æstas. Præambula, de qua iam differuimus. Vera Quadruplex siue Astronomica, cū Sol intrat Cancrū, nostro tempore diē 12. Iunii. i. proxima æstas. diē post Barnabæ. Aestas adulta aut robusta, cū Sol ingreditur Leonē, circiter 13 diē Iulij, ipsa diē diuæ Margarethæ uirginis. Et æstas declinans quæ principiū autumnū præambuli, cū Sol intrat uirginem ad 13. diē Augusti ubi Hip-

Præterea Pleiadū occasus principiū dat hyemi (intellige politus martyr. Pleiadū occasus præambulæ). Attende cū Sol suo cursu peruenerit ad 22. & 23. gradum Scorpij, sus.

quod accidit nostro tempore 5. & 6. die Nouembris, tunc Sol directe opponit D
Plyadibus, & hoc contingit in Semissi. i. in sex mensibus, hoc est, in semianno,
tunc Sole mane oriente Pleiades occidunt, & ad hos dies uel circiter, puta 5. 6. 7.
8. 9. 10. die Nouemb. uel, pro nouitiis, circa festum Martini incipit hyems initialis

Quadruplex
Hyems.

Scitoque quadruplex est Hyems, Præambula, iam des (siue præambula,
terminata, Vera siue Astronomica, cum Sol in Capricornum 11. uel 12. die Decem-
bris ante festum Lucie, Robusta aut adulta, quando Sol ingreditur Aquarium. s. cir-
citer 9. diem Ianuarij. Et tandem declinans, initium ueris præambuli, cum Sol in-
greditur Pisces die 8. ferè Februarij. Nec id prætereundum censeo, stellas

Pleiades na-
tura.
Ptole.
De oculis non
curandis
Rhodan.

has esse de natura Martis & Lunæ, quod plane indicat Ptolemæus tract. 1. qua.
ca. 9. Quo fit, quoties Luna illas ipsas adierit omnis oculorum curatio est prohibi-
ta. Testis est Hali Rhodan eodē tract. & ca. inquit. Omnes Astrologi sunt cō-
cordes, quod stellæ, quæ habent complexionē Martis & Lunæ, abscindunt pro-
priè uisum, & hoc esse dico propter magnam cōtrarietatem, quæ est in hac uir-
tute. Nota tu medice. Ptolemæus 7. dicit. Alma uerificauit dumtaxat qua-
tuor stellas Pleiadum & sunt in ordine stellarum Tauri 30. 31. 32. & 34. Idem sen-
tit Alphonfus. Stellæ etiam Pleiadum sunt in mansione tertia Lunæ quæ ab eis B

Ptolemæus.
Pleiadum stel-
læ quæ in Tau-
ro. Alphon.
Hali Rho.
De Pleiadū po-
sitione.
Mirū de Pleia-
dibus.
Orosius.

De positu harum stellarum uariæ sunt sententiæ, quas lege supra.
Tandem arcanum ualde hic Theologicū aperiendum est, Christo ad horam
sextam pendente in cruce, facies eius quam angeli uidere desiderant, fuit uersa
in orientem, & iam Sole obscurato & factis tenebris super uniuersam terram,
de quibus Paulus Orosius ad Aurelium Augusti. lib. 7. ca. 3. sic. Eodemque ad
horam diei sextam Sol in toto orbe obscuratus, tetraque nox subito terris obdu-
cta est, & sicut dictū est, Impiæ æternā timuerunt secula noctem, & stella tunc
diurnis horis, uel potius in illa horrenda nocte toto cælo fulsisse referat. Stetit igi-
tur Aries supra caput nostri redemptoris. In quo Sol, ut supra diximus. Eodē mi-
rificè obtulit se nostro saluatori Vniuersitatis liber. Obtulerunt enim sese Pleia-
des existentes tunc in principio ferè Tauri. Versus eius dextram, partim ad me-
ridiem & partim ad orientē. Dic obsecro, quid hæ stellæ redemptori nostro ob-
latæ significabant? profecto id quod idem dixit Ioan. 12. Ego, si exaltatus fuero
à terra, omnia trahā ad me ipsum. Vbi Augustinus sic scribit. Quod Christus
hæc retulit ad naturæ integritatem, id est, spiritum, animū & corpus, & id quo F

Ioan. 12.
Augustinus

uisibiles & contrectabiles sumus, qui enim dixit, capillus capitis uestri non
peribit, omnia trahit post se, Septenarius enim numerus Pleiadum, maxime cō-
uenit homini. Testis est Aulus Gellius libro tertio, capite decimo. Hunc domi-
ni Theologi uocant numerum Vniuersitatis. Quem Macrobi, libro primo, de
Somnio Scipionis uocat plenum. Accedit pulchrè Augustinus libro undeci-
mo, ca. tricesimo primo, ubi inquit, Septenarius numerus pro cuiusque rei uniu-
ersitate ponitur. In exemplis Prouer. uicesimo quarto. Septies in die cadit ius-
tus, & resurget, quotienscumque ceciderit. Et Psal. 118. Septies in die laudem di-
xi tibi. Id Psal. 33. exponit, semper laus eius in ore meo. Ad idem Lucæ septimo,
de Maria Magdalena. Et Virgilius primo Aeneidos.

Septenarius
numerus.

Macrobius.
Augusti.

Prouerb. 24
Psal. 118

Lucæ 7.
Virgi.

O ter quaterque beati,
Quis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis
Contigit oppetere. O ter quaterque. i. oīno & profus, hæc omnia de se-
ptenario numero homini applicato, designant septē stellæ pleiadū Christo iam
iam pro redemptione humani generis laborante, quasi dicerent totum liberabis

Inter has stellas: Maia siue Mæa ab oībus proclamatur ueneranda, (hoīem.
pudica, sancta, à Tullio sanctissima, egregiè significat beatissimā uirginē Mariā
matrē Christi sub cruce pudice & ueneranter stantem, unā cū alijs mulieribus.
Sequitur

A SEQVITVR IN PROCLO. QVINQVE VERO QVAE IN CAPIT
te Tauri cernuntur Hyades dicuntur.

A Nimaduertendum Hyades stellas inter particulares imagines recenseri, continentur enim in Tauro imagine uniuersali, habentq; apud authores uarias nominationes. Appellatur enim Hyades, Succulae, paliliciu sydus & paliliciu sydus. Scriptores de his hi sunt. Hyginus lib. 2. & 3. de Tauro, Pherecydes (ritium. Atheniensis aut Atheneus, Museus, Aratus in Phoen. qui in latinum uersus sic loquitur. Propè pedes autem Aurigae cornutum expansum Taurum scrutare, atqui ei ualde consimilia indicia ponuntur. Quale ipsi caput interdistingtū est, neque quispiam alio argumento coniectauerit caput bouis, qualiter id ipsae stellae utrinque circumducte configurant. Etiam crebro earū nomen memoratur, neq; adeo in celebres Hyades, quae. s. p. totam frontē Tauri sparsae sunt & c. Iul. Fir. lib. 8. ca. 6. de claris syderibus cū Ariete orientibus & c. de Hyadibus in hae uerba. In Ariete parte 27. oriuntur Hyades, quicumque in ortu huius syderis natus fuerit, inquietus erit, turbulentus, popularis, & qui plebem turbulentis semper seditionibus exagitet, eius animos clamoris, ac furiosis contentionibus inflammans, inimicus quietis & pacis, atque intestina & domestica bella, furiosa mentis cupiditate desiderans. Sed hinc uarij quaestus ex assidua solitudine saepe nascuntur. Facit etiā hoc sydus bubulcos, opiliones, armentarios, ouiumque pastores. Hucusque Fir.

STOEFLERI
INTERPRE.
Hyades.
Variā earum.
nomina.
Scriptores.
Hyginus.
Pherecydes.
Museus.
Aratus.

Iul. Fir.

B Consimilem habet sententiam Marcus Mani. lib. 5. ca. unico, sic canens.
Sed cum bis denas augebit septima partes
Lanigeri, surgunt Hyades. Quo tempore natis
Nulla quies placet, in nullo sunt otia fructu & c.

Mar. Mani.

Germanicus Caesar de Tauro. Fronte micant Hyades.

Eas Plini. lib. 2. ca. 42. uocat Succulas. Et lib. 18. ca. 26. Hyades, Succulas, Paliliciu sydus. Vbi sic scriptum reliquit. 14. Cal. Maij Aegypto Succulae occidunt uesperis, sydus uehemens, & terra marisq; turbidū (& post pauca) Hoc est uulgo appellatum sydus Paliliciu, quonia 11. Cal. Maij urbis Romae natalis, quo ferè serenitas redditur, claritatem obseruationi dedit, nimborum argumento, Hyadas appellantis Graecis has stellas. Quod nostri à similitudine cognominis Graeci propter sues impositū arbitantes, imperitia appellauerunt Succulas. Et idem eodem libro cap. 31. de Succulis.

Germa. Cae.
Plinius.

C De Hyadibus plura Bassus in Germa. capite de Tauro. Et idem de Aequinoctio fermè affimilem habet sententiam iam supra ex Plinio conscriptam, praeter id quod Paliliciu sydus uocat Paliliciu.

Bassus.

Item de Hyadibus Ouidius 5. Fastorum, sic cantat.

Ouidius:

Ora micant Tauri septem radiantia flammis

Nauita quas Hyadas Graecus ab imbre notat,

Et idem in sexto.

Postera lux Hyadas Taurinae cornua frontis

Euocat, & multa terra madescit aqua.

Idem de festis Palilibus lib. 4. de quibus in subditis dicitur.

De hisdem Aulus Gel. lib. 13. ca. 9.

Secundo loco de Ethymis horū nominū dicemus, & primo de Hyadibus. Pherecydes, teste Hygino li. 2. de Tauro, Liberi nutrices esse demonstrat numero septem Harū nomina sunt haec. Ambrosia, Eudora, Padilae, Coronis, Polisso, Phyleto, Thyone, à Ioue inter sydera constitutae. Hyades aut appellatae sunt, ut ait Museus, quae ex Atlante & Hya Oceani filia, sunt 15. filiae procreatae, quarū 5. Hyadas appellatas demonstrat, quod earū Hyas fuit frater à sororibus multū dilectus, qui eū uenans à Leone esset interfectus, quinq; de quibus supra diximus, lamenta

Aulus Gel.
Ethyma Hyadae.

tionibus assiduis permotæ dicunt interijſſe, quare eas q̄ plurimū de eius morte **D**
 laborarint Hyades appellatas. Tiro. M. Ciceronis **M**bertus (authore Gel.)
 dixit eas ab *ὕειν* appellatas. Nam cū oriuntur & occidunt, tempeſtates, pluuias,
 largosq̄ imbres cient. Pluere aut̄ græca lingua *ὕειν* dicitur. Hæc quidem Tiro in
 Pandectis. Ad Tironē accedit Baſſus in cōmentarijs in Germanicū de Tauro.
 Adſtipulaſ Plīni. & Ouidius ſupra. Licet Gel. uideat̄ nōnihil diſſentire. Addit
 & Baſſus Hyades uocatas, quia in modū literæ y poſitę ſunt. Nōnulli recentio-
 res aſſerunt Hyades dici ab *ὕω* græco uerbo, quod latine ſonat pluo, Hyades. n.
 (ut Seruio placet) ſtellæ ſunt in fronte Tauri, quæ cū oriuntur & occidunt, plu-
 uias faciunt Virgilius primo Aeneidos.
 Arcturum pluuiasq̄ Hyades, ſeptemque triones.

Seruius.
Virgilius.

Succulæ

Eas latini uocant Succulas, à Succo (teſte Baſſo de æquinoctio) propter. n.
 ortū & occaſum cū ſole, multos ſuccos, imbres, pluuias inducunt, ut teſtes ſunt
 prædicti authores. Veteres Romani Græcas literas nescierunt & rudes Græcæ
 linguæ fuerūt, ut ſtellas quæ in capite Tauri ſunt, propterea Succulas appella-
 rūt, q̄ eas Græci *ὕαδ' ας* uocāt, tanq̄ id uerbum latinū Græci uerbi interpretamē
 tū ſit, quia græcè *ὕειν*, ſues latine dicunt. Haſtenus Tiro. Inde *ὕαδ' ας*. i. Succulas no-
 ſtri opici dici putauerunt. Sed ab eo quod eſt *ὕειν* appellantur lege ſupra. Dece-
 pti ſunt igitur ueteres in ſimilitudine cognominis. ſ. *ὕειν* & *ὕειν*.

Palilicium
ſydus.
Parilicium.
Pales.
Varro.
Palilia.
Ouidius.
Parilia.

Paliliciū ſydus. Scito, Pales paſtorum & pabulorū eſt dea, quam alij Veſtā
 alij Matrem deū eſſe uolunt. Cui ſacra ſoluebantur poſtq̄ Hyades ueſperi, ut
 diximus, occidunt. n. Cal. Maſias, quamuis ſint qui 12. Cal. ea tradiderūt celebra-
 ri. Et teſte Varrone à Pale Palilia dicta ſunt, ut à Cerere Cerealia Ouid. 4. Faſt.
 Nox abiit oriturq̄ aurora, Palilia poſcor Alma Pales faueas paſtorū ſacra canenti
 Non poſcor fruſtra, ſi fauet alma Pales Proſequor officio ſi tua facta pio & c.

Ouidius.

Pales igit̄ ut iam diximus, dea dicebatur paſtorū, cui feſta Palilia, aut Parilia
 dicebantur. Sed quibus ritibus & moribus paſtores Palilia peregerint, indicat
 Ouidius in quarto plurimis uerbis à uerſu.
 Paſtor oues ſaturas & c. Et deinde. Et inter ſacrificandum cōmen-
 darunt ſe & greges o brutibus Deæ palæ. Ouidius.
 Pelle procul morbos, ualeant hominesq̄ gregesq̄
 Et ualeant uigiles prouida turba canes & c. legito.

Palilicium Sy-
dus unde.

Palilicium igitur ſydus dictū eſt primo à feſtis palilibus paſtorū quæ (ut dictū **F**
 eſt) peregerūt poſt Hyadum occaſum. Secundo Paliliciū aut Parilicium, quia
 n. Cal. Maſi fuit natalis urbis Romæ, ut teſtant̄ Solinus, Sempronius, Plini, Baſ-
 ſus, uide ſupra de ſigno Librae. Iuxta etiam illud Propertii in 4.
 Vrbi Feſtus erat, dixerunt Palilia patres

Ouidius

Hic primus cœpit mœnibus eſſe dies Tertio quod is dies, quo ſerenitas
 reddebatur, lucē parere uideret̄. Ad hoc facit Plini. ſupra & Baſſus de æquino-
 ctio. Quarto ut author eſt Feſtus, pro partu pecoris palæ ſacra facerent Inde
 parilia & pariliciū Sydus. Hoc bene docet Ouidius cum inquit.
 Sicq̄ ſalax Ariēs, conceptaq̄ ſemina coniunx

Hyadum num-
merus.

Reddat, & in ſtabulo multa ſit agna meo. Haſtenus de Ethymis.
 Tertio contuendū, quod nōnulli numerant ſeptem Hyades, alij tantū 5. Qui
 ſeptem recenſent, ſunt inter ſe diuerſi. Verior tamen eſt hæc ſententia (à qua Hyginus in 3.
 recedit) in facie & circa oculos Tauri ſunt 5, & in locis ubi naſcuntur cornua, ſunt ſingulæ
 & ſic ſunt in numero ſeptem Hyades. ut uult Pherecydes & Ouid. Alij tantū modo quinq̄
 ſupputant, ut indicat Hyginus ſupra. Excluduntur. n. duæ quæ ſunt in radicibus cornuū.
 Hæ ſane quinq̄, ut Baſſus docet ſunt ſitæ in modū y literę. Accedit Muſeus ſupra. Et Ge-
 orgi. Val. qui ſtella ſixas Prole. de Græco traduxit in latinū, inquit. Earū quæ in facie dia-
 ctæ Hyades. Et exponit quinq̄. Tralator uetus qui ex Arabico eaſ latinas fecit, uocat has
 quinq̄ Aldebaran, & forſan idē q̄d Hyades. Quarto de locatiōe harū inſignis & gra. &
 earū latinū, ac magnitu, dicendū eſt. Tpe Ptole, ſi nūeraueris 5. Hyades in facie Tauri fuere
 hæ in

De locatiōe
earum.

A Hæ in Tauro 9. 10. 11. 12. gradibus, habentes latitudinem meridianam. Et ex his 4. tertiæ magnitudinis, & una omnibus lucidior in australi oculo, quæ propriè dicitur Aldebaran, primæ magnitudinis, & sunt in ordine stellarum Tauri 11. 12. 13. 14. & 15. Quod si 7. Hyades esse decreueris, adde iam dictis, eas quæ sunt in origine, uel eductione cornuum, quarum una est in ordine 16. super originem cornu meridiani tempore Ptolemæi in Tauro 17. ferè gradu, latitudinis meridianæ & quartæ magnitudinis. Reliqua est in ordine 20. super radicem cornu septentrionalis in Tauro 15. quasi gradu, latitudinis septentrionalis, & 4. magnitudinis. Nostro autem tempore 5. Hyades in facie Tauri sic se habent, undecima (ut iam dixi) in ordine est in Tauro 29. gradu. Duodecima in ordine in Geminis 0. gradu. Tertiadecima in Geminis 1. ferè gradu. Quartadecima lucida ex forma ut cæra, & propriè Aldebaran, in Geminis 2. gradu. Quindecima etiã in Geminis quasi 2. grad. latitudinibus & magnitudinibus manentibus inuariatis. Quotannis igitur quando Sol hæc signa & gradus adierit, tunc coit corpore cum Hyadibus, & hoc usuuenit nostro tempore 10. 11. 12. 13. & 14. die Maij. Quod si 7. numeraueris Hyades, 16. in ordine hodie est in Geminis 7. gradu 20. aut in iisdem 5. ferè gradu.

Aldebaran
stella.

B Quinto notandæ sunt naturæ harum stellarum, & sequor Ptolemæum tracta. 1. quadri. cap. 9. sic. Quartadecima in ordine fulgens & propriè Aldebaran dicta complexionem Martis assimilatur. Cætera uero habent complexionem Saturni & parum Mercurij.

Naturæ Hyadum.

Sexto & demum aduertito. Quinarij Hyadum numerus in facie Tauri, & libro Vniuersitatis exaratus, hominè Christianum, dei simulacrū, in eius laudem iugiter excitare debet, ut cum Dauide dicat. Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in uita mea, psallam deo meo, quamdiu fuero. Et hoc ob nobilitatem, dignitatem, ac potestatem ipsius numeri quinarij, de quo etiam in sacris literis crebro fit mentio. Is sanè numerus omnia cœlestia & terrena completitur. Quinque enim uiuentium traduntur genera. Primum locum sibi uendicant deo, sequentibus dæmonibus. Deinde heroibus, quarto loco hominibus, & quinto brutis. Et potissimum ex eo, quod is numerus, qui diuinus censet, multiphariam in homine inuenitur, puta in manu pedumque digitis. Item ipsius humanæ animæ quinque sunt potestates, scilicet, uegetatrix, sensuum potens, concupiscibilis, irascibilis & rationalis. Rursus, omnia quæ sub sensum cadunt quinario numero continentur. Vnde factum est, ut sensus dumtaxat quinque sint. Adde ego quinarij numerum uulnerum & stigmatum nostri redemptoris, de quibus Paulus ad Gal. 6. de cætero (inquit) nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Quia profecto bonus Christianus in corpore suo per afflictionem & in corde per iugem memoriam & gratiarum actionem portare debet.

Allegoria Hyadum.

Quinarij numeri dignitas
Quinq; genera uiuentium.

Quinq; sensus

Quinq; Christi uulnera.

SEQUITVR IN PROCLŒ.

Stella uero quæ pedes Geminorum præcedit, Propus quasi præpes uocatur. Propus.

Hic obiter contuendum est, quod stellæ fixæ sunt in duplici manerè. Nullæ enim sunt, quæ intrant formas siue imagines, hoc est, seruiunt ad earum compositionem. Quemadmodum supra diximus Arietis signum, formam aut imaginem habere 13. stellas, Tauri 33. Geminorum 18. Cancrj 9. &c. eo quod tot stellæ effigiant, aut figurant huiusmodi signum, aut imaginem, & dicuntur stellæ formarum. Sunt præterea, & passim aliæ stellæ extra aut circa formas siue imagines, non seruientes ad alicuius imaginis compositionem, aut figuratio-

STOEFLERI
INTERPRE:

Propus.

nem, & appellantur stellæ extra formas, uel quæ non sunt in forma aut infor- **D**
mes, ut sunt circa Arietem 5. Circa Taurum 11. circa Geminos 7. Est igitur Pro-
pus, de qua author, stella extra formam Geminorū & informis, præcedens pe-
dem tum Gemini antecedentis, tum sequentis, quare haud iniuria dicitur Pro-
pus, id est, præpes, sed quia uicinius accedit pedi dextro Gemini antecedentis.
Describunt astrologi eam his ferè uerbis. Quæ antecedit summo pede antece-
dentis Gemini. Et est 19. in ordine stellarum Geminorum (intellige de stellis in-
tra & extra figuram). Est enim prima informis circa Geminos. Posita tempore
Ptolemæi in Geminis 4. ferè gradu. Hodie in 24. eorundem. De ea stella præ-
ter nostrum Proclum, Ptolemæum, & Alphonsum, nullos offendo scriptores.

SEQVITVR IN PROCLO. QVAE VERO IN CANCRO NUBECVLAM
referunt, Præsepe uocant, at duæ quæ iuxta Præsepe collocatæ sunt: Afel-
li dicuntur.

STOEFLERI
INTERPRE.
Cancer ima-
go uniuersalis
habet duas par-
ticulares.

SCito, Cancer imago uniuersalis, cōtinet in se duas particulares, scilicet, Præ- **B**
sepe siue nubeculam, & Asinos. Pro his annotandum auctore Hygino in 2.
Basso in cōmen. de Cancro. Cum aduersus Gigantes dij bellum agerent, Liber
pater, Vulcanus & Satyri asinis insidētes profecti sunt ad pugnam. Quod genus
uiso tumultu magno & diro cum murmure rugissent, Gigantes eorum uoce ter-
riti fugerunt, & cōfestim dij de Gigantibus triumphauerunt, & iccirco unā cū
præsepio suo astris sunt illati, & in signo nobilis Cancrī positi.

Plinius.

De his imaginibus scribit Plini, lib. 18. ca. 35. De prognosticis tempestatum,
in hæc uerba. Sunt in signo Cancrī stellæ paruæ Afelli appellatæ, exiguum. in-
ter illas spatium obtinente Nubecula, quam Præsepiā appellant.

Bassus.

Nubeculam Bassus in descriptione stellarum Cancrī uocat Nubilū, dicens.
Habet autem stellas tres obscuras, quæ appellantur Nubilum, quod circa eum uis-
detur, Præsepiū dicitur. De Asinis & Præsepio Rufus Fest. ca. de Cancro quæ

Rufus Fest.

Tralator uetus Alma. dicit. 7. uocat Nubeculam implicitatem nebulosam, cum de Cancro (inquit). Media implicitatis nebulosæ, quæ est in pe-
ctore, & dicitur Præsepe.

Vetus trala-
tor Alma.

Ptolemæus.

Et nota, Ptolemæus tract. 1. quadri. ca. 9. §. de Cancro, uocat Præsepe iuxta
unam traductionem Meelef, cum dicit. Illius autem opus, quæ in eius locatur pe- **F**
ctore, nubisquæ gerit similitudinem, uocaturquæ Meelef, Lunæ & Martis ope-
ribus æquatur. Alia ibidem traductio nominat Præsepe Pesebre, cum inquit.
Et illa quæ in suis pectoribus, quæ assimilatur niui, & est dicta Pesebre, ha-
bent uim sicut est illa Martis & Lunæ.

Synonima.

Geor. Valla uocat Præsepe phatne, φάτνη enim græcum, sonat latine præse-
pe. Ex his infertur hæc esse synonyma, Præsepe, Meelef, Pesebre & Phatne.

Asini, afelli.

Duæ præterea stellæ in Cancro, à Ptolemæo in Alma. & quadripartito, Al-
phonso, Hygino libro 3. Rufo, Basso uocantur Asini. Plinius uero. Hyginus in
2. Iulius Fir. libro 8. ca. 9. & alij nominant Afellos.

De ordine stel-
larum nebulo-
& situ in signis

Nec id est silendum, quod stellæ nebulosæ sunt tres, scilicet, prima, secunda
& tertia in ordine stellarū Cancrī, prima est nebulosa, 2. & 3. sunt in quarta ma-
gnitudine. Ptolemæi tempore fuerunt omnes in Cancro, prima in eo, gradu 10.
Secunda, in 7. ferè. Tertia, in 8. Nostra tempestate. Prima est in principio Leo-
nis. Secunda, in 27. gradu quasi Cancrī. Tertia, in 28. eiusdem.

Præsepe bifa-
riamacci.

Sunt qui has tres stellas uocant Præsepe, ut author hic & Plinius. Alij, puta
Ptolemæus in Alma. & quadri. & Bassus, ac Geor. Valla dumtaxat primam, sci-
licet, nebulosam, uocat Præsepe aut Præsepium.

Sunt

- A** Sunt autem hæ stellæ de natura (ut dictum est) Lunæ & Martis, quare iuxta doctrinã Hali Rhodan traditã supra de Pleiadibus, nociuæ & molestę oculis. Quocirca, & si Cancer oculorum curationi sit commodus, postquam tamen Luna nostro tempore 20. gradũ eiusdem, uel circiter adierit, fugienda est oculorum medicatio, eo quòd Luna iam incipit prædictis stellis appropinquare, & ut summam dicatur, à 20. gradu Cancrì, aut circiter, usq; in finem eiusdem & per totum Leonem sequentem, principaliores oculorum curæ sunt uitandæ. Rhodan accedit Iulius Fir. lib. 8. ca. 22. Octaua (inquit) pars Cancrì si in horoscopo fuerit inuenta cæcos. faciet. In hac enim parte Nebula est. Ecce. De stellis Asinis aut Asellis notandum, quòd hæ stellæ Ptolemæi temporæ repertę sunt in Cancro 10. & 11. quasi gradu, in 4. magnitudine, hodie locantur in Leone 0. & 1. gradu, & sunt in ordine stellarum Cancrì 4. & 5. & sunt, eodem Ptolemæo autore, de complexione Martis & Solis.
- De asinis plura & mira apud Plini. libro 8. cap. 83. per totum.
De Asinis cornutis, idem libro 11. cap. 37. & 46. sunt enim Indici Asini.
In Celtiberia Asini sunt ingentis præcij, uenduntur enim quadragenis milibus numerorum.
- B** In Africa post imbres aratur terra uili Asino, iuncta anu, libro 17. cap. 5.
Asinus & ex eo medicinæ libro 28. cap. 10. in 16. locis. Et de Lacte Asinino, eodem libro cap. 9. in pluribus locis.

De natura stellarum nubeculorum.
De cura oculorum.

Asini in quibus signis & gradu & eorum ordo ac natura.

Mira & plura de Asinis.

SEQUITUR IN PROCLLO. Prænitens autem sydus, quod in corde Leonis notatur, simili cum loco nomine Leonis cor dicitur, à nonnullis regia stella, quòd qui sub ea nascuntur, regiam natiuitatem sint nacti.

Cor Leonis.

P Rincipè obseruandum est. Leo teste Ptolemæo habet 27. stellas, inter quas plures magni splendoris, puta una in ceruice, secundę magnitudinis, altera in eius corde, primę magnitudinis, de qua author. Tertia in eius dorso, secundę magnitudinis. Quarta in extremitate caudæ, primæ magnitudinis.

STOEFLERI INTERPRE.

Annulus ex ungula, aut cruribus nigredinem nõ habentibus, ab epileptico gestatus, prohibet ipsum ne cadat.

Stercus eius in omni cursu sanguinis administratur. Odoratur enim ad fluxum sanguinis narium fortem, & exprimitur humiditas eius in nares, & retinetur.

- C** Secundo contuendum, quòd nostri propositi stella uarias habet nomenclaturas Chaldaice enim uocatur Calb Eleced. Calb, id est, cor. Eleced, id est, Leo. Græcè *Καρδιον*, id est, regia uel regalis. Latine Cor, aut Pectus Leonis, Regia siue Regalis.

Diuersa nomina.

Tertio de ea scribunt hi. Ptolemæus libro 7. Almage. de Leone. Iuxta uetulam translationẽ, quæ est super cor & dicitur Rex. Iuxta Geor. Val. in corde dicitur Basilicus. Idem quadripartito tracta. primo cap. 9. de natura stellarum Leonis, secundam unam translationem, sic. Stella lucida in corde posita, quam uocant Regiã, quemadmodum Iupiter & Mars operatur. Secundũ aliam, Lucens quæ est in corde Leonis, quæ dicta est Regialis, habet uim, sicut illa Martis & Iouis. Vbi cõmen. Hali Rodan. Hæc est cor Leonis, cui sapientes antiqui nomen posuerunt, Regale, eo quòd magis est circa zodiacum cæteris magnis stellis fixis, & eam propter hoc in prima magnitudine ordinauerunt, quamquam in secunda magnitudine sit pro certo.

Ptolemæus.

Ea stella est una de stellis Beibenij existentibus de natura Martis & Iouis, ut sunt cor Scorpij, Canis maior &c. de quibus pulchre scribit Hermes in

Hermes.

libello de stellis Beibenij in hæc uerba. Et si inueneris aliquam ex istis Beibenij is in ascendente uel decima, in natiuitate alicuius, magister erit militum, i. dux militiæ, & erit magnus in suis actibus, nominatus in longinquis terris, accipiēs ciuitates, & terras, & arreos, donec fuerint sub sua potestate, & ei obediērint, distribuens ea prout uult, & omnes obediēt illi, & faciet homines lucrari. Liberalis, laudatus ab omnibus, fortis in regno, sapiens in suis negotijs, amator omnium, & confidit in omnibus, non diligit litigiosos, & succedit ei in omnibus bene quæ uolet, sensatus, diues, multæ pecuniæ, amat quod laudatur, & amat quod bene loquatur de eo. Et morietur bona morte, & erit famosus. Hactenus Hermes.

Iul. Fir.

Iul. Fir. lib. 6. ca. 1. de regijs signorū stellis, de stella clara, scilicet, corde Leonis sic scribit. Quinta pars Leonis habet stellam lucido splendore fulgentem. In hac stella si crescens lumine Luna fuerit inuenta, horoscopus, aut medium cœli partiliter præsidens cardini, regna & maxima potestatis decernit imperia.

Plinius.

Plini. lib. 18. ca. 26. 8. Calend. Febru. stella regia appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutino. Et ca. 28. de eadem. Regia in pectore Leonis stella.

Bassus

Bassus de Leone. Illa autem magna & clara quæ in pectore eius est appellatur Tuberone.

Quarto, tempore Ptolemæi Leonis cor fuit in Leone tertio fermè gradu. Nostro tempore in 22. eiusdem, septentrionalis latitudinis decem minorum, primæ magnitudinis, de natura (ut diximus) Martis & Iouis.

Marsilius Ficini. Imago Leonis contra morbum renum.

Quinto, obuiam mihi uenit Marsilius Ficinus lib. 3. de Vita cœ. com. loquēs de imaginibus fabricandis pro uarijs morbis medendis. Pro renum morbo curando, in sententia sic habet. Leonem auro imprimebāt, lapidem in forma Solis pedibus reuoluentem, sole in corde Leonis medium cœli obtinente, à Petro Apollonensi, comprobata & experimentis cōfirmata, sed hac conditione, ut Iupiter, aut Venus medium aspiciat cœlum, planetæq; noxij cadant, infortunatiq; sint. De huius imaginis fabricatiōe expūctius diximus supra de signo Leonis.

SEQUITUR. SED QUÆ IN VIRGINIS SUMMA SINISTRA manu hæret, fulgida sanè stella, Spicam nominant. Stellula uero, quæ iuxta Virginis dextram alam figitur, Protrygetes dicitur.

STOEFLERI INTERPRE. Spica uirginis Virgo componitur 26. stel. Harum stellarū uaria noia.

Contuendū, Virginis effigies, authore Ptolemæo dict. 7. Alma & Alphōso, 26. stellis formatur. Inter quas duæ sunt præcæteris nominate, scilicet, spica & Protrygetes.

Ptolemæus.

Hermes.

Præterea, diuersa idiomata duabus his stellis uaria assignant nomina. Spicæ enim Arabes, chaldæi, aut saraceni, uocant Azimech in hermis, ut legitur 7. Alma. de uirgine Azimech, id est, spica uel Arista. In hermis (si non fallor) uirgo. In quadri, de ea sic legimus. At opus stellæ, quæ dicitur Azimech Alaazel à ueneris uiribus non recedit, & mercurialibus aliquantisper assimilatur &c. Azimech id est, spica, Alaazel: forsan uirgo. Hermes nominat eam Alhaiselh. Credo hæc nomina in nostris latinis codicibus multum deprauata, propter ignorantiam idiotarum. Græce σάχυς latine spica, à latinis Spica siue Arista uirginis. Vetus Almatralator. Quæ est (inquit) super palmam sinistram, & dicitur spica, & est Azimech in hermis. Georgi, Valla, sic. Et in sinistra extrema manu: dicta Arista. Et quantum intelligi datur, spica dicitur uerus Vindemiator. Cæsar Ger. De uirgine fulget spica manu maturis ardet Arista.

Geor. Val. Cæsar Ger.

Altera stella græcè appellatur Protrygetes, Latine Anteuindemiator. πρὸς, id est, ante, τρυγητός, id est, vindemiator. τρυγητός, id est, vindemia, τρυγαίω, id est, vindemio.

A demio. Protrygetem nominat Geor. Valla in asterismo Virginis cū dicit. Quæ borealis earū, dicta q̄ Protrygetes. Item & Author noster. Mendosus est igitur Hyginus libro 3. de stellis Virginis, cū legitur. In utrisque pennis binæ, quarū una stella est in dextra penna ad humerum defixa Protryget uocatur. Rectius Protrygetes. Vetula traductio Ptolemæi in Alma. nominat eam præcedentem Vindemiatorem, his uerbis. Septentrionalis earū, & dicitur præcedens Vindemiatorem. Aratus in Phaen. de Virgine & eius stellis, latine sic loquit̄. Præ alijs Arcturus obuoluitur stella lucida. Verū ambobus sub pedibus obseruato bulci, virginē, quæ quidem manibus gerit spicam splendidā (& post plura) Cuius sup ambobus humeris circūuertitur stella. Ad dexterā alam, præuindemiator aut uocatur. Tanta quidem magnitudine talisq̄ insidens splendori, qualis etiā magnæ sub cauda lucet Vrsæ. Ardens profecto illa, ardentes etiam ei cominus sunt stellæ &c. Germanicus Cæsar hanc stellā præuindemiatorem (cui Aratus multū splendoris tribuit) comparat stellis vrsæ maioris, cū de stellis Virginis loquitur. Helicen (inquiens) non clarior ambit &c. Loquitur profecto hyperbolice & per excessum. Sunt sanè in vrsæ maiori plures stellæ secundæ magnitudinis, sed præuindemiator est in tertia magnitudine.

Germanicus
Cæsar.

B Rufus Festus, de virgine loquitur ad mentē Arati de stella, quæ est sub cauda vrsæ maioris & hoc optime quadrat. Vigesima octaua. n. stella vrsæ maioris informis, est in tertia magnitudine, quemadmodū Præuindemiator. Sed quod plures virginis stellas, puta 5. 6. 7. 10. 13. 14. 15. sub tam magna claritate & splendore describunt, arbitror factū esse in laudem & honorem Virginis, quæ modo Iustitia, modo Ceres prædicatur, quod pulchre canit Rufus.

Rufus Fest.

Contemplare sacros subiectæ virginis artus.

Quam te quam memorem? Siue est genitor tibi summus.

Iupiter ex Themide in terras demissa parente.

Seu patris Astræi aureum genus &c.

Hanc stellā uocat una tralatio Ptole. in qua. Almucedeme Alacaf, dicens. Stella aut lucida in eius ala septentrionali gesta, quā Almucedeme Alacaf appellat, ut Saturnus & Mercurius operat̄. Alia tralatio sic habet. Et lucens quæ est in ala sua septentrionali, quæ est dicta Anterior inuoluedo se, habet uim sicut

Ptole.
Almucedeme
Alacaf.

Bassus in .§. à Solstitio ad sidiculae occasum &c. (illa Saturni & Mercurij. appellat eam stellam Anteuindemiatorem, cū inquit, Assyrijs stella, quæ Anteuindemiator appellatur, exoriri mane incipit (intellige 11. Calen. Septembres)

Anterior.
Bassus.
Anteuindemiator.

C uindemiæ maturitatem promittens, cuius argumento erunt acini colore mutati (& post pauca) Anteuindemiator Aegypto nonis oritur. (Et nonnullis interpositis sequitur) 17. Calen. Octobres Aegypto Spica, quam tenet virgo, oritur matutino.

Spica.

Hæc Bassi uerba, & alia plura, in forma ex Plinio libro 18. ca. 31. sumpta sunt ubi tractat de uindemiæ, & autumnii temporibus. Dico ex Plinio bene castigato, haud quaquam ex Plinii nostra tempestate disseminatis, in quibus omnibus mendose legitur Vindemiator. Sed legendū est, Assyrijs stella quæ Anteuindemiator, oriri mane incipit. Item Anteuindemiator Aegypto nonis oritur. Nequaquam Vindemiator Aegypto nonis oritur. Vide mi lector in quatuor uerbis duas mendas. Neque legi potest Vindemiator, pro stella, qua incipiat uindemiæ. Nam eodem capite habet Plinius, quod antiqui nunquam existimauere uindemiā maturam ante æquinoctium autumnii, quod (eodem teste) fuit ferè octauo Calendas Octobres, uicesima quarta die Septembres. Sed Vindemiator corrupti Plinii, Assyrijs oriri incipit mane 11. Calendas Septembres, id est, uicesima quarta die Augusti, per integrum fermè mensem ante æquinoctiū

Synonyma. Scriptores de Spica. Hyginus Bassus Iuli, Fir. & postea in eodem capi, sequitur, Iustum vindemiae tempus ab equinoctio ad D
vergiarum occasum dies 44. Ecce. Ex his colliguntur huius stellae synonyma
haec, Protrygetes, Preuindemiator, Almucedeme, Alacaf, Anterior & Anteuin-
demiator.

Scriptores de spica sunt omnes supra memorati, scilicet, Ptolemæus, Her-
mes, Cæsar Ger. Rufus Festus, Plinius. Quibus adduntur hi. Hyginus in ter-
tio. Et Bassus de virgine, ubi in utroq; mendose legitur: in dextra manu, sed le-
gendum est sinistra.

Iulius Fir. lib. 8. ca. 11. de claris sideribus cum virgine orientibus & occiden-
In virginis parte decima oriuntur spica, quicumq; sub hoc sydere natus fuerit,
erit mirabilibus officijs semper applicatus, uel ad agrorum cultum, patientia la-
boris adiunctus, qui nouis seminibus, per annos singulos, nouitatem etiam fru-
gibus pariat. Et qui ad uitae subsidium, multas fruges in horreis condat. Faciunt
etiam præclara stellarum testimonia, pistores dulciarios, conditores & similes
uiros &c. Ad stipulatur idem eodem libro ca. 24. De myriogenesisibus virginis. Si
sub ipsa spica horoscopus fuerit inuētus: Pistores faciet, qui inter collegas suos
habeat principatū. Accedit assimili sententia Mar. Mani. libro 5. ca. unico, in. 5.
At cum per decimam confurgens torrida partem
Spica, feret præsens nascentis tempus aristas.

Aruorum ingenerat studium, rurisq; colendi &c. Legito.

Hermes de eadem multa in libello de Beibenijs.

Scriptores de Protryge. De locatione stellarum. De Protrygete stella scribunt hi, quos supra recensui, scilicet, Ptolemæus, Ara-
tus Hyginus, Germanicus, Rufus, Bassus, Plinius, Author noster.

Deinde spica quarta decima stella in ordine stellarum virginis inuenta est à
Ptolemæo in virgine 27. penè gradu, in prima magnitudine, de natura Martis
& Mercurij. Nostro tempore in Libra 16. quasi gradu. Protrygetes aut aut præ-
cedens vindemiatores, est in ordine stellarum virginis 13. tempore Ptolemæi
in virgine 12. gradu in tertia magnitudine, De natura saturni & Mercurij. Ho-
die in Libra, secundo fermè gradu.

Postremo hic de uino per allegoriam dicendum esset. Item de vindemiæ legi-
bus & inceptione eiusdem. Sed de his præcæteris scribit Plinius libro 14. 15. 17.
18. & alijs.

SE QUITVR, AT QVATVOR STELLAE QVAE IN SVMNA
Aquarij dextra uisuntur, vrnae nomen habent.

STOEFLERI INTERPRE. Vrna. Tres particula-
res imagines. S Cito auctore Ptolemæo libro 8. Alma. Aquarium esse imaginem uniuersa-
stem, deformatam quadraginta quinque stellis. Et in ea includi tres imagines
particulares. Vnā nominatam: vestis, in leua Aquarij. Alterā quam aquæ effu-
sionem uocant, de quibus posterius dicemus. Tertiam Vrnā, aut Amphoram
appellant, de qua Proclus hic in textu, & continet quatuor stellas scilicet nonā
in ordine stellarum Aquarij, quæ etiam est in Brachio eius dextro, & duplici gau-
det officio. Duodecima, quæ etiā est in manu eius dextra. Tertiadecima & quar-
tadecima, quæ locantur (ut habet uetus tralator) in Pyxide. Georgio Vallæ in
Cotyle. Harum nona tempore Ptolemæi fuit in Aquario decimo quasi gradu,
De locatione harum stellarū tertiæ magnitudinis. Duodecima in Aquario tredecimo ferè gradu, tertiæ ma-
gnitudinis. Tertiadecima in eodem sexto gradu, quartæ magnitudinis. Quar-
tadecima in eodem 7. gradu, quintæ magnitudinis. Nostro uero tempore. No-
na est in Aquario 29. gradu. Duodecima in piscibus tertio gradu. Tertiadecima
in Aquario 26. gradu, Quartadecima in Aquario 27. gradu. De earum cōplexio-
nibus

Anibus nihil scribit Ptolemæus, sed quantum conijcere licet, accedunt nonnihil ad vires Saturni & Mercurij.

Hic notabis omnia simulacra impressa & manu picta, quo ad vrnã esse mens Aduerte, uetus interpret Vrnam uocat Pyxidem. Est enim πυξίς (dosa, Græcum nomen. Vas è buxo factum, buxus, id est, Græcè πύξος, transfertur tamen ad alias materias.

Georgius Valla posuit Cotyle, Græcè κοτύλη. Cotylos: & Cotyle, uas aut poculum concauum. Nam omne cauum Cotyle dici potest. Sunt nonnulli qui Cotyle esse uolunt Hemina, id est, semipoculum uel dimidium uas. Est etiam Cotyle iunctura coxæ cum natibus, & in utroque significato hic accipi potest. Duæ enim hæ stellas, scilicet, 13. & 14. sunt in Cotyle, id est, in uase uel urna, sunt etiam in coxa dextra ipsius Aquarij, & in hoc significato (me iudice) sumpsit Geor. dicit enim. In dextra Cotyle continet duæ. Et nullam penitus facit mentionem alicuius uasis, uel urnæ

Hemina.
Cotylos le.

De uasis potioris.

B Incidimus in uasorum mentionem, haud indignum arbitramur nonnulla uasa potoria recensere, quibus nostri temporis uini ingurgitatores & bibaces, ob lasciuiam, luxuriam, petulantiam & immodicam effrenationem pro perdendo uino utuntur. Et ut missa faciamus consuetudinaria pocula & honesta (si usus accederet honestus) quæcumque sint illa, siue ex auro, argento, stanno, ligno aut argilla fabrefacta, abuntur nostri potatores nonnullis uitreis poculis, præcipue æstus tempore, quæ Germanicè Angster nominant, in fundo sanè sunt ampla, in rotundum formata, surgentia in collum longum & strictum. Vnde forte Angustota dici possunt. Et sunt in multiplici differentia. Aliqua habent colla omnino erecta, quibus etiam maiores nostri cū moderatione & honestate sunt usi. Nostro tempore, ut bibacitati locus sit, aliqua habent colla longa ad modum & curua, uulgo Storckenschnebel, ob curuitatem Gyalæ dicta. Aliqua habent colla gyrata, aut circumflexa, vmbgewunden, & in collis plura foramina, dicta Dinon. Accedunt his Dactilota, rotunda uasa, digitorum formis per ambitum insignita, uel habentia per circuitū eminentias quasdam, ne è manibus decident. Item Amphota: utrinque habentia ansas. Et poculorum aliud Elaphas cerui imitans effigiem. Canthari nõ modo figlini, à figulo artifice, sed etiam Calliteri & Lignei. Legimus quandoq; Cantharia. Carchesia uocari putant, propter asperitates milij quadã imagine. Ceras, i. cornu aut bouis aut bubali in ordinẽ uenit. Et Scythia pocula, forte quod angustiora in imo sint. Et Tina.

Angster.

Angustota.

Gyalæ.

Dinon.
Dactilota.

Amphota.
Elaphas.

Canthari.
Cantharia.

Carchesia.
Ceras.

Scythia.
Tina.

Moroëcpoma
Monachoëcpoma.

C Tina, quibus adhærent urneolæ aut urceoli. Ac Moroëcpoma: stultorum poculum, μωρόε stultos, ἑμπομα poculum, & Monachoëcpoma monachorum poculum, & id genus plura, quibus omnibus insatiabilis potatorum ficta sitis extingui non potest, sed mero æstuantibus ebrietate interdium & noctu uexantur, nescientes Toptica uasa, & Cythrides ebrietatem fugantes. Hic ueterum ingenium mirandū satis annectere libuit, qui officio figuli, ex argilla aromatibus præparata fingebant uasa, ut uino cibusque inde sumptis nonnihil delectationis accederet, cuiusmodi ex Copto urbe Aegyptiaca, nomi Thebaidos aduehebantur & Rhodiacæ sunt Cythrides. Nam inde haustum uinum, præter gratam iucunditatem, minus lædebat, ebrietatem enim discutit. O quanti hæc pocula emenda essent nostris potatoribus.

Vidimus nostro tempore uiros optimos, parè uino utentes incidere in ebrietatem, quibus, nõ ingurgitatoribus succurrere uolentes, cum incidimus in uasa potoria, in hunc ferè modum. Redigatur brassica in puluerem, consimiliter rostra hirundinum, item myrrha conteratur quoad potest, hæc omnia argillæ immisceantur & interatur, fiantq; figlina arte pocula, è quibus bibitū uinum,

ebrietatem prohibent.

D

Lini, lineæ
Lineole,

SE QUITVR PARTICVLA VLTIMA HVIVS PRIMAE PARTIS hæc. Quæ uero à Piscium caudæ partibus sitæ deinceps sunt, Græce *λίνοι*, Latine lineæ, uel, ut quibusdam placet, lineolæ nuncupantur. Sunt itaq; in austrina linea stellæ nouem, in septentrionali quinq;. Sed præfulgens sydus, quod in summa linea conspicitur, Græce *σύνθεσμος*, latine Nodus nuncupatur.

STOEFLERI
INTERPRE.
Pisces signum
utile.

Particularis
imago 14. stel.
Noia diuersa.
Ptolemæus
Alphonfus
Aratus
Vincula caud.

PRincipè aduertendum, Piscium signum utile, de quo supra diximus, constituitur ex duobus piscibus copulatis, aut colligatis per lineam, aut filum quoddam. Et habet totum signum, auctore Ptolemæo 8. Alma. & Alphonso, 34. stellas, & in eo cōtinetur particularis quædã imago 14. stellis ornata. Cuius quidem & etiam Nodi eiusdem apud authores uaria sunt nomina, omnia tamē synonyma. Aratus in phœ. de his loquitur in hæc uerba. Ab ambobus uero ipsis (intellige piscibus) tenduntur quasi vincula, è caudis utrinq; sequenter in unum coeuntibus. Et hæc quidem una stella connectit, claraq; magnaq;. Quã etiam utiq; colligaturam subcaudinam uocant. Et idem alibi. Vincula autem caudina, quibus Pisces extremi tenentur, ambo coeunt, à caudis descendentes. Ecce Aratus uocat hanc particularem imaginem, vincula, & vincula caudina quia à caudis Piscium principium sumunt. Nodum autem nominat: colligaturam subcaudinam. Vetus Tralator Almagesti nominat Filum aut Fila, & Nodū. Cōsimiliter interpretes quadra. citant Filum, Nodum nominant ligaturam & ligamentum.

Hyginus
Lineola.
Nodus.
Cōmissura.
Cicero.

Hyginus lib. 3. de piscibus sic scribit. Hi Pisces quibusdam stellis, ut lineola ab Arietis pede primo confunguntur (& post pauca) Nodum uocat commissuram, quam Aratus, quum allegat, uocat Syndesmos. Et adducit Hyginus Cicero nem in sententia sic loquentem. Cœlestem Nodum non solum esse Piscium, sed etiam totius sphaeræ. Nam circulus meridianus, qui à pede Arietis ducitur etiã ibidem per ipsum æquinoctialē uergit, quibus circulis uicinus est nodus. Quare uidetur connodare semisphaeram meridianam cum septentrionaria. Et hæc olim uera fuere.

Cæsar Ger. nominat vinculum & Nodum; his metris.

Non illis liber cursus, sed uincula cauda
Singula utrunq; tenent, uno coeuntia nodo.

Rufus.

Et Rufus Fest. de piscibus sic canit.
Sed ramen hi late stellis ex ordine fuis,
Nectuntur caudas, & lenta trahuntur utraq;
Vincula per cœlum, coeunt quæ cingula rursus.
Et ruitlo confixa quasi super igne tenentur,
Cœlestem memorat quæ solers Grecia nodum.

Bassus.

Item Bassus de piscibus: appellat vincula, Alligamentum lineum. Et idem in. 5. à solstitio ad sidiculæ occasum, Nodum uocat commissuram Piscium. Hæc sanè nomenclatura sumpta est, ex 18. lib Plinij ca. 31. cum inquit. 11. Calend. Octobris Cæsari commissura piscium occidens.

Geor. Val.

Geor. Val. filum uocat Linū, dicit enim. Ad Linum prima à cauda. Et nodū coniunctionem cum subiungit. Quæ in coniunctione duorum linorum, *λίνοσ* enim Græce, Latine uinculum lineum. Accedit Geor. noster Proclus de lino. Et cū idem dicit, Græce *λίνοι*, Latine lineæ, non uult, quod Græce *λίνοι*, Latine lineæ significet. Cum *λίνοι* Græcum non significet Lineas. Sed *γραμμῆ* Græcum, Lineam designat, & Grammata; Lineas. Sed id uoluit, ubi Græcus dixit *λίνοι*, Latinus

F

A rīnus profert Lineæ, At Nodū aut Cōiunctionem appellat Græcè *σύνδεσμος*, i. nodus uel coniunctio. Sunt igitur nomina Fili synonyma hæc, Filū, Fila, Vinculū, Vincula, Vincula caudina, Linea, Lineolæ, Linū & Lini, ac Alligamentū Lineum, Cingula, ubiq; intelligito Piscīū. Nodi uero synonyma hæc sunt. Nodus Piscīū, Colligatura subcaudina Piscīū, Ligatura, Ligamentū, Coniun-

Scriptores de his sunt iam supra recitati. s. Aratus, Ptole- (ctio, Syndesmos, mæus, Hygīnus, Cicerō, Germanicus, Bassus, Rufus. Omnes stellæ harum linearu sunt numero 14. & in hoc concordat Author cū Ptolemæo & Alphonso. Sunt aut in ordine stellarum Piscīū 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Et fuerē omnes hæc tēpore Ptolemæi in Piscibus, demptis quinq; s. 18. 19. 20. 21. 22. quæ fuerūt in principio Arietis. Hodie oēs sunt in Ariete à primo gradu in 22. usq;.

Author noster collocat nouē primas stellas in Linea austrina. i. in Linea transeunte à cauda piscis Austrini uersus meridiem. Reliquas quinq; ponit in linea septentrionali, hoc est, in Linea transeunte à meridie in caudam Piscis borei. Et in hoc non nihil dissentit à Ptolemæo & Alphonso, qui decem primas supputant in linea austrina. Vnā, s. 19. uocant Nodū, reliquas, s. 20. 21. 22. locant in lineā septentrionalem. Item 19, id est, Nodus & 22. sunt tertiæ magnitudinis, reliquæ

B Primæ decem lineæ meridionalis sunt authore Ptole- (quartæ & sextæ, mæo de natura Saturni & parū Mercurij. Sed tres lineæ septentrionalis sequuntur complexionem Saturni & Iouis. Decimanona, lucens, quæ Nodus dicitur, Martis gerit naturā & Mercurij modicū. De linea siue lineis possent hic multa satis utilia recenseri, quibus oibus missis duo dumtaxat proponam. Primū quid hoc uelit prouerbū, Lineam saltē ducere. Plini. lib. 34. ca. 10. scribit de Appelle cōsummatissimo pictore. Cui fuit perpetua cōsuetudo, nunq; tam occupatam diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem. Quod ab eo in prouerbū uenit, quod nullus etiā nū quibuscumque negotijs occupatus, diem abire sinat, quin suæ artis quippiam exercitij habeat. Quod satis probat Ouidius libro secundo, de Arte amandi.

Sed mora tuta breuis, lentescunt tempore curæ,

Vanescitque absens & nouus intrat amor.

Secundū, quid sit id Lineam poscere. Quintilianus lib. 11. sic habet, Transire in diuersa subsellia, parū uerecundum est. Nam & Cassius Severus urbanè aduersus hoc facientes lineam poposcit. Ambiguum esse uidetur quid sit in hac parte Linea. Dicunt doctissimi, Longurium intelligi. Sic enim longiores per- (Teste Varrone) aut robustiora ligna, quæ in stabulo equis interponunt, ne se mutuo feriāt, aut in pugnam cōsurgant, appellari obseruatū est. Sic linea potest dici signum uel regula, qua secernitur inter loca uel sedes, & potest esse signum creta factum, uel ex ligno, assere &c. Ouidius primo, de arte, loquens de Circensibus spectaculis currentium equorum, sic canit,

Et bene te cogit, si nolit, linea iungi

Qua tibi tangenda est lege puella loci &c.

Hic nō abs re in mentem uenit caput 42. libri secundi Plinij, ubi idem numerat 72. cœlestes imagines, nomina tamen eorū tacuit. Nos, ut author illustrior redderetur, omniū nomenclaturas recitauimus, tum uniuersales cū particulares, quod supra uisū erit facile. Inter eas aut quæ in signis Zodiaci continentur, sunt nonnullæ particulares non dum expositæ. Quocirca ne cœptus ordo linquat, eas ipsas paucis absoluemus. Ex signo igit Sagittarij tres particulares excerpunt. Quarū prima est Telū, Sagitta aut laculū. Scito lector in cœlo Gemīnū inueniri Telum. Vnū haud longe ab Aquila, in lacteo circulo uersus septentrionē collocatū, de quo in subditis. Aliud in Sagittario, de quo hic. Cuius pars

Prouerb.
Lineam saltē
dicere.
Plinius.

Lineam pos-
scere.
Quintilia.

Longurium,
Varro.

Ouidius.

Plinius illustra-
tur quo ad ima-
gines zodiaci

Telum, Sagitta,
laculum.

prior etiā lacteo immersa est uersus meridiē. Et duabus tantū stellis formatur, **D** in ordine stellarum Sagittarij Prima & Septima. Prima tempore Ptolemæi fuit in Sagittario, quarto quasi gradu, tertiæ magnitudinis, de natura Martis & Lunæ. Hodie in eodem Sagittario gradu 24. & ob eius complexionem Marticam & Lunarē est stella nociua oculis, sicuti supra de Pleiadibus docuimus. Septima autē Ptolemæi tpe fuit in Sagittario, gradu 13. quartæ magnitudinis, habēs uim Iouis & parū Mercurij, hodie inuenit in Capricorno tertio propemodū gradu.

Arcus Sagittarij.

Secunda particularis est Arcus Sagittarij. Cuius maior pars in lacteo iacet cir- culo ad meridiem & ornatur duabus stellis, quæ in ordine sunt 3. & 5. Sunt tamē qui & quartā huic arcui addunt, à quibus dissentio. Tertia tempore Ptolemæi fuit in Sagittario 9. gradu, tertiæ magnitudinis, hodie in 28. quasi gradu eiusdē, Quinta autem in eodem 7. ferè gradu, quartæ magnitudinis, hodie in 26. penè eiusdem. Et sequuntur ambæ naturam Iouis & Martis.

Fascia linteolum Sagittarij

Tertia uocatur Fascia aut Linteolū capitis. Contendunt alii Leonis aut fere esse pellem, ex humeris Sagittarij emergentem. Hanc uetus interpret nominat Contactū. Geor. Val. modo Attactum, modo Contactū, & sex gaudet stellis, quæ in ordine stellarū Sagittarij sunt 12. 13. 14. 15. 16. & 17. Fuere hæ tempore Pto- **B** lemæi in Sagittario à 21. ferè gradu in 29. quartæ & sextæ magnitudinis. De complexione Iouis & parū Mercurij. De Telo & Arcu loquuntur propemodū omnes, qui de Sagittario scribunt. Præcipuè tamē hī tres Aratus in Phœno, sic. Arcum quando Sol incendat, & rectorem Arcus, sub uesperā nauem reduciā **Cæ.** Germanico, fidens non amplius nocti &c. Cæsar Germanicus, sic.

Aratus.

Cæ. Germa.

Belligerum Titan etiam cum contigit Arcum,
Ducentemque ferunt sinuato spicula neruo
Iam clausum ratione mare est, iam nauita portum
Infestam noctem fugitat longasq; tenebras &c. **Item Rufus Fest. sic canit.**
Par metus ex pelago tibi sit quoq; sole Sagitta
Cum leuis afflatur, cum lux in arundine flagrat,
Ignis mundani, cum tela extrema coquuntur.
Cumque Sagittiferi torret uapor aureus arcus.
Tum quoque si piceam specteris surgere noctem,
Informem tetrīs tellurem ut uestiat alīs.
Littus ama &c.

Vestis Pannus.

Præterea Aquarius uniuersale signum, ultra Vnam particularem imaginem, de qua supra differuimus, duas habet alias. Prima est in eius leua manu, à Geor. Valla uocata Vestis, à uetere tralatore Pannus, tribusque completur stellis 6. 7. 8. in ordine stellarum Aquarii. Et operantur ad modum Saturni & Mercurij. Prima tempore Ptolemæi fuit in Capricorno 18. quasi gradu tertiæ magnitudinis. Hodie in septimo gradu Aquarij. Secunda ad tempus Ptolemæi inuenta in decimo sexto gradu Capricorni, quartæ magnitudinis, hodie in gradu sexto Aquarij. Tertia Ptolemæo obseruante in decimo quinto gradu Capricorni, nunc in quarto Aquarij. Quod si rectos in cœlum oculos dixeris, duas intueberis Vestes. Vnam Vergiliās, id est, institoris Vestem, de quo supra. Alteram Aquarij de qua iam diximus.

Duplex Vestis

Fusio aquæ.
Decursus aquæ
Casus aquæ.
Fluxus aquæ.
Effusio aquæ.
Annis aquarij.

Secunda uarias recipit appellationes. Vetus Alma. Ptole. interpret dict. 8. & Aratus in Phœ. uocant eam Fusionē Aquæ, Decursum aut casum Aquæ. Geor. Val. fluxum aquæ. Hyginus in 3. Bassus & Iuli. Fir. effusionem Aquæ. Marcus Mani. lib. 1. Annem Aquarii. Constituit authore Ptole. & Alphonso ex 20. stellis, incipiens iuxta ordinem stellarum Aquarii à 23. stella, finiens in 42. Tempore Ptolemæi omnes repertæ in Aquario, nostra in Piscibus, dempra ultima. s. 42. quæ

F

A 42. quæ in Aquario locat. Omnes iuxta Ptolemæum in quarta & quinta magnitudine, præter 42. præfulgentem primæ magnitudinis. Omnes de natura Saturni & Iouis modicum.

Collibuit hic (omnibus aliorum sententijs missis) apotelesma Iulij Fir. lib. 8 ca. 29. adiungere. In aquæ (inquietis) effusione, qui nati fuerint, à prima ætate, diuites erunt, & multorum bonorum possessores, sed patrimonium paternum uaria profusione dilapidabunt. Erunt autem liberales, sed his erunt multi frequenter ingrati. In ætatis tamen processu, maxima & patrimonij & dignitatis augmenta consequentur, ac inimicos suos sibi uidebunt omnifariam subiugatos. Habes nunc optime lector complementum omnium imaginum Plinianarum, ad Zodiacum ipsum spectantium. Et hæcenus de prima parte huius ultimi capituli Procli.

SVPEREST PARS SECUNDA QUÆ SIC EXORDITVR. SEPTENTRIONALIA SUNT, QUÆCUMQUE AD SEPTENTRIONEM SITÛ HABENT. SUNT AUTEM HÆC, Vrsa maior, Vrsa minor, Draco, qui inter Vrsas locatur &c.

B Seruato ordine authoris initiū nobis est Vrsa maior. In primis igitur aduertendum. Hanc Hæsiodus ait esse Calysto nomine Lycaonis filiam, eius qui in Arcadia regnauit, eamque studio uenationis inductam ad Dianam se applicuisse, à qua non mediocriter esse dilectam, propter utriusque consimilem naturam. Postea autem à Ioue compressam. Et (ut habet Amphiphan Comædiarum scriptor) Iupiter simulatus effigiem Dianæ cum uirginem uenantem, ut adiutans persequeretur, amotam à conspectu cæterarum compressit. Calysto ueritatem Dianæ suum dicere euentum, quod diutius cælare non potuit. Nam iam utero ingrauescente propediem partus, in flumine corpus exercitatione defessum cum recrearet, à Diana cognita est non seruasse uirginitatem, cui dea pro magnitudine criminis non minorem retribuit pœnam. Erepta enim facie uirginali in Vrsæ speciem est conuersa. Nonnulli dixerunt, cum Calysto ab Ioue esset compressa, Iunonem indignatam in Vrsam conuertisse. Quæ cum in sylua ut fera uagaretur, à quibusdam Aetolorum capta, ad Lycaonem pro munere in Arcadiam cum filio est deducta. Ibi dicitur inscia legis in Iouis Lycæi templum se contecisse, quæ cõfestim filius secutus est. Itaque cum Archades insecuti interficere conarentur, Iupiter memor peccati, ereptam Calyston cum filio inter sydera collocauit. Eamque Arctum, filium autem Arctophylaca nominauit.

Fabula Vrsæ maioris. Hæsiodus.

C Hanc fabulam Thomas Rhadinus his metris descripsit.

Omnipotens quondam de uirgine Nonacrina

Iupiter incaluit.

Cogit amor cœlo descendere, foemineamque

Induere effigiem.

Oscula dum figit, subeunt certamina tandem.

Victor ad astra uolat

Dum sentit furtum luno Saturnia coniunx

Et soror, ingemuit.

Tendit ad ima furens, arreptam crine soluto

Sternit humi trepidam.

Dumque preces fundit, nigris horrescere uillis

Mollia membra uidet.

Oraque quæ tantum placuerunt candida amanti

Turpia rictus habet.

Aliam fabulam infra cetera de Vrsa minori differemus, exponemus.

Secundo loco nomina satis uaria de Vrsa hac maiori sunt aperienda hæc, Nomina Vrsæ maioris.

ἄμαξα μέγα Græcè, i. Plaustrum maius, Septentrio maior, Arcturus, Arctos maior, Calysto, Elice.

ἄμαξα Græcum Latine Hamaxa megalis uel currus. sonat plaustrum, μέγα magnū, plaustrum magnū, gnum.

ob differentiam minoris

- Hyginus.** Et quid? quod fuerat formatum corpus ad unguem de quo i subditis, de quo **D.**
 Fœda fit urfa dolens. **Hyginus lib. 2. de arcto**
Ingratum ò quoties causabat mœsta tonantem **minoris** sic scribit, **Maio-**
 Immemoremque sui. **rem arctum** complures
 Quam cum per sylvas errantem cerneret, astris **plau-**
 Inferuit miserans. **stro simi-**
 larunt. Cui hæc memoriæ prodita est causa. In initio qui sydera peruiderunt, & nu- **& ἀρκτος** Græci appel-
 merum stellarum in unaquaque specie corporis constituerunt, & non arctum, sed **larunt.**
 plaustrum nominauerunt. Ex septem stellis duæ, quæ pariles, & maxime in uno **de quo**
 loco uiderentur, pro bobus haberentur, reliquæ autem quinque figuram plau- **infra**
 stris simularent, itaque & quod proximum huic est signum, Booten nominare uo- **plura**
 luerunt. De quo infra plura dicemus.
- Arctos maior.** Arctos maior, uel ut Hygino placet, maxima, id est, urfa maior. ἀρκτος enim Græ-
 cè, latine urfus uel urfa, de quo fabula iam est recitata.
- Septentrio ma-** Septentrio maior, nos utraque arctos septentriones dicimus. Varro, Triones
ior. rusticorum uocabulo boues uocatas scribit, & quasi quosdam teriones, hoc est ar-
 randæ terræ & colendæ idoneos. Quod ergo antiqui hamaxan, hoc est plaustrum **B**
 dixerunt, nostri ueteres à bobus iunctis septentriones uocauerunt, à septem stel-
 is quibus iunctis quasi triones figurantur, legito Ioan. de Sacro bu. in libello
- Ioan. de Sa. bu.** sphaeræ tracta. 2. in principio. **Ouidius 2. Meta. fab. 6.**
Ouidius. Gurgite ceruleo septem prohibete triones,
 Syderaque in cœlum stupri mercede recepta
 Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex **Ouid 1. Meta. fabu. 2.**
 Scythiam septemque triones
- Virgilius.** Horrifer inuasit boreas. **Virgi. primo Aeneidos.**
Boetius. Arcturum, pluuiasque Hyades, geminosque triones. **Boetius lib. 2. metro. 6.**
Elice. Quos premunt septem gelidi triones. **Elice uocata ab urbe Arcadiæ,**
 quam auctore Plini. lib. 2. ca. 92. mare absorbuît, in qua Calysto nata perhibet
 & ab ea hoc sydus Elicen uocatum. Sed si rite legeris Plini lib. 4. cap. 5. Elice op-
 pidum fuit Achaïæ & non Arcadiæ. **Virget me hic uehementer unum quod**
 nonnulli etiã in sacris literis doctissimi & in numerum sanctorum relati: Arcturum asse-
 runt esse Ursam minorem. Cùm apud sanctum Iob ca. 38. sic legit. Nunquid coniunge-
 re ualebis micantes stellas Pleiades, aut gyrum Arcturi poteris dissipare. Hanc hu- **F**
 ius capituli particulam diuus Thomas Aquinas his uerbis dilucidiorè reddere pol-
 licetur. Considerat in corporibus cœlestibus uniformitas motus primi mobilis,
 ex eo quod reuoluitur totum cœlum, & omnes eius stellæ semel in die & nocte super
 polos mundi, hic autem motus sensibilis percipitur ex stellis propinquis polo se-
 ptentrionali, quæ sunt nobis perpetuè apparentiæ, propter eleuationem poli super
 nostrum horizontem, inter quas stellas maxime notatur cœstellatio Arcturi, quæ
 est Urfa maior, cuius stellæ manifeste apparent moueri in gyro circa polum mun-
 di. Et quantum ad hoc subdit. Aut gyrum Arcturi poteris dissipare, ut. si non circum-
 eat polum, hæcenus Aquinas. Cuius sententia manifesta est Arcturum dici ursam
 maiorem. Accedit huic sententiæ diuus Grego. lib. 29. ca. 28. & 29. scribens in ca. 38.
 ipsius Iob, ubi ca. 28. sic habet. Arcturum, qui nocturna spatia illustrat, non occasu-
 rum. Et lucidius ca. 29. sic. Est in Arcturo quod consideratius possumus intueri. In
 septem quippe stellis uoluit, & modo quidam tres ad summa eleuat, atque ad ima qua-
 tuor inclinat, modo quatuor superius erigit & tres inferius premit, hæc Gre. His
 uirorum sententijs neque adeo, neque in diuersum eo. Nunquam tamen memini me legisse ap-
 pud aliquem astrologum, aut poetam, Arcturum summi pro urfa uel Maiori uel
 Minori. Non raro tamen legi Arcturum accipi pro Boote, aut eius stella lucida
 ad genua
- Iob. 38.**

A ad genua aut coxas locata, informi. Sunt tamen qui arcturū interpretentur Arcti caudam, ab ἀρκτοῦ id est, urfa, & ura οὐρα, id est, cauda: quasi tres stellæ in cauda urfæ, sed id modicum releuat.

Scriptores de utrifque Vrfis sunt hi, Ptolemæus lib. 7. Alma. & tracta. primo quadri. Aratus in Phæno. Hyginus lib. 2. & 3. Plini. libro 2. Marcus Mani. libro primo. Cæsar Germanicus in Aratum. Et Bassus in cōmen. Rufus Festus, Cicero, Alphonfus, Geor. Val. Virgilius, Ouidius, Flaccus & cæteri poëtæ. Non nullas horum sententias posteaquam de vrfæ minori dixerō, adiungam.

Quarto, authore Ptolemæo Vrfæ maior 27. micat stellis, quæ eius tempore fuere in Geminis, Cancro & Leone. Nostro autem in Cancro, Leone & Virgine. Et habent omnes uim Martis. Sed in præsentiarum omnes eius stellas misfas facio, demptis his quæ Plaustrum constituunt, numero septem, ex quibus quatuor in ordine stellarum Vrfæ maioris 16. 17. 18. 19. plaustrum aut eius rotas præ se ferunt. 16. 17. & 19. secundæ sunt magnitudinis. 18. uero tertiæ. Vigesima quinta etiã secundæ magnitudinis, Alioth dicta, temoni præest. Vigesima sexta autē & Vigesima septima duobus bobus aptantur. Hæc ferè iuxta sententiam Hyginij sunt dicta. Verū Germanicus tres stellas caudæ temoni attribuit, reliquas rotis plaustri.

B

SEQVITVR VRSAMINOR.

VT fabulæ sequentes capti sint faciliores, hanc præmittendam censui. Saturnus primus deus, oraculo certior factus, se filiū habiturū, per quē regno expellere, statuit omnē prolem masculam se interempturū. Præcepit uxori Opī, ut quicquid pareret sibi præsentaret, quæ Iouem pariens pulchritudine eius delectata, alendum Nymphis Dictæi montis Cretæ cōmendauit. Quæ Saturno sciscitanti de foetu, lapidem pannis inuolutum obtulit, quem mox deglutiuit. Iupiter uero à Nymphis nutritur in antro montis. Et adhibiti sunt etiam Ioui Curetes, id est, Corybantes, Idæi, siue Telchines. Et ne fortè uagitus deflentis à Saturno audiretur, cymbala illos, & tympana & clypeos & arma pulsasse, ad quorum etiã sonitum aduenisse apes, & infantis ori mella instillasse, cuius beneficii gratia Iouem post cœli imperium adeptum, indulgisse apibus, ut sine coitu generarent.

C Aratus utriusque Arcti fabulas in unā colligit, quem & sequuntur Germanicus & Rufus, in hanc fermè formulā. Duæ autem vrfæ ipsum polum boreū circumtenentes, unā currunt, eo quod uocantur Plaustra. Quæ, scilicet, capita quidem ad lumbos semp habent inuersim, semper uero resupine circumferuntur. Vicissim in humeros uersæ (si credere dignum) E Creta uero illæ Iouis magni beneficio, cœlum ascenderūt, quia ipsum olim infantientē Dictæo in odoro: montem propè Idæum antro imposuerunt, atque nutrierunt per annum, Dictæi Curetes quando Saturnum fallebant. Qui hanc quidem Cynosuram cognomine dicunt, alteram uero Elicen. Elice quidem uiri Achiui in mari signāt, quod oporteat naues dirigere. Altera uero Phœnices fisci, persulcant mare. At Elice quidem clara est, ac obseruatu parata, multa lucens prima nocte. Altera uero obscura quidem, sed nautis aptior, minori enim tota circumuersatur orbe, hac quoq; Sidonij rectissime nauigant. Ex hac Fabula Arati habetur Cynosuram & Elicen Cretenses fuisse Iouis nutrices, ob quod sunt cœlesti donatæ honore.

Arato belle accedit Cæsar Germanicus his metris.

Axem Cratæ dextra leuaque tuentur,

Siue arcti, seu Romani cognominis vrsæ
 Plaustrum, uel facies stellarum proxima uera
 Tres temone rotisque micant, sublime quaternæ
 Si melius dixisse feras, obuersa refulgent
 Ora feris, caput alterius super horrida terga
 Alterius lucet, pronus rapit orbis in ipsos
 Decliuus humeros. Veteris si gratia formæ,
 Cresia nos tellus aluit, moderator olympi
 Donauit cœlo, meritum custodia fecit.
 Quod fidei comites prima incunabula magni
 Fuderunt Iouis attonitæ, cum furta parentis,
 Aerea pulsantes mendaci cymbala dextra
 Vagitus pueri patrias ne tangeret aures.
 Dicta exercere dominæ, famuli Corybantes,
 Hic Iouis altrices Elice, Cynosuraque fulgent,
 Dat Graiis Elice cursus maioribus astris,
 Phœnicas Cynosura regit, Sed candida tota
 Et liquido splendore Elice nitet haud prius ulla
 Cum Sol oceano fulgentia condidit ora,
 Stella micat cœlo septem quæ Cresia flammis.
 Certior est Cynosura tamen sulcantibus æquor.
 Quippe breuis totam se cardine uertit.

Sidoniamque ratem nunquam spectata fefellit
 Consimilem ferè sententiam habet Rufus, quem legito.

Rufus Fest.
 Virgilius

Item de his Vrsis Virgilius primo Georgicorum,

Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
 Circum, perque duas in morem fluminis Arcto,

Lucanus.

Arctos Oceani metuentes æquore tingi. Lucanus octauo Phar.

Sed qui non mergitur undis
 Axis inocciduus gemina clarissimus arcto.

Ouidius.

Ille regit puppes. Ouidius tertio Fastorum.

Esse duas arctos, quarum hæc Cynosura uocatur

Flaccus.

Sidonis, Elicen Graia carina notat. Flaccus.

Sidonis Cynosura regit fidissima nautis.

Et Graiis Elice multum obseruanda magistris.

Agathosthenes in Asiaticis carminibus Cynosuram dicit Iouis fuisse nutricem, unam ex Idæis nymphis, à qua in Cretæ oppido Histoe Nicostratus constituit portus, & circa eum locum Cynosuram fuisse, & agri maiorem partem Cynosuram appellatam. Ad hoc accedit nonnihil fabella Thomæ Rha, sic.

Fabella Vrsæ
 minoris.

Cum paruum Cynosura Iouem nutrisset, amoris

Gratus eam flammis cinxit olympiacis.

Quæ nunquam lymphis septem mersisse triones

Cernitur, oceano lumina blanda negans.

Quare uocetur
 Phœnice.

Sed hic non indigne queritur, quare Cynosura aut Vrsæ minor dicatur Phœnice. Respondet Hyginus lib. 2. de arcto minori. Thales, qui diligenter de rebus cœlestibus exquisiuit & hanc primus Arcton appellauit, natione fuit Phœnix ut Herodotus Milesius dicit, quare Phœnices hanc studiosius perspicendo, diligentius nauigare existimantur, & uere eam ab inuentoris nomine Phœnicen

De stellis Vrsæ
 minoris in quibus
 signis &
 natura.

Habet autem hæc Vrsæ minor septem stellas, Septriones, aut (appellant. Plaustrum, ut prædiximus, nominatæ, quæ tempore Ptolemæi fuere in Geminis & Cancro

A & Cancro. Nostro autem æuo sunt in Cancro & Leone. Ex his prima, quæ est super extremitate caudæ, Polus appellatur, per quem locum ipse mundus existimatur uersari, & est Tertiæ magnitudinis. Duæ sequentes in cauda, & duæ rotæ primæ, sunt in quarta magnitudine. Duæ sequentes rotæ, sunt in secunda magnitudine. Et ut testis est Ptolemæus tracta. primo quadri. habent hæc stellæ uim Saturni & parum Veneris.

Sunt nonnulli uiri, etiam doctissimi, qui Vrsæ minori attribuunt Memoriam, quæ pars integralis est Prudentiæ, ob id quod eius stellæ sunt de natura Saturni & parum Veneris. Albumasar libro septimo intro. uoluit Saturnum sanè cogitationis, multæq; memoriæ reputari cū siccus existat. Quod plane testatur Iul. Fir. libro secundo capite decimo, cum inquit. Saturnus quidem Siccus, multæ cogitationis, altæque memoriæ. Hanc enim naturam potentiæ memoratiuæ conuenire Aristoteles in libello de Memoria & Remini. docuit, cum humidos male, siccos bene memoratiuos asseruit. Placuit (non abs re) hic pauca ad iungere memoriæ stabilientia, Cicero libro secundo Rheto. quatuor docuit Memoriam fortificantia, aut roborantia.

Memoria,

Albumasar.
Iulius Fir.

Aristoteles.

Cicero.

Memoriæ præcepta.

B omnino cōsuetas, quia in consuetorum magis memoramur, & sic in eis animus magis & uehementius detinetur, ex quo fit quod eorum quæ in pueritia uidi- mus, magis memoremur. Ideo autem necessaria est huiusmodi imaginum aut similitudinū adinuentio, quia intentiones simplices & spirituales facilius ex animo elabuntur, nisi quibusdam similitudinibus corporalibus quasi alligentur, quia humana cognitio potentior est circa sensibilia. Vnde & Memoria ponitur in parte sensitiua.

Secundum est, ut ea, quæ memoriter tenere uolumus, consideratione ordinata disponamus, ut ex uno memorato facilius ad aliud procedatur. Vnde dixit Aristoteles de Me. & Re. quod à locis aliquando reminisci uidemur. Huius autem causa est, quia ab uno in aliud ocyus proceditur.

Tertium est, ut sollicitudinem ponamus & affectum ad ea, quorum memorari uolumus, quia quāto aliquid animo magis imprimi, tanto difficilius elabit. Hinc ibidem Cicero, Sollicitudo conseruat integras simulachrorum figuras.

Cicero.

Quartum est, ut ea, quorum memorari intendimus, frequentius meditemur. Quia ut ibi habet Aristoteles in eodem libello, Meditationes Memoriam saluant. Quia ibidem, Consuetudo est altera natura.

Aristote.

C De Vrsis terrenis multa & miratu digna scribit Plinius in multis libris præcipuè tamen libro 8. ca. 36.

Vrsi terreni.

Quibus addo hæc duo. Primum, Vrsa ubi se perpinguem senserit, ac pleniore corpore, morbi loco ducit ipsum hunc statum. Quapropter latebras querit, ubi tam diu conquiescit, donec inutile pinguedinis onus resideat, uelut declinatum. Pergit autem, ac in latibula sese insinuat, non pedibus utique, sed dorso resupinata, corpus protrudendo, ne supersint uenatoribus ad indagandum, ue stigia. Hæc est ursæ uersutia.

Vrsæ uafricia.

Secundum, Vrsi manus esse inter esitandum prædulces, insigni- que suauitate, traditū est. Sic anteriores eius animantis pedes nuncupant, quod eorū sit functio duplex: incedendi & apprehendendi. Huius rei rationē reddit fermè Plutar. in libello, quo rerū, euentuumque naturalium causas perquirat, & philosophico perpendit examine. Quod percoquentia corporis alimentū carnem præstent quacumque alia suauiore longe. Concoquit autem omne quod diffiat, id est, flatu turbat, id uero est quod mouetur, quodque exercetur, sicuti Vrsus partem hanc agit plurimum, tum incessus ratione, tum adprehendendi.

Vrsi manus prædulces.

Plutar.

STOEFLERI
INTERPRE.
Fabula.

DRaconem alij appellant Serpentem, alij autē Anguem. Draconis fabulæ sunt plures, hinc eā quæ cum Thoma Rha. quadrat, retexam, hunc Draconē à gigantibus Mineruæ obiectum cū eos expugnaret, Mineruam uero arptum Draconem contortum ad sydera iecisse, & ad ipsum axem cœli fixisse. Ita quæ adhuc eum implicato corpore uideri, ut nuper ad sydera perlatum. Hanc memoratus Thomas sic cecinit.

Pallados armatæ studium superare Gigantes
Extitit (ut fama est) proprijs extrudere terris,
Nata Iouis summi de uertice fortior extans,
Victrix iam miseros cum debellasset in armis,
Serpentem obijciunt, raptum quem sydera adegit
Contortum in gyros, nostro & circumdedit axi.

Scriptores.
Iulij, Fir.

Scriptores de Dracone sunt ferè omnes supra memorati, qui de Vrsis scripserunt, quibus additur Iulij, Fir. qui libro 8. ca. 17. sic habet. Anguis extremus est qui inter duas Arctos positus est, in modū fluminis, quod sinuosis flexibus labitur. Quicumq; sub hoc sydere nati fuerint, Marsi erunt, uel qui uenenis, ex herbarum pigmentis confectis, salutaria soleant hominibus remedia comparare.

Stellæ Draconis.

Habet præterea Draco auctore Ptolemæo lib. 7. Alma. 31. stellæ, passim constitutæ eiusdem tempore, in Libra, scorpione, sagittario, Capricorno, Aquario, Piscibus, Ariete, Tauro, Geminis, Cancro, Leone, uirgine. Hodie sunt in his, scilicet scorpione sagittario, Capricorno, Aquario, Piscibus, Ariete, Tauro, Geminis, Cancro, Leone, uirgine, Libra. Sunt de magnitudine 3. 4. 5. 6. Fulgentiores ex his sunt octo, tertiæ magnitudinis, scilicet Tertia, quæ est supra oculum. Quinta quæ est supra caput & appellatur Rastaben. 24. & 25. decliues ad septentrionē. 29. quæ est post ultimam inflexionem. 30. quæ accidit fini caudæ, & 31. quæ est in extrema cauda. Et sunt hæc fulgentiores stellæ de natura saturni & martis.

Magnitudo.

Pli. de Dracone.
Draconites
lapis.

De Dracone terreno plura apud Plini. pluribus libris scilicet lib. 29. ca. 4. & 6. lib. 25. ca. 2. libro 8. ca. 13. 27. lib. 10. ca. 72. 74. lib. 37. ca. 10. Transeo.

Sed hoc est consideratu dignum, Draconites siue Dentrites, siue Draconius uel obasianus, qui etiam kimedius uespertinus uocatur, Lucidus ac transparentis cristallini coloris lapis est secundum aliquos, nigrum colorem Albertus Magnus ponit, figuram quoq; pyramidalem non lucidam habere dicit. Nonnulli lucidum esse: ut speculum cum nigredine. Multi hanc quærunt nec inueniunt. Transportatur ab oriente ubi magni Dracones sunt. Nam exciso capite Draconis, ipso adhuc palpitante extrahitur. Virtutem amittit si diu post Draconis mortem in capite remanserit. Audaces uiri in partibus orientis Draconum speluncas explorant & in has gramen rebus somniferis medicatum imponunt. Dum Dracones ad speluncas redeunt, comedunt ex medicamine, & somno grauantur. Dormientibus uero caput abscindunt, & lapidem extrahunt Excelsa ei uirtus inest, in effugando omne uenenum & maximè serpentum. Gestantem quoque inuictum ac audacem reddit. Ideo reges orientis talem lapidem habere gloriantur.

Admirabile
de Dracone.

Admirabilis amor Draconis in puellam. Vetusissimis historijs proditum est, Apud Idumæam aut Iudeam cum Herodes præesset, Puellam decorā, succis plenam, uehementer à Dracone adamatam, qui commeans, amanter cum ea decumbebat. Illa, & si mansuetus & clemens apparuit, propter naturam tamen infociabilem, reformidans, ex loco abscedere longius proposuit, ac in tempus abesse, ceu bruto per absentiam illatura dilectionis obliuionem & euanescere. At diuersa

A diuersa euenere omnia. Si quidem indies intendebatur affectio, augebaturque amoris impetus, desiderioque dum contabesceret nimio, interdum noctuque consueta repetens cubilia, nec esse eius potius facultas, quod appetebat præcipue. Conflitabatur ergo, uti infelix amator. Posteaquam uero exoptata rediit puella, deuolans is ad uisam protinus ac prorsum amatorie, suspicionum plenus, tanquam neglectui habitus, atque eo nomine indignabundus, cauda complexus puellæ crura conuerberabat, sed obseruate ac uerentis modo, ira & amore compugnantibus.

Demum ne noxius error lectores molestat, Pensitandum, omnes figuras Draconis Vrsas continentes in omnibus libris impressis, scilicet, Hygino, Germanico, Syderali, Abysslo & alijs, esse corruptas, medos, & commentarijs authorum minime respondentes. Vetusissimi enim libri figuras non habent, neque unquam habuere. Eas primum recentiores & profecto sæpius perperam appinxere. Figura enim Draconis non est in hunc modum contorta, quemadmodum pingitur. Immo nec eius stellæ in cælo in hunc apparent modum. Neque Vrsa maior (quæ Elice) iuxta caput Draconis locatur. Neque minor (quæ Cynosura) iuxta caudam. Sed maior est propè caudam, Minor uero ad flexus aut spiras. Huius rei

B gratia depinxi figuram sequentem, ex ueris obseruationibus Ptolemæi sumptam, quam oculis obijcitur & certior eris. Addidi etiam Arati uerba ueritatem indicantia, à quo sanè Arato ut è fonte omnium aliorum dicta emanarunt.

Aratus.

Has uero per ambas, qualis fluij decursus uoluitur (horrendum ingens) Draco circumcirca distractus immensus. Verum ei (ex utraque parte spiræ) hærent Vrsæ cæruleo seruatae oceano. Sed hic alteram quidem extrema emittitur cauda, alteram uero spiram circumscribit, ei quidem summa cauda ad caput Elices quiescit Vrsæ. In spiram uero Cynosura caput habet: Hæc autem circum ipsum gyratur caput, eique ad pedem uenit usque. Rursus uero retrofugus recurrit non quidem illa ex sola parte, neque sola in capite splendet stella, sed duæ in temporibus, duæ uero in oculis, unus autem inferius extremitatem occupat genæ horrendi monstri, incuruum autem est caput, nutanti uero, prorsus assimilatum est, extremam in Elicis caudam, omnino uero sunt ex directa & os & temporis dextra, extremæ caudæ. Illud fermè caput hac natat, ubi quidem extremi miscentur occasusque & ortus sibi inuicem.

C

SEQUITUR ARCTOPHYLAX.

Contuendum, Arctophylacis nomen nonnulli afferunt post Homerum tempora inuentum. Nam is Plaustrum Arcton & Bootem nominat, sed Arctophylacis nunquam facit mentionem. Arctophylax dictus quasi Vrsæ (intellige maioris) custos. *φύλακτον*, enim Græcè est idem quod custodire uel seruare Bootes à *βοώτης* Græco, quod latine dicere possumus bubulcum. Id enim cælestis sydus more bubulci plaustrum maius sequi uidetur. De his duobus nominibus Rufus Festus, sic canit.

Rufus Fest.

Arctophylax, siue (ut ueteres cecinere) Bootes.

Appellator etiam hæc imago: Arcturus, ab arcto vrsa maiori. Testis Bassus, de Boote cum inquit, Bootes qui & Arcturus, fertur esse custos plaustrum, eo quod plaustrum sequitur, id est, septentriones. In eo significato accipitur sæpius à Plinio, puta lib. 2. cap. 39. Arcturi (inquirente) sydus non fermè sine procellosa grandine emergit. Et idem eodem libro cap. 49. & 72. Et libro decimo octauo

Arcturus, Bassus.

Plinius.

Accedit Iulius Firmus, libro octauo cap. 14. De clavis (in pluribus capitibus, Iul. Fir.

parte quinta oritur Arcturus, hoc oriente signo, qui natus fuerit, erit talis D
 qui amicorum secreta fideli taciturnitate custodiat, huic opes regiae credentur,
 huic populi aërium, huic aedes publicæ. Si uero hunc locum maleuolæ stel-
 læ radiauerint, aut cura illi populi credetur, aut fient domus regis lanitores, uel
 tale illis officium deputabitur, ut ijs in palatio, admittendi uel salutandi officia
 credantur. Haud dissimilem sententiam habet Mar. Mani. lib. 5.

Theguius. Arabicè uero uocatur Theguius, quasi plorans siue uociferans. Est etiam
 Arcturus stella. Arcturus stella rutilans primæ magnitudinis informis, inter crura aut coxas ut
 Germanicus. Germanicus, Rufus, in zona aut cingulo Bootis collocat. Germa. de Arctu. sic.
 Sed proprio una micat sub nomine flamma,
 Arcturum dixere sydus quæ uincula nodant.

Fabula. Variæ sunt apud auctores huius simulacri fabulæ, quare & uariæ sequun-
 tur huius de pictiones. Vnam alijs uulgatiorem proponam. Quod arctophylax sit
 Archas, calistoni & Iouis filius, quem dicitur Lycaon, cum Iupiter ad eum
 in hospiciu uenisset, cum alia carne cocisum pro epulis apposuisse. Studebat
 enim scire si deus esset, qui suum hospiciu desideraret. Quo facto non minori
 pœna est affectus. Nam statim Iupiter mensa proiecta domum eius fulmine B
 incendit, ipsum autem in figuram Lupi conuertit. At pueri membra collecta &
 composita in unum, dedit cuidam pastoris Aetholorum alendum, qui adolescens
 factus, in syluis cum uenaretur, inscius uidit matrem in Vrsæ speciem conuer-
 sam, quam interficere cogitans, persecutus est in Iouis Lycei templum, quod &
 qui accessisset mors pœna erat Archadum lege. Itaque cum utrumque necesse esset
 interfici, Iupiter eorum misertus ereptos inter sydera collocauit, ut ante diximus,
 hic autem è facto sequens Vrsam perspicitur, & Arctum seruans Arctophylax
 est appellatus. Hanc Tho. Ra. metricè sic cecinit,
 Arcton Parrhasiam puer Bootes
 Ignoram iaculis sequens parentem,
 Arcum ut sterneret acriter tetendit.
 Exhorrens genitor scelus patrandum,
 Iungens syderibus uetans beauit.

Scriptores. Scriptores de Boote sunt hi Ptole. 7. Alma. Alphonfus in suis tabulis Astrono-
 micis, Plinius ut supra. Iuli. Fir. supra Mar. Mani. ut supra, Aratus in hæc uer- F
 ba. At post Elicen circumfertur auriganti similis Arctophylax, quem quidem
 homines cognominant Bootem. Eo quod Plaustrum contrectare uidetur vrsæ
 atque adeo totus perspicuus est, sub zona uero sibi ipse præ alijs Arcturus obuol-
 uitur lucida stella, uerum ambobus sub pedibus obseruato Bubulci uirginem.
 Cæsar Ger. Tullius, Rufus Festus.

Stellæ. Stellas complectitur 22. auctore Ptolemæo, quæ suo tempore fuere in virgi-
 ne & Libra. Nostro tempore dumtaxat 4. primæ sunt in uirgine, reliquæ omnes
 in Libra. Naturas harum Ptolemæus præterijt, de quo admiror, solius Arcturi in-
 formis stellæ, quàm uocat Azimech, Ariamech, uel Colanza, naturam exponit
 scilicet Iouis & Martis.

Custodia. Hic per allegoriam plura de custodia quinque hominis sensuum utiliter pro-
 ferre possem. Item de custodia uiri erga mulierem, transeo in præsentiarum.

SEQUITUR CORONA.

Corona duplex. PRIMO loco annotandum, Geminam coronam legimus cœlestem apud Ara-
 tum, Ptolemæum & Alphonsum, puta septentrionalē & Austrinā. De septen-
 trionali

- A** trionali hic loquemur. Ea Arabice appellat Alfeta, Latine Corona uel Ariadne. *Alfeta, Ariad-*
 Secundo loco Coronæ fabula hæc est, Theseus in Cretam profectus, Ariad- *Fabula.*
 nen Minois & Pasiphaes filiã in sui amorem allexit, dataque illi fide, quod eam
 sibi uxorem duceret, ab ea edoctus est quomodo Labyrinthum intrare, Mino-
 taurũ superare, & filo ducto inde exire posset. Quapropter his peractis noctu
 cum Ariadne ingressus est Chium, aut, ut alii uolunt, in Naxos insulam nauis
 gauit. Vbi Ariadne dormiente relicta, abiit. Cum uero expergefata Ariadne
 discessum eius intellexisset, quæstu atque ullulatu fœmineo omnia complens,
 à Baccho eã fortè transeunte amata, & in coniugem ducta est, & in nuptiis eam
 Corona à Vulcano fabricata, claris micante gēmis ornauit, quã postea Liber Pa-
 ter ob ppetuã memoriã astris intulit. Hanc fab. Tho. Rha. hisce metris absoluit.
 Virginis quondam auxilio ferocem *Scriptores.*
 Belluam Aegides hominemque uincens.
 Perfidus Chium ueniens, tremendo
 Littore liquit.
 Aspicit Bacchus miseram, polumque
 Deferens, lætus sociauit arcis
B Osculis, sistens lachrymas fluentes
 Voce potenti.
 Et memor longos foret ut per annos
 Seculum gesti placidũ, coronam
 Accipit Minoïdis, astra cœlo
 Fulgida reddens
 Quicumq; sub hoc sydere natus fuerit, erit uariis deliciarum uoluptatis
 bus occupatus, ac muliebrium artium studiis deditus, florumq; & coronarum
 inuentor, & qui amœnis hortorum delectatiõibus adhærescat, odores, unguen-
 ta, aromata: studiosa cupiditate desiderans, corpusque suum lenocinio pulchris-
 tidinis excolens, & qui stupra & adulteria latenter exerceat, ad uirginum pul-
 chrarum, puerorumque cõcubitus, prona libidinis animositate festinans & cur-
 rens, hucusque Iulius, Marcus Mani, lib. 1. cap. 4. & idem lib. 5. ca. unico in sen- *Mar. Mani.*
 tentiã pulchre accedit Firmico. Et Plini, lib. 18. ca. 28. 31.
 Tertio loco notandum. Corona auctore Ptolemæo octo habet stellas, quæ
 suo tempore omnes fuere in Virgine, hodie omnes sunt in Scorpione. Et in ea *Stella præful-*
C est stella præfulgens, secundæ magnitudinis, nomine totius imaginis Alpheta. *gens.*
 Eam stellam uocat Virgilius primo Geor. Gnosiam. *Gnosia stella.*
 Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ. *Virgilius.*
 Rufus uero, totam coronam appellat Gnosiam, cum inquit. *Gnosia Coron-*
 Aspice ceu rutilis uibret lux Gnosia flammis, *na.*
 Hæc quondam Bacchi monumentum fulget honoris.
 Hæc Ariadnæi capitis testatur honorem.
 Harum stellarum complexio tendit ad Venerem & Mercurium.
 Quarto loco ad terrenas uenio Coronas. Est autem Coronæ urbs Pelopon-
 nesi Misseniorum. Inde Coroneus sinus, Ptolemæus libro 3. capi. decimosexto, *Coronæ ter-*
 tab. 10. Euro. & Plini. libro quarto, cap. 5. Corona Græcè dicitur *renæ.*
 σέφανος, à uerbo σέφω, quod est circundo. A nostris quondam Strophium à *Coronæ urbs.*
 στροφάω, quod est uertere, inde Strophium. Et à Corona Corolla, Coronula diminu- *Corona, Ste-*
 tiua. Item à serendo serra. Fuerunt apud Romanos diuersorum generum Co- *phanos stro-*
 ronæ in magno habitæ precio. De quibus hic haud dicam funditus, puta Tri- *phum.*
 umphalis, Obsidionalis, Ciuica, Muralis, Vallaris, aut Castrensis, Naualis, Os-
 ualis & multæ aliæ particulares Coronæ aut Serra.

Hic primo contuendum, quis is fuerit, qui primus capiti suo coronam imposuerit? Respondet Plinius libro 16. cap. 4. his uerbis. Ferunt primum omnium Liberum patrem imposuisse capiti suo ex hædera.

Secundo, antiquitus nulla nisi deo dabatur corona. Ob id Homerus cælo tantum eas & prælio uniuersotribuit. Viritum quidem ne in certamine quidem ulli. Postea deorum honori sacrificantes sumpserunt uictimis simul coronatis. Non uisime & in sacris certaminibus usurpatæ. In quibus hodie non uictori dant, sed patriam ab eo coronari pronunciat. Inde natum ut etiam triumphaturis conferrentur in templis dicandæ. Mox ut & in ludis darentur.

Ad hoc est nobile caput Plinii, scilicet 2. lib. 21. in hæc uerba. Tenuioribus utebantur antiqui, strophia appellantes, unde nota strophiola. Quin & uocabulum ipsum tarde inde comunicatum est, inter sacra tantum & bellicos honores coronis suum nomen uindicantibus. Cui uero è floribus fierent ferta à serendo seruiæ appellabant. Quod apud Græcos quoque non adeo antiquitus placuit. Arborum enim ramis coronari in sacris certaminibus mos erat primus, postea uariari cœptum mixtura uersicolori, florumque inuicem odores coloresque accenderunt sicyonij ex ingenio Pausiæ pictoris & Glycerae coronariæ, dilectæ admodum illi, cum opera eius pictura imitaretur, & illa prouocans uariaret, essetque certamen artis & naturæ (& infra) Sic coronis è floribus receptis, paulo mox subiere quæ uocantur Aegyptiæ ac deinde Hybernæ, cum terra flores nega-
ramento è cornibus tincto. Paulatimque & Romæ surrepsit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis, mox & corollarijs, postquam è lamina ærea tenui inaurata aut inargentata dabantur. Hactenus Plinius. Ex dictis Plinii, Pausaniæ & aliorum manifestum est etiam apud gentiles coronarum usum fuisse in eorum sacris. Præterea nostræ literæ sacræ utriusque pagine plene sunt coronis, pro uario etiam significato. Præcepit deus Moysi, ut mensam tabernaculi inauraret auro purissimo & ornaret duabus coronis. Exodi 25. Et primæ Mach. 4. legimus. Ornauerunt faciem templi coronis aureis. Et ca. 12. Apo. scribitur. Mulier amicta sole quæ Lunam habebat sub pedibus eius, habebat in capite suo coronam stellarum 12. Item gloria beatorum in cælo appellatur corona. Paulus enim ad Timo. 4. Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem iustus iudex. Sed non coronabitur nisi, qui legitime certauerit. 2. ad Thimo. 2. Apo. 2. Esto fidelis usque ad mortem & dabo tibi coronam uitæ. Et prima Petri 5. Cum apparuerit princeps pastorum percipietis immarcessibilem æternæ gloriæ coronam. Cant. 4. Veni de Libano, ueni coronaberis. Et Dauid. Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Transeo coronas uirtuosorum in hoc mundo. Coronas tribulationum &c.

Cæterum ad conuiuales uenio coronas. Floreas plerique detestantur, laureas gratius acceptant. Illas putant puellares, colludentibus uirgunculis aptiores, ac mulieribus, quam philosophico congressui, hominumque à Musis non sequestiatorum. Alij uero ex floris coronas improbant omnino. Nam Empedocles testatur à lauri folijs prorsus abstinendum. Neque enim decere aiunt, hominem ornari arborum deformitate, uiolenter, præterque naturæ rationem direptis folijs. Cur enim hæc data plantis opinemur, nisi fructuum tutelæ, atque ut ipse quoque frigoris uim, calorisque pro ratione admittentes confoueantur, ut temporum mutationes citra perniciem ferre ualeant? At exutas ulcerosum planè contrahere nocuum, fierique indecoram denudationem. Ediuerso florum non decerptorum quæ nam esse utilitas posset, nisi odore pascaris, exhibeasque oculis ex eorum non imitabili uarietate uoluptatem iucundissimam lucundissimam dico quia simplicem, quia naturalē, nec ullo impendio nostro constantem. Adde, quod si non

Exod. 25

Paul. 2. Thi. 4

Cant. 4

Conuiuales
coronæ.
Coronarum
de testatio.

A non præcerperis, momento conflagrescunt, prorsumque alioqui gratissimum naturæ opus uidetur perire, nullo cuiusquam emolumento.

Proinde qui ex folijs magis quam floribus coronas contexuisse malunt, per similes (inquiunt) Barbaris uidentur, quibus consutæ pelles gratiorem præbent uestium usum, quam lanæ.

Sed his alij contradicunt, asserentes Corollam ex rosis esse Musarum. Succurrit profecto hac parte ueterum ingeniorum mirari diligentiam. Neque enim simpliciter, sed summa uidentur ratione Coronas in conuiujs instituisse. Si quidem Dionysium legimus, cum uinum comperisset, potentissimum utique medicamentum, simul iucundissimum, habitum inde fuisse non incelebrem medicum. Quod item discumbentes, qui se forte inuitarent plusculum, Hederea coronasset corona, que insita frigiditate uini potentiam retunderet, minusque inde afficerentur bibentes, ebrietatis uel restincta, hœdera uel frigorigica. Cæterum eadem ratione in conuiualem admisisse creduntur lætitiã ex floribus Corollæ.

Coronæ in cõ
uiujs.

Dionysius.

B xus mirabiliter illud aduersus crassantis latenter ebrietatis impetum obsepiret, cõmuniretque. Calidi siquidem poros seu meatus patentiores reddunt, frigidi uero sua potestate ita cõtemperant, ut scandentes repercutiant uapores, sicuti Rosa atque Viola. Substringit enim utraq; reprimitque capitis grauitates. Ac Cypri flos, Crocus ac Baccaris in suauem uertunt soporem bibentes. Lenis quippe eorum defluxus est ac blandus, inæqualitatesque corporis ebriorum & asperitates tranquille diffundit. Porro florum quorundam odoribus in ambitu cerebri fufis, sensorij repurgantur meatus, & quod humectum est, attenuatur, lenitur sine cõmotione ulla caloris facultate digestum. Quin & frigidum natura sua apte cerebrum refouetur.

Proinde floreas Corollas è collo propendentes Hypothymidas nuncupant, puta à uaporandi usu. Eodem quoque argumento unguentis ex floribus obungere pectus moris fuit peruetusti.

Hypothymis
de.

C Deinde crescente hominum luxuria coronas uariis floribus & herbis & ramis intexuerunt, quarum plures caput uehementer lædunt, ut sunt Coronæ de Alilio, Astromo, abschlag, Herba Coriandri, de Castanea, Dactylo, Sauina, Auellana, Nuce cõmuni, Fabis &c. Sunt autem primum Coronæ repertæ ob dignitatem capitis, quod in hoc initium sensuum & principatus consistit. Ut sunt de Violis, Rosis, Croco, Cypri flore, Cytiso, id est, Trifolio maiori, Lilio, Hyacintho, Lauro, Hædera, Garyophilis.

Coronæ læ
dentes.

Coronæ uti
les.

Demum annectendum quid sit, Coronas Bibere. Hic recensenda est historia Cleopatrarum reginæ Aegypti & M. Antonii, quam colliges ex Plutar. Plini. ca. 35. libri 9. & ca. 3. & 21. Duo fuerunt maximi uniones per omne æuū, utrumque possedit Cleopatra Aegypti reginarum nouissima, per manus orientis regum sibi traditos. Hæc, cum exquisitis quotidie Antonius saginare epulis, supbo simul & procaci fastu, ut regina meretrix lauticiam eius omnem apparatusque detractans, quærente eo quid astrui magnificentiarum possit. Respondet una se cœna centies sestertiū absumpturam. Cupiebat discere Antonius, sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsonibus factis, postero die, quo iudicium agebatur, magnificam alias cœnam, ne dies periret, sed quotidianam Antonio apposuit, irridenti, cõputationemque ex postulanti. At illa corollarium id esse, cõsumpturamque se ea cœna taxationem cõfirmans, solaque se centies sestertiū cœnaturam. Inferri men

Coronas bi
bere.

Cleopatrarum &
Antonij histo
ria.

fam secundā iussit. Ex præcepto ministri unum tantum uas ante eam posuere D
 acetū, cuius asperitas, usque in tabem margaritas resoluit. Gerebatque auribus
 tum maxime singulare illud & uere unicū naturæ opus. Itaque expectante An-
 tonio quid nam esset actura, detractum alterum mersit, ac liquefactum absor-
 buit. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex sponsonis eius, eum quoque paranti
 simili modo absumere, uictumque Antonium pronuntiavit, homine irato.

Capite autem 3. libri 21. ad nostrū propositum sic habetur. Scelerata Cleopa-
 tra apparatus belli Actiaci, gratificationē ipsius reginæ Antonio timēte, nec ni-
 si pregustatos cibos sumente, fertur ab ore eius lussisse extremis coronæ floribus
 ueneno illitis, ipsaque capiti imposita, mox procedēte hilaritate inuitauit Anto-
 niū ut coronas biberent. Quis istas timeret insidias? Ergo cōcerpta in scyphum
 incipienti haurire opposita manu. En ego sum (inquit) illa Chære Antoni quā
 tu noua prægustantiū diligentia caues, adeo mihi (si possim sine te uiuere) oc-
 casio & ratio adest. Inde eductū ē custodia bibere iussit ilico expirantem. Ex his
 concluditur, quid sit Coronas bibere? quid Coronaria aut Coronata uina, pu-
 ta cum conuiuiones de Coronis poculis flores aut folia imponunt & postea iux-
 ta confidentium seriem percircuitum bibunt. B

SEQUITUR ENGONASIN.

Engonasis.

O B diuersas historias plures præsertim uetustiores, nō assignant huic ima-
 gini nomen proprium. Contendunt enim nonnulli esse Herculem. Alii
 Cethea Lycaonis filium. Alii patrem Lycaonem esse uolunt, qui uidetur ut la-
 mentans filiam in ursæ figuram conuersam, genu nixus palmas aduersas ten-
 dere in cœlum, ut eam sibi dū restituant. Alii asserunt esse Theseum. Alii Tha-
 myrim à Musis excæcatum, ut supplicem ad genua iacentē. Alii Orphea, Alii
 Ixiona brachiis uinctis esse dixerunt, quim lunoni uoluerit asferre. Alii Pro-
 methea in mōte Caucaaso uinctum. Horum omnium historiae eō tendūt, quod ex
 causa uidentur ingeniculasse & palmas supplicum more in cœlum extendisse
 uel ad pugnam paratos. Quocirca Aratus in Phœ. de hac imagine sic scripsit.
 Hoc uero propè laboranti uoluitur uiro simile Idolū, quod quidē nemo scit ma-
 nifesto dicere, neque cui incumbat ille labori, sed ipsum uulgo Engonasi uocant: F
 eo quod in genibus laborās geniculanti similis est. Super ambobus uero ei hu-
 meris, manus eleuantur. Distenditur certe hinc inde quantū ad manuum pas-
 sum, mediæ uero super capite dextri lateris pedis sinistri imum habet tortuosi
 draconis. Huc usque Ara. Engonasis dicitur, id est, genu nixus, quia apud Græ-
 cos ἐν, id est, in: & γόνυ, id est, genu.

Accedit ad hoc Hyginus lib. 2. & 3.

Et pulchrè Iulius Firmicus libro octauo capi. decimo septimo, de claris sydes-
 ribus cum Piscibus orientibus & occidentibus, in hæc uerba. In extremis Pisci-
 um partibus oritur Ingeniculus, qui à Græcis Engonasin dicitur. Hoc oriente
 sydere quicumque nati fuerint, fugaces erunt, callidi, uarij instructi dolis, menda-
 ces, & qui homines uariis insidiis appetant, & effrenata semp animositate gras-
 sentur. Cum testimonio uero Martis & Lunæ erunt funambuli, oribata, neu-
 robata & qui talia pertractent.

Marcus Ma.

Ad idem Marcus Manilius libro primo.
 Proxima frigentes arctos, boreamque rigentem
 Nixa uenit species genibus sibi conscia causæ.
 Et libro quinto, similem habet sententiam cum Firmico.

Germæ

A Germanicus Cæsar. Non illi numen non magni causa laboris
 Dextro nanq; genui nixus, diuersaq; tendens
 Bracchia suppliciter panfis ad numina palmis,
 Serpentis capiti figit uestigia sæua,
 Rufus Festus de Engonasi.
 Illa laboranti similis succedet imago,
 Protinus expertem quam quondam dixit Aratus
 Nominis, & cuius latuit quoq; causa laboris,
 Pannysi, sed nota tamen ceulongior atas,
 Eruit excussis arcana exordia rebus &c.
 Postea narrat de Hercule & pomis aureis Hesperidū, & quo pacto draconem
 custodem interfecit.

Cæ. Germa
 Rufus Fest.

Vetula tralatio in Alma. habet Stellatio Algiethi, id est, incuruati super ge
 nu ipsius. Geor Valla traduxit Engonasin.

Fabulā hanc annectere collibuit, ex Pherecide, Eratosthene & Paniaſte ex
 cerptā. Iuno, cum eā Iupiter in uxorem duceret, inueniſſe terram dicitur aurea
 mala ferentem. Cuius rei stupore permota, à terra petiſſe ut huiusmodi arbor
 res in hortis ſuis ſereret, qui erant iuxta Atlantem montem. Satisque ibi arbori
 bus, cum fructū ferre cœpiſſent, & filia Atlantis ex his mala frequenter decer
 perent, draconem in ſomnem adhibuiſſe custodem. Hercules uero cum ad ma
 la aurea profectus fuiſſet, & poma tuliffet, draconem interemit, Seneca.

B Post hæc ad ortus nemoris opulenti domos
 Aurifera uigilis ſpolia ſerpentis tuli.

Quapropter propter hunc laborem, & eximias uirtutes & res ab eo præclariffi
 me geſtas, tum quod Iouis filius erat, à patre in cœlum translatus, ubi apparet
 Draco caput habens erectum, Hercules cum dextro pede genu nixus, ſiniſtro
 pede capitis eius dextram opprimere conatur, dextra manu cum claua ſublata
 ut feriens, ſiniſtra proiecta cū pelle Leonis, quē inermis interfecit, ut his quàm
 maxime dimicans appareat.

Huius fabulæ hæc ſunt metra.

Excelsus genitor Iupiter Herculis
 Erumnas ſuperaffe aſpiciens graues
 Natum, & terribiles, munera reddidit
 Iuſtus pro meritis, cum domum olympicam
 Clari ſyderibus luminis obtulit
 Cinctam, ut temporibus uiueret omnibus.

Scriptores huius ſunt iam ſu
 pra enumerati.
 Habet autem authore Ptolemæo
 ſtellas 29. tempore eius omnes in
 Libra, Scorpione & Sagittario. No
 ſtro tempore conſimiliter de com
 plexione Mercurij.

C De Hercule allegoria fatis cōmoda, puta ethica proponi poſſet, quam breuita
 ti conſulentes miſſam facimus.

Id tamen hic annotandum decreuimus, plures fuiſſe Hercules etiam proba
 tiſſimi hiftorici aſſerunt. Nam tres & quadraginta aſſerit Varro. Primus tamen
 & omnium fortiffimus fuit Aegyptius Thebanus, cui Lybius eſt nomen pro
 prium, non Hercules. Teſtis eſt Berofus lib. 5. Anti. cum inquit, Hercules Oſiri
 dis filius cui nomen eſt Lybius. Adſtipulaſt Cato in fragmentis cū dicit. In mon
 tanis Lyguribus ſunt portus Herculis Aegyptij. Nam Lybarnum in his eſt à no
 mine ſimul & cognomine illius. Græci ubicumq; nomen Herculis audiunt, pu
 tant eſſe ſuum, à nomine ſumentes argumentum, cum tamen ille neq; nomine
 Lybius, à quo deuicti Lybij, ſed Alceus dictus ſit. Neq; dictio Hercules ſit Græ
 ca, ſed Aegyptia. Nam illi Heraclio, id eſt, Iunonis gloria cognomen fuit. Acce
 dit his Diodorus Siculus libro 4. Et Moſes Gene. ca. 10. Sunt igitur huius Ly
 bij cognomenta in Aegyptia lingua, hæc, Her, Hercol, Ar, Arno, Muſarno,

Scriptores.
 Stellæ 29.
 Allegoria
 ethica.
 Plures Her.
 Denomine
 Herculis.

Her. Her iam dicta lingua pellitum significat, quia induebatur simplici pelle Leonis **D**
Col. quotidie. Col, etiã apud Hebraeos totum significat. Hinc Hercol aut Herculo
Hercol. muta in u. significat pellitum totum, quia pellibus ferinis toto corpore tegebatur
 pro armis, non dum armis inuentis in primo ortu generis humani ad propul-
Ar. pulandas iniurias, ut habet Diodorus libro primo. Ar uero & Ari designat Le-
Ari. onẽ, ab insigni suo Leone, quia ab insigni sæpe denominantur duces, ut Mace-
No. do Lupus, Anubis canis, teste Diodoro libro primo. No autem famã celebrem
Arino. significat. Arino & per sincopam Arno, id est, Leo celebris à uirtute & famosus
Arno. & etiã à corporis robore, quia, ut ait Diodorus, propulsabat iniurias ab huma-
 no genere, ut pulchre declarat Berofus lib. 5 in. 5. Hercules Osidiris filius, & de
Musa. inde. Musa item disciplinã significat apud omnes gẽtes, inde. Musarnus dictus
Musarnus. ob doctrinam militarem & initiationem militis, id est, doctor militie. Et eius mi-
Mufarni. lites Mufarni, id est, discipuli Herculei. Inde fundauit metropoles Musarnas &
Mufarna. populos Musarnæos. Testis Ptolemæus de Musarna urbe Carmaniæ lib. 6. ca.
 9. & tabu. 6. Asi. & est sita ad mare Indicum. Et alia Musarna Gedrosiæ de qua
 idem eodem ca. 21. Tab. 9. Asi. Ibi Musarnæi. Et idem Lybius in Italia fundauit
 urbes Musarnas, quæ sunt hodie dirutæ.

Alter Hercules, adagium.

Item Lybarnũ ciuitas de qua supra. Cato, quasi Lybii celebris Leonis ciui-
 tas. De qua Ptolemæus lib. 3. ca. 1. & tabu. 6. Euro. sita sub Appennino monte in
 Lyguria. Et alia ibi reperiuntur indicia ut Herculis portus, Arna fluuius.
 Postremo adagium est, Hercules hic alter est. Id habet hanc rationem. Fuisse
 Bullequam Titormum, patria ut fertur, Aetolum, corpore staturorum, uiribus
 præcellentem, in eum ubi incidisset Milo Crotoniatis, uirum fiducia elator,
 ac sibi placens, percupiebat uisa proceritate insigni, illius periclitari robur. At
 is non sine ironia, posse se nihil magnum, asseuerabat. Mox tamen in Euenum
 fluuium descendens, reiecta ueste, permagnum arripuit lapidem, quem primo
 quidem ad se pertraxit, deinde & propulit, bisq; acter ipsum hoc effecit. Postea
 sustulit, sed non ultra genua, demum humero impositum ad quinquaginta fe-
 re ulnas proiecit. At lapidem uix emouebat Milo. Cæterum nec eo contentus
 Bullequa, pergit in armentum, stansq; in medio ferocissimi omniũ, maximiq;
 tauri pedem corripit, furentemque ac inde se proripere adnitentem frustra, re-
 tinet constantissimè. Nec satis, quinimo manu altera prætereuntis fortè tauri
 alius pedem apprehendit audacissimè, ac comprimit ferociter. Id cum intueretur
 Crotoniatis, in cœlum manibus sublati. O Iupiter, inquit, en alterum pro-
 semina sti nobis Herculem hunc. Hinc deniq; in prouerbium demanasse, hic al-
 ter Hercules. **B**

SEQUITUR SERPENTARIUS.

Serpentarius.
Ophiuchus.
Anguitenens.

Ptolemæus, Alphonsus, Cæsar Germanicus & plures alij, ex homine ser-
 pente inuoluto aut circumdato, duas constant cœlestes imagines, Homi-
 nem, Serpentarium, Ophiuchum siue Anguitenentem, appellantes. Aratus
 etiam & Proclus duas faciunt, Serpentarium, scilicet, & Serpentem.

Fabula Serpen-
tarij.
Aesculapius.

Primo Serpentarium, dein eius Serpentem absoluemus. Habet igitur Ser-
 pentarius multis omissis, hanc fabulam, etiam apud astrologos uulgatam. Aes-
 culapius teste Ouidio & Diodoro, Apollinis & Coronidis filius fuisse perhibe-
 tur, traditus Chironi erudiendus. Hic cum esset inter homines, & tantum me-
 dicina præstaret cæteris, ut non satis uideretur hominũ dolores leuare, nisi etiã
 mortuos reuocare ad uitã nouisset. Fertur Hippolytũ Thesei & Amazonis fi-
 lium aut (ut alij asserunt) Glaucum Minois filiũ ad uitam reuocasse, propter
 quod

A quod peccatum, Iouem domum eius fulmine incendisse, ipsum uero propter artificij excellentiam, cum Apolline patre eius inter sydera Anguem tenentem collocasse. Huic fabulæ hæc subest ueritas, Aesculapium præstantissimum fuisse medicum. Hic deus petitus à Romanis, uigente pestilentia, è libris Sibyllianis, per decem legatos Epidauro: ubi colitur, anguem, qui se in nauim eorum cõiecerat, in quo ipsius numen esse constabat, deportauere, eoque in insulam Tyberis elapso, in eodem loco sedes ei constituta est. Author est Liuius libro undecimo. Cuius hæc sunt uerba, Cum ciuitas pestilentia laboraret, missis legatis, ut Aesculapii signum Romam ab Epidauro transferrent, anguem, qui se in nauim eorũ contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportauere, eoque in insulam Tyberis egresso, eodem loco sedes Aesculapii constituta est.

Veritas de
Aesculapio

Hanc fabulam Thomas Rhadi. paucis metriculis absoluit.

Scriptores.
Aratus.

Asclepius olim
Artis medicinae
Autor, deus hũc ob
Illustre repertum,
Tale ob facinus
Cœli ignibus arsit

Scriptores de Serpentario sunt hi, Aratus in Phœno. in hæc uerba. Caput uero summũ obserua iuxta caput Serpentarii, ex illo namque ipsum deprehendas licet splendidum Serpentarium. Quales sibi capiti subiacentes clari humeri apparent: hi quidem etiam plena Luna conspicui essent, sed manus non admodum æquales. Tenuis namque

B hinc inde exit splendor, attamen etiam illæ contemplabiles, non enim modicæ sunt, ambæ autem serpente fatigantur, qui quidem medium inuoluit Serpentarium. Hic uero instanter apteque innixus, pedibus conterit magnam feram ambobus Scorpionem, oculoque & in pectore calcans rectus, sed ei serpens ambas uoluitur per manus, dextram modicus, sinistram uero supernè multus. Atque ei sanè Coronam attingunt supernæ genæ. Subter spiram autem magnam inquire Chelas, sed hæc quidem lumine indigæ, nequaquam splendide. Hucusque Aratus, & coniunctim utrasque describit imagines.

Iulius Fir. lib. 8. ca. 15. De claris syderibus cum Capricorno orientibus & occidentibus, sic habet. In primis partibus Capricorni oritur Ophiuchus. Hoc ori ente qui nati fuerint, Marſi erunt, qui scilicet pestiferos angues, sopitis & mitigatis aculeis, opprimant. De eodem Marcus Mani. libro 1. ca. 4. Et idem libro quinto ca. unico fermè consentit cum Iul. Firmi. his metris.

Iul. Fir.
Mar. Mani.

C Anguitenens magno circundatus orbe Draconis
Cum uenit in regione tuæ Capricorne figuræ,
Non inimica facit serpentum membra creatis.
Accipiunt sinibusque suis, peploque fluenti,
Osculaque horrendis iungunt impune uenenis.

Germanicus Cæsar ferè cum Arato cõcordat. Rufus super addit fabulam Aesculapii. Tullius in fragmentis Aratis. Hyginus de eodem libro 2. & 3.

Ptolemæus lib. 7. & Alphonsus tribuunt Serpentario 24. stellas, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis, tempore Ptolemæi omnes in Scorpione inuentæ, nostro uero in Sagittario, demptis 6. 7. & 8. que Scorpionem tenent. Hæc omnes authore Ptolemæo tracta. 1. quadri. uim habent Saturni & parum Veneris.

Ger. Cæ.
Rufus Felt.
Tullius.
Hyginus.
Ptolemæus.
Alphonsus.
Numerus stel-
larum serpen-
tarij.
PerPens.
Alangue.
Fabula,

Propter connexionem imaginum & fabularũ, ad Serpentem ipsius Serpentarii accedo, qui Arabice Alangue uocatur. Inquit enim PROCLVS, SERPENS. Cur Serpentarius serpentem tenere dicatur, causa hæc traditur. Cum de Glauco suscitando Aesculapius cogitaret, uenisse ante eum serpentem, & baculum, quem manu gestabat, arripuisse. Quapropter ira percitum, baculo fugientem sæpius percussisse, tandemque interfecisse, uenisse mox eodem alium serpentem, herbam ore ferentẽ, & in caput defuncti posuisse, quo facto mox utrunque fugam corripuisse. Sic eam herbam ostensam fuisse Aesculapio, & hæc Glauco

ab inferis suscitasse. Itaque Serpentem in Aesculapij tutela & inter astra consti- D
tutum fuisse, ex qua consuetudine deriuatum est, ut reliqui medici serpentibus
uterentur. Huius fabulae haec sunt metra.

Ptolemæus.

Prolis Apollineae meditatus
Cum foret; ut medicamine Glaucum
Redderet his iterum capiendis
Flatibus aëreis, baculumque
Volueret in manibus, uidet anguem,
Verberibusque necat. Subito alter
Affuit, ore gerens uiridem herbam
Qua tetigit caput anguis, & ille
Virus abijt. Stupet atque docetur
Natus Appolline, reddit & auris
Ex simili medicamine Glaucum.
Hinc nitet Anguis in æthere clarus.

Tractatores de Serpente sunt hi
omnes quos supra citauimus.

Ptolemæus dicit. 7. Alma, nume-
rat Serpenti 18. stellas, in tertia, quar-
ta magnitudine, dempta 12. quæ est
quintæ. Suo tēpore in Libra, præter
12. 13. 14. & 15. quæ fuere in Scorpio-
ne, hodie in Scorpione, demptis 13.
14. 15. 16. & 17. quæ Sagittarium te-
nent, & ultimã quæ in Capricorno
locatur. Omnes de complexione Sa-
turni & Martis.

Allegoria.

Circa duas has imagines primo aduertendum. Hi qui sacris sunt adiurati lite-
ris, allegoriam faciunt profecto utilem. Per Serpentarium intelligentes decli- B
nationem mali, quia Teste diuo Thoma Aquino, declinando a malo præceptis ne-
gatiuis proprie obtemperamus. Per Serpentem autem designant Religio-
nem quæ hominem principaliter in deum ordinat, facienda & uitanda discers-

Ophites lapis

Sed his missis, ad alia festino cōmemoranda, quæ dictis imagi- nens,
nibus proprius accedunt. Quare secundo loco contuendum. Ophites lapis de
genere marmorū, de quo Plini. lib. 36. ca. 7. & 23. serpentinas habens maculas, un-
de nomen accepit. Est enim ὄφις Græcè, serpens latinè. Binæ sunt eius species.
Mollis candidus, ac nigricans, quadã uiriditate aspersus, croceis maculis. Vtri-
usque uirtus est, collo suspensus sedare capitis dolores ac opitulari percussis ex
ictibus serpentum, præcipue succensus. Habet etiã potentiam abstergendij &
atterendij, quare potius cum uino albo & tenui calculos in uesica atterit. Quidã
phreneticis & lethargicis iubent adalligari candicantem.

Ophiodiri.

Tertio, occurrit quæ stiuncula. Qui sint hi populi Ophiodiri nūcupati. Scito
lector candide, Laconica teste Strabone lib. 8. Geog. & Ptolemæo libro tertio,
ca. 16. ta. 10. Euro. & alijs, regio est Peloponesi. Cuius urbs Lacedæmon olim re- B
bus domi forisque gestis omnium præclarissima. Inde Lacedæmones populi di-
cuntur, quæ & Sparta nominata, inde Spartani. Lacedæmones igitur Spartani
& Lacones idem significant. Legimus Lacedæmonios a Pythia quandoq; no-
minatos Ophiodiros, eius appellationis, ex historia, authore Aristotele lib. ad-
mirabilium, hanc adducunt rationem. Quadam tempestate mira serpentū mul-
tudo in Laconia succreuit, facta inde annonæ caritas est incredibilis, coactiq;
indigenæ serpentes in escam humanã uertere, unde nomenclaturæ nouæ da-
ta occasio.

Ophiogenes.

Quarto adsunt alij populi Ophiogenes dicti, de quibus Plini. libro septimo
cap. 2. in hæc uerba. Crates pergamenus ad Hellepontū circa Parium, genus
hominū fuisse tradit, quos Ophiogenes uocat, serpentū ictus contactu leuare
solitos, & manu imposita uenena extrahere corpori. Varro etiã nunc esse pau-
cos ibi, quorum saliuæ contra ictus serpentū medeantur. Consimilem quasi hæ-
bes sententiã apud Strabonem lib. 13. Nominati Ophiogenes, quasi Anguige-
næ siue Serpentigenæ cognationem quandam cum serpentibus tenentes.

Psylli.
Marfi.

His haud inepte addo Psyllorū & Marfos. Quare Plini. ubi supra, subiungit.
Similis & in Africa gens Psyllorum fuit, ut Agatharchides scribit, a Psyllorū rege
dicti, horum corporū ingenitum fuit uirus, exitiale serpentibus, ex cuius odo-
reso-

A resopirent eas. Mos uero liberos genitos obijciendi sauiissimis earum, eoque genere pudicitiam coniugum experiendi, non profugientibus adulterino sanguine natos serpentibus. Et idem infra de Marlis, sic. Simile & in Italia Marforum genus durat, quos à Circes filio ortos ferunt, & ideo inesse eis uim naturalem eam. Ad idem legito Plini, lib. 28. ca. 3.

Quinto loco commemoratis adijcere libuit Ophiophagos quos latine Anguie uoros dicere possumus, de quibus Plin. lib. 6. ca. 29. sic. Introrsus (intellige à sinu Maris rubri Troglodytici, quæ Ptolemæus sinu Arabicum nominat, uersus Nilum fluuiū) Candei, quos Ophiophagos uocāt, Serpentibus uesci assueti, neque alia regio fertior earum, Solinus cap. 46. sic scribit. Arabes longe, lateque diffusi diuersis moribus uiuunt & cultibus, pluribus crinis intonsus, mitrata capita. Et infra. Comertijs student, aliena non emunt, uendunt sua. Quippe & syluis & mari diuites. Pars eorū, quibus asper est uictus, angues edunt, nulla illis animi uel corporis cura, propterea Ophiophagi nominantur. Ad idem Solin. cap. 44. Pompo. Mel. lib. 3. de Arabico sinu. Candei (inquit) habitant hi, quos ex facto, quia serpentibus uescuntur, Ophiophagos uocant.

Ophiophagi.

B In Aristotelis monumentis legimus. Puellam cepisse initio paulatim uenenis enutriti, consuetudinem in naturam mutasse, ut his perinde uesceretur aleretque sicuti consuetis cibus reliqui homines, ipsamque educationis ratione uenensam euasisse, ut sputo, & quouis humore alio perimeret appropinquantes, illi co etiam expirantibus qui cum ea coissent.

Aristote:
Puella.

Auicenna scriptum reliquit, tempestate sua uixisse hominem, quem fugerent uenenata omnia, morientibus omnibus, quæ forte mordicus eum apprehendissent, inde nil omnino læsum.

Auicenna.

Albertus magnus totius Sueuiæ decus narrat, in Colonia Agrippina se uidisse puellam, quæ in trimatu parietibus arreperet araneas uenatura, quas uoraret, eoque cibi genere oblectata insigniter aleretur. Hæc huc usque ad Serpentariū spectant. Nunc ad Serpentem uenio. Plura & propè innumera de his scribunt, puta Strabo, Plinius in multis libris. Solinus, Pompo. Me. & alii. Quibus omnibus missis, hæc paucula adiungere collibuit. Polybius libro 1. de primo bello punico. Orofi. lib. 4. Gellius lib. 6. ca. 3. sic habent. Attilius Regulus imperator bello punico primo ad ripam Bagradæ fluminis Africae minoris ingentis magnitudinis serpentem machinis bellicis interfecit, multa suorū militum clade, cuius postea corium Romam translātū 120. pedum longitudinem habuisse memoriæ proditum est. Concordat Plini. lib. 8. ca. 14.

Albertus.

Polybius.

Strabo lib. 13. de ingente alio scribit serpente, in hæc uerba. Aradii pars camporum prima à mari Macras uocatur, & Macra campus in quo Possidonius scribit uisum fuisse serpentem mortuum, iugeri longitudine, crassitudine tanta, ut equites ex utraque parte astantes se inuicem intueri non possent. Hiatus autem tanto, ut hominem equo insidentem reciperet. Exuuiarum squamam quamlibet clypeo maiorem. Plini. cap. decimo quarto, libri octauī, de iisdem sic. Megasthenes scribit in India serpentes in tantam magnitudinē adulescere, ut solidos hauriant ceruos taurosque. Idem nonnullis adiectis legimus apud Solinum ca. sexagesimo quinto.

Strabo.

Postremo apud receptos authores Strabonem, Herodotum, Plinium &c. legimus, Africa maximam habet serpentum copiam, adeo (ut Solinus scribit) fecunda est, ut mali huius merito illi potissimi palma detur, ut araturi præaltis ocreis induti, haud alio modo morsus uitare possint. Sed de his ad nostrū propositum satis.

SEQUITVR LYRA.

STOEFLERI
INTERPRE.

Lyra

Fabula.

Nonnulli etiam uetusti auctores pro Lyra ponunt Vulturem cadentem. Sed quia de vulture cadente pro caelesti imagine nulla mihi occurrit uel historia uel fabula, sequar Aratum, Hyginum, Iulium Fir. Mar. Mani. & recentiores Tralatores: Lyram affirmantes caelestem esse effigiem. Habet igitur fabulam hanc, cuius maiorem partem colliges ex Ouidianis libris de transformationibus 10. & 11. Tradunt enim cum aliquando Nilus egressus alueum suum totam inundasset Aegyptum, postea eo inter suos limites ingressus, uarias in campo animantes reliquisset, inter quas remansisset testudinem. Quam cum Mercurius reperisset, consumpta iam carne, sed superstitibus neruis, percussu sonum excussisset. Quocirca ad similitudinem illius composuisse Lyram, eam Orpheo tradidisse, eo quod esset unius ex Musis, scilicet, Calliopes filius, tantae autem suauitatis fuisse perhibetur, ut arbores, saxa, feras traxisset dicatur Orpheus. Huius uxor Eurydice morsu serpentis in prato iacentis perijt. Orpheus immaturam eius mortem quaerens. Lyra accepta ad inferos descendit, omnem deorum progeniem suo carmine laudauit, Libero patre excepto, hunc enim obliuione ductus praetermisit. Quare indignatus Liber postea per Bacchas se uindicauit. Orpheus igitur carminis suauitate effecit, ut uxorem a Plutone ea acciperet conditione, ne illam, priusquam ad superos reuersus esset, aspiceret, & ut ipse eam subsequenter praecederet. Verum ueritus ne uxor eum non sequeretur, cum iam ferè ad superos peruenisset, eam respexit, quae illico ab oculis eius euauit ad inferos reuocata. Qui cum desperaret se iterum ea potiri posse, dolore quasi insolubili tenebatur. Threissas etiam mulieres, quae Cicones uocantur, uatis amorem ardentem petentes aspernatus, quare multae dolere repulsa. Docuit Thracum puerorum amoribus indulgere. Id autem egrè ferentes Thraciae mulieres, sacra Bacchi in Pangeo monte Thraciae, illum cythara canentem ferasque mulcentem discerpserunt, cuius caput & cytharam in Hebrum flumen proiecerunt. Quo facto Musae collecta membra sepulturae dederunt, Lyram uero stellis figuratam inter sydera collocasse, Apolline id permittente, & Ioue, Apolline id petente, admittente. De hac fabula Tho. Rha. sic canit.

Tho. Rha.
Scriptorea.

Olim Mercurius Lyram
Vati Threitia tradidit: Hic stygia
Petens, plectra mouens, modis
Latos flebilibus dum sociat modos,
Lymphatae Ciconum nurus
Solantem Euridices tristitiam Orphea
Cernentes numeris, graui
Irarum cumulo pectora consita,
Saxis ora canentia
Bacchantes iaculis membra dissipant.
Phoebus condoluit: polo
Figens syderibus praeradiantibus,
Ornat perpetuo Lyram.

cunq; radiatione respexerit, tortores erunt, carnifices, & qui malos homines pro no studio persequantur. Mar. Mani. libro 1. ca. 4. de eadem sic canit.

Et Lyra deductis per caelum cornibus inter
Sydera conspicitur, qua quondam coeperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu, manesq; per ipsos

Scriptores de caelesti Lyra sunt omnes hi, quos supra de serpentario re censui. Ex his aliquot sententias non aspernandas adscribere placuit. Iulius Fir. de Lyra lib. 8. ca. 15. de claris stellis cum Capricorno orientibus & occidentibus sic scribit. In parte decima Capricorni oritur Lyra. Quicumq; hoc oriente sydere nati fuerint, aequi erunt, recti cupidi, & ad omne aequitatis officium apti, scelerumq; uindices, & quibus publica officia, quaestionesq; credantur. Si uero hunc locum Saturnus quaerit

Fecit

A Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
 Huic cœlestis honos, similisque potentia causæ
 Tunc sylvas & saxa trahens, nunc sydera ducit
 Et rapit immensum mundi reuolubilis orbem.

Et idem de eadem belle scribit libro quinto ca. unico. Legito.

Habet Lyra authore Ptolemæo dict. 6. Alma, stellas decem. In 1. 3. & 4. magnitudine, omnes sua tempestate in Sagittario præter quintã & sextam, quæ fuerent in Capricorno, nostra vero omnes in Capricorno. Vires habent Veneris &

Stella lyræ.

Contuendum, tres legimus Orpheos, quorum primus Argo (Mercurij) nautica scripsit. Alius, qui de lapidibus. Tertius, de quo nobis sermo est. Is genere fuit Thrax Oeagri & Calliopes filius, doctrina, melodiis ac poesi antecessit omnes. Cantus quoque suauitate saxa, feras, arboresque dicitur allexisse, Theologia gratia cui plurimum operæ impendebat in Aegyptum nauigauit. Vnde ex eorum sacerdotibus plura ad Græcos præcepta & cæremonias contulit. Cum Argonautis insuper Colchos profectus est, scripsit de fabulis, epigrammata, hymnos. De quo plures multa scripsere, puta Diodorus, Diogenes, poëtæque, præcipue Ouidius 10. & 11. metamor.

Orphei tres.

B Sed hic in dubium uertitur. Quare ferè omnes poëtæ de Orpheo scribentes asserunt eundem cantus suauitate ac cytharæ (ad similitudinem testudinis à Mercurio confectæ) melodiis non homines solum, sed feras, sylvas, arbores herbas & saxa mouisse. Solutio quod in eo continetur poëtarum pulchra phantasia, qua significatur quanta uis sit Musicæ disciplinæ. Musica enim capi omne quod uiuit, colligimus ex Pythagoricis & Platoniciis, asserentibus cœlum esse spiritum, motibus, tonisque suis omnia disponentem. Ex decimo quinto Strabonis discimus, Elephantes cantu mulceri & tympanorum sono. Plutar. scribit brutorum pleraque deliniri, afficique plurimum Musica. Sicuti fistulis Ceruos. Vbi saliantur Equæ, nomen solitum canit, scilicet, Hippothoron. Cantu Delphinos moueri testis Plini. lib. 9. ca. 8. Soli. ca. 22. Cygnos Hyperboreas cantus adducit. Aues fistulis alliciuntur. Insule quæ sunt in Lydiâ, quæ Nympharum nuncupantur, in mediû stagnum à continenti procedentes, cantu tiliarum primo in circulum motæ, dehinc ad littora reuertuntur. Megaris saxum ad ictû pulsus cuiuscumque fidicinat, author Martianus in 6. In Sicilia Halesma regione (teste Solino ca. 11.) fons est alias quietus, & tranquillus, cum situr, si insonent tibiæ, exultabundus ad cantum eleuatur, & quasi miretur dulcedinem uocis, ultra margines intumescit. In homine autem peculiaris adesse uidetur ratio, quia modulatio sonus in corpus musicæ memoriam defert, cuius anima in cœlo fuerit conscia. Propterea nullum habere tam immitte pectus tamque asperum, quod non oblectamentorum talium teneatur affectu. Quare Poëtæ dicentes Orpheum aut Amphionem cantu lapides, feras &c. traxisse, auctore Lactantio lib. 1. diuini. Insti. locuti sunt ne de facto esse, sed nomine tantum, rebus gestis quendam colorem addentes. Volentes ad ueritatem potius alludere, ut intelligamus ferorum hominum animos ab Orpheo esse excultos &c. Simile legimus de Amphione musico, qui lyra adeo dulciter canebat, ut saxa ad muros Thebanos exadificandos sponte insilierint. Quod ideo fictum est, qui eloqui suauitate homines rudes & incultis moribus ad obsequij ciuilibus pellexit disciplinam, quod Horatius in arte poëtica aperte his docuit uersibus.

Musica.

Bruta cantu & melodijs mulantur.

Delphin.

Cygni.

Insulæ Nympharum.

Saxa megarita

Fons.

Homo Musicus, studiosus.

Orpheus.

Amphion.

Lactantius.

Horatius.

Siluestres homines, sacer, interpresque deorum
 Cædibus, & uictu foedo deterruit Orpheus,
 Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosque Leones,
 Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda,
Ducere quò uellet.

Homines se
motibus delectant.

Nauræ.
Artifices.

Saul.

Morbi curant.

Martianus.

Thales

Democritus

Hippocrates

Ismeria

Archidamus

Ptolemæus

Alpharabius

Asserunt Peripatetici & alij authores recepti, insitum esse omnibus delectationibus naturalibus motibus. Cui sint argumento pueri, qui uix dum nati modulis permulcentur. Pugnantiũ item animos in bello tubarum carmine excitari cõspicimus. Nautas quoq; atq; remiges, insuper & penè omnes artifices manu operantes, uocis modulatione, labores facilius posse tolerare experientia docuit, & sicut corpora fessa laboribus requie alleuiantur, ita animos occupatos tentationibus. Iratos, seditiosos, phreneticos ac morbosos leuat, & letos facit Musica. Quod etiam ex sacris literis compertum habemus. Legimus enim de Saule rege, quòd postquam spiritus ab eo recessit & exagitabat ipsum spiritus domini malus. Cum uexaretur, requiescere non potuit, donec Dauid cythara ludente, dulcissima eius harmonia refocillabatur Saul, & leuius habebat, recebat enim ab eo spiritus malus.

Scribit Martianus in nono Thaletem Cretensem cytharæ suauitate morbos ac pestilentiam fugauisse.

Legimus etiam Democritum Abderitem, qui cum quasi insanus custodiæ esset mancipatus, Hippocrati medico uisitanti dixisse, ut sese corporis affectus habet, ita pulsus cordis excitari motibus.

De Ismeria tibicine celecerrimo historijs proditum est. Boeotios complures Ischiatico morbo uexatos modulis suauioribus curasse. Is cum captiuus ad regem Ateam, Scythicum hominem ferocem, barbarũ, incultum ductus esset, iurbete rege tibia incinuit. Ac illum cũ ceteri suauitate demulcti, summa prosequerentur admiratione, laudibusq; efferrent plurimis, & uerissimis, incultum hũc barbarum iureiurando identidem comprobasse, Equestrem hinnitum sibi uideri iucundiolem, modulationemq;. Verum in barbaro & hoc quidem Scythia uox huiusmodi minus forte mira.

Derisit Musicæ studiũ Archidamus Spartiata, cum quidã Cytharoedi uim laudarẽt, dicentes, Psaltes eximius hic est. At inquit Archidamus, apud nos bonus cantor, bonus Cupediarius. Ceu nil prorsus intersit cupedijs ne ac lauticia concilietur uoluptas, an modulatione ex organis sono.

Demum seruit Musica ueluti artium præstantissima diuinis rebus, & quod
Ptolemæus Ptolemæus testatum reliquit, templis sonitus uarij placandorum numinũ causa adhibentur. Hæc nos deo coniungit, afflat fatidico spiritu, ut etiã futura pandamus. Allicit rapitq; ad contemplationem cœlestium. Quocirca Alpharabius
Alpharabius Arabus philosophus, luculētusq; Astrologus egregie dixit. Per harmonias gratia contemplationis, & diuinarum scientiarum studia non mediocriter iuuantur. Quæ ut uideri lucidius possint, duo de multis supponã exempla. Mantuanus poëta primo Aenci, describẽs, Didonis & Aeneæ lætũ confessum, sic canit.

Cythara crinitus Iopas
Personat aurata, docuit quæ maximus Atlas.

Hic canit errantem lunam, solisq; labores.

Vnde genus hominum, & pecudes, unde imber & ignes.

Arcturum, Pleiadesq; Hyadas, geminosq; triones.

Quid tantum oceano properent se tingere soles

Hyberni, uel quæ tardis mora noctibus obstet.

Et sequitur.

Ingeminant plausum Tyrii Troesq; sequuntur.

Ecce concentus Musicus hominem ad cœlestia eleuat.

Præterea sacra regum habet historia. Eliseum prophetam cum tribus regibus prophetare uellet Psalten postulasse. Ibi autem dicitur quòd cum psalleret
Psaltes

A psaltes facta est super eum manus domini, & ait prophetando ea quæ in eodem sequuntur capite. Quod non propter aliud actum esse expositores asserunt, nisi quod excitatę melodij mentis spiritus propheticus infunderetur. Ecce dulcis musicę harmonia ex homine uatem efficit.

Dic obsecro ad quid regius propheta tot corporis motibus, tot saltibus, tanta lætitia, suauitate, symphonia, cõsonantia, modulationumque æqua propone tot psalmos, ore, & organis, puta Psalterio, Naula, Cytharacq; cecinit. Profecto ut hominum animos induceret atque alliceret in laudem, confessionem, cantationem cognitionemque dei opt. maxi. Dicit rogo in quem finem? ut post hanc miseram uitam, in cœlesti patria perpetuam musicam, id est, laudem dei, longe aliã ab hac nostra terrena resonare ualeamus. Hactenus de Lira, & musicę laude, eiusque cõmoditate. Volumus tamen ubique intelligi honestã, quæ ad bonos mores & uirtutes allicit, haudquaquam illam lasciuam, uoluptuosam aut Veneream musicam, quam pro uirili explodimus.

SEQUITUR AVIS.

B **I**mprimis contuendum. Astrologos priscos quatuor in cœlo alites effigiasse. Tres in septentrionem, Cygnum, scilicet, Aquilam & Vulturem. Vnum in austrum, Coruum. Quod si Vulturem cadentem, de quo supra de Lira, cõnu-
meraueris, colliges quinque.

Alites cœlestes.

Quod Proclus hic nominat Arem, quemadmodũ etiam nouus tra'ator Ptolemæi, Geor. Val. Ideo factũ credit Hyginus, quod cõplures propter ignorã hie storiam cõmuni genere Auium Ornim nominauerunt. Est enim Græcè *ὄρνις*, latine auis uel ales. Hodie *ὄρνις* græcè, Olor latine, aut gallina appellatur.

Auis.

Secundo de Cygno aut olore hæc memorię prodita est causa. Iupiter captus amore Leda, quæ & Nemesis dicitur (ut refert Crates Tragediarum scriptor) neque ab ea, ut secum cubaret, impetrare potuisset. Astu procurat Venerem in Aquilam, sese in Olorem mutari. Fugiens igitur Aquilam, ut hostem, uoluit ad uirginem, & in eius gremio se collocauit. Leda inscia, non aspernata blandientem, amplexum tenens, somno est consopita, quam dormientem Iupiter cõpressit atque auolauit. Et in memoriã facti Cygnus & Aquila inter astra locantur. Leda autem prægnans, ut quæ auium genere esset iuncta, actis mensibus ouum peperit, ex quo nata Helena cæteris corporis specie præstans. Huic fabellæ alludunt hæc metra.

Cygnum, Fabula.

C
Flammis eximie Iuppiter ardet
Leda: fuscipiens corpus Oloris
Descendit gremio lætus amanti.
Et ludens modulas promere uoces
Gestit, sydereos clausit ocellos
Cantus, dumque sopor corpora laxat.
Compressam fugiens æthera scandit
Et qui non potuit gaudia multis
Leda grata modis sumere, nolens
Fit Cygnus, medium prorsus ad unguem
Quod circumspiciens nesciat, alto
Tandem syderibus fulget olympo.
lertibus inquisitionibus persequantur, hi quoq; monetarij efficientur.

Scriptores de hac effigie sunt
Aratus, Ptolemæus in Alma.
& quadri. Alphonfus, Hyginus
lib. 2. & 3. Iulius Firmi. Marcus
Manili. Germanicus, Bassus,
Rufus Festus.

Scriptores.

Firmicus libro 8. cap. 17. De
Cygno sic habet. Quicumque
hoc oriente sydere nati fuerint
metallorum inuentores erunt,
qui latentes auri & argenti uenas,
& cæterarum specierũ so-

Iul. Fir.

Marcus Manilius capite quarto, primi sic canit.
Proxima sors Cygni quem cœlo Iupiter esse

Mar. Mani.

Imposuit, formæ precium, qua cœpit amantem,
 Cum deus in niueum descendit uersus olorem,
 Tergaq; fidenti subiecit plumea Leda,
 Nunc quoq; deductas uolitat stellatus in alas.
 Et idem de eodem in quinto plura.

Ptolemæus dicit. 7. donat huic imagini 17. stellas in 2. 3. 4. & 5. magnitudine suo tempore in capricorno & Aquario. Nostro autem in Capricorno, Aquario, & piscibus. Habentes omnes naturam Veneris & Mercurij.

Aristoteles
 Plinius
 Cygnus.

Quarto annotandū, de Cygno terrestri alite Aristoteles Plinius & alij plura scribunt, ex quibus hæc cōpendio excerpti. Cygnus totus plumis albis, carne & pedibus nigris, de genere auium coriū inter digitos habentium, habens suam fortitudinem in alis, argutamq; uocem, mitis, pacificus, ab aquila infestatur. Cuius pugnam, quoad fieri posset, declinat, nūquam primum euadens hostem aggreditur. Ob id ut circumspectus in stagnis quiescit, & in locis multarū arborum, ac arundinetis delitet. Irritatus autem ab Aquila magnopere resistit, & bellum subiens uictor euadit. In senecta leniter cū melodia uita soluitur, penna capite traiecta. Cantat autem ingruente fatali momento (ut ait Plato) nō ex tristitia, sed potius lætitia: propinquante fato, quod immortalem se sentiat, & ad Apollinem suum remigaturus. Nam Pythagoræ erat opinio immortalem eos habere uitam. Cicero Apollini sacros esse dicit ob uiaticinium finis eorum.

Cicero.
 Allegorica
 ethica.
 Macrobius
 Thomas

Boetius.
 Aristoteles.
 Ouidius.

Cygnus itaq; per Allegoriam ethicam, uirum prudentem, circumspectū pulchrè designat. Est sanè circumspectio de partibus integralibus prudentiæ, de qua Macro. libro primo de som. scipi. Et diuus sanctus Tho. secunda 2. q. 49. Oportet prudentem mediā congrua & honesta ad finem eligere. Parum enim esset prudenti per memoriā præterea reuoluere & cogitare, & per intellectum præsentia ordinare, nisi per rationem prouideret de futuris. Ut de fine, in quæ præterita & præsentia ordinantur. Teste Boetio 2. de phi. rerū exitus prudentia metitur. Et Aristoteles, A fine iustum est omnia appellari. Ouidius in epistolis. Exitus acta probat. Ad optatum igitur finem obtinendum requiritur Circūspectio, qua prudens eligat huiusmodi mediā, quæ sint cōuenientia, opportuna & honesta ad finem consequendū, habeatq; prudens præ oculis semper Cygni circumspeditionem. Circumspicit enim eximioris esse laudis, pace letari, & si semper bellare potens non nisi coactus extinguat. Exempla sunt facilia, qua re transeo.

SE QUITVR SAGITTA.

Superioribus lectionibus cum de particularibus imaginibus sagittarij mentionem fecimus, duas ostendimus coelestes sagittas. Vnam sagittarij explanationam. Alteram non longe ab aquila, de qua hic dicendum. Eius fabula apud Hyginum & alios plurimis uerbis est recitata. Quam in hanc formam deflorauit. Veteres cum deorum ceremonias summa diligentia administrarent, totas hostias in sacrificijs adolere solebant. Quem sumptum cum pauperes ferre nō possent. Prometheus, qui ob miram ingenij excellentiā finxisse è terra homines existimatur, precibus à Ioue impetrauit, ut partem hostiæ concremarent, partem in suo consumerent usu. Itaq; cum seruari ea consuetudo cœpisset. Prometheus tradunt duos aliquando Tauros immolasse, quorum iecorina cum in ara adoleuisset, reliquam carnem ex utroq; Tauro in unum composita tergoe alterius bouis texisse. Offa uero separatim collecta reliqua pelle oculisse. Tū optionem Ioui dedisse, ut quam uellet partē absumeret. Iouem uero inlidiarū ignarum, & utrumq; Taurum suo pelle tectum existimātem, eam fortè partem elegisse

A gisse, in qua ossa sub tergore latebant, iratum uero fraude detecta, Prometheus in monte Scythiæ Caucaſo ferrea cathena uinxisse, Aquilamq; addidisse, quæ iecore eius assidue renascente perpetuo pasceretur. Ad hunc igitur Prometheus Caucaſi rupi alligatum, cum forte Hercules ab Euryſtheo ad hortum Hesperidum missus, locorum ignarus diuertisset, uiamque ab eo fuisset edoctus, Aquilam iecur eius assidue depascentem sagitta peremit. Postea Prometheus in gratiam Iouis receptus, à uinculis est liberatus, & Sagitta ob eius facinoris memoriam translata fuit in cœlum. Hæc fabula breuiusculè à Thoma sic canitur.

Hæc extitit Amphitryonis
Nati Herculis unde Sagitta
Diro ore Promethea quondam
Immitis auis rapuit uis,

Quæ sydere fulget in auras.
Sedem iecur accipe amoris,

Quam rosit edax Aquila, omni
Quo tempore præfuit huic

Tractatores de Sagitta sunt hi. Aratus his uerbis. Est item quædam uulterius iacta alia Sagitta. Ipsa absque arcu, atque illi aduolat Cygnus propius boreæ.

Plinius lib. 18. ca. 26. Marcus Manilius libro primo ca. quarto his metris.

Hinc imitata nitent, cursumque, habitumque Sagittæ

B Sydera. Idem de eadem libro quinto. Bassus in cōmen. Rufus Festus, sic.

Quin norunt alia superum conuexa Sagittam,

Sed tamen hæc arcu tereti caret inficia neruis,

Ptolemæus 7. Alma, numerat Sagittæ quinque stellas, omnes tempestate sua in Capricorno 4. 5. & 6. magnitudinis. Nostra ad finem ferè Capricorni. Vim habentes Martis & parum Veneris.

Hic primo notandum, quis primus fuerit Sagittæ repertor. Id indicat Plinius lib. 7. ca. 56. cuius epigramma est. Quæ quis inuenerit in uita, inquit enim Arcum, Sagittam Scythen Iouis filium: Alij Sagittas Perſen Perſei filium inuenisse: Lanceas Aetholos: Iaculum cum amento ferunt inuenisse Aetholū Martis

Deinde de Sagittis ueneno inunctis tranſeo. Nullum enim animal solo homine excepto tela uenenis tingit. Sagittas autem è corpore extrahentia sunt plura. Plinius lib. 8. ca. 26. ubi notat, quas herbas animalia ostenderunt. Dicta mum (inquit) herbam extrahendis sagittis Cerui monstrauere, percussit eo telo, pastuque eius herbæ eiecto. Idem lib. 25. ca. 8. scribit de herba Sefelis appellata in sola Creta crescente, pulegio simili. Et de eadem lib. 8. cap. 32. ea ceruæ ante partum purgantur. Et enixæ, uulneratæ Dictamo pastæ statim decidentibus telis. De reliquis legito passim Plinium.

Postremo facetum dictum cuiusdam Spartiatæ, Ex Cicerone lib. 1. Tusculanarum quaestionum, in hæc uerba. Fuit hæc gens fortis, dum Lycurgi leges uigebant, è quibus unus, cum Perſes hostis in colloquio dixisset, glorians, Solem præ iaculorum multitudine & Sagittarum umbra non uidebitis. In umbra igitur, inquit, pugnabimus.

DE AQUILA SEQUITVR.

Cum dii omnes uolucres inter se diuiderent, Aquilam in portione sortis tus est Iupiter, quod altius cunctis uolantibus euolet, & inter omnes principatū teneat. Quæ sola tradita est memoriæ, contra Solis orientis radios contendere ualere, neq; terreri. Ganymedis nota est fabula. Is Trois regis filius fuit formosissimus puer, quem cum Iupiter deperiret, dum in Ida sylua uenaretur, iussit in cœlum ab Aquila portari, & sibi pocula ministrare. Et ob hoc factum

Scriptores de
Sagitta.
Aratus.
Plinius.
Mar. Mani.

Ptolemæus,
Vis.

Iuuentor Sa
gittæ.

Sagittas extra
hentia.
Dictamus.

Sefelis.

Facetum dis
ctum.

Aquila.

Fabula.
Ganymedes.

Aquilæ effigiem in cœlum translata[m] ferunt, quæ super Aquarium uidetur **D**
uolitare, quem Ganymedem esse plures testantur. Ideoque ostenditur Aqua-
rius quasi aquam urna effundens. Hanc fabellam eleganter descripsit Virgilius
quinto Aeneidos.

Aratus.
Iul. Fir.

Intextusque puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo ceruos, cursuque fatigat
Acer, anhelanti similis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger uncis.
Longæui palmas nequicquam ad sydera tendunt
Custodes, sæuitque canum latratus ad auras

His concinne fauent metra Tho. Rhadi.

Missæ ales Iouis est flammæ quo succurrere amanti
Possit: dilatum Ganymedem altis ducat ephœbum
Cœlorum domibus: qui seruiat & pocula ponat
Saturni genito: patris simili propter amores

ba. In duodecima parte Aquarii oritur Aquila. Quicumque in ortu huius sy-
deris nati fuerint, ex cæde hominũ & spolijs habebunt uitæ subsidia, feras etiã **B**
cipient, pariter & domabunt. Erunt præterea fortes milites, qui summa uirtu-
te præditi, nudo etiam pectore hostes sequantur, multum ad laudem suam pro-
ficere credentes, si mortem secunda animostrate contempserint &c. Marcus Ma-

Mar. Mani.

ni. libro primo ca. 4. Et 5. cap. unico ubi sic canit.

Nunc Aquilæ sydus referam, quæ parte sinistra
Rorantis iuuenis, quem terris sustulit ipsa,
Fertur, & extentis prædam circumuolat alis.
Fulmina missa refert, & cœlo militat ales
Bis sextamque notat partem fluuiialis Aquarii.
Illius in terris orientis tempore natus
Ad spolia & partas surget uel cæde rapinas.
Cuique hominum dederint strages, dabit ille ferarum.
Nec pacem à bello, ciuem discernit ab hoste.
Ipse sibi lex est, & fert quocumque uoluntas
Præcipitat uires, laus est concedere cuncta.
Et si forte bonis accesserit impetus ausis,
Improbitas fiet uirtus, & condere bella
Et magnis patriam poterit ornare triumphis
Et quia non tractat uolucris, sed suggerit arma,
Immissosque refert ignes, & fulmina reddit,
Regis erit, magniue ducis per bella minister,
Ingentisque suis præstabit uiribus usus.

F

Germanicus.

Bassus

Bassus Fest.

Plinius.

Ptolemæus.

Item de eodem Germanicus Cæsar, & Bassus cōmen. Et Rufus Festus satis
belle. Atque Plinius in pluribus commentarijs, præcipuè tamen libro decimo
octauo, capi. uicesimo octauo & uicesimo nono.

Ptolemæus dictio. septima, ornat Aquilam nouem stellis, secundæ, tertix,
quartæ & quintæ magnitudinis. Suo tempore omnes in Sagittario & Capri-
corno, nostro in Capricorno. Sequuntur complexionem Martis & Iouis.

Plinius.

Aduertendum, de Aquila propemodum innumera scribunt authores, puta
de eius pugna, potentia, uisus acumine, nidificatione, incubatione &c. præ alijs
legito Plini. libro decimo, capi. tertio, quarto & quinto, & in alijs locis. Nec eam
facræ tacent literæ, trahentes in dulces allegorias. Impræsentiarum hæc pau-
cula miratu digna scribere placuit.

Et primo

A Et primo de Aërite lapide, de quo Plini. libro 10. cap. 3. & lib. 36. ca. 21. Inedificatur nido (intellige Aquilæ) Aërites ad multa remedia utilis. Nihil igne deperdens. Est autē lapis iste prægnans, intus cum quatuor alio uelut in utero sonante, & uocatur Callimus. Sed uis illa medica non nisi in nido direptis. Nec sine illis parere aiunt Aquilas, quare à pluribus Aquileus appellatus, miræ uirtutis est. Afferunt Chaldæi, si uenenatum cibum habenti talis lapis porrigitur, deglutire nō poterit, amoto lapide; deglutiet. Volunt alij quod debet poni in cibo. Venenosa fugat animalia; & ideo Aquilæ in nido ponunt, ut oua & pulli à uenenosis animalibus intacta præseruentur. Epilepticis subuenit. Amabilem, sobrium, gestantem efficit. De reliquis legito Plini. Albertum Magnum, & alios.

Secundo, Elianus scribit, Aquilæ pennam rebus alijs confertam semper permanere incorruptam, tanquam huius auis etiam extinctæ reliquæ dominantur. Plini. Aquilarum (inquit) pennæ mixtas reliquarum auium pennas deuorant. Negant unquam solam hanc alitem fulmine exanimatam. Ideo armigeram Iouis consuetudo iudicauit.

Tertio, in hoc consentiunt Aristoteles, Auicenna & Plini. oppetere Aquilā non senio, nec ægitudine, sed fame, intantum superiore accrescente rostro, ut ad uncitas aperiri nō queat. Verum super Aquilæ senio quid senserit diuus Augustinus, subnotare uoluimus. Psalmo 102. legimus. Renouabitur, ut Aquilæ, iuuentus tua. Quo in loco Augustinus, dicitur (inquit) Aquila, dum senio grauatur, rostri immodicè crescentis unco, non posse os aperire, nec cibum capere, unde languescens naturæ uic collidit rostrū ad petram, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita renouatur, ut iuuenescat omnino.

SEQUITVR DELPHINVS.

D Elphinus aut Delphin cœlestis effigies hanc habet fabulam. Neptunus (ut Artemidorus & Eratosthenes referunt) Amphitriten uoluit in coniugium accipere, quæ cum ob uerecundiæ magnitudinem & uirginitatis obseruantiam ad Atlantem confugisset, complures misit quæsitū, inter quos & Delphinum. Qui per uaria loca quæsitam tandem ad radices Atlantis inuenit, quā ille suis persuasionibus, ut Neptuno iungeretur, induxit. Quocirca Neptunus Delphino maximos honores in mari tribuit, in cœlum sustulit & inter sydera collocauit, non longe ab Aquilæ signo. Et ob hanc causam Neptuni simulacrū facientes, Delphinū aut in manu, aut sub pede constituere, tanquam huic deo gratissimum. Plures de ueteribus huic imagini nouem tribuerūt stellas. Et ideo hoc signum; Musicum uocant, à nouem Musarum numero. Verum Ptolemæus, ut mox dicetur, numerat decem.

Hæc fabella his uersiculis manifestatur.

Coniugem nunquam deus Amphitriten
Et maris rex, ducere consulentis
Absque Delphini potuit rogatu.
Muneris cuius merito refulget
Igne ter trino, superos adorans
Artubus curuis.

Mani. hauries. Qui primo libro astronomico ca. 4. sic canit,

Tum quoque de ponto surgit Delphinus ad astra
Oceani, cœlique decus, per utrunque sacratu.

Et Idem libro quinto, sic.

Cæruleus ponto cum se Delphinus in astra

De cœlesti Delphino scribunt complures. In primis Aratus in Phœn. Deinde Iulius Fir. lib. 8. cap. 15. in §. in octaua parte Capricorni Delphinus oritur &c. eius sententiam iam in Marco

Mar. Mania

Erigit: & squamam stellis imitantibus exit,
 Ambiguus terræ partus, pelagoque creatur.
 Nam uelut ipse citis perlabitur æquora pennis,
 Nunc summum scindens pelagus, nunc alta profundî,
 Et sensibus uires sumit, fluctumque figurat,
 Sic uenit ex illo quisquis uolabit in undis,
 Nunc alterna ferens in lentos brachia tractus,
 Et plausa resonabit aqua, nunc æquore mersas
 Deducet palmas, furtiuo remus in ipso.
 Nunc in aquas rectus ueniet, passimque natabit,
 Et uada mentitus reddet super æquora campum,
 Aut immota ferens in tergum membra, latusque
 Non onerabit aquas, summisque accumbet in undis.
 Pendebitque super totum sine remige pontum &c.

Germanicus
 Bassus.
 Rufus.
 Plinius.
 Ptolemæus.

De eodem Germanicus, Bassus, Rufus, Plinius libro 18. capi. 26. & 31.

Ptolemæus dicit septima Alma, donat Delphino decem stellas, tertiæ, quartæ & sextæ magnitudinis, suo tempore omnes in Capricorno. Nostro uero in E
 Aquario, habentes uim Saturni & Martis.

Aristoteles.
 Plinius.
 Solinus.
 Aelianus.
 Delphini uelo
 citas.

Attendendum, de terreno Delphino authores scribunt plura & ex his nonnulla creditur difficilia, scilicet, Aristoteles libro nono de naturis animalium, Plini præcipuè libro nono capi. octauo. Et Solinus Plini imitator capi. uicesimo secundo. Et Aelianus, multa fortasse fabulosa. Et reliqui. Ex his hæc annotare collibuit. Delphinus piscis est uel potius maris bellua, quibus celeritas utique memorabilis est, adeo ut ocyor uolucres, acrior telo uideatur. Et ut Aristoteles inquit. Omnium uidetur animalium uelocissimum, non aquatiliu modo, sed & terrestriu. Superfluit etiam malos nauigiorum maiorum. Cæterum tam stupende agilitatis animal, terræ tamen contactum non patitur, quin euectum in harenam confestim moritur. Inde id adagium natum, Delphini in terra uis. Id in eos promptum uidetur, qui quod nesciunt, iudicant, & in quo minus ualent, toto conatu appetunt, nec se intra pelliculam continent. Non solum erga sobolem sed & erga socios charitatis signa ostendit. Est enim inter eos publica societas. Capto (historiam narro) à rege Carie, alligatoque in portu Delphino, ingens reliquorum conuenit multitudine moestitia quadam, quæ possit intelligi miseratio-
 nem petens, donec dimitti rex eum iussit, tum omnes simul recepto captiuo rediisse. Puerorum amore uehementer ducitur. Exemplo Plini & Appiani libro quinto Aegyptiacorum, ubi Apianus testatur se, multosque alios secum uidisse apud Puteolos Delphinum miro modo puerum amantem, à quo Simon uocatus, uenire ad eum solebat. Sæpius fragmentis panis, quæ ob id ferebat, allexisse, & pennæ aculeos uelut uagina condens, ne dilectum sibi corpus laceraret, præbere ascensuro dorsum, receptumque equitis more insidentem per magnam æquor triginta milia passuum deferre. Ad quod spectaculum Roma, atque omnes Italia concurrebat. Postea uero cum idem ille puer à Delphino amatus morbo perisset, Delphinum sæpe ad solitum littus adnare uisum, ubi posteaquam puerum, qui in primo uado aduentum eius operiri consueuerat, nusquam uidit, desiderio contabuisset, & ipsum quoque esse exanimatum, ac in pueri sepulchro ab his, qui rem cognouerunt, humatum. Accedit his Aristoteles 9. naturæ animalium. In marino (inquit) genere plurima de Delphinis narrantur indicia morum placidorum, initium amores quoque in pueros & affectus libidinis.

Delphinus mo-
 ritur in terra.
 Adagium, Del-
 phini in terra
 uis.
 Delphini a-
 mor.

Sequitur

A SEQUITVR PROTOME HIPPI, HOCEST, PRIOR equi portio, iuxta Hipparchum equus.

INter Astrologos solus Ptolemæus dicti. Alma. & Alphonfus imitator, in cœlo duos collocat equos, aut, ut rectius dicam, duas equorū partes. Vnus dicitur prior Equus, aut caput equi, cui Ptolemæus numerat quatuor stellas occultas, suo tēpore in Capricorno, nostro in Aquario, de eo præter cōmemoratos, alij uerbum nō faciunt. Alter Arabice Alpheratz, latine Equus secundus, Aërius, Volans, Pegasus, Equus dimidius, cuius prior pars patens usque ad umbilicum. De eo loquitur cōmunis astrologorum turba. Aratus & alij cōplures, hunc equum Pegasus Neptuni & Medusæ Gorgonis filium dixerūt, qui ad montē Heliconā Bœotiæ euolans & pede saxum feriens πηγῆ hoc est fontem aperuit, à quo Pegasus est nominatus, & ab eo fons ipse Hippocrīne, siue Pegasæus, siue Caballinus dicitur. Et Pegasides Musæ dicte sunt à fonte, qui πηγῆ dicitur Musis dicato. Pegasus in cœlum euolauit, ibique inter astra constitutus est. Fabella hæc metriculis his continetur.

Equus prior.
Equus secundus.
Fabula.
Aratus.
Pegasus.
Hippocrīne
Pegasæus.
Caballinus
fons.

Hic sonipes fontem protulit in bījugo Parnaso; sacrum uatibus & numeris.

Tractatores de equo Pegaso hi sunt. Aratus à quo hæc excerpſi. Su

B Inde polum uolitans ingreditur nitidus, Et medijs rutilat sydera picta habens Nec uero hic quadrupes est, ab umbilico namque extremo dimidio semiperfectus oritur. Hunc etiam aiunt in excelsio Helicone, pulchram aquam produxisse se largi equi fontis. Nec unquam Helicon summus distillat fontibus, Verum equus ferijt, atque copiosa inde aqua effusa est ictu prioris pedis. Pastores autē primū hunc potum appellarunt Equi fontem, atque hic quidem è rupe stillat. Nec modo ipsum à Thespiensibus uiris longe cernes. Huc usque Aratus.

pra caput (intellige Andromedæ) ingens uolutatur equus. Et infra.

De eodem Mar. Mani. libro primo cap. 4. & lib. 5. ca. unico, sic canit.

Mar, Mani.

Piscibus exortis cum pars uicesima prima Signatum terræ lumen fulgebit & orbi, Aërius nascetur equus, cœloque uolabit. Velocesque dabit sub tali tempore partus, Omne per officium uigilantia membra ferentes,

C Hic glomerabit equo gyros, Et infra. Vilibus ille etiam sanabit uulnera succis Quadrupedum, medicas artis in membra ferarum Nouerit, humanos & quæ nascentur ad usus.

Præterea Cæsar Germa. & eius cōmen. Bassus, & Rufus, Hyginus, Ptolemæus libro 6. Alma. ornat equum 20. stellis, in 2. 3. 4. & 5. quantitate, sua tempestate in Aquario & Piscibus. Nostra in Aquario, Piscibus & Ariete. Complexionem habentes Martis & Iouis.

Germa. Cæ.
Bassus.
Rufus Fest.
Ptolemæus.

Contuendum, de terrestribus equis complura scribunt, Aristoteles lib. 6. & 8. de naturis animalium. Plini. lib. 8. ca. 42. Solinus cap. 57. Alber. Magnus, & alij. Ex innumeris hæc pauca.

De Equis terre striquis.

Principio de his qui primo equis sunt usi scribit Plinius lib. 6. ca. 51. sic. Equo uehi Bellerophontem, frenos & strata equorū Peletronium, pugnare ex equo

Vsus equorū.

Præterea de Equorum sepultura Plini. lib. 8. ca. 42. & (Thessalos inuenisse. Soli. ca. 57. sic. Agrigenti complurium equorū tumuli pyramides habent. Alexandri Magni equus Bucephalus dicitur, qui neminem quàm Alexandrū regio infratus ornatu recepit in sedē, alios passim reijciens. Idem in Thebarū op. pugnatione uulneratus, in alium Alexandrū transire non passus, & ex multis

Equorū sepultura.
Bucephalus Alexandri equus.

periculis in praelio regem eripuit, multumque ei ad gloriam contulit, ad postremum trigessimum iam annum nactus, non ullo uulnere, sed aetate simul & labore aeger factus in castris, unde mouerat, citra Hydaspem uitam finijt. Rex defuncto ei duxit exequias. Urbem tumulo circumdedit nomine eius. De qua Ptolemaeus lib. 7. Geo. ca. 1. & tab. 10. Asiae.

Deinde Equae caput palo suspensum in horto erucas fugat, author Plinius libro 19. ca. 10. de Morbis horrorum & remedijs.

Postremo, constat in Lusitania circa Vlyssiponem oppidum, & Tagum amnem equas fauonio flante obuertas animalem concipere spiritum, idque partum fieri, & gigni perniciosissimum ita; sed triennium uitae non excedere. Testes Plini. lib. 8. ca. 42. & in alijs locis. Solinus ca. 36. Varro ca. 1. Secundo de re rustica. Columella lib. 7. ca. 25. Sylius lib. 3. Virgi. lib. 3. Geor. Lactantius lib. 4. ca. 12. diuini institutio.

SE QUITVR CEPHEVS.

A Rabice Cheichius, id est, inflammatus, incensus appellatus, latine Cepheus. Fuit is Aethiopiae rex, authore Euripide, filius Phoenicis, cuius uxor **B** Calliopeia, filia Andromedae, quam ceti expositam notissimae historiae dixerunt. Hanc autem Perseum a periculo liberatam uxorem duxisse. Itaque ut totum genus eorum perpetuo maneret, ipse pater beneficio Mineruae astris est illatus una cum uxore, filia & genero Perseo.

De Cepheo id carmen habetur.

Post mortem aeternis caeli dum trahit auras

Syderibus radiat bene iudicans

Aratus. **Germa. Ca.** **Bassus.** **Rufus Felt.** **Hyginus.** **Iul. Firmi.** **Catonum seueritas.** **Lollianus** **Aristote.**
 Scriptores de Cepheo hi sunt, Aratus, qui pluribus ipsum & eius familiam describit Germa. Bassus, Rufus, Hyginus, Iul. Fir. lib. 8. ca. 15. de claris syderibus cum Capricorno orientibus & occidentibus, sic habet. In decima quinta parte Capricorni oritur Cepheus. Quicumque hoc oriente sydere nati fuerint, graues erunt, austeri, & omni seueritatis autoritate metuendi, ac uultum semper ex morum integritate fingentes. Qui etiam Stoicam sectam uero sequantur affectu. Tales autem apud ueteres fuerunt Catones. Talis nostris temporibus Lollianus, qui seueritatis merito etiam ordinarij consulatus insignia consecutus est. Quod si in hoc loco Venus & Mercurius fuerint attestantes, arte tragica carmina semper aut cupide legent, aut facunde facient. De eodem Mar. Mani. lib. 1. ca. 4. & libro quinto, ubi ferè cum Firmico quadrat, addens alia plura. Ptolemaeus dict. 7. Alma. supputat Cepheo 11. stellas, in 3. 4. & 5. magnitudine, suo tempore in Piscibus & Ariete, nostro in Piscibus Ariete & Tauro, sequentes naturam Iouis

Annotandum iuxta allegoriam moralem, Cepheum praese (& Saturni. gerere simulachrum parentum in liberos. Humana sanè natura, quae amore uacare non potest, se, suaque uehementius diligit, quam extranea. Compertum habemus efferatiora animalia philotecnata esse, id est, filiorum amantia, ut Tigris, Vrsa, Lupa. Eadem est hominum ratio. Quocirca Aristoteles 8. Ethic. capi. 12. egregie dixit. Parentes diligunt natos ut aliquid sui, nati uero parentes, ut quid ex illis. Sunt igitur imprimis liberi a parentibus instituendi, ut magis dedecus & ignominiam metuant, quam cominationes & uerba. Induci autem debent ab ineunte aetate, rei diuinae curam respectumque non negligere. Nam quid erit illis inter homines sanctum, quibus diuinitas despecta est? Praecipue uero quod in omni aetate abominabile est, monendi sunt, non execrari diuina, neque sacra nomina irrisioni habere. Nec sponte facile iurare. Nam qui temere crebro iurant, deierare consueuerunt. Proximè autem senibus & natu maioribus plurimum reue-

A reuerentiæ exhibere cōuenit, parentū eos quoq; propè loco existimare. Institutū sunt præterea, quo pacto deceat admittere uenientes, quo abeuntes dimittere. Verecunde salutare maiores, minores humaniter colligere, amicos bene uolos familiariter conuenire. Sed ne uerba in Itadē crescant (petit enim parentum in liberos cura alium campum) pro coronide duas grauissimorum uirorum sententias placuit subnotare. Augustinus de uera uidiuitate, sic scriptū reliquit. Nec ideo laudo, quod liberos habes, sed quod eos uirtutibus erudire studes. Vt enim nascerentur: fecunditas fuit, ut uiuerēt: fœlicitatis, ut bene educarentur: uoluntatis. Cicero de officiis, optima (inquit) hæreditas à patribus traditur, quando uirtutum & bonorum operum exemplum exhibetur. Sicut igitur Aquila ualde diligit filios suos, & in locis altissimis facit eis nidum, ne coluber uiolet fœtum, ut ueneno queat nocere, sic pater suos filios à consortio peccatorum debet separare, ne ipsorum exemplo polluantur. Et sicut in nidis Aquilarum reperitur lapis preciosus, qui dicitur Aëtites. Sic in filiorum uita uirtutes inuenientur, quando à teneris annis mala prauaq; cōsortia filios uitare docent.

Augustinus

Cicero.

SEQUITVR CASSIOPEIA.

B Cassiopeiam Euripides, Sophoclesq; & alii plures scripserunt, super Cegrediente elatione gloriatam olim fuisse, quod Nereidas corporis pulchritudine superaret, pro quo facto inter sydera turpiter sedens in siliquaastro constituta est, & uertente se mundo resupinato capite ferri uidetur. Huic fabellæ accedunt metra Thomæ Rhadini.

Cassiopeia.

Vos quibus cordi est tantum proferre colenda

Iudicia, admoneo: uoce superba

Cessetis uosmet laudare: quod alta petiuit

Vertitur Cassiope uertice uerso.

De Cassiopeia scribunt hi, Aratus in Phœno, Cuius sententiã sequitur, Cæsar Germanicus, sic canens.

Aratus.
Cæsar Germa.

Qua latus afflexum sinuosi respicis anguis,

Cassiopeia uirum residet sublimis ad ipsum.

Clara etiam pernix cœlo cum luna refulget.

Sed breuis & paucis decorata in sydere flammis.

Et infra,

C Talis dispositis stellis ipsa horrida uultu
Sic tendit palmas ceu sit planctura relictam

Andromedam meritæ non iusta piacula matris.

De eadem Bassus cōmen. Rufus Festus, Hyginus lib. 2. & 3. Iulius Firmus, lib. 8. cap. 16. de claris syderibus cum Aquario orientibus & occidentibus, sic habet. In Aquario, parte uigesima oritur Cassiopeia. Quicumque sub hoc sydere nati fuerint, erunt Aurifices, Bracteatores, Inauratores, Plasticatores, Margaritarij, &

Bassus.
Rufus Fest.
Hyginus.
Iul. Fir.

qui has omnes artes, ingeniosa conuersatione, & ex his maxima uitæ subsidia consequantur. Marcus Mani, lib. 1. ca. 4. Et idem libro 5. ca. unico, ubi belle accet

Mar. Mani.

Ptolemæus lib. 7. Alma. numerat Cassiopeia 13. stellas, in 3. 4. 5. & 6. quantitate, dum uitam egit in Ariete fuerunt, hodie in Ariete & Tauro. Complexionem Saturni & Veneris imitantur.

Penſtandum, ex libro Vniuersitatis (cū Alberto Mag. loquor) eiusdemq; imaginibus cōplures utiles allegorias, tum Christianæ fidei cōsentaneas, tū ad uarias uirtutes allicientes, tū physicis rebus accōmodas nō sine sudore exuimus. Impræsentiarū obiecta est nobis supbe Cassiopeie imago, q̄ (ut diximus) ipudēter & turpiter in cœlo circūrotat. Qua primū admonemur, supbiā omnia

um uitiorum uenenosam reginam, uanamq; gloriam; pro uirili fugiendas de-
 clinandasq;. Ea enim uitia Deus opti. maxi. uehementer deestatur. Teste Salo-
 mon. **Salomon.** mone Prouer. 8. Arrogantiam & superbiam, & uiam prauam & os bilingue
 ego detestor.

Dein exhortatur adolescentes, ephœbi, uiri, senes, & decrepiti, ut fugiāt, id
 ferme ineuitabile malū: illecebrosam, arrogantē, superbamq; mulierem. Quæ
 (ut sanctissimis uiris proditum memoriæ scimus) noxiū genus est. Ianua dia-
 boli, uia iniquitatis, scorpionis percussio. Cū proximat, stimulat, ignem accen-
 dit, flammigero percutit igne conscientiam pariter habitantis, & exhaurit fun-
 damenta mentium. Si cum uiris fœminæ habitent, uiscarium non deerit diabo-
 li. Scribit in prouer. Salomon, Mulierem foueam esse profundam. Et Proper-
 tius libro 2. in Elegia ad amicam de riuali.

Sed uobis facile est uerba, & componere fraudes.

Hoc unum didicit fœmina semper opus.

Cato senior mulierum arrogantiam accusans, quæ dominari studerent uiris. O-
 mnes (inquit) homines uxoribus imperant, nos omnibus hominibus, at uxores
 nobis. Demum libet inferere breue quiddam, non bonas lacerando, sed à malo
 malas deterrendo. Thesaurus est malorum mulier mala. Feris omnibus immi-
 tior mulier mala, Mare, ignis, mulier, tria mala.

SE QUITVR ANDROMEDA.

Andromeda uel Andromede hanc habet fabulam. Neptunus ira percitus
 quod Cassiopeia formam suam Nereidibus præposuerat, uiro Cepheo
 adstipulante, belluam marinam immisit, quæ Aethiopiam uastaret. Quare con-
 sultus Iupiter Hammon, qua ratione Nereides placari possent. Respondit. Ce-
 pheï, Cassiopeiaq; progeniem monstro esse obijciendam. Parentes propter id
 filia molesti, quod in genitricis arrogantiam de formæ pulchritudine assenti-
 re noluit siue renuit. Ipsam igitur Andromedā in adito loco iuxta Ioppen Iu-
 deæ oppidum expansis brachijs scopulis alligarunt, marinoq; monstro deuorā
 dam exposuere. Quam Perseus interfecto monstro liberauit, & in uxorem du-
 xit. Quæ cum à Perseo liberata esset, neq; patri neq; matri uoluit commorari,
 sed continuo cum Perseo profecta est, & ob id Persea dicta, beneficioq; Mineræ
 uia astris recepta est. Euripides etiam dicit inter astra collocatam, ut labor Per-
 sei æternus pateret, manibus eius extensis, quemadmodum ceto exposita est.
 Legito Ouidiū 4. meta. fab. 18. De hac Tho. Rad. metricè sic canit.

Traditam morti Andromeden solutis
 Vinculis Perseus redimit, quæ amoris
 Nullis grata reliquit

Persea terris.

Mater obsistit, genitorq; surdas,
 Exhibet (facti memoratur) aures.

Hac re protulit alto

Pallas olympo.

lic expasse omnibus diebus manus. De eadem Cæsar Ger. Bassus, Rufus, Hy-
 ginus in 2. & 3. Iulius Fir. lib. 8. ca. 17. De claris syderibus cum Piscibus orienti-
 bus & occidentibus. In Piscibus, inquit parte duodecima oritur Andromeda.
 Quicumq; hoc oriente signo nati fuerint, cōtra homines crudeli semper ferita-
 te grassabuntur. Erunt enim, aut pœnarū publicarum ministri, aut carcerū cus-
 todes, aut carnifices, & quibus occidendorū hominum officia credantur. Mar-
 cus Ma-

Germa. Bassus
 Rufus. Hygi.
 Iuli. Fir.

D

B

F

cus Ma

A cus Mani, lib. 1. ca. 4. & idem lib. 5. ca. unico, ubi postquam plura de Andromeda & Perseo differuit, tandem in sententia concordat cum Firmico. Marcus Man.

Prolemæus lib. 7. Alma. recenset Andromedæ 23. stellas, in 3. 4. & 5. magnitudine, suo tempore in Piscibus & Ariete, nostro uero in Ariete & Tauro, sequitur naturam Veneris. Prole.

Nec id omittendum reor, De Andromeda scribere Strabonem lib. 1. & 16. Item Plini, lib. 5. ca. 31. & lib. 6. ca. 29. & lib. 9. ca. 5. Solinum quoque ca. 47. quod legendum suadeo. Et Pom. Mel. libro primo capite de Syria in fine. Strabo.
Plinius.
Solinus.
Pomponius.

Aduertendum Peripateticorum esse sententiam, opposita iuxta se posita magis elucescere, quocirca cum supra de praua muliere pauca quædam conscripsimus, non abre erit subtexere nonnulla de honesta muliere, comonente ad id Andromeda fida Persei uxore. Verum supra cum de matrefamilias uerba fecimus, de gratijs bonæ mulieris differuimus, quibus hæc annectere collibuit. Imprimis occurrit nobile caput sapientis uiri Ecclesiastici, ubi complura de præconio & laude honestæ mulieris conscribit. Capitis sanè 26. hoc est initium Mulieris boni beatus uir. Ex eo ad nostrum propositum excerpimus hanc grauem sententiam. Sicut Sol oriens mundo in altissimis dei, sic mulieris bonæ species Ecclesiasticus.

B in ornamentum domus eius. Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. Ad hoc planè accedit Aristoteles in Oeconomicis. Nec uestimentorum nitorem (inquit) nec auri magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris, præconium quantum modestia ualeat, & approbati mores. Ad stipulatur etiã Propert. lib. 1. Non illis studium uulgo conquirere amantes, (Elegia ad Cynthiã. Aristote.
Propertius.

Illis ampla satis forma pudicitia.

Ambro. lib. de uirginitate narrat de Pelagia uirgine, quæ cum esset apud Antiochiam ætatis 15. annorum, & à prædonibus circumseptam se uideret, matre absente & sociabus, in aquam se proiecit, malens mori quàm uiolari & pudicitiam amittere. Et licet nõ deceat pro pudicitia seipsum interinere, nihilominus tamẽ laudandi sunt ueteres in hoc quod pudicitiam in tantum amauerunt. Hæc Ambro. Valer. Max. lib. 6. ca. de Pudicitia, scribit de uirginitate uiro plebeio, ne pro Ambrosius.

bro contaminaretur domus sua, proprio sanguini non pepercit. Nam cum Aprius Claudius decemuir filie eius uirginis stuprum, potestatis uiribus fretus, pertinacius expeteret, deductam in forum puellam occidit, pudicæq; interemptor, quam corruptæ pater esse maluit. Est enim Pudicitia uirorum pariter & foeminarum præcipuum firmamentum. Diuus Hiero. cõtra Iouinianum recitat de quodã uiro, qui uxorem tantæ pudicitie duxit, ut omnibus continentibus esset exemplum. Accidit igitur quod uir suus quosdam cõfabulantes audiuit, dicentes, quos foetidum haberet. Quo audito ad uxorem accessit, ipsam redarguens, cur hæc sibi non intimasset. Quæ putabam (inquit) omnium uirorum ora sic olere. Ecce quanta mulieris pudicitia, quæ nunquam alterius uiri flatum sensit. Valer. Maxi.
Pudicitia.

C Hieronymus.

SEQUITUR PERSEVS.

Omitto impræsentia plures Perseos, puta Perseum Macedoniæ regem, Perseum Stoicum philosophum, Pictorem Apellis discipulum. Item Perseum doctissimum Romanorum. Ad Perseum Iouis filium uenio, Arabice Cheleub. Acrisius Argiuorum rex Danaen habuit filiam, cuius prolem ex responso Apollinis formidans, in turri relegauit. Vbi Iupiter in auri gutta per regulas in uirginis gremium descendens, aut lapsus, ex quo prægnans est facta. Quod pater grauius ferens, uinctam in arca poni, & in mari proijci iussit, quo fluctibus obserueretur, sed arca in Apulum litus forte appulsa est, & à piscatore quodam

inuenta, in qua cum Danaen & paruulum, quem enixa fuerat, infantem inuenisset, utrunq; Pilumno regi obtulit. Hic cum genus eius & patriam didicisset, eam sibi connubio iunxit, Et filium eius nomine Perseum Polydecti seriphi insulæ regi educandum dedit. Qui cū adoleuisset, sumptis à Mercurio, à quo ob pulchritudinē diligebatur, Talaribus & Petafo, galeamq; in qua ex aduerso uideri non poterat, indutus, accepta præterea (ut nō nullis placet) à Vulcano false adamantina, iussu Polydectis aduersus Gorgonem profectus est, eam occidit, & caput eius secum detulit, quo Atlanti regi, quod sibi hospiciū negauerat, ostenso, eum in saxum mutauit. Cumq; uir is fortissimus deinde in patriam remearet, uidit forte è loco excelso Andromaden circa regna Cephei scopulo ob crimen matris, & Hammonis sententiā, alligatam, & ceto marino monstro expositam. Causa itaq; cognita, coniugium puellæ cū parentibus pactus, puellam liberauit, cetoq; qui ad deuorandam eam uenerat, acerrimo prælio & cōsuctu interempto, ut Ouidius, & Marcus Mani, multis carminibus referūt. Bellæ huius, quæ ad deuorandā Andromedam uenerat, ossa (authore Plinio & alijs) ex oppido Ioppe Iudææ apportata, ostendisse Romæ inter reliqua miracula fertur in ædilitate sua Marcus Scaurus longitudine pedū quadraginta, altitudine costarum Indicos elephantes excedente, spinæ crassitudine sesquipedalī. Postquam igitur Perseus in patriā uenit, Acrisio interfecto, in regno successit, Mycenarūq; ædificauit &c.

Asserunt quidam Perseum à Minerua missum, & ab ea clypeum uitreū accepisse, per quē uidere, nec uideri ab alijs posset. Qui cum Gorgones dormientes inuenisset, caput Medusæ abscidit, & Mineruæ tradidit. Quod illa in suo pectore aptauit, ut in bello terribilior esset. Perseum inter sydera, ut uindicē, prope Andromedam collocauit. Fabulam hanc paucis & uix digitulo tangit Thomas Radinus.

Aratus
Cæsar Ger.
Bassus
Rufus
Hyginus
Mar. Mani.

Quondam in lapides cum caput omnes

Medusæ homines uerteret, ense

Truncans genitus de Ioue Perseus

In stellifera sede locatur.

Sic iustitiæ pondera seruans

Cum syderibus fulget olympo.

Tandem Gorgonei uictorem Persea monstri,

Fœlix illa dies redeuntem ad littora duxit.

Isq; ubi pendentem uidit de rupe puellam,

Dirigit facie, quem non stupefecerat hostis.

Vixq; manu spoliū tenuit, uictor quæ Medusæ

Victus in Andromeda est, iam cautibus inuidet ipsi.

Fœlicesq; uocat teneant quæ membra cathenas.

At postquam pœnæ causam cognouit ab ipsa,

Destinat in thalamos per bellum uadere ponti.

Altera si Gorgon ueniat, non territus ire,

Concitat aerios cursus, flentesq; parentes

Promissu uitæ recreat, pactus hymenæum. Et reliqua.

Ptolemæus 7. Alma, adsignat Perseo 26. stellas, magnitudinis 2. 3. 4. & 5. sua tempestate in Ariete & Tauro. Nostra in Tauro & Geminis, habentes naturam Martis & Mercurij.

Contuendum, qui Perseum in campū allegoricum ducunt, per eum Virum bonum, iustum, æquumq; iudicem de signare uolunt. De viro igitur iusto, aut iustitia flosculos non nullos excerpam. Iustitia secundum iurisperitos sic diffinitur,

Qui de Perseo scribunt sunt hi.

Aratus, Germani, Bassus, Rufus,

Hyginus li. 2. & 3. Plinius, Marcus

Manilius libro primo capitulo. 4.

& libro quinto capitulo unico sic

canit.

F

Anis, est constans & perpetua uoluntas, ius suū unicuique tribuens, hæc à Doribus dicitur Trutina. Cuiusmodi haud multos offendes, quādo hæc rara auis est in terra.

Veterū nobis monumenta ostendunt, Aegyptijs regibus ex præscripto legis antiquæ moris fuisse, iudices mox futuros iureiurando astringere, ne si rex Mos Aegyptiorum.

quidem iniusti quippiā iniunxisset, à medio uirtutis declinatos, haud in minimo à tramite æquitatis abituros. Quæ res oīm censet excellentissima, qñ neq̃ heesperus neq̃ lucifer ita radiat sicut uir iustus. Vt dixit Euripides atq̃ Aristote.

Iustitia excellentissima.
Continet oēs uirtutes.

Comprobant etiam, Iustitiā continere omnes uirtutes, ut in prouerbio dicere consueuimus, Iustitia in se uirtutes cōtinet omnes. Quare Plato in omni sermone de Republica proposito, infundendum animis Iustitiæ amorem aduertit, sine qua non solū resp. sed ne exiguus quidem hominum cœtus, nec domus parua

Ire uero ad Iudicem (inquit Aristoteles) est ire ad ipsum ius. Ius (constabit, dex enim esse debet ueluti animatum ius, hoc est, sanctus, inadulabilis, exorabilis, erectus, terrificus. Et Cicero in legibus. Magistratum esse scribit legem loquentem. Legem uero mutum magistratum.

Ire ad Iudicē.
Magistratus lex loquens.

B Est etiam Iustitia nō tantum præclarissima in numero serieque uirtutum, sed insuper cognitū difficillima, ea propter non sine ratione omnium postrema censetur. Eam enim perdifficilem indicat Isocrates cum inquit. Ego uero Iustitiā nullo modo doceri posse, neque artem ipsius ullam prorsus existimo, ut hi qui mali sunt à natura instituti ad eam dirigantur. Item in seruanda Iustitia magna est difficultas. Quare egregie Demosthenes dixit. Omnium difficillimum esse multis placere. Et Demochates, magis homines malorum reminiscuntur, quàm bonorum ex magistratibus. Legito Ciceronem pro Flacco ubi exclamat O cōditiones miseras administrandarū ciuitatum &c. Chrysippus interrogatus cur non accederet ad remp. Quoniam si male (inquit) curarem, diis displicerem; si bene, hominibus. Est præterea Iustitia tota aliquo modo uirtus, & quasi aggregatum quiddā ex uirtutibus cunctis quæ à moribus appellationē ducunt. Merito cōsequens uidetur, ad scientiā eius percipiendā nosse prius uirtutes alias. Hæc uero Legitimā statuunt, perfectamque, loquor de ea quæ in actione uersatur. Accedit enim illi, quod summe arduū censetur: Recte in alios agere. Ab Aristote de accepimus, cum ex eo quæreretur. Quid est Iustum. Respondet, id est, aliena nō appetere. Arridet ad hoc Biantis sententiā, Magistratus uirum ostendit. Est nam Magistratus administratio quædam ad aliū. Hinc & Iustitiam dici alienum bonū, quoniam boni ratio alterius, & humanæ, ciuiliisque societatis bonū respicit. In id tanquam in scopum uergit. Huc usque de Iustitia & Perseo satis sit dictum. De Iustitia plura scribit Aristoteles quinto Ethicorū, & alij. De Capite Medusæ & falce Persei inferius dicetur.

Præclarissima
Difficillima.

Demochates

SE QUITVR AVRIGA.

HOc simulachrum Arabice Alaioch Græcè *ἰνίοχος*, latine Auriga, Aurigagator, Agitator currus uel retinentis habenas appellatur. Hunc Erathosthenes demonstrat esse Erichthoniū. Verū duos legimus Erichthonios. Alterū regem Troiæ, filiū Dardani quem hic præterimus. Alterum regem Atheniensem, è semine Vulcani genitum. Cui hæc aptatur fabula. Cum Vulcanus Ioui arma fabricasset, concessit ei Iupiter, ut quicquid uellet, ab eo posceret. Ille Mineruæ nuptias poposcit, quam cum nullis blanditijs posset allidere, nimio ardore libidinis, genituram in terram emisit, supra quam Minerva pudore terrā pedibus cōiecit. Inde & ex estu libidinis natus est puer anguinos habens pedes Erichthonius noiatus, quali contentio terræ. Nā Græcè *ἰνίοχος* aut cōtentio est

Auriga.
Alaioch.
ἰνίοχος.

& χθόνιου terra, & χθόνιος terrenus. Erichthonius cum aetate iam adultus pedum deformitatem perspexisset, currum & equorum iugum inuenit, regnavitque Athenis. Virgilius tertio Geor.

Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus

Iungere equos, rapidisque rotis in sistere victor.

Accedit Plini. lib. 7. ca. 56. Quae quis inuenerit in uita, Erichthonius Atheniensis argentum inuenit & quadrigas. Eius fabulam aut ortum describit Ouidius in trans. lib. 2. fabu. 8. De eodem diuus Augustinus libro 18. de ciui. ca. 12. Quem Iupiter cum uidisset primum inter homines equos & quadrigas iunxisse, admiratus est ingenium hominis ad solis inuenta accessisse, astris receptum memorie tradidit. In hoc simulachro sunt Capra & Haedi, de quibus posterius dicemus.

Nonnulli qui de syderibus scripserunt, hunc natione Argeum Orsilochum nomine, primum quadrigarum inuentorem esse dixerunt, & pro inuentione syderum locum possedisse. Cui arridet fabella Thomae.

Aratus	Quadrigae Orsilochus	Authores de Heniocho aut Auriga sunt. Aratus
Caesar Ger.	Repertor, placuit	Germanicus, Bassus, Rufus, Hyginus libro 2. & 3.
Bassus	Viris & superis,	Marcus Manili. libro primo & quinto, Iulius Firmicus lib. 8. ca. 17. de claris syderibus cum piscibus orientibus & occidentibus, sic. In piscibus parte uigesima oritur Heniochus. Quicumque hoc oriente sydere nati fuerint, curiosi erunt, Aurigae, Agitatores, equites, ueredarii, speculatores, nonnunquam etiam medici, sed qui herbis medelas hominibus aegrotis, pecoribusque aptissime componant. Ptolemaeus 7. dicit. Alma ornat Heniochum 14. stellis 1, 2, 3, 4, 5, & 6. magnitudinis, suo tempore in Tauro & Geminis. Nostro omnes in Geminis. Imitantur naturam Martis & Mercurij.
Rufus	Modum quod dederit	
Hyginus	Vehendi egregium.	
Mar. Mani.	Ob hoc syderibus	
Iuli. Fir.	Locari meruit	
	Manu lora tenens.	

Iustitiae partes. Animaduertendum, per Heniochum allegoricè recte intelliguntur integrales iustitiae partes, scilicet facere bonum & declinare à malo. Hoc aperte docent eius stellae, quas supra authore Ptolemaeo 14. recensuimus, quae sanè constitunt duos septenarios, quorum alter iuste seruit pro bono faciendo, alter pro declinando malo, quod hoc pacto dilucidum erit. Septenarius enim numerus Platonis simul & Pythagoricis receptissimus est. Qui hanc in primis proprietatem habet, quod solus neque gignit ex se alium numerum infra decem, neque à quoque ipse gignitur. Quoniam igitur septenarius ab hac conditione immunis est, à ueteribus Minerva est cognominatus, quod sicut illa uirgo perpetua sit, ac sine matre. Est igitur septenarius uirgo, quia Minerva dicitur. Est & iustitia uirgo integra & pura. Quare ueteres, Chrysippus & Proclus eius pinxerunt imaginem forma uirginali, aspectu uehementi, luminibus oculorum acrioribus. Quae feceruntur (ut diximus) in duas partes. Recte igitur Heniochus duobus septenariis stellarum, Iustitiae partes integrales designat, scilicet facere bonum & declinare à malo. Secundum autem diuum Thomam Aquinatem secunda 2. q. 79. dicitur haec partes iustitiae integrales, quia utraque earum requiritur ad perfectum actum iustitiae. Ad iustitiam enim pertinet aequalitatem seruare & constituere, in his quae sunt ad alterum. Constituit autem quis aequalitatem iustitiae, faciendo bonum, id est, reddendo alteri quod ei debetur. Conseruat etiam aequalitatem iustitiae, declinando à malo, id est, nullum nocumentum proximo inferendo. Haec ex Thoma. De his ambabus partibus coniunctim loquitur dominus Deus ad sathan Iob primo. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Et regius propheta Psalmo 36. Declina à malo & fac bonum. Et prima Petri tertio. Declinet

Chrysippus. Gra & pura. Quare ueteres, Chrysippus & Proclus eius pinxerunt imaginem forma uirginali, aspectu uehementi, luminibus oculorum acrioribus. Quae feceruntur (ut diximus) in duas partes. Recte igitur Heniochus duobus septenariis stellarum, Iustitiae partes integrales designat, scilicet facere bonum & declinare à malo. Secundum autem diuum Thomam Aquinatem secunda 2. q. 79. dicitur haec partes iustitiae integrales, quia utraque earum requiritur ad perfectum actum iustitiae. Ad iustitiam enim pertinet aequalitatem seruare & constituere, in his quae sunt ad alterum. Constituit autem quis aequalitatem iustitiae, faciendo bonum, id est, reddendo alteri quod ei debetur. Conseruat etiam aequalitatem iustitiae, declinando à malo, id est, nullum nocumentum proximo inferendo. Haec ex Thoma. De his ambabus partibus coniunctim loquitur dominus Deus ad sathan Iob primo. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Et regius propheta Psalmo 36. Declina à malo & fac bonum. Et prima Petri tertio. Declinet

Thomas. Declinetur haec partes iustitiae integrales, quia utraque earum requiritur ad perfectum actum iustitiae. Ad iustitiam enim pertinet aequalitatem seruare & constituere, in his quae sunt ad alterum. Constituit autem quis aequalitatem iustitiae, faciendo bonum, id est, reddendo alteri quod ei debetur. Conseruat etiam aequalitatem iustitiae, declinando à malo, id est, nullum nocumentum proximo inferendo. Haec ex Thoma. De his ambabus partibus coniunctim loquitur dominus Deus ad sathan Iob primo. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Et regius propheta Psalmo 36. Declina à malo & fac bonum. Et prima Petri tertio. Declinet

Iob.
Dauid.
1. Pet. 3.

A clinet à malo & faciat bonum. De prima parte S. Paulus ad Gal. 6. Bonum autē facientes non deficiamus, & eodē capite. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. De secunda Salomon Prouer. 14. Sapiens timet & declinat à malo. Et Sapiens Ecclesiasticus ca. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Hæc hæctenus de Hemocho.

SEQVITVR DELTOTON.

Deltoton.

Super caput Arietis nō longè ab Andromedæ pedibus adiacet signū quod Græci ob similitudinem Deltæ literæ Deltoton uocant. Latini autē ob similitudinem formæ Triangulum dicunt, & à Mercurio inter astra positū. Ideo ut obscuritas capitis Arietis huius splendore fulgentior redderetur, & Iouis nomē græcè *Διός* prima litera designaret. Hanc fabellā his uersiculis cōtemplemur.

STOEFLERI INTERPRE. Fabula.

Syderibus triquetram figuram
In tribus, æthereis locauit
Sedibus, ex genitistōnantis
Qui celer est uolitans per auras,
Vt notulam Iouis exprimendo

Scriptores de Deltoton sunt. Aratus in hæc uerba. Est uero adhuc aliud dispositum propè signū, subter Andromedam, id autē ad tria dimensum est Deltotum latera, æqualibus assimilatum duobus, tertium uero non tantum, tamen admodū facile est inuentu, præ multis enim fulgidū

Scriptores. Aratus.

B Litera prima *Διός* facit quam,
Gratior ut fieret patri natus
est. Quibus paululum Arietis australiores stellæ sunt. Marcus Mani, lib. 1. & 5. Cæsar Germanicus, Bassus cōmen. Rufus Festus, Hyginus. Ptolemæus dicit. 7. Alma. donat ei quatuor stellæ, alii omnes dempto Alphonso tantū tres, sua tempestate in Ariete, nostra autem in Tauro, tertiæ & quartæ magnitudinis, omnes de natura Mercurii.

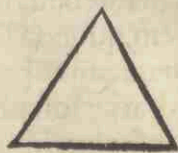
Cognoscendū, ueteres dixerunt triquetra figura, à recentioribus triangulus. Græcis *τρίγωνος*. Est autem Triangulus superficies plana tribus lineis, & tribus angulis contenta, & nominatur nonnunquam à lateribus & dicitur Trilatera, quandoq; ab angulis & dicitur triangula, uel trigona. Et est (quantum ad nostrum sufficit tractatū) quidam Triangulus Isopleurus, cuius omnia latera sunt æqualia, ab *ἴσος* quod est æquale & *πλευρά* latus. Et uocat Aequilaterus, ut hic

Mar. Mani. Cæsar Ger. Bassus Hyginus Rufus Ptolemæus.

Triquetra figura Triangulus.

Isopleurus.

Isoscheles.

C

Nec is nobis seruit. Est præterea Triangulus Isoscheles cuius tantū duo latera sunt æqualia, qualia quasi duobus æqualibus insitat cruribus, tertium habens inæquale, ab *ἴσος* æqualis & *σκέλος* crus siue brachium. Possit uocari Isodilaterus, ut de hoc loquitur Aratus & alij. Id enim latus in quo sunt iuxta Ptolemæum tres stellæ breuius est cæteris.

Dein sciendum, in omni triangulo (ut diximus) tres sunt anguli, qui tribus unitatibus numerantur, quare consequitur in omni triangulo ternarium numerum inueniri. Cum geometricæ figuræ habeant respondentes Arithmeticas, Ternarius igitur numerus à Platone & alijs magnopere extollitur. Est enim primus impar numerus, qui perfectior pari est, cum illum comprehendat, non ab eo comprehenditur. Sed illud longe præstantius, Principem deū tribus colit, scilicet, adoratione, Thuris sacrificio & Hymnis. Adoratio reuerentiæ cultū exhibet. Thus suauissimæ cognitionis diuinæ distributionem complectitur, Hymnorum suauitas cælorum refert concentū, ut Pythagorici sanciu, nec tacuit Mercurius. Et ut id à nobis fiat, ex tribus hemispherij punctis admonemur, mane, uespere & meridie. Proinde legibus sanciri plerisque non sumus nescij, exortum ab adorantibus spectandū, quod à Pythagoricis est obseruatum. Nec spreuit Christiana ueritas, Trimegistus ad meridiem conuersus orabat, Moyses & Iudæi ad occidua. Ratio addi potest, quod ab oriente motus est diurnus. At planetæ, inerrantiaque astra ab occasu uertiginis sumunt initia. Sed uiuificum lū

Ternarius.

men à meridie per circuli redit obliquitatem. Sed missis hic propemodum in nu-
 meris, cōcludo cum præstantissimis uiris. Ternarium numerum esse principiū
 mediū & finem in uniuersum omnis rei. Conclusionem hanc firmat Aristote-
 les primo de cōelo cum inquit. Quemadmodum autē Pythagorei. Vniuersitas
 ipsa & cuncta tribus definita sunt, finis namq; & mediū & principiū uniuersitatis
 numerum complectitur. Hæc autem trinitatis, id propterea à natura mu-
 tuantes tanquam eius leges, hoc quoque numero in deorū utimur cærimonijs.
 Hinc credo nasci id, quod numerū ternarium diuinum uocamus. Accedit Aristotelicus
 cōmentaria. 12. Meta. Cum refert antiquos philosophos posuisse in diuinis
 ternarium. Et Plato libro de ordine uniuersi. Numerū quidem (inquit) ternarium
 omnes antiqui aggressi sunt dicere principiū & finem omnis rei tam
 generabilis q̄ ingenerabilis. Id docet Boetius Meteor. nono Tertii unico hoc
 Principiū, uector, dux, femita, terminus idem. (uerficulo.

TEXTVS
 PROCLI
 Bereni. crinis.

SEQUITUR. Et qui postea à Callimacho inter astra relatus est. Berenices crinis.

STOEFLERI
 INTERPRE

Coelestes imagines, uniuersales, in septentrionem uergentes auctore Pto-
 lemeo principis astrologiæ, Procli & aliorū, hæcenus exposuimus. Sequi-
 tur alia effigies, quæ Berenices crinis appellat, de qua Ptolemæus & alij plures
 nihil scribūt. Quam primū Callimachus poeta Cyreneus Olympiade 136. ante
 nostri saluatoris aduentū annis 236. aut circiter, in modū elegiæ descripsit. Quæ
 Catullus poeta latinus secutus. Deinde Hyginus lib. 2. de Leone, & Bassus in

B

Berenices ciuitates.

Ne erroris nobis ansa tribuatur. Annotandū primo, q̄ Berenices (cōment
 nomenclaturæ plures sunt ciuitates. Plini. lib. 5. ca. 5. in Pentapolitana regione
 nominat Berenicen, de qua Ptole. lib. 4. ca. 4. Tab. 3. Afri. Et Solinus ca. 40 olim
 uocatam Hesperidū. Hanc Berenice muniuit quæ Ptolemæo tertio. i. Euergeti
 fuit nupta. Est alia huius nominis in Aegypto ciuitas, de qua Plini. lib. 2. ca. 75.
 & Ptolemæus lib. 4. ca. 5. Tab. 3. Afri. Et rursus alia in Aethiopia ad sinum Ara-
 bicum à Philadelphī matre nominata, de ea Plini. ca. 29. libri 6. & eodem capite

Panchryfos.

alia huius nominis iuxta sinū maris rubri dicta Panchryfos. Item Iosephus lib.
 8. anti. ca. 6. recenset in sinu Aegyptiaco rubri maris aliā Berenicem, quondā Ela-
 na uocata. Ptolemæus lib. 5. ca. 17. tab. 4. Asiæ. Elanam nominat uillam & bene

Berenices mu-
 lieres.

Sunt in secundo loco cōplures Berenices mulieres. (quadrat cū Iosepho.
 Plures sanè huius nominis fuisse de progenie Herodis testatur Iosephus lib. 18.
 anti. ca. 11. & 13. Et lib. 19. anti. ca. 5. Item lib. 20. anti. ca. 9. Et lib. 11. de bello Iudaico

Ptolemæi.
 plures.

ca. 15. quas omnes missas facio. Ptolemæus Lagi primus huius nominis rex Aegy-
 pti, uxorem duxit Berenicem, ex qua genuit Ptolemæum Philadelphū secun-
 dū regem Aegypti, Arsinoem & Lyfandrā. Philadelphus habuit bibliothecam

Bibliotheca
 memorabi-
 lis.

nobilissimā in Alexandria DCC. circiter miliū uoluminum. Habuit uxore nō-
 mine Arsinoem, nō sororem sed filiā Lyfimachi, ex qua genuit Ptolemæū Euer-
 getem primū, tertium huius nominis dictum Ceraunū. i. fulmineum, & Bereni-
 cen. Is Euergetes duxit propriā sororem. s. Berenicem in uxorem. Inde enatus
 Ptolemæus Philopator, quartus huius nominis &c. Is Euergetes & uxor Bere-
 nice ad nostrū seruiunt propositū. Nam cū Berenicem sororem in matrimonium
 duxisset, nec multis post diebus in Asiam cū exercitu profectus fuisset, uouisse
 Berenicem tradūt, si uictor Ptolemæus redisset, se crinem detonsurā. Atq; eo uo-
 to donatū crinem in ueneris templo cōsecrasse, qui cū postridie non aparuisset,
 ægrè id rege ferente, Conon Mathematicus cupiens inire gratiā regis, dixit Pto-
 lemeo marito crinē inter sydera uideri collocatū. Et quasdam uacuas figura septē
 stellas ostēdit, eas crinē esse cōsinxit. De hac Berenice alia eius facta prætereo.

Conon mathe-
 maticus.

Tertio

- A** Tertio aduertendum, septem stellas extra Leonis effigiem, ad eius caudam uersus septentrionem esse in triangulo ferme collocatas, quas Berenices esse comas Conon Samius Mathematicus & Callimachus dixerunt. Hunc Cononem Catullus in Elegia Berenices introduxit, cum inquit,
 Idem me ille Conon cœlesti numine uidit
 E Bereniceo uertice cæsariem, &c.
 De quo etiam locutus uidetur fuisse in Bucolicis Maro Ecloga tertia,
 In medio duo signa Conon, & quis fuit alter,
 Descripsit radio totum qui gentibus orbem.
 Scito nonnullas stellas extra formam Leonis à Ptolemæo obseruatas ad Berenices comam applicandas. Sunt enim tres in numero stellationis Leonis 33, 34, & 37. Vetus quidem Alma. tralator, has tres stellas uocat Trichas, Græcè enī capilli dicuntur τριχες. Fuerunt tempore Ptolemæi in Leone, nostro in uirgine. Geor. Valla recentior traduxit lucidius, Comam. Sunt igitur hæ tres stellæ de Coma, crine uel cæsarie Berenices. Sed quod Conon, Callimachus & Catullus numerant septem nō aduersantur Ptolemæo. Sunt namque plures octauū orbis stellæ, paruæ tamen, à Ptolemæo minime obseruatae.
- B** Incidimus hic in Comas siue Capillos, de quibus complura passim legimus apud Plinium. De affectatis hæc pauca, qui anxia quadam cura franguntur in gradus, colunturque studiosius. Hi (mea sententia) fuere præ alijs Germani & potissimum Sueui, de quibus Cornelius Tacit. libro de situ & moribus Ger. Nunc (inquit) de Sueuis dicendum est, quorum non una ut Chattorum Teutætorum uel gens, maiorem enim Germaniæ partem obtinent, proprijs adhuc nationibus nominibusque discreti, quanquam in cōmune Sueui dicantur, insignis gentis obliquare crinem, nodoque substringere. Sic Sueui à cæteris Germanis, sic Sueuorum ingenui à seruis separantur. In alijs gentibus seu cognatione aliqua Sueuorum, seu quod sæpe accidit imitatione, rarum & intra iuuentæ spatium, apud Sueuos usque ad caniciem horrentem capillū retro sequuntur, ac sæpe in ipso solo uertice ligant. Ad id pulchrum argumentum ex Suetonio in uita Caligulæ & capite de cura triumphī eius, ubi legitur. Cōuersus hinc ad curam triumphī &c. nōnullos ex principibus Gallorum legit & seposuit ad pompam, cœgitque non tantum rutilare & summittere comam, sed & sermonem Germanicū addiscere, & nomina barbarica ferre &c. Fuit quondam mos Germanis rutilare comas, id est, cura & studio flauas reddere atque alere, adhibitis pilis saponis, quas Matiacas uocarunt à Matiacis Germaniæ populis, quorum meminit Tacitus de Germaniā. Et Ptolemæus de eadem recenset oppidū Mactiadum, sed de his alibi abunde diximus. Idem mos conualuit apud Romanas matronas ut capillos rutilarent, sicut tradit Valer. libro secundo capite de institutis antiquis. Capillos uenustandos excogitauit nimia medicorum sedulitas, qualia ab Archigene composita, quibus docet flauos & crispes capillos fieri salis spuma intermixta myrrha. Galenum transeo. Fugienda est immodica capillorum affectatio. Ambrosius in Hexamero libro sexto. Comam esse reuerendā in senibus, uenerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, compram in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comā, arbor ingrata est. Tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flaccescit. Ouidiana id comprobatur sententia libro tertio de arte amandi.
 Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
 Et sine fronde frutex, & sine crine caput. Mulier etiā uenustissima, & si cœlo delecta, mari edita, fluctibus educata, licet uenus ipsa fuerit, omni Gratiarū choro stipata, cinnama fragrans, balsama rorans, si calua processerit, place re nō poterit.
- C** Pilæ Matiacæ. Matiaci populi. Mactiadū op. Vale. Maxi.
- Suetonius.
- Ambrosius.
- Ouidius.

TEXTVS
PROCLI.
Arcturus
stella.

STOEFLERI
INTERPRE.

SEQUITVR. In iis rursus stellæ quædam ob notas quasdam integras, quas in se continent, proprias appellationes sunt sortitæ. Nam in signe sydus quod supra media Arctophilacis crura iacet Arcturus appellatur.

D

Plinius.

TEXTVS
PROCLI.
Lyræ stella.

STOEFLERI
INTERPRE.
Vultur cadens

SEQUITVR. Clara autem stella quæ iuxta Lyræ positæ est, totius signi nomine Lyræ dicitur.

E

Secunda insignis stella est Lyræ. Ea stella est in ipsa effigie Lyræ de qua in superioribus diximus, & à pluribus uocatur Arabice vvega, latine Vultur cadens. Est autem de fulgentissimis & primi luminis. Tempore Ptolemæi in Sagittario 17. gradu, minuto. 20. nostro in Capricorno gradu 7. de natura Veneris & Mercurij. Cui propter corporis molem & luminis excellentiam maior debetur afflatus. Quare ea quæ supra de Lyræ imagine ex Firmico citauimus, huic stellæ tanquam antesignanæ attribuenda cõcludimus. Est præterea una de Beibeniis stellis, quasi cor ipsius Lyræ, dans dona grandia modum excedentia. Legito libellum Hermetis in .s. Veneris & Mercurij.

TEXTVS
PROCLI.
Gorgoneæ
stellæ.

STOEFLERI
INTERPRE.
Falx stella.

Gorgones tres

SEQUITVR. Quæ uero in Persei summa sinistra spectantur Gorgoneæ nomen habent, sed quæ in summa eius dextera notantur, stellulæ certe crebræ paruaque Falcē conficiunt.

Tertio, Proclus hic indicat nonnullas Persei stellas, quæ quidem duas partes singulares imagines constituunt. Quarum altera quæ in sinistra eius uisitur caput Gorgonis Medusæ, aut caput Algol nominatur. Quare & eius stellæ Gorgoneæ appellantur, Altera in eius dextera cernitur, quam Falcē nominant.

De ipso Perseo supra abundè tractatum est. Nunc de eiusdem particularibus formis tractandū. Pro prima igitur cõtuendū. Gorgones fuere tres sorores eximie pulchritudinis quarū nomina Euryale, Sthenò & Medusa, Phorci filia, genitæ ex Ceto monstro marino. Vnde & Phorcydes à patre cognoscuntur sunt. Hæ Dorcades, aut ut Plinio, Pompo. & Solino placet, Gorgones insulas Atlantici maris habitasse dicuntur. Vno tantū oculo, quo uicissim, prout cuique necesse erat, utebantur, alioqui corporum forma & crinibus aureis insignes. Quæ propter & ab agilitate nomen habent. Quippe Græci γοργόνα agilem dicunt, siue uelocem. Agrorū præterea ubertate diuites erant. Et tam omni ex parte similes, ut una ab altera discerni uõ posset, nihil uni accidere poterat, quod non esset Finibus extremis Libyes ubi feruida tellus (omnibus cõmune. Luca. lib. 9. Accipit Oceanum demisso sole calentem.

Lucanus.

Squale.
Medusa

Squalebant late phorcynidos arua Medusæ.

Medusam tradunt

tantæ pulchritudinis, quod cum sola circa littus uagaretur. Neptunus pulchris

A tudine eius captus, complecti eam uoluit, sed cum illa hoc animaduertens, fugere cœpisset, secutus est Neptunus usque ad templum Mineræ, ibique uiolato delubro, cum ea concubuit. Quam iniuriã, cum graui & iniquo animo Minerua tulisset, Medusæ crines, quibus maxime Neptuno placuerat, mutauit in angues, deditque, ut omnes eã aspicientes in lapides uerterentur. Quod ob eximiam eius pulchritudinem fictum esse nonnulli existimant. Hanc postea natu maximam Perseus Mercurii talaribus & falcato ense (ut supra cōmemorauimus) acceptis, item scuto Palladis, ut ære percusso effigiem eius uidere impune posset, ex improviso, cū ipsa, anguesque sopiti essent, adortus, uno ualidissimo ictu peremit, caputque abstulit. Et cum per aëra uolans super Libycas uenisset oras, guttæ sanguinis ex Medusæ capite cadentes in terram Libyam in uarios serpentes conuersæ traduntur à Poëtis. Quod ideo fictum uidetur quia Libya uenenosis abundat. Hanc fabulam Thomas Radi, paucis absoluit.

Ense excisus

Gorgonis horrens

Sydere uertex

Emicat alto

Luce quaterna

Contuendum, authore Ptolemæo septimo Alma. In descriptione Imaginis Persei, Capiti Algol, id est, Medusæ tanquam particulari imagini tribuit quatuor stellas, & sunt in ordine 12, 13, 14, & 15. De quibus uetula tralatio sic habet (intelligito tempore Ptolemæi) Lucida earū quæ

Capitis Algol
quatuor stellæ

B sunt in capite Algol, & est duodecima, in Ariete gra. 29. mi. 40. secundæ magnitudinis. Nostro in Tauro 19. gradu, 20. ferè minuto. Sequit̃ in Ptolemæo. Sequens earum, & est 13. in Ariete 29. gradu 10. mi. quartæ magnitudinis. Nostro in Tauro 18. quasi gradu. Sequitur. Antecedens Lucidam, & est 14. in Ariete 27. gradu 40. minu. quartæ magnitudinis. Sequit̃. Antecedens hanc etiã & est 15. in Ariete 26. gradu 50. mi. quartæ magnitudinis, nostro in Tauro 16. gradu, 28. min. de natura Martis & Mercurij, ut Ptolemæus docet, cui me subscribo. Ecce descriptio Gorgonei capitis. Habet, ut nihil omittã, hæc effigies uariã nomina. Appellatur enim Rasdagol, Rasd, i. caput. Caput Gorgonis, caput Medusæ. Caput

Grauis hic occurrit sententiã Ptolemæi lib. 100. propositionũ, (Dæmonis, uerbo 73. de qualitate mortis nati in hæc uerba. Cum fuerit corporaliter Mars iunctus capiti Algol, s. stellæ quæ est in Tauro, & nõ aspexerit fortuna gradum abscindentem, nec fuerit in octaua & dominus Anauba luminariũ oppositus fuerit Marti uel in eius quarto aspectu, nati truncabitur caput. Quod si fuerit luminare in medio cœli, suspendetur. Et si fuerint mali aspicientes se, à Geminis & à Pisce, abscidentur eius manus & pedes. Hæc ille.

C Scito quòd stellæ hæc funereæ sunt secundũ diuum Thomam Aquin. opusculo de fato. Et licet necessitatem nõ habeant, mirum tamen audi exemplũ, quod recitat Hali Rhodan, dictũ Ptolemæi exponens. Accidit (inquit) ut quidam seruus ostenderet mihi natiuitatẽ filij domini sui. Et inueni solem in medio cœli, & ipse erat dominus Anauba. Et Martẽ in quarto aspectu eius, Saturnũ etiã in angulo terræ, cuius ascendens Piscis, unde exterritus distuli iudiciũ, dicens oportet ut anteq̃ iudicem cõpleantur dies nutritionis. Creuit aut̃ puer, & cum ualde sollicitaret circa inuestigationem morũ suorum, nil audiui unde sibi timere truncationẽ manuum ac pedũ ac infurcationem, cū esset uerecundus & mansuetus. Cumq̃ puenisset ad 30. annum, ingressi sunt quidam domũ eius fugientes, eo q̃ accusati essent de dolo, qui præerat Aegypto, & deprehensi sunt in domo illa. Et ipse cū illis amisit manus ac pedes & infurcatus est. Et ego uidi illum absq̃ manibus & pedibus & infurcatũ. Hactenus Hali. Hic perpendito quãta

Capitis Gorgonis allegoriã impresentiarũ missam facio. (sit potẽtia cœli.

Altera particularis effigies Persei in manu eius dextra, & est falx siue falx adamãtina, ensis falcatus, gladius incuruus, à Græcis ἀπτην appellata. Luc. in 9. Harpe. Lucanus.

Et subitus præceps Cyllenida sustulit Harpen,

Harpen alterius monstri iam cedere rubentem.

Et de Harpe Bassus cōmen. de Perseo. De Falce Iul. Fir. libro octauo ca. 29. Et Marcus Manilius. libro quinto.

Obseruandum, nonnullis placet falcem apparere sine syderibus. Vt scribit Hyginus libro tertio, & his accedunt cōmunes falcis depicções. Alij unicam ei stellam tribuunt, ut Hyginus & Bassus, & sic imaginem non constitueret. Alij, quibus ego ad stipulor, asserunt tres stellas dextri brachii, modo pro brachii descripcióe, modo pro falcis depicçãoe seruituras. Et sunt tres primæ in ordine stellarū Persei, tpe Ptolemæi in Ariete & Tauro nostro in Tauro. Prima nebulosa, secunda & tertia quartæ magnitudinis de cōplexione Martis & Mercurii.

TEXTVS
PROCLI.

SE QVITVR At illustre sydus, quod in Aurigæ sinistro humero cernimus Capram nominamus, duas uero exiguas stellas, quæ in summa eiusdem Aurigæ manu figuntur, Hædos dicimus.

STOEFLERI
INTERPRE.

HAec est postrema particula imaginum & stellarum septentrionalium. Et cōtinet duo. Primo claram stellam Capram nominatam, quam Auriga in humero sinistro portat. Secundo effigiem particularem, s. Hædos, capræ filios. De Capra siue Capella pro astro plures sunt fabellæ, unicam detegam. Mellisius rex Cretensis antiquissimus habuit filias duas Amaltheã, & Mellissam, quæ Iouem infantem nutriuerunt. Amaltheæ capella fuit, cui Gemini Hædi fuerunt, & propterea lactis ubertas. Huius igitur uberibus Iouem nutriuit. Germanicus Vna putatur

Capra & Hædi stellæ.

Nutrix esse Iouis, si uere Iupiter infans Hanc Auriga humero totam gerit. Vbera Creteæ mulcti fidissima capræ, Itaq; Iupiter propter beneficium matris, & matrem & Hædos dicitur inter sydera collocasse. Hos autē Hædos Cleostratus Tenedius dicitur primus inter sydera ostendisse.

Cleostratus
Tenedius.

Iulius Fir.

De Capra Iul. Fir. lib. 8. ca. 6. de claris syderibus cū Ariete Orientibus & occidentibus, sic habet. In Ariete parte tricesima, quæ pars totū signum super terram semper ostendit, exoritur Capra, quam fabulosi poetæ alimenta uolunt Ioui infantulo præbuisse. Quicumq; sub hoc sydere nati fuerint, erunt nimia mentis trepidatione solliciti. Et quorum corpus assiduus tremor semper impugnet. Hii leuibus cōmotionibus opprimuntur, & leuibus etiã nutrijs, graui timoris incursione quassabuntur. Erunt tamen omnium rerum curiosi, & qui quodcumq; dictum nouū fuerit, id impatienti cupiditate desiderent, ut semper noua quæq; curiosi desiderii cupiditate sectentur, eaq; intelligere studeant. De eadē Bassus in cōmen. Agitatoris. Et Rufus de Auriga, Plini. lib. 18. ca. 26. asserit Capellam pluuialem. Vetus Ptolemæi tralator, Traduxit Hircum, sic. Quæ est super spatulam sinistram, & dicitur Hircus. Geor. Val. Capram. Fuit tempore Ptolemæi in Tauro 25. gra. primæ magnitudinis, nostro in Geminis gradu ferè 15. de natura

Rufus.
Plinius.
Geor. Val.

Ptolemæus.

De partiali Hædorū effigie contuendū, quod circa (Martis & Mercurii, sinistram aurigæ manū sunt duæ stellulæ nominatæ Hædi, de quibus fabulose iam supra diximus. In ordine stellarū Ptolemæi in descriptione Aurigæ 8. & 9. eiusdem tempestate in Tauro 22. ferè gradu, nostra in Geminis 12. quasi gradu & quartæ magnitudinis, Marticæ & Mercuriales. Hoc sydus à receptis authoribus fluctus significare dicitur. Germanicus de Erichthonio sic canit.

Germanicus.

At manus Hædos
Ostendit nautis inimicum sydus in undis.

A Orbis ab Oceano celsus rapit, aut semel hœdi
Iactatam uidere raton, nautasque pauentes,
Sparsaque per sauos morientum corpora fluctus.
Ad idem Rufus Festus.

Fine manus paruas Hœdorum suspice flammæ
Qui postquam Oceano sese expedire sonoro
Sæua procellosis immittunt flabra fluentis,
Ut spumosa truci pulsentur littora fluctu,
Et uaga cæruleas inuoluant æquora puppes.
fabula est Iouis mammam præbuisse. Oleniam uero ipsam Caprâ Iouis uocant
uates. Atq; hæc quidē multa; & splendida. Verū ei ibidem obscuri lucent Hœ

De Capra & Hœdis Ara-
tus in hæc uerba. Porro siti-
bi Aurigã & stellas Aurige
cōtemplari uideatur, etiam
mentio incidereit Caprę ipsi
us, atq; Hœdorū (qui in ma-
ri nigrescente sæpe contuiti
sunt iactatos homines) (Et
infra) Capra religioſa, quã

Aratus.

Rufus.

Hic meminisse cōuenit, supra in enumeratione ima-
ginum septentrionalium, ut caput 42. libri 2. Plini, illustrius redderetur, nomina-
uimus 72. cœlestes effigies, & inter particulares aquilonias recensuimus Sedē,
thronū, stellam aut siliquastrum Cassiopeiæ, quam Proclus noster hic præterijt.
Sciendū igitur & paucis. Ptolemæus dict. 7. Alma. in descriptione Cassiopeiæ
huic Sedi aut Sellæ tribuit tres stellas, & sunt in ordine stellarum Cassiopeiæ 11.

Thronus Cassi
opeiæ.

B 12. & 13. suo tempore in Ariete, tertiæ, quartæ & sextæ magnitudinis, nostro in
Ariete & Tauro, imitantes complexionem Saturni & Veneris.

SEQUITVR. Austrina signa sunt, quæcumq; ad Meridionalem signi-
feri partem sunt posita, Eorum nomina hæc sunt, Orion &c.

TEXTVS
P OCLI.
Orion.

HAec est tertia pars huius capituli ultimi Procli, in qua determinat imagines
& stellas à signifero in meridiē sitas. Et exorditur ab Orione fulgentissima

STOEFLERI
INTERPRE.
Fabula.

Contuendum, de Orione apud authores uariæ sunt fabulæ, ex (imagi-
ne. his unam delegi, hanc. Hyreum quendam fuisse senem, qui cū apud Thebas, ut
Aristonicus refert, uel in Chio insula, ut Pindaro placet, Iouem, Neptunum &
Mercurium hospitio accepisset, petijt ab his, ut aliquem sibi filium cōcederent.
Habuisse. n. se olim coniugem, cui morienti promiserat, se aliã non ducturum,
optare tamen se filium aiebat, quem sibi hæredem possit relinquere. Hoc ut fa-
cilis assequeretur, bouē eis immolauit, carnemq; ad uescendū apposuit. Illi ue-
ro accepto bouis corio, in illud minxere, terraq; inuolutū texerunt. Vnde natus
est Hyreo filius, quē, quod οὐρος Græci urinam uocant, Vriona, inde mutatio-
ne unius literæ Oriona nominauit. Ouidius 5. Fastorum.

C Annuerant omnes, omnes ad terga iuueni
Constiterant, pudor est ulteriora loqui.
Tunc superiniecta texere madentia terra,
Iamque decem menses, & puer ortus erat.
Hunc Hyreus, quia sic genitus uocat Vriona,
Perdidit antiquum litera prima sonum.

Ouidius.

Hic ergo cum adoleuisset, ingens uenator euasit. Diana assumpsit eum in comi-
tem, & ipse Orion erat custos, satelles & minister deæ. Et authore Hystrio Ori-
ona Diana mirum in modum diligebat, & penè factum, ut ei nupsisse existi-
maretur. Quod Apollo cum ægrè ferret, & sæpe eam obiurgasset, cum natan-
tis Orionis longe caput esset conspicatus, contendit cum Diana, eam non pos-
se sagittam mittere ad id, quod nigrum in mare uideretur. Quæ cum uel-
let in eo studio se maxime artificem dici, sagitta missa caput ORIONIS
traiecit. Itaque cum fluctus interfectum ad littus adiecisset, & se DIANA
eum percussisse plurimum doleret, multis eius obitum proſecuta lachry-

Hystrius.

mis, inter sydera statuisse existimatur. Hanc fabulam libat Tho. his metriculis. D
 Fulget in excelsis connexibus aureo nitore
 Orion, fuerat qui comes Dianæ
 Assiduus, persistens, aruaq; deuioſq; montes
 Indefessus amans, ut deæ placeret.
 Sic si quis stabilis permanſerit, usq; dum ſecentur
 Fila sequens rectum ſit decorus aſtris.

Audax.
 Sublimatus
 Gidas.
 Fortissimus
 Iugula.
 Bassus

Præterea adnotandum, Orion à non nullis appellatur Audax, Sublimatus, Gigas, fortissimus. Item Iugula, Bassus in cōmen. Germanici. Orion, qui & Incola dicitur, ante Tauri uestigia fulget, & dicitur Orion ab urina, id est, ab inundatione aquarum. Tempore enim hyemis habet ortum, cum mare & terras aquis & tempeſtatibus turbat. Hūc Romani Iugulam uocant, eo quod ſit armatus ut gladius, stellarum luce terribilis, & clarissimus. Qui si fulget, ſerēnitatem portendit; si obscuratur, tempeſtatē annuit imminere. Hæc Bassus. Alij ſcilicet Varro, Iugula ſignum eſt quod Actius appellat Oriona, cum ait.

Actius.

Citius Orion pateſcit.
 Huius ſigni caput ducitur è ſtellis tribus, quas infra duæ claræ, quas appellant humeros, inter quas quod uidetur Iugulum. Vnde Iugula dicta. Alij Iugulam dici contendunt à iuglande, quod amplior ſit cæteris, quaſi nux iuglans. Marcus Manilius libro quinto.

Mar. Mani.

Nunc cancro uicina canam, cui parte ſiniſtra
 Conſurgunt Iugulæ.

Strabo

Strabo libro 10. habet in ſententia. Oreus urbs montana Euboææ inſulæ. Hoc illi urbi eſt forſan nomē impositum. Oros enim montem indicat. Hoc etiam in loco educatus Orion, nomen adeptus eſſe uidetur. De eo oppido Oreo Plini. lib. 4. ca. 12. ubi plures numerat Euboææ urbes.

Ieuze.
 Virgilius.
 Lucanus
 Ouidius
 Plinius.

Orion ab Arabibus nominatus Ieuze.

De eodem Virgilius tertio Aeneidos.

Armatumq; auro circumſpicit oriona.

Lucanus primo.

Enſiferi nimium fulget latus orionis.

Ouidi. 8. de tranſ.

Aut Elicen iubeo, ſtrictumq; Orionis enſem.

Tranſeo reliquos poëtas.

Plinius libro 18 ſæpius de eodem, puta, de toto eius ortu & occaſu, aut parte ſcilicet zonæ aut gladij. Et ca. 28. Orionem numerat inter horrida ſydera, tempeſtates producentia.

Item Iulius Fir. lib. 8. ca. 6. de claris ſyderibus cum Ariete orientibus & occidentibus, ſic habet. In Arietis ſiniſtro latere, in parte ſcilicet decima oritur Orion. Si igitur Orion in horoſcopo partiliter fuerit, faciet homines, ueloci corporis mobilitate perſpicuos, & quorum animus, uarijs ſollicitudinibus implicatus, per uigili cogitatione ſemper exæſtuet. Hi enim uariabunt ſæpe domicilia, & domos, fedesq; mutabunt, ac per omnium limina matutinis ſalutationibus ſemper diſcurrent. Haud diſſimilem ſententiam habet Marcus Manilius libro quinto ſerè in principio ſic canens.

Mar. Mani.

Maximus Orion magnum complexus olympum,

Quo fulgente ſuper terras cœlumq; trahente

Et mentita diem nigras nox contrahit alas.

Solertes animos, uelocia corpora ſinger.

Atq; agilem officio mentem, curaſq; per omnis

Inde relaxato properantia corde uidere.

Inſtar erit populi, totoq; habitabit in orbe,

Limina peruolitans, unumq; per omnia uerbum

Mane

A Mane salutandi portans cōmunis amicus.

Rurfus de eodem Germanicus Cæsar, Rufus Festus, Tullius, Hyginus lib. 2 Germanicus, & 3. Et his condignè anteferendus est Aratus in Phœn. sic scribens. Porro remo Rufus. te oriuntur alia multa inter austrū & solis orbitam, Obliquus quidem Tauri se Hyginus. ctioni subiacet ipse Orion, non illum quis serena nocte sublimē uolitantē præ- Tullius. terit, sed confidat cœlum intuens promptius contemplari &c. Ptolemæus dict. Aratus. Ptolemæus.

8. Alma, donat Orioni 38. stellas, quæ dum uitā egit, fuere in Tauro & Geminis omnes, in 1. 2. 3. 4. 5. & 6. magnitudine & una Nebulosa, secunda primæ magnitudinis & tertia secundæ magnitudinis in ordine stellarū Orionis, quæ sunt in humeris, habent uim Martis & Mercurij. Præterea aliæ stellæ primæ aut secundæ quantitatis, ut sunt 26. 27. 28. sunt de natura Iouis & Saturni, Reliquæ uero quæ sunt in 3. 4. 5. 6. & nebulosa. Saturnum imitantur, 35. autē quæ est in sinistro eius pede Arabice Rigel primæ magnitudinis ad Iouis refertur naturā, alij ad

Ad postremum. Qui sacris sunt literis adiurati per Ori- (Iouis & Saturni. onem uirum cōstantem, firmum & perseuerantem intelligunt. Est autem Per- Perseuerantia. seuerantia, Tullio diffiniēte, in ratione bene cōsiderata stabili & perpetua per mansio. Hanc Thomas Aquī. secunda secundæ q. 137. esse uirtutem multis pro-

B bat, quem Legito. Quintilia. libro causarum, oportet insistere ubi effectus pro-

mittitur. Et rursus. Perseuerandum est quia cepimus. Herony. ad Furiam. Nō Hieronymus. queruntur initia sed finis. Paulus male incœpit, sed bene finiuit. Iudæ laudant exordia, sed finis proditiōe damnatur. Et idem in Matthæū, non enim cœpisse uirtutis est, sed perfecisse. Cœpisse. n. multorū est, ad culmen aut uenisse pauco-

rū. Adstipulatur quod Grego. dixit lib. 1. Mora. ca. 40. & si. Incassum quippe (in- Grego. quit) bonū agitur, si ante terminū uitæ deseratur. Quia & frustra uelociter curs- rit, qui, priusq̃ ad metas ueniat, deficit. Hæc uirtus adeo est necessaria est, ut si-

ne ea uiriliter aggredi omnino nihil profit. Quod saluator noster testat̃ Lucæ 9. Lucas. dicēs. Nemo mittens manū suam ad aratrū, & respiciens retro, aptus erit regno

dei. Et rursus Matth. 24. qui perseuerauerit usq̃ in finem, hic saluus erit. Sed quid Matthæus. moror. Cum natura imaginis & stellationis Orionis examussim nostræ faucat intentioni, de Perseuerantia. Quod sanè testatur beatus Grego. 9. Mora. ca. 7. Grego.

per allegoriā exponens uerba Sancti Iob 9. capite scripta, hæc. Qui facit Arctur- Iob. rum & Orionas & Hyades & interiora austrī &c. Vbi Grego. p. Orionas, id est, stellas huius imaginis, martyres, in quibus uera extitit perseuerantia, significari

C uoluit. Postq̃. n. per Arcturū, uisam maiorem uel septem eius stellas (ut eidem

placet) nunq̃ occidentes, ecclesiā sanctam, quæ pro ueritate fatigat̃, ardentius,

& iniquorū persecutiones tolerat, & tamen usq̃ ad mundi terminū sine defectu

p̃durat, significauit, hæc subiungit uerba. Vnde & apte quoq̃ post Arcturū pro-

tinus Orionas subdit. Oriones quippè in ipso pondere temporis hyemalis, ori-

untur, suo quoq̃ ortu tempestates excitāt, & maria terrasq̃ pturbāt. Quid igif̃

post Arcturū per Orionas, nisi martyres designant̃? Qui dum sancta ecclesia ad

statū prædicationis erigif̃, pondus persequentiu, molestiasq̃ passuri, ad cœli fa-

ciem, quasi in hyeme uenerunt. His, n. natis mare terraq̃ turbata est, quia dum

gentilitas mores suos destituit apparente illorū fortitudine doluit, in eorū necem

non solū iracundos ac turbidos, sed & placidos erexit. Ex Orionibus itaq̃ hy-

ems inhorruit, quia clarescente sanctorū constantia, frigiditas infideliu ad tem-

pestatem se persecutionibus excitauit. Orionas ergo cœlū edidit, cum sancta ec-

clesia martyres misit, qui dum loqui recta rudibus ausi sunt, omne pōdus ex fri-

gore aduersitate ptulerunt. Huc usq̃ Gre. Huic testimonio accedit authoritas Iulij Fir. lib. 2. ca. 10. Et Albumasaris tractatu septimo sui introductorij, Qui Sa Iulius Fir. turno adscribunt stabilem amicitia & longam prouidentia. Item Ptole. tract. 3. Ptole.

quadri. ca. 13. tribuit magnum & firmum consilium. Sunt autem in Orione 33. **D**
 stellæ de quantitate 3. 4. 5. 6. & nebulosa, ipsius Saturni naturam (ut commemo
 rauimus) imitantes, quæ stabilitatem, firmitatem & perseverantiam præ se fe
 runt. Ecce. Quod si à quopiam obijceretur & Firmicum & Albumasarem Sa
 turno pertinaciam ad scribere, quæ plerumq; in malum legitur, cum quis plus
 quàm oportet in suo stat sensu. Assentior facile, sed eius hanc maliciã, puta per
 tinaciam, Iupiter mitigabit, inq; perseverantiã permutabit, ut aperte indicant
 polentiores ac saturninis tantum fortiores, scilicet, 26. 27. & 28. de natura Iouis
 & Saturni. Iouis enim connexio cum Saturno inducit pietatem, modestiam, sa
 nam sapientiam & intelligentiã, & quicquid æquus bene instituti uiri animus
 potest accipere.

SE QUITVR Procyon aut Anticanis & Canis.

Procyon
Canis.

Contuendum. Hæc duo sydera fugientem sequuntur Leporem. Sunt enim
 Chi Canes orioni addicti, quod studiosus fuerit uenandi cū his. Tum pro
 pter cursum præualidum & celerrimum, tum ferocitatem in feras & bestias, à
 Diana, quæ crebris sese uenationibus oblectabat, uehementer amati & enutriti
 tandem inter sydera nō longe ab orionis effigie collocati. De his Thomas Ra
 dinus sic canit. **B**

Ptolemæus
Procyon
Asehene
Algameisa

Orion geminos canes habebat
 In cursu ualidos, ferocios
 Vrsos, dentis apros sonatiores
 Sternentes, ut anhelus admonebat:
 Diana hos nimium tenens fouebat.
 Ut solatiolum benignioris
 Plausus; atq; locos amœnioris,
 Et cibos sapidos dari iubebat.
 Tantum creuit amor nitentiorum
 Quod sedem his tribuit micantiori
 Stellarum radio beatiorum.

Plinius.

osus, quod sydus apud Romanos non habet nomen, nisi caniculam hanc uel
 mus intelligi, hoc est minorem canem. A Tullio tamen in fragmentis Arati no
 minatur Anticanis, cum inquit. **F**

Tullius

Anticanem Graio Procyon, qui nomine fertur.
 A nonnullis Precanis, & Canis minor, ac canis primus. Aratus.
 Pedibus sub posteris Canis antecedentis.

Iulii, Fir.

De Procyone Iulius Fir. lib. 8. cap. 9. de claris syderibus cum Cancro orientibus
 & occidentibus sic habet. In cancro parte 27. oritur Procyon. Hoc oriente qui
 nati fuerint, erunt quidem ab omni uenationis studio separati, uerum arma ue
 natoribus, aut facient aut parabunt, ut retia, uenabula, sagittas, & quicquid ad
 structionem eius studij pertinet. Nutrient etiam canes, qui ferarum cubilia, &
 latentes tenebras, præ sagis naribus persequantur & omnia animalia quæ ad ue
 nationem faciunt. Accedit Mar. Mani. lib. 5. ca. unico his metris.

Mar. Mani.

At Procyon oriens cum iam uicesima cancro est,
 Septimaque ex undis pars sese emergit in astra.
 Venatus non ille quidem, uerum arma creatis
 Venandi tribuit, catulos nutrire sagaces,
 Et genus à proauis mores numerare per artes,
 Retiaq; & ualida uenabula, cuspide fixa,
 Lentaq; contextis formant hastilia nodis.

Et

A Et quodcumque solet uenandi poscere cura

In proprios fabricare dabit uenalia quaestus.

Et Rufus.

Rufus,
Ptolemæus.

Vltimus est Procyon Geminorum subditus astro.

ac Hyginus lib. 2. & 3. Ptolemæus dict. 8. Alma. Cani antecedenti tribuit solum duas stellas, alii numerant tres, tempore Ptolemæi in Geminis, nostro in Cancro.

Quarum prima quæ in eius est collario, quartam possidet magnitudinem. Secunda quæ est in femore fulgens, Procyon aut Algomeisa primæ quantitatis. Sunt de natura Mercurii & parum Martis.

Alter Canis maior, scilicet, appellatus, Arabice Asehère, Alhabor, Aliemèni & proprie dicitur Canis. De quo Aratus. Lucet ambobus Canis sub pedibus sistens uarius, at non penitus illustratus. Verum circa ipsum uentrem obscurus obuersatur. Sed ei summum stella insignitum est feruida mentum. Quæ quidem maxime uehementer exiccat, atque ipsum uocant homines Syrium. Non amplius illum cum sole orientem, arbores fallunt sine humore frondentes. Et reliqua.

Canis maior,
Aratus.

Syrius canis.

Scito, quod stella fulgentissima, quæ est in ore aut lingua canis, primæ magnitudinis, uocatur ab authoribus Canis, nomine totius imaginis. Vocatur etiam Syrius siue Syrión, Canicula, Arabice usitato Alhabor. Audiendus est nobis

Canis Syrius
caniculosa.

B Bassus in comenta. Canis. Syrius (inquiens) stella, est in medio centro cæli, ad quam cum Sol accesserit, duplicatur calor ipsius, & languore afficiuntur corpora humana. Syrium autem stellam uocatam putant, propter flammæ candorem, latini aut ipsam Caniculam uocant. Vnde & dies Caniculares dicuntur, quia quamdiu Sol in ipsa est, pestifera est, sed pro qualitate adiacentium commutatur. Nam aut uincitur, aut morbosus utitur uiribus. Hinc est, quod cum certo tempore oritur, non semper est noxia. Huc usque Bas. Sanè sciendum est Syrium dici à Græco uerbo σιγήρω quod est sicco & arefacio, quia tunc maxima accidit siccitas & arefactio omnibus, fontibus, & terris. Germanicus de Cane.

Bassus.
Syrius.

Dies Canicularum
lares.

Cum tetigit solis radios accenditur aestas.

Syrius unde.

Et Hyginus lib. 2. Et Syrión appellasse per flammæ candorem, quod eiusmodi sit, ut præter cæteras lucere uideatur. Verum Hyginus hic dissentit ab alijs authoribus, in eo quod asserit, Canem in lingua habere stellam unam, quæ Canis appellatur, in capite autem alteram, quam Isis suo nomine statuisse existimat. Et Syrión appellasse, per flammæ candorem &c. etiam distinguit inter Canem stellam & Syrium, tribuens Syrio, quem in capite locat, flammæ candorem, & non huic, quæ est in lingua. In quo alijs contrarius est, & præcipue Ptolemæo dict. 8. Alma, qui eam stellam, quæ est in ore Canis & dicitur Canis, ponit in prima quantitate fulgentissimam & in ultimo luminis, id est, lucidissimam. Et huic, quæ est sita in Capite, donat exiguam quantitatem, puta quintam. Ecce. Vna igitur & eadem stella dicitur Canis & Syrius. Vel appellatur Syrius à Græco σείρω, id est, hio quod per aestum præcipue canes faciunt, qui tempore canicularium maxime hiant ob caliditatem.

Cum tetigit solis radios accenditur aestas.

Nominatur & hæc stella Canicula. Plin. lib. 2. ca. 40. Iam Caniculæ exortu accendi Solis uapores quis ignorat? Eius syderis effectus amplissimi in terra sentiuntur. Feruēt maria ex oriente eo, fluctuant in cellis uina, mouent stagna. Orygem appellat Aegyptus feram, quam in exortu eius contristari & contueri tradit, ac uelut adorare cum sternuerit. Canes quidem toto eius spatio maxime in rabiem

Canicula.

De Oryge fera legito supra.

(agi, non dubium.

Oryx.

Item idem lib. 2. ca. 49. aut. 47. de Canicula. Ardentissimo aut aestatis tempore exoritur Caniculæ sydus. Sole primam partem Leonis ingrediēte &c. Idem lib. 9. ca. 16. Fluuiatiliū silurus caniculæ exortu syderat, & alias fulgure sopitur. Hoc & in mari Cyprino putant, & alioqui totum mare sentit exortum eius syderis. Quod maxime in Bosphoro apparet, algæ enim & pisces superferuntur ab imo uersa omnia. Idem lib. 18. Caniculam non raro accipit in significato predicto.

Nonnunquam pro Procyone, id est, cane minore, ut supra à Plinio didicimus, D
& ab eodem capite 29. libri 18. his uerbis manifestatur cum ait. In 4. Calen. Maii
canis occidit, sydus & per se uehemens, & cui præoccidere caniculā necesse sit.

A Canicula pro Syrio accepta dies caniculares, propter Solis aditum emer-
gunt, quibus pharmaca & purgationes ab accuratissimis medicis prohibentur.

Auicenna

Testis Auicenna 4. fen. primi cano. ca. 5. Et scito (inquit) quod tempus quo ma-
ior canis ascendit, & hora qua nix super montes quiescit, & hora frigoris fortis,

Hippocras

non est tempus sumendi medicinam. Medicina uero in uere & autumno biben-
da est. Et Hippocrates 4. particula Aphor. 5. Sub cane & ante canem molestæ
sunt purgationes.

Canicularium
inceptio.

Dierum autem canicularium inceptio uariatur secundum regionum diuer-
sitate & climatum ac latitudinum. Item secundum temporum uariationem,

Hippocrates
quo tempore
floruerit.

Et caniculæ stellæ de signo in signum, & de gradu in gradum mutationem. Et
hoc pacto tempore Hippocratis medici, qui ante Christum humanatū ferè 400

Auicenna
quo tempore
uixit.

annis uitam egit & ad quartum scripsit clima, fuit canicularium exordium cir-
citer diem 13. aut 14. Iulij. Tempore Auicennæ Hispani & Hispalensis, qui etiã

ad quartum scripsit clima, post Christum annis 1100. ferè, inceperunt Canicula-
res 15. 16. aut 17. die Iulij. In nostris regionibus, puta septimo climate, ubi polus

arcticus eleuatur 47. 48. & 49. gradibus, & nostro tempore caniculares exordi-
ri deberent Sole ad eunte 10. 11. aut 12. gradum Leonis, circa Iacobum maiorem

apostolū. Sed usus nulla arte suffultus inualuit, caniculares inchoari sexta die
Iulij & finiri 17 Augusti iuxta hunc uersiculum.

Octaua Petri Pauli incipit canis & finit octa. Laurenti.

Interpretatio
uerborū Bassi.
Macrobius

Ad Bassi uerba redeo, cum inquit. Syrius stella est in medio centro cœli &c.

Animaduertendum, Centrum in proprio significatione est punctus circa quem
uoluitur orbis. Macro. libro primo de som. scipionis. In omni orbe uel sphaera

medietas centrum uocatur. Nihil aliud est Centrum, nisi punctū, quo sphaeræ
uel orbis medium certissima obseruatione distinguitur. Centra igitur re ipsa ex

istere circa quæ uoluntur orbes. Plato adamantinam eorum uocat hypostasim
inconuertibilem, æternam & stabilem, quæq; eodem semper se modo habeat.

Proinde Centrum nonnunquam à grauissimis authoribus accipitur pro circulo
quodam maximo, qui orbem aut spherā suam in duas æquas secat partes, cuius

centrum est centrum mundi aut uniuersi. Sunt autem in primo cœlo aut mobi-
li huiusmodi tres maximi circuli, duobus mundi polis alligati aut adhaerentes.

Æquinoctialis

Primus est æquinoctialis, qui primum mobile ab oriente in occidentem, & rur-
sus ab occidente in orientem in duas partitur æquas partes. Cuius centrum est

centrum mundi aut uniuersi. Is ab utroque polo æquidistanter recedit, & in eo
quotannis accidit bis diei & noctis æqualitas, puta in principio Arietis & Libræ

de quo supra plura disseruimus in capi. de circulis sphaeræ, & in ca. Cur quinque
dumtaxat æquidistantes in sphaera. Secundus appellatus est Colurus æquino-

Colurus æqui
noctialis.

ctialis transiens per polos mundi & principia Arietis & Libræ. Cuius centrum
est uniuersi, eius officium est distinguere æquinoctia, hoc est, dierum & noctiū

æqualitatem. Tertius uocatur Colurus solstitialis uergens per utrosque polos &
principia Cancri & Capricorni, cuius etiam centrū est mundi. Cuius officium di-

Colurus solsti
tialis.

stinguere solstitia æstiuū & hybernū, & is seruit nostro proposito. De his duo-
bus circulis in superioribus ca. de Coluris. Cū igitur præterea reuoluimus tēpo-

ra, offendimus Syrium stellam Anno humanæ salutis 849. uel circiter, fuisse in
principio Cancri, quo tempore fortè Bassus uitam egit. Fuit igitur stella hæc li-

ta in coluro solstitiali maximo circulo, cuius centrum (ut iam diximus) est cen-
trum mundi. Cum igitur Bassus dicit, Syrium stellā esse in medio centro cœli,

uult

A uult dicere Syrium esse in quodā maximo circulo cœlesti, puta coluro solstitiali, cuius centrum est centrum cœli, in quo is circulus descriptus est, & ex consequentiōe etiā ipsius circuli. Nam quemadmodum centrum (ut cōmemorauimus) maximī orbis & suorum circularum est stabile, firmum & fixum, ita Sol cum suo motu ad hunc circulum circa principium cancri peruenerit, est in maximo accessu ad nos, qui aquilonē habitamus, & stare uidetur. Est enim Sol in eo loco fixus, firmatus & stabilitus, quod ultra uersus capita nostra, etiā minimo accedere neq̄at. Ecce centri & circuli cōformitas. Rursus cū Sol Capricorni initiū adierit, constituit in maximo à nobis recessu, & iterū uidetur stare &c.

Collibuit Basso, ut nostrę interpretationi maior reddatur authoritas, alia adiungere exempla, Plini, lib. 2. natura. histo. ca. 19. sic habet, Sol autem ipse quatuor differentias habet, bis æquata nocte diei, uere & autumno, & in centrum incidens terræ, octauis in partibus Arietis & Libræ, bis permutatis spatijs, in autum diei, bruma octaua parte Capricorni, noctis uero, solstitio totidem in partibus Cancrī. Plinius in his uerbis, quo ad nostrum tractatum, in sententiā, hoc uult. Solē bis in anno causam esse æqualitatis diei & noctis, & id usuuenire cū Sol incidit in centrum terræ. Incidit autem Sol in centrum terræ, quando motu suo adit maximum hunc circulum, quem æquinoctialem appellamus, cuius centrum est idem cū centro mundi. Quando igitur Sol est in principio Arietis aut Libræ supremæ spheræ, describit motu diurno æquinoctialem circulum, & tunc est in centro terræ uel incidit in centrum terrę. Diximus enim centrum mundi esse stabile. Sic Sol in horum duorum signorum principijs inuentus, stabilis & firmat diem cum nocte in parilitate in uniuerso mundo.

Et idem Plini, lib. 18. ca. 20. sic scriptum reliquit. Est præterea in cœlo, qui uocatur Lacteus circulus, etiā uisu facilis. Huius defluuio, uelut ex ubere aliquo, fata cuncta lactescunt, duorum syderū obseruatione, Aquilæ in septentrionali parte, & in austrina Caniculæ, cuius mentionē suo loco fecimus. Ipse circulus fertur per Sagittarium & Geminos, solis centrum infra æquinoctialem secans, cōmissuras eorum obtinente hinc Aquila, illinc Canicula. Ideo effectus utriusq̄ ad omnes frugiferas pertinent terras. Quoniam in his tantū locis Solis terræq̄ centra congruunt. Igitur horum syderum diebus si purus atque mitis aër genitalem illum, lacteumq̄e succum transmiserit in terras, læta adolefcunt fata. Et reliqua. De Lacteo Circulo, qui solus inter cœlestes uisui albicans apparet, abunde diximus in superioribus in ca. de Lacteo circulo, de quo Plinius hic prognosticū quoddam manifestat, satis & fructibus uel accōmodum uel incōmodum, obseruatis tamen duobus syderibus. s. Aquila in septentrione, & Canicula in meridie. Et quod asserit Lacteū circulum ferri, aut duci per Sagittarium & Geminos, olim habuit ueritatem, & etiā hodie, quod recentiores chartæ cœlestiū imaginum lucide indicant. Et quod subdit, Solis centrum infra æquinoctialem secans, optime dixit, cū uerba ad Plinij tempora uel circiter referuntur. Nā Lacteus circulus in ea parte ubi Geminos adit, uergit in meridiem per æquinoctialem, & postea (intellige tempore Plinij) secat uel attingit centrū Solis sub æquinoctiali, hoc est, Colurū Solstitialem, prout interpretati sumus. Et hoc pacto Lacteus à septentrione ueniens, primo adit Zodiacū circa Geminos, postea æquinoctialē uersus meridiem, dein centrū Solis. i. colurū Solstitialē, ubi tãgit Cancrī principiū. Et idem Lacteus à meridie in septentrionē iens æquinoctialē iterū pertransiens, rursus secat centrū Solis. i. Colurū Solstitialem & principiū Capricorni & seruat ordo ut iam supra. Circa cōmissuras. i. iuncturas aut intersectiones Lactei cū coluro, Aquila uersus septentrionē obtinet locum, uersus meridiem uero Canicula. Et addit, Quoniā in his tantum locis solis, terræq̄

Plinius.

Plinius.

centra congruunt. In his enim duabus commissuris. i. in his duabus partibus colu-
ri supra ostensis conveniunt centrum Solis & Terræ. Quia centrum Solis, id est,
colurus Solstitialis maximus circulus pro centro habet centrum mundi, & id cen-
trum est etiam centrum terræ. Et tantum in his locis ob presentiam syderum Aquilæ
& Caniculæ, causatur celestis afflatus aut influxus ad frugiferas pertinetes ter-
ras. Obtutui hæc omnia facile subiicies aut per sphaeram astrariam, aut mundi,
aut instrumentum per nos compositum.

Coniunctio
solis & syrij.

Ad Bassum revertor cum subiungit. Ad quam cum Sol accesserit duplicatur
calor. Scito Solem Syrium stellam accedere vel cum ea congregi, coniungi vel
coire, tunc, quando Sol & stella in horizonte exortivo simul ascendunt vel ori-
untur. Et tunc afficitur Syrius occasu heliaco. i. solari quod propter solis radios
mane haud uideri potest. Sed postea propter Solis quotidianum recessum, incipit
canis mane ante solem exoriri, & tandem uideri. De hoc accessu aut congressu
& inceptioe dierum canicularium loquuntur domini medici. Quocirca Auicen-
næ uerba, cum inquit. Et scito quod tempus, quo maior canis ascendit, hoc mo-
do accipienda sunt, ut iam diximus. Neminem profecto credimus latere, Canem
omni die naturali semel ascendere aut oriri. Sed uerba Auicennæ intelligenda **B**

Tempus cani-
culare.

Et rursus annectit Bassus. Quia quamdiu Sol in ipsa est, pestifer-
ra est. Tempus id caniculare pestiferum determinant medici spatio 40. dierum
Nonnunquam malum hoc aut uincitur aut commutatur, & hoc propter radios fortes
planetarum in hoc tempus incidentes, puta Iouis, Veneris & quandoque Saturni.

Canis.
Plinius.

Appellatur præterea hæc stella, Syrius siue Canicula (ut diximus) Canis no-
mine totius syderis, de quo Plini. lib. 14. ca. 18. in fine Vina in apothecis Canis or-
tu mutantur quedam, posteaque restituntur sibi. Et idem lib. 16. ca. 40. Canis or-
tu ligna esse scindenda autumat. Et idem lib. 18. ca. 28. deinde postridie ferè ubi
que confessum inter omnes sydus indicabis, quod Canis ortum uocamus, Sole
primam partem Leonis ingresso. Hoc fit post solstitium 23. die. Sentiant id ma-
ria & terræ, multæ uero & ferè ut suis locis diximus. Neque est ei minor uenera-
ratio quam descriptis in deos stellis. Accenditque Solem & magnam æstus obti-
net causam. Idem eodem libro in pluribus capitibus, modo de ortu modo de oc-
casu canis differit. Et Ouidius quarto Fastorum.

Ouidius.
Macro.
Virgi.
Iuli. Fir.

Signaque dant imbres, exoriturque canis. Macro, lib. 1. de Som. Virgi. 1. Geor. F
Candidus auratis aperit eum cornibus annum
Taurus, & aduerso cedens canis occidit astro.

Harum expositionem diximus supra capi. De occultatione & emerfu æquidistans
distantium. Iulius Fir. lib. 8. ca. 10. de claris syderibus cum Leone orientibus & oc-
cidentibus, sic scribit. In prima Leonis parte oritur Canicula quæ à græcis Syri-
on dicit. Quicumque hoc oriente sydere nati fuerint, effrenatos animos ad omne
studium præ posteris facinoris applicabunt, erunt etiam ab omni humanitatis gra-
tia separati, & qui libenter omnia uolentis studia sectentur, furiosi, iracundi,
terribiles, minaces, & quos omnes homines uel oderint pariter & metuant. Erunt
præterea animosi, & uerbosa sermonis affluentia inflati, & quos ad omne conui-
tium incautus sermo semper impellat. Huius etiam noua causarum iurgia concitantis,
cor habent, crebris agitationibus palpitans. Vocem uero, crescentibus faucibus
canum latratu imitantem, ita ut sæpius impetu & furore commoti, aut den-
tes quatiant, aut attritos semper exacuant &c. Marcus Manilius libro quinto.

Mar. Mani.

Cum uero in uastos surgit Nemeæus hiatus
Exoriturque canis, latratque canicula, flammæ
Et rapit igne suo, geminatque incendia solis.

Et infra.

Hæc

A Hæc ubi se ponto per pronas extulit oras,
Nascentem si quem pelagi constrinxerit unda,
Effrenos animos, uiolentaque pectora fingit,
Irarumque dabit fluctus, odiumque metumque &c.

Consonat cum Fir.

Ptolemæus dicit. 8. Alma. supputat Cani pro sydere 18. stellas, 1. 3. 4. & 5. magnitudinis, eius tēpestate omnes in Geminis, nostra in Cancro, dempta 17. quæ est ferè in fine Geminorum, Quæ in eius ore est lucens Alhabor. Vm habet Iouis & parum Martis. Reliquæ omnes Veneri assimilantur.

Tertio loco ad Canes subcœlestes uenio de quibus Plini. propemodū innumera scribit, præcipuè lib. 8. ca. 40. Varro de re rustica lib. 2. cap. 9. duo ponit genera Canum. Vnum uenaticum, & pertinet ad feras bestias, ac syluestres. Alterum quod custodiae causa paratur, & pertinet ad pastorē, de quo pluro. Legito.

Canes sub cœlestes.
Varro.
Canū genera.

Canes diuersorum generū memorat Pollux, Laconicos ex uulpibus & canibus natos. Arcades, ex canibus & leonibus. Cyrenaicos, ex lupis & canibus. Castorides è Castore natos & uulpe. Erericos, iussu Appollinis nutritos, quibus terram aratro uertebat. Molossos ex Epiro uenientes, prognatos ex cane, quem Vulcanus, ut fabulæ uolunt, fabricauit & animam inspirauit. Argolicos, à regione Argolica. Lybicos, à Lybia. Indicos, ab India regione ex Tigride & canibus genitos Cretenses, à Creta insula. Et alia plura. Transeo.

B Plini. lib. 6. ca. 30. & Solinus ca. 43. asserunt in Africa esse gentes, quæ canem pro rege habent, motu eius imperia augurantes. Sunt qui inferioris Pannoniæ regnicolis id ipsum semel contigisse affirmant.

De Canum fidelitate, Docilitate & Morbis, plura apud alios offendes.

SEQVITVR LEPVS.

Lepus cœlestis sub pedibus Orionis constitutus, dicitur Orionis canes fugere uenantes. Nam ut uenatorem eum finxerunt, uoluerunt hoc etiā significare aliqua de causa. Itaque leporem ei ad pedes fugientem finxerunt. Quidam ab hac causa dissentiunt, negant tam nobilem & tam magnū uenatorem oportere leporem uenari. Callimachum quoque accusari, quod cum Dianæ scriberet laudes, eam leporino sanguine gaudere, & eos uenari dixisset. Itaque Orionam cum Tauro decertantem fecerunt. Nonnulli Leporem inter astra collocatum dicunt propter nimiam uelocitatem. Quare Lælius putabat leporem à celeritate dici, quasi leuipedem, siue quod inter quadrupedes plus pariat, & quosdam fœtus pariat, quosdā uero in uentre habeat, sicut Aristoteles philosophus ait, qui de animalium ratione differuit.

Lælius.

Leporis autem historiam memoriæ prodiderunt. Apud antiquos in insula Lero nullum leporem fuisse, sed ex eorum ciuitate adolescentium quendam studio generis inductum, ab exteris finibus leporem fœminam prægnantem attulisse, & ad eius partū diligentissime ministrasse. Itaque cum peperisset compluribus eius ciuitatis studium incidisse, & partim pretio, partim beneficio mercatos, omnes lepores alere cœpisse. Itaque non longo interuallo tantam multitudinem leporum procreatam, ut tota insula ab his occupata diceretur. Quibus cum ab hominibus nil daretur, in semina eorum impetu facto omnia comederunt. Quo facto incolæ calamitate affecti, cum fame forent oppressi, cōmuni consilio totius ciuitatis uix denique eos abigisse ex insula. Itaque Leporis postea figuram in astris constituisse, ut homines meminissent, Nihil esse tam exoptandum in uita, quin ex eo plus doloris, quàm latitiæ capere posterius cogentur.

Leporis historia.

Historiam hanc Thomæ Radî, sic canit.

Lero.
Leros.

Insula Lero aderat,
Sed natus non est Lepus illa.
Ardet in hoc iuuenis,
Prægnantem conducit & omnem
Pluribus ex genitis
Complet paruo tempore terram,
Nam populus cupiens
Pascebat gaudens & emebat,
Displicuit numero
Tandem excedens sæpe petitum,
Viuere quo ualeant

Cuniculi.

His cum pastum subtrahit, arua
Seminiibus populant.
Damnium cernens, nititur oris
Pellere de proprijs,
Quod uix multo posse peractum est.
Iupiter æthereis
Ornauit pulsum ignibus, ut sic
Mens hominum teneat,
Nil tam gratum prorsus amari
Quin dolor inde sequi
Maior, quàm sint gaudia, possit

neis cuniculis domicilia subuerterentur & arbores & plantas uastarentur, satorum radices esitarentur. Quare insularum incolæ missi aliquando Romam legatis terras petiisse dicuntur, ab istis enim eiectionari bestijs, quibus propter multitudinem obsistere nequirent. Nunc autem cum ad tractandam eorum uenationem aptissimi sint nulla sibi inualescere damna permittunt. Itaque de industria catellas agrestes afferunt, quas educat Africa, quas quidem funiculis capistratas intra foramina dimittunt. Eæ uero quos capiunt unguibus extrahunt, aut in summa telluris fugere cogunt, egressis autem uenatores incumbunt ca-

Secundo, historia in se cõtinet apotropticam. i. terrentem sententiam cum dixit, Nihil esse tam exoptandũ. Cui sæpius ad stipulatur sacra litera. Salomon Prouer. 14. Risus dolore miscebitur & extrema gaudij luctus occupat. Esaias 24. Cessauit gaudium tympanorũ, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo cytharæ, cum cantico non bibent uinum, amara erit potio bibentibus illã. Et sequitur, Defecta est omnis lætitia, translatum est gaudium terræ. Aug. sup Psal. Temporalibus gaudent, qui bona æterna desiderare nõ norunt.

Iulii Fir.

Iulius Fir. lib. 8. ca. 8. De claris syderibus cum Geminis (Et id genus plures nis orientibus & occidentibus de lepore sic habet. In Geminis parte septima oritur Lepus. Sub hoc sydere qui nati fuerint, tanta erunt corporis leuitate, ut cum currere cõperint, uelocitate sua agitati, aues superare uideant. Et infra. Quod si hunc locum Saturnus per quadratũ aut diametrum uiderit fugitiuos, faciet, qui lares suos, ad longinquas regiones migrantes, prono animositatis studio separabunt, atque ab ipsis diuidentur. Alludit pulchre Mar. Mani. lib. quinto, sic. Iam uero Geminis fraterna ferentibus astra

Mar. Mani.

In cœlum, summoque natantibus æquore ponti
Septima pars lepores tulit, quo sydere natis,
Vix alas natura negat, uolucrisque meatus,
Tantus erit per membra uigor referentia uentos &c.

Annotandum. Lero aut Leros ad nostrum propositum insula est maris Gallicani, non longe sita à Narbonensi prouintia. Ptolemæus libro 2. Geogra. capi. nono, tabula tertia Euro. Plinius libro tertio capi. quinto, in fine. Strabo libro quarto, sic habet. Post Stœchades Planasia, & Lero sunt, colonias habentes. In Lerone phanum est Leronis, è regione Antipolis hæc ipsa iacet. Haud absimilem historiam narrat Strabo lib. tertio, de Cuniculis, in descriptione insularum Balearium aut Gymnesiarum cum inquit. Præter agri uero feracitatem, & illud hisce in locis cõmoditatis adest, ullum noxium animal non facile

E

reperias. Nam cuniculos, quos plerique lepusculos appellant, nequaquam indigenas esse asserunt. Quinimmo cum ex propinqua insula, quidam marem & foeminam attulisset, tanta ab initio facta est eorũ procuratio, ut ex subterra-

Aratus

A Aratus in Phœno, Pedibus aut Orionis sub ambobus lepus incessanter omnibus diebus fugatur, at semp Syrius à tergo fert insequenti similis. Etiam ei cooritur atque ipsum occidentem insectatur, Tullius in fragmen. Arati.

Aratus.

Tullius.

Subterque pedes quos diximus ante

Oriona iacet leuipes, hic fugit ictus

Horrificos metuens rostri tremebundus acuti,

Nam canis infesto sequitur uestigia cursu. De eodem Rufus Festus.

Et Ptolemæus dicit. 8. Alma, donat ei duodecim stellas tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis, suo tempore in Tauro & Geminis, nostro omnes in Geminis de uiribus Saturni & Mercurij.

Ptolemæus.

Ad Lepores mundi huius inferioris nunc accedo. Est autem Lepus piscis marinus qui limo gignitur, specie cernitur cochleæ tegmine nudatæ, de quo Plini.

Lepus piscis.

lib. 32. ca. 1. in hæc uerba. Nō sunt minus mira, quæ de Lepore marino traduntur

Venenum est aliis in potu, aut cibo datus, aliis etiam uisus. Si quidem grauidæ si

omnino respexerint foeminam ab eo genere dumtaxat, statim nausea & redun-

datione stomachi uitium fatentur, ac inde abortum faciunt. Remedio est mas &c.

Et idem eodem libro ca. 5. 6. 7. & in multis aliis libris & capitibus. Est & alterius

B generis in mari magno similis per omnia terrestri, præter uillos quos aculeatos

& erectos habet, haud capi facilis, ut qui uelocissimus sit, nec unquam nassis aut

hamo propinquet. Si quis eum attigerit, dum in morbo est, manu aut baculo, ani-

mi defectum incurret &c.

Est præterea Lepus genus nuniſmatis Rhegynorum, curru & Lepore olim

celebre. Est autem Rhegium authore Plini. lib. 3. ca. 8. oppidum in margine Ita-

Rhegium.

liæ situm, cui à dehiscendi argumento Græci nomen dedere, *ῥηγύνω* enim græ-

cè. i. dirumpo dicitur. Inde dicti Rhegyni. De Rhegio Solinus capi. 8. Et Ptole-

mæus libro 3. capite 1. Tabu. 6. Euro.

Proinde Lepus terrestre animal formidine præcellit alia animalia, facile

Lepus animal

namque temereque terretur ac cōpauescit, raro in obujs & celebribus locis quies-

cit, sed obductis densis latebris atque arbuſtis. Lepores mares concipere com-

pertum, palpebris quidem clausis uigilare, apertis dormire. Inde natū putatur

adagiū Lepus dormiens, quod apte dissimulatores conuenit. Visus hebes est

atque cōfusus, inter diu quiescūt, noctu uagantur. Natalis loci præsertim ama-

tiores. Cursu adcliu uelotiores omnes, quod pedibus prioribus breuiores sint.

C Ad fugam sese auribus in terga inclinatis excitant, auribus quippe motum dirigit,

moderaturque tanquam remis, quod in alijs animantibus plerumque efficit cauda.

Canes cursu flexuoso sæpe decipit. Cum circumagitur altera aure ab ea parte

dimissiore pro gubernaculo utitur. Enixa suos foetus locis plurimis dispertit

atque abscondit, putans eo modo à noxijs melius tueri. Vicem accipitris exhor-

ret latitans. In uulpem si forte incidit, euadere cursu cōtendit. Illa dolum celeris-

tati opponit, cum in media persecutione quiescens, post paulo leporis uestigia

sectatur ac cubile inuadit. Dicitur & lepus ultro citroque cōmeare, uti confusus

uestigijs minime deprehendatur. Obseruauere ueteres leporis occursum in itinere

abominosum quippiam, inauspicatum atque improsperum præſagire.

Scribit Aristoteles, animalium nulli contingere, dempto lepore, pedibus pilis

obiectis atque hirsutis incedere. Quare Dasypū aut Dasypodem uocari, quod

Dasypus.

hirsutos habeat pedes, *δασύς* enim hirsutum pilosumque significat, *πῶς* pedem,

ea propter ambulans non sentitur. Apud Aristotelem & Plinium legimus, Lepore

aut Dasypodem timidum animal omnium prædæ nasci, solum superfoetare,

aliud educantem, aliud in utero pilis uestitum habentem, aliud implume,

aliud inchoatū, aliud nō perfectū. Hęc omnia de nostris leporibus dici possunt.

Prox. A græcis Lepus $\pi\omega\sigma\epsilon$, id est, timidus appellatur à $\pi\omega\sigma\alpha$ græco uerbo, id est for- **D**
 mido. Est enim, ut cōmemorauimus, omnium animalū formidolosissimū. Ab
 Lagos. aurīū magnitudine uocatur $\lambda\alpha\gamma\omega\sigma$, quando $\lambda\alpha$ intendendi uim habet & $\omega\sigma$ $\omega\tau\omega\sigma$
 Dorica lingua dicitur auris. Auribus sanè ut diximus motum dirigit.

Plinio forsan nonnihil ansæ præbente irrepsit sententia formosos fieri die-
 bus aliquot leporina carne uescentes, super quo locus est Martialis,

Martialis. Cum Leporem mētis, semper mihi Gellia mandas,

Septem formosus Marce diebus eris,

Si uerum dicitis, si uerum Gellia mandas,

Edisti nunquam Gellia tu Leporem.

Leporum tria
genera.

Ad postremum, à Varrone lib. 3. ca. 11. de re. ru. didicimus trium leporum ge-
 nera celebrari. Vnum Italicum hoc nostrum, pedibus primis humilibus, postea
 rioribus altis, superiore parte pulla, uentre albo, auribus longis, qui Lepus di-
 citur cum prægnans sit, tamen concipere. Alterius generis est, quod in Gallia
 nascitur ad alpes, qui hoc ferè mutant quòd toti candidi sunt. Tertij generis est,
 quod in Hispania nascit similis nostro lepori, ex quadam parte sed humile, què
 Cuniculum appellant. Cuniculi dicti ab eo, quòd sub terra cuniculos ipsi face- **B**
 re soleant, ubi lateant in agris.

An Dasypus
sic Lepus.
Plinius.

Sed hic grāmatici suscitant quæstionem. An Dasypus simpliciter sit Lepus.
 Sunt nonnulli recentiores, qui Pliniū tantæ doctrinæ & authoritatis uirum er-
 rasse cōtendunt, quasi Dasypodem à lepore diuersum faciat. Qui libro 9. ca. 55.
 sic scripsit, Lepus omnium prædæ nascens, solus præter Dasypodem superfœ-
 rat &c. Idem lib. 10. ca. 63. Dasypodes omni mense pariunt & superfœtant sicut
 lepores. Sequitur eodem capite in fine. Sed superfœtant Dasypus & lepus tan-
 tum. Hæc & consimilia eius uerba præ se ferunt differentiã ac diuersitatem in-
 ter Leporem & Dasypum. Alij autem authorem summi nominis defendūt, qui-
 bus ego me subscribo, quòd moris eius sit, quæ eodem genere continentur, in-
 terdum ita diuidere, ut diuersa apud minus doctos esse uideantur. Quod illum
 proprietate aliqua naturæ insigni adductum, fecisse minime ambigunt. Quod
 ut dilucidius uideri possit, unū de multis supponam exemplum. Ecce Viueria
 inter genera Mustelarum est. Plinius tamen libro 11. ca. 49. distinguere uidetur,
 ita enim scribit. Ossea sunt genitalia Lupis, vulpibus, Mustelis, viueræ. Et quid
 de hominum diuersitate dicam, quæ omnibus notissima est. Legito tamen Mar. **F**
 Mani. libro quarto capite tertio, sic loquentem.

Sic alias aliud terras sibi uendicat astrum

Iccirco in uarias leges, uariasque figuras

Dispositum genus est hominum, proprioque colore

Formantur gentes, sociataque iura per artus

Materiaque parem priuato fœdere signant,

Flaua per ingentis surgit Germania partus,

Gallia uicino nimis est infecta rubore.

Et deinde per plurima metra, fe-

re 100.

SEQUITVR ARGO.

STOEFLERI
INTERPRE.

ARgo nauis longa dicta est, quam Argonautæ ædificari fecerūt. Hanc nō
 nulli propter celeritatem Argo dixere, quod per antiphrasin intelligo,
 quoniam Græci $\alpha\rho\gamma\omega\mu$ pigrū dicunt. Vel, ut dixi, ab Argonautis sic nominata.
 Vel quòd Argus eam ædificauerit. Hanc primam in mari fuisse complures di-
 xerunt & ob eam rem in cœlum fuisse translata, & inter sydera collocata.
 Hanc nauim factam Pindarus affirmat in Magnesia, cui Demetrius nomen
 est.

A est Callimachus aut̄ in iisdem finibus ad Appollinis Actij templum quod Argonautæ proficentes statuisse existimantur, in eo loco qui Pegase uocatur, eo quod nauis Argo ibi primum compacta dicitur, quod est Græce *πρωτο*. Homerus hunc eundem locum, in Thessaliæ finibus esse demonstrat. Iason igitur fabricata in sinu Pegaseo longa nauis, quæ Argos uocitata est, omnes ferè totius Græciæ iuuenes animo & uiribus præstantes cõuocauit. Inter quos Hercules fuit, Orpheus, Castor, Pollux, Zetus & Calais, aliique complures, quos Poetæ ob insignem uirtutem semideos appellant. Hi à nauis nomine Argonautæ sunt dicti. Instructa igitur nauis à sinu Pegaseo secunda aura profecti, primū in insulā Lemnon delati sunt, deinde ad Colchos peruenere. Colchorum rex ea tempestate fuit Oeta filius Solis, ex Persea uxore, authore Diodoro Siculo, duos genuit filios Oetan & Persen, sæui ambo. Ex Perse nata est filia Ipsea, superans audaciā parentem, & cruciatu hominum læta, ac uenenis conficiendis plurimum studij impendit, patre ueneno sublato regnum assumpsit. Dehinc nupsit Oetæ patrio, ex quo tres liberos peperit Circen, Medeam, & Aegialeum postea Absyrtus uocatur. Medea licet ipsa quoque à matre & sorore ueneficiorum artem didicisset, diuerso tamen erat ingenio, quippè patrem hospites matrare solitum, flectere precibus & ad benignitatem ducere conabatur. Aliquando etiam eo inuito hospites è uinculis eripiebat, quocirca indignatus pater eam carceri destinauerat, sed Medea ad solis aui templum, quod in littore situm erat confugiens, eo se receptaculo uelut in Asylo tuebatur. Inter hoc cū Argonautæ noctu ad littus peruenissent, Medea Iasonis amore incensa, sese illi connubio iunxit, modumque quo ignipedes tauros subigere, & aureo uellere potiri sine discrimine posset, edocuit. Iason itaque auxilio eius optatam prædā adeptus. Medea igitur cum raptore profecta est, post longam nauigationē, tandem ad Thessaliā uenit.

Argonautæ.

Huius nauis nō tota effigies inter astra uidetur, diuisa enim est à puppi usque ad malum, ut significet minime desperandum esse hominibus, etiam cum naues fuerint fractæ. Hanc fabellam Thio. paucis his attingit metriculis.

Hic nauis fulget æthere
Sulcandis prima fluctibus
Mersa atris quod sit æquore.

Aratus de Argo sic scripsit. At Canis magni contra caudam uoluitur Argo à puppi. Nō enim huic ex more sunt cursus, sed retro agitur uersa, ceu etiam ipsæ naues cum nauis inuertunt rostrū, portum appellentes, atque subito quilibet resulcat nauem, retrograda uero attingit continentem, sic à puppi Iasonica trahitur Argo, atque quibusdam partibus obscura & sine stellis &c. Germanicus Cæsar de Argo nauis propemodū cum Arato concordat. Accedit & Tullius in fragmen. Arati. Et Rufus Festus. Magnus Iasoniam cauda canis extrahit Argo, Puppe refulgentem &c.

Aratus.

Germanicus,
Tullius.
Rufus.

Iulius Firmicus libro octauo ca. 20. de Myriogenesi Tauri. Oritur cum Tauri nauis. Quæ si in horoscopo fuerit inuēta, negotiatores faciet hilares semper & lætos. Quod si ibi beneuola stella fuerit, erunt potentes naucleri. Si uero Martis testimonium accesserit & Lunæ per maria & terras exercitum ducent, equitibus, pedibusque propositi, sed ira uel indignatione principis morientur infelices. Et subdit. In ipsa autem nauis, quicumque horoscopum habuerit, nauta erit, gubernator nauis, negotiator, seu nauium faber uel artificiosissimus architectus. Et idem de eadē capite uicesimo septimo, ferè in fine. Legito. Marcus Manilius libro primo capite quarto.

Tum Procyon, ueloxque lepus, tum nobilis argo
In cœlum subducta, mari quod prima cucurrit.

Et idem libro quinto in principio.

D

Hinc uocat Orion magni pars maxima caeli,
 Et ratis heroum, quæ nunc quoq; nauigat astris.
 Ptolemæus dicit. 8. Alma. nauis adscribit 45. stellas, 1. 2. 3. 4. & 5. magnitudinis. Ma-
 ior harum in ordine 44. primæ magnitudinis, Arabibus dicta est Rubayl, à nos-
 tris Canopus, de qua in fine huius capituli differemus. Omnes de complexione
 Saturni & Iouis, fueruntq; à Ptolemæi tempore usq; in nostra in Geminis, Can-
 cro, Leone & Virgine. Hic breuiter adnotare decreuimus, non profus fabu-
 losum esse, quod de Phryxo dicitur, qui arietis ductu mare secans ad Oetâ Col-
 chorum regem incolumis peruenit. Item Europen Agenoris filiam à Sidone
 tauri officio per mare ad Cretam insulam deportatam. Et nonnullos in anseris
 bus pelagus sulcasse. Rursus Lybes hircis maria nauigasse. Eruditi phryxi nauig-
 ium interpretantur *κρίον*, id est, Arietem, quod phryxi nauigium in summo aut
 puppi, Arietis imaginem præferbat. Sic taurus qui Europen rapuit nil aliud
 fuit quam tauri forma præsignis nauicula. Item nauigium Anseris imaginem
 ostendebat, quem Græci uocant *χίνα*. Et in Libya fuisse nauigia quæ diceren-
 tur Chrij, id est, Arietes aut Tragi, id est, Hyrci, à forma (ut diximus) præsigni
 nauigiorum.

E

SE QV VNTVR HYDRA, CRATERA, CORVVS.

Aratus
 Cæsar Ger.
 Tullius
 Bassus
 Rufus
 Hyginus

AVthores astrologiæ Aratus, Cæsar Germa. Tullius, Bassus, Rufus, Hy-
 ginus, tres has imagines quibus una ratio sydereæ sublimitatis assignat,
 in unam colligerunt fabulâ. Hydra, ad cuius caudam coruū sedere dicunt & in
 eius fermè medio crateram aut urnam asserunt, est signum in parte austrina ca-
 put deflexum habens ad Cancrum. Cuius sinuosi corporis medietas est cōnes-
 xa sub Leone, caudam uero extendit ad Centaurum, supra quâ sedet Coruus.
 Qui ideo inter astra collocatus dicitur, eo quod fuerit in tutela Apollinis, à quo
 missus ad fontem ut diis ad libandum aquam deferret. Qui cū uidisset arbores
 complures immaturas ficus habentes, uolans consedit in eis, donec maturæ fie-
 rent, & aquam differre distulit. Post paucos autem dies peracto sacrificio cum
 ille ficus comedisset, & se diis peccasse sensisset, denuo ad fontē, ut aquam haur-
 rirer, rediit, & ab Hydra perterritus, iras uacuum reportauit, dicens excessisse
 aquam quæ fuerat in fonte. Cognoscens Apollo sibi coruū peccasse, alia aqua
 usus est, hac ignominia eū affecisse, ut quàm diu ficus cōquerentur, Coruus bis-
 bere non posset, imo quod habeat guttur pertusum illis diebus, ut Aristoteles
 dicit in libro qui de bestiis inscribitur. Et Isidorus in naturalibus uel in physicis
 tradidit, quod ipse peccati pœnas daret, & postea astris intulit. Itaq; cum uellet
 significare sitim Corui, inter sydera constituit Crateram, & supponit Hydram,
 quæ Coruum sitientem moraretur. Videtur enim rostro caudam eius extremâ
 uerberare, & tanquàm non sinat ad crateram uenire, ut bibat. Huic fabulæ ac-
 cedunt metra hæc Thomæ Radini.

Aristoteles.
 Isidorus.

Aratus

Numina sacrificio ritu placare tonantis
 Phœbus amans, coruum ferre iubebat aquas.
 Concitus ille abiit,
 Et fontem uitrei petens fluoris
 Conspicit ficus, sed acerbiores
 Quas cupit, at mens
 Hortatur domini iussa modo impleat,
 Hoc uotum modo impleat.
 Sed tandem superat foeda libido

De Hydra, coruo & Cratere A-
 ratus sic scriptum reliquit. Præ-
 terea quoq; aliud eminus uo-
 luitur sydus (Hydræ eam uo-
 cat) id uero uiuo simile longe
 uoluntatur atq; ei caput sub me-
 dium Cancrū pergit, uolumen
 uero sub corpus Leonis. Cau-
 da autē pendet super ipso Cen-
 tauro

F

A Maturasque moratur,
 Inguis uolucris cruciat deum,
 Sacraque coepta alijs perfecit undis,
 Distentus aquas detulit
 Nitenti & patera,
 Haec omnia spernit
 Mentis apollineae furor ingens,
 Coctae quoque tempore ficus
 Quod sit poena, sitim tradit Coruo.
 Et lumine postquam
 Sydereo induit, hinc beatam
 Pateram locauit, undis
 Suauibus implens, pocula quae uetent
 Hinc statuit fauces hydrae feras.

B ente sydere natus fuerit, irriguos amabit campos, & fontes & riuos seu fluuios ab alueo suo, ad alia loca deducet. Erit quoque uinearum & amator & cultor, & qui infœcundis fœcundos inserat surculos, uel qui buxas arbores tondens, in belluas fingat, aut uirides porticus in circulum flexis uitibus faciat. Sed hic uinum, sine aquae admixtione libenter bibit. Quod si actus illi beneuolarum stellarum radius decreuerit, humiditas merces negotiabitur. Haud dissimilem habet sententiam Marcus Manilius libro quinto.

Ultima pars magni cum tollitur ore Leonis
 Crater & auratis surgit stellatus ab astris.

Inde trahit quicumque genus, moresque sequentur,
 Irriguos ruris campos, amnisque lacusque
 Et te Bacche tuos nubentem iungit ad ulmos &c.

Ptolemæus dictione octaua Almage, donat Hydrae uiginti quinque stellas in secunda, tertia, quarta, quinta & sexta magnitudine. Eius principium fuit tempore Ptolemæi in decimo quarto gradu Cancræ, finis uero in decimo quarto gradu fere Libræ, nostro principium in quarto gradu Leonis, finis in tertio Scorpij, de natura Saturni & Veneris. Crateræ seu uasi numerat Ptolemæus septem stellas, quartæ magnitudinis. Sua tempestate in Leone & Virgine, nostra in Virgine, de complexione Veneris & parum Mercurij, Coruo Ptolemæus supputat septem stellas, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis fuere cum uitam egit in Virgine omnes, hodie in Libra, Saturno Martique similes.

C Hic animaduertendum est, domini Theologi per Hydram allegorice accipiunt studiositatem. Est autem Hydrus mas, & Hydra foemina, authore Plini. libro uicesimo nono capite quarto, anguinum genus quod in aqua uiuit, omnium in orbe terrarum pulcherrimum. Sed mihi satis mirum est, quid id sit, quod diuinos uiros Theologos eo perduxerit, per Hydram studiositatem posse intelligi? Ego uix tandem anxius secretum ima fere aure hausi. Diuinando igitur loquar, & ut id commodius & lucidius fieri possit, hoc prouerbum omnibus studiosis obijcio.

Amantium marsupia porri folio uinciri.

Prænotandum igitur Studiositas pars est subiectatiua Modestiae quæ à Sancto Thoma secunda secundæ quaestione centesima sexagesima sexta, censetur moderatio quædam appetitus illius, de quo in exordio Meta. Aristoteles. Omnes homines natura scire desiderant. Sed melius, ut pluribus placet, sub temperantia constituitur, & ut eius potentia dignoscatur ibidem subditur. Dicit Philosophus 2. Ethic. quod ad hoc

tauro. Porro medio uolumine Crater, extremo autem insidet simulacrum Corui spiram mordenti simile. In ea sententia est etiam Rufus cum inquit.

Desuper ingenti sese agmine porrigit Hydra. Rufus.

Quæ prolata salo longe latus explicat æthra, & reliqua. Marcus Mani. lib. 1. ca. 4.

Mar. Mani.

Cui proximus anguis

Squamæ dispositis imitant lumina flammis
 Et phœbo sacer ales, & magno gratus hi-
 atui Crater. De Cratere Iul. Firmi.

lib. 8. ca. 10. de claris syderibus cum Leone orientibus & occidentibus, sic. In Leone parte tricesima oritur Crater. Qui hoc ori-

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

entibus

quòd homofiat uirtuosus, oportet q̄ seruet se ab his ad quę maxime inclinatur. Et inde est, quòd quia natura præcipue inclinatur ad tenendū mortis periculum & ad sectandum delectabilia carnis, laus uirtutis fortitudinis consistit in quadam firmitate persistendi contra huiusmodi pericula. Et laus uirtutis temperantię in quadam refrenatione carnis à delectabilibus carnis. Sed quantum ad cognitionem est in homine contraria inclinatio, quia ex parte animę inclinatur homo ad hoc, quòd cognitionem rerū desiderat, & sic oportet quòd laudabiliter homo huiusmodi appetitum refrenet, ne immoderate rerum cognitioni intendat. Ex parte uero naturę corporalis homo inclinatur ad hoc, ut labore requirendi scientiam uitet. Quantum igitur ad primum studiositas in refrenatione consistit & secundū hoc ponitur pars temperantię. Sed quantum ad secundum, laus uirtutis huiusmodi consistit in quadam uehementia intentionis ad scientiam rerum percipiendam, & ex hoc nominatur. Hactenus Thomas.

Amoris uis in
omnibus rebus.

His prænotatis ad prouerbiū redeo, quo exprimitur uis affectionis amoris inenarrabilis. Eo designatur irretitos amoris laqueis, non ferè temperare sibi, sed quicquid habent passim supra modum exponere, nullam omnino æquitatis libram obseruantes. Hęc sanè esse amoris potentia traditur. Percipitur id quoq̄ experimentis, ut nouam naturę faciem, mores prioribus ex toto diuersos inducere ualeat, ut qui affectet omnia & audeat. Nam qui silentio prius ad reprehensionem usq̄ studebat, iam efficitur garrulus. Socordem nimisq̄ desidiosum uideas satagere & studiosius labori sese subicere. Et quod miremur sine fine, perparcum quoq̄ & qui minima quęq̄ plurimi facit, uideas si in amorem inciderit, perinde ac igni ferrum molliiri, ac remitti, ut tractabilior fiat ac iucundior. Sed his missis, Inspicienti altius paulo & in intima naturę se insinuanti innotescit apertissime, sicuti ex Platone colligere haud erit difficile. Quicquid discimus, quicquid excogitamus, quicquid etiam pertractamus in uita, ex amoris fontibus profluere. Quibus latius manantibus ubertim rigati artes percipimus, aut inuenimus, quod nisi inuestigationis oblectamentum inhæreret affixum fieri nunquam posset. Inueniendi quippè desiderium est & incitabile ingeniorum. Immo uero disciplinę præcepta traditurus, nisi amet, munus suum non uidetur impleturus. Proinde qui artium magistrum dixere amorem nihil omnino à ueritatis ratione uidentur aberrasse. Quin idem artis opera exequi accuratissime deprehenditur, & exactissime cõsummare. Quid quòd in artibus singulis artifices ipsi inquirunt, nil aliud quàm amorem? Quid aliud medicina considerat, quàm quo modo humores quatuor corporis amici inuicem fiant atq̄ permaneant? Quos cibos, ac potus ceterosq̄ uiuendi aut medendi usus amet natura atq̄ requirat? Idem quod neminem latet obseruatur in Musica. In est syderibus & elementis quatuor amicitia quædam, quam astronomi considerant.

Amor artium
magister.

Vatum quoq̄ ac sacerdotum facultas in hoc potissimum uersari uidetur. Vt quæ hominū seruitia Deo sint amica, qua ratione Deo homines amici fiant, nos doceant. Tandem concludere licet. Vt illum etiam nodum dicamus perpetuū, Mundi copulam, partiumq̄ immobile sustentaculum ac firmum totius machinæ fundamentum. Ex his coronidem elicio. Amorem in omnibus ad omnia esse, omnium authorem seruatoremq̄ existere, artiumq̄ uniuersarum dominum atq̄ magistrum. Quocirca studiosi quicunq̄ operam nauare debent, ut studiositatem ipsam stabili sibi iungant connubio, ornentq̄ amoris annulo. Accedit etiam cõmemoratis Hydræ natura ad studiositatem nos admonens cum aquis delectetur, & scientijs (quæ per aquas notantur) studiositas exornetur. Stellæ & Hydræ quæ (ut diximus) in uirtute operibus Saturni & Veneris assimulan-

Atur amorem præ se ferunt authore Ptolemæo tertio quadripartiti inquitente, Quod si veneri Saturnus assimiletur, amabit occulta, diuinator, de diuinis cogitabit, pacificus, uerecundus, amator scientiæ, fidelis, abstinens &c. Alludit Hermes de stellis Beibenij. Si unam (inquit) istarum de natura Veneris & Saturni inueneris in ascendente uel decimo in natiuitate alicuius, natus erit fortunatus & diues amator plantarum, arationum & seminum & ædificiorum &c. Hæc omnia apertissime studiositatis exercitia celebrant. De his Hactenus.

SEQVITVR. CENTAVRVS.

Contuendum, Centauri Ixionis regis Lapitharum & Nubis filij fuisse dicuntur, media parte homines media equi. Ixionem quippè tradunt Phlegiæ filium à Ioue in cælum assumptum, Iunonem de adulterio ausum interpellare, quod cū ab uxore Iupiter intellexisset, opposuisse illi nubem sub Iunonis effigie. Cum qua congressum Ixionem Centauros genuisse. Quorum nomina Eurytus, Amycus, Gryneus, Rhetus, Orneus, Licidas, Medo &c. Est & Chiron Centaurus nostro seruiens tractatui. Cuius fabulã Hyginus his ferè scribit uerbis. Centaurus hic dicitur nomine Chiron Saturni & Phylliræ filius esse. Quare etiã à pluribus Phyllirides dicitur, qui non solum cæteros Centauros, sed homines etiã iustitia superasse dicitur. Fertur habitasse Chironem in Pelio monte inter homines æquissimũ, à quo Aesculapius medicina, Achilles cythara, in astrologia Hercules literis instructi sunt. Cuius hospitio cū Hercules uteretur sicut Antisthenes dicit, & simul cum Chirone sedens sagittas consideraret, fertur una lapsa pedem eius uulnerasse, acceproque uulnere illum animam exhalasse & ab Ioue astris illatum. Est autem signum ad aspectum Sacraij. Vnde etiam ad idem Iouis uoluntate cū hostia uenire & sacrificare uidetur. Iste Chiron ab Homero iustissimus appellatus est. Et ab Ouidio quinto Fast. Vbi plenius diffuso carmine istius gesta celebrat. Germanicus etiam in Aratum sic cecinit. Hic erit ille pius Chiron iustissimus, omnes Inter nubigenas, & magni doctor Achillis. Omnes denique in hoc conueniunt eum & iustitia & pietate omnes tunc temporis homines excessisse.

CInde cælum meruit
Claris tolli radiis
Insignitus,
Sic seruans iustitiam
Sinon clemens pietas
Desit, uiuens
Virtute ornatur, amans
Recti, astris post obitum
Illustratur.

Præterea annotandum Seruius de Centauris aliam narrat fabulam. Cum Thessalus rex bobus æstro exagitatis, satellites suos ad eos reuocandos ire iussisset. Illos cum cursu pedestri non sufficerent, equos ascendisse, eorumque uelocitate armentum affectos, stimulis agitando ad stabula reduxisse.

Hinc à *κεντέριον* græco uerbo, quod pungere est & stimulare Centauros dictos. Et quoniam uel currendo uelociter, uel dum equi eorum in transitu Penei fluminis potantes capita inclinata tenerent, unũ esse animal uidebatur, datũ huic opinioni locũ, ut semiequi & semihomines essent. Sic Seruius & nonnulli alii dũ fabulã ad historiam reducere uolunt, maiorem fabulã confinxere. Veritas autẽ historiæ hoc habet. Centauri populi sunt Thessaliæ secundũ Pelium montẽ habitantes, dura sanè & aggressis natio. Hi primi pugnare ex equis inuenerũt, cũ ante equis uehi Bellophorõ, frenis & stratis equorũ uti Peletroniũ inuenissent

hinc igitur datus fabulæ locus & à stimulando calcaribus equo Centaurus ap- **D**
pellatus est. De centauris Plinius lib. 7. ca. 56. Pugnare ex equo Theffalos, qui
centauri appellati sunt, habitantes secundum Pelium mōtem. De iisdem idem
lib. 36. ca. 5. bis. Et Solinus ca. 13. de Theffalia. Et Strabo libro 9. de tumulo cen-
taurorum. Et eodem eosdem duram agrestemq; nationem appellat. Virgili-
us sexto Aeneidos.

Virgilius.

Centaury in foribus stabulant.

Et secundo Geor.

Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes
Centauros leto domuit, Rhetumq; Pholumq;
Et magnum Hyleum Lapitis craterem inantem.

His proximi erant alij populi Lapithæ, ab alijs Laphitæ à Laphita Apollinis fi-
lia nominati iuxta Othryn montem eiusdem prouinciæ habitantes. De quibus
Plinius libro 4. ca. 8. Pindus & Othrys Lapitharū sedes ad occasum uergentes.
De quibus etiam Solinus & Strabo ubi supra.

Sed forsitan quispiã addubitatur, an ne sint hodie uel olim fuerint huiusmodi ho-
mines cētaury, nec ne. Respondeo, Viros facile doctissimos de miris hoīm figu-
ris, admiratu digna scriptis reliquisse. Puta Plinium libro 4. ca. 13. libro 5. ca. 8. li-
bro 6. ca. 30. per totum. Et lib. 7. ca. 1. & 2. per totum. Solinum ca. 31. & 43. Pom- **E**

Plinius.

Isidorus.

Melam libro 3. de insulis septentrionis ferè in fine. Augustinus libro 16. de ciui.
dei ca. 8. Isidorus ethimo. li. 11. Vt sunt gratia exempli gentes, Cynocephali, Cy-
clopes, Blemmiæ, Arimaspi, homines auersis plantis octonos digitos in singu-
lis pedibus habentes. Satyri, Pygmei, Hippopodes, Satmali aut Enotocæti. In-
ter has, & alias id genus ferè innumeras, nō offendit homines effigies semihō-
minis & semiequi habentes Centauros nominatos. His tamē Hippopodes nō
nichil accedunt, humana usq; ad uestigium forma in equinos pedes desinunt, ab
habitu & forma corporis nomen sumptum quasi equipedes dicas. Græcis enim

Hieronymus

ἵππος equus πῆξ pes. De Centauris scribit diuus Hierony. in uita sancti Pauli
primi Eremitæ, in hæc uerba. Cum iam 133. ætatis suæ anno beatus Paulus cœ-
lestem uitam in terra ageret, & nonagenarius in alia solitudine moraretur An-
tonius, ut ipse asserere solebat, hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum in-
tra se meliorem monachorum in Eremito confedisse. Atq; illi per noctē quiescen-
ti, reuelatum est esse alium interius multo se meliorem, ad quem uidendum de-
beret properare. Illico erumpente luce uenerabilis senex infirmos artus baculo **F**
regente sustentans, cœpit ire uelle quo nesciebat. Et iam media dies coquēte de
super sole feruebat, nec tamen à cœpto itinere deducebatur dicēs, Credo in De-
um meum, quod seruum suū, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his con-
spicatur hominem equo mixtum, cui opinio poetarum Centauri uocabulum
indidit. Quo uiso salutaris impressione signi armat frontē. Et heus tyro, inquit,
qua nam in parte seruus Dei hic habitat? At ille barbarū nescio quid infrendens
& frangens potius uerba quàm proloquens, inter horrentia ora satis blandum
quesiuit alloquium, & cum dextræ manus protensione cupitum indicat iter, ac
sic per patentes campos uolitando transmittens se in fugam ab oculis mirantis
euanuit. Verum hoc utrum diabolus ad terrendum eum simulauerit, an, ut so-
let, eremus monstruosorum ferax animalium istam quoq; gignat bestiam, in-
certum habemus. Hucusq; Hieronimus.

Aratus

Deinde cognoscendum, Aratus de centauro, sic habet. Huius enim partes
homini assimilata infra iacent Scorpionem, posteriores uero equinas sub se chele
habent. At is dextram continuo pandenti assimilatus est, contra rotundam arā.
In eo item strictim alia ualde prensa ducta est per manum fera, sic namq; ipsam
prios appellarunt. Iulius Fir. libro 8. ca. 13. In scorpione parte 12. oritur cen-
taurus.

A taurus. Hoc oriente qui natus fuerit, aut erit auriga, aut equorum nutritor & cultor, uel eorū exercitator, aut mulomedicus aut equinarius. Si uero Mars hūc locum prospera radiatione respexerit, faciet inter equites militares. Quod si Mercurius hunc locum uiderit, herbarios faciet, qui. s. herbās solerti artes collectas ad medelam laborantium seruent. Marcus Mani. lib. i. ca. quarto.

Mar. Mani.

Et duplici centaurus imagine fulget

Parshominis tergo pectus commissus equino.

Idem Germanicus

Germanicus, Rufus.

cus de eodem, aliqui eius uersus supra expositi sunt. Rufus quadrat cū Arato.

Ptolemæus dicit. 8. Alma. an numerat Cētauro 37. stellas, in prima, secūda, tertia, quarta & quinta magnitudine, suo tempore omnes in Libra, nostro in Libra & Scorpione. Stellæ cōstitutæ in forma hominis Veneris & Martis gerunt similitudinē. Et q̄ sunt in figura Equi, quemadmodū Iupiter & Venus operant̄.

Ptolemæus.

Hic pulchra occurreret allegoria moralis de Iustitia, de qua in superioribus in signo Persei differuimus. Missam etiā impræsentiarū facimus ipsam pietatē.

SE QUITVR fera quam Centaurus tenet.

B Estat in manibus Chiron ille, cuius iam supra mentionem fecimus, Hostia ^{βύσσου} i. utrem uini plenum in quo libabat dijs in sacrario. Hostia quā manu dextra tenet à plerisq; Bestiola appellatur. Eam græci ^{θηρίον} nominant, ab aliis bestia, fera. A uetustis tralatoribus Alma. & quadripartiti Lupus. Ptolemæus quippè 8. Alma. Lupo assignat 19. stellas, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis, sua tempestate in Libra & Scorpione, nostra omnes in Scorpione. Iulius Fir. lib. 8. ca. 29. In ore Lupi qui nati fuerint, saltatores erunt, sed Marte attestante, miserabiliter à canibus comedentur.

STOEFLERI INTERPRE.

Fera.

Bestiola.

Thirion.

Bestia.

Lupus.

Ptolemæus.

Iulius Fir.

Terrestriū Luporum tria sunt genera. Est enim Lupus herba, de qua Plini. lib. 21. ca. 15. de herbis sponte nascentibus quibus pleriq; gentium utuntur in cibis &c. Est & Lupus Piscis clarissimus à uoracitate dictus, & quod solus nater, ait Aristoteles, leuis ac mollis, cancrorum marinorum maxime affectator, lapidem quendā in capite gerit. Fluuiatilis marino præfertur. Et ut Plinius lib. 9. ca. 54. refert, capitur Romæ laudatissimus in Tyberi anni inter duos pontes. De eo legito Plini. lib. 9. ca. 17. 51. 54. & 62. & lib. 31. ca. 8. & lib. 32. ca. 2. Hunc hodie pleriq; eruditi Storionem uulgo appellatum esse putant, nam & in Tyberi capitur

Terrestres lupi

Lupus herba.

Lupus piscis.

C & præstantissimi saporis est. Est præterea Lupus animal noxium uoracissimū, prædam comedit sine masticatione, ita ut in tres dies sufficiat Taurum à tergo aggreditur, cornua cauens noctibus grassatur. Flumina tranant seriatim, quolibet eorū præcedentis caudæ mordicus apprehensæ innixo. Ex Græco nomen sumpsit. Is enim græcè ^{λύκος} dicitur. In Olympo Macedoniae monte & Creta insula nullus reperitur. In Italia (authoribus Plini. lib. 8. cap. 22. & Solino ca. 8.) quoque ut creditur luporū uisus est noxius, uocemque hominis quem priorem contemplantur adinere ad præsens. Accedit diuus Ambrosius 6. Hexam. Lupus (inquit) si prior hominem uiderit, uocem excipit, & despicit eū tanq̄ uictor uocis ablata. Idem si se præuisum senserit, deponit ferociam & non potest currere. Ex hac lupi proprietate sumptum est adagium, apud Terentium in Adelphis Lupus est in fabula. Cum quempiam, ob eius præsentiam, in quem loquimur silendum esse significamus. Inter animalia uix lupo alterum magis hominibus noxium reperitur. Vnde apud Atticos cautum lege fuerat, ut ei qui Lupi catulum peremisset, talentum daretur. Ei uero qui adultum necasset, talenta duo fuerant instituta. Hunc quippè morem et iam nostra tempestate plurimæ seruant urbes, ut qui uel Lupos adultos uel catulos urbiū rectoribus defē-

Lupus animal

Plinius.

Ambrosius.

Lupus est in fabula.

rant, præmium quodpiam inde deferentes recipiant. Capræ lupoq; splendent D oculi, lucemq; iaculantur. Lupi dexter dens caninus in magnis habetur operibus ut homini in passione sua qua lunam senserit opituletur. Veneficijs rostru Lupi inueteratum resistere aiunt & ob id uillarum portis præfigunt. Reliqua de Lupis legito apud Plinium, Solinum & alios.

SE QUITVR, Thyrsolochus quem Centaurus præfert.

STOEFLERI

INTERPRE;

Thyrsi.

Ouidius

A Dnotandum Thyrsolochi aut Thyrsi hastæ sunt aculeatæ, pampinis aut hederis obtectæ & ornatae, quas olim in Orgijs bacchicis quatiebant & bacchi sacerdotes gestabant. Ouidius quarto Meta. Fabu. prima Baccharu habitus describens sic ait.

Immunes operum famulas dominaſq; suorum,
Pectora pelle tegi, crinales soluere uittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos
Iusserat.

Et idem libro 11. Fabu. 1. De Threissis mulieribus Bacchis, in orpheum uatem B furentibus ac impetum facientibus, sic canit,

Vatemque petunt, & fronde uirentes
Coniiciunt thyrsos non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices &c.

Diodorus

Diodorus siculus lib. quarto, de Dionysio tertio sic scribit. Hic specie decorus primo in choreis & multarum thyrsis summa in uoluptate ludoq; nutritus, atque educatus est. Tum foeminarum exercitu, quas thyrsis armauit, congregato orbem terrarum circuit. Macrobius etiam libero patri thyrsus adscribit.

Macro.

Præterea sciendum quod hæc imago Thyrsolochi quæ particularis & pars centauri est, non reperitur apud Aratum, Ptolemæum, Germanicum, Rufum & Hyginum, de ea tamen loquitur hic author noster. Et Bassus de centauro cū eius supputat stellas. In thyrso (inquit) tres habet. Verum ex descriptione formæ centauri ipsius Ptolemæi haud difficile esset coaptare stellas pro formatione huius Thyrsolochi aut hastæ. Vt sunt 12. 13. 14. 15. 16. & 17.

Hic paucis adiciere libuit, Hastaru inuectores fuisse Lacedæmonios. Testis F Plinius libro 7. ca. 56. In ueterum memorijs legimus hastas regij fastigij insigne & diadematis loco fuisse & summa armorum. Quæ ob causam uiri fortes ea donantur & captiui sub eadem ueniunt. A reru item origine deorum immortalium uice cultas, obseruatum est. Ex cuius ritus memoria diu quoq; custoditum ut deorum simulacris adderentur. Inde fertur in Sicilia fuisse urbem, cui nomē Aegion, uetustissimam, deorum religione celeberrimam, quaru simulacris tum Meriones tum Vlysses hastas affixerint.

L. Sicinium Dentatum, Plinius scribit libro 7. ca. 28. propter egregia belli fascino, fuisse donatum hastis puris duodeuiginti. Hastam puram nonnulli intelligunt sine ferro. Id enim fuisse præmium apud maiores eius qui tunc primu uicisset in prælio.

SE QUITVR THVRIBVLVM.

Ara.

Hæc cœlestis effigies usitato appellatur Ara, uel Altare, nonuquã Sacrarius, Lar, & Thuribulum. Cui hæc datur fabula. Ara est in qua primum dij existimantur sacra & coniurationem fecisse, cum Titanes oppugnare conarentur. Eam autem Cyclopas fecisse, & in memoriã facti stellificata, ab eo ritu homines

A mines dicuntur instituisse sibi, ut cū aliquam rem efficere cogitarent, prius sacrificarent, quā agere cōpissent. Huic fabulæ alludit Tho. Radi. sic.

Ara hæc syderibus nitentior
Sortita auxilio domum deorum
Splendet luce perenni,
Et cur? prima fuit sacris referta
Firmo & fœdere cum deos gigantum
Vrgebat furor effrons
Concordes animos fides reuinxit
Vt mentes hominum graues timore
Numen frangeret unum

Aratus de Ara. Et sub flagrante aculeo
monstri magni Scorpij, propè austrū,
Ara in cœlo pendet. Quam certe mo-
dicū quidem ad tempus in alto existen-
tē senties &c. Arato propè accedit Ru-
fus Fe. multis metris. Iuli. Fir. lib. 8. ca.
26. In Ara qui nati fuerint, sacerdotes
erunt, habentes tantū ex sacrificiis ui-
tæ subsidia, sed mala morte pereuntes.

Aratus
Rufus
Iuli. Fir.

Et idem eodem lib. ca. 29. In Ara qui nati fuerint, de sacrificiis uitæ subsidia con-
sequuntur, sed tamen exusti igne peribunt. Neque sibi ipsi aduersatur cū ca. 13.
octauī sic scribit. In prima parte Scorpij oritur Ara. Hoc oriente sydere, qui nati
fuerint, cum beneuolarū stellarum testimonio, erunt sacerdotes, prophetæ, ne-
ocori ac sanctissimæ cuiusdā religionis antistites, & diuinas quasdam artes, stu-
diosis, ac sacris quibusdam interpretationibus explicantes. Hic enim Fir. loqui-
tur, de Ara adiuta felicibus radiis beneuolarum stellarū, alibi simpliciter. s. sine

Mar. Mani.

B testimonio. Mar. Mani. lib. 1. ca. 4. de eodem perbelle canit,

Ipsius hinc mundo templum est, uictrixque solutis
Ara nitet sacris, uastos cum terra gigantes
In cœlum furibunda tulit, tumidi quoque magnos
Quæsiuere deos, dubitauit Iupiter ipse,
Quod poterat non posse timens, cum surgere terram
Cerneret, & uerti naturam crederet omnem,
Montibus, atque alios aggestos crescere montis,
Et tam uicinos fugientia sydera collis
Arma importantes, & rupta matre creatos,
Discordes uultu, permixtaque corpora partus.
Hostiferum nec dum sibi quenquam numina norant
Si qua forent maiora suis, tunc Iupiter Aræ
Sydera constituit, quæ nunc quoque maxima fulgent.

Et idem lib. 5.

C Ara ferens thuris stellis micantibus ignem,
In qua deuoti quondam cecidere Gigantes
Nec prius armauit uiolento fulmine dextrā
Iupiter, ante deos, quæ constitit ipse sacerdos &c.

Ptolemæus dicit. 8. Alma. affi-
gnat Lari septem stellas, suo tem-
pore omnes in Scorpione 4. & 5.
magnitudinis, nostro in Sagitta-
rio, similes sunt Veneri & aliquantulum Mercurio.

Ptolemæus.

Incidimus hoc loco in Aram & sacra siue sacrificia, quare paucis cognoscen-
dum. In initio rerum quæ cœlestibus (authore Porphyrio) oblata sunt sacra, non
Myrrhas fuisse, non Casias, non item Crocum, sed herbam uirentem, ueluti ter-
renæ potentia pregerminantis primitias quasdam, manibus offerebant. Qui-
pè constat arbores ante animalia fuisse à terra productas, herbas etiam ante ar-
bores ipsas. Ex herbis igitur integras quasdam sumentes cū folijs & radicibus
ac fructu simul concremabant eaque exhalatione, ac fumo diis litabant. Ex his
propagatum crediderim, ut arbores quoque ueluti numinū censerentur tem-
pla. Et simplicia rura deo præcellentē arborem dicarent, nec auro uel ebore ful-
gentia simulacra uenerarentur magis quā lucos, in quibus silentia adorarent
ipsa, quia Summatem deū silentio adorandum prisca censuit Theologia. Eò cer-
te res progressa est, ut tum numinibus suis dicata arbores ppetuo seruari-
entur, tum alicubi ut apud Indos numinum colerentur uice. Quin & Syluanos Fau-

Sacra ueterū.

Herbæ.

Arbores.

Silentio deus
adorandus

Ara Iouis. nosq; & id genus numina alia syluis perinde ac caelo attribuerunt. Apud Athenienses quoq; Aram fuisse Pausanias scribit, quam uocabant Iouis eximij, ubi animatum nihil sacrificabatur. Sed modo bellaria apponentes, uino prorsus abstinebant. Deinde proditum est, animal occisum à Martis filio Hyperbio, Bouem à Prometheo sacrificatum. Hinc uti assolet uictimarum enata superstitio & suae sacrificantibus dictae leges. Et addita Libatio, i. uini effusio in id quod immolabatur. Sed his missis, breuiter dicemus quid DEVS OPT. MAX. de his rebus Iudaeis in lege praeeperit, quibus Exo. 20. sic loquitur. Altare de terra facietis mihi & offeretis super hoc holocausta, & pacifica uestra, oues uestras & boues in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. Veniam ad te & benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris mihi non aedificabis illud de sectis lapidibus. Si. n. leuaueris cultum tuum super eo, polluet. Et Exo. 27. Praecipit dominus Moyse dicens, facies & altare de lignis Sethim &c. Et Exo. 30. facies quoq; altare ad adolendum thymiana de lignis Sethim &c. De altaribus & sacrificijs plura in utroq; testamento.

Piscis Austrinus.

SEQVITVR Austrinus Piscis.

Piscis in templo Syrorum.

Hic piscis Meridianus, Notius aut Austrinus noitur & Magnus, cuius nepotes dicuntur Pisces qui in circulo zodiaci constituti sunt. Est autem hoc signum in parte australi, uidetur ore aquam excipere à signo Aquario. Dicitur is piscis in astra collocatus, eo quod decidens in Boeth stagnum Phacetic filia Veneris in piscem sit transfigurata, quam Syri deam nominarunt. Quidam autem dicunt quod piscis de stagno filiam Veneris saluauerit. Vnde usque hodie Syri pisces argenteos in templo sacrauerunt. Quapropter complures Syri pisces non comedunt.

De eo Aratus, infra autem Capricornum sub flatus austrini Piscis contra Cetum uersus in alto natat. Vnicus praeter priores, austrinum autem ipsum appellant.

Marcus Manilius libro 1. ca. 4.

De eodem Bassus in comen.

Tum Notius piscis uenti de nomine dictus
Exurgit de parte Notio cui cuncta feruntur
Flexus per ingentis stellarum flumina gyros
Alterius capiti coniungit aquarius undas
Amnis, & in medium coeunt & sidera miscent.

Tullius infra. Et Rufus. Ptolemaeus dicit. 8. Almage. numerat huic Pesci 11. stellas 1. 4. & 5. quantitates, sua tempestate in Capricorno & Aquario, nostra omnes in Aquario. Lucida in eius ore habet uim Veneris & Mercurii. In corpore eiusdem locatae Saturno aequiparantur. De piscibus signum zodiaci constitutis

re eiusdem locatae Saturno aequiparantur. De piscibus signum zodiaci constitutis entibus diximus in superioribus & satis abunde.

Piscis capiendi ars.

Recens tempestate nostra & satis mira articula inescandi pisces inuenta, ex speciebus quippe nonnullis praeparant ac condiunt globulos, quibus aut fluminibus aut stagnis iniectis, pisces auide deglutientes, littus mox petunt, & manibus capiuntur. Res uulgata est, quare transeo.

Cetus.

SEQVITVR CETVS.

Hanc imaginem alii nominant Pistricem, Pistrim, Belluam Marinam, Leonem marinum aut Vrsum. Est autem Cetus sub Ariete & Piscibus super fluuium in caeli regione collocatus, de quo dicitur quod à Neptuno missus sit ut Andromedam interficeret, sed à Perseo acerrima pugna interfectus & Andromeda liberata. De his fufius diximus supra in Andromeda & Perseo Et à Ioue Cetus propter immanitatem corporis, & memoriam actus astris illatus est. Huic fabulae Tho. Radi. carmen accedit.
Olim qui deus est caerulei maris
Cetum qui Andromedam deuoret impulit

Anxia

A Anxia quæ uinculis
 Constricta perhorruit.
 At Perseus properans affuit ensibus
 Hunc fodit redimens morte iuuenulã.
 Ignibus hunc attamen
 Cetum deus induit.

Aratus de Ceto, Cæterum (& si ad
 modum eminens uolitantem) Andro
 medam grandis Cetus adueniens ur
 get. Porro hæc Thratij sub uentum
 Boreæ inclinata fertur, at ei auster in
 festum circumagit Cetum, sub Arie

Aratus.

te & Piscibus ambobus, paululũ super fluuiũ iacentem stellato. De eo Germa
 nicus & Bassus in cõmen. Et Tullius in fragmen. Et Rufus fermè cum Arato

Germa.

Bassus.

Tullius.

Rufus.

Iulius Fir.

Iulius, Fir, lib. 8. ca. 30. In cauda Ceti Marte præsentem qui nati (concordat.
 fuerint, à bestijs lacerati, crudeli morte uitam amittent. In duabus partibus Ce
 ti (intellige de eius pectore & uentre) præsentem Venere & Mercurio qui nati
 fuerint, uiris potentibus subiacebunt, & inde proficientes, uitæ consequentur
 augmenta. Alij autem serui erunt, sed ad grandem dignitatem, honesto liberali
 seruitutis merito, patronorũ indulgentia deducuntur. In tribus partibus Ceti
 (accipito de capite eiusdem) qui nati fuerint, nauigabunt & plurimas terras cir
 cundabunt. Quod si Mars in ipsa parte fuerit inuentus, à pyratis interfecti mo
 rientur, Marcus Manilius libro primo capite quarto.

Mar. Mani.

B Quapropter Cetus conuoluens squammea terga,
 Orbibus insurgit tortis, & fluctuat aluo &c.
 Et idem lib. 5. 40. metris pulcherrime describit pugnam Persei cum Ceto, & eius
 uictoriam cum ait.

Ad littus remeat, grauidus iam surgere pontus

Cœperat &c. Legito.

Ptolemæus lib. 8. Alma. adsignat

Ptolemæus.

Ceto 22. stellas, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis. Dum uitam egit in Pesci
 bus & Ariete constitute. Hodie in Piscibus, Ariete & Tauro. Et sunt de natura
 Saturni & Veneris. Alias Saturni tantum.

Quærit Aristoteles in proplematibus. Cur animalia maris maiora, uegetio
 raquæ sint, quàm terræ? Respondet, quod solis uis consumendo, quæ terrã am
 biunt, copiã detrahunt nutrimenti. Quamobrem quæ abdita uitam agunt, uege
 tiora sunt. His igitur omnibus incõmodis cum genus marinũ sit immune, meri
 to tum adulescere potest corpore ampliori & uegetiori. Assimilia scribit Plinius
 lib. 9. ca. 2.

Aristoteles.

Maris anima

lia cur maiora

terrestribus.

C SE QUITVR. Aqua quæ ab Aquario funditur.

Aqua Aqua
 rij.

SVpra cum particulares effigies zodiaci, ut Plinium illustriorem reddere
 mus, supputauimus, de effusione, fluxu aut decursu aquæ Aquarij abunde
 diximus & illustribus authoribus insigniorem fecimus. Quocirca ad eundem
 locum lectorem remitto, pauculis his additis. Aratus de ea Aquarij aqua sic scri
 bit. Dexterâ à manu splendidi Aquarij (quasi quædam fusio aquæ huc & illuc
 sparset) uisui gratiosæ & debiles circumuoluuntur. Inter ipsas duæ magis firme
 feruntur stellæ nec multum distantes neque admodum uicinæ, una quidem sub
 ambobus pedibus pulchraquæ magnaquæ Aquarij. Altera uero obscuri sub Ce
 ti cauda, quas omnes uocant Aquam, parua profecto alia.

STOEFLERI
 INTERPRE.

Aratus.

Scito candidè lector, cum Aratus dixit. Vna quidem sub ambobus pedibus
 pulchraquæ magnaquæ. His uerbis indicat, Vltimam stellam effusionis aquæ,
 quæ est in ore Piscis austrini. Est enim authore Ptolemæo præfulgida primæ ma
 gnitudinis & in ordine stellarũ 42. Cum aut subiungit. Altera uero obscuri sub
 Ceti cauda, denotat stellam quadragesimam tertiã, quæ secundum Ptolemæũ
 est extra effusionem aquæ. Iuxta Aratum intra, & est quartæ magnitudinis,
 omnes autem alia stellæ in eo loco sitæ sunt in quinta magnitudine.

STOEFLERI
INTERPRE.Flumen.
Eridanus.
Nilus.
Prima fabu.

HOc flumen ab aliis appellatur Eridanus, qui & Padus, ab aliis Gyon siue Nilus, nonnulli oceanum esse dixerunt. Sunt autem de eo flumine geminae fabulae. Vna ab Ouidio lib. 2. Fab. 1. de transla. compluribus metris descripta, in hanc formulam deflorata. Clymene Oceani & Tethyos filia, cum Phaëtonem ex Sole conceptum genuisset, & in adultam perduxisset aetatem, monuit ut patrem cognosceret. Qui infeliciter progressus ad orientem Solem peruenit, agnitusque est ab eo per connubii indicia, accensusque agitandi currus amore, quae quatuor equi Pyrous, Eous, Aethon & Phlegon per orbem assueuerant trahere, diu uero petitum currum accepit, & instantibus horis ascendit. Monitis itaque patris instructus, per iter ignotum cum equis obniti nequisset, equi ignoto agitatore conterriti, mundi pronam partem petierunt. Quamobrem cum cuncta ardore subito proflaquantia incenderentur, à Ioue opem implorantes petunt, ne orbis terrarum conflagraret. Phaëton fulmine ictus in Eridanum praecipitatus est, atque ita liberati equi uinculis, agnito itinere ad suam stationem reuersi sunt. Et ob memoriã facti Eridanus astris illatus. Altera adest

Secunda fabu.

fabula. Nilus qui Gyon existimatur, ob eius magnitudinem & utilitatem & quod cursum suum à meridie in mare siue septentrionem dirigit, ea propter plurimis in caelo stellis adornatus. Huic accedunt uersiculi Tho. Radi. hi.

Qui magnis ut Nilus inundat

Terram ditans sumptibus, alto

Fulget stellis aethere claris

Et sortitum flumen olympum

Quod sit cunctis largius implens

Donis Aegyptum omnibus amplam.

Aduertendum, utranque fabulam pulchre describit Rufus Festus.

Quin (inquit) & caeruleo flumen quoque gurgite manans,

Astra inter sedesque deum pars aquoris esse

Credidit, Ausonij namque hunc dixere priores

Eridanum.

Et infra de Nilo,

Pharium pars altera Nilum

Comemorat, largo segetes quod nutriat anni

Arentisque locos unda foecundat alumna,

Vel quod de medijs prolapsus parte diei

Vastus in aequoreas pelagi sese inferat undas.

Aratus.

Aratus in Eridano. Mirum namque quales etiam illae deorum sub pedibus

Germanicus.

ferantur reliquiae Eridani luctuosi fluuij. Etiam hic quidem Orionis sub sinistro pedem tendit &c. Id flumen similiter Germanicus nominat Eridanum,

Bassus

Bassus autem de Eridano & Nilo loquitur.

Ptolemæus.

Ptolemæus dicit. 8. Almage. donat flumini 34. stellas primae, tertiae, quartae & quintae magnitudinis. Suo tempore in Ariete & Tauro, nostro in Ariete, Tauro & Geminis. Ultima 34. in ordine primae quantitatis Ioui assimulatur, reliquae

Eridanus.

innes Saturno.

Padus.

Hic obiter sciendum, de Eridano qui Padus dicitur plura scribit Plin. lib. 3. ca. 16.

Mons S. Bernardi.

& alijs locis ex quibus haec pauca excerptimus. Padus est gremio Vesulii montis (hodie Sancti Bernardi) fonte profluens, nulli annium claritate inferior, à Graecis dicitur Eridanus, ac poena Phaëtonis illustratus, plures perlans nobiles urbes, 30. recipiens flumina, in Adriaticum mare sese exonerat. Nec alius annium tam breui spatio maioris incrementi est, Nilo similis, Aurifer. Ligurum lingua

- A** lingua amnis ipse Bodnicus uocatur, quod significat fundo carēs. Metrodorus tamen dixit, quoniā circa fontem arbor multa sit picea, quæ Pades Gallice uocetur Padū hoc nomen accepisse. De eo Cato in originibus. Lucanus 2. Phar. Non minor hic Nilo &c. Solin. ca. 8. Pompo. lib. 2. Strabo lib. 5. Ptole. lib. 3. Nilus Hebræis dicitur Gyon, de quo ferè innumera auctores (ca. 1. tab. 6. Euro. thores scripserunt. Homerus. s. Aristoteles. Strabo lib. 17. & ultimo. Seneca. Diodorus Sicu. lib. 1. & 2. Vitruuius lib. 8. Ptolemæus lib. 4. cap. 5. tab. 3. Afri. & cap. 8. tab. 4. Afri. Plini. in pluribus libris, præcipuè tamen lib. 5. ca. 9. Solinus in multis capi. Pompo. lib. 1. Claudianus, Lucanus in 8. & 10. Tibullus in primo. Virgilius 9. Aenei. & 4. Geor. & alij. Ad nostrum propositū, eius magnitudo haud diffici- Magnitudo. Nili. Gene. 29. Gyon.
- liter ex Diodoro Sicu. in 1. concluditur his uerbis. Tot Nilum insulas cōtine re, ut ferè sit incredibile. Nam præter eum locū quem à forma Deltam appellant, ferunt alias quoq; in eo insulas circiter septingentas. Et Solinus ca. 47. de Nilo. Multas magnasq; ambit insulas, quarū plerq; sunt tam diffusæ & uastæ magnitudinis ut uix eas dierū quinq; cursu prætermeet, quamuis cōcitus ibi feratur. Nobilissima est Meroë. Pulchrè accedit Plini. lib. 5. ca. 9. Legito, Nili utilitas ex fertilitate cognoscitur, & id primū quo ad hominum partus plures. Solinus capi. 3. teste Trogo affirmat in Aegypto septenos uno utero simul gigni. Quod ibi minus mirum, cum foetifero potu Nilus non tantum terrarum, sed etiā hominum foecundet arua. Concordat Plini. lib. 7. ca. 3. Aristoteles lib. 7. de naturis animalū. Ait in terra Aegypti mulieres sæpe parere tres, interdū quatuor & quinq; cū plurimum nascuntur &c. Idem compertū est auctore Strabone & Pompo. in animalibus magnis, quæ producit Nilus ipse, ut sunt Hippopotami, Crocodili, Delphini, & id genus plura. Ad id accedit, qd Nilus cōstituto tpe sumit incrementū, ripas excedit, Aegyptum irrigans, & eā mirabili replens ubertate. Maiora incrementa maiores proventus denuntiant. Iustum incrementū inquit Plini. lib. 5. ca. 9. cubitorū est sedecim. Eundem legito & Strabo. lib. ultimo, de Nilometrijs. Quod (ut prædiximus) Nilus cursum suum dirigit à meridie in mare uel in septentrionē, clarius alijs refert Diodor. Sicu. lib. 1. Nilus (inquit) à meridie in septentrionē fertur, ortus ex fontibus in extremis Aethiopiæ finibus. Id planè indicat Tab. 4. Afri.

SE QUITVR Australis Corona, quam nonnulli Vraniscum uocauere, ac si à cœlo diminutiuum declines.

Australis Corona.

- C**ontuendum, imago hæc caret fabula, paucos enim habet scriptores, quæ tamen Aratus breuibus indicat. Paruæ (inquit) profecto aliæ ultra Sagittariū sub prioribus pedibus uolubiles coronæ circūactæ uoluuntur. Et Germani sub prioribus pedibus uolubiles coronæ circūactæ uoluuntur. Et Germani. Est & sine honore Corona. Hyginus lib. 2. de Sagittario, sic. Ante huius pedes stellæ sunt paucae in rotundo deformatæ, quas Coronam eius, ut ludentis abiectā nonnulli dixerunt. Ptole. dict. 8. Alma, recenset Coronæ 13. stellas 4. 5. & 6. magnitudinis sua tempestate in Sagittario omnes, nostra in Sagittario Capricorno, de natura Saturni & Martis. De Varijs coronis & nonnulla alia noratu digna superioribus differuimus, cum de Septentrionaria Corona mentum.
- Cum Proclus hic addit, quæ nonnulli Vraniscum uocauerunt (tionē fecimus. re, per Vraniscum non mediocriter eruditi palatum intelligunt, οὐρανίσκος enim Græcè palatum significat. Est quippe hæc Corona deformata in modū palati, quæ est cōcauitas supra linguam. Et addit. Ac si à cœlo diminutiuum declines. Cœlum hic sumitur pro palato à similitudine cœli superioris. Testis Plini. lib. 11. ca. 37. Cerebrum, uiscerum excellentissimum est, proximum cœlo capitis, sine cruore, sine fordibus. Est igitur hæc corona quasi paruū palatum.

STOEFLERI INTERPRE. Aratus. Germa. Hyginus.

Caduceus. **H**Aec est effigies nostri Procli austrina & ultima, quam ab Hipparcho Niseo astrologo à Plinio maxime laudato assumpsit. Neq; ab alio quopiam pro caelesti imagine deformata.

Caduceus qd. Cognoscendum paucis. Caduceus apud Græcos *κηρυκοτον*, uirga aut lignum erat rectū, utrimq; cōtinens duos serpentes implexos inuicem, ita quod se mutuo & ex aduerso intuerentur. Est sanè pacis insigne, quo bellum dirimitur. Hinc legati pacis Caduceatores dicti, quod caduceos ferunt, & illis iniuriam intulisse maximum habebatur nefas.

Mercurius de- **A**egyptij Mercurio dant Caduceum. Nam quia Mercurius orationis deus orum Caduce est, deorum nuntius, merito à dijs mittebatur ut dissidentium animos sedaret, ator.

Causam autem cur exteræ gentes caduceum in pace tractanda circumdata anguium effigie fecerint, quidam (ut ex Hygino libro 2. excerpti possent) hanc esse tradunt. Cum Mercurius Lyram in Cylleno monte Arcadiæ septicornem ad Atlantidum numerum instituisset, quod Maïa mater eius ex illarum numero esset. Ac nō multo post deprehensus ab Apolline fuisset, boues suas abigere, quo facilius ueniam ab eo impetraret, Apollini traditur concessisse, ut Lyram à se primum inuentā prædicaret. Quapropter Apollinem ferunt uirgam quam-

Virga bellum **d**am Mercurio dono dedisse, quam cū manu tenens in Arcadiam proficisceretur, inuentos fuisse ab eo Dracones duos simul litigantes & inter se mutuo pugnant, quo uiso uirgam interposuisse, & dicto citius prælium diremisisse. Eo facto huiusmodi uirgam pacis gratia dixit esse constitutam. Et huius rei exemplo uirgam postea duorum Draconum similitudine finxerunt, eaq; & in palestra & in reliquis certaminibus usi sunt ad prælium dirimendum. Aliam causam forte magis historicam elicies ex 3. cap. 29. Plinij. §. Quorum genus &c. De caduceo Macrobius primo Satur.

Macro. De caelesti Caduceo dignoscendo ex stellis à Ptolemæo obseruatis duæ sūt cōiecturæ. Vna quæ sex stellas coronæ iam memoratæ, scilicet 1. 2. 3. 4. 5. & 6. in directum ferme positas, Caduceum appellat. Et hoc pacto hæc stellæ, & coronæ & Caduceo communes sunt atq; adaptantur. Altera ex 5. stellis Eridani aut Nilifluuij scilicet 28. 29. 30. 31. & 34. secundum rectam lineam sitis Caduceum facit. Hactenus de austrinis signis.

SE QUITVR, in ijs quoq; stellæ quædam propria sibi nomina uendicauere & reliqua.

STOEFLERI **A**Bsolutis imaginibus austrinis, Proclus ex his recenset nonnullas stellas **INTERPRE** tanquam nobiliores, fulgentiores & propria sibi nomina uendicantes. Et **Procyon.** sunt tres. Prima est ipsius Procyonis, id est, canis minoris siue Anticanis, de quo in superioribus diximus, & est secūda in ordine, illustris, primæ magnitudinis & recipit nomenclaturam totius imaginis scilicet Procyon, Arabice usitato Al-gomeisa. Secunda est in ore canis maioris fulgentissima, Syrius appellata, quæ & canis nomē prout tota effigies recipit. De quo supra cum de cane maiori disseruimus, abunde diximus. Tertia canopus aut canobus, supra cap. de circulis sphaeræ & deinde, de multis diximus canopis. Quibus missis solūmodo de Canopo stella nostri propositi loquemur. Quæ sita est in extremo gubernaculi temonis aut remi sequentis ipsius Argo nauis, quæ (aithore Ptolemæo libro 1. ca. 7. Geo.) ab his qui Azaniam regionem habitant, appellatur ἵππος, id est, equus. Arabes uocant eam Subhel uel Suhel, quasi incendium, ob radiorum magnitudinem

A dinem & multitudinem, quasi stella crinita hoc est cometes. Ea tempore Ptolemæi fuit in Gemino 17. gradu 10. minu. habens latitudinem meridianam 75. graduum, declinationem autem austrinam 51. graduum & 41. minorum. Tempore nostro est in Cancro 7. ferè gradu. Cum latitudine meridianam 75. graduum & declinatione 51. graduum & 34. minorum.

Scito etiam optime lector, quod in Rhodo insula Arcticus polus attollitur (teste Ptolemæo lib. 5. ca. 2. tabu. 1. Asiæ) 36. ferè gradibus. In Alexandria autem Aegypti (eodem tradente libro 4. ca. 5. tabu. 3. Aphri.) 31. gradibus.

His præcognitis (ut uerbis Procli adsit periculum) imposito sphaeræ uolubili aut Astrariæ canopum nostrum iuxta longitudinem, & latitudinem siue declinationem, aut ad tempus Ptolemæi aut nostrum, & utrum feceris, nihil sensilis erroris se ingeret. Deinde meridianum sphaeræ uolue ad latitudinem Rhodiensem scilicet 36. ferè graduum, & circumgyrata sphaera uidebis canopum oriri, & aliquantulum supra horizontem attolli, & confestim occidere, atq; difficulter sub uisum cadere. Quod Plinius ca. 70. lib. 2. his uerbis indicat. Canopus inuentibus uidetur à Rhodo terram quodammodo ipsam stringere, id est, ferè radere. Et id uoluit Proclus cum dixit. Hic in Rhodo ægrè conspicitur, aut certe in æditis, id est, altis locis.

B Rursus siste meridianum sphaeræ circulum pro latitudine Alexandrina 31. graduum, & ut Plinius docet, uidetur canopus supra terram eminere quartam ferè partem signi unius, hoc est canopus eleuatur supra horizontem quasi quarta parte unius signi, id est, 7. gradibus & 30. propemodū minutis. In ea sententia est & Proclus cum dicit. In Alexandria uero prorsus non cernitur, utpote uix quarta signi portione supra horizontem extante. Hic prorsus aduerbium haud pro omnino accipitur, propter contractionem uitandam, sed pro nō certe aut non uere. Ita prorsus non pro uere sumitur, ac si diceret. In Alexandria uero uere cernitur, utpote uix &c.

Ad postremum ne mutilatum aut detractum quidpiam in hoc libello offendatur, quodque Pliniana signa siue imagines complementum acquirant, collibuit ex austrinis uniuersalibus imaginibus Ptolemæi quas etiam Proclus omnes, paucis additis recenset, iam supra expositis, partiales quasdam excerpere. In primis offert se Orion quatuor partialibus donatus. Quarum prima est, Cingulum aut Zona eius, tres habens stellas præclaras, secundæ magnitudinis, in ordine stellarum Orionis 26. 27. & 28. De cuius ortu Plinius libro 18. ca. 28. Bassus in commen. §. à solstitio. Et Ouidius 6. Fast.

Zona Orionis

Secunda est gladius aut ensis eiusdem 6. stellis 3. & 4. magnitudinis ornatus. In ordine 29. 30. 31. 32. 33. & 34. De huius occasu Plinius libro 18. ca. 26. 27. & 31. Itē Bassus in. §. Aequinoctium uernum. §. Vergiliarum exortu & §. à solstitio.

Gladius.

Tertia est collarobus aut claua, quam cum Tauro pugnaturus manu gestat dextra, quatuor possidens stellas, 5. & 6. magnitudinis. In ordine 9. 10. 11. & 12. Et sunt de his 9. & 10. in dextra.

Collarobus.

Quarta est Corium Bouis in quod dii minxere, habens 9. stellas. 3. & 4. magnitudinis. In ordine 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. & 25.

Corium.

Præterea ex Centauro primo excerpitur Thyrsolochus, quem supra Proclus recensuit. Secundo Clypeus, scutum aut cetra eiusdem, quatuor tenens stellas, quartæ magnitudinis. In ordine 8. 9. 10. & 11. Caduceum item supputat Proclus auctore Hipparcho, de quo iam supra diximus. Collectis igitur austrinis his imaginibus cum uniuersalibus tum particularibus, cōgregabis uiginti duas quibus si addideris huius farinæ 23. ipsius zodiaci, & 26 septentrionarias, Crine Berenices connumerato, iuncto etiam Lacteo circulo, colliges 72. quot nune

Thyrsolochus
Clypeus.

Caduceus.

IN PROCLI DIADO. SPHÆ. IO. STOEF. IVSTING. COMMEN.
rat Plini, ca. 42. libri secundi, cum inquit, Patrocínatur uasfítas cœli immensa
discreta altitudine in duo atque septuaginta signa, DEDIT DEVS OPT. MAX.
his quoque finem.

I. M. S.

ERRATA,

Folio. 2. d. línea 1. lege Axis extrema fo. 5. c. lí. 9. lege horizontem, minor infra. fo. 6. b. lí.
ultima lege ut nouit non nihil habeant. fo. 8. b. lí. 2. lege Quædam orientalis. Et línea se-
quenti, quam corpora. 9. c. lí. 1. declinationis ab ipso Aequatore. 10. e. lí. 9. lege, Vnda die
gelida est. fo. 12. f. lí. ultima sic lege. His quatuor accidunt solstitia, duo alta & duo ima,
binæ æstates & binæ hyemes, perpetuumq; &c. 13. d. lí. 6. lege Aequator sanè diei. 14. c. lí.
13. lege, per Rhodum cognosci non potest. Et eod. fo. d. lí. 13. lege, punctus uerticalis. 16. c.
lí. 8. lege, id est, 17. die Septembris. 18. d. lí. 9. lege. Quæ prouide recta dicitur. Et lí. ultima,
lege, æquinoctialis circuli, quæ unà cum signo. Et e. lí. 1. lege in sphæra recta 27. gradus &
54. minuta, & lí. 5. lege 14. gradus & 31. minuta sunt ortus. 19. d. lí. penult. lege ubi sunt
montes. fo. 21. statim a principio hæc desunt uerba. Incidimus in Aethiopes, quare de his
pauca annectere libuit. Aethiopiã Plinius lib. 6. ca. 30. ante Etheriã & Atlantiã no-
minat. Et sunt hæc eius uerba. Vniuersa uero gens Etheria appellata sed deinde Atlantia,
mox à Vulcani filio Aethiope Aethiopia. Animalium hominumq; effigies monstiferas
circa extremitates eius signi minime mirum. Et post pauca. Ferunt certe ab orientis parte
intima gentes esse sine naribus, æquali totius oris planicie. Alias superiore labro orbas,
alias sine linguis. Pars etiã concreto & naribus carens uno tantum foramine spirat po-
rumq; calamis auenæ trahit, & grana eiusdem auenæ &c. Eodem fo. a. lí. 3. lege lib. 1. de
Antiqui. 22. a. lí. 11. lege, si hominum habitatio. 23. a. lí. 11. lege, Consimilem instituo ope-
rationem. 26. c. lí. 3. lege, addo Iulium Firmicum. 27. c. lí. ult. pro E 5. fac E 3. 26. f. lí. ult. lege
manifesta sunt accedere. Aristoteles. 27. a. lí. 6. lege uir consularis, & eadem lí. lege, Debet
tantum is. 26. e. lí. 6. lege, ad animantes, ad plantas. 33. a. lí. 4. lege, Ortus ablationis. 37. b.
lí. 7. lege, id est, proprie. Estq; principalis. 38. f. lí. penult. lege, inflatio est. 51. e. lí. 3. lege, omnẽ
terram ab hominibus. 52. e. lí. 12. quia opinati sunt. 53. f. lí. ult. Quemadmodum in Geo-
metrica. 61. d. lí. 9. lege, planicie. Eadẽ lí. lege, utrosq; Horizontes. Eodem fol. e. lí. 12. lege, &
imaginatur. Eodem fol. f. lí. ult. lege Et stella in ancha. 66. b. lí. 5. lege, catam rationem. 71. a.
lí. 9. lege iusticiã. Hanc. 72. d. lí. 12. lege, quæ distinctæ uidentur. 81. a. lí. penult. lege, tra-
ctu terræ inter fluuios hos. 81. f. lí. 5. lege & γόρεος. 83. e. lí. 7. in margine lege, Animæ 12.
in signis 12. 91. d. lí. 12. lege & γόρεος. 98. f. lí. 15. lege. Fulget spica. 99. d. lí. 10. lege, oritur spi-
ca. 100. f. lí. 8. lege, Et rutilo. 108. f. lí. 4. lege, medio uiro. Et lí. 11. lege, uarijs instructi dolis.
112. c. lí. 7. lege, nõ de facto. 127. f. lí. 11. lege, diametrum uiderit, fugitiuos facit. 128. b. lí. 4.
lege, genus numismatis. 134. f. lí. 12. lege, omnes Saturno.

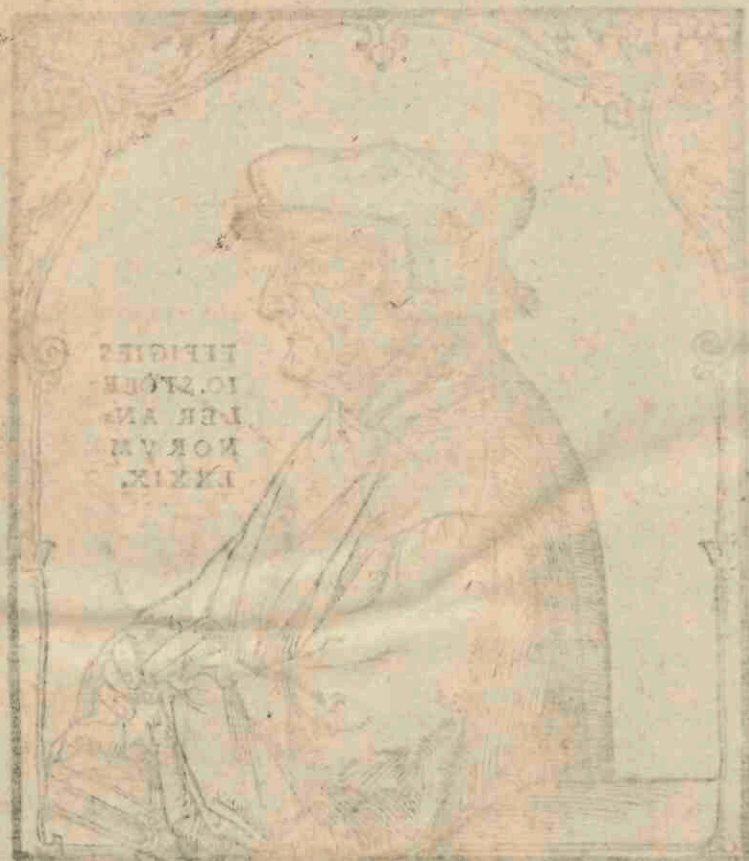
TVBINGÆ EX OFFICINA HULDERRICHI
Morhart Anno M. D. XXXIII.

EFFIGIES
IO. STOEFLER AN-
NORVM
LXXIX.

A 2235598

ocn 2864934

[Faint handwritten notes on the right edge of the page]

